

ΚΩΣΤΑΣ ΕΥ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

**ΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2002

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Κ. ΕΥ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κωδ. Εγγράφου 7635

ΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 53398
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 1-11-2012
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 489 37 01ε

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2002

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

© Copyright: Κ. Οικονόμου
Χρ. Σαχίνη 26
45333 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Έκδοση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων
Νοέμβριος 2002

ISBN: 960-8316-01-4

στη Βασιλική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

στη Βασιλική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Φίλε ἀναγνώστη, φίλη ἀναγνώστρια,

Ἄναμφισβήτητα τὰ οἰκωνύμια τοῦ τόπου μας εἶναι ἀδιάψευστοι μάρτυρες τῆς πολυπολιτισμικῆς του ἱστορικῆς διαδρομῆς, ἀναπόσπαστα στοιχεῖα τῆς τοπικῆς μας ἱστορίας.

Τόσο στὸ μακρινό, ὅσο καὶ στὸ πρόσφατο παρελθόν, ἔγιναν πολλές προσπάθειες, ἀπὸ λόγιους καὶ ἱστοριογράφους, νὰ καταγράψουν τὴν προέλευση καὶ τὴν ἔτυμολογία τοπωνυμίων τοῦ νομοῦ μας.

Ἡ γλωσσολογικὴ καὶ ὀνοματολογικὴ ἔρευνα ἑνὸς τόπου εἶναι ἐγχείρημα σύνθετο καὶ δύσκολο. Πολὺ περισσότερο, μάλιστα, ὅταν ἀφορᾷ στὸ νομὸ Ἰωαννίνων, ποὺ ἐντὸς τῶν ὁρίων του ἀναπτύσσεται ἰκανὸς ἀριθμὸς οἰκισμῶν, ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ κάθε ἄλλο νομὸ τῆς χώρας, ἐνῶ διαχρονικά, στὴ γεωγραφικὴ του περιοχὴ, ἦταν ἐντονη ἡ παρουσία σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ξένων φύλων ἢ λαῶν. Κι ἀκόμη, ὅταν οἰκειδῆσεις καὶ οἱ μαρτυρίες, ἱστορικῆς ἢ ἀρχαιολογικῆς, γιὰ τὸ παρελθόν του, παραμένουν φτωχῆς καὶ ἀνεπαρκεῖς.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἀξιου συμπατριώτη μας καὶ πανεπιστημιακοῦ δασκάλου Κ. Εὐ. Οἰκονόμου γιὰ τὴ γλωσσολογικὴ ἐξέταση τῶν οἰκωνυμίων τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας μας προέχει νὰ καλύψει ἕνα μεγάλο κενό. Ἡ ἔκδοσή, ποὺ κρατᾷ στὰ χεῖρά σου, εἶναι μιὰ ὀλοκληρωμένη προσπάθεια, ἡ ὁποία μὲ τρόπο μεθοδικό, συστηματικὸ καὶ πρωτίστως ἐπιστημονικὸ, δίνει πειστικὲς καὶ νηφάλιες ἀπαντήσεις γιὰ τὴν προέλευση καὶ τὴν ἔτυμολογία τῶν παλιῶν ὀνομάτων τῶν χωριῶν καὶ τῶν οἰκισμῶν τοῦ νομοῦ μας, χωρὶς νὰ διεκδικεῖ τὸ ἀλάθητο.

Ἡ νομαρχιακὴ αὐτοδιοίκηση, μὲ ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση, ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία ἢ ἐξαίρετη αὐτὴ ἐργασία νὰ ὀδηγηθεῖ στὸ τυπογραφεῖο, νὰ γίνῃ βιβλίο. Ὅχι μόνο γιὰτὶ θὰ ἀποτελέσει ἕνα πολύτιμο βοήθημα γιὰ τὸν κάθε φιλόστορα καὶ φιλομαθὴ πολίτη, ἀλλὰ γιὰτὶ, ὅπως εὐελπιστοῦμε, θὰ ἀποτελέσει ἕναυσμα συζητήσεων, ἀλλὰ καὶ ἐρέθισμα γιὰ ἀνάλογες προσπάθειες, ποὺ ἔχουν πολλὰ νὰ συνεισφέρουν στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας.

Πολλῆς καὶ ὀλόψυχης εὐχαριστίας ἀξίζει ὁ Κ. Εὐ. Οἰκονόμου, ὁ ὁποῖος ἐμπιστεύθηκε τὴ νομαρχιακὴ αὐτοδιοίκηση Ἰωαννίνων γιὰ τὴν ἔκδοσή τοῦ πονήματός του, ποὺ φέρνει τὴ σφραγίδα τῆς ἀγάπης του γιὰ τὴ γενέθλια γῆ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐπάρκειας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΡ. ΖΑΡΜΠΑΛΑΣ

Νομάρχης Ἰωαννίνων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Πρόλογος	xi
Συντομογραφίες	
α. Γλωσσῶν, γραμματικῶν ὄρων κλπ.	xiii
β. Βιβλιογραφίας	xv
Φωνητική ἀξία τῶν συμβόλων	xxiii
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1. Γενικά	1
1.2. Γεωγραφική ἐπισκόπηση τοῦ Ν. Ἰωαννίνων	9
1.3. Ἱστορική ἐπισκόπηση τῆς Ἠπείρου	12
2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ	31
3. ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ	305
4. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ	323
5. ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ	338
6. ΕΙΔΟΛΟΓΙΚΗ-ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ	343
7. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	348
8. ΧΑΡΤΕΣ	359
9. ΠΙΝΑΚΕΣ	
9.1. Ἑλληνικῶν προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων, προσωπωνυμίων κλπ.	409
9.2. Ξένων προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων, προσωπωνυμίων κλπ.	441

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οί ανακατατάξεις που επέφερε ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος είχαν ως αποτέλεσμα οί κάτοικοι τῆς ἄγονης Ἡπειρωτικῆς, καί γενικότερα τῆς ἐλληνικῆς, υπαίθρου νὰ ἐγκαταλείψουν σὲ μεγάλο ποσοστὸ τὶς πατρογονικὲς ἐστίες καί νὰ ἐγκατασταθοῦν στὰ οἰκονομικὰ κέντρα τῆς ἡμεδαπῆς καί τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἡ ἐσωτερικὴ καί ἐξωτερικὴ μετανάστευση, συνεπικουρούμενη καί ἀπὸ τὴν ὀργανωμένη καί ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευση, τὴν ἀνεξάριετη στρατιωτικὴ θητεία, τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης κλπ., εἶχε ὀλέθριες συνέπειες καί γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς γλώσσας. Ἡ συγκέντρωση μεγάλου ἀριθμοῦ ἀτόμων στὶς πόλεις εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀμβλυνση τῶν ἰδιωματικῶν-διαλεκτικῶν διαφορῶν που προέκυψε ἀπὸ τὴ γενικότερη ἀφομοίωση τῶν ἀτόμων στὸ ἀπρόσωπο γωνευτῆρι τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων.

Συνέπεια αὐτῆς τῆς μετακίνησης εἶναι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ ἐγκατάλειψη τῆς γεωργικῆς, τῆς κτηνοτροφικῆς, τῆς δασικῆς κλπ. χρήσης καί ἐκμετάλλευσης τοῦ τόπου μὲ ἀποτέλεσμα τὸ σταδιακὸ ἀφανισμὸ καί τὴν ἐγκατάλειψη τῶν τοπωνυμίων μὲ τὰ ὁποῖα παλαιότερα οἱ κάτοικοι μιᾶς περιοχῆς, ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς μεταξὺ τους συνεννόησης, ὀνόμαζαν τὶς διάφορες τοποθεσίες τῆς. Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες οἱ λίγοι ἐναπομένοντες κάτοικοι τοῦ τόπου, ὁ ὁποῖος δὲν γεωργεῖται, δὲν βοσκεῖται, δὲν ὑλοτομεῖται κλπ., παύουν νὰ χρησιμοποιοῦν καί τὰ τοπωνύμια τῆς περιοχῆς τους, τὰ ὁποῖα περιέρχονται στὴ λήθη καί ἐξαφανίζονται.

Πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ ἀφανισμοῦ, ἰδιαίτερα τῶν ὀνομάτων τῶν χωριῶν καί τῶν οἰκισμῶν, συντέλεσε τὰ μέγιστα ἡ προσπάθεια τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας γιὰ τὴ μετονομασία τῶν σχετικῶν τοπωνυμίων που ἦταν ἢ φαίνονταν ὅτι ἦταν ξενόγλωσσες ὀνοματοθεσίες.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες, οἱ νεότεροι Ἕλληνες, που γεννήθηκαν καί ἀνδρώθηκαν στὰ ἀστικά κέντρα, ὄχι μόνο δὲν θυμοῦνται, ἀλλὰ καί δὲν γνωρίζουν τὶς ἀρχικὲς ὀνομασίες τοῦ τόπου καταγωγῆς τους. Ἡ ἐφαρμογὴ ἐξάλλου τοῦ προγράμματος γιὰ τὴ συνένωση κοινοτήτων καί τὴ δημιουργία δήμων («πρόγραμμα Καποδίστριας») θὰ ὀδηγήσει ἀσφαλῶς σὲ ἀφάνεια τὰ σχετικὰ τοπωνύμια.

Ὁ καθένας λοιπὸν μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ ὅτι ἡ ἀπώλεια τῶν γλωσσικῶν αὐτῶν στοιχείων δὲν εἶναι μόνον ἐπιστημονικὴ ἀπώλεια, ἀλλὰ, ἰδιαίτερα, ἐθνικὴ, δεδομένου ὅτι ἡ γλώσσα καί προπάντων τὰ τοπωνύμια εἶναι μάρτυρες τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς καί τῶν ἱστορικῶν περι-

πετειῶν τῆς περιοχῆς, καθὼς δηλώνουν τὴν παρουσία ξένων λαῶν ἢ φύλων μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.

Ἐπιπλέον γιὰ περιοχὲς ὅπως ἡ Ἑπειρος, γιὰ τὴν ὁποία, ἐκτὸς μικρῶν διαλειμμάτων, οἱ φιλολογικὲς, ἱστορικὲς καὶ ἀρχαιολογικὲς μαρτυρίες δὲν εἶναι ἐπαρκεῖς, ἀπομένει μόνο ἡ μελέτη τοῦ τοπωνυμικοῦ ὕλικου ἀπ' ὅπου μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἐνδείξεις γιὰ τὸ παρελθὸν αὐτοῦ τοῦ τόπου. Τὰ περισσότερα τοπωνύμια, μολονότι σήμερα δὲν σημαίνουν κάτι ἢ δὲν ἔχουν ἓνα σαφὲς σημασιολογικὸ περιεχόμενο, τουλάχιστον κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς δημιουργίας τους γίνονταν κατανοητὰ καὶ ἀντιληπτὰ ὡς φορεῖς σημασίας. Τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ κάτοικοι μιᾶς περιοχῆς γεννιοῦνται, ζοῦν καὶ πεθαίνουν μὲ τὸ ὄνομα τῆς γενέθλιας γῆς στὸ στόμα τους, χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς ἔχει ἀπασχολήσει ποτὲ ἡ σημασιολογικὴ φόρτιση τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριοῦ τους, δὲν σημαίνει πὼς αὐτοὶ δὲν ἦταν κάποτε φορέας σημασίας. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐξάλλου τὰ τοπωνύμια χαρακτηρίστηκαν ὀρθὰ ὡς «ἐπιγραφαὶ γεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους».

Ἡ ἐτυμολόγηση ὅμως τῶν τοπωνυμίων καὶ ἡ ἀπόδοσή τους σὲ φορεῖς συγκεκριμένων γλωσσῶν δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλη ὑπόθεση. Ὁ δρόμος τοῦ ἐρευνητῆ εἶναι ἀπὸ τὴ φύση του ὀλισθηρὸς καὶ γεμάτος παγίδες, ἰδιαίτερα στὴν περιοχὴ μας ὅπου, ἐκτὸς τοῦ γηγενοῦς ἑλληνόφωνου πληθυσμοῦ, ὑπῆρξαν, σὲ διαφορετικὲς χρονικὲς στιγμὲς, ἐπιδρομὲς καὶ ἐγκαταστάσεις, ἄλλοτε βίαιες καὶ ἄλλοτε εἰρηνικὲς, διάφορων ξενόγλωσσων λαῶν καὶ φύλων. Στοιχεῖα τῶν γλωσσικῶν τύπων αὐτῶν τῶν λαῶν καὶ φύλων συντέλεσαν στὴν ὀνοματοθεσία τοῦ χώρου ἢ ἐπέδρασαν σ' αὐτὴν. Σ' αὐτὲς τὶς ἐγγενεῖς δυσκολίες ἃς προσθέσει κανεῖς καὶ τὶς δυσκολίες ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει ὁ νηφάλιος ἐρευνητὴς στὴν προσπάθειά του νὰ βρεῖ τὴν πραγματικὴ προέλευση ἑνὸς τοπωνυμίου, προσπάθεια ἢ ὁποία μπορεῖ νὰ βρεθεῖ ἀντιμέτωπη μὲ τὸ κοινὸ αἶσθημα ἢ μὲ τὸν ἀκραιφνὴ πατριωτισμὸ ὀρισμένων ομάδων.

Μὲ τὴν ἐργασία ποὺ ἀκολουθεῖ γίνεται προσπάθεια νὰ ἐπιτευχθεῖ κατὰ τὸ δυνατόν ἡ ἐπανόρθωση τῶν πραγμάτων σὲ ὀρθότερη βάση καὶ νὰ καλυφθεῖ τὸ σχετικὸ κενό. Προσδοκία μου εἶναι νὰ ἀποτελέσει αὐτὴ ἡ προσπάθεια ὄχι μόνο μιὰ συμβολὴ στὴ γλωσσολογικὴ-ὀνοματολογικὴ ἐρευνα τῆς περιοχῆς ἀλλὰ καὶ βάση γιὰ βελτιώσεις καὶ διαφορετικὲς ἐτυμολογικὲς λύσεις.

Κλείνοντας θὰ ἤθελα νὰ εὐχαριστήσω θερμὰ τὴ Νομαρχία Ἰωαννίνων ποὺ μὲ προθυμία ἀνέλαβε τὰ ἔξοδα τῆς ἔκδοσης αὐτῆς τῆς ἐργασίας.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

I. ΓΛΩΣΣΩΝ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ κλπ.

A	=	ἀνατολικά/-ό(ς), -ή
ἀγιών.	=	ἀγιώνυμο
αἰτ.	=	αἰτιατική
ἄλβ.	=	ἄλβανικό(ς) -ή / ἄλβανική γλώσσα
ἄνδρων.	=	ἄνδρωνυμικό(ς), -ή
ἄνθρωπων.	=	ἄνθρωπωνύμιο/-ικό(ς), -ική
ἄρβ.	=	ἄρβανίτικο(ς), -η / ἄρβανίτικη γλώσσα
ἄρομ.	=	ἄρομουνικό(ς), -ή / ἄρομουνική γλώσσα
ἄρσ.	=	ἄρσενικό(ς)
ἄρχ.	=	ἄρχαῖο(ς), -α / ἄρχαία ἑλληνική γλώσσα
B	=	βόρεια / -ο(ς), -α
βαφτ.	=	βαφτιστικό
βλ.	=	βλέπε
βουλγ.	=	βουλγαρικό(ς), -ή / βουλγαρική γλώσσα
γεν.	=	γενική
Δ	=	δυτικά/-ό(ς), -ή
ἐκκλ. σλαβ.	=	ἐκκλησιαστικό(ς), -ή σλαβικό(ς), -ή
ἐλλ.	=	ἐλληνικό(ς), -ή / ἑλληνική γλώσσα
ἐνν.	=	ἐννοεῖται
ἐπίθ.	=	ἐπίθετο
ἐπιθετ.	=	ἐπιθετικό(ς),
ἐπών.	=	ἐπώνυμο
θηλ.	=	θηλυκό
ζώων.	=	ζώωνυμο
ἰταλ.	=	ἰταλικό(ς), -ή / ἰταλική γλώσσα
καρπ.	=	καρπώνυμο
κατάλ.	=	κατάληξη
κροατ.	=	κροατικό(ς), -ή / κροατική γλώσσα
κυριών.	=	κυριώνυμο
λ.	=	λέξη / λήμμα
λατ.	=	λατινικό(ς), -ή / λατινική γλώσσα
λευκορ.	=	λευκορωσικό(ς), -ή / λευκορωσική γλώσσα
μεγεθ.	=	μεγεθυντικό(ς), -ή
μεσν.	=	μεσαιωνικό(ς), -ή / μεσαιωνική ἑλληνική γλώσσα

μετγν.	=	μεταγενέστερο(ς), -η / μεταγενέστερη έλληνική γλώσσα
μετον.	=	μετονομασία
μητρων.	=	μητρωνυμικό(ς), -ή
N	=	νότια / -ιο(ς), -ια
NE	=	νεοελληνικό(ς), -ή / νεοελληνική γλώσσα
όν.	=	όνομαστική
ό.π.	=	όπου παραπάνω
ούδ.	=	ούδέτερο
ούκρ.	=	ούκρανικό(ς), -ή / ούκρανική γλώσσα
ούσ.	=	ούσιαστικό
πβ.	=	παράβαλε
παρων.	=	παρωνύμιο
πατρων.	=	πατρωνυμικό(ς), -ή
περιεκτ.	=	περιεκτικό(ς), -ή
περιφρ.	=	περιφραστικό(ς)
πληθ.	=	πληθυντικός
προσηγ.	=	προσηγορικό(ς), -ή
πολ.	=	πολωνικό(ς), -ή / πολωνική γλώσσα
πρόθ.	=	πρόθεση
προσωπ.	=	προσωπώνυμο
ρ.	=	ρήμα
ρουμ.	=	ρουμανικό(ς), -ή / ρουμανική γλώσσα
ρωσ.	=	ρωσικό(ς), -ή / ρωσική γλώσσα
σ.	=	σελίδα
σερβοκρ.	=	σερβοκροατικό(ς), -ή / σερβοκροατική γλώσσα
σλαβ.	=	σλαβικό(ς), -ή / σλαβική γλώσσα
σλοβ.	=	σλοβενικό(ς), -ή / σλοβενική γλώσσα
σλοβακ.	=	σλοβακικό(ς), -ή / σλοβακική γλώσσα
σορβ.	=	σορβικό(ς), -ή / σορβική γλώσσα
τ.	=	τόμος
τεϋχ.	=	τεϋχος
τοπν.	=	τοπωνύμιο/-ια
τουρκ.	=	τουρκικό(ς), -ή / τουρκική γλώσσα
τσεχ.	=	τσεχικό(ς), -ή / τσεχική γλώσσα
ύδρων.	=	ύδρωνύμιο
ύποκορ.	=	ύποκοριστικό(ς), -ή
φυτών.	=	φυτώνυμο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

II. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

- Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ.: Κ. Ἀμάντου, *Γλωσσικά μελετήματα*, Ἀθήναι 1964.
- Andriotis, *Archaismen*: Ν. Andriotis, *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten*, Wien 1974.
- Ἀνδριώτη, Συμβολή: Ν. Ἀνδριώτη, «Συμβολή στὴ μελέτη τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων», *Ἑλληνικά* 28 (1975) 394-400.
- Ἀντιχάρισμα: Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ Νικόλαο Ἀνδριώτη, Θεσσαλονίκη 1976.
- Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ.: Ν. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμολογικὸ λεξικὸ τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς*, Θεσσαλονίκη 1983³.
- Ἀραβαντινοῦ, Χρονο-
γραφία 1, 2: Π. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου τῶν τε ὁμόρων ἐλληνικῶν καὶ ἰλλυρικῶν χωρῶν*, τ. 1-2, ἐν Ἀθήναις 1956-1957.
- Berneker: E. Berneker, *Slavisches etymologisches Wörterbuch*, erster Band A-L, Heidelberg 1924².
- Buchholz: O. Buchholz-W. Fielder-G. Uhlisch, *Wörterbuch albanisch-deutsch*, Leipzig 1981².
- Βουλγαροελλ. λεξ.: Βουλγαροελληνικὸν λεξικόν, ἔκδ. τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Βουλγαρίας, Σόφια 1960 (ἐπιμ. VI. Georgiev καὶ M. Filipova-Bajrova).
- Βρανούση, Χρον.
Ἠπείρου: Λ. Βρανούση, *Χρονικὰ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τουρκοκρατούμενης Ἠπείρου. Α' ἐκδόσεις καὶ χειρόγραφα*, Ἰωάννινα 1962.
- Βρανούση, Χρον. Ἰωαν.: Λ. Βρανούση, *Τὸ Χρονικὸν τῶν Ἰωαννίνων κατ' ἀνέκδοτον δημῶδη ἐπιτομὴν* [Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου 12 (1962)], Ἀθήναι 1965.
- BZ: *Byzantinische Zeitschrift*.
- BzN: *Beiträge zur Namenforschung*.
- Camaj, *Wortbildung*: M. Camaj, *Albanische Wortbildung*, Wiesbaden 1966.
- Camaj, *Lehrbuch*: M. Camaj, *Lehrbuch der albanischen Sprache*, Wiesbaden 1969.
- Χατζηγάκη, Ἀσπρο-
πόταμο: Ἀ. Χατζηγάκη, *Τ' Ἀσπροποτάμου Πίνδου τοπωνυμικά*, Τρίκαλα 1950.

- Χατζιδάκη, Γλωσσ. μελ.: Γ. Χατζιδάκη, *Γλωσσολογικαὶ μελέται*, Ἀθήναι 1901.
- Χατζιδάκη, *MNE* 1, 2: Γ. Χατζιδάκη, *Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά*, 1-2, Ἀθήναι 1905-1907.
- Χατζιδάκη, Γλωσσ. ἔρ.: Γ. Χατζιδάκη, *Γλωσσολογικαὶ ἔρευναι*, Ἀθήναι 1934.
- Χελδραίχ-Μηλιαράκης: Θ. Χελδραίχ-Σ. Μηλιαράκη, *Τὰ δημῶδη ὀνόματα τῶν φυτῶν*, Ἀθήναι 1925.
- Χριστοφορίδης: Κ. Χριστοφορίδου, *Λεξικὸν ἑλληνο-αλβανικόν, Κρατικὸν Παν/μιον Τιράνων, Ἰνστιτούτον Ἱστορίας καὶ Φιλολογίας*, 1961.
- Χρυσοῦ, *Συμβολή*: Εὐ. Χρυσοῦ, «Συμβολή στὴν ἱστορία τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν πρωτοβυζαντινὴ ἐποχὴ», *ΗΧ* 23 (1981) 9-113.
- Çabej 2, 3: E. Çabej, *Studime etimologjike në rreth të shqipes*, 1-3 (A-D), (Akademia e shkencave e pr të shqipërisë), Tiranë 1976-1987.
- Δημητράκου, Λεξ.: Δ. Δημητράκου, *Μεγάλο λεξικὸν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης*, Ἀθήναι 1933-1950.
- Duridanov: I. Duridanov, *Die Hydronymie des Vardarsystems als Geschichtsquelle*, Köln-Wien 1975.
- ΕΕΒΣ : Ἐπιτεθοῖς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.
- Ἡλιοπούλου, Ἡλεία: Κ. Ἡλιοπούλου, «Τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἡλείας», Ἀθηνᾶ 52 (1948) 145-216.
- ΗΧ: Ἡπειρωτικὰ Χρονικά.
- ΗΕ: Ἡπειρωτικὴ Ἑστία.
- Γενναδίου: Π. Γενναδίου, *Λεξικὸν φυτολογικόν*, 1-2, Ἀθήναι 1959.
- Γεωργακά, *Συμβολή*: Δ. Γεωργακά, «Συμβολὴ εἰς τὴν τοπωνυμικὴν ἔρευναν», Ἀθηνᾶ 48 (1938) 15-76.
- Georgakas, *Beiträge* 1/2: D. Georgakas, «Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen», *BZ* 41 (1941) 351-381 καὶ 42 (1943) 384-419.
- Γεωργακά, Ἡπειρος: Δ. Γεωργακά, «Σλαβικὴ ἐπίδραση στὸ τοπωνυμικὸ τῆς Ἡπείρου», *Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς μνήμην Χρ. Σούλη*, Ἀθήναι 1956, 149-161.
- Georgacas, *BzN* 14, 16: D. Georgacas, «Greek Place Names», *BzN* 14 (1963) 284-289 καὶ *BzN* 16 (1965) 70-95.

- Georgacas, *Place and other Names*: «Place and other Names in Greece of various Balkan Origins», *ZfB* 2 (1964) 38-76, 3 (1965) 77-100, 4 (1966) 26-56 και 5 (1967) 167-185.
- Georgacas-McDonald: D. Georgacas-W. McDonald, *Place Names of Southwest Peloponnesus*, Athens 1967.
- Γκίνης: N. Γκίνη, *Λεξικό αλβανο-ελληνικό*, Τίρανα 1971.
- Fjalor*: *Fjalor i shqipes së sotme*, Akademia e shkencave e rps të shqipërisë (έκδ.), Tiranë 1984.
- Heuser-Şevket: Heuser-Şevket, *Türkisch-deutsches Wörterbuch*, Wiesbaden 1967⁶.
- IF: *Indogermanische Forschungen*.
- IANE: *Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς τῆς τε κοινῶς ὁμιλουμένης καὶ τῶν ἰδιωματικῶν*, έκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (Α-δαχτυλωτός).
- Inalcık-Arvanid: H. Inalcık, *Hicrî 835 Tarihli Sûret-i defter-i Sancak-i Arvanid* (Türk. Tarih kurumu Yagınlarından XIV/1), Ankara 1954.
- Iordan, *Topon. romîn.*: I. Iordan, *Toponimia romînească*, ed. Academiei Republicii Populare Romîne, 1963.
- Jochalas, *Einwanderung*: T. Jochalas, «Über die Einwanderung der Albaner in Griechenland», *Dissertationes Albanicae* (in Honorem Josephi Valentini et Ernesti Koliqi), München 1971, 89-106.
- Καββάδας: Δ. Καββάδα, *Εἰκονογραφημένον βοτανικὸν-φυτολογικὸν λεξικόν*, τ. 1-9, Ἀθῆναι 1956.
- Κατσάνης: N. Κατσάνη, *Ἑλληνικὲς ἐπιδράσεις στὰ Κουτσοβλάχικα*, Θεσσαλονίκη 1977.
- Kissling: H.J. Kissling, *Osmanisch-türkische Grammatik*, Wiesbaden 1960.
- Koder: J. Koder, «Προβλήματα τῆς σλαβικῆς ἐποίκισης στὴν Ἡπειρο», *HX* 24 (1982) 9-33.
- Κριαρᾶ, Λεξ.: Ἐμμ. Κριαρᾶ, *Λεξικὸ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς δημῶδους γραμματείας*, τ. 1-14 (1968-1997).
- ΛΑ: *Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον*.
- Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*: Ἰ. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, ἐν Ἀθῆναις 1870 (συνεκδίδονται μὲ τὰ Ἡπειρωτ. Ἀγαθοεργήματα στὴν

- ἔκδ. τῆς Ἑταιρείας Ἡπειρωτ. Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).
- Λαμπρίδου,
Ἀγαθοεργήματα 1, 2:
- Ἰ. Λαμπρίδου, *Περὶ τῶν ἐν Ἡλείῳ ἀγαθοεργημάτων*, μέρος 1., μέρος 2., ἐν Ἀθήναις 1880.
- Λαμπρίδου,
Καραμουρατία:
- Ἰ. Λαμπρίδου, «Περὶ Καραμουρατίας καὶ Καραμουρατατῶν», *Ἀπτικὸν Ἡμερολόγιον* 22 (1888) (συνεκδίδεται μὲ τὰ Ἡπειρωτικὰ Ἀγαθοεργήματα στὴν ἔκδ. τῆς Ἑταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).
- Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*
Μαλ. 1, 2
Πογ.
Ζαγ. 1, 2:
- Ἰ. Λαμπρίδου, *Ἡπειρωτικὰ μελετήματα*, τεύχ. Γ': *Κουρεντιακὰ καὶ Τσαρκοβιστιακὰ*, ἐν Ἀθήναις 1888· τεύχ. Δ': *Μαλακασιακὰ 1*, ἐν Ἀθήναις 1888· τεύχ. Ε': *Μαλακασιακὰ 2*, ἐν Ἀθήναις 1888· τεύχος Ζ': *Πογωνιακὰ*, ἐν Ἀθήναις 1889· τεύχος Η': *Ζαγοριακὰ 1*, ἐν Ἀθήναις 1889· τεύχ. Θ': *Ζαγοριακὰ 2*, ἐν Ἀθήναις 1889 (ἔκδ. Ἑταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).
- Λάμπρου, Ἀπτική:
- Σ. Λάμπρου, «Ἡ ὀνοματολογία τῆς Ἀπτικῆς καὶ ἡ εἰς τὴν χώραν ἐποίκησις τῶν Ἀλβανῶν», ἀνάτ. ἀπὸ τὸν 1. τ. τῆς *Ἑπετ. Παρνασσοῦ* (1896).
- Lambros:
- S.P. Lambros, *Catalogue of the Manuscripts on Mount Athos*, τ. 1-2, Amsterdam 1966.
- Λαμψίδης:
- Γ. Λαμψίδης, *Γραμματικὴ τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης*, Θεσσαλονίκη 1978 (ἔκδ. ΙΜΧΑ).
- ΛΔ:
- Λεξικογραφικὸν Δελτίον*.
- Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 1:
- Ἀ. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων», *HE* 28 (1979): α) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Πλαίσια, 433-443. β) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Καλέντζι(ον), 667-675. γ) Τοπωνύμια Κορύτιανης, 864-869. δ) Τοπωνύμια Φορτωσίου, 1058-1064.
- Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2:
- Α. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων», *HE* 29 (1980): α) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Πάτερου, 81-85. β) Κωστήτσι, 255-263. γ) Τοπωνύμια Νίστορας, 466-469. δ) Τοπωνύμια Πηγαδιῶν (πρώην Βαλτσιώρας), 657-661, ε) Τοπωνύμια Ἀετοράχης, 844-849 καὶ 1028-1031.
- Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 3:
- Α. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων», *HE* 30 (1979): α) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Ἑλληνικό (πρώην Λοζέτς), 29-33.

- Malingoudis, *Studien*: Ph. Malingoudis, *Studien zu den slavischen Ortsnamen Griechenlands*, Wiesbaden 1981.
- Μαρκόπουλος: Σ. Μαρκοπούλου, «Λαογραφικά Λάκκας Σουλίου: Τοπωνύμια Ἀχλαδέας (πρώην Τόσχεσι)», *HE* 30 (1981) 243-253, 439-453, 614-624 καὶ 835-843.
- MME: Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία.
- Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*: Κ. Μηνᾶ, Ἡ μορφολογία τῆς μεγεθύνσεως στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, Ἰωάννινα 1978.
- Meyer, *EW alb. Spr.*: G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, Strassburg 1891.
- Meyer, *N.S.*: G. Meyer, *Neugriechische Studien*, 1-4, Wien 1894-1895.
- Meyer-Lübke: W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1968.
- Miklosich, *Stammbildungslehre*: F. Miklosich, *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen*, 2. Band, *Stammbildungslehre*, Heidelberg 1926 (Nachdruck der Erstausgabe von 1875).
- Miklosich, *Bildung*: F. Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen*, Heidelberg 1927.
- Miklosich: F. Miklosich, *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, Amsterdam 1970 (ἐπανέκδ. τῆς ἔκδ. τοῦ 1886).
- Moritz 1,2: H. Moritz, *Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten*, τ. 1-2, Landshut 1897-1898.
- Μπέττη, *Γραμμένο*: Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ Γραμμένου Ἰωαννίνων», *HE* 8 (1959) 686-692.
- Μπέττη, *Βελτσίστα*: Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ τῆς Βελτσίστης Ἰωαννίνων» *HE* 9 (1960) 34-45.
- Μπέττη, *Κούρεντα*: Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ τῆς ποτὲ ἐπαρχίας Κουρέντων», *HE* 10 (1961): α) Τὰ χωριὰ Ἀραχοβίτσα καὶ Κοκκινόχωμα, 144-150, β) τὰ χωριὰ Δραγωμὴ καὶ Σουλόπουλο, 419-428 καὶ *HE* 11 (1962): α) Ζέλοβα καὶ Ζωντήλα, 426-439.
- Μπέττη, *Ὄνοματολογία* : Σ. Μπέττη, Ὄνοματολογία τῶν χωριῶν Νομοῦ

- Ἰωαννίνων, Γιάννινα 1996 (ἔκδ. Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοίκησης Ἰωαννίνων/ΤΕΔΚ Ἰωαννίνων).
- Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις: Ε. Μπόγκα, *Τουρκικὲς λέξεις σὲ παλιότερα ἑλληνικά κείμενα*, Ἀθήναι 1958.
- Μπόγκας 1, 2: Εὐ. Μπόγκα, *Τὰ γλωσσικά ἰδιώματα τῆς Ἠπείρου*, τ. 1-2, Ἰωάννινα 1964-1966.
- Μπούτουρας: Α. Μπούτουρα, *Τὰ νεοελληνικά κύρια ὀνόματα ἱστορικῶς καὶ γλωσσικῶς ἐρμηνευόμενα*, ἐν Ἀθήναις 1912.
- Νικολαΐδου, Λεξ.: Κ. Νικολαΐδου, *Ἑτυμολογικὸν λεξικὸν τῆς κουτσοβλαχικῆς γλώσσης*, ἐν Ἀθήναις 1909.
- Οἰκονόμου, Ζαγόρι: Κ. Οἰκονόμου, *Τοπωνυμικὸ τῆς περιοχῆς Ζαγορίου*, Ἰωάννινα 1991.
- Οἰκονόμου, Ἀλβ. ἐπίδραση: Κ. Οἰκονόμου, *Ἡ ἄλβανικὴ γλωσσικὴ ἐπίδραση στὰ Ἠπειρωτικὰ ἰδιώματα*, Ἰωάννινα 1997.
- ΟΤΕ Ἀθ.: Ὁργανισμὸς Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος: κατάλογος συνδρομητῶν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς καὶ προαστίων: Α-Ζ (1983), Η-Λ (1980), Μ-Π (1981) καὶ Ρ-Ω (1983).
- Parahagi: Τ. Parahagi, *Dictionarul dialectului aromân, general și etimologic*, București 1974².
- Παπαχαρίση, Πωγώνι: Α. Παπαχαρίση, «Δευτέρα εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου συμβολή», *HE* 1 (1952) 815-818 καὶ *HE* 2 (1953) 36-40, 170-171, 269-271, 379-381.
- Φιλήντα, Γλωσσογν. 1, 2, 3: Μ. Φιλήντα, *Γλωσσογνωσία καὶ γλωσσογραφία ἑλληνική*, τ. 1-3, Ἀθήνα 1924-27.
- Φουρίκη, Ἀττικὴ 41/42 : Π. Φουρίκη, «Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς», Ἀθηνᾶ 41 (1929) 77-178 καὶ Ἀθηνᾶ 42 (1930) 111-136.
- Rușcariu, E. W.: S. Rușcariu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, Heidelberg 1975².
- Ρεμπέλης: Χ. Ρεμπέλη, *Κονιτσιώτικα*, Ἀθήναι 1953.
- Sadnik-Aitzetmüller: L. Sadnik-R. Aitzetmüller, *Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten*, Heidelberg 1955.
- Σαρροῦ, Ἀττικὴ: Ἰ. Σαρροῦ, «Τὰ τοπωνύμια τῆς Ἀττικῆς», Ἀθηνᾶ 40 (1928) 117-160.

- Schlimpert, *Slaw. PN*: G. Schlimpert, *Slawische Personennamen in mittelalterlichen Quellen zur deutschen Geschichte*, Berlin 1978.
- Seliščev: A. M. Seliščev, *Slavjanskoe naselenie v Albanii*, Nachdruck, Köln-Wien 1978.
- Soustal: P. Soustal, (under Mitwirkung von J. Koder), *Nikopolis und Kephallenia* Wien 1981 (Tabula Imperii Byzantini, hrsg. v.H. Hunger, Bd. 3 = Denkschr. d. phil. Kl. d. Österr. Ak. d. Wiessenschaften).
- ΣΣΕΔΚ: *Στοιχεῖα συστάσεως καὶ ἐξελίξεως τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων*, τ. 19: Νομὸς Ἰωαννίνων, Ἀθῆναι 1962 (ἔκδ. Κεντρικῆς Ἐνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος).
- Στεργιοπούλου, Κόνιτσα *HX 9, 12, 13*: Κ. Στεργιοπούλου, «Τοπωνυμικὸν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης», *HX 9* (1934) 204-244, *HX 12* (1937) 205-251 καὶ *HX 13* (1938) 151-190.
- Steuerwald: K. Steuerwald, *Türkisch-deutsches Wörterbuch*, Wiesbaden 1972.
- Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή*: Χ. Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή στὴν ἑλληνικὴ Ὄνοματολογία Θεσσαλονίκη* 1992.
- Šmilauer: V. Šmilauer, *Handbuch der slawischen Toponymastik*, Praha 1970.
- Θωμοπούλου, *Κέως*: Γ. Θωμοπούλου, *Μελέτη τοπωνυμικῆ τῆς νήσου Κέως*, Ἀθῆναι 1963 [= Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν 3 (1963), 167-345].
- Tiktin: H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, τ. 1 (A-C), 2 (D-ozor), 3 (P-Zvorean), Wiesbaden 1985-1988.
- Τριανταφυλλίδης: Μ. Τριανταφυλλίδης, *Τὰ οἰκογενειακά μας ὀνόματα*, Θεσσαλονίκη 1982.
- Τσέτσης: Ν. Τσέτσης, *Ἀλβανο-ελληνικὸν λεξικόν*, Ἀθῆναι 1959.
- Udolph: J. Udolph, *Studien zu slavischen Gewässernamen und Gewässerbezeichnungen*, Heidelberg 1979.
- Vasmer: M. Vasmer, *Die Slaven in Griechenland*, Nachdruck, Leipzig 1970.
- Vasmer, *Schriften*: M. Vasmer, *Schriften zur slavischen Altertums-*

- kunde und Namenkunde*, hrsg. von H. Bräuer, Bd. 1-2, Berlin-Wiesbaden 1971.
- Vasmer, *REW* 1, 2, 3: M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, Bd. 1 (1953), 2 (1955), 3 (1958), Heidelberg.
- Walde: A. Walde, *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*, Bd. 1-2, Heidelberg 1965⁴.
- Weigand: G. Weigand, «Die Wiedergabe der slavischen Laute in den Ortsnamen des Peloponnes», *Balkan Archiv* 4 (1928) 1-52.
- Zaimov, *Gewässernamen*: J. Zaimov, «Bulgarische Gewässernamen», *Zeitschrift für Slawistik* 6 (1961) 43-250.
- Zaimov, *Anciens noms*: J. Zaimov, «Anciens noms Bulgares dans la partie sud de la Péninsule Balkanique», *Actes du premier Congrès International des études balkaniques et sud-est Europeennes*, VI Linguistique, Sofia 1968, 389-414.
- Zaimov, *Ethn. Probleme*: J. Zaimov, «Ethnogenetische Probleme bei den bulgarischen Ortsnamen», *ZfB* 7 (1969) 179-189.
- Zaimov: J. Zaimov, «Beitrag zur Erforschung der bulgarischen geographischen Namen in Griechenland», *ZfB* 11 (1975), Heft 1, 105-115.
- ZfB: *Zeitschrift für Balkanologie*.
- ZONF: *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

- a : άνοιχτός, κεντρικός φθόγγος.
ǎ : μισόκλειστος, κεντρικός φθόγγος μεταξύ του e και του o.
Πβ. την προφορά του άλβ. ě και του σλαβ. ѣ.
î : κλειστός, κεντρικός, μή στρογγυλός φθόγγος, μεταξύ i και u.
Πβ. την προφορά του τουρκ. i.
e : μισόκλειστος, μπροστινός, μή στρογγυλός φθόγγος.
i : κλειστός, μπροστινός, μή στρογγυλός φθόγγος.
o : μισόκλειστος, πισινός, στρογγυλός φθόγγος.
u : κλειστός, πισινός, στρογγυλός φθόγγος.
j : ήμιφωνικός, τριβόμενος, ούρανικός, ήχηρός φθόγγος¹.
p : διχειλικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.
f : χειλοδοντικός, τριβόμενος, άηχος φθόγγος.
b : διχειλικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.
v : χειλοδοντικός, τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.
t : γλωσσοδοντικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.
β : μεσοδοντικός, τριβόμενος, άηχος φθόγγος.
d : γλωσσοδοντικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.
d : μεσοδοντικός, τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.
k : ύπερωικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.
h : ύπερωικός, τριβόμενος, άηχος φθόγγος.
g : ύπερωικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.
γ : ύπερωικός, τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.
k' : ούρανικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.
h' : ούρανικός τριβόμενος, άηχος φθόγγος.
g' : ούρανικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.
y : ούρανικός τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.

1. Χρησιμοποιώ το φωνητικό σύμβολο j για τη φωνητική απόδοση του μή συλλαβικού i, ενώ το y για την απόδοση του ούρανικού γ.

- s : φατνιακός, τριβόμενος, ἄηχος φθόγγος.
 z : φατνιακός, τριβόμενος, ἠχηρὸς φθόγγος.
 š : οὐρανικοφατνιακός, τριβόμενος, ἄηχος φθόγγος.
 ž : οὐρανικοφατνιακός, τριβόμενος, ἠχηρὸς φθόγγος.
 ts : φατνιακός, προστριβής, ἄηχος φθόγγος.
 dz : φατνιακός, προστριβής, ἠχηρὸς φθόγγος.
 m : διχειλικός, ἔρρινος φθόγγος.
 n : γλωσσοδοντικός, ἔρρινος φθόγγος.
 n' : οὐρανικός, ἔρρινος φθόγγος.
 ŋ : ὑπερωικός, ἔρρινος φθόγγος.
 l : γλωσσοδοντικός, πλευρικός, ἠχηρὸς φθόγγος.
 l' : οὐρανικός, πλευρικός, ἠχηρὸς φθόγγος.
 r : φατνιακός, παλμώδης φθόγγος.

Χρησιμοποιῶ ἐπίσης τὸ σύμβολο \sim γιὰ τὴν δήλωση τῶν διφθόγων, καὶ μιὰ παύλα (-) στὰ συμφωνικὰ συμπλέγματα t-s, d-z, k-s κλπ. ποὺ προκύπτουν μετὰ τὴν ἀποβολὴν ἄτονων i καὶ u γιὰ τὰ τοπν. τῶν περιοχῶν ποὺ χρησιμοποιεῖται γλωσσικὸς τύπος βορείου φωνηεντισμοῦ γιὰ νὰ δηλωθεῖ ἡ διακεκριμένη προφορὰ τῶν συμφωνικῶν αὐτῶν στοιχείων.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθηκὴ Κόνιτσας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. ΓΕΝΙΚΑ

Στήν ἐργασία πού ἀκολουθεῖ ἀσχολοῦμαι μέ τή γλωσσική ἐξέταση τῶν ἀρχικῶν οἰκωνυμίων¹, δηλ. τῶν παλαιῶν ὀνομάτων τῶν κοινοτήτων καί οἰκισμῶν τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων πρὶν ὑποστοῦν, ὅσα ἀπὸ αὐτὰ ὑπέστησαν, τή στρέβλωση τῆς μετονομασίας. Τὰ οἰκωνύμια αὐτὰ ἀναφέρονται σέ κοινότητες καί οἰκισμούς οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦν μέχρι τὶς μέρες μας νὰ κατοικοῦνται. Μὲ τὸν ὄρο οἰκισμοὶ ἀναφέρονται σέ κατοικούμενες περιοχές, οἱ ὅποιες ἐπίσημα δὲν ἀποτελοῦν κοινότητες, ἀλλὰ διοικητικὰ ἀνήκουν ὡς οἰκισμοὶ σέ μιὰ ἀναγνωρισμένη κοινότητα μέ βάση τὰ «*Στοιχεῖα συστάσεως καὶ ἐξελίξεως τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων*» (ἔκδ. τῆς Κεντρικῆς Ἐνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος), τ. 19, Ἀθῆναι 1962. Ἐξετάζονται ἐπίσης σέ ξεχωριστὰ λήμματα τὰ ὀνόματα τῶν βλαχόφωνων χωριῶν τὰ ὅποια, πολλές φορές, παράλληλα πρὸς τὸν ἀρχικὸ τύπο, ἔχουν καὶ β' τύπο πού χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς βλαχόφωνους κατοίκους τους.

Στήν ἐργασία δὲν ἐξετάζονται:

α) Τὰ οἰκωνύμια τὰ ὅποια εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας, ἐπειδὴ οἱ μετονομασιμένοι τύποι τους δὲν εἶναι γνήσια δημιουργήματα, ἀλλὰ λόγιοι ἐξεληκτισμοὶ ἢ ἀντικαταστάσεις κρατικῆς-γραφειακῆς προέλευσης καὶ ἐπιβολῆς, ἄρα γλωσσικὰ στοιχεῖα χωρὶς ἰδιαίτερη ἀξία.

β) Τὰ ὀνόματα συνοικισμῶν-μαχαλάδων οἱ ὅποιοι συναποτελοῦν μιὰ κοινότητα σέ ἓνα ἐνιαῖο δομημένο σύνολο².

1. Ὁ ὄρος χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Συμεωνίδη (*Εἰσαγωγή*, 17 καὶ 22).

2. Στήν ἀρχική (δακτυλόγραφη) ἔκδοση τῆς ἐργασίας (1997) δὲν εἶχαν συμπεριληφθεῖ στὸ β' κεφάλαιο (Ἐτυμολόγηση τῶν οἰκωνυμίων) τὰ σχετικά τοπν. ἀπὸ τὴν περιοχή Ζαγορίου, τῶν ὁποίων ἡ ἐξέταση εἶχε γίνει στὸ πλαίσιο τῆς ἐργασίας μου: *Τοπωνυμικὸ τῆς περιοχῆς Ζαγορίου*, Ἰωάννινα 1991.

Ἐκρίνα ὡστόσο σκόπιμο στήν παρούσα ἐργασία, γιὰ λόγους πρακτικῶν (νὰ μὴν ἀνατρέχει ὁ ἐνδιαφερόμενος σέ ἄλλη ἐργασία) καὶ γιὰ λόγους συνέπειας πρὸς τὸν τίτλο, νὰ συμπεριλάβω καὶ τὶς ἐτυμολογήσεις τῶν οἰκωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου, πολλές φορές μέ νέες ἐτυμολογικὲς ἐκδοχὲς καὶ τοπωνυμικὰ στοιχεῖα.

Τὸ α' κεφάλαιο τῆς ἐργασίας (1. Εἰσαγωγή) ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία ὑποκεφάλαια. Στὸ α' ὑποκεφάλαιο (1.1. Γενικά) παρατίθενται γενικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐργασίας, γιὰ τὸ ἱστορικὸ καὶ τὴ διάρθρωσή της, τὴν μέχρι σήμερα ἔρευνα κλπ. Στὸ β' καὶ γ' ὑποκεφάλαιο (1.2. Γεωγραφικὴ ἐπισκόπηση τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων καὶ 1.3. Ἱστορικὴ ἐπισκόπηση τῆς Ἠλείρου) δίνονται πληροφορίες γιὰ τὴ γεωγραφικὴ κατάσταση τοῦ Νομοῦ καὶ τὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τῆς εὐρύτερης περιοχῆς.

Τὸ β' κεφάλαιο (2. Ἐτυμολόγηση τῶν οἰκωνυμίων) περιλαμβάνει τὴ γλωσσικὴ ἐξέταση τῶν οἰκωνυμίων.

Τὰ οἰκωνύμια ποὺ ἐξετάζονται σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο κατατάσσονται ἀλφαβητικὰ μὲ ἓναν τύπο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τῆς κοινῆς ΝΕ. Ὁ τύπος αὐτός, στὸν ὁποῖο λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ οἰκωνυμίου, δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τὶς φωνητικὲς ἰδιαιτερότητες τῶν διάφορων περιοχῶν τοῦ Νομοῦ¹. Ἡ κατάταξη αὐτὴ προτιμήθηκε γιὰ λόγους πρα-

1. Ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων δὲν παρουσιάζει γλωσσικὴ ἀμοιμορφία. Κοντὰ στὸ γλωσσικὸν τύπο μὲ βόρειο φωνηεντισμὸ, ποὺ καλύπτει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς περιοχῆς, ὑπάρχουν καὶ ζῶνες ἡμιβόρειου καὶ νότιου φωνηεντισμοῦ. Ἐνδείξεις γιὰ τὴ γλωσσικὴ αὐτὴ κατάσταση δίνει ἡ φωνητικὴ τῶν τοπωνυμίων (βλ. καὶ χάρτη 9). Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς παραπάνω ἑλληνόφωνες περιοχὲς, ὑπάρχουν καὶ «ξενόφωνες» γλωσσικὲς νησίδες (βλ. χάρτη 10). Πρόκειται γιὰ:

I. Περιοχὲς κοινοτήτων μὲ βραχύφωνους κατοίκους:

α) Στὰ χωριά τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀώου: Μπριάζα (ἐπίσ. Δίστρατο), Πάδες, Παλιοσέλι, Ἀρμάτοβο (ἐπίσ. Ἀρματα).

β) Στὰ χωριά τῆς ἀριστερῆς ὄχθης τοῦ Ἀώου (περιοχὴ Ζαγορίου): Βοβούσα, Λάιστα, Νιομπανίβο (ἐπίσ. Ἡλιοχώρι), Λεσινίτσα (ἐπίσ. Βρυσσοχώρι).

γ) Στὰ χωριά τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Ζαγορίου: Γρεβενίτι, Τσερνέσι (ἐπίσ. Ἐλατιχώρι), Φλαμπουράρι.

δ) Στὴν ἐπαρχία Μετσόβου: στὸ Μέτσοβο καὶ τὰ χωριά: Ἀνήλιο, Μηλιά, Βουτονόσι.

ε) Στὰ χωριά: Ματσούκι, Καλαρίτες, Σιράκο, Προσβάλα (ἐπίσ. Βαθύπεδο), Παλιοχώρι Σιράκου.

στ) Στὴν ἐπαρχία Κονίτσης στὰ χωριά: Φούρκα καὶ Ντέντσικο (ἐπίσ. Ἀετομηλίτσα).

ζ) Στὴν ἐπαρχία Πογωνίου στὰ χωριά: Μετζιτιές (ἐπίσ. Κεφαλόβρυσσο) καὶ ἐν μέρει στὰ Τσαραπλανά (ἐπίσ. Βασιλικό).

II. Περιοχὲς κοινοτήτων μὲ ἀρβανιτόφωνους κατοίκους στὰ χωριά Πλικάτι καὶ Μουσιοτίτσα (*Ἄνω καὶ Κάτω).

III. Περιοχὲς κοινοτήτων μὲ τουρκόφωνους κατοίκους στὰ χωριά Μπάφρα καὶ Νέα Καισάρεια τὰ ὁποῖα δημιουργήθηκαν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ πρόσφυγες μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ.

κτικους ἔτσι ὥστε νά γίνεται εὐκόλα δυνατή ἡ ἀναζήτηση καί ἡ ἀνεύρεση κάθε οἰκωνυμίου. Ἀπορρίφθηκε ὁποιαδήποτε ἄλλη κατάταξη μέ βάση π.χ. τήν ἐθνικότητα τῶν ὀνοματοθετῶν ἢ μέ βάση τίς ἀρχικές λέξεις ἀπό τίς ὁποῖες ἐτυμολογοῦνται τὰ οἰκωνύμια. Καί τοῦτο γιατί ἡ πρώτη περίπτωση θά εἶχε τὸ μειονέκτημα τῆς ἀναζήτησης τῶν σχετικῶν λημμάτων σέ περισσότερες τῆς μιᾶς ἀλφαβητικές σειρές (ἐλληνόθετων, σλαβόθετων κλπ. οἰκωνυμίων). Ὁ δεύτερος τρόπος κατάταξης δέν θά ἦταν δυνατός ἀπό τὸ γεγονός ὅτι: α) οἱ ἀρχικές λέξεις, στίς ὁποῖες ἀνάγονται τὰ οἰκωνύμια, ἀνήκουν σέ περισσότερες τῆς μιᾶς γλώσσες (πβ. τῆ δυσκολία κατάταξης σέ μιὰ σειρά ἐλληνικῶν, σλαβικῶν, ἀλβανικῶν κλπ. λημμάτων) καί β) παρουσιάζονται πολλές φορές ὡς ἐξίσου πιθανές περισσότερες τῆς μιᾶς ἐτυμολογήσεις.

Μετά τήν ἀλφαβητική καταγραφή τοῦ οἰκωνυμίου ἀκολουθεῖ σέ γωνιώδεις ἀγκύλες ἡ φωνητική ἀπόδοσή του στὸν ἐμπρόθετο τυπο τῆς καθημερινῆς ὀμιλίας. Ἡ φωνητική καταγραφή εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιτόπιων ἐπισκέψεων σέ ὅλες τίς κοινότητες καί οἰκισμούς τοῦ Νομοῦ. Τὸ ἔργο αὐτὸ πραγματοποιήθηκε στὸ πλαίσιο ἐρευνητικοῦ μου προγράμματος στὸ Παν/μιο Ἰωαννίνων πού σκοπὸ εἶχε τήν καταγραφή ὄχι μόνον τῶν οἰκωνυμίων ἀλλὰ γενικά ὅλων τῶν τοπωνυμίων πού ἐπιζοῦν στὸ στόμα τῶν κατοίκων τῆς ἐρωτησμένης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον Ἡπειρωτικῆς ὑπαίθρου.

Στίς «ξενόφωνες» αὐτές γλωσσικές νησίδες τὰ περισσότερο ἡλικιωμένα ἄτομα εἶναι δίγλωσσα, ἀφοῦ παράλληλα πρὸς τήν ξένη γλώσσα χρησιμοποιοῦν καί τήν ἐλληνική, ἐνῶ τὰ νεότερα (ἡλικίας κάτω τῶν 40 ἐτῶν) μπορεῖ νά κατανοοῦν τήν ξένη γλώσσα, τήν ὁποία ἐν τούτοις δέν χρησιμοποιοῦν.

Ἀσημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι σέ πολλές κοινότητες οἱ κάτοικοι εἶναι γνῶστες συνθηματικῶν γλωσσαρίων, ἰδιαίτερα τῶν κουδαρίτικων, δηλ. τοῦ συνθηματικοῦ γλωσσαρίου τῶν κτιστῶν. Γιά τὰ κουδαρίτικα θά μπορούσε κανεὶς καί σήμερα νά βρεῖ ἀξιόπιστους πληροφορητές καί νά διαπιστώσει ὄχι μόνον τίς ὁμοιότητες στὰ λεξιλογικά στοιχεία τῶν γλωσσαρίων, ἀλλὰ καί ἀξιόλογες διαφορές.

Κουδαραίους μπορεῖ κανεὶς νά συναντήσει στὴν ἐπαρχία Κονίτσης στὰ χωριά: Πιρσόγιανη, Βούρμπιανη, Λούψικο (ἐπίσ. Λυκόραχη), Κάντσικο (ἐπίσ. Δροσοπηγή), Ζέρμα (ἐπίσ. Πλαγιά), Στράτσιανη (ἐπίσ. Πύργος) κλπ. καί σέ χωριά τῆς περιοχῆς Μαλακασίου: Μιχαλίτσι, Γκούρα (ἐπίσ. Βαπτιστής), Χουλιαράδες, Ραφταναίους, Σκλούπο (ἐπίσ. Ἀμπελοχώρι) κλπ.

Ἐκτός ἀπὸ τὰ κουδαρίτικα ἓνα ἀκόμη συνθηματικὸ γλωσσάριο εἶναι τὰ σόπικα ἢ σοπικιώτικα, τὸ συνθηματικὸ γλωσσάριο τῶν βαγενάδων τῆς Σοπικῆς, γιά τὰ ὁποῖα πληροφορητές μπορεῖ νά βρεῖ κανεὶς στὸ χωριὸ Κοσοβίτσα (ἐπίσ. Ἁγία Μαρίνα).

Μετά τὸ φωνητικὸ τύπο τῶν οἰκωνυμίων ἀκολουθεῖ σὲ παρενθέσεις ἕνας ἐνδεικτικὸς ἀριθμὸς μὲ βάση τὸν ὁποῖο ἀναζητεῖται ἡ θέση τοῦ οἰκωνυμίου στὰ σχετικὰ εὐρετήρια (σ. 360 κέξ.) καὶ στὸ χάρτη τῆς περιοχῆς (βλ. χάρτη 1).

Στὴ συνέχεια δίνεται ὁ γεωγραφικὸς προσδιορισμὸς τῶν οἰκωνυμίων καὶ οἱ διάφοροι τύποι του, ὅπως συναντιοῦνται στὶς πηγές.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἔτυμολόγηση τῶν οἰκωνυμίων καὶ ἡ παράθεση ἔτυμολογικὰ συγγενῶν ὀνοματικῶν τύπων (προσωπωνυμίων/τοπωνυμίων) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο καὶ ἀπὸ περιοχές ἐκτὸς Ἑλλάδος.

Στὸ γ' κεφάλαιο (3. Φωνητικὴ τῶν οἰκωνυμίων) ἐξετάζονται οἱ τροπές τῶν φθόγγων, ὅπως αὐτὲς πραγματοποιοῦνται κατὰ τὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων καθὼς καὶ οἱ ἀποδόσεις τῶν ξένων φθόγγων (σλαβικῶν, ἀλβανικῶν κλπ.), ὅπως αὐτὲς διαπιστώνονται στὰ ξένης ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπωνύμια τοῦ Νομοῦ.

Στὸ δ' κεφάλαιο (4. Σχηματισμὸς τῶν οἰκωνυμίων) δίνονται οἱ γραμματικὲς κατηγορίες τῶν λέξεων (ἑλληνικῶν καὶ ξένων) ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὡς βάση στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων: α) χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων καὶ β) μὲ τὴ βοήθεια καταλήξεων (ἑλληνικῶν καὶ ξένων).

Στὸ ε' κεφάλαιο (5. Ἐθνολογικὴ κατανομὴ τῶν οἰκωνυμίων) διερευνᾶται μὲ βάση συγκεκριμένες μεθοδολογικὲς ἀρχές ἡ ἔθνολογικὴ ταυτότητα τῶν ὀνοματοθετῶν, τῶν δημιουργῶν τῶν οἰκωνυμίων.

Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο (6. Εἰδολογικὴ-σημασιολογικὴ κατάταξη τῶν οἰκωνυμίων) ταξινομοῦνται τὰ τοπν. μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε νὰ γίνῃ φανερὸ ποιὲς σημασιολογικὲς ἐνότητες ἢ κατηγορίες λέξεων προτιμοῦνται γιὰ τὴ δημιουργία τους.

Τὸ τελευταῖο κεφάλαιο (7. Ἀνασκόπηση) περιλαμβάνει γενικότερες παρατηρήσεις, συμπεράσματα καὶ διαπιστώσεις ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ μελέτη τοῦ τοπωνυμικοῦ ὕλικου.

Ἀκολουθοῦν γεωγραφικοὶ καὶ γλωσσικοὶ χάρτες καὶ πίνακες λέξεων: α) ἑλληνικῶν καὶ β) ξένων.

Οἱ πρῶτες μνεῖες γιὰ τὰ οἰκωνύμια τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν οἰκισμῶν τοῦ Νομοῦ, ποὺ ἀντανακλοῦν τὴ σημερινὴ κατάστασή τους, ἀνάγονται στὶς ἀρχές τοῦ 14. αἰ. Ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ 1319 ἔχουμε τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου Β' μὲ τὸ ὁποῖο ἀπονέμονται διάφορα προνόμια στὴν πόλη τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀπὸ τὸ 1321 τὸ χρυσόβουλλο τοῦ

ἴδιου αὐτοκράτορα, τὸ ὁποῖο συμπληρώνει τὸ προηγούμενο¹.

Ἀκολουθεῖ τὸ ἰδρυτικὸ ἔγγραφο τῶν ἐτῶν 1326-1328² καθὼς καὶ τὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1361, στὸ ὁποῖο ἐπικυρώνεται ἡ κατοχὴ μερικῶν χωριῶν ἀπὸ τὸν Συμεὼν Οὕρηση Παλαιολόγο πρὸς τὸν Ἰωάννη Τζάφα Οὐρσίνο³.

Σημειώνουμε ἐπίσης τὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων»⁴ ποὺ παλαιότερα ἀπεδίδετο στοὺς μοναχοὺς Κομνηνὸ καὶ Πρόκλο καὶ τὸ ὁποῖο χρονολογεῖται στὸ β' μισὸ τοῦ 14. αἰ.⁵ καθὼς καὶ τὸ «δεφτέρι» τοῦ Arvanid⁶ ἀπὸ τὸ 1431 μὲ τις παλαιότερες ὀνομασίες χωριῶν τῶν σημερινῶν ἐπαρχιῶν Πογωνίου καὶ Κονίτσης.

Σὲ νεότερες ἐποχὲς ἀρκετοὶ λόγιοι ἔχουν ἀναφερθεῖ σὲ χωριὰ τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων. Στὰ ἔργα τους ὑπάρχουν καὶ ἐτυμολογικὲς παρεκβολές γιὰ τὰ σχετικὰ οἰκωνύμια. Ἀναφέρω ἰδιαίτερα τὸν Π. Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία* 1, 2) καὶ Ἰω. Λαμπρίδη (*Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα / Ἀγαθοεργήματα*).

Οἱ ἀναφορὲς στὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ πληθαίνουν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ αἰῶνα μας εἴτε στὸ πλαίσιο ἱστορικο-λαογραφικῶν μονογραφικῶν εἴτε σὲ ἄρθρα δημοσιευμένα στὰ τοπικὰ περιοδικά. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις οἱ τοπωνυμικὲς ἀναφορὲς συνοδεύονται συνήθως ἀπὸ τις σχετικὲς ἐρμηνεῖες/ἐτυμολογίαις οἱ ὁποῖες εἶναι συνδεδεμένες ἢ μὲ τις παραδόσεις γιὰ τὴ δημιουργία τῶν χωριῶν ἢ, τις περισσότερες φορές, ἐπαναλαμβάνουν τις ὁποῖες ἐτυμολογικὲς παρεκβολές τοῦ Ἀραβαντινοῦ καὶ τοῦ Λαμπρίδη.

1. Βλ. Ἀ. Μουστοξύδου, «Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά», φυλλάδια 1-12 (1848-1853), Ἀθῆναι 1965, 464-468 καὶ 489 α' -η' · Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 294-307 καὶ 307-311 · F. Miklosich-J. Müller, *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana*, τ. 5, Wien 1887, 77-84 καὶ 84-87.

2. Δ. Ζακηθνοῦ, «Ἀνέκδοτον βυζαντινὸν κτιτορικὸν ἐκ Βορείου Ἡπείρου», *ΕΕΒΣ* 14 (1928) 277-294.

3. Βλ. Ἀ. Μουστοξύδου, *δ.π.*, σ. 506-509 καὶ Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 311-315.

4. Λ. Βρανούση, «Τὸ Χρονικὸν τῶν Ἰωαννίνων κατ' ἀνέκδοτον δημῶδη ἐπιτομήν», [*Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου* 12 (1962) 57-115], Ἀθῆναι 1965.

5. Γιὰ τις παραπάνω πηγές βλ. Λ. Βρανούση, *Χρονικὰ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τουρκοκρατούμενης Ἡπείρου. Α' ἐκδόσεις καὶ χειρόγραφα*, Ἰωάννινα 1962.

6. H. Inalcik, *Hicri 835 Tarihlî Sûret-i defter-i Sancak-i Arvanid* (Türk. Tarih Kurumu Yayınlarından XIV/1) Ankara 1954.

Οί παραπάνω ἐργασίες (μονογραφίες και ἄρθρα)¹ ἔχουν τὸ μειονέκτημα ὅτι ἐμφανίζουν συχνὰ τοπωνυμικούς τύπους παραποιημένους

1. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω κατὰ χρονολογικὴ σειρά:

α) Γενικότερες ἐργασίες:

— Γ. Ἀναγνωστοπούλου, «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν» *HX* 1 (1926) 86-101.

— Κ. Στεργιοπούλου, «Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν», *HX* 8 (1933) 99-140.

— τοῦ ἴδιου, «Τοπωνυμικὸν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτισης», *HX* 9 (1934) 204-244, *HX* 12 (1937) 205-251 καὶ *HX* 13 (1938) 151-190.

— Χ. Ρεμπέλη, *Κονιτσιώτικα*, Ἀθήναι 1953 κλπ.

β) Μονογραφίες:

— Χ. Γκούτου, *Μολιστινά*, Ἀθήνα 1983.

— Ν. Λιόλιου, *Τι εἶδα καὶ τι ἄκουσα στὸ χωριό μου*, Ἀθήνα 1983 (γιά τὸ χωριὸ Ἐλεσνα, ἐπίσ. Ἀρτοπούλα).

— Α. Σέβη, *Τὰ Πεστὰ Ἰωαννίνων*, Γιάννινα 1988.

— Α. Εὐθυμίου, *Ἡ Βούρμπιανη τῆς Ἠλείου*, τεύχη 1-4, Ἰωάννινα 1987-90.

— Δ. Κωλέτση, *Τὰ Τσερίτσανα*, Ἰωάννινα 1990.

— Α. Ράπτη, *Τὸ χωριό μου*, Θεσσαλονίκη 1990 (γιά τὸ χωριὸ Φραστανά, ἐπίσ. Κάτω Μερόπη).

— Χ. Σκανδάλη, *Τὸ Κρυφοβό καὶ τὸ σχολεῖο του*, Γιάννινα 1990.

— Α. Μπίγγου, *Λαογραφία καὶ Μουσεῖο Πολυγύρου Ἰωαννίνων*, Ἰωάννινα 1990.

— Χ. Χρηστίδη, *Πουρνιὰ Κονίτισης Ἰωαννίνων*, Ἀθήνα 1991.

— Α. Γκόγκου, *Εἰσαγωγή στὴν ἱστορία τοῦ Παρακάλαμου*, Ἀθήνα-Γιάννινα 1993 (ἐκδ. Δωδώνη).

— Σ. Μπέττη, *Κληματα (Βελτσιστα)*, Ἰωάννινα 1993.

— Ἀδελφότητα Δοροσπηγιωτῶν Κόνιτσας «ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος» (ἐκδ.), *Κάντισκο-Δοροσπηγία*, Ἀθήνα 1993.

— Χ. Σκανδάλη, *Τὸ Κουκλέσι Ἰωαννίνων*, Ἀθήνα 1996 κλπ.

γ) Ἄρθρα σὲ περιοδικὰ

— Κ. Σούλη, «Τοπωνυμικὸν Χουλιαράδων», *HX* 7 (1932) 216-245.

— Α. Παπαχαρίση, «Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου», *HX* 8 (1933) 141-149.

— τοῦ ἴδιου, «Δευτέρα εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου συμβολή», *HE* 1 (1952) 815-818 καὶ *HE* 2 (1953) 36-40, 170-171, 269-271, 379-381.

— Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ Γραμμένον Ἰωαννίνων», *HE* 8 (1959) 686-692.

— τοῦ ἴδιου, «Τοπωνυμικὸ Βελτσιστής Ἰωαννίνων», *HX* 9 (1960) 34-45.

— τοῦ ἴδιου, «Τοπωνυμικὸ τῆς ποτὲ ἐπαρχίας Κουρέντων», *HE* 10 (1961) 144-150, 419-428 καὶ *HE* 11 (1962) 426-439.

— Α. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωριῶν», *HE* 28 (1979) 433-443, 667-675, 864-869, 1058-1064, *HE* 29 (1980) 81-85, 255-263, 466-469, 657-661, 844-849, 1028-1031 καὶ *HE* 30 (1981) 29-33.

— Σ. Μαρκοπούλου, «Λαογραφικὰ Λάκκας Σουλίου: Τοπωνύμια Ἀχλαδέας (πρῶτην Τόσκεισι)», *HE* 30 (1981) 243-253, 439-453, 614-624 καὶ 835-843 κλπ.

εἴτε ἐπειδὴ οἱ συγγραφεῖς τους στηρίζονται σὲ λαϊκὲς ἐτυμολογίες ἢ σχετικὲς παραδόσεις εἴτε ἐπειδὴ οἱ τύποι αὐτοὶ ἐξωραΐζονται πρὸς ἓναν κοινὸ ΝΕ φωνητικὸ τύπο, μὲ ἀποτέλεσμα ἢ ἐτυμολογικὴ προσπάθεια νὰ ὀδηγεῖται σὲ λανθασμένη κατεύθυνση.

Στὸ ἴδιο πλαίσιο κινεῖται καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Στ. Μπέττη μὲ τὸν πολλὰ ὑποσχόμενο τίτλο: *Ὀνοματολογία τῶν χωριῶν τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων*, Γιάννινα 1996 (ἔκδ. Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοίκησης Ἰωαννίνων/Τ.Ε.Δ.Κ. Ἰωαννίνων). Ἡ ἐργασία αὐτή, παρὰ τὶς προσπάθειες τοῦ συγγραφέα, ὄχι μόνον δὲν διαφωτίζει τὰ ζητήματα ποὺ σχετίζονται μὲ τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀλλὰ τὰ συσκοτίζει καὶ τὰ κάνει περισσότερο περίπλοκα¹.

Τὸ μόνον ἔργο ποὺ πραγματικὰ συμβάλλει στὴν ἐτυμολόγηση μέρους τῶν τοπωνυμίων τοῦ Νομοῦ (ὅπως καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδας) εἶναι τὸ γνωστὸ ἔργο τοῦ Μ. Vasmer, *Die Slaven in Griechenland*, Leipzig 1970 (ἑπανεκδ.), ὅπου παρατίθενται (σ. 20-56) 334 σλαβικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπωνύμια, πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι οἰκωνύμια καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐτυμολόγηση δὲν εἶναι πάντα ὀρθή. Καὶ τοῦτο γιὰ τὸ συγ-

1. Ἡ ἀπουσία μεθοδολογικῶν ἀρχῶν καὶ ἡ ἄλλειψη βιβλιογραφίας καὶ σχετικῶν εὗρετηρίων κάνει τὸ βιβλίον τουλάχιστον δύσχρηστο ἕως ἐπιστημονικὰ ἀπαράδεκτο. Οἱ ἐτυμολογήσεις τῶν σχετικῶν τοπωνυμίων δίνονται κατὰ ἓναν τρόπο διαισθητικὸ χωρὶς νὰ τεκμηριώνονται ἐπιστημονικὰ σὲ ἓνα βιβλίον τὸ ὁποῖο, παρὰ τὶς ἀρχικὲς προσδοκίες, καταλήγει νὰ εἶναι ἓνα εἶδος μυθιστορήματος. Δυστυχῶς δὲν λύνουν τὸ πρόβλημα τῆς ἐτυμολόγησης οἱ λαϊκὲς ἐτυμολογίες ποὺ στηρίζονται στὶς κατὰ τόπους παραδόσεις καὶ οἱ κατὰ κόρον ἐπικρατήσεις τῶν ἐτυμολογικῶν παρεκβολῶν τοῦ Ἀραβαντινοῦ καὶ τοῦ Λαμπρίδη, τὶς ἀποφεις τῶν ὁποίων ὁ συγγραφέας θεωρεῖ πανάκεια γιὰ τὴν ἐτυμολόγηση τῶν τοπωνυμίων.

Χαρὴς ἀμφιβολία τόσο ὁ Ἀραβαντινὸς ὅσο καὶ ὁ Λαμπρίδης προσέφεραν στὴν ἠπειρωτικὴ ἱστορία πάρα πολλά, διασώζοντας χειρόγραφα καὶ πληροφορίες ποὺ χωρὶς αὐτὲς ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα τῆς Ἠπείρου θα ἦταν πολὺ φτωχότερη. Ὡστόσο τὶς ἐτυμολογικὲς προσπάθειές τους κατὰ τὸ β' μισὸ τοῦ 19. αἰ., τότε ποὺ ἡ γλωσσολογία ἦταν ἀνύπαρκτη ὡς ἐπιστῆμη στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο, πρέπει νὰ τὶς ἀντιμετωπίζουμε μὲ σοβαρότατες ἐπιφυλάξεις.

Ἡ ἄλλειψη ἐξάλλου εὗρετηρίων δὲν θεραπεύεται φυσικὰ μὲ τὴν παράθεση μέρους τῶν οἰκωνυμίων (περὶ τὰ 80 σὲ σύνολο περίπου 340) στὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου, ὅπου (βλ. σ. 211-214) ταλαιπωρεῖται ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀναγνώστης, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖ τὰ σχετικὰ λήμματα δὲν εἶναι τακτοποιημένα σὲ μία στοιχειώδη ἀλφαβητικὴ σειρά.

Τὸ πρόβλημα εἶναι ιδιαίτερα σοβαρὸ καθὼς ἓνα βιβλίον τέτοιας ποιότητας καὶ τέτοιου περιεχομένου δημοσιεύεται σὲ μίαν περίοδο κατὰ τὴν ὁποία ἡ κατάσταση στὸ βαλκανικὸ χῶρο καὶ ιδιαίτερα στὶς ὄμορες περιοχὲς τῆς Ἠπείρου κάθε ἄλλο παρὰ ἡρεμὴ καὶ εἰρηνικὴ θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρισθεῖ.

γραφέας στηρίζεται σὲ συλλογὲς ποὺ ἐμφανίζουν, πολλές φορές, παραποιημένη τὴ μορφή τῶν τοπωνυμίων με ἀποτέλεσμα νὰ ἀποδίδει στὶς σλαβικὲς γλῶσσες ὅ,τι δὲν ἀνήκει σ' αὐτές.

Σημειῶνω τέλος τὴν ἐργασία μου *Τοπωνυμικὸ τῆς περιοχῆς Ζαγορίου*, Ἰωάννινα 1991, ὅπου ἐξετάζονται πάνω ἀπὸ 3500 μικροτοπωνύμια καὶ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς.

Ἡ ἐργασία ποὺ ἀκολουθεῖ ἀποτελεῖ μιὰ συμβολὴ στὴ γλωσσολογικὴ-ὀνοματολογικὴ ἔρευνα τῆς περιοχῆς. Ἐλπίζω ἐπίσης ὅτι θὰ δώσει πληροφορίες καὶ σὲ ἄλλες ἐπιστῆμες, ὅπως ἡ ἱστορία, ἡ ἀρχαιολογία, ἡ λαογραφία κλπ., οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν πεῖ ἀκόμη τὸν τελευταῖο τους λόγο.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

1.2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἀπὸ γεωμορφολογικὴ ἄποψη ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων ἀποτελεῖ τὸ πλεον ὄρεινὸ τμήμα τῆς Ἠπείρου μὲ ἔντονα ἀνώμαλο ἀνάγλυφο. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα τὰ ὁποῖα διακόπτονται ἀπὸ μικρὲς εὐφορες κοιλάδες, ὅπου βρίσκονται καὶ οἱ πολυπληθέστεροι οἰκισμοί. Στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων συναντᾶ κανεὶς μεγάλο ἀριθμὸ ἀπὸ ὄροσειρὲς ἢ μεμονωμένα βουνά, ὅπως εἶναι: ὁ Γράμμος (ὑψόμετρο 2.520), ὁ Σμόλικας (ὑψόμ. 2637), τὸ Περιστέρι (ὑψόμ. 2295), τὰ Τζουμέρκα ἢ Ἀθαμανικὰ (ὑψόμ. 2393), ὑψώματα ποὺ ἀποτελοῦν ἀπὸ Β πρὸς Ν τὴν ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου. Ἀναφέρουμε ἐπίσης τὴν Τύμφη (ὑψόμ. 2497), ποὺ ἀποτελεῖ τὴ διακλάδωση τῆς Πίνδου πρὸς Δ, τὸ Ντουῦσκο ἢ Νεμέρτζικα (ὑψόμ. 2198), τὸν Κασιδιάρη (ὑψόμ. 1329), τὰ Ὀρη τοῦ Σουλίου (ὑψόμ. 1615), τὸ Ξεροβούνι (ὑψόμ. 1614), τὸν Τόμαρο ἢ Ὀλύτσικα (ὑψόμ. 1973) καὶ τὸ Μιτσικέλι (ὑψόμ. 1810).

Οἱ ὄροσειρὲς τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Κασιδιάρη οἱ ὁποῖες διατρέχουν τὸ Νομὸ ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ, παράλληλα πρὸς τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἰονίου πελάγους, καὶ τοῦ Ξεροβουνίου πρὸς Ν ἀποτελοῦσαν σὲ παλαιότερες ἐποχὲς ἐμπόδιο στὴν ἐπικοινωνία τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Νομοῦ πρὸς τὰ παράλια.

Τὸ κλίμα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων εἶναι ἠπειρωτικὸ μὲ ἄφθονες καὶ παρατεταμένες βροχὲς καὶ πολλὰ χιόνια κατὰ τὸ χειμῶνα στὰ ὄρεινά. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ δύο κυρίως ἐποχὲς (χειμῶνα, καλοκαίρι) μὲ μετάβαση ἀπὸ τὴ μία στὴν ἄλλη χωρὶς τὶς ἐνδιάμεσες ἐποχὲς (φθινόπωρο, ἀνοιξή). Τὸ θερμοκρασιακὸ ἀνοιγμα εἶναι μεγάλο μὲ ὑψηλὲς θερμοκρασίαις κατὰ τὸ θέρος καὶ πολὺ χαμηλὲς κατὰ τὸ χειμῶνα.

Ἡ μεγάλη βροχόπτωση τῆς περιοχῆς (εἶναι τὸ περισσότερο βροχερὸ τμήμα τῆς χώρας) συντέλεσε στὴ δημιουργία πολλῶν ποταμῶν καθὼς καὶ ὑπόγειων ὕδατοδεξαμενῶν. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων ἔχουν τὶς βασικὲς πηγὲς τους, τὴ μεγαλύτερη τροφοδοσία τους, οἱ ποταμοί: Ἀῶος (μὲ κύριες πηγὲς στὴ θέση Πολιτσιᾶς τοῦ Μετσόβου), ὁ ὁποῖος τροφοδοτεῖται καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ Βοῖδομάτη καὶ τοῦ Σαραντάπορου, ὁ Ἄραχθος (μὲ κύριους παραποτάμους τὸ Ζαγορίτικο, τὴ Βάρδα καὶ τὸ Μετσοβίτικο), ὁ Λοῦρος μὲ τὶς βασικὲς πηγὲς του στὶς ΝΑ ὑπώρειες τῆς Ὀλύτσικας καὶ ὁ Καλαμάς μὲ κύριους παραπόταμους τὸ Γορμὸ πρὸς Β καὶ τὸ Σμολίτσα πρὸς Ν.

Ἀντίθετα πρὸς τοὺς πολυάριθμους ποταμούς, λίμνες ὑπάρχουν λιγαστὲς στὸ Νομό. Σπουδαιότερη εἶναι ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων (ἢ Παμβῶτις) καὶ ἡ λίμνη τῆς Ζαραβίνας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου. Σ' αὐτὲς ἄς προστεθοῦν καὶ δύο ὄρεινές λίμνες μὲ τὴν ὀνομασία Δρακόλιμνη στοὺς ὄρεινούς ὄγκους τῆς Τύμφης καὶ τοῦ Σμόλικα.

Οἱ μεγάλες βροχοπτώσεις σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ ἀσβεστολιθικά πετρώματα εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία ἀξιόλογων χαραδρῶν ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὀνομαστὲς εἶναι ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου, στὸ βάθος τῆς ὁποίας κυλάει ὁ Βοῖδομάτης, τοῦ Ἄωου μὲ τὸν ὁμώνυμο ποταμὸ καὶ ἡ χαράδρα στὴ θέση Τσίμοβο πού διαρρέεται ἀπὸ τὸν Ἄραχθο. Οἱ χαράδρες αὐτὲς (καὶ ὄχι μόνο) διακρίνονται γιὰ τὸ ἐξαιρετικὸ φυσικὸ κάλλος καὶ τὴν πλουσιότατη πανίδα καὶ χλωρίδα.

Στὸ Β-ΒΑ τμήμα τοῦ Νομοῦ ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση κωνοφόρων δέντρων καὶ ὄξιᾶς. Τὰ χαμηλότερα ὑψώματα τοῦ βόρειου τμήματος καλύπτονται ἰδιαίτερα ἀπὸ βαλανιδιές, γνωστὲς μὲ τὰ τοπικὰ ὀνόματα ντουῦσκο ἢ δέντρο ὡς τὸ κατεξοχὴν δέντρο τῆς περιοχῆς. Κατεβαίνοντας νοτιότερα, τὰ δάση ἐλαττώνονται καὶ ἐμφανίζονται κατὰ τόπους. Τὰ πάνω ἀπὸ τὰ δάση γυμνὰ τμήματα, ἀποτελοῦν ἄριστους θερινούς βοσκοτόπους, ὅπου ἐκτρέφεται μεγάλος ἀριθμὸς νομαδικῶν προβάτων. Δάση καὶ βοσκότοποι ἀποτελοῦν βασικοὺς παράγοντες γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς περιοχῆς.

Ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων ἔχει ἔκταση 4.990 χμ². καὶ πληθυσμὸ 158.193 κατοίκων (ἀπογραφή τοῦ 1991), ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὰ 2/3 περίπου εἶναι συγκεντρωμένα στὰ ἀστικὰ κέντρα (περὶ τὶς 100.000 στὰ Γιάννινα καὶ 10.000 στὰ μεγαλύτερα κέντρα, ὅπως ἡ Κόνιτσα, τὸ Μέτσοβο κλπ.¹). Ὡς ἀγροτικὸς-κτηνοτροφικὸς πληθυσμὸς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν περὶ τὶς 50.000 κατοίκων, δηλ. 10 περίπου ἄτομα σὲ κάθε τετραγωνικὸ χιλιόμετρο.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων διακρι-

1. Τὰ πληθυσμιακὰ στοιχεῖα πού δίνονται ἀπὸ τὴν τελευταία ἀπογραφή (1991) εἶναι 57.691 κάτοικοι γιὰ τὰ Γιάννινα, 2.917 γιὰ τὸ Μέτσοβο, 2.859 γιὰ τὴν Κόνιτσα κλπ. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα, δεδομένου ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐγκατεστημένους π.χ. στὰ Γιάννινα γιὰ λόγους συναισθηματικούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ λόγους οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τῶν κοινοτήτων (οἱ κρατικὲς παροχὲς καθορίζονται καὶ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐγγεγραμμένων στὶς κοινότητες), ἐξακολουθοῦν ὄχι μόνο νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπογράφονται στὶς ἰδιαίτερες πατρίδες τους.

νόταν στις ακόλουθες περιοχές-έπαρχίες: Κονίτσης, Πογωνίου, Ζαγορίου, Μαλακασίου (ἐδῶ συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ Κατσανοχώρια), Κουρέντων, Ντουσκάρας καὶ Τσαρκοβίστας (βλ. χάρτη 2)¹. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ὁ Νομὸς χωρίζεται σὲ 4 ἐπαρχίες: Κονίτσης, Πογωνίου (τὰ ὄρια τους συμπίπτουν σὲ γενικὲς γραμμὲς μετὰ τὶς ὁμώνυμες παλαιότερες διαιρέσεις), Μετσόβου (ἀποτελεῖται ἀπὸ τμῆμα τῆς παλαιότερης περιοχῆς Μαλακασίου) καὶ Δωδώνης στὴν ὁποία συμπεριλαμβάνονται οἱ περιοχὲς Ζαγορίου, Κουρέντων, Ντουσκάρας, Τσαρκοβίστας καὶ τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τοῦ Μαλακασίου (βλ. χάρτη 3).

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

1. Τὰ ὄρια τῶν περιοχῶν αὐτῶν δὲν ἦταν πάντοτε σταθερά. Γιὰ νὰ δώσω ἀκριβέστερα τὸ γεωγραφικὸ στίγμα τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ, χρησιμοποιοῦ τὴν παλαιότερη διαίρεσή του.

1.3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀπομονωθεῖ ἓνα ἱστορικὸ διάγραμμα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων γιὰ ἐποχὲς πού οἱ ἱστορικὲς μαρτυρίες καὶ πηγὲς εἶναι πενιχρὲς ἢ καὶ ἀνύπαρκτες, δίνω ἓνα διάγραμμα τῆς ἱστορίας τῆς Ἠλείρου, πιστεύοντας ὅτι ἡ ἱστορία τῆς εὐρύτερης αὐτῆς περιοχῆς ἀντικατοπτρίζει λίγο-πολύ καὶ τὴ διαδρομὴ τοῦ Νομοῦ μέσα στοὺς αἰῶνες.

Στὸ διάγραμμα αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ ἐκτενὴς λόγος γιὰ τὶς περιόδους ἐκεῖνες πού παίζουν σημαντικὸ ρόλο στὴν ὀνοματοθεσία γεωγνότερα τῆς Ἠλείρου καὶ εἰδικότερα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων.

Οἱ περίοδοι αὐτὲς ἀφοροῦν κυρίως τὴν ἐποχὴ τῶν βαρβαρικῶν καὶ σλαβικῶν ἐπιδρομῶν, τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠλείρου, τῶν Τούρκων καὶ τῆς ἐμφάνισης τῶν Ἀλβανῶν στὸ προσκῆνιο τῆς Ἠπειρωτικῆς ἱστορίας.

Ἡ προϊστορία καὶ οἱ πρῶτοι ἱστορικοὶ χρόνοι εἶναι πολὺ σκοτεινοὶ γιὰ τὴν Ἠπειρο. Κατὰ τὸν 12. αἰ. νέα ἐλληνικὰ φύλα, ὅπως οἱ Μολοσσοί, ἐγκαθίστανται στὴ θέση τῶν παλαιῶν κατοίκων, τῶν Θεσπρωτῶν, πού ἀναγκάζονται νὰ μετακινηθοῦν νότια καὶ ἀνατολικά, πρὸς τὴν περιοχή τῆς Θεσσαλίας¹.

Τὰ κυριότερα Ἠπειρωτικὰ ἔθνη κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους εἶναι οἱ Χάονες (στὰ ΒΔ τῆς χώρας μεταξὺ Ἀκροκεραυνίων καὶ Καλαμᾶ), οἱ Θεσπρωτοὶ (νοτιότερα τῶν Χαόνων μέχρι τὸν Ἀχέροντα), οἱ Κασσωπαῖοι (νοτιῶς τοῦ Ἀχέροντα) καὶ οἱ Μολοσσοὶ (στὰ ἐνδότερα τῆς χώρας μὲ κέντρο τὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων), οἱ ὁποῖοι ἀργότερα γίνονται κυρίαρχοι τῆς Κασσωπαίας καὶ τῆς Δωδώνης, φθάνοντας μέχρι τὸν Ἀῶο.

Ἡ ἐπικράτηση τῶν Μολοσσῶν στὴν Ἠπειρο ἐπιβάλλει τὸ μοναρχικὸ πολίτευμα. Ἡ ἱστορία τους ταυτίζεται γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἠλείρου. Ἡ ἀκμὴ τους χρονολογεῖται ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Θαρύπα (429 π.Χ.), ὅποτε ὁ συντηρητικὸς καὶ πρωτόγονος πολιτισμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἠλείρου ἐγκαταλείπει τὸν προϊστορικὸ του χαρακτῆρα μὲ τὴ μεταβολὴ τοῦ συνοικισμοῦ σὲ ὄχυρωμένη πόλη, μὲ τὴν κοπὴ τοῦ πρώτου νομίσματος, τὴ χρῆση τῆς

1. Σ. Ι. Δάκαρη, Ὁδηγὸς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Δωδώνης, Ἰωάννινα 1995, 16.

γραφῆς καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα¹. Ἡ δύναμη τῶν Μολοσσῶν αὐξάνει στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄ (342-326 π.Χ.), θεοῦ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἐπεκτείνει τὸ κράτος του καὶ ἐπιχειρεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ἰταλίας. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄ ἡ Ἠπειρος περιέρχεται στὴν ἄμεση ἐπιρροὴ καὶ ἐπικυριαρχία τῶν Μακεδόνων. Σημαντικὸ ρόλο στὴν ἱστορία τῆς Ἠπείρου διαδραματίζει ἡ Ὀλυμπιάς, σύζυγος τοῦ Φιλίππου Β΄ καὶ μητέρα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὸ μολοσσικὸ οἶκο.

Ἡ περίοδος ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἀλεξάνδρου Α΄ στὴν Ἰταλία μέχρι τὴν ὀριστικὴ ἐπάνοδο τοῦ Πύρρου ἀπὸ τὴν ἔξορία (297 π.Χ.) εἶναι περίοδος μεγάλων ἀνωμαλιῶν γιὰ τὴ διαδοχὴ τοῦ θρόνου καὶ ἐσωτερικῶν ἀναταραχῶν.

Ἡ νέα περίοδος τῆς βασιλείας τοῦ Πύρρου (297-272 π.Χ.) ἀποτελεῖ τὴ λαμπρότερη σελίδα τῆς Ἠπειρωτικῆς ἱστορίας καὶ εἶναι γεμάτη ὄχι μόνο ἀπὸ στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τὴ Μακεδονία μέχρι τὴν Ἰταλία καὶ ἀπὸ τὴν Ἰλλυρία μέχρι τὴ Σπάρτη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πληθώρα ἐκπολιτιστικῶν ἔργων².

Ἡ ἐξαφάνιση τοῦ οἴκου τῶν Αἰακιδῶν καὶ οἱ ἐμφύλιες ἔριδες ποὺ ἀκολουθοῦν ἀναγκάζουν τοὺς Ἠπειρώτες νὰ ἐξεγερθοῦν καὶ νὰ ζητήσουν τὴν κατάργηση τοῦ θεσμοῦ τῆς βασιλείας. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Κοινοῦ (232-168 π.Χ.)³, ποὺ ἀκολουθεῖ, ἡ Ἠπειρωτικὴ συμπολιτεία περιλαμβάνει ὅλες τὶς περιφέρειες τῆς Ἠπείρου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀμβρακία, τὴν Ἀμφιλοχία καὶ τὴν Ἀθμανία, κόβει ἰδιαίτερο νόμισμα μὲ τὴν ἐπιγραφή «Ἀπειρωτᾶν» καὶ ἔχει πρωτεύουσα τὴ Φοινίκη τῆς Χαονίας.

Μπροστὰ στὸ ρωμαϊκὸ κίνδυνο τὰ Ἠπειρωτικὰ φύλα βρίσκονται

1. Γιὰ τὸ χαρακτήρα τῆς διαβίωσης τῶν Ἠπειρωτικῶν φύλων κατὰ τὴν προϊστορική περίοδο μᾶς κάνει λόγο ὁ Ψευδο-Σκύλαξ (C. Müller, *Geographi Graeci Minores* I, σ. 34-35). Κατὰ τὸν Σωτ. Δάκαρη, ἡ συγκέντρωση τῶν κωμῶν σὲ ὀχυρωμένες πόλεις συμπίπτει μὲ τὴν περίοδο τῆς βασιλείας τοῦ Θαρύπα (βλ. Σ. Δάκαρη «Ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες στὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων», *Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἠπειρον εἰς μνήμην Χρ. Σούλη*, Ἀθήναι 1956, 53 κέξ. Σ. Δάκαρη, *Θεσπρωτία*, Ἀθήνα 1972, 79).

2. Γιὰ τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τοῦ Πύρρου βλ. Δ. Εὐαγγελίδη-Σ. Δάκαρη, *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* 1959, 91 κέξ. Σ. Δάκαρη, *Οἱ γενεαλογικοὶ μῦθοι τῶν Μολοσσῶν*, ἐν Ἀθήναις 1964, 114-148.

3. Γιὰ τὴ Συμμαχία καὶ τὸ Κοινὸν τῶν Ἠπειρωτῶν βλ. Franke, *Alt-Epirus und das Königtum der Molosser*, Erlangen 1954, 30 κέξ.

διχασμένα. Οί Θεσπρωτοί τάσσονται με τὸ μέρος τῶν Ρωμαίων, ἐνῶ τὰ νότια Ἑπειρωτικά φύλα με ἐπικεφαλῆς τοὺς Μολοσσούς τάσσονται στὸ πλευρὸ τοῦ Περσέα. Ἀκολουθεῖ τὸ 168 π.Χ. ἡ ἡττα τοῦ Περσέα στὴ μάχη τῆς Πύδνας, ἐνῶ κατὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος ὁ Αἰμίλιος Παῦλος παίρνει ἀπὸ τὴ Σύγκλητο ἐντολὴ νὰ λεηλατήσῃ καὶ νὰ καθυποτάξῃ τὴν Ἑπειρο. Ἔτσι οἱ ρωμαϊκὲς φρουρὲς σὲ μιὰ ὀρισμένη ὥρα (4 ὥρες μετὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου) λεηλατοῦν καὶ διαρπάζουν τὶς πόλεις, τῶν ὁποίων ἡ καταστροφὴ εἶχε ἀποφασιστεῖ, με ἀποτέλεσμα 70 πόλεις νὰ ἰσοπεδωθοῦν καὶ γύρω στὶς 150.000 ἄτομα νὰ συρθοῦν στὴν αἰχμαλωσία¹.

Ἡ Ἑπειρος δὲν ἀνέλαβε ποτὲ ἀπὸ ἐκείνη τὴν καταστροφὴ. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁ Στράβων (α' μισὸ τοῦ 1. αἰ. π.Χ.) ἀναφέρει ὅτι ἡ Ἑπειρος ἦταν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔρημη². Ἡ κατάστασις αὐτὴ ὀφειλόταν καὶ στὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ 90-89 π.Χ. βαρβαρικά φύλα ποὺ κατοικοῦσαν στὴ Θράκη, εἰσβάλλουν στὴν Ἑπειρο ἐρημώνοντας τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς. Τότε λεηλατεῖται καὶ τὸ μαντεῖο τῆς Λαοδυνῆς (86 π.Χ.).

Σημαντικὸ γεγονός γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἑπείρου εἶναι ἡ ναυμαχία στὸ Ἄκτιο (31 π.Χ.) καὶ ἡ νίκη τοῦ Ὀκταβιανοῦ ποὺ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἰδρυση τῆς Νικοπόλεως ποὺ συνοικίστηκε με κατοίκους Ἑπειρωτικῶν, ἀκαρνανικῶν καὶ αἰτωλικῶν πόλεων³.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἑπείρου ἀπὸ τὸ 27 π.Χ. περιλαμβάνεται στὴν τότε νεοἰδρυμένη ἐπαρχία τῆς Ἀχαΐας. Πιθανῶς κάτω ἀπὸ τὴ διοίκηση τοῦ Τραϊανοῦ καὶ μετὰ τῶν ἐτῶν 103-114 μ.Χ. ἀποδεσμεύεται ἡ Ἑπειρος ἀπὸ τὴν ἐπαρχία τῆς Ἀχαΐας καὶ ἀποτελεῖ νέα ἐπαρχία. Τὰ ὄρια τῆς εἶναι γνωστά: δυτικὰ ὀρίζεται ἀπὸ τὸ Ἴόνιο Πέλαγος, βόρεια ἀπὸ τὴν ὄροσειρὰ τῶν Ἀκροκεραυνίων καὶ τὸ Ὠρικὸ, νότια ἀπὸ τὴν ἐκβολὴς τοῦ Ἀχελώου καὶ ἀνατολικά ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴ τῆς Ἰκνδου⁴.

Πιθανῶς στὴν ἐποχὴ τοῦ Διοκλητιανοῦ (284-305)⁵ καὶ στὰ πλαίσια

1. Πολύβιος 30,15· Στράβων 7,7,3 καὶ 7,7,9· Πλούταρχος, *Αἰμίλιος Παῦλος* 29· πβ. καὶ Σ. Δάκαρη, «Ἡ ρωμαϊκὴ πολιτικὴ στὴν Ἑπειρο», *Πρακτικά τοῦ Α' Διεθνοῦς Συμποσίου γιὰ τὴ Νικόπολη* (23-29 Σεπτεμβρίου 1984), Πρέβεζα 1987, 11-21.

2. Στράβων 7,7,3 καὶ 7,7,9.

3. Στράβων 7,7,6.

4. Συμπεριλάμβανε ἐπίσης τὰ νησιά Κέρκυρα, Λευκάδα, Κεφαλονιά, Ἰθάκη καὶ Ζάκυνθο (βλ. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 13· Soustal, 47.

5. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 12 κέξ· Soustal, 47.

τῶν διοικητικῶν του μεταρρυθμίσεων τὸ βόρειο τμήμα τῆς Ἠπειροῦ πού συνόρευε ἀνατολικά μὲ τὴ Μακεδονία, ἀποτελεῖ τὴν ἐπαρχία Νέα Ἠπειρος, στὴν ὁποία κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτηση ὑπερίσχυε ὁ ἰλλυρικὸς πληθυσμὸς πού ἐξελληνίστηκε σιγὰ-σιγὰ σὲ μεγάλο ποσοστό¹.

Τὴν κατάσταση τῆς ἐρημιᾶς καὶ τῆς ἐγκατάλειψης, πού μᾶς περιγράφει ὁ Στράβων, διαδέχεται μιὰ περίοδος οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καὶ εὐμάρειας κατὰ τὸν 2. αἰ. μ.Χ. Ὡστόσο ἡ κατάσταση ἀλλάζει, ὅταν ἀρχίζουν οἱ βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς τῆς λεγόμενης «μετανάστευσης τῶν λαῶν». Ἡ Ἠπειρος δὲν βρισκόταν στὴν πρώτη σειρὰ τῶν ἐπαρχιῶν πού ὑπέστησαν τὶς βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς, ἐπειδὴ ἦταν προστατευμένη ἀπὸ τὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς Πίνδου καὶ ἐπειδὴ τὸ δύσβατο τοῦ ἐδάφους δὲν προσφερόταν γιὰ τοὺς ἐπιδρομεῖς. Ἀργότερα ὅμως ἡ ἀναζήτηση ἀλεηλάτητων περιοχῶν γιὰ μονιμότερη ἐγκατάσταση συντελεῖ ὥστε καὶ ἡ Ἠπειρος νὰ γίνῃ στόχος βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν Βησιγόθων, Βανδάλων καὶ Ὀστρογόθων².

Κατὰ τὸ α' μισὸ τοῦ 4. αἰ. οἱ ἐπαρχίες Νέα καὶ Παλαιὰ Ἠπειρος ἀνήκουν στὴ Διοίκηση τῆς Μοισίας, ἐνῶ κατὰ τὰ μέσα τοῦ 4. αἰ. (πρὶν τὸ 369) ἡ *Diocesis Moesiarum* χωρίζεται στὴ Διοίκηση τῆς Δακίας καὶ στὴ Διοίκηση τῆς Μακεδονίας (κάτω ἀπὸ τὸν *Praefectus praetorio per Illyricum*), στὴν ὁποία περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἐπαρχίες τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Ἠπειροῦ. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Θεοδοσίου ἡ ἐπαρχότητα τοῦ Ἰλλυρικοῦ διαιρεῖται σὲ ἀνατολικὸ καὶ δυτικὸ³.

Στὰ 380 πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ πιθανὴ ἐπιδρομὴ τῶν Βησιγόθων, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ στὴ μάχη τῆς Ἀδριανούπολης τὸ 378, ἀρχίζουν νὰ λεηλατοῦν τὴ Θράκη, τὴ Μακεδονία, τὴ Θεσσαλία καὶ πιθανῶς τὶς δυὸ Ἠπειροὺς⁴. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 395-397 οἱ Βησιγόθοι, κάτω ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ νεαροῦ Ἀλαρίχου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Θεσσαλία, Βοιωτία, Ἀττικὴ καὶ Πελοπόννησο, λεηλατοῦν

1. Τὰ ὄρια τῆς Νέας Ἠπειροῦ εἶναι λιγότερο σαφῆ. Στὸ νότο, μὲ τελευταία πόλη τὸν Αὐλώννα, συνορεύει μὲ τὴν Παλαιὰ Ἠπειρο, ἀνατολικά μὲ τὴ Μακεδονία, ἐνῶ στὰ βόρεια ἔφθανε μέχρι τὴν πόλη Λίσσο (Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 14). Ἀντίθετα ἡ Παλαιὰ Ἠπειρος ταυτίζεται σχεδὸν μὲ τὴν Ἠπειρο τῶν ἀρχαίων χρόνων ἀπὸ τὶς ἐκβολὲς τοῦ Ἀχελώου ὡς τὰ Ἀκροκεραύνια ὄρη καὶ ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴ τῆς Πίνδου μέχρι τὰ νησιά Κέρκυρα, Λευκάδα, Ἰθάκη.

2. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 37-38.

3. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 46· Soustal, 48.

4. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 39-41.

τελικὰ καὶ τὴν Ἡπειρο, ὅπου, ὅπως εἶναι γενικὰ παραδεκτό, ἐγκαθίστανται ἀπὸ τὸ 397 μέχρι τὸ 401 ἢ τὸ 406-407¹.

Τὸ 467 ἡ Ἡπειρος, ὅπως καὶ ἡ Πελοπόννησος καὶ τὰ νησιὰ τοῦ Ἰονίου, γνωρίζει τὶς ἐπιδρομὰς τῶν Βανδάλων τοῦ Γιζεριχου, οἱ ὅποιοι, ξεκινώντας ἀπὸ τὰ παράλια τῆς βόρειας Ἀφρικῆς, κυριαρχοῦν στὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου καὶ τὸ 474 καταλαμβάνουν τὴ Νικόπολη καὶ ἀργότερα τὴ Φωτικὴ².

Στὰ μέσα τοῦ 5. αἰ. οἱ ἀνατολικοὶ Γότθοι (Ὄστρογότθοι), οἱ ἐγκατεστημένοι στὴν Παννονία, διασχίζουν τὴν ἐπαρχία τῆς Νέας Ἡπείρου καὶ καταλαμβάνουν τὸ Δυρράχιο (459). Ἄλλη ἐπιδρομὴ τῶν Ὄστρογόθων τοῦ Θευδερίχου (γιοῦ τοῦ Βαλαμίρου) μνημονεύεται στὰ «Βυζαντιὰ» τοῦ Μάλχου³. Νέα κατάληψη τοῦ Δυρραχίου πραγματοποιεῖται τὸ 479 ἀπὸ τὸ Θευδέριχο σὲ συνεργασία μὲ τὸν ἡγεμόνα τῶν Γόθων Σιδιμουῦνδο, ὁ ὅποιος ἦταν ἐγκατεστημένος ἐπὶ τὴν περιοχὴ τοῦ Δυρραχίου μὲ τὴν ἄδεια τῆς Κων/πόλης. Ἡ παρουσία τῶν Ὄστρογόθων στὸ Δυρράχιο καὶ τὴν περιοχὴ του διαρκεῖ μέχρι τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 482, ὅποτε στρέφονται σὲ καινούριες ἐπιδρομὰς πρὸς τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θεσσαλία.

Ὁ κόμης Μαρκελλίνος σημειώνει στὸ «Χρονικό» του γιὰ τὸ ἔτος 517 μιὰ βαρβαρική ἐπιδρομὴ ἐπὶ ἑλληνικὲς χῶρες (μέχρι τὶς Θερμοπύλες) καὶ στὴν Παλαιὰ Ἡπειρο, τὴν ὁποία ἀποδίδει στοὺς Γέτες. Ὅμως οἱ βυζαντινὲς πηγὲς μὲ τὶς ὀνομασίαις Γέτες καὶ Σκύθες δὲν ἀναφέρονται σ' ἓναν συγκεκριμένο λαό, ἀλλὰ γενικὰ στοὺς βαρβάρους ποὺ ζοῦν στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη⁴.

Τὸ 551 οἱ Ὄστρογότθοι τοῦ Τοτίλα λεηλατοῦν τὴν Κέρκυρα, τὰ Σύβοτα καὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ παράλια ἀπὸ τὸν Ἀγχιασμό μέχρι τὴ Νικόπολη, χωρὶς νὰ κάνουν ἐπιδρομὰς στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἡπείρου.

Ἡ πληροφορία τοῦ Προκοπίου⁵ ὅτι ἡ Βαλκανικὴ καὶ ἰδιαίτερα τὸ Ἰλλυρικὸ διατρέχεται καὶ λεηλατεῖται ἀπὸ Οὔννους, Σλάβους καὶ Ἄντες πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὑπερβολικὴ. Εἶναι γεγονὸς πάντως πὼς ἀπὸ

1. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 45-47· Soustal, 48.

2. Soustal, 49.

3. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 56· Soustal, 49.

4. Οἱ Γέτες αὐτοὶ τοῦ 517 ταυτίζονται ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς μὲ τοὺς Ἄντες ποὺ ζοῦσαν ΒΔ τοῦ Εὐξείνου, μεταξὺ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σλάβων. Βλ. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 63 κέξ· Soustal, 49.

5. Προκοπίου, *Ἀνέκδοτα* 18, 20· Koder, 53· Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 68.

τις ἀρχές τοῦ 6. αἰ. Σλάβοι, συνοδεύοντας Ἄβαρους, Οὔννους καὶ λοιποὺς βαρβαρικοὺς λαοὺς, κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους στὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Ἀπὸ τὶς σλαβικὲς ἐπιδρομὲς ἐκείνη πού ἐνδιαφέρει τὴν Ἠπειρο εἶναι ἡ ἐπιδρομὴ τῶν ἐτῶν 548/549, πού εἶχε ὡς ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴ λεηλασία καὶ τὴν ἐποίκηση φρουριῶν καὶ ἡ ὁποία δὲν ἐπεκτείνεται ἔξω ἀπὸ τὴ Νέα Ἠπειρο. Οἱ σλαβικὲς ἐπιδρομὲς τῶν ἐτῶν 577/8 καὶ 581/4 δὲν πρέπει νὰ φτάνουν μέχρι τὴν Ἠπειρο¹.

Ἰδιαίτερα σημαντικὴ γιὰ τὴν Ἠπειρο εἶναι ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ 587, ὅποτε Ἄβαροι καὶ Σλάβοι εἰσβάλλουν καὶ λεηλατοῦν τὴν Ἑλλάδα, φθάνοντας καὶ στὴν Παλαιὰ Ἠπειρο, γιατί, σύμφωνα μὲ τὸ «Χρονικὸ τῆς Μονεμβασίας», οἱ εἰσβολεῖς δὲν ἀρκοῦνται μόνο στὴ λεηλασία τῶν χωρῶν στὶς ὁποῖες εἰσβάλλουν, ἀλλὰ, διώχνοντας τοὺς ντόπιους ἀπὸ τὶς ἐστίες τους, ἐγκαθίστανται οἱ ἴδιοι σ' αὐτές².

Ἀπὸ τὰ «Θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου» πληροφοροῦμαστε ἀκόμα μιὰ ἐπιδρομὴ τῶν Σλάβων κατὰ τὰ ἔτη 614/16 πού πλήττει ἀποφασιστικὰ τὴν Ἠπειρο.

Οἱ πληροφορίες τῶν βυζαντινῶν πηγῶν γιὰ τὴν Ἠπειρο κατὰ τὸν 7.-9. αἰ. εἶναι ἀκόμα φτωχότερες, ἀφοῦ ἡ δυτικὴ Ἑλλάδα ἦταν γιὰ τὴν Κων/πολι καὶ ἀπὸ τὴ γεωγραφικὴ τῆς θέση παραμελημένη. Ἰδιαίτερα δὲν μπορούμε νὰ γνωρίζουμε πόσο ἔντονη ὑπῆρξε ἡ βουλγαρικὴ ἐπίδραση ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 8. αἰ. μέχρι τὴν ἐκστρατεία τοῦ Σταυρακίου (783)³. Κατὰ τὶς συνέδους τῶν ἐτῶν 869/870 καὶ τοῦ 879 ἡ περιοχὴ τῆς Ἠπείρου ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ 8 ἐπισκόπους, ἀπ' τοὺς ὁποῖους οἱ 4 προέρχονται ἀπὸ νησιά, γεγονός πού δείχνει τὴ μεγάλη σημασία πού ἔδινε ἡ βυζαντινὴ διοίκηση στὴ θαλάσσια δύναμη τοῦ κράτους, λόγω τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀράβων πειρατῶν στὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 9. αἰ. ἡ πρωτεύουσα τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου (Νικόπολη) ἔξαφανίζεται εἴτε ἀπὸ τὶς σλαβικὲς ἐπιδρομὲς εἴτε ἀπὸ τὶς ἀραβικὲς λεηλασίες ἀφήνοντας μόνο τὸ ὄνομά της ὡς ὀνομασία τοῦ *Θέματος τῆς Νικοπόλεως*. Τὸ ρόλο τῆς Νικόπολης ἀναλαμβάνει τώρα ἡ Ναύπακτος.

Κατὰ τὸν 10. αἰ. τὸ Βυζάντιο ἔχει στὴν ἐπιρροή του τὰ Ἴονια νησιά, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ ὡς βάση τοῦ στόλου του ἐναντίον τῶν Ἀράβων τῆς Σικελίας καὶ τῆς Κρήτης, ἐνῶ στὸ θέμα τῆς Νικόπολης ἔχουμε κατὰ

1. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 70· Koder, 18.

2. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 71 κέξ.· Soustal, 50-51.

3. Soustal, 52.

τὸ 930 τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι λεηλατοῦν τὴν περιοχὴ, ἐγκαθίστανται ἐκεῖ καὶ τέλος ὑποδουλώνονται ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς¹.

Γύρω στὰ 969 (θάνατος τοῦ τσάρου Πέτρου) τὸ βόρειο μέρος τῆς Ἠπείρου πρέπει νὰ ἀνήκει στὸ κράτος τῶν Βουλγάρων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κομιτόπουλου Σαμουήλ (987-1014) ἡ Ἠπειρος μέχρι τὸν Ἀμβρακικὸ Κόλπο ἐνσωματώνεται στὸ κράτος του, πού ἀρχικὰ ἔχει ἔδρα τὴν Πρέσπα καὶ ἀργότερα τὴν Ὀχρίδα. Ὁ Σαμουήλ κατὰ τὸ 996/7 ἐρχόμενος ἀπὸ βορρὰ, νικιέται ἀπὸ τὸν Νικηφόρο Οὐρανὸ στὴ μάχη τοῦ Σπερχειοῦ καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐπιστρέψει στὴν πατρίδα του μὲ καταστραμμένο στρατὸ πάνω ἀπὸ τὰ αἰτωλικά βουνὰ καὶ τὴν Πίνδο. Ὁ Βασίλειος Β΄ στὰ 1014, μετὰ τὴ μάχη τοῦ Κλειδίου, ὅπου διέλυσε τὸ βουλγαρικὸ κράτος τοῦ Σαμουήλ, ἰδρύει τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ὀχρίδος ὡς αὐτοκέφαλη ἐπισκοπὴ ὑπὸ «ἀρχιεπίσκοπο Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας», στὴν ὁποία προσαρτῶνται οἱ μητροπόλεις τῆς Ναυπάκτου, τοῦ Δυρραχίου, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Λάρισας. Γιὰ τὴν Ἠπειρο αὐτὸ σημαίνει τὴν παραχώρηση τῶν ἐπισκοπῶν τῆς Χιμάρας, Ἀδριανουπόλεως, Βελᾶς, Βουθρωτοῦ, Ἰωαννίνων, Κοζύλης καὶ Ρογῶν, ἐνῶ στὴ μητρόπολη τῆς Ναυπάκτου ἀπομένουν μόνο οἱ ἐπισκοπὲς νότια τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Ὁ Νικόλαος Νικολίτσας, ἓνας ἀπὸ τοὺς βοϊβόδες τοῦ Σαμουήλ πού μὲ τὰ στίφη του βρίσκεται στὰ ὄρη τῆς βόρειας Παλαιᾶς Ἠπείρου καὶ συνεχίζει τὴν ἀντίστασή του ἐναντίον τῶν βυζαντινῶν, παραδίνεται γύρω στὰ 1018².

Στὰ 1040 περίπου ὅλο τὸ θέμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα Ναύπακτο, πλημμυρίζει ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους τοῦ Stefan Deljan, ὁ ὅποιος ἐξεγείρεται ἐναντίον τοῦ Βυζαντίου καὶ εἰσβάλλει στὴν Κεντρικὴ Ἑλλάδα μέχρι τὴ Βοιωτία.

Τότε (τέλη τοῦ 11. αἰ.), σύμφωνα μὲ μαρτυρίες τοῦ Κεκαυμένου, ἐμφανίζονται οἱ Βλάχοι στὰ ἀνατολικά τῆς Πίνδου.

Ὅχι πολὺ ἀργότερα οἱ Νορμανδοί, πού εἶχαν ἐπικρατήσει στὴν Κάτω Ἰταλία καὶ τὴ Σικελία σὲ βάρος τῶν Ἀράβων, ἐπιτίθενται μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ροβέρτο Γουισκάρδο στὶς δυτικὲς ἀκτὲς τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ κύρια δύναμή τους στρατοπεδεύει στὸν κόλπο τοῦ Αὐλώνα κοντὰ στὶς πηγὲς τοῦ Ἀώου, ἐνῶ ἓνα τμῆμα μὲ ἀρχηγὸ τὸν Βοημοῦνδο στέλνεται γιὰ νὰ

1. Soustal, 54.

2. Soustal, 55.

καταλάβει τὴν Κέρκυρα χωρὶς νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ἀντίθετα καταλαμβάνει τὸ Βουθρωτὸ καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ ὡς βάση γιὰ τὶς παραπέρα ἐπιχειρήσεις του. Μετὰ τὴν κατάληψη καὶ τὴ ληλασία τῆς Βόνιτσας οἱ ἐπιδρομεῖς, ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς θάλασσας μὲ τὸν Ροβέρτο Γουισκάρδο καὶ ἀπὸ στεριά μὲ τὸ Βοημοῦνδο, βαδίζουν κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν ἐναντίον τοῦ Δυρραχίου, τὸ ὁποῖο καταλαμβάνουν στὶς ἀρχές τοῦ 1082. Τὴν ἴδια χρονιά οἱ Νορμανδοὶ πραγματοποιοῦν ἐπιδρομὴ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας καὶ καταλαμβάνουν τὴν Καστοριά ὡς ὀρμητήριο γιὰ τὴ συνέχιση τῶν ἐπιθέσεών τους πρὸς τὴν ἀνατολή. Ἐνῶ ὁ Ροβέρτος ἐγκαταλείπει τὴ Βαλκανικὴ, λόγῳ ταραχῶν στὴν Κάτω Ἰταλία, ὁ Βοημοῦνδος προσπαθεῖ νὰ καταλάβει τὴν Ἠπειρο γιὰ νὰ βελτιώσῃ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὴ θάλασσα. Πολιορκεῖ τὴν Ἄρτα, ἀπ' ὅπου ἐκδιώκεται ἀπὸ τὸν Ἀλέξιο Α', καταλαμβάνει τὰ Γιάννινα καὶ βελτιώνει τὴν ὀχύρωσή τους.

Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1084 οἱ Νορμανδοὶ ἐπιχειροῦν δεύτερη ἐκστρατεία ἐναντίον τῆς Βαλκανικῆς καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναρξὴ τοῦ χειμῶνα νικοῦν τὸ βενετικὸ στόλο, καταλαμβάνουν τὴν Κέρκυρα καὶ ἀπελευθερώνουν τοὺς Νορμανδοὺς ποὺ ἐπολιορκούντο στὴν ἀκρόπολή της¹.

Ὡς μέλος τῆς Α' Σταυροφορίας ὁ Βοημοῦνδος (ὁ πατέρας του εἶχε ἤδη πεθάνει στὴν Κεφαλονιά) στρατοπεδεύει στὶς ἐκβολές τοῦ Ἀώου (Vjosa) καὶ βαδίζει μέσα ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῆς Ἀδριανούπολης (Dryinopolis) πρὸς τὴν Καστοριά καὶ στὴ συνέχεια ἀνατολικά μὲ κατεύθυνση τὴν Κωνσταντινούπολη².

Κατὰ τὸ 1185 οἱ Νορμανδοὶ ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἐπίθεσή τους ἐναντίον τοῦ Βυζαντίου, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ ἀρχηγὸ τὸν Γουλιέλμο Β'. Ὅπως πρὶν 100 χρόνια μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ροβέρτο Γουισκάρδο, ἔτσι καὶ τώρα οἱ Νορμανδοὶ πολιορκοῦν τὸ Δυρράχιο, τὸ ὁποῖο καταλαμβάνουν χωρὶς ἰδιαίτερη ἀντίσταση, καὶ βαδίζουν πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὰ νησιά Κέρκυρα, Κεφαλονιά, Ἰθάκη καὶ Ζάκυνθο, κτήσεις τὶς ὁποῖες χάνουν μέχρι τὴν ἀνοιξὴ τοῦ ἐπόμενου ἔτους (1186) διατηρῶντας μόνον τὸ Δυρράχιο καὶ τὰ παραπάνω Ἰόνια νησιά. Ἀργότερα παραχωροῦν στὸν Admiral Margaritone, ξακουστὸ πειρατὴ ποὺ παλιότερα τοὺς εἶχε βοηθήσει, ὅσες ἀπὸ τὶς κτήσεις τοὺς εἶχαν διατηρήσει.

Ἐνῶ οἱ νορμανδικές κατακτήσεις στὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα καὶ τὴν

1. Soustal, 56.

2. Soustal, 57.

Κέρκυρα, τὸ ἀργότερο μέχρι τὸ 1191, ἐπανέρχονται στὴν κυριαρχία τοῦ Βυζαντίου, ἡ Κεφαλονιά, ἡ Ἰθάκη καὶ ἡ Ζάκυνθος μὲ τὴ νορμανδικὴ κατάκτηση τοῦ 1185 χάνονται γιὰ πάντα ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς.

Ἡ κατανομή τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους σὲ θέματα προχωρεῖ σὲ κατάτμηση μικρότερων διοικητικῶν μονάδων κατὰ τὸν 12. - 13. αἰ., ὅπως φαίνεται ἀπὸ γραπτὲς πηγές. Σύμφωνα μ' αὐτὲς ἡ περιοχὴ μας χωρίζεται σὲ τρεῖς ἐπαρχίες: Ἰωαννίνων, Δρυινοπόλεως καὶ Νικοπόλεως¹.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ πού ἡ Κων/πολις πέφτει στὰ χέρια τῶν Λατίνων τῆς Δ' Σταυροφορίας, ἰδρύεται τὸ Δεσποτάτο τῆς Ἠπείρου. Ὁ Μιχαὴλ Κομνηνὸς Δούκας, νόθος γιὸς τοῦ σεβαστοκράτορα Ἰωάννου Δούκα καὶ ἐξάδελφος τῶν αὐτοκρατόρων Ἰσαακίου Β' καὶ Ἀλεξίου Γ' Κομνηνοῦ, σπεύδει στὴν Ἠπειρο, παντρεύεται τὴν κόρη τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Θέματος καὶ ἀνακηρύσσεται δεσπότης. Ὁ δεσπότης Μιχαὴλ ἀποδεικνύεται μέγας ὀργανωτὴς τοῦ κράτους του. Συμπεριφέρεται μὲ καλοσύνη πρὸς τοὺς ξένους ἐποίκους τοῦ κράτους (ἰδιαίτερα πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τοὺς Βλάχους) καὶ ὀνομάζει τὸν ἑαυτό του δεσπότη καὶ ὄχι αὐτοκράτορα, ἀναγνωρίζοντας ἔτσι ἕμμεσα τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νίκαιας.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς δύναμης τοῦ Δεσποτάτου ὀφείλεται καὶ στὴν ἀντιζηλία τῶν δύο λατινικῶν κρατῶν, τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Κων/πολῆς καὶ τοῦ λομβαρδικοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸν Μιχαὴλ, πού στὰ 1214 δολοφονεῖται, διαδέχεται ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφός του Θεόδωρος².

Ἐπὶ Θεοδώρου τὸ Δεσποτάτο γνωρίζει τὴ μεγαλύτερη ἀκμὴ του. Παράλληλα μὲ τὴν αὔξηση τῆς δύναμής του, αὐξάνεται καὶ ἡ δύναμη τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νίκαιας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ περισφίγγονται οἱ Φράγκοι ἀπὸ δύο ἰσχυρὰ ἑλληνικὰ κράτη. Ὁ Θεόδωρος στρέφεται ἐναντίον ὅλων τῶν ξένων ἐπιδρομῶν πού ἔχουν ἐγκατασταθεῖ σὲ ἑλληνικὲς χῶρες. Μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα κατακτᾷ τὴ Θεσσαλία, τὴν Ἀχρίδα, τὸ Πρίλαπο, τὴν Πελαγονία καὶ τὸ Ἄλβανον. Μέγα κατόρθωμά του ἀποτελεῖ ἡ καταστροφὴ τοῦ φραγκικοῦ στρατοῦ. Προχωρώντας καταλαμβάνει τὴ Μακεδονία, διώχνει τοὺς Λομβαρδοὺς καὶ μπαίνει θριαμβευτὴς στὴ Θεσσαλονίκη. Μὲ αὐτὴ ὡς ὀρμητήριο, ἀνακτᾷ πολλὰ ἑλληνικὲς χῶρες ἀπὸ τοὺς Φράγκους καὶ τοὺς Βουλγάρους, κυριεύει

1. Soustal, 58.

2. Ὁ Μιχαὴλ εἶχε μόνο θυγατέρα καὶ νόθο γιό, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀνήλικος.

τὴν Ἀδριανούπολη καὶ φθάνει μέχρι τὸν Εὐξείνιο Πόντο. Οἱ φιλοδοξίες ὅμως τοῦ Θεοδώρου δὲν ἔχουν ὅρια. Ἀφοῦ συμμαχεῖ μετὰ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερίκο Β΄ ἐπιτίθεται μετὰ μεγάλο στρατὸ Ἑλλήνων καὶ Γερμανῶν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων τοῦ Ἀσάν καὶ στὶς 9 Μαρτίου 1230 νικιέται στὴ μάχη τῆς Κλοκονίτσας κοντὰ στὸν Ἐβρο, πέφτει στὰ χέρια τῶν Βουλγάρων, τυφλώνεται καὶ ἐπιστρέφει στὴν Ἡπειρο, ὅπου μάταια προσπαθεῖ νὰ ἐπανιδρύσει τὸ κράτος του. Ἡ ἥττα του εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καταληφθοῦν ὅλες οἱ χῶρες του ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους τοῦ Ἀσάν, πὺν ἔφτασαν μέχρι τὴ Θεσσαλία.

Μετὰ τὴν ἥττα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Θεοδώρου καὶ γιὸς τοῦ Μιχαήλ Α΄, ὁ Μιχαήλ Β΄, ἐπιστρέφει στὴν Ἡπειρο ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, ὅπου εἶχε καταφύγει μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ πατέρα του. Ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειας ὁ Μανουὴλ Ἀγγελος, ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου, βασιλεύει στὴ Θεσσαλονίκη ἔχοντας στὴν κυριαρχία του μέρος τῆς Μακεδονίας, ἐνῶ ὁ Θεόδωρος ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρεῖ μέρος τῆς Μακεδονίας μετὰ πρωτεύουσα τὰ Βοδενὰ καὶ τὸ Ὀστροβο.

Ὁ Μιχαήλ Β΄ ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὴν ἐνασχόληση τοῦ Ἰωάννου Βατάτζη μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης (1246) καὶ ἐπεκτείνει τὰ σύνορα τοῦ Δεσποτάτου πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἡπείρου καὶ πρὸς τὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Ἐχει τὴ σύνεση νὰ εἰσέλθει σὲ συνεννόηση μετὰ τὸν Βατάτζη, ἀλλὰ, παρασυρμένος ἀπὸ τὶς ραδιουργίες τοῦ θείου του Θεοδώρου, ἀποστατεῖ ἀπὸ τὸν Βατάτζη, μετὰ ἀποτέλεσμα ὁ τελευταῖος νὰ εἰσβάλλει στὴν Μακεδονία καὶ νὰ καταλάβει τὴν Καστοριά καὶ τὴ Δεάβολη. Ἐπανάσταση τῶν Ἀλβανῶν ἀναγκάζει τὸν Μιχαήλ Β΄ νὰ συνομολογήσει εἰρήνη μετὰ τὸν Βατάτζη, μετὰ τὴν ὁποία παραχωρεῖ στὸν αὐτοκράτορα τὰ φρούρια Πρίλαπο, Κρόια καὶ ὅλη τὴ χώρα πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ. Ἀλλὰ ἡ εἰρήνη δὲν διαρκεῖ πολὺ. Ὁ Μιχαήλ Β΄ πάντοτε ἔχει τὸ ὄνειρο νὰ ἀνιδρύσει τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Γιὰ τὴν πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ ὀνείρου παντρεύει τὶς θυγατέρες του Ἄννα καὶ Ἐλένη ἀντίστοιχα μετὰ τὸν Γουλιέλμο Βιλλαρδουῖνο, πρίγκιπα τοῦ Μορέως, καὶ μετὰ τὸ Μαμφρέδο, πρίγκιπα τῶν Δύο Σικελιῶν. Λίγο ἀργότερα καλεῖ τοὺς δύο γαμπρούς του ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγου καὶ τὸ 1259 βρίσκειτὲς στὴ Θεσσαλονίκη. Ὁ Μιχαήλ Παλαιολόγος τὸν ἀπωθεῖ πέρα ἀπὸ τὴν Καστοριά καὶ τὴν Πίνδο. Ὁ Μιχαήλ Β΄, ἐνωμένος πιά μετὰ τοὺς δύο γαμπρούς του παθαίνει νέα καταστροφή τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1259 στὴν Πελαγονία, ἀνατολικά τῶν λιμνῶν Ἀχρίδα καὶ Πρέσπα.

Ἡ νίκη τοῦ Μιχαήλ Παλαιολόγου δίνει στήν Ἱστορία ὀριστική κατεύθυνση πρὸς τὴν Ἀνατολή. Ἡ δύναμη τοῦ γαλλικοῦ πριγκιπάτου πέφτει καὶ δίνει ἀφορμὴ στὴ γένεση τοῦ νέου ἐλληνικοῦ Δεσποτάτου τῆς Πελοποννήσου, μὲ κέντρο τὸν Μυστρά, ἐνῶ τὸ 1261 ὁ Μιχαήλ Παλαιολόγος ἐπανακτᾷ τὴν Κων/πολη. Ἀλλὰ ὁ ἀκαταπόνητος Μιχαήλ Β΄ δὲν ἀπελπίζεται καὶ ἔχοντας ὡς ὀρμητήριο τὴ Λευκάδα ἐπανακτᾷ τὴν Ἄρτα καὶ ἀργότερα τὰ Ἰωάννινα. Τότε ὅμως (1266) νέος κίνδυνος ἐμφανίζεται ἀπὸ τὴ Δύση στὸ πρόσωπο τοῦ Καρόλου τῆς Προβηγκίας (εἶναι γνωστὸς ἐπίσης μὲ τὸ ὄνομα Ἀνδεγαυικὸς) ποὺ καταλύει τὸ κράτος τοῦ Μαμφρέδου στὴ Σικελία καὶ ἰδρύει τὸ γαλλικὸ βασίλειο τῶν Ἀνδεγαυῶν, τὸ γνωστὸ στήν ἱστορία ὡς Βασίλειο τῶν Δύο Σικελιῶν. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1271, ὅποτε πεθαίνει ὁ Μιχαήλ Β΄, ὁ Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυικὸς παίρνει στήν κατοχὴ του κτήσεις ποὺ προέρχονται σήμερον ἀπὸ κληρονομία τοῦ Μαμφρέδου (Κέρκυρα, Αὐλώνα, Κάνινα).

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μιχαήλ Β΄ τὸ κράτος του μοιρασμένο στὸν μεγαλύτερο γιό του Νικηφόρο Α΄ (Παλαιὰ Ἡπειρος, Αἰτωλία, Ἀκαρνανία, Ἰθάκη καὶ μέρος τῆς Κεφαλονιάς) καὶ στὸ νόθο γιό του Ἰωάννη (Θεσσαλία) περιορίζεται συνεχῶς ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸ Κράτος καὶ τὸ κράτος τῶν Ἀνδεγαυῶν. Ὁ Νικηφόρος ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴν Ἀνατολή καὶ στήν προσπάθειά του νὰ κατευνάσει τοὺς Ἀνδεγαυοὺς δίνει τὴ θυγατέρα του ὡς σύζυγο τοῦ Φιλίππου Ταραντίνου, γιοῦ τοῦ Καρόλου. Τὸ 1296 ὁ Νικηφόρος πεθαίνει, δυὸ χρόνια μετὰ τὸ γάμο, μὲ τὸν ὁποῖο παραχωροῦνται στοὺς Ἀνδεγαυοὺς τέσσερα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα φρούρια (Βόνιτσα, Ἀγγελόκαστρο, Ναύπακτος, Εὐλοχός), ἐνῶ ὁ διάδοχος του ἀνήλικος Θωμᾶς, μὲ τὴν ἰκανότατη καὶ νουνεχὴ μητέρα του Ἄννα Παλαιολογίνα, ἀναγκάζονται νὰ ἀμυνθοῦν στὶς ἐπανειλημμένες ἐπιθέσεις τῶν Ἀνδεγαυῶν. Ὁ Θωμᾶς, μετὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας του, συμμαχεῖ μὲ τὸ γαμπρὸ του Φίλιππο Ταραντίο (1318) καὶ δολοφονεῖται λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὸν ἀνεψιό του Νικόλαο Ὀρσίνι τῆς Κεφαλονιάς, γιὰ νὰ σβήσει ἔτσι ἡ δυναστεία τῶν δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου.

Οἱ κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων ἀρνοῦνται νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ δολοφόνο τοῦ Θωμᾶ ὡς νέο κύριό τους, τὸν διώχνουν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Συργιάννη Παλαιολόγου καὶ ἀναγνωρίζοντας τὴν κυριαρχία τοῦ Ἀνδρονίκου Β΄ ἀποκτοῦν μιὰ πραγματικὴ αὐτοδιοίκηση, ἀφοῦ ὁ αὐτοκράτορας ἐγγυᾶται γιὰ τὰ παλιὰ δίκαια καὶ προνόμια¹. Ὁ Νικόλαος

1. Soustal, 68.

Ἰορσίνοι ὁμῶς ἀργότερα κλείνει εἰρήνη μὲ τὸ Βυζάντιο, παίρνει τὸν τίτλο τοῦ Δεσπότη, καταλαμβάνει τὴν Ἄρτα καί, ἐνῶ πολιορκοῦσε τὰ Ἰωάννινα, ἐμφανίζεται ὁ νεότερος ἀδελφός του Ἰωάννης Ἰορσίνοι, ὁ ὁποῖος τὸν δολοφονεῖ (1323), ὅπως καὶ ὁ Νικόλαος εἶχε προηγουμένως δολοφονήσει τὸ θεῖο του Θωμᾶ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης, τοῦ ὁποῖου ἡ κυριαρχία ἦταν ἐπισφαλῆς σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς δεσποτείας του (1323-1335), ἔμελλε νὰ τιμωρηθεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀπὸ τὴ γυναῖκα του Ἄννα Παλαιολογίνα, ἡ ὁποία τὸν δηλητηριάζει καὶ τὸν διαδέχεται στὴ διακυβέρνηση τοῦ κράτους ὡς ἐπίτροπος τῶν ἀνήλικων παιδιῶν της.

Κατὰ τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 14. αἰ. πολυάριθμοι Ἀλβανοὶ εἰσβάλλουν στὴ Θεσσαλία καὶ ἀπὸ τὸ 1330 πιστοποιοῦνται δραστηριότητες τῶν Ἀλβανῶν στὰ βόρεια τῆς Ἡπείρου. Ἐξεγέρσεις καὶ λεηλασίες τῶν Ἀλβανῶν (Βελέγραδα, Κάνινα, Κλεισούρα καὶ ἄλλα μέρη) δίνουν στοὺς βυζαντινοὺς τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπέμβουν στὰ δυτικὰ τῆς Βαλκανικῆς. Ἔτσι ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός καὶ ὁ Ἀνδρόνικος Β' ἐπιτίθενται μὲ Τούρκους μισθοφόρους στὴν Ἡπειρο, νικοῦν τοὺς ἐπαναστατημένους Ἀλβανούς, προσαρτοῦν τὴν Ἡπειρο στὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία καὶ στέλνουν τὴν Ἄννα Παλαιολογίνα καὶ τὸ γιό της Νικηφόρο ἐξορία στὴ Θεσσαλονίκη¹.

Ἀλλὰ ἡ Ἡπειρος δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἡσυχάσει γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ἀρχίζει ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης δύναμης τῶν Σέρβων ποὺ μὲ ἀρχηγὸ τὸν Στέφανο Δουσάν κατακτοῦν μέχρι τὸ 1346 τὴ νότια Ἀλβανία καὶ τὰ Ἰωάννινα, ἐνῶ δύο χρόνια ἀργότερα καταλαμβάνουν τὴν Ἡπειρο καὶ τὴ Θεσσαλία. Ὁ Δουσάν ἀφήνει τὴν Ἡπειρο στὸν ἑτεροθαλὴ ἀδελφὸ του Συμεὼν Οὐρός Παλαιολόγο ποὺ παντρεύεται τὴ Θωμαΐδα, θυγατέρα τῆς Ἄννας Παλαιολογίνας καὶ τοῦ Ἰωάννη Ἰορσίνοι. Λίγο μετὰ τὸ θάνατο (1355) τοῦ Δουσάν, τὸ 1356, ὁ Νικηφόρος Β' ξεκινάει ἀπὸ τὴ Θράκη καὶ κατακτᾷ τὴ Θεσσαλία, τὴν Αἰτωλία, τὴν Ἀκαρνανία καὶ τὴ Νότια Ἡπειρο, διώχνοντας τὸν Συμεὼν Οὐρός. Σὲ μάχη μὲ τοὺς Ἀλβανούς τοῦ Καρόλου Τόπια στὴ Νότια Ἡπειρο σκοτώνεται ὁ Νικηφόρος Β' καὶ ὁ Τόπιας ἀνακηρύσσεται «βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας». Στὸ μεταξὺ ὁ Συμεὼν Οὐρός, κύριος τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν Ἰωαννίνων, στέλνει στὰ Ἰωάννινα τὸν Θωμᾶ Πρελιούμποβιτς², ὁ

1. Soustal, 69.

2. Ὁ Πρελιούμποβιτς στάλθηκε ἀπὸ τὸν Συμεὼν Οὐρός, ὕστερα ἀπὸ παράκληση τῶν Ἰωαννιτῶν, γιὰ βοήθεια ἐναντίον τῶν ἀπειλητικῶν Ἀλβανῶν. Ἀλλὰ οἱ Ἰωαννίτες ἀπογοητεύτηκαν ἀπὸ τὸ νέο σέρβο κύριό τους, ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία ἀπαλ-

ὁποῖος τὰ κατέχει ὡς αὐτοτελὲς κράτος ἀπὸ τὸ 1367 μέχρι τὸ 1385, ἐνῶ ὁ Ἀχελῶος καὶ ἡ περιοχή πέρα ἀπ' αὐτὸν μὲ τὸ Ἀγγελόκαστρο πέφτουν στὸν Γκίνη Μπούα Σπάτα καὶ ἡ Ἄρτα μὲ τοὺς Ρογούς στὸν Πέτρο Λιόσα.

Ὁ Λεονάρδος Α΄ Τόκκος ποὺ κατεῖχε τὴν Κεφαλονιά, τὴ Ζάκυνθο, τὴ Λευκάδα καὶ τὴν Ἰθάκη ἐπιτίθεται κατὰ τὸ 1360 ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν στὴν Ἡπειρο¹, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν Καταλάνων τοῦ Δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν. Στὸ μεταξὺ ὁ Γκίνης Μπούας Σπάτας ἔρχεται μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Πέτρου Λιόσα (1374), καταλαμβάνει τὴν Ἄρτα καὶ γίνεται ἔτσι κύριος τῆς Ἄρτας, τοῦ Ἀχελῶου, τοῦ Ἀγγελοκάστρου, τῆς Ναυπάκτου καὶ τοῦ Ξηρομέρου. Κατὰ τὸ 1379 οἱ Ἀλβανοὶ ἐπιχειροῦν μιὰ ἐπικίνδυνη ἐπίθεση ἐναντίον τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ ἀποκρούονται ἀπὸ τοὺς Ἰωαννίτες μὲ τὴ βοήθεια τοῦ προστάτη τῆς πόλης Ἁγίου Μιχαήλ.

Ἢδη ἀπὸ τὸ 1380 οἱ Τούρκοι ἐμφανίζονται πολυαριθμοὶ στὸ χῶρο τῆς Μακεδονίας (στὰ 1382/83 κατακτοῦν τὴν Πελαγονία). Ἀργότερα μὲ τὸν Σαχίν πασά κατακτοῦν τὸ φρούριο τῆς Βελᾶς καὶ περικυκλώνουν τὰ ἀλβανικὰ φύλα Mazaraki καὶ Zenebisi στὶς Πολιτσιές. Κατὰ τὸ 1382 ὁ Σαχίν πασὰς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Ἡπείρου καὶ καταλαμβάνει τὸ Ρεύνικο καὶ τὴ Δρυινοῦπολη. Στὰ 1384 ὁ Timurtaş λεηλατεῖ τὴν Ἄρτα καὶ μάταια προσπαθεῖ νὰ παρακινήσει τὸν Πρελιούμποβιτς σὲ κοινὴ δράση κατὰ τῶν Τούρκων. Μετὰ τὸ βίαιο τέλος τοῦ μισητοῦ Θωμᾶ (Δεκέμβρης 1384) καὶ κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου τοῦ 1385 ὁ Esau de Buondelmonti ἐπευφημεῖται ὡς δεσπότης καὶ παντρεύεται τὴν Μαρία Ἀγγελίνα, χήρα τοῦ Θωμᾶ Πρελιούμποβιτς. Μὲ τὸ νέο ἡγεμόνα οἱ καταδιωγμένοι ἀπὸ τὸν Θωμᾶ ἀποκαθίστανται, οἱ ἐξορισμένοι μποροῦν νὰ ἐπανέλθουν καὶ οἱ ἀπαλλοτριωμένες ἐκτάσεις ἀποδίδονται στοὺς ἰδιοκτῆτες τους.

Τὸ 1385 εἰσβάλλει στὰ βόρεια τῆς Ἡπείρου ὁ Ἐβρενὸς μπέης καὶ νικᾷ τοὺς Ἀλβανούς, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀρχηγὸ τὸν Balsha Β΄ ἀναγνωρίζουν τὴν τουρκικὴ ἐπικυριαρχία καὶ ἀπολαμβάνουν τὴν τουρκικὴ προστασία. Τὸ 1389 ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Γκίνης Μπούα

λοτριώθηκε καὶ μοιράστηκε στοὺς Σέρβους, ὁ μητροπολίτης Σεβαστιανὸς ἀπελάθηκε καὶ τόσο ἡ ἀριστοκρατία ὅσο καὶ ὁ λαὸς δὲν ἀπέφυγε τὴν ἐκμετάλλευση (Soustal, 71).

1. Ἀπὸ τὸ χρόνο αὐτὸ καὶ ἀργότερα πάντα θὰ ὑπάρχουν πολεμικὲς συγκρούσεις μετὰ τῶν Τόκκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν στὴν Ἡπειρωτικὴ χώρα.

Σπάτα, στὸν ὁποῖο εἶχαν προσχωρήσει οἱ Μαλακάσιοι καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Βελᾶς, ἐναντίον τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ Esau κινητοποιεῖ τοὺς Ζαγορίτες καὶ διώχνει τοὺς Ἀλβανούς μετὰ τὴ βοήθεια τῶν Τούρκων τοῦ Μελκούτζη. Μετὰ τὸ 1394 οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν ἐκτεταμένη περιοχή στὴ Νότια Ἀλβανία, ὅπου εἰσάγουν σιγά-σιγά ἓνα φεουδαρχικὸ σύστημα¹.

Τὸ 1399 ὁ Esau ἐπιχειρεῖ μεγάλη ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ ἀρχηγὸ τὸν Γκίνη Ζενεμπίση κατεῖχαν τὴ ΒΔ Ἡπειρο. Ἐνισχυμένος μετὰ τὰ ἄλβανικὰ φύλα Malakasi καὶ Mazarakli, μετὰ τὴ βοήθεια ὁμάδων ἀπὸ τὸ Πάπιγκο, ἀπὸ τὰ Ζαγόρια, ἀπὸ τὴ Δρυινοπούλη, ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο καὶ τὰ Μεγάλα Ζαγόρια, βαδίζει πρὸς τὸ Μεσοπόταμο. Στὴν προσπάθειά του νὰ φθάσει στὴ Δίβρη νικιέται ἀπὸ τὸν Γκίνη Ζενεμπίση καὶ συλλαμβάνεται, ἀλλὰ ἀπελευθερώνεται γρήγορα μετὰ καταβολὴ λύτρων.

Ὁ Κάρολος Α΄ Τόκκος, ὡς διάδοχος τοῦ πατέρα του Λεονάρδου Α΄, εἶναι κυρίαρχος τῆς Κεφαλονιάς, τῆς Λευκάδας, τῆς Ζακύνθου, τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς περιοχῆς γύρω ἀπὸ τὴ Βόνιτσα. Μετὰ ἀπὸ συνεχῆ ἀγῶνα μετὰ ἐναλλασσόμενη ἐπιτυχία, κατορθώνουν νὰ ὑπερισχύσουν οἱ Τόκκοι στὴν Αἰτωλία καὶ Ἀκαρνανία καὶ καταλαμβάνουν τὸ 1406 τὸ φρούριο τῆς Λιμνοθάλασσας, τὸ Αἰτωλικό, πλούσιο ἀπὸ τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ τὶς ἀλυκές, πού ἀνήκει στὴν περιοχή τῆς Ναυπάκτου. Τὸ 1407 καταλαμβάνουν τελικὰ οἱ Βενετοὶ τὴν Ναύπακτο. Ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς Τόκκους καὶ τὴ Βενετία, πραγματοποιεῖται στὰ 1409 καὶ καταλήγει σὲ συμφωνία, σύμφωνα μετὰ τὴν ὁποία οἱ Τόκκοι κρατοῦν τὸ φρούριο, ἐνῶ ἡ Βενετία ἀπὸ τὶς ἀλυκές καὶ τὰ ἰχθυοτροφεῖα τὰ μοιράζονται μετὰ τοὺς Βενετούς.

Μόλις εἶχαν κλείσει εἰρήνη ὁ Κάρολος Α΄ Τόκκος καὶ ὁ Μουρίκης Σπάτας², ὁ θάνατος τοῦ Esau Buondelmonti στὶς 6 Φεβρουαρίου 1411 συντελεῖ ὥστε τὰ Ἰωάννινα νὰ γίνουν «τὸ μῆλο τῆς ἐριδος» μεταξὺ τῶν Τόκκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν. Στὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης ἐπικρατοῦσε μιὰ βαθιὰ ἀπέχθεια ἐναντίον τῆς Εὐδοκίας Balšić ἡ ὁποία τὸ 1403 εἶχε γίνῃ ἡ τρίτη σύζυγος τοῦ Esau καὶ ἡ ὁποία, ἀντίθετα μετὰ τὸν Esau, συμπεριφέρθηκε ἀσχημα πρὸς τὴν ἀριστοκρατία τῆς πόλης. Ὁ Κάρολος,

1. Soustal, 72.

2. Ὁ Μουρίκης Σπάτας εἶχε ἐπιβληθεῖ ὡς ἀρχηγὸς μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Γκίνη Μπούα Σπάτα (1399).

ἐκμεταλλευόμενος τὴν ἄσχημη συμπεριφορὰ τῆς Balšić, φροντίζει γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς εὐνοϊκῆς διάθεσης τῶν Ἰωαννιτῶν πρὸς αὐτόν, ἡ ὁποία συνεπικουρεῖται καὶ ἀπὸ τὸ φόβο τους μήπως ἡ πόλη περιέλθει σὲ ἄλβανικὴ κυριαρχία. Γι' αὐτὸ προσκαλοῦν τὸν Κάρολο νὰ παραλάβει τὴν πόλη. Ἔτσι ἡ πρεσβεία Ἰωαννιτῶν, στὴν ὁποία μετεῖχαν ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὸ Πάπιγκο, ἀπὸ τὰ Ζαγόρια καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Δονάτο (Φωτική), ταξιδεύουν πρὸς τὸν Κάρολο μέσα ἀπὸ περιοχὲς κατοικημένες ἀπὸ Ἄλβανούς καί, ἀκολουθώντας τὸ δρομολόγιο Πάργα-Ἅγιος Δονάτος-Ἀραχοβίτσα, τὸν συνοδεύουν στὰ Ἰωάννινα, ὅπου φθάνουν τὴν 1. Ἀπριλίου 1411.

Ἡ νέα διεύρυνση τῆς δυνάμης τῶν Τόκκων σήμαινε μιὰ σοβαρὴ ἀπειλὴ γιὰ τὸν Γκίνη Ζενεμπίση στὴ βόρεια Ἡπειρο καὶ ἀκόμα περισσότερο γιὰ τὸν Μουρίκη Σπάτα τοῦ ὁποίου ἡ ἔδρα (Ἄρτα) κινδυνεύει τώρα καὶ ἀπὸ βορρᾶ. Γι' αὐτὸ οἱ δύο Ἄλβανοὶ ἀρχηγοὶ κλείνουν συμφωνία πού στρέφεται κατὰ τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ πολεμικὴ ἀντιπαράθεση ἦταν καταστροφικὴ γιὰ τὸν Τόκκο στὸ ὄροπέδιο τῆς Κρανιας (1411 ἢ ἀρχὲς 1412). Ἡ θέση τοῦ Καρόλου Τόκκου γίνεται σοβαρότερη, γιατί ὁ Μουρίκης Σπάτας συμμαχεῖ μὲ τὸν Asan Centurione II Zaccaria μὲ σκοπὸ νὰ χτυπήσει τοὺς Τόκκους στὴν ἴδια τους τὴν πατρίδα, δηλ. στὰ νησιά. Οἱ Βενετοί, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ 1413 στρέφονται οἱ Τόκκοι, ἐνδιαφέρονται γιὰ μιὰ ἰσορροπία τῶν πολεμικῶν δυνάμεων καὶ ὑπόσχονται βοήθεια σὲ περίπτωση ἀνάγκης. Ἔτσι σὲ ναυμαχία κοντὰ στὴ Γλαρέντζα οἱ Τόκκοι μὲ τὴ βοήθεια τῶν Βενετῶν νικοῦν τὸν Asan καὶ κλείνουν τὸ 1414 ἀνακωχὴ γιὰ τρία χρόνια.

Γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν οἱ Τόκκοι τὸν Γκίνη Ζενεμπίση προσπαθοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν τουρκικὴ ὑποστήριξη. Ἀργότερα ἐπωφελοῦνται ἀπὸ μιὰ νέα διάσταση ἀνάμεσα στὸν Γκίνη Ζενεμπίση καὶ τὸν Μουρίκη Σπάτα, κλείνουν εἰρήνη μὲ τὸν πρῶτο γιὰ νὰ εἶναι ἀπερίσπαστοι ἐναντίον τοῦ Μουρίκη, κυρίαρχου τῆς Ἄρτας, τὴν ὁποία, ὅπως καὶ τοὺς Ρογούς, καταλαμβάνουν τὸ 1416. Ἔτσι λοιπὸν ὁ Κάρολος Τόκκος ἐδρεύει ἄλλοτε στὰ Ἰωάννινα καὶ ἄλλοτε στὴν Ἄρτα!

Τὸ Ἡπειρωτικὸ κράτος πού ἐπανιδρύεται κατὰ τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 15. αἰ. ἀπὸ τὸν Κάρολο Τόκκο εἶναι ἑτερογενές. Στὴν κορυφὴ του βρίσκονται Ἰταλοί, ἐνῶ Ἕλληνες καὶ Ἄλβανοὶ σχηματίζουν τὸν ὄγκο τοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ Κάρολος Α' Τόκκος πεθαίνει στὰ Γιάννινα τὸν

Ίούλιο του 1429 και ο Ergole, ο μεγαλύτερος από τους νόθους γιούς του, καλεί τους Τούρκους έναντίον του Καρόλου Β', γιού του Λεονάρδου Β'. Πριν ακόμα εξομαλυνθεί ή κατάσταση, παραδίδονται τα Ίωάννινα τὸν Ὀκτώβρη του 1430 στὸν Σινὰν πασά, ὁ ὁποῖος ὑπόσχε-ται ὅτι ἡ πόλη θὰ ἔχει ἀσφάλεια καὶ αὐτονομία¹.

Ὁ ἐκτουρκισμὸς τῆς Ἀλβανίας προχωράει γρήγορα, ὥστε στὶς ἀρχές του 15. αἰ. ἄλβανοὶ φύλαρχοι στέλνουν τὰ παιδιά τους στὴν Κων/πολη γιὰ νὰ ἀνατραφοῦν ὡς μωαμεθανοί. Ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς ποὺ ἀντιστάθηκαν στὴν τουρκικὴ κατοχὴ ἦταν ὁ Gjergj Arjaniti, πεθερὸς τοῦ Σκεντέρμπεη, ὁ ὁποῖος τὸ 1433 ὑποχρεώνει σὲ μιὰ πρώτη βαριά ἥττα τοὺς Τούρκους καθὼς καὶ μετὰ ἀπὸ ἓνα χρόνο στὴν κοιλάδα τοῦ Σκούμπι. Ὁ Gjergj Arjaniti συνέχισε τὸν κλεφτοπόλεμό του ἐναντίον τῶν Τούρκων μὲ ἐπιτυχία, ἰδιαίτερα κατὰ τὸ 1438/39, καὶ μπόρεσε νὰ μείνει κύριος στὴν κεντρικὴ Ἀλβανία γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Κατὰ τὴν ἴδια ἐποχὴ ἐπαναστατοῦν οἱ Ἀλβανοὶ τῆς περιοχῆς Ἀργυροκάστρου (Lunxheria, Zagoria), μὲ μικρότερη ὅμως ἐπιτυχία, ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Ὁ Κάρολος Β' Τόκκος ἀναγκάζεται νὰ πληρώσει φόρους στοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἀφήσει στοὺς νόθους γιούς του Καρόλου Α' σημαντικὸ μέρος τῆς Ἡπειρωτικῆς περιοχῆς, γιὰ νὰ μπορέσει ἔτσι νὰ εἶναι κύριος τῆς Ἄρτας γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα ὡς ὑποτελῆς τῶν Τούρκων. Ὄταν ὅμως μετὰ τὸ 1444 ὁ Κων/νος Παλαιολόγος κατορθώνει νὰ ἀνακτήσει μέρος τῆς βόρειας Ἑλλάδας, ὁ Κάρολος Β', συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὸν πεθερό του Giouanni von Gerace ἀποκτᾶ μὲ ἀγώνα τὴν ἀνεξαρτησία του ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Καρόλου Β', τὸ φθινόπωρο τοῦ 1448, τὸν διαδέχεται ὁ ἀνήλικος γιὸς του Λεονάρδος Γ'. Οἱ ἐπίτροποι τοῦ ἀνήλικου Λεονάρδου Γ', ἐπιδιώκουν τὴ βενετικὴ προστασία, ὅμως οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν τὴν Ἄρτα (24 Μαρτίου 1449), ὅπως καὶ τὴν Ἡπειρωτικὴν περιοχὴ τῶν Τόκκων ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Βόνιτσα, τὸ Βάρνακο καὶ τὸ Ἀγγελόκαστρο, φρού-

1. Ὁ Λεονάρδος Β' ἦταν ἀδελφὸς τοῦ Καρόλου Α', στὸν ὁποῖο ὁ τελευταῖος εἶχε ἀναθέσει τὴ διοίκηση τῶν νησιῶν τοῦ Ἰονίου.

2. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ ἔτος 1431 ἔχει σωθεῖ ἓνας ἐκτεταμένος τουρκικὸς κατάλογος (δεφτέρι), γνωστὸς ὡς «Κατάστιχο τοῦ Sancak Arvanid», ποὺ εἶναι ἓνα τουρκικὸ κτηματολόγιο τῆς ἐπαρχίας Ἀλβανία. Τὸ κατάστιχο περιλαμβάνει ἐκτὸς τῶν ἄλλων πλούσιο τοπωνυμικὸ ὕλικὸ ποὺ ἀναφέρεται στὴν περιοχὴ ἀπὸ τὴν Kruja μέχρι τὸν Καλαμά (βλ. Koder, 9 κέξ. Soustal, 76).

ρια που ἔχασε ὁ Λεονάρδος Γ΄ τὸ 1479 μαζί με τὸ νησιωτικὸ βασίλειό του. Ἔτσι ὅλη ἡ Ἠπειρωτικὴ χώρα πέρασε στὴν τουρκικὴ κατοχὴ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Βουθρωτὸ καὶ τὴν Πάργα που παρέμειναν στοὺς Βενετούς.

Στὴ βόρεια Ἀλβανία οἱ Τούρκοι ἀντιμετωπίζουν τὴ σκληροτράχηλη ἀντίσταση τοῦ Γεωργίου Καστριώτη, τοῦ ἐπωνομαζόμενου Σκεντέρμπεη. Τὸ φρούριό του, ἡ Kruja, πολιορκεῖται πολλές φορές (1450, 1466, 1467) καὶ περνάει μετὰ τὸ θάνατό του (1468) στοὺς Βενετούς καὶ μόλις τὸ 1478 καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὸ 1501 οἱ Βενετοὶ χάνουν καὶ τὸ Δυρράχιο, μετὰ τὴν κατάκτηση τοῦ ὁποῖου ὀλοκληρώνεται ἡ τουρκικὴ κατοχὴ τῆς Ἀλβανίας¹.

Ἡ περίοδος τῆς Τουρκοκρατίας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ διαρκὲ ἀγῶνα τῶν Ἠπειρωτῶν γιὰ ἀπελευθέρωση, τὸν ἀνταγωνισμό Τούρκων καὶ Βενετῶν γιὰ τὴν κατάκτηση ὀρισμένων φρουριῶν καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν προσπάθεια τῶν Τούρκων νὰ ὑποτάξουν τὶς ἀνυπότακτες ἀκόμα Ἠπειρωτικὲς περιοχές.

Ἐνα σημαντικὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἐξερχόγη στὶς ἀρχὲς τοῦ 17. αἰ. μετὰ ὑποκίνηση τοῦ μητροπολίτη Τριφυλίας Διονυσίου, τοῦ ἐπωνομαζόμενου Σκυλόσοφου, χωρὶς ὅμως ἐπιτυχία, ἐξέλιξη ἡ ὁποία εἶχε ὀδυνηρὲς συνέπειες γιὰ τὴν Ἠπειρὸ.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18. αἰ. ἐμφανίζεται στὸ προσκήνιο τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου ὁ Ἀλῆ μπέης ὁ Τεπελενλῆς ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ 1788 ἀναγνωρίζεται ὡς τοπάρχης τῶν Ἰωαννίνων. Ἀρχίζει ἀπὸ τότε μιὰ περίοδος, πάνω ἀπὸ 30 χρόνια, κάτω ἀπὸ τὴ διοίκηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἡ ὁποία διακρίνεται γιὰ τὴν ἀγριότητα τῆς ἐξουσίας μετὰ ραδιουργίες χωρὶς ἠθικοὺς φραγμούς, ἀλλὰ καὶ μιὰ περίοδος ἡ ὁποία συμπίπτει μετὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς πόλης τῶν Ἰωαννίνων καὶ γενικὰ μετὰ τὴν πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀνύψωση τῶν Ἠπειρωτῶν. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς γίνεται κυρίαρχος μιᾶς μεγάλης περιοχῆς ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανία μέχρι τὸν Ὀλυμπο καὶ τὴν Ἀλβανία στὸ πλαίσιο τῶν σχεδίων του γιὰ τὴ δημιουργία ἀνεξάρτητου ἑλληνοαλβανικοῦ κράτους. Γιὰ τὴν ἐπιδίωξή του αὐτὴ στηρίζεται κυρίως στὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο που ἦταν φορέας τῶν νέων ἰδεῶν τοῦ διαφωτισμοῦ τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Τὰ φιλόδοξα σχέδια τοῦ Ἀλῆ γίνονται ἀντιληπτὰ ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ οἱ

1. Soustal, 77.

σχέσεις τους συνεχῶς χειροτερεύουν με ἀποτέλεσμα ὁ σουλτάνος Μαχμουτ Β΄ νὰ κηρύξει τὸν Ἄλῃ ἔνοχο ἐσχάτης προδοσίας. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἄλῃ (Ἰανουάριος 1822) ἀκολουθεῖ μιὰ περίοδος παρακμῆς γιὰ τὴν περιοχή, ἀπὸ τὴν ὁποία σύντομα ἀναλαμβάνει.

Μὲ τὴ συνθήκη τοῦ 1881 ὁρίζεται ὡς ΒΔ σύνορο τῆς Ἑλλάδας ὁ Ἄραχθος ποταμὸς καὶ ἔτσι παραχωρεῖται στὸ ἐλεύθερο ἑλληνικὸ κράτος τὸ ΝΑ τμήμα τῆς Ἠπείρου. Τελικὰ τὸ 1913 ἀπελευθερώνεται ὁλόκληρη ἡ Ἠπειρος ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ μετὰ τὴν κατάληψη τῶν Ἰωαννίνων (21 Φεβρουαρίου) καὶ τὴν προσάρτησή της στὴν Ἑλλάδα.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

Ἅγιος Μηνάς, ὁ [stun aïmnà] - (58)

Ἐπωνυμία οἰκισμοῦ στὸ Δυτ. Ζαγόρι πρὸς τὰ μέσα τοῦ 18. αἰ. (1752) ἦταν τσιφλίκι τῆς Ἀρτισίας καὶ τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας τῆς Σπηλαιώτισσας¹. ἤδη τὸ ἔτος 1764 ἀναφέρεται ὁ παπα-Δαμιανὸς ὡς ἡγούμενος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ².

Τὸ τοπν. εἶναι ἀγιώνυμο ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Κατὰ τὸν Δ. Σάρρο³ ἀναφέρεται σὲ ἐπιγραφή ὡς ἔτος ἰδρυσῆς τῆς τὸ 1570. Σήμερα εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ τοπν. Μεγάλῃ Ἐκκλησιά, ἡ.

Ἄλιζὸτ Τσιφλίκι, τὸ [stu alzót tsiflík'] - (337)

Μὲ τὸ τοπν. Ἄλιζὸτ Τσιφλίκι ἢ ἀπλῶς Τσιφλίκι ἦταν γνωστὸ τὸ χωριὸ Γεροπλάτανος (μετον. 20.2.1927), τὸ ὁποῖο παλαιότερα ἀνήκε στὴν περιοχὴ Ζαγορίου.

Κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸ⁴ τὸ χωριὸ χαρακτηρίζεται ὡς ιδιόκτητο, ἐνῶ ὁ Λαμπρίδης⁵ ἀναφέρει ὅτι: «Καὶ τοῦτο ἐκ ζευγιτῶν ἀπετελέσθη, τοὺς ὁποῖους Ἄλιζὸτ Πασσᾶς πρὸ 164 ἐτῶν (δηλ. τὸ 1706) ἀποκατέστησεν εἰς τὸν εὐφορώτατον τοῦτον τόπον, τὸν ὁποῖον πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ ἐκ τοῦ Μαυροβονίου ἀφήρεσεν. Κεῖται παρὰ τοὺς πρόποδας βουνοῦ...» καὶ ἄλλου⁶. «Ἀπόγονος δὲ ἐκείνης καὶ ἰσχυρᾶς τινος πατριᾶς ἀρχηγὸς εἰς τὸ χωριὸν τοῦτο Ἄλιζὸτ Μπέυς λεγόμενος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1706 ἠναγκάσθη νὰ περισυναγάγῃ ἐκ τῶν πέριξ κατοίκους καὶ ἐγκαταστήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ χωριὸν τοῦ Ζαγορίου Ἄλιζὸτ Τσεφλήκι ἔκτοτε λεγόμενον...».

Τὸ τοπν., ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Λαμπρίδης, εἶναι κυριώνυμο.

1. Φ. Μ. Πέτσα - Γ. Α. Σαραλῆ, Ἀρίστη καὶ Δυτικὸ Ζαγόρι, Ἀθήνα 1982, 92.

2. Φ. Μ. Πέτσα - Γ. Α. Σαραλῆ, ὁ.π., 95.

3. ΗΧ 12 (1937) 126.

4. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 332.

5. Λαμπρίδου, Ζαγοριακά, 19.

6. Λαμπρίδου, Καραμουρατία, 128-129.

Προέρχεται από τὸ προσωπ. Ἀλιζότ καὶ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἀλβανικῆς *çiflik*, -*u* (< τουρκ. *çift-lik*)¹.

Τὸ προσωπ. Ἀλιζότ εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. προσωπ. *Ali* «θετὸς γιὸς τοῦ Μωάμεθ καὶ τέταρτος χαλίφης»² καὶ τὸ ἀλβ. οὐσ. *zot*, -*i* «ὁ κύριος // ὁ ἀφέντης // ὁ Θεός»³.

Τὸ τουρκ. βαφτ. *Ali*, τοῦ σύνθετου προσωπ. Ἀλιζότ, πέρασε, μέσω τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, καὶ σὲ ἀλβανικοὺς πληθυσμούς, ὅπως αὐτὸ δηλώνεται ἀπὸ τὴ σύνθεσή του μὲ τὸ β' συνθετικό, τὴν ἀλβ. λ. *zot*, -*i*.

Ἀλποχώρι (Δωδώνης), τὸ [stu alpuhór] - (193)

Παλαιότερη ὀνομασία τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Μαντεῖο (μετον. 24.4.1953). Τὸ χωριὸ γνωστὸ ἀρχικὰ ὡς Ἀλποχώρι πῆρε ὡς προσδιοριστικὸ β' μέρος τῆς περιφράσης τὸ ὄνομα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς Δωδώνη γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ ὁμώνυμο χωριὸ τῆς Λάκκας Σουλίου ποὺ εἶναι γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα Ἀλποχώρι Μπότσαρη (βλ. ἐπόμενο τοπν.).

Πάντως γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Δωδώνης, ὅταν γίνεται λόγος γιὰ τὸ χωριό, αὐτὸ ἀναφέρεται ὡς Ἀλποχώρι⁴.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ζῶων. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο ἀλουπού, ἦ (< ἀλωπῶ < ἀλώπηξ) «ἡ ἀλεπού» καὶ τὸ οὐσ. τῆς ΚΝΕ χωριό, τὸ (καὶ -χώρι στή σύνθεση).

Ὑποθέτω πὼς στὸ παραπάνω τοπν. ὑποκρύπτεται ὁ μεσν. τύπος ἀλουπού, ἦ με ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u] καὶ ὄχι ὁ τύπος ἀλεπού, ἦ τῆς

1. Γκίνης, 73· ἢ λ. ὡς δάνειο ἀπὸ τὴν τουρκικὴ καὶ στὴν ἑλληνικὴ (Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λέξ., στή λ. τσιφλίκι).

2. Steuerwald, 32.

3. Γκίνης, 491.

4. Αὐτὸ συμβαίνει, φυσικὰ σὲ μεγαλύτερο βαθμό, ἀπὸ τοὺς κατοίκους μιᾶς περιοχῆς ποὺ χρησιμοποιοῦν γεωγραφικοὺς ὄρους ὡς τοπν.: π.χ. βουνό, λίμνη, ποτάμι κλπ., λέξεις οἱ ὁποῖες, ἐπειδὴ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ὀνομασία τοῦ κατεξοχὴν βουνοῦ, λίμνης, ποταμοῦ κλπ., δὲν χρειάζονται γιὰ τοὺς ντόπιους καμιὰ ἐπεξήγηση ἢ προσδιορισμό. Ἔτσι π.χ. ὁ κάτοικος τῶν Ἰωαννίνων θὰ πάει βόλτα [st límn] καὶ ὄχι στὴν Παμβώτιδα, ὁ κάτοικος τῆς Κόνιτσας θὰ πάει γιὰ ψάρεμα [stu putám] καὶ ὄχι στὸν Ἀῶο κοκ., ἀφοῦ οἱ γεωγραφικοὶ αὐτοὶ ὄροι ποὺ ὀνομάζουν τοὺς τόπους, δηλώνουν τὴν κατεξοχὴν λίμνη, τὸ κατεξοχὴν ποτάμι κοκ. (βλ. σχετικὰ καὶ Ἰ. Θωμοπούλου, *Τὰ τοπωνύμιά μας*, Θεσσαλονίκη 1958, 27-28).

κοινης ΝΕ, ὁ ὁποῖος θὰ προϋπέθετε, ἀρχικά, στένωση τοῦ [e] σὲ [i]: [alɛrú > alírú] καὶ ἔπειτα ἀποβολὴ τοῦ «δευτερογενοῦς» [i]. Ἡ ἀποβολὴ ὁμως «δευτερογενῶν» [i] καὶ [u] δὲν συνηθίζεται στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα μὲ βόρειο φωνηεντισμό, ὅπως εἶναι καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Δωδώνης, ὅπου συνηθίζονται οἱ τύποι: [ɣumaráŋgaβu] (= γομαράγκαθο), [érhumi] (= ἔρχομαι) κλπ. καὶ ὄχι οἱ τύποι: *[ɣumaráŋgaβ], *[érhmi] κλπ.¹.

Ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἓνας ἀκόμη φωνητικὸς λόγος συνηγορεῖ γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν τύπο ἀλουπού. Πρόκειται γιὰ τὸ γλωσσονομικὸ πλευρικὸ ἤχηρὸ φθόγγο [l] ὁ ὁποῖος, ἂν ἀκολουθοῦσε ὁ «μπροστινὸς» φωνηεντικὸς φθόγγος [i] (ἀπὸ στένωση τοῦ ἄτονου [e]), θὰ ἐξελισσόταν σὲ οὐρανικὸ [l'], φωνητικὴ τὴν ὁποία θὰ διατηροῦσε καὶ μετὰ τὴν ὑποτιθέμενη ἀποβολὴ τοῦ «δευτερογενοῦς» [i]. Ἀντίθετα τὸ τοπν. μᾶς δίνει τὸ φωνητικὸν τύπο [alpuhór] καὶ ὄχι *[al'puhóɛ].

Ἄλποχώρι Μπότσαρη, τὸ [stu alpuhóri] - (243)

Χωριὸ τῆς περιοχῆς Λάκκα Σούλι² ποὺ πῆρε ὡς β' μέρος περιφρασῆς τὸ προσωπ. Μπότσαρης³ γιὰ νὰ ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸ ἄλλο Ἄλποχώρι τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης, τὸ Ἄλποχώρι Δωδώνης (βλ. προηγούμενο τοπν.). Ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα Παλαιοχωρίου Μπότσαρη (11.8.1930).

Τὸ σύνθετο τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὴ σύνθεση τῶν οὐσ. ἀλουπού, ἢ καὶ χωριό, τὸ (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Τὸ προσωπ. Μπότσαρης (καὶ Βότσαρης μὲ λόγιο ἐξελληνισμὸ) δὲν νομίζω ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλβανικὴ μὲ τὴ σημασία «βαρελοποιός»⁴, ἀφ' οὗ

α) Μὲτὰ ἀλβανικὴ παραγωγὴ θὰ εἶχε ὡς βάση τὸ ἐπαγγελματικὸ *bocar*⁵ < ἀλβ. *boc/ë,-a* «ἡ φιάλη, ἡ μποτίλια» + τὴν κατάλ. *-ár*⁶.

1. Φυσικὰ στὴν παραπάνω περίπτωσι δὲν ἀνήκουν παραδείγματα ὅπως [gđín] (< κουδούνη < κώδων), [zpi] (< ζουμί < ζωμός) κλπ. (βλ. σχετικὰ Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 16).

2. Γιὰ τὸ τοπν. καὶ τὴ λ. λάκ(κ)α βλ. Οἰκονόμου, Ἄλβ. ἐπίδραση, 49.

3. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη (Κουρ. - Τσαρκ., 18): «Πάντα δὲ τὰ χωρία τοῦ νοτίου διαμερίσματος Λακκοχώρια καλοῦνται καθόλου ἢ χωρία τῆς Λάκκας τοῦ Σούλη, τὰ τελευταῖα δὲ 15 ἐπονομάζονται μερικώτερον Λάκκα τοῦ Βότσιαρη, ἔνεκα τῆς διαμονῆς καὶ ἐπιρροῆς αὐτόθι τοῦ ἥρωος...».

4. Τριανταφυλλίδης, 77.

5. Çabej 2, 274-275.

6. Μὲ τὴν κατάλ. *-(t)ar* (ἀρσ.) καὶ *-(t)are* (θηλ.) σχηματίζονται στὴν ἀλβανικὴ παρά-

β) Ἡ ἀρχική λ. γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ προσωπ. συναντιέται, ἐκτὸς τῆς ἀλβανικῆς, καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες τῆς βαλκανικῆς: π.χ. ἀρομ. *boṣṣă*, βουλγ. *boca*, σερβοκρ. *bocà*, σλοβ. *bōca*, ἐλλ. *μπότσα*¹, λέξεις οἱ ὁποῖες ἀνάγονται στὸ βενετ. *bozza*².

γ) Μεθοδολογικὰ νομίζω πὼς εἶναι ὀρθότερο τὴ γένεση τοῦ προσωπ. νὰ τὴν ἀναζητήσουμε στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, ὅπου ἡ λ. ὑπάρχει σὲ κοινὴ νεοελληνικὴ χρῆση (ἀπ' ὅπου καὶ τὰ ἐπών. *Μπότσας*, *Μποτσέας*, *Μπότσης* καὶ *Βότσης* μὲ λόγιο ἐξελληνισμό), μὲ τὴ βοήθεια τῆς μεγεθ. κατάλ. -αρης, ὅπως καὶ τὰ γνωστὰ ἐλληνικῆς ἀρχῆς προσωπ.: *Γιάννης-Γιάνναρης*, *Γιώργος-Γιώργαρης*, *Λάζος-Λάζαρης* κλπ. καὶ ὅπως σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὑπαινίσσεται ὁ Μηνᾶς³.

Ἡ αἰτία τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ προσωπ. καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς κάποιου ὡς «μπότσα» δὲν νομίζω πὼς ὀφείλεται τόσο στὴν ἐπαγγελματικὴ σχέση μὲ τὰ σχετικὰ δοχεῖα ὅσο σὲ παρομοιαστικούς λόγους γιὰ νὰ δηλώσει ἄνθρωπο χοντρὸ καὶ εὐτραφή. Πβ. καὶ λ. βαλκανικῶν γλωσσῶν ὅπου: ἀλβ. *bocapîng* «χοντρὸς στὸ σῶμα», βουλγ. *boca* «γυναίκα μὲ χοντρὸ σῶμα» κλπ.⁴

Βλ. σχετικὰ καὶ στὸ τοπν. *Μποτσαράς*, ὁ.

Ἄνατολή, ἡ [zn anatulí] (164)

Σχετικὰ νεότερο χωριὸ που συνοικίστηκε ἀπὸ μικρασιάτες πρόσφυγες μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1922. Εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ὄνομα Ἅγιος Ἰωάννης.

Τὸ τοπν. προερχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. ἀνατολή, ἡ καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ σημασία τῆς λ. «αἱ πρὸς ἀνατολὰς χῶραι, εἰδικὰ ἡ Μικρὰ Ἀσία»⁵.

Πβ. καὶ βαφτ. Ἄνατολή⁶.

γωγα ἐπαγγελματικά: *farkëtar* «σιδεράς» (< *farkë* «σιδηρουργεῖο»), *prestar* «ράφτης» κλπ., ἐθνικά: *korçar* «ὁ κάτοικος τῆς Κορça» κλπ. (βλ. Camaj, *Lehrbuch*, 56), τὰ ὁποῖα εἶναι ὀξύτονα.

1. Βλ. *Fjalor*, 96· Γκίνης, 55· *Parahagi*, 282· *Berneker*, 65· Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., 222.

2. Meyer, *NS* 2, 85.

3. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 187 κέξ.

4. Çabej 2, 274-275.

5. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.· πβ. ἐπίσης καὶ τὰ τοπν. Ἐγγύς καὶ Ἄλω Ἄνατολή.

6. Μπούτουρας, 126.

Ἄνηλιο, τὸ [st anil'iu] - (94)

Ὄνομασία χωριοῦ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Μέτσοβο ποῦ ἀποτελεῖ πιθανῶς μετάφραση τῆς ἀρομ. ὀνομασίας *Κιάρε*, (βλ. σχετικὰ στὸ τοπν.) τοῦ χωριοῦ.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *ἀνήλιο* κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζομένου οὐσ. *μέρος, χωριό* κλπ. Ἡ ὀνομασία σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ Μέτσοβο τὸ ὁποῖο λόγω τῆς θέσεώς του ὀνομαζόταν καὶ *Προσήλιο*¹.

Ἄραχοβίτσα, ἡ [zn arahuvítsa] - (272)

Ὄνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ ἐπίσης σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λευκοθέα* (μετον. 3.6.1961), στὴν δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Σμολίτσα, παραπόταμου τοῦ Καλαμᾶ. Τὸ χωριὸ βρίσκεται στὴ φυσικὴ δίοδο ποῦ ἐνώνει τὴ λεκάνη τῶν Ἰωαννίνων μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμᾶ. Κατὰ τὸν Μπέττη², ὁ ὁποῖος ἀναφέρει σχετικὴ παράδοση, τὸ χωριὸ ἦταν χτισμένο παλαιότερα στὴ θέση *Κάτω Χώρα* καὶ ἐγκαταλείφθηκε, ἄγνωστο πότε καὶ γιατί. Ὁ κάτοικος [*arahuvitsnós, arahuvitsní*] (= Ἄραχοβιτσινός, Ἄραχοβιτσινή).

ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 τοῦ αὐτοκράτορα Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου ἀναφέρεται χωριὸν Ἀρδιλοβίσταν, ὀνομασία τὴν ὁποία ὁ Ἀραβαντινὸς διορθώνει σὲ ὑποσημείωση σὲ Ἀρδιχοβίστα μὲ τὴν προσθήκη «ἴσως ἢ Ἄραχοβίτσα τῶν Κουρέντων»³, τοπωνυμικοὶ τύποι οἱ ὁποῖοι ὡστόσο δὲν μποροῦν νὰ ταυτιστοῦν μὲ τὴν Ἄραχοβίτσα. Ὁπωσδήποτε ὁμως ἀναφέρεται ἀπὸ τὰ 1367 στὸ Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων: «Μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Καψοκαβάδης κυρ Ἰωάννης ἐν τῷ τῆς Ἀραχοβίτσας κάστρῳ πύργον πρὸς ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο» καθὼς ἐπίσης καὶ ἀργότερα (1380) στὸ ἴδιο χρονικὸ: «Τότε [δηλ. 1380] ἤρξατο Θωμᾶς παραλαμβάνειν τὰ Καστέλλια, ἀρχῆ τὴν Βουρσίαν, εἶτα τὴν Κρετζούνισταν, ἔπειτα τὴν Δραγομὴν καὶ τὴν Βελτζίσταν, καὶ τὴν Ἀραχοβίτζαν ἐξωνήσατο καὶ ἄλλα πλείονα...»⁴.

Ὁ Ἀραβαντινὸς⁵ ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο Ἀραχοβίτζα, τοπν.

1. Πβ. στὸν Λαμπρίδη ὁ ὁποῖος ἀναφέρει: «...περιέχει τὴν πόλιν Μετσόβου, Προσήλιον ἐπιλεγομένην...» (Λαμπρίδου, *Μαλ.* 1, 7).

2. Μπέττη, *Κούρεντα*, 146.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 7.

4. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 10, 37-40 καὶ 23, 8-13.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 17.

μέ τὸ ὁποῖο, κατὰ τὸν Ἀραβαντινό, ὀνομάζεται: «Φρούριον τοῦ δεσποτάτου τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κουρέντων, ὅπου καὶ χωρίον συνώνυμον ὑπάρχει σήμερον».

Τὸ τοπν. τὸ ὁποῖο συνάπτεται ἀπὸ τὸν Vasmer¹ μετὰ τὸ ἀρχ. σλαβ. *Orečhonica* εἶναι δυνατόν νὰ προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *orečhono* (< *orečъ* «ἡ καρυδιά»² + ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -ica μετὰ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι³.

ἢ β) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἐλληνικὸς σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ τοπν. Ἀράχοβα⁴ καὶ τὴ δάνεια ὑποκορ. κατάλ. τῆς ἐλληνικῆς -ίτσα.

Πολυάριθμα εἶναι τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. πού συναντιοῦνται σὲ ὅλο τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Orečhono* (βουλγ.), *Orečhono Dol* (γιουγκ. Μακεδ.), *Orahonac*, *Orahono*, *Orahonac*, *Orehona Gorica* (σερβοκρ.), *Orehonica*, *Orehonac*, *Orehonica* (σλοβ.), *Orehona* (σλοβακ.), *Orech* (τσεχ.), *Orzechów*, *Orzechowice* (πολ.), *Orihona*, *Orihonica* (ουῦκρ.), *Orečhono* (ρωσ.) κλπ.⁵

Πβ. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν. Ράχοβο, τὸ καὶ Ραχοβίτσα, ἢ στὴν κοινοτικὴν περιοχὴν τοῦ χωριοῦ Κεράσοβο (ἐπίσ. Ἁγία Παρασκευὴ) τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης⁶ καὶ τὴν ἐλλ. τοπν. παραγωγὴν Ἀραχοβίτικα, τὰ στὴν Κορινθία καὶ στὴν Ἀχαΐα (< τοπν. Ἀράχοβα + ἐπιθετ. κατάλ. -ίτικα)⁷.

Ἄρδομιστα, ἢ [zn arđumista] - (105)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν Α ὄχθη τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, γνωστὸ

1. Vasmer, 21.

2. Miklosich, 277, στὸ λ. *rečъ*.

3. Miklosich, *Bildung*, 210.

4. Τὸ τοπν. Ἀράχοβα εἶναι πολὺ γνωστὸ στὴν Ἑλλάδα. Ἦδη ὁ Vasmer (σ. 66, 80, 114, 118, 128, 150 καὶ 161) ἀναφέρει τοπν. Ἀράχοβα ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρνανία, Εὐρυτανία, Φωκίδα, Βοιωτία, Ἀχαΐα, Ἀρκαδία, Μεσσηνία καὶ Λακωνία ἀντίστοιχα. Ἰδιαιτέρα ὁμως τὸ τοπν. Ἀράχοβα πού ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης (*Ἀγαθοεργήματα* 1, 72): «Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν Σχολείων... τῆς Ἀραχόβης...» ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Φιλιατῶν θὰ μποροῦσε νὰ συντελέσει στὴν κατ' ἀντιδιαστολὴν δημιουργία τοῦ τοπν. Ἀραχοβίτσα μετὰ τὴ βοήθεια τῆς ἐλλ. ὑποκορ. κατάλ. -ίτσα (< σλαβ. -ica).

5. Miklosich, *Bildung*, 291· Šmilauer, 133.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 13, 168.

7. Vasmer, 123 καὶ 128-129.

σήμερα και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Λογγάδες (μετον. 20.9.1955). Ὁ κάτοικος [*ardumispnós, ardumispní*] (= Ἄρδομιστινός, Ἄρδομιστινή)¹.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1319 στὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Β' με τὸν τύπο Ἄρδομηστία, τύπο ποὺ διορθώνει ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ Ἄρδομίστα².

Ὁ Vasmer³ με ἐπιφύλαξη ἀποδίδει τὸ τοπν. στοὺς σλαβ. τύπους *Radom* (πολ.) καὶ *Radomlje* (σλοβ.).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. **Ordombъ*, ἀπ' ὅπου μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς μετάθεσης τῶν ὑγρῶν προῆλθε τὸ προσωπ. *Radombъ* ποῦ εἶναι συγκεκριμένως τύπος ἑνὸς προσωπ. *Radom-igrъ* (<*Rado-migrъ*), *Radom-ilъ* (<*Rado-milъ*) κλπ. καὶ τὴν πατρων. κατάλ. *-išt-* (< **-itj-*)⁵.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χώρο καὶ τὰ τοπν.: Ἄρδαμη, ἡ (ΝΔ Πελοπόννησος), Ἄρδαμέρι (Θεσσαλονίκη), Ἄρδουβίστα (Λακωνία), Ἄρτοτίνα (Φθιώτις), Ἀρτοσίπο (Ἀρκαδία), Ἄρδούνια (Πυλία) καθὼς καὶ τὸ Ἑπειρωτ. Ἄρδοσις (βλ. ἐπόμενο τοπν.)· πβ καὶ τὸ προσωπ. Ἄρδάγαστος⁶.

Ἄρδοση, ἡ [zn árdus] - (233)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ ἀποσπλάστηκε παλιότερα (1947) ἀπὸ τὴν κοινότητα Δραγοβέτσι (ἐπίσ. Ἐλαφος).

Ὁ Vasmer⁷ θεωρεῖ ὡς ἐνδεχόμενον τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλοβ. *Radoše*, ποὺ προσέρχεται ἀπὸ ἕνα προσωνύμιο.

Πράγματι τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ

1. Εἶναι συνηθισμένη ἡ ἀποβολὴ τοῦ μεσοσυμφωνικοῦ [t] στὰ Ἑπειρώτικα ιδιώματα με βόρειο φωνηεντισμὸ. Ἔτσι στὰ συμφων. συμπλέγματα: [stn, stk, ftk] κλπ. ποὺ δημιουργοῦνται μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i], συνήθως ἀποβάλλεται τὸ [t]: π.χ. [sn/zn] (= στήν), [brusnós (= μπροστινός), [niskós] (= νηστικός) κλπ.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 14.

3. Vasmer, 21.

4. Ph. Malingoudis, «Zur slavischen Mikrotoponymie der S.W. Peloponnes», *Geografia Nazewnicza*, 1983, 76-77.

5. Malingoudis, *Studien*, 158.

6. Ph. Malingoudis, «Zur slavischen Mikrotoponymie der S.W. Peloponnes», *Geografia Nazewnicza*, 1983, 77.

7. Vasmer, 21. Βλ. καὶ J. Zaimov, *Bŭlgarski geografski imena s -jъ. Prinos kŭm slavjanskiĭa onomastiĭen atlas*, Sofia 1973, 149.

ένα προσωπ. **Ordoš*(ь) ἀπ' ὅπου μὲ τὴν μετάθεση τοῦ *r* προῆλθαν τὰ προσωπ. *Radoš* (σερβ., σλοβ., τσέχ.), *Radoša* (σερβ., θηλ.) κλπ.¹.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὸ προηγούμενο τοπν. Ἄρδομίστα.

Ἄρινιστα, ἡ [stn arinista] - (372)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Πογωνίου, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ὄνομα *Κτίσματα* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. πρέπει ἢ

α) νὰ θεωρηθεῖ φυτῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄρομ. οὐσ. *arin* «τὸ σκλήθρο» (< λατ. **alpinus* < *alpinus*)² καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἄρομ. περιεκτ. κατάλ. *-ište* (καὶ *-ištea*)³.

ἢ β) νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπίσης ἄρομ. οὐσ. *arină* «ἄμμος» (< λατ. *arena*)⁴ καὶ τὴν παραπάνω κατάλ. *-ište*, λόγῳ τοῦ Δρίνου καὶ τοῦ παραποτάμου του, τοῦ Γυφτοπόταμου. Πβ. καὶ τοπν. Ἄρινα καὶ Τσουκαρνιασα ἀπὸ τὸ Ζαγόρι⁵ καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τά: *Arinașul*, *Arini*, *Valea Arinilor*, *Ariniș*, *Arinișul* κλπ. (< *arină*)⁶.

Ἄρμάτοβο, τὸ [st armátuvu] - (44)

Χωριὸ στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἄσσου μὲ βλαχόφωνους κατοίκους, γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐξελληνισμένο ἐπίσημο ὄνομα Ἄρματα (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. Ἄρμάτος⁷ καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἐπιθετ. -κτητ. κατάλ. *-οβο* (< σλαβ. *-ονο*, θηλ. *-ονα*), κατάλ. ἢ ὅποια ἔγινε παραγωγικὴ στὴν ἐλληνικὴ, ὅπως δείχνουν τὰ τοπν. σὲ *-οβο* μὲ ἐλλ. θέμα: π.χ.: *Γιαννάκοβο*, *Γραμματίκοβο*, *Μαύροβο*, *Μιχάλοβο* κλπ.⁸ ὅσο καὶ τὰ ἀνδρῶν. ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴν θηλ. κα-

1. Miklosich, *Bildung*, 91.

2. Papahagi, 199.

3. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἰδιαίτερα φυτῶν. τοπν. καὶ στὴ Ρουμανία, ὅπως: *Buciștea* «δάσος μὲ ὄξιές», *Căpriniștea* «δάσος μὲ κάρπινους», *Corniștea* «δάσος μὲ κρανιές» κλπ. (βλ. Iordan, *Topon. romîn.*, 439 κέξ.).

4. Papahagi, 199.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 661.

6. Iordan, *Topon. romîn.*, 50.

7. Vasmer, 21.

8. Georgakas, *Beiträge* 2, 418.

τάλ. -οβα (< σλαβ. -ονα) και χρησιμοποιοῦνται ἀκόμα και σήμερα σὲ ἀρκετὲς περιοχὲς τῆς Ἠπείρου (π.χ. Ζαγόρι κλπ.), ὅπου ἀκούγονται τὰ ἀνδρων.: *Κώστοβα, Μάνθοβα, Μίχοβα* κλπ.¹.

Τὸ προσωπ. Ἄρμάτος προέρχεται ἀπὸ τὸ μεσν. *ἀρμᾶτος*, ὁ «ὁ βυζαντινὸς ὄπλοφόρος στρατιώτης»² (< λατ. *armatus* «ὄπλισμένος»).

Πβ. και τοπν. Ἄρμάτοβα, ἡ στὴν περιοχή Ζαγορίου³.

Ἄρμπορέσι, τὸ [st arburés] - (119)

Μικρὸς οἰκισμὸς στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Καλαρίτικου, παραπόταμου τοῦ Ἀράχθου, κοντὰ στὸ γνωστὸ μοναστήρι τῆς Κιπίνας⁴ (Κοίμηση τῆς Θεοτόκου) ποὺ προσαρτήθηκε (24.6.1920) στὴν κοινότητα Καλαριτῶν και μετονομάστηκε σὲ *Μυστράς*⁵.

Τὸ τοπν., ποὺ παραδίδεται μὲ τοὺς τύπους Ἄρμπορέσι⁶ και Ἄρμπορούσι⁷ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ τύπο *Ἄρμπορίσ(ι) και αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὖσ. *arbur* και *arbure* «τὸ δέντρο» (< λατ. *arbor*)⁸ και τὴν

1. Μπόγκας 1, 445.

2. *MEE*, στή λ.

3. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 79-80.

4. Τὸ τοπν. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸ σλαβ. *kirь* «ἡ εἰκόνα, ἡ ζωγραφία» (Miklosich, 116 και Berneker, 504) και τὴν σλαβ. τοπωνυμική κατάλ. *-ina* (βλ. Miklosich, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 155).

5. Ὁ τύπος τοῦ τοπν. *Μυστράς* εἶναι ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας ἀπὸ τὸ β' μέρος τῆς περιφρασης: Ἄρμπορέσι μιζράς, ὅπως ἐμφανίζεται ἡ ονομασία τοῦ οἰκισμοῦ σὲ τουρκικὸ κτηματολόγιο και φορολογικοὺς καταλόγους τοῦ τέλους τοῦ 19. αἰ. - ἀρχῶν τοῦ 20. (βλ. Μ. Ζάγκλη - Δ. Γεραλή, *Ὄθωμανικὸ κτηματολόγιο 1894 και φορολογικοὶ κατάλογοι 1913 τῆς περιοχῆς Ἰωαννίνων*, Ἐπιστ. Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἰωαννίνων ΔΩΔΩΝΗ, παράρτ. 68, Ἰωάννινα 2001, 25 και 40), ὅπου *μιζράς* «γῆ δημόσιας χρήσης στὰ ὄρια ἐνὸς καζᾶ». Ὁ τύπος Ἄρμπορέσι ἀπὸ τὸν τύπο Ἄρμπορέσι μὲ τροπὴ τοῦ [r] σὲ [l] σὲ συμφων. σύμπλεγμα.

Τὸ τοπν. *Μυστράς*, ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ ὁποίου ἔχει ἀπασχολήσει τοὺς ἐρευνητὲς (βλ. γιὰ τὸ ἱστορικὸ τῆς ἐρευνας στοῦ Χ. Συμεωνίδη, «Μυστράς», *Πελοποννησιακά* 6 (1965) 92-102), προέρχεται κατὰ τὸν Συμεωνίδη (*Εἰσαγωγή*, 40) ἀπὸ τὸ οὖσ. *μιζήθρα*, ἡ και τὴν τοπν. κατάλ. *-άς* > μεσν. *Μυζηθράς* και *Μυστράς*, καθὼς *μιζήθρες* και *τυρομιζήθρες* ἀποκαλοῦνται σὲ νεοελληνικὲς διαλέκτους και ἰδιώματα οἱ ὀγκῶδεις λευκοὶ βράχοι.

6. Ἰω. Λαμπρίδου, «Πολιτικὴ ἐξάρτησις και διοικήσις Μαλακασίου», *Παρνασσός* 10 (1887) 377.

7. Δ. Καλούσιου, *Ματσούκι Ἰωαννίνων*, Ματσούκι 1994, 101, 113, 145, 255, 525.

8. Parahagi, 193· Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 78.

ἀρομ. περιεκτ. κατάλ. *-iʒ*¹. Ἐκ τῶν ἀρχικῶν αὐτῶν τύπων οἱ τύποι ποὺ μαρτυροῦνται: Ἄρμπορέσι καὶ Ἄρμπορούσι με τροπὴ τοῦ ἀρχικοῦ *[i]* σὲ *[e]* καὶ *[u]* ἀντίστοιχα λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ ὑγροῦ (πβ. κοινὰ ΝΕ θηλιά > θελιά, θηρίο > θεριό, ξηρός > ξερός κλπ. καὶ ζηλεύω > ζουλεύω, κατηφής > κατσούφης κλπ.)².

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς προέλευσης εἶναι καὶ τὰ τοπν. *Arboga*, *Arbore*, *Arborea* (Ρουμ.)³ καὶ Ἄρμπουρέτα, ἡ (Ἄσπροπόταμο)⁴.

Ἄρτσιστα [zn artsista] (60)

Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου ποὺ βρίσκεται στὸ δυτικὸ τμήμα του. Ὁ κάτοικος *[artsistnós, -í]* ἢ *[artsisnós, -í]* (= Ἄρτσιστινός, -ή). Σήμερα τὸ χωριὸ εἶναι γνωστὸ μετὰ τὸ ὄνομα Ἄρτσιστη (μετον. 2.12.1929).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται μετὰ τὸν τύπον Ἄρτζίστα τόσο στὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων ὅσο καὶ στὴ «Χρονογραφία» τοῦ Ἀραβαντινοῦ⁵. Ὁ τελευταῖος σὲ στατιστικὸ πίνακα⁶ χαρακτηρίζει τὸ τοπν. ὡς ἀλβανικὸ παραθέτοντας τὸ ἐνδεικτικὸ στοιχεῖο *α* (= ἀλβανικό).

Τὸ τοπν. εἶναι φυτώνυμο. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὖσ. *arçz, -i* «ράμνος ἢ ψευδής» (*Rampus fallax*)⁷ ἢ κοινῶς λεγομένη βουρβουλιά ἢ μαυραγκαθιά⁸ καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἀλβ. κατάλ. *-ishtë* (καὶ *-ishta* στὸν ὀριστικὸν τύπον)⁹ ποὺ δηλώνει τὸν τόπον, ὅπου ἀναπτύσσεται ἓνα ὀρισμένο εἶδος χόρτου, θάμνου ἢ δέντρου¹⁰.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι τὰ τοπν. Ἄρτζα καὶ Ἄρτζα ἀπὸ τὴ διοίκηση τῆς Τραπεζένης καὶ τῆς Πρεμετῆς ἀντίστοιχα¹¹ καθὼς καὶ τὰ

1. Jordan, *Topon. gomîp.*, 433 κέξ.· γιὰ παρόμοιους τοπωνυμικοὺς ἀρομούνικους σχηματισμοὺς ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου, βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 565, 573, 574, 574.2, 588, 597, 599, 609 κλπ.

2. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὰ λ. *ι* καὶ *ου*.

3. Jordan, *Topon. gomîp.*, 387.

4. Χατζηγιάκη, *Ἄσπροπόταμο*, 128.

5. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 91· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 1*, 145, σημ. 1.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 232.

7. Γκίνης, 37· *Fjalor*, 36· Çabej 1, 89.

8. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 23· Καββάδας, 3354· Γεννάδιος, 768.

9. Γεωργακά, *Συμβολή*, 66· Georgacas, *Place and other names*, *ZfB* 4 (1966) 31.

10. Ἐτσι π.χ. *dardhisht/ë, -a* «φυτεία με ἀχλαδιές», *gorrisht/ë, -a* «τόπος κατάφυτος με ἀγριοαχλαδιές» κλπ. (Γκίνης, 79 καὶ 140).

11. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 368 καὶ 372.

τοπν. Ἄρτζα (ὀνομάζεται δασώδης περιοχή) καὶ Ἄρτσες ὡς ὀνομασία συνοικισμοῦ ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ χωριοῦ Πράμαντα¹.

Ἄσφάκα, ἦ [zn asfáka] - (286)

Ἄνομασία ὄχρετικὰ νέου οἰκισμοῦ ποῦ συνοικίστηκε κυρίως ἀπὸ πρόσφυγες τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. ἄσφάκα, ἦ «ἡ ἀγριοφασκομηλιά, θάμνος κατάλληλος γιὰ προσάναμμα»².

Τὸ οὐσ. ἄσφάκα χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

Βαγενίτι, τὸ [stu vayinít] - (209)

Ἄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή τῶν Γραμμενοχωρίων.

Ὁ Vasmer³ συνάπτει τὸ τοπν. Βαγενίτι μὲ τὸ μεσν. τοπν. Βαγενιτία⁴ καὶ τὰ δύο μὲ τὸ σλαβ. φύλο τῶν Βαϊουνιτῶν. Ὡστόσο τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἐθνικὸ Βαϊουνίται ἀναφέρεται σὲ σλαβ. φύλο, δὲν προϋποθέτει καὶ τὴν ἐτυμολογικὴ προέλευση τοῦ ἐθνικοῦ ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες⁵.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. τῆς κοινῆς ΝΕ βαγένι, τὸ «τὸ βαρέλι» (< πιθανῶς σλαβ. *vagan*)⁶ καὶ τὴν κτητικὴ κατάλ. -ίτης ποῦ δηλώνει ὅτι κάποιος ἔχει ἢ χαρακτηρίζεται ἀπὸ αὐτὸ ποῦ δηλώνεται στὸ

1. Στέφ. Φίλου, Ἄγιαντα Ἄρτας, Ἀθήνα 1989, 553. Γιὰ τὴν ὀνομασία τοῦ συνοικισμοῦ πιθανολογεῖται ἀπὸ τὸ συγγραφέα ὅτι «...πιθανὸν νὰ μεταφυτεύθηκε ἀπὸ τὶς Ἄρτσες Σουλίου στὰ τέλη τοῦ προπερασμένου αἰῶνα, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἐγκαταστάθηκαν ἐδῶ ἐξαιτίας τῶν ἐκεῖ διωγμῶν».

2. Μπόγκας 1, 67· ἀντίθετα στὸ λεξ. τοῦ Δημητράκου καὶ στὸ λ. ἄσφάκα ἀναφέρονται πολλὰ εἶδη φυτῶν.

3. Vasmer, 21.

4. Ἀναφέρεται στὴν παράλια περιοχή ἀπὸ τὴ Χιμάρα μέχρι τὸ Μαργαρίτι.

5. Πβ. τὴν πειστικὴ κατ' ἐμὲ ἐτυμολόγηση τοῦ Δ. Γεωργακά γιὰ τὴν ὀνομασία ἄλλου σλαβ. φύλου, τῶν Μελιγκῶν (βλ. στὸ τοπν. Μελιγκοί).

6. *ΙΛΝΕ*, στή λ.: Ἄνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ. Ἡ τροπὴ τοῦ *vagan* σὲ βαγένι μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [g] μὲ [y] στὴν ἐλληνικὴ καὶ τροπὴ τοῦ [a > e] κοντὰ σὲ [n] (πβ. Μέθανα > Μέθενα, σαντούκι > σεντούκι, *comtandour* > κομεντούρης κλπ. - Φιλήντα, Γλωσσογν. 3, 146). Ὁ μεσν. τύπος βαγοίνιον πιθανῶς ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ οἶνος (ἐὰν ἐπρόκειτο γιὰ σύνθεση μὲ β' συνθετ. τὴ λ. οἶνος τότε τὸ «σύνθετο» βαγοίνιον θὰ ἐδήλωνε «τὸ κρασί ποῦ περιέχεται ἢ προέρχεται ἀπὸ τὸ *vagan*» - πβ. κουμαρόκρασο, σταφιδόκρασο κλπ. - καὶ ὄχι τὸ δοχεῖο κρασιοῦ).

θέμα: π.χ. ἀγκαθίτης, ἀδρακτίτης, δενδρίτης, λιβαδίτης, πετρίτης, πευκίτης κλπ.¹.

Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ ἀποκλειστεῖ: α) μιὰ σλαβ. παραγωγή ἀπὸ τὸ σλαβ. *vagaпъ*² μὲ τὴ βοήθεια τῆς σλαβ. κατάλ. *-itji* (πληθ. *-ьtji*) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα κατοίκων καὶ ὀνόματα δηλωτικὰ ἐπαγγέλματος³ καὶ β) μιὰ παραγωγή ἀπὸ ἐθνικὸ σὲ *-ίτης*: τοπν. *Βαγένι* + κατάλ. ἐθνικῶν *-ίτης*.

Πβ. καὶ τοπν. *Βαγενίτι*, τὸ «δάσος τοῦ Ἰηδονοχωρίου ἀπὸ ντουῦσκα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔκοπτον ξύλα καὶ κατασκεύαζαν βαρέλια»⁴ καὶ τὰ: *Βαγένι* (Πελοπ.), *Βαέν'* (Αἰτωλ.), *Βαγένια* (Αἰτωλ.)⁵ καὶ ἀπὸ τὸ Ζαγόρι τὰ: *Βαγένι*, *Βαγένια*⁶.

Βαδίστρα, ἦ [zd vadístra] - (230)

Ὀνομασία ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συνοικισμοὺς τοῦ χωριοῦ Τρόκεσι (ἐπίσ. Ἰχλαδέαι).

Κατὰ τὸν Μαρκόπουλο⁷ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *βουλίστρα*, ἦ (< ρ. *βουλιάζω*). Φωνητικὲς ὡστόσο δυσκολίες δὲν συνηγοροῦν πρὸς τὴν ἄποψη αὕτη: [l > d̥, u > a].

Γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *vadh/ë*, -a «ἡ σουρβιά (καὶ τὸ σουρβο), *Sorbus domestica*»⁸ καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἄλβ. κατάλ. *-ishta* (< σλαβ. *-išta*) μὲ ἀνάπτυξη ἑνὸς [r] ἀναλογικὰ πρὸς τὰ μεταρρηματικὰ οὖσ. τῆς ἐλληνικῆς σὲ *-(σ)τρα*: π.χ. *ἀπλώστρα*, *βυζάστρα*, *κρεμάστρα* κλπ.⁹. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ μποροῦσε

1. Ἀμάντου, *Ἑλωσσ. μελ.*, 102-103.

2. Miklosich, 374· Vasmer, *REW* 1, 162.

3. Šmilauer, 30, ἀριθμ. 32, 44· πβ. ἐπίσης καὶ Miklosich, *Stammbildungslehre*, 193 καὶ 197.

4. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 9, 219.

5. *ILNE*, στή λ. *βαγένι*.

6. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 322.

7. Μαρκόπουλος, 252.

8. Meyer, *EW alb. Sprg.*, 461· Γκίνης, 455.

9. Ἡ κατάλ. *-(σ)τρα* σχημάτισε ἀρχικὰ μεταρρηματικὰ καὶ φυσικὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα, ἀπὸ δηλωτικὰ τῆς ἐνέργειας ποὺ ἐκφράζεται ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα ρήματα, ἀπέκτησαν μιὰ συγκεκριμένη σημασία καὶ δήλωσαν τὸν τόπο ὅπου ἐξασκεῖται ἡ ἐνέργεια ποὺ δηλώνει τὸ ρῆμα. Ἔτσι καὶ ἡ μεταρρηματικὴ κατάλ. *-(σ)τρα* ἔλαβε καὶ τοπικὴ σημασία, ὅπως φαίνεται στὰ παραδείγματα: *ἀπλώστρα* «τὸ μέρος ὅπου ἀπλώνει κανεὶς κάτι», *λιάστρα* «τὸ μέρος ὅπου λιάζει κάτι» κλπ. Αὐτὸς ἦταν καὶ ὁ λόγος ποὺ ἡ τοπικὴ κατάλ. *-(σ)τρα* ἐπέδρασε στὴν ἐπίσης τοπικὴ (περιεκτικὴ) κατάλ. *-ishta*.

κάνεις να επικαλεστεί την επίδραση του οὐσ. βουλίστρα που ο Μαρκόπουλος θεωρεί ως τη βασική λέξη για το σχηματισμό του τοπωνυμίου¹.

Πβ. και τοπν. Βαδίζα (< αλβ. *vadhëza*) από την περιοχή Βερατίου².

Βαλανιδιά, ή [zd valanidjá] - (222)

Όνομασία μικρής κοινότητας στην περιοχή της Τσαρκοβίστας.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το οὐσ. της κοινής ΝΕ βαλανιδιά, ή.

Βάλτιστα, ή [zd vältista] - (374)

Όνομασία χωριού που είναι γνωστό σήμερα και με το επίσημο όνομα Χαραυγή (μετον. 18.5.1956). Βρίσκεται 9 χλμ. ΝΔ του Δέλβινακίου.

Το τοπν., που μαρτυρείται από το 1431 στο τουρκικό κατάστιχο του Inalcik με τον τύπο *Valtice*³, προέρχεται⁴ από το σλαβ. οὐσ. *blato* (< *bolto*) «τὸ ἔλος // ἡ λάσπη»⁵ και τὴ σλαβ. πληθυντικὴ κατάλ. *-išta*⁶ με μετάθεση τοῦ [l] και τροπὴ (λόγιο ἐξελληνισμό) τοῦ [b] σὲ [v].

Ἡ ἀρχικὴ λ., που ἐμφανίζεται και σὲ ἄλλες βαλκανικὲς γλῶσσες: ρουμ. *baltă*, ἀρομ. *baltă* (και οἱ παράγωγοι *băltoc*, *băltos* κλπ.), μεγλεν. *baltă*, ἱστρορουμ. *bate*, αλβ. *baltë*, ἑλλ. βάλτος κλπ., ἀποτελέσει ἕνα ἀπὸ τὰ παλαιὰ προβλήματα-ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογικὴ ἀρχὴ της: πρόκειται γιὰ δανεισμό ἀπὸ τὴ σλαβικὴ (ἢ λ. ἐμφανίζεται σὲ ὅλες τὶς σλαβικὲς γλῶσσες) ἢ εἶναι δυνατό νὰ θεωρηθεῖ ὡς μιὰ παλαιὰ βαλκανικὴ λέξη⁷;

Ἀπὸ τὴ λ. *blato* σχηματίζεται πλῆθος τοπν. σὲ ὅλες τὶς σλαβόφωνες περιοχές: *Blatoto* (βουλγ.), *Blaten* (γιουγκ. Μακ.), *Blatnica*, *Blato*, *Blata*, *Blatъce* (σερβοκρ.), *Blatno*, *Blatnik* (σλοβ.), *Blatnica* (σλοβακ.), *Blato*, *Blatina* (τσεχ.), *Błota* (πολ.), *Bolotna* (οὐκρ.), *Zabalocce* (λευκορ.), *Blatnice*, *Bolotnaja* (ρωσ.) κλπ.⁸.

1. Τέτοια παραδείγματα με ἀναλογικὴ ἀνάπτυξη *r* σὲ τοπν. που σχηματίζονται με τὴν κατάλ. *-ishta* (άλβ.) ἢ *-išta* (σλαβ.), βλ. στοῦ Malingoudis, *Studien*, 155.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 387.

3. Inalcik-Arvanid, 2 (4a).

4. Vasmer, 22.

5. Miklosich, 18.

6. Malingoudis, *Studien*, 154.

7. Βλ. G. Solta, *Einführung in die Balkanlinguistik*, Darmstadt 1980, 49-50· Udolph, 67-79.

8. Miklosich, *Bildung*, 225-226· Šmilauer, 41.

Βαλτσόρα, ή [zd valtšóra] - (150)

Όνομασία μικροῦ οἰκισμού πού ἀποσπάστηκε (23.12.1926) ἀπὸ τὴν κοινότητα τῆς Πλέσιας Κατσανοχωρίων. Ὁ οἰκισμὸς πού εἶναι γνωστός καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πηγάδια* (μετον. 20.8.1927), βρίσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ ὑψώματος Ξηροβούνι. Ἡ ὄνομασία του, σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψη τῶν κατοίκων, ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ μικρὸς κάμπος κατὰ τοὺς χειμερινούς μῆνες πλημμυρίζει καὶ γίνεται ἔλος, καθὼς δὲν ὑπάρχει δυνατότητα διαφυγῆς τῶν νερῶν¹.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὶς σλαβικὲς γλῶσσες μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -ογ² ἢ ἀπὸ τὸ οὐδ. **Blace* < *Boltse* ἢ ἀπὸ τὸν πληθ. τύπο *Blaca* (< **Boltca*, δηλ. ἀπὸ ἕναν ὑποκορ. τύπο τοῦ σλαβ. οὐσ. *blato* «τὸ ἔλος»³ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὑποκορ. κατάλ. -ьсе, μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [b] μὲ [γ] στὴν ἑλληνικὴ καὶ μὲ μετάθεση τοῦ [l]⁴.

ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἀρομουνικῆς *baltă* «ο βάλτος, τὸ ἔλος»⁵ καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -σογ⁶.

Πβ. καὶ τὰ συγγενικά τοπν. α) ἀπὸ τὸ ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βάλτσα* (Κόρινθ.), *Βάλτση* (Ἀχαΐα), *Μπάλτσα* (Βοιωτία καὶ Μάνη), *Μπάλτζα* (Λαγκαδᾶς) καὶ *Μπάλτσι* (Λάρισα)⁷ καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Blaca*, *Blatec* (βουλγ.), *Blaca*, *Blace*, *Malo Blace*, *Sredno Blace* (σερβοκρ.), *Blatce* (τσεχ.), *Bolotse* (ρωσ.) κλπ.⁸.

Βάνιστα, ή [st vanísta] - (281)

Όνομασία μικρῆς κοινότητας πρὸς Β τῶν Ἰωαννίνων⁹. Εἶναι γνω-

1. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 657. Πβ. καὶ τὴν πληροφορία πού μᾶς δίνει ὁ Λαμπρίδης (*Μαλ.* 1, 14, σημ. 1): «Ὁ Π. Ἀραβαντινός... εἰκάζει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ Βάλτζ καὶ ᾠρεια, ἐλώδη σημαῖνον τόπον». καὶ ἄλλου (*Μαλ.* 1, 21): «...μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ χωρίου Βαλτσόρα καὶ λόφου τινὸς τοῦ χωρίου Πλέσια σχηματίζεται πολλάκις λίμνη βάθους 1-2 ὀργυιῶν...».

2. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91.

3. Malingoudis, *Studien*, 25.

4. Βλ. καὶ J. Zaimov, *Bŭlgarski geografski imena s -jъ*, Sofia 1973, 72.

5. Papahagi, 254.

6. S. Pușcariu, «Die rumänischen Deminutivsuffixe», *Achter Jahresbericht des Instituts f. rum. Sprache* (Rumänisches Seminar zu Leipzig), 8. Band (1902) 211 κέξ.

7. Vasmer, 124, 129, 119, 208, 101 ἀντίστοιχα· Malingoudis, *Studien*, 24.

8. Miklosich, *Bildung*, 225-226· Vasmer, 119· Malingoudis, *Studien*, 25.

9. Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καὶ σὲ χειρόγραφο τοῦ Ἁγίου Ὁρους: «Ἐπόμνημα

στή σήμερα και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα (μετον. 11.9.1928) *Κρούα* (κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. βρύση, πηγή κλπ.). Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πηγές ἀπ' ὅπου ὑδροδοτεῖται ἡ πόλη τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. ἐσφαλμένα, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer¹ στὸ σλαβ. *banja* «τὸ λουτρό» καὶ συνάπτεται ὡς τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς μετὰ τὰ τοπν. *Μπάνη* (καὶ -ι) ἀπὸ τὴν Ἄρτα, *Μπάνιτσα* (Ἄργολίδα, Φλώρινα, Σέρρες 2 φορές) καὶ *Μπάνια* (Κοζάνη - Ἔδεσσα) καὶ μετὰ τὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο².

Τὸ τοπν. *Βάνιστα* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *vap/ë, -a* «ἡ αὐλακιά // τὸ κοίλωμα, τὸ στόμιον»³ + τὴ σλαβικῆς ἀρχῆς ἀλβ. περιεκτ. κατάλ. *-ishta* (< σλαβ. *-išta*).

Τὸ ἴδιο τοπν. *Βάνιστα* συναντιέται καὶ στὴν περιοχή τοῦ Ἀργυροκάστρου⁴ καὶ στὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Βάνια* (Τρίκ.) καὶ Ἄνω καὶ Κάτω *Βάνιστα* (Κοζάνη)⁵.

Βάξια, ἡ [zd vákša] - (113)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ πρὸς Α τῶν Ἰωαννίνων στὸ ὕψωμα ποὺ χωρίζει τὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τὴ χαράδρα ποὺ δημιουργεῖ ὁ Ἄραχθος. Ὁ οἰκισμὸς ἔχει μετονομαστῆεῖ σὲ *Δρίσκος*⁶ (29.12.1953),

περὶ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν Ζωγρασιτῶν καὶ Ἐσφιγμενιτῶν ὡς πρὸς τὸ μονήδριον τῆς *Βανίτζης ἢ Γιβάντζας*, ἄγνωστο, φυσικά, ἂν πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο ἢ ἄλλο χωριό. (βλ. Lambros 2, 253, ἀριθμ. 5789, 86).

1. Vasmer, 22.

2. Vasmer, 59, 127, 185, 193, 199, 219, 220.

3. *Fjalor*, 1312· Buchholz, 602· Τσέτσης, 211.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 362.

5. Vasmer, 86, 178 καὶ Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/14-19ος αἰ.», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1993) 86 καὶ 91.

6. Γιὰ τὸ τοπν. βλ. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 48 καὶ Λαμπρίδη, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 53, ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορεῖ: «...πρὸς κατασκευὴν τῆς ἀποκρήμνου καὶ ἀπροσίτου, ἀλλ' ἀναγκαιοτάτης ὁδοῦ τοῦ Δρίσκου, ἐκ τῆς ἀθλιότητος τῆς ὁποίας καὶ ἡμίονοι πτωχῶν ἐκρημνίσθησαν καὶ ἄνθρωποι, καταπεσόντες, ἐφονεύθησαν».

Τὸ τοπν. *Ντρίσκος* (καὶ *Δρίσκος* μετὰ λόγιο ἐξελληνισμό) εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. *drisъk* (σλοβ. *drisk, driska*, κλπ.). «τὸ τσίρλισμα» -πβ. καὶ ρ.: βουλγ. *driskam*, σερβοκρ. *driskati* κλπ. «τσιρλίζω» (Miklosich, 50, στὸ λ. *drist*· Berneker, 224· Vasmer, *REW* 1, 370· Βουλγαροελλ. λεξ., 241). Ἡ ὀνομασία πιθανῶς ἀπὸ πηγή μετὰ λιγιστὸ νερό. Πβ. καὶ τὰ βουλγ. ὕδρων. *Driska* καὶ *Drusla* (Zaimon, *Gewässernamen*, 54,

τοπν. πού ἀρχικά δήλωνε θέση στό 8. χμ. περίπου τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Μετσόβου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *bahç/e, -ja*, «ὁ κῆπος»¹ (< τουρκ. *bahçe* «τὸ ἴδιο», ἀπ' ὅπου καὶ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἐλλ. *μπαξές*)² μὲ τροπή (λόγιος ἐξελληνισμός) τοῦ [b-] σὲ [v-] καὶ ἀντιμετάθεση διάρκειας στό συμφων. σύμπλεγμα [htš] (= *hç*) > [kš] (= *ξ*).

Βάρβεση, ἡ [zn várvis] - (284)

Ἵονομασία οἰκισμοῦ στὴ ΝΔ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι πού μετονομάστηκε (28.8.1940) σὲ ἹΑγίους ἹΑποστόλους.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ³ στό ἄλβ. οὐσ. *brav/ë, -a* «ἡ ἀγέλη, ἡ μάντρα»⁴ μὲ μετάθεση τοῦ *r* καὶ τὴν κατάλ. *-ës(ë)* (καὶ *-ësi* ἑναρθεῖσα), ἡ ὁποία εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς συχνότερες ἄλβ. τοπωνυμικὲς καταλήξεις⁵.

Ἡ κατάλ. *-ës*⁶ συναντιέται ὡς παραγωγικὴ κατάλ. ὀνομάτων στὴν ἄλβ. καὶ δηλώνει: α) τὸ πρόσωπο πού ἐνεργεῖ (π.χ. *kënduës* «ψάλτης, τραγουδιστής» < *këndoj, matës*, «μετροητής» < *mat, shitës* «πωλητής» < *shes* κλπ.). β) Αὐτὸν πού ἔχει τὴν ιδιότητα πού δηλώνεται στό θέμα (π.χ. *buzës* «χειλὰς» < *buzë, hundës*, «μυτὰς» < *hundë, ujës* «ὕδρόφιλος, ὕδρόβιος» < *ujë* κλπ.). γ) Μὲ τὴν περίπου ἴδια φωνητικὰ κατάλ. *-ësë* (πού στὴν ἐλλ. ἀποδίδεται καὶ αὐτὴ ὡς [-esi] σχηματίζεται ἡ γεν. ἐν. ὀνομάτων, ἰδιαίτερα ὄσων λήγουν στόν ἀόριστο τύπο τῆς ὀν. ἐν. σὲ *-ë* (π.χ. *dorësë* «τοῦ χεριοῦ» - *dorë, këmbësë*, «τοῦ ποδιοῦ» - *këmbë* κλπ.). Αὐτὴν τὴν τελευταία τὴ βραίσκουμε σὲ ἄλβ. περιφρ. τοπν., ὅπως: *Çuka e Leshpësë* «κορυφὴ τῆς Λέσνας», *Fusha e Bellësë* «πεδιάδα τοῦ Μπέλεσι»

ὅπου τὸ βουλγ. τοπν. *Driska* ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὴ ρίζα *drus-* καὶ τὴν τοπωνυμικὴν κατάλ. *-ka*).

β) ἀπὸ τὸ ἄλβ. (*n*)*dryshk, -u* «ἡ σκουριά// ἡ ἀρρώστια τοῦ καλαμποκιοῦ σκωρίαση»· πβ. καὶ ρ. *ndryshk* «σκουριάζω, ὀξειδώνω» (Meyer, *EW alb. Spr.*, 76· Γκίνης, 270· Χριστοφορίδης, 231).

1. Εἶναι ἄραγε τυχαία ἡ ὀνομασία παρακείμενου οἰκισμοῦ (μεταξὺ Μάζιας καὶ Βάξιας) μὲ τὸ ταυτόσημο τῆς Βάξιας ὄνομα Κῆποι;

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 23· Γκίνης, 43.

3. Λιγότερο πιθανὴ κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. στό σλαβ. *vьrba* «ἴτια» + κατάλ. *-ešь* (Zaimon, *Anciens noms*, 394).

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 45.

5. Φουρίκη, ἹΑττική 41, 125.

6. Φουρίκη, ἹΑττική 41, 126 κέξ· Camaj, *Lehrbuch*, 56.

κλπ. δ) τέλος στην ἄλβ. ὑπάρχει καὶ ἡ περιεκτικὴ τοπωνυμικὴ κατάλ. -*ës(i)*.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες πρέπει νὰ ἀποκλειστεῖ τὸ ἐνδεχόμενον τὸ τοπν. νὰ προέρχεται ἀπὸ μεταρρηματικὸ οὐσ. (δὲν ὑπάρχει σχετικὸ ρ. στὴν ἄλβ.) ἢ ἀπὸ μετονοματικὸ οὐσ. (τὶ θὰ ἐσήμαινε κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες τὸ παράγωγο;) καὶ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ *bravë* ἢ

α) ἀπὸ τὴ γεν. προσωπ. (πβ. ἐπών. *Μπράβας, Μπράβης, Μπραβάκης, Μπραβάκος, Μπραβίδης* κλπ.) μὲ τὴν κατάλ. -*ësë*, πτώση ποὺ εἶναι συχνότατη στὸ σχηματισμὸ κυριών. τοπν. (π.χ. τοῦ *Κώστα, τοῦ Κυργιάκη* κλπ.) κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος.

ἢ β) πιθανότερα μὲ τὴ βοήθεια τῆς περιεκτ. - τοπωνυμικῆς κατάλ. -*ës(i)* γιὰ νὰ δηλώσει τόπο ὅπου ὑπάρχουν πολλές μάντρες ἢ ἀγέλες ζώων. Ἐνθαρρύνεται ἐξάλλου ἡ ἐτυμολόγηση αὐτὴ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ χωριὸ βρίσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι σὲ μέρος ὑπὴνεμο, προφυλαγμένο ἀπὸ τοὺς καιροὺς, καὶ ἔχει σὲ χαμηλότερο ἐπίπεδο τὸν κάμπο τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Ἰωαννίνων ὡς βοσκοτόπο.

Πβ. καὶ τοπν. *Βαρβιτσιώτικες Κανάλες*, οἱ ποὺ βρίσκεται στὸ σύννορον τῶν χωριῶν Τζοντίλα, Καλοτῶ (Ζαγόριου) καὶ τοῦ χωριοῦ Βάρβεση καὶ τὰ ἐπών. (ἀπὸ ἐθνικὰ) *Βαρβεσιώτης* καὶ *Βαρβιτσιώτης*¹.

Βάρδα, ἡ [zd várda] (227)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ στὴν κοινοτικὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Λίπα.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *bardhë* (i,e) «ἄσπρος, λευκός»² γιὰ νὰ ὀνομάσει τὴν περιοχὴ, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀργιλλώδη σύσταση τοῦ ἐδάφους της, κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσ. ποὺ προσδιόριζε τὸ ἐπίθετο.

Μπορεῖ ὥστόσο τὸ τοπν. νὰ θεωρηθεῖ καὶ κυριών. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. *Βάρδας*³ μὲ μεταπλασμό. Τὸ προσωπ. *Βάρδας* προέρχεται ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *bardhë*. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ συγγενῆ προσωπ. Ἄσπρος, Ἀσπρούδης κλπ.

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 416-417.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 27· *Fjalor*, 61.

3. Τὰ ἐπών. *Βαρδάκης, Βαρδάκος* μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς παράγωγα ἀπὸ τὸ *Βάρδας* μὲ τὶς ἀνθρωπων. κατάλ. -*άκης* / -*άκος*, μποροῦν ὁμως νὰ ἀποδοθοῦν καὶ στὸ ἄλβ. *bardhak*, -*u* «τὸ ποτήρι, τὸ κύπελο» μὲ ἐναλλαγὴ τῶν καταλ. -*ος* / -*ης*.

Τὸ ἴδιο τοπν. *Βάρδα*, ἢ συναντιέται ὡς ὀνομασία ὀρμητικοῦ παραπόταμου τοῦ Ἀράχθου στὴν περιοχὴ Ζαγορίου¹.

Βαριάδες, οἱ [sts varjádīs] - (191)

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται σὲ οἰκισμό πού βρίσκεται σὲ ὄροπέδιο στοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδες τῆς Ν κορυφῆς τοῦ Τόμαρου². Ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1361 στὸ ἔγγραφο μὲ τὸ ὁποῖο ἐπικυρώνεται ἡ κατοχὴ τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὸν Τζάφα Ἰωάννη Οὐρσίνο³.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Βαριάς*⁴ καὶ τὴν πληθυντικὴν κατάληξιν -άδες.

Τὸ ἐπών. *Βαριάς* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *βαριά*, ἢ (< μεσν. *βαρέα*) «τὸ σφυρὶ τοῦ σιδεραῖ»⁵ + τὸ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ ἄρσ. γένος -s.

Βαρλάμι, τὸ [stu varlám] - (180)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ ὑψίπεδο τοῦ Ξηροβουνίου.

Ἡ ἄποψη πού διατυπώθηκε παλαιότερα γιὰ τὴν προέλευσιν τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ προσωπ. *Βαρλαάμ* «...ἐκ τῆς κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰ. ἀκμασάσης ἠπειρωτικῆς ὁμωνύμου οἰκογενείας, ἧς πιθανῶς ἐτύγχανε τιμάριον»⁶ εἶναι πιθανή.

Ὡστόσο τὸ γεγονὸς ὅτι μαρτυρεῖται τοπν. *Βαρλαάμ* ὡς ὀνομασία ἀκρωτηρίου ΝΑ τοῦ Μοῦσου⁷ (στὴ Θεσπρωτία, περιοχὴ ἡ ὁποία δέχθηκε καὶ ἔχει πολλοὺς ἀρβανιτόφωνους) καθὼς καὶ ἡ φωνητικὴ τοῦ τοπν. *Βαρλάμι*, τὸ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Διπαλίτσα (Μολυβδοσκέπαστη) τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης⁸ μὲ κάνουν νὰ θεωρήσω ὡς πιθανό-

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 670.

2. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη: «Ὁ Ἀλῆς προὔτιθετο νὰ μετατρέψῃ τὸ χωρίον τοῦτο εἰς πόλιν. Διὸ οὐ μόνον τοὺς κατοίκους Κοπάνων ἀπὸ τοῦ 1800 αὐτόθι ἐγκατέστησεν ὡς καὶ 10 οἰκογενείας ἐκ Χειμάρρας, ἀλλὰ καὶ 100 ποιμενικάς καὶ σκηνοβίους καταστραφείσας ἀργότερον ἔνεκα εὐλογίας» (Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 17, σημ. 2).

3. Soustal, 122.

4. *ΟΤΕ Αθ.* κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο σχηματίζεται πλῆθος ἐπωνύμων, ὅπως: Ἀγγουριάς (< ἀγγουριά), Βελονιάς (< βελονιά), Δροσιάς (< δροσιά), Καρυδιάς (< καρυδιά) κλπ. (βλ. Ἀντιχάρισμα, 172).

5. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στη λ.

6. *ΜΕΕ*, στη λ.

7. *ΜΕΕ*, στη λ.

8. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 9, 220.

τερη τὴν ἐκδοχὴ ἑνὸς σύνθετου τοπν. ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i «ὁ τάφος, τὸ μνημα»¹ καὶ τὸ προσωπ. *Λιάμης* (ἀντί τοῦ *Χαράλαμπος* ἀπὸ τῆ Β. Ἠπειρο)² ἢ τὸ ἐπών. *Λάμης*³.

Ἡ συσχέτιση τοῦ τοπν. μὲ τὸ προσωπ. *Βαρλαάμ* εἴτε παρετυμολογικά εἴτε σκόπιμα στὸ πλαίσιο ἐξελληνισμοῦ.

Βαριμπόμπα, ἦ [zd varbóba] - (251)

Μικρὸς οἰκισμὸς στὴν περιοχὴ τῆς Λάκκας Σούλι, τὸ ὁποῖο μετονομάστηκε σὲ *Πτέρη* (12.3.1928).

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι στὸ *ΣΣΕΔΚ* (σ. 145) παραθέτει τὸ ἀρχικὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὡς *Βαρπόβα* οἱ κάτοικοί του καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ὁμορων χωριῶν προφέρουν [*varbóba*] τύπος ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἀπασχολήσει.

Ὁ Σαρρῆς⁴ ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἐρμηνεῖα τοῦ τοπν. *Βαριμπόμπη* τῆς Ἀττικῆς θεωρεῖ ὅτι προέρχεται ἀπὸ προσωπ., ἄποψη τὴν ὁποία δέχεται ὡς πιθανὴ καὶ ὁ Φουρίκης⁵ ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὰ προσωπ. *Βαριμπόπης* (ἀπὸ τὰ 1819) καὶ *Παπᾶ Βαριμπόπης* (ἀπὸ τὸ 1832) καὶ καταλήγει ὅτι τὸ τοπν. εἶναι ἄλβανικό, χωρὶς νὰ προχωρεῖ στὴν παραπέρα ἐτυμολόγησή του.

Λιγότερο πιθανὴ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ ἐτυμολόγησις τοῦ τοπν. *Βαριμπόπη* (Εὐβοία) ποὺ δίνει ὁ Vasmer⁶, ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδώσει τὸ τοπν. σὲ ἓνα σλαβ. προσωπ. **Varibobъ*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς σύνθετο ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i «ὁ τάφος, τὸ μνημα»⁷ καὶ τὸ προσωπ. *Μπόμπας* (καὶ *Μπόμπης*)⁸, ἐπών. τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄλβ., ὅπως δείχνουν καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο μὲ α' συνθετ. τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i ἢ *Βάρι- Ἀντρειωμένη*, τοῦ *Βὰρ - Γιαννάκη*, στοῦ *Βὰρ - Γιάννη*,

1. Γκίνης, 49· γιὰ σύνθετα τοπν. μὲ α' συνθετ. τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i, βλ. στὸ ἐπόμενο τοπωνύμιο.

2. Μπόγκας 2, 74.

3. ΟΤΕ Ἀθ' γιὰ τὴν ἀπόδοσις τοῦ ἄλβ. [l'] μὲ [l] στὴν ἐλληνική, βλ. Οἰκονόμου, Ἀλβ. ἐπίδραση, 84.

4. Σαρρῆ, Ἀττικὴ, 156.

5. Φουρίκη, Ἀττικὴ 42, 117.

6. Vasmer, 110.

7. Γκίνης, 459· *Fjalor*, 1315.

8. ΟΤΕ Ἀθ. βλ. καὶ Τριανταφυλλίδη, 87, ὅπου τὸ προσωπ. ὡς παρωνύμιο.

ἢ Βάρ - Γιαννούλα, τοῦ Βάρ - Γκίνη, τοῦ Βάρι - Κανκαλίδη κλπ.¹ καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Κόνιτσας τὸ Βάρ' Μπάτζ', τὸ Βάρ' Τζιομπάν'².

Τὸ τοπν. ὡς *Βαρμπόπι* συναντιέται, ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, στὴν Εὐβοία, στὴ Φθιώτιδα, στὰ Τρίκαλα, στὴν Τριφυλία καὶ στὸν ἀλβανόφωνο χῶρο στὴν Πρεμετή, στὸ Μπεράτι καὶ στὴν περιοχὴ Βενζῶν³.

Πβ. καὶ ἐπών. *Varibori* (στὴ Mallakastra καὶ στὴν Këlcyra) καὶ *Variboba* στὶς ἰταλο-ἀλβανικὲς ἀποικίαις τῆς Ἰταλίας⁴ τὰ ὅποια κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰ ἔχουν προέλθει ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα τοπν. καὶ ὄχι ἀντίστροφα⁵.

Βασαίικα, τὰ [sta vašéika] - (177)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ κοντὰ στὸ χωριὸ Μοῦλες.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετικὸ τύπο *βασαίικα* (ἐπών. κτήματα), δηλ. «αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν στὰ μέλη τῆς οἰκογ. Βάσου» κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσιαστικοῦ. Τὸ ἐπίθ. *βασαίικα* προέρχεται ἀπὸ τὸν πληθ. τύπο *Βασαῖοι* τοῦ ἐπών. *Βάσιος* (< βαφτ. *Βάσιος*), συγκεκριμένος τύπος τοῦ βαφτ. *Βασίλειος* καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ικα*.

Βασταβέτσι, τὸ [stu vastavéts] - (126)

Ὄνομασία χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πετροβούνι*. Ὁ ἀρχικὸς οἰκισμὸς Βασταβέτσι εἶχε μετονομαστεῖ ἀρχικὰ (1.4.1927) σὲ *Ταξιάρχες*, ποὺ στὴ συνέχεια μετονομάστηκαν (12.3.1928) σὲ *Πετροβούνι*⁶.

Ὁ Vasmel⁷ σχετίζει τὸ τοπν. μὲ τὸ σλαβ. τοπν. *Baštevo* χωρὶς νὰ δίνει περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπωνυμίου.

Ὡστόσο νομίζω πιθανότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ σύνθεση

1. Georgacas-Mc Donald, 357-358.

2. Ρεμπέλης, 259.

3. Φουρίκη, Ἀττικὴ 42, 117, σημ. 2 καὶ 3· Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ 1613/14-19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1983) 87 καὶ 91.

4. Georgacas - Mc Donald, 357-358.

5. Πβ. γιὰ τὸ σχηματισμὸ στὸν Τριανταφυλλίδη, 34-35.

6. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη τὸ χωριὸ χαρακτηρίζει ὡς «Μεγάλη χώρα μέχρι τοῦ νῦν τὸ χωριὸν τοῦτο ἐπονομάζεται, ἀριθμοῦν πρό 286 ἐτῶν 400 οἰκογενείας, ὧν αἱ πλείονες τὴν τῶν νομάδων Ἑλλήνων τάξιν ἀπετέλεσαν».

7. Vasmel, 22.

τῆς σλαβ. πρόθεσης *v(o)* «εἶς»¹ (στὰ σερβοκρ. συναντιέται μὲ τὸν τύπο *va*)² καὶ τὸ σλαβ. ὑποκορ. τύπο **stavьсь* < οὐσ. *stavь* «ὁ ὑδατοφράχτης // ἡ μικρὴ λίμνη // ἡ ἄρθρωση, ἡ ἔνωση, ὁ ἄρμος // ὁ ὑποταγμένος, ὁ τιθασσευμένος» (< ρ. *stati* «ἵσταμαι»)³ καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. *-сь*⁴.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Stava* (γιουγκ. Μακεδ.), *Stavica*, *Stave* (σερβοκρ.), *Stavka* (σλοβ.), *Staviská* (σλοβακ.), *Stav* (τσεχ.), *Stawka*, *Stawy* (πολ.), *Stav*, *Stavčany* (οὐκρ.), *Stavbi* (λευκορ.), *Stavok* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Βατατάδες, οἱ [sts vatatádis] - (297)

Ὀνομασία κοινότητας ἡ ὁποία ἀρχικὰ ἦταν συνοικισμὸς τοῦ χωριοῦ Λιγοψᾶ ἀπ' ὅπου ἀποσπάστηκε (11.12.1928).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. **Βατάτης* μὲ τὴ βοήθεια τῆς πληθυντικῆς ἀνθρωπων. κατάλ. *-άδες*, ἡ ὁποία σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἀναφέρεται στὸ θέμα⁶.

Τὸ προσωπ. **Βατάτης* ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ [*vatái*] κι αὐτὸ ἀπὸ τὸν τύπο [*vatát*] μὲ ἀφομοίωση: [*β - t > t - t*]. Τὸ ἐθνικὸ ἀπὸ τὸ τοπν. *Βάθι/-η*⁷ καὶ τὴν ἀλβ. κατάλ. *-at(i)* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐθνικὰ καὶ οἰκογενειακὰ ὀνόματα.

Τὸ τοπν. *Βάθι* ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *vath/ë, -a* «ἡ μάντρα»⁸ καὶ στοὺς Ἀρβανίτες τῆς Ἀττικῆς κυκλικὸν ἐκ θάμνων περίφραγμα, σηκός»⁹.

1. Vasmer, *REW* 1, 161. Βλ. σχετικὰ τοπν. στὸν Šmilauer, 193.

2. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *o* μὲ *a* στὴν ἐλληνικὴ εἶναι πολὺ συχνή (βλ. Vasmer, 267· Malingoudis, *Studien*, 134).

3. Miklosich, 319, στὸ λ. *sta* 2.

4. Ἡ ἴδια κατάλ., ἡ ὁποία ὑποκορίζει οὐσιαστικά, οὐσιαστικοποιεῖ ἐπιθετικούς τύπους (Miklosich, *Bildung*, 209 - 210).

5. Miklosich, *Bildung*, 320· Šmilauer, 169.

6. Ὁ τρόπος δημιουργίας τοῦ οἰκισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα Λιγοψᾶς, κάνει πιθανὴ τὴν ἀπόδοση τοῦ τοπν. σὲ προσωπ., ἀφοῦ συνήθως τὰ ὀνόματα τῶν συνοικισμῶν, τῶν μαχαλάδων μιᾶς κοινότητας δημιουργοῦνται ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας πού ἐγκαθίσταται ἐκεῖ: τὰ *Βασαίικα*, τὰ *Γιωτοπαπαίικα* (< τοῦ *Γιώτη - Παναγιώτη Παπᾶ*) κλπ., *Νεγάδες*, *Φραγκάδες* κλπ.

7. Τὰ τοπν. μαρτυροῦνται στὴν Εὐβοία, Ἄνδρο καὶ ὡς ὀνομασία συνοικίας τῶν Ἀθηναίων. Μὲ τὸν τύπο *Βάθια*, τοπν. στὴ Μάνη. Πβ. καὶ *Βάθη - Καλογέριτ* (Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 98 καὶ 178).

8. *Fjalor*, 1316· Γκίνης, 459· Buchholz, 604.

9. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 98.

Βελτσίστα, ἦ [zd viltsísta] - (273)

Ἵονομασία τοῦ χωριοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κληματιὰ*¹ (μετον. 12.3.1928). Κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸ² ἀρχικὰ τὸ τοπν. χαρακτηρίζε «φρούριον τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου» ἀλλὰ καὶ «κώμη ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων, ἥτις... πιθανῶς ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὸ βέλτιστον τῶν γαιῶν αὐτῆς...». Τὴν ἴδια ἐρμηνεῖα γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. δίνει καὶ ὁ Λαμπρίδης³ ὁ ὁποῖος χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει: «...χωρίον Βελτσίστα (ἴσως γραπτέον Βελτίστη)...».

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ Χρυσόβουλλο τοῦ 1321 ὡς *Βελτζίστα* καὶ μὲ τὸν ἴδιο τύπο ἀργότερα (1380 καὶ 1389) στὸ Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων⁴.

Τόσο τὸ Ἡπειρ. τοπν. ὅσο καὶ τὸ ἴδιο ποῦ συναντιέται στὴν Εὐρυτανία συνάπτονται ἀπὸ τὸν Vasmer⁵ μὲ τὸ σλαβ. τοπν. *Belčiste*.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ:

α) νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ προσωπ. *Vьlko/Vьlčo*⁶ καὶ τὴν πατρων. κατάλ. *-išt-* (< *-itj-)⁷ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *vl* μὲ [el] στὴν ἑλληνική⁸. Τὰ προσωπ. *Vьlko/Vьlčo* προέρχονται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *vlъkъ* «ὁ λύκος»⁹ μὲ μετάθεση τοῦ *l*. Πβ. καὶ ἐπών. *Βέλτσης/-ος* καθὼς καὶ τὸ ταυτόσημο ἑλλ. *Λύκος*. Ἐς σημειωθεῖ ἐξάλλου ἡ ὑπαρξη στὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Βελτσίστα τοπν. *Βέλτσι* (πιθανῶς κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Βέλτσης*) τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζεται ὡς: «...καλλιεργήσιμη ἔκταση περὶ τὴν ὁμώνυμη δροσοπηγή, ὅπου σώζονται χαλάσματα τοῦ Χανιοῦ ποῦ δεχόταν παλιότερα τοὺς κираτζήδες, γιὰτὶ ἀπὸ δῶ περνοῦσε ὁ ἡμιονικὸς δρόμος πρὸς τὸ Φιλιάτι»¹⁰.

β) νὰ θεωρηθεῖ ζωῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ ἐπίσης στὸ σλαβ. *vlъkъ* «ὁ λύ-

1. Ἡ νέα ὀνομασία ὀφείλεται στὸ τοπν. *Κληματιὰ* ποῦ ὑπάρχει στὴν κοινοτικὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ καὶ ὀνομάζει τόπο ὅπου ὑπῆρχε κλῆμα σκαρφαλωμένο σὲ δέντρο.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 30.

3. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 67.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308· Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 23, 8-13 καὶ 17. Βλ. ἀκόμη καὶ στὸ τοπν. *Ἀραχοβίτσα*.

5. Vasmer, 23 καὶ 81.

6. Zaimon, *Ethn. Probleme*, 180.

7. Malingoudis, *Studien*, 156.

8. Weigand, 15-16· Malingoudis, *Studien*, 145.

9. Miklosich, 380· Vasmer, *REW* 1, 218.

10. Μπέττη, *Βελτσίστα*, 36.

κος» με τὴν προσθήκη τῆς πληθυντικῆς κατάλ. *-išta*¹ με μετάθεση τοῦ *l* (**vьlkь*), ἀπόδοση στὴν ἑλληνικὴ τοῦ σλαβ. *ьl* με *[e]* καὶ τροπὴ τοῦ ὑπερωικοῦ *[k]* σὲ *[ts]* ἢ *[tš]* πρὶν ἀπὸ *[i]*².

Ἐκ τῶν σλαβ. *vьlkь* σχηματίζονται στὶς σλαβ. γλῶσσες πολυάριθμα:
α) προσωπ., ὅπως: *Vьko*, *Vьkul*, *Vьkan*, *Vьčan* (βουλγ.), *Vlk*, *Velco*, *Velce*, *Vlčević*, *Vlkan*, *Vlčeta*, *Vlčič*, *Vlčьko*, *Vulek*, *Vlčihna* (σερβοκρ.), *Wilkan* (πολ.) *Vlčata*, *Vlček* (τσεχ.), *Velcan* (οὐκρ.) κλπ.³

καὶ β) τοπν., ὅπως: *Vьlkonο* (βουλγ.), *Volči Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Vučji Do*, *Vučica*, *Vьčijakь* (σερβοκρ.), *Volčja Draga*, *Volče*, *Volčje* (σλοβ.), *Vlkonce* (σλοβακ.), *Vlčinec*, *Vlči Důl*, *Vlkav* (τσεχ.), *Wilcza*, *Wilcza Gora*, *Wilkow* (πολ.), *Vonk* (οὐκρ.), *Volčanka* (ρωσ.) κλπ.⁴

Πβ. καὶ ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ ἐπών. Βελτσίστας⁵ καὶ τὰ τοπν. Βακλουβίνα (Ἀχαΐα), Βουλκογιάννοβο (Πέλλα) καὶ Βούλκοβο (Δράμα)⁶ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀλβανία (περιοχὴ Πρεμετῆς) τὸ τοπν. Βελτζίστη.⁷

Βεντερίκος, ὁ [sto venderíko] - (249)

Ἄνομα οἰκισμοῦ τῆς Λάκκας Σούλι στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ὑψώματος Ἄργανος πάνω ἀπὸ τὴν κοινότητα Βερνίκο.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *větrьnь* «ὁ τοῦ ἀνέμου» (< *větrь* «ὁ ἄνεμος»⁸ + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьnь*⁹) καὶ τὴν κατάλ. *-ikь*¹⁰ γιὰ νὰ δηλώσει τὸν «τόπο ὅπου φυσάει πολὺ» ἢ τὸν «τόπο ποὺ βρίσκεται στὸν ἀέρα, σὲ ἀπόκρημνο μέρος».

Στὸν ἔτσι δημιουργημένο ἀρχικὸ τύπο **větr-ьn-ikь* ἔχουμε:

- α) ἀπόδοση τῶν σλαβ. *ě* καὶ *ь* με *[e]* στὴν ἑλληνικὴ
- β) μετάθεση τοῦ *[r]*.

1. Malingoudis, *Studien*, 154-155.

2. Λαμπρίδης, 22.

3. Miklosich, *Bildung*, 42-43· βλ. καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 158-159.

4. Miklosich, *Bildung*, 337· Šmilauer, 195.

5. Ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη ὁ Δημήτριος Βελτσίστας (1875) (Λαμπρίδου, Ἄγαθοεργήματα 2, 17).

6. Vasmer, 129, 198 καὶ 224 ἀντίστοιχα.

7. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 375.

8. Miklosich, στὸ λ. *vě* - 1.

9. Miklosich, *Bildung*, 211.

10. Μετὰ τὴν κατάλ. *-ikь* οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι (Miklosich, *Bildung*, 207-208).

γ) τροπή τοῡ συμφων. συμπλέγματος [ɾn > ɾɾ] (άφομοίωση) πιθανῶς¹ από επίδραση τῆς φωνητικῆς τῆς ἀλβανικῆς καὶ

δ) τροπή τοῡ [t] σὲ [d] ἀπὸ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου στὴν ἑλληνικὴ. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ ἀκόλουθα τοπωνύμια:

α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βετερνίκιον* (Τρίκ.), *Βέτρινα* (Σιδηρόκ.)² καὶ

β) ἀπὸ τὸν σλαβόφωνο χῶρο: *Větren, Vetrovica* (βουλγ.), *Vetersko* (γιουγκ. Μακ.), *Veternica* (σερβοκρ.), *Veternik, Větrno, Větrnik, Větovo* (σλοβ.), *Veterná Poguba* (σλοβακ.), *Větřní, Větrov* (τσεχ.), *Wietrzyca* (πολ.), *Vitřinci* (οὐκρ.), *Vetrenbii* (ρωσ.) κλπ.³

Πβ. καὶ ἀπὸ τὴ Βόρ. Ἠπειρο τὸ τοπν. *Βετερίκου, τοῦ* (Μπεράτι)⁴

Βερνίκο, τὸ [sto verníko] - (248)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴ Λάκκα Σούλι γνωστοῦ καὶ μετὰ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βερενίκη* (μετον. 1.4.1927), μετονομασία ἢ ὁποῖα ὑποδηλώνει τὴ σχέση τῆς ὀνοματοθεσίας μετὰ τὸ θηλ. βαπτ. *Βερενίκη*.

Ὡστόσο τὸ τοπν., ἐκτὸς τῆς φωνητικῆς ὁμοιότητας, δὲν ἔχει σχέση μετὰ τὸ θηλ. βαπτιστικό. Ὁ Vasmer⁵ τὸ συνάπτει μετὰ τὸ σερβοκρ. ὕδρων. *Vrhnjika* ἢ μετὰ τὸ σερβοκρ. *Vrbnik* (< ἀρχ. σλαβ. *Vьrbьnikъ*) ἢ τέλος μετὰ τὸ σλαβ. **Vьrbьnikъ* (< **vьrdo* «λόφος»).

Ἦδη ὁ Λαμπρίδης⁶ μᾶς παραδίδει τὸν τύπο *Βαρνήκι*, τύπος ὁ ὁποῖος κάνει πιθανότερη, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *vrъnъ* «μαῦρος»⁷ καὶ τὴν κατάλ. *-ькь*⁸ μετὰ θέση τοῦ *ɾ* (**vаrпькь*) καὶ τροπή τοῦ [a] σὲ [e] κοντὰ στὸ [ɾ], τροπή που πραγμα-

1. Ἐκτὸς τῆς ἀλβανικῆς, ὅπου ἡ τροπή παρουσιάζεται συχνά, ὑπάρχουν καὶ στὴν ἑλληνικὴ παραδείγματα ἀφομοίωσης τοῦ [n] στὸ συμφωνικὸ σύμπλεγμα [ɾn]: π.χ. *ρίθια* (< ὀρνίθια), *σερκὸ* (< ἀρσενικό), *στέρα* (< στέρνα), *φοῦρος* (< φοῦρνος) κλπ. (βλ. Μηνά, *Πωγώνι*, 201).

2. Vasmer, 86 καὶ 214.

3. Miklosich, *Bildung*, 335· Šmilauer, 190.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 381.

5. Vasmer, 23.

6. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 236, ὅπου ἀναφέρει: «...εἰς δὲ τὰ χωρία... *Βαρνήκι*... μετὰ τῆς ἀλβανικῆς ὁμιλεῖται καὶ ἡ βουλγαρικὴ».

7. Miklosich, 395.

8. Μετὰ τὴν κατάλ. *-ькь* (καὶ *-ькь*) σχηματίζονται: α) ὑποκοριστικά ἀπὸ οὐσ. καὶ β) ὑποκοριστικά ἢ οὐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα (Miklosich, *Bildung*, 207).

τοποιοιῖται στήν ἑλληνική σέ περιβάλλον ὑγρῶν (π.χ.: βελάνι < βαλάνι, κάμερα < κάμαρα, ρεπάνι < ραπάνι, τέσσερα < τέσσαρα κλπ.).

Μέ τή λ. *впaнь* ὅσο καί μέ τήν ἑτυμολογικά συγγενή *впапа* «ὁ κόρα-κας» σχηματίζονται στίς σλαβικές γλῶσσες πολυάριθμα: α) προσωπώνυμια: *Vpapa*, *Vopopa*, *Vpajalić*, *Vpapeš* κλπ. καί β) τοπωνύμια: *Vpajja Stepa* (βουλγ.), *Vpajšte* (γιουγκ. Μακ.), *Vpajjak*, *Vpapa*, *Vpajnik*, *Vpajon* (σερβοκρ.), *Vpajščak*, *Vpajnica*, *Vpajja* (σλοβ.), *Vpajica* (σλοβακ.), *Vpajin*, *Vpajny* (τσεχ.), *Wpopa* (πολ.), *Vopopa*, *Vopoponycsa* (οὐκρ.), *Vopopana* (λευκορ.), *Voponki*, *Voponka*, *Voponina* (ρωσ.) κλπ.¹

Βίσανη, ἦ [zd víšani] - (353)

Κατά τὸν Λαμπρίδη²: «...Βίσιανη ἐπὶ τῆς πρὸς Κόνιτσαν ὁδοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου μακροῦς ράχεως ...μακρόθεν χιονοκέπαστος φαινομένη...».

Τὸ τοπν. πού παραδίδεται καί μέ τοὺς τύπους *Βύσσιανη*³ «νάπη, κοιλάς» (παρετυμολογικά πρὸς τὸ βύσσινο) καὶ *Βησ(σ)ιανη* (παρετυμολογικά πρὸς τὸ βῆσσα) καί πού ὀρθᾶ σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer⁴ μέ τὸ σλαβ. **Vyšap* καί τὸ βουλγ. *Višap*, προέογεται ἀπὸ τὴ σλαβ. ρίζα *vyš-* «ὑψηλός»⁵ καί τὴ σλαβ. κατάλ. *-apъ*⁶ μέ τροπὴ τοῦ σλαβ. *y* μέ *i* ἤδη στίς σλαβ. γλῶσσες⁷.

Τοπν. τῆς ἴδιας ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς, συναντιοῦνται τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βίσιανη* (Καστορ. - Σέρρ. - Κόν.), *Βισόκα* (Λαγκαδάς), *Βισοκά* (Καλάβρ.), *Βισοτσάνη* (Δράμα)⁸, *Βισοκό* (Ζαγ.), *Βισικό* (Πογώ-

1. Miklosich, *Bildung*, 45 καὶ 338· Šmilauer, 192-193· Malingoudis, *Studien*, 121.

2. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 10.

3. Τὸ σσ ὀφείλεται στή συνήθεια παλαιότερων χρονικογράφων, ιστοριογράφων κλπ. νὰ ἀποδίδουν τὸ φθόγγο [š] μέ σσ. Ἔτσι π.χ. στὸν Λαμπρίδη Ἐγαθοεργήματα 1, 59 καὶ 2, 184) τὸ τοπν. βρίσκεται μέ τὸν τύπο *Βυσσάνη*, ὅπου τὸ σσ ὑποδηλώνει τὴν παχιά, οὐρανική προσφορὰ τοῦ [š], πού, ὅπως παρακάτω βλέπουμε, δικαιολογεῖται ἑτυμολογικά.

4. Vasmer, 23.

5. Miklosich, 398· Vasmer, *REW* 1, 242· ἡ λ. εἶναι ἑτυμολογικά συγγενῆς πρὸς τὸν ἑλλ. ὑψος, ὑψηλός, τὸ ἀρχ. γερμ. *uf* «ἐπὶ» κλπ. (βλ. Sadnik - Aitzetmüller, 163 καὶ 335).

6. Miklosich, *Bildung*, 211.

7. Ὁ συσχετισμὸς τοῦ τοπν. μέ τὴν ἑλλ. λ. βύσσινο δὲν εἶναι δυνατός, ἀφοῦ ἡ κατάλ. *-(j)ape* δὲν εἶναι παραγωγικὴ στήν ἑλληνική, ἀλλὰ συναντιέται μόνο στὸ σχηματισμὸ σλαβοθετων τοπωνυμίων.

8. Vasmer, 130, 190, 202, 215, 224· Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 9, 221.

νι)¹ ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Visočnica* (βουλγ.), *Visoka Maala* (γιουγκ. Μακ.), *Visoka, Vysočica, Visočani, Viševac* (σερβοκρ.), *Visoko* (σλοβ.), *Vysoká* (σλοβακ.), *Visočany, Vysoká, Vyšehrad* (τσεχ.), *Wysokie* (πολ.), *Visoke, Vysokoje* (οὐκρ.), *V̋isokae* (λευκορ.), *V̋isokoe* (ρωσ.) κλπ.²

Βίτσα, ἦ [zd vítsa] - (66)

Ἔνα ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου. Ὁ κάτοικος [vitsnós, -í] (= Βιτσινός, -ή). Κατὰ τὸν Νικολαΐδη³ «κεῖται ἐπὶ λόφου ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τοῦ ὁποίου διέρχονται δύο χεῖμαρροι».

Τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1361 σὲ ἔγγραφο ὅπου ἐπικυρώνεται ἡ κατοχὴ του ἀπὸ τὸν Συμεὼν Οὐρεση τὸν Παλαιολόγο πρὸς τὸν Ἰωάννη Τζάφα Οὐρσίνο μὲ τὸν τύπο *Βεζήτσα*⁴. Παραδίδεται ἐπίσης μὲ τοὺς τύπους: *Βεζίτσα* καὶ *Βεῖτσα*⁵.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ σλαβ. *běgъ* «ἡ φυγὴ» (πβ. καὶ ρ. *běgati/bězati* «τρέχω, φεύγω // ρέω»)⁶ καὶ τὴν κατάλ. *-ica* μὲ τροπὴ τοῦ σλαβ. [g] σὲ [ž] πρὶν ἀπὸ [i]. Ἀπὸ τὸν τύπο [vezítsa] καὶ [vizítsa] σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμό, προήλθε ὁ τύπος [veítsa] μὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ [z], τύπος ὁ ὁποῖός ἀπὸ τὸν βορειοελληνικὸ φωνητικὸν τύπον [viítsa] ἔδωσε μὲ ἀπλοποίηση τῶν [i] τὸν τύπον *Βίτσα*.

Τὸ τοπν. εἶναι γνωστὸ καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας, ὅπου συναντιέται μὲ τοὺς τύπους: *Βυζίτσα* (Πήλιο), *Βυτζίστα* (Ἀσπροπόταμο)⁷.

Γιὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο, βλ. στὸ τοπν. Μπεζάνι. Πβ. καὶ ἀπὸ τὴν Ρουμανία τὸ τοπν. *Bujița*⁸.

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 466.

2. Miklosich, *Bildung*, 340-341· Šmilauer, 194-195.

3. Ἰ. Νικολαΐδου, *Ἱστορικὴ μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἠπείρῳ χώρας Βεζήτσης*, ἐν Ἰωαννίνοις 1939, 17.

4. Ἀ. Μουστοξύδου, *Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά*, φυλλάδια 1-12 (1843-1853), Ἀθῆναι 1965, 507.

5. Λαμπρίδου, *Μελετήματα, Ζαγορ.* 2, 8· τοῦ ἴδιου, *Ζαγοριακά*, 36· *HE* 5 (1956) 874· Soustal, 125.

6. Miklosich, 12· Vasmer, *REW* 1, 67 καὶ 68.

7. Χατζηγάκη, *Ἀσπροπόταμο*, 121-122. Στὴν ὀρθογράφηση τῶν τοπν. εἶναι σαφῆς ἡ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς λ. *βυζί*.

8. Jordan, *Топон. гоміп.*, 123.

Βιτσικό, τὸ [stu vitskó] - (61)

᾽Ονομασία οἰκισμοῦ τοῦ Ζαγορίου πού διοικητικά ἀνήκε στήν κοινότητα τῆς Ἀρτσιίστας. Βρίσκεται σέ ὕψωμα (ὑψομ. 900 μ.) πάνω ἀπὸ τὴ χαράδρα τοῦ Βίκου. Κάτω ἀπὸ τὸν οἰκισμό ἔχει τὶς κύριες πηγές τοῦ ὁ ποταμὸς Βοῖδομάτης.

Τὸ τοπν. παραδίδεται ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς τύπους *Βοβητσικόν*, *Βοβετσικόν* καὶ *Βοβιτσικόν*¹.

Τὸ τοπν. εἶναι μιὰ σλαβικὴ ὀνοματοθεσία. Εἶναι δυνατὸ νὰ προέρεται:

α) Ἀπὸ τὴ συμπροφορὰ τῆς σλαβ. πρόθεσης *v(o)* «εἰς»² καὶ τοῦ σλαβ. ὀνόμ. *vysokъ* «ψηλὸς τόπος» (πβ. βουλγ. *visok*, σερβ. *visok*, ρωσ. *vysokij* κλπ.)³, μὲ τροπὴ τοῦ [s] σὲ [ts]⁴, ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τῆς ἀρχικῆς συλλαβῆς [vo-] καὶ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς ἐπιθετ. κατάλ. -ικός στήν ἑλληνικὴ.

Τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς συναντιοῦνται τόσο στὸν ἑλληνικὸ ὅσο καὶ στὸ βαλκανικὸ χῶρο: *Βισοκὸ* (Ζαγόρι), *Βισοκά* (Καλάβρ.), *Βισόκα* (Ἰαγκαδάς) καὶ *Βυσοκά* (Πελοπ.)⁵, τὰ ἀλβ. *Visoka* (περιοχὴ τῆς Malakashtra)⁶ καὶ *Βισόκα* (διοίκ. Βερατίου)⁷ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Visoka*, *Visočnica* (βουλγ.), *Visoka*, *Visoko* κλπ. (σερβοκρ.), *Visoko* (σλοβ.), *Vysoká* (σλοβακ.), *Vysočany* (τσσεχ.), *Wysokie* (ρωσ.) κλπ.⁸

β) Ἀπὸ τὸ σλαβ. οὖσ. *bobъ* «τὸ φασόλι»⁹ καὶ τὴν κατάλ. -isko ἢ -isko μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα πού δηλώνουν τὸν τόπο ὅπου ὑπάρχει κάτι¹⁰. Ἀπὸ τὸ φωνητικὸ τύπο [bobisko] προῆλθε ὁ τύπος [bobitsko] μὲ τροπὴ τοῦ [sk] σὲ [tsk] στὴ βουλγαρικὴ (ἢ τροπὴ παρατηρεῖται ἀπὸ τὸν 14. αἰ.)¹¹ καὶ [novitsko] μὲ λόγιο ἑξελληνισμό: [b-b > v-v]

1. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 1, 58· HE 25 (1956) 713.

2. Vasmer, REW 1, 161.

3. Miklosich, 398, λ. *vys-*· I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, 161-162.

4. Βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. τσ (ἀπὸ ξένο s).

5. Vasmer, 130, 202· Weigand 20· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 466.

6. F. Seiner, *Ergebnisse der Volkszählung in Albanien*, Wien und Leipzig 1922, 99.

7. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 383.

8. Vasmer, 130, 202· Šmilauer, 194· Miklosich, *Bildung*, 340.

9. Miklosich, 15· Berneker, 65.

10. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 274· Miklosich, *Bildung*, 209, ὅπου καὶ ἄλλα τοπωνυμικά παραδείγματα σὲ -isko.

11. Vasmer, 307.

στήν έλληνική καί, ὅπως παραπάνω, μέ άνομοιωτική άποβολή τῆς συλλαβῆς [vo-] καί παρετυμολογική επίδραση τῆς ἐπιθετ. κατάλ. -ικός.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καί τὰ τοπν.: α) ἀπό τόν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Μπόμπιτσα* (Καστοριά), *Μπόμπιτσος* (Χαλκιδική)¹ καί β) ἀπό τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Bobon Dol*, *Bobiška Reka* (βουλγ.), *Bobišta* (γιουγκ. Μακ.), *Bobovac*, *Bobonje*, *Bobova*, *Bobonica*, *Bobovišće* (σερβοκρ.), *Bobonšek* (σλοβ.), *Bobonica* (σλοβακ.), *Bobnice* (τσεχ.), *Bobowiska* (πολ.), *Bobovisko* (οὐκρ.), *Bobovoe* (ρωσ.)².

Ἐο τύπος *Βοβετσικόν* ἀπὸ ἐσφαλμένη ἀποκατάσταση.

Βλαχάτανο, τὸ [stu vlahátanu] - (298)

Ἐνομασία κοινότητας στήν περιοχή Κουρεντοχωριῶν στίς ἀνατολικές πλαγιές τοῦ ὑψώματος Πενταλώνι.

Ἐο Ἀραβαντινός³ σημειώνει τὸ τοπν. ὡς κυριῶν μέ τὸν τύπο: τοῦ *Βλαχάτουνα*. Ἐο Λαμπρίδης⁴ ἀναφέρει: «...ἀλλὰ καί ἐκ τοῦ χωρίου *Βλαχοκατούνας* (Κατούνα στρατιωτικός σταθμός) εἰς *Βλαχάτανον* νῦν μετατραπέντος...» καί στή *MEE*⁵ ἀναφέρεται τὸ τοπν. μέ τὸν τύπο *Βλαχάτουνον*.

Δέν εἶναι ἀπίθανο τὸ τοπν. νὰ εἶναι σύνθετο καί νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔθνικὸ (ἢ τὸ ἐπίθ.) *Βλάχος* καί τὸ οὐσ. *κατούνα*⁶ (καί -κάτουνον στή σύνθεση)⁷ ἀπ' ὅπου **Βλαχοκάτουνον* καί *Βλαχάτουνον* (μέ συλλαβική ἀνομοίωση) καί *Βλαχάτανο* (μέ ἀφομοίωση: [a - u > a - a]).

Βοβούσα, ἡ [zd vuvúsa] - (53)

Ἐνομασία ἑνὸς ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριά τοῦ Ζαγορίου στὸ ΒΑ ἄκρο τῆς περιοχῆς του καί στή δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἀώου. Ἐο κάτοικος [vuvušót-s] (= Βοβουσιώτης), [vuvušót-sa] (= Βοβουσιώτισσα).

1. Vasmer, 193 καί 208.

2. Šmilauer, 40· Miklosich, *Bildung*, 226· Vasmer, 208.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330.

4. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 27.

5. *MEE*, στὸ λ.

6. Ἐο λ. ἤδη στή μεσν. ἑλλ. μέ τὴ σημασία «γωνιώδης περιοχή // σκηνή γιὰ διαμονή, γενικῶς κατοικία // στρατόπεδο // ἀποσκευές». Γιὰ τὴ λ., πού συναντιέται σ' ὅλες τὶς βαλκανικὲς γλῶσσες, βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 306-307, ὅπου καί σχετικὰ τοπωνύμια.

7. Πβ. καί τὰ *νύχτα* - *μερόνυχτο*, *σῆμα* - *γραμματόσημο* κλπ. (Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. -α).

Μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα εἶναι γνωστὸ, στὸ χωριὸ καὶ τὴ γύρω περιοχὴ, τὸ ποτάμι Ἄωος.

Μεσαιωνικὲς καὶ νεότερες πηγές δίνουν μιὰ ποικιλία τύπων. Ἔτσι κοντὰ στὸ σημερινὸ Βοβούσα ὑπάρχουν τὰ μεσν. Βόουσα¹, Βοόση², Βοῶσα (σὲ πηγὴ τοῦ 1019 περίπου)³ Βίуса (γύρω στὰ 1150)⁴, Viossa καὶ Vaiusa σὲ ἰταλικὲς πηγές. Πβ. ἀκόμη τὰ ἀρομ. Βάιασα καὶ Βάεασά⁵, ἀλβ. Vjosë⁶ καὶ τὰ σερβοκρ. Vajusa κοντὰ στὸ Vojuša.

Ὁ Schramm⁷ ἀνάγει τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ στὴν ΙΕ ρίζα τοῦ ὑδρωνυμίου Ἄωος. Τὴν ἴδια γνώμη εἶχε διατυπώσει νωρίτερα καὶ ὁ Ἄγ. Τσοπανάκης⁸ ὁ ὁποῖος χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει: «Νομίζω πὼς κάτω ἀπὸ τοὺς τύπους αὐτοὺς (Βοοῦσα, Βοβοῦσα κλπ.) διασώζεται ὁ ἀρχαῖος τύπος (Ἄωος κλπ.) μὲ διατήρηση τοῦ ἀρχαίου F στὴν ἠπειρωτικὴ (δωρικὴ) διάλεκτο ἢ μὲ μεταγενέστερη ἀνάπτυξη ἑνὸς ὀδοντοχειλικοῦ β ἀνάμεσα σὲ φωνήεντα ποὺ τὴν εὐνοοῦν καὶ μὲ ἐπίδραση τοῦ ἀλβανικοῦ ἄρθρου...».

Κατὰ τὸν Schramm⁹ ὁ ἀλβ. τύπος Vjosë (πβ. καὶ τὸ ἀλβ. προσηγ. vijosje-vijosja «ἡ χαράκωση, τὸ χαράκωμα»¹⁰) χρησίμευσε ὡς βάση γιὰ τὰ σερβοκρ. Vajusa καὶ Vojuša καὶ ἀπὸ τοὺς σερβοκρ. τύπους τὸ ἀρομ. Βάιασα (ἀπὸ ποιὸν δὲν εἶναι βέβαιον, ἀφοῦ τὸ ἀρομ. ἄμπορεῖ νὰ προέλθει τόσο ἀπὸ τὸ ἄτονο a ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ ἄτονο o). Ὁ Popović¹¹ θεωρεῖ τὸ ὑδρωνύμιον *Vojuša ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὰ ἐλλ. μεσν. Βοοῦσα, Βοῶσα.

1. «Τόπος ὅπου εἶναι ἐγγὺς τῆς Βοοῦσης» Ἄννης Κομνηνῆς, Ἀλεξιάς, βιβλ. 10, κεφ. 8 (Annae Comnenae, *Alexiadis libri XV*, ed. Lud. Schopenus, Bonnæ 1878, τ. 2, σ. 40).

2. «... ἄλλ' ὁ μὲν Ἰωάννης μέχρι ποταμοῦ Βοόσης ἐλθὼν...» Κίναμμος, 102 (Ioannis Kinnami, *Epitome rerum ab Ioanne et Alexio Comnenis gestarum*, ed. A. Meineke, Bonn 1836).

3. BZ 2 (1893) 42.

4. B. Nedkov, *Bǎlgarija i sāsednite zemi prez XII rek spored 'Geografia' na Idrisi*, Sofia 1960.

5. Papahagi, 260.

6. Γκίνης, 504.

7. G. Schramm, *Eroberer und Eingesessene*, Stuttgart 1981, 405 κέξ.

8. Ἑλληνικά 13 (1954) 191.

9. Schramm, ὁ.π., 407.

10. Γκίνης, 471.

11. I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, 164.

Μιά τελευταία προσπάθεια για την έρμηνεία του ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ ἔγινε ἀπὸ τὴν Ἑλ. Κίγκα¹, ἡ ὁποία θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀρχὴ ὄλων τῶν παραπάνω τύπων ἀνάγεται στὸ λαϊκὸ λατινικὸ *vinosus «ὁ γεμάτος ζωή, αὐτὸς ποὺ ἔχει ροπὴ, τάση ἢ διάθεση γιὰ ζωή» καὶ ὡς προσδιορισμὸς τῆς ἔννοιας «νερό»: «νερὸ ποὺ ρεῖ, ποὺ κυλάει γρήγορα ἢ σὲ ποσότητα // νερὸ πολὺ δροσερὸ» καὶ ἀπὸ τὸ 2. καὶ 3. μ.Χ. αἰ. «ζωηρός, γρήγορος, ὀξύς».

Ὡστόσο: α) ἡ χρῆση μιᾶς σειρᾶς ὑποθετικῶν τύπων, πιθανῶν ἢ καὶ ἀπίθανων ὀρισμένες φορές, μηδὲ καὶ τοῦ ἀρχικοῦ ἐξαιρουμένου, β) ἡ ὑπαρξὴ προσηγορικῶν σὲ διάφορες γλῶσσες τῆς Βαλκανικῆς (ἀρμ., ἀλβ., ρουμ.) ἀντίστοιχων τῶν σχετικῶν τοπωνυμικῶν τύπων γ) χάσματα ἱστορικά, σημασιολογικὰ καὶ πραγματολογικὰ κάνουν λιγότερο πιθανὴ τὴ συγκεκριμένη ἔτυμολογικὴ προσπάθεια.

Βλ. καὶ τοπν. *Μπαϊάσα*.

Βομπλό, τὸ [sto vobló] - (368)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου ποὺ παλαιότερα ἀποτελοῦσε συνοικισμό τῆς κοινότητος Τεριάχι. Σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Σταυροδρόμι* (μετον. 2.11.1929).

Τὸ τοπν., ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ Vasmer², προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὔσ. (v)ob(b)lъ «ἡ πηγὴ, τὸ φρέαρ»³.

Ἄρκετὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς μαρτυροῦνται α) ἀπὸ τὸν ἑλληνοφώνο χῶρο: *Βομπλιανή*, *Βομπλιτζοῦ* (μαρτυρημένα ἀπὸ τὸ 1394) στὴν περιοχὴ Θεσσαλονίκης καὶ *Βομπλιανὰ* (ἐπίσ. Καστρίον) Β-ΒΔ τῆς Ἑλλάδος⁴, Ἑμπουλας καὶ Ἑμπουλος (ΝΔ Πελοπόννησος)⁵ καὶ Ἑμπλας (μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u] κατὰ τὸν βόρειο φωνηεντισμὸ) ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Ἑγνατὰ⁶ (< προσηγ. Ἑμπλας, ὁ «νερὸ ποὺ

1. Ἑλ. Κίγκα, «Ἡ μεσαιωνικὴ καὶ νεότερη ὀνοματολογία τοῦ ποταμοῦ Ἄωου», *HX* 32 (1997) 179-228.

2. Vasmer, 24.

3. Βλ. Miklosich, 396 καὶ ἰδιαίτερα Udolph, 439 κέξ., ὅπου στὴ σελ. 443 βλέπουμε μεγάλη συγκέντρωση τῶν σχετικῶν ὑδρώνυμων τοπν. στὴν περιοχὴ τῶν νοτιοσλαβικῶν γλωσσῶν. Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ διχειλικοῦ v- πρὶν ἀπὸ τὸ ἔρρινο ρ βλ. Vasmer, 298.

4. Vasmer, 203· Soustal, 126-127.

5. Georgacas-Mc Donald, 102.

6. Στ. Φίλου, Ἑγνατὰ Ἑλλάδος, Ἀθήνα 1991, 552.

ἀναβλύζει φυσικά ἀπὸ τῆ γῆ»¹ < σλαβ. *obylъ* μὲ ἀποδόσεις τοῦ *o* μὲ *a* + ἔρρινο στὴν ἑλλ. καὶ τοῦ σλαβ. *ь* > ἑλλ. [u]²), Ἐμπλιανη (Εὐρυτανία)³, Ἀμπλίστρα (Μάνη)⁴, β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Vьbel*, *Vьbli* (βουλγ.), *Jablišta* (γιουγκ. Μακ.), *Ubla* (σερβοκρ.), *Ubl'a* (οὐκρ.) κλπ.⁵.

Πιθανὴ ὡστόσο εἶναι ἡ προέλευση τοῦ τοπν. καὶ ἀπὸ τὸ σλαβ. *oblъ* (< *obylъ*) «ὁ στρογγυλὸς»⁶ σὲ σύνθεση μὲ τὴν ἐπίσης σλαβ. πρόθ. *v(o)* «εἶς»⁷.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Obla* (βουλγ.), *Oblo Brdo* (σερβοκρ.), *Obla Gorica* (σλοβ.), *Hoblik* (τσεχ.), *Oblica* (πολ.), *Oblonka* (ρωσ.) κλπ.⁸.

Βοστίνα, ἡ [zd voštína] - (346)

Ὄνομασία τοῦ σπουδαιότερου χωριοῦ τῆς περιοχῆς Πογωνίου, γνωστοῦ σήμερα μὲ τὸ ὄνομα *Πογωνιανή*⁹ (μετον. 12.3.1928).

1. Στ. Φίλου, *δ.π.*, 569.
 2. Ph. Malingoudis, «Zur slavischen Mikrohydronymie der S.W. Peloponnes», *Geografia Nazewnicza* (Warszawa κλπ.) 1983,72.
 3. Vasmer, 80.
 4. Malingoudis, *Studien*, 81.
 5. Miklosich, *Bildung*, 333· Šmilauer, 137.
 6. Miklosich, 219· Vasmer, *REW* 2, 241, λ. *oblъi*.
 7. Vasmer, *REW* 1, 161. Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο μὲ τὴν πρόθ. *v(o)* βλ. Šmilauer, 193.
 8. Miklosich, *Bildung*, 288· Šmilauer, 130.
 9. Τὸ τοπν. *Πογωνιανή* παραδίδεται σὲ ἔγγραφα τοῦ τέλους τοῦ 16. -ἀρχῶν τοῦ 17. αἰ. μὲ τοὺς τύπους *Πογωνιανή*, *Πωγωϊανή*, *Πωγωϊαννή*. [Βλ. Lambros 1, 150 (1760)· 1, 189 (2174)· 2)· 1, 261 (2931)· 3)· 1, 309 (3366)· 2, 279 (5506): *Πωγωνιανή* /1, 38 (452)· 2, 140 (4515)· 3)· 2, 232 (4984)· 12): *Πωγωϊανή* καὶ 1, 85 (962)· 1, 297 (3286)· 1): *Πωγωϊαννή*].
- Τὸ τοπν. προέρχεται, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *πογωνιανή* κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. θέση, ἐκκλησία κλπ. κι αὐτὸ αὐτὸ ἀπὸ τὸ τοπν. *Πογώνι*, τὸ καὶ τῆ θηλ. ἐπιθετ. κατάλ. -ιανή.

Τὸ τοπν. *Πογώνι* εἶναι δυνατὸ νὰ σχηματίζεται:

α) ἀπὸ τὸ οὐσ. *ἀπογώνι*, τὸ «τὸ ὑπὴνεμο μέρος»: (*LANE*, στή λ.: πβ. καὶ τὸ ἐπίρρ. *ἀπουγκῶνα* «ὑπὴνεμα» ἀπὸ τὸ *Ζαγόρι*: φρ. «τὸ 'πιασι ἀπουγκῶνα»), ὑποκορ. τύπος τοῦ οὐσιαστικοποιημένου ἐπιθέτου *ἀπόγωνο*, τό, μὲ ἀποβολὴ τοῦ *α*- στή συμπροφορὰ μὲ τὸ οὐδ. ἄρθρο στὸν πληθυντικόν.

ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *rogonъ* «τὸ μονοπάτι» (Malingoudis, *Studien*, 85), [< πρόθ. *ro* (ἢ *rod*) «κάτω, ὑπὸ, περὶ» (Miklosich, 253) καὶ τὸ οὐσ. *gonъ* «ἡ καταδίωξη, τὸ κυνήγι // ὁ βοσκότοπος // τμήμα χωραφιοῦ» (< ρ. *goniti* «κυνηγῶ»)] (Miklosich, 62, λ. *gen*· Šmilauer, 69) καὶ τὴν ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. -*ь*, θηλ. -*ja* (Malingoudis, *Studien*, 156· Miklosich, *Bildung*, 207).

Τὸ τοπν. *Βοστίνα*, πού μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ 1431 στὸ κατάστιχο τοῦ *Inalcik*¹, προέρχεται² ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἐλληνικῆς *βοστίνα*, ἢ λέξη ἢ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται κατὰ τόπους μὲ τὶς σημασίες: 1. «εἶδος τυριοῦ ἀπὸ ἀποβουτυρωμένο κατσικίσιο γάλα (πβ. καὶ *βοστικόσακκο*, τὸ «σάκκος στὸν ὁποῖο βάζουν τὸ τυρὶ βοστίνα»), 2. «τὸ ἄνθος ζουμπούλι», 3. «φόρος ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τουρκοκρατίας στοὺς ἄρρενας Χριστιανόπαιδας ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας»³. Στὴν Ἠπειρο ἢ λ. εἶναι γνωστὴ μὲ τὶς σημασίες 2 καὶ 3. Ἐκτὸς αὐτῶν μὲ τὴ λ. δηλώνουν καὶ τὶς καρύδες ἀπὸ τὶς ὁποῖες δύσκολα βγαίνει ὁ καρπός.

Ἐπειδὴ ὡστόσο α) ἡ ἔτυμολογικὴ συγγένεια τῶν τοπν. *Πογωνιανή* καὶ *Πογώνι* εἶναι προφανῆς καὶ β) τὰ σλαβικά τοπν. πού σχηματίζονται μὲ τὴ σλαβικὴ κατοίκων ἑνὸς τόπου κατάλ. *-jape* εἶναι πάντα προπαροξύτονα τόσο στὴν περιοχὴ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων (πβ. τὰ τοπν.: *Βίσανη*, *Βούρμπιανη*, *Γκρίμπιανη*, *Γρασσανη*, *Δόλιανη* κλπ. - βλ. γιὰ τὰ τοπν. στὴν παροῦσα ἐργασία) ὅσο καὶ στὸν ἑπικρατοῦ ἑλλαδικὸ χῶρο (πβ. τὰ τοπν. *Ἄγοριανη*, *Γόριανη*, *Κάλιανη*, *Νεβόλιανη*, *Ρέτιανη* κλπ. - Vasmer, 302-303), πρέπει νὰ ἀποκλειστεῖ, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν. *Πογώνι*.

Ὁ τύπος *Πογώνια* ὡς ὀνομασία τῆς ἐπαρχίας σὲ οὐδ. γένος καὶ πληθ. ἀριθμὸ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ οὐσ. *χωριά* (πβ. καὶ τοπν. *Ζαγόρια* γιὰ τὴ δήλωση τῆς περιοχῆς, ὅπου βρῖσκονται τὰ χωριά τοῦ *Ζαγορίου*). Ὡστόσο, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ὁ σχηματισμὸς του ἀπὸ τὸ σλαβ. *rosarje* καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. θηλ. ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. *-ja*.

Οἱ τύποι πού ἀναφέρονται στὰ ἀγιορείτικα ἔγγραφα εἶναι σχηματισμένοι παρετυμολογικὰ ἀπὸ ἐπίδραση τῆς λ. *πώγων*, ὁ καὶ τοῦ βαφτ. *Ἰωάννης*.

Ἡ ἔτυμολογία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ ἑλληνικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ ἀποψη πού ἀναφέρθηκε παραπάνω, ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν πραγματικότητά πού παρουσιάζει ὁ τόπος καθὼς βρῖσκεται σὲ ὑψόμετρο περὶ τὰ 500 μ. πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, ἔχει ἥλιο χειμῶνα καὶ διαφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ τὶς κλιματολογικὲς συνθήκες τοῦ ὑπόλοιπου νομοῦ Ἰωαννίνων. Πρόκειται δηλ. γιὰ ἓνα μέρος προφυλαγμένο ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ γενικὰ γιὰ ἓνα μέρος πού δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τραχεῖς κλιματολογικὲς συνθήκες.

Πβ. καὶ τοπν. *Ἀπογωνίτσα* ἀπὸ τὴ Θεσπρωτία (περιοχὴ Σαγιάδας), *Πώγωνη* (*Ἐπάνω* καὶ *Κάτω*) στὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Πουρνιὰ Κονίτσης (Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 13, 169) *Πωγωνιά* καὶ *Μπωγωνιά*, ὀνομασία δύο κόλπων στὴν περιοχὴ τῆς Πάργας (Ν. Τσιάκα, «*Πάργα - θάλασσα*», *HE* 13 [1964] 628), *Πογωνίτσα* καὶ *Μπογωνίτσα* ἀπὸ τὴ Μάνη (Malingoudis, *Studien*, 85-86).

1. *Inalcik-Arvanid*, 3 (4b).

2. Βλ. καὶ Vasmer, 24· Κ. Μέρτζιου, «*Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ξένων Ἠπειρωτικῶν τοπωνυμίων*», *HX* 9 (1934) 200· Ἀθ. Παπαχαρίση, «*Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου*», *HX* 8 (1933) 141.

3. *LANE*, στὴ λ. *Μλόγκας* 1, 80.

Πιθανῶς τὸ τοπν. *Βοστίνα* ὀφείλει τὴ γένεσή του στὴ σημασία «φόρος», ἐπειδὴ ἡ σημερινὴ Πογωνιανὴ ὑπῆρξε κέντρο γιὰ τὴν ἐγγραφή τῶν Χριστιανοπαίδων καὶ γιὰ τὴ συγκέντρωση τοῦ φόρου τῆς βοστίνας¹.

Τὸ προσηγ. *βοστίνα* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *onoštъ* «ὁ καρπὸς»² καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпа* (ἀρχ. *-ьпъ*)³ μὲ τὴ σημασιολογικὴ ἐξέλιξη «καρπὸς» → «φόρος» ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι πιθανῶς ὁ σχετικὸς φόρος ἀρχικὰ καταβαλόταν σὲ εἶδος, σὲ καρπούς.

Ἦσχι πιθανή, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ σύνδεση τόσο τοῦ τοπν. ὅσο καὶ τοῦ σλαβ. δανείου μὲ τὸ σερβοκρ. *noština* «μελισσότοπος» (< ἀρχ. σλαβ. **voskъ* «κερί»)⁴.

Πβ. καὶ τὰ συγγενῆ ἐτυμολογικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Onoštnik* (βουλγ.), *Vošip*, *Vošnik*, *Voča*, *Vočanica*, *Vošnjak* (σερβοκρ.) κλπ.⁵.

Βουδίβιστα, ἡ [zd vudǐvsta] - (172)

Ἦνομασία τοῦ χωριοῦ Ἀμπελιά (Ἀμπελεῖα στο ΣΣΕΔΚ). Τὸ τοπν. ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Βοτίβιστα*, τύπο πού διορθώνει ὁ Ἀραβαντινὸς⁶ σὲ *Βοδίβιστα* ὡς «σωζόμενον χωρίον τῆς Τσαρκοβίστας». Ὁ Λαμπρίδης⁷ ἐπίσης ἀναφερόμενος στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας ἀναφέρει τὴν *Βοδίβισταν* (νεκρότοπον)...», ἐρμήνευμα τὸ ὁποῖο διορθώνεται στὰ παροράματα (σ. 79) σὲ «νερότοπον», σχετίζοντας ἔτσι τὸ τοπν. μὲ τὴ σλαβ. λ. *voda* «νερό». Ὡστόσο παραγωγή στὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ στὴ σλαβ. τοπωνυμία μὲ τὴν κατάλ. *-ίνъ* δὲν μαρτυρεῖται.

Ἐξάλλου ὁ Vasmer⁸ χαρακτηρίζει τὸ τοπν. «ἄσαφές, σκοτεινὸ» καὶ δὲν τὸ σχετίζει μὲ ἄλλα σλαβ. τοπωνύμια.

Τὸ τοπν. εἶναι μᾶλλον κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προ-

1. Μπόγκας 1, 80. Βλ. καὶ Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 8: «...ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους τούτου δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος προσετέθη ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀτομικὸς τις φόρος *Γιοβᾶ - χαράτς, Σπέντζα καὶ Βοστίνα καλούμενος...*».

2. Miklosich, 228· Vasmer, *REW* 2, 249, στὸ λ. *onošt*.

3. Miklosich, *Bildung*, 211.

4. Vasmer, 24· Seliščev, 167.

5. Vasmer, 24· Miklosich, *Bildung*, 338.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 3.

7. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 16.

8. Vasmer, 24.

σωπ. *Bu-da*¹ (< σλαβ. *bud/bъd* «ἄγρουπνος, ἐγρήγορος») καὶ τὴν ἀνδρῶν. κατάλ. *-en* (< *-on*)² ἢ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ προσωπ. ἀπὸ κύρια ὀνόματα καὶ προσηγ.: **Buden* + τὴν πατρῶν. κατάλ. *-išt* (**-itj*)³: **Budevišt*- μὲ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *[b]* καὶ *[d]* μὲ *[v]* καὶ *[d̥]* ἀντίστοιχα (λόγιος ἐξελληνισμός) καὶ τροπὴ τοῦ *[e]* σὲ *[i]* μᾶλλον στὴν ἐλληνικὴ λόγῳ τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ.

Πβ. καὶ τὰ πολυάριθμα σλαβ. προσωπ.: *Buda* (βουλγ.), *Budalin*, *Budalina*, *Budelja*, *Buden*, *Budin*, *Budić*, *Butko* (σερβοκρ.), *Bda*, *Budil*, *Budilon*, *Budek*, *Budivoj*, *Budimir*, *Budislav* κλπ., ὅπως καὶ τὰ κυριῶν. τοπν.: *Bdin* (βουλγ.), *Budilovac*, *Budin*, *Budimlja* (σερβοκρ.), *Budon*, *Budějovice*, *Budinice*, *Budišov* (τσεχ.), *Budetin*, *Budikon* (ρωσ.) κλπ.

Βουλιάστα, ἡ [zd vul'ásta] - (186)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Λούρου κοντὰ στὶς πηγές τοῦ ποταμοῦ. Ἀρχικὰ ἀποτελοῦσε συνοικισμό τοῦ χωριοῦ *Ζόριστα* (ἐπίσ. *Πεντόλακκος*) ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποσπείσθηκε στὶς 3.8.1946.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἐλλ. παραγωγή καὶ νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸ ρηματ. ἐπίθ. *βουλιαστά* (ἐνν. χωράφια, κτήματα κλπ.) κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ρ. *βουλιάζω* καὶ τὴν κατάλ. ρηματ. ἐπιθ. *-στός*, μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, ὅπως αὐτὸ πραγματοποιεῖται σὲ προσηγ. πού σχηματίζουν τοπν.: ἡ *λιπαρά* - ἡ *Λιπάρη*, ἡ *μαδαρά* - ἡ *Μαδάρα*, τὰ *χαλαρά* - τὰ *Χάλαρα* κλπ.⁵ καὶ μετακινήσιμόν στο θηλ. γένος.

Βούρμπιανη, ἡ [zd vúrɔbjan] - (6)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτισης. Κατὰ τὴν παράδοση ὁ ἀρχικὸς οἰκισμὸς βρισκόταν κοντὰ στὸ ποτάμι, στὴ θέση *Πίκενη*, ὅπου ἀρχαῖα καὶ σήμερα στὰ παρόχθια μέρη τῶν τεσσάρων χειμάρρων (*Γκίνη*, *Μεσίνταλο*, *Ρεμπέλη*, *Ψεματάρη*) ὑπάρχουν ἰτιές. Λόγῳ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν ἐγκαταλείφθηκε ἡ θέση αὐτὴ καὶ τὸ χωριὸ μετακινήθηκε στὴ

1. Miklosich, *Bildung*, 37.

2. Στὴ βουλγ. ἢ κατάλ. *-on* ἐμφανίζεται μὲ τὸν τύπο *-en* ὅταν προηγούνται μαλακὰ σύμφωνα καὶ τά: *ž, š, ś, ě*. Ὡς μαλακὰ σύμφωνα θεωροῦνται στὴ βουλγ. ἐκεῖνα πού βρίσκονται μόνο πρὶν ἀπὸ τὰ σκληρὰ φωνήεντα *a, o, y* καὶ *ъ* (βλ. Λαμψίδης, 11, 47).

3. Malingoudis, *Studien*, 158.

4. Miklosich, *Bildung*, 37-38 καὶ 134-135. Πβ. ἐπίσης Šmilauer, 43-44· Schlimpert, *Slaw. PN*, 25.

5. Θωμοπούλου, *Κέως*, 158-159.

θέση Ἀρατροβιές. Κατὰ τὸν Ρεμπέλη «οἱ γείτονες Ἀλβανοὶ καλοῦσι τὸ χωριὸν Βέρμπανη»¹.

Τὸ τοπν. ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer² στὸν ἀρχ. σλαβ. τύπο **Vьrbjane*, δηλ. «ὁ κάτοικος ἑνὸς ποταμοῦ ἢ ἑνὸς τόπου πού ἔχει τὸ ὄνομα *Vьrba*» (< *vьrba* «ἡ ἰτιά») μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ьг* μὲ [ur] στὴν ἑλληνική³.

Ἡ λ. σχηματίζει πολυάριθμα τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Βραμπά (Μάνη)⁴/Βέρβα (Φιλιάτες), Βερβίτσα (Ἀκαρν. - Τριφυλ. - Ἀρκαδία), Βίρμπενη (Φλώρ.), Βριμπίστα (Μάνη)/Βουρβά (Ἀττική), Βούρμπα (Λάρισα), Βούρμποβον (Γρεβ.), Βρουπιστὰ καὶ Βρουπίστα (Ἰωάνν.)⁵, Βορμπόβι Γρεβενά⁶, καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Vьrbovoco* (βουλγ.), *Vrbjani* (γιουγκ. Μακ.), *Vrbica*, *Vrbje*, *Vrbono*, *Vrba*, *Vrbona*, *Vrbovoc*, *Vrbonci*, *Vьrbica*, *Vьrbičani* (σερβοκρ.), *Vrbnica* (σλοβ.), *Vrbonce* (σλοβακ.), *Vrbno*, *Vrbice*, *Vrbka* (τσεχ.), *Wierzbica*, *Wierzbow*, *Wierzbowa* (πολ.), *Verbka* (οὔκρ.), *Verbavičy* (λευκρ.), *Verbovka* (ρωσ.) κλπ.⁷.

Βουτονόσι, τὸ [stu vutunós] - (92)

Ὄνομασία βλαχόφωνου χωριοῦ τοῦ ὁποῖο ἕως τὸ 1928 ἀποτελοῦσε συνοικισμό τοῦ Μετσόβου. Κοντὰ στὸ χωριό, στὴ θέση *Καταφύ*, ὑπάρχουν ἑρείπια ἀρχαίου τείχους, καθὼς ἡ θέση τὴν ὁποία κατέχει ὁ οἰκισμὸς βρίσκεται σὲ φυσικὸ πέρασμα πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ Μετσόβου καὶ τῆς Μακεδονίας.

Τὸ τοπν. προεῖται νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. **Budnoš* μὲ ἀνάπτυξη ἑνὸς [o] / > [u] καὶ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *b* καὶ *d* μὲ [v] καὶ [t] ἀντίστοιχα στὴν ἑλληνική⁸. Τὸ προσωπ. **Budnoš* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. (βουλγ.) ἐπίθ. *byden*, *-dna*, *-dno* «ὁ ξύπνιος,

1. Ρεμπέλης, 259-260.

2. Vasmer, 25.

3. Γιά τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ьг*, μὲ [ur/ar/er], ὅπως αὐτὴ παρατηρεῖται στὰ σλαβ. τοπν. τῆς Ἑλλάδας βλ. Malingoudis, *Studien*, 121-122.

4. Malingoudis, *Studien*, 121.

5. Vasmer, 23, 26, 66, 69, 121, 146, 151, 180, 190 καὶ Malingoudis, ὁ.π.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 346.

7. Miklosich, *Bildung*, 339· Šmilauer, 195.

8. Miklosich, 25, στὸ λ. *būd-1*· Berneker, 106, στὸ λ. *budъ*· Βουλγαροελλ. λέξ., 78-79.

ὁ ἐγρήγορος» (πβ. οὐσ. *bytka* «ἡ σκοπιά», ἐπίρρ. *bydno* «ξύπνια, ἄγρου-
πνα» κλπ.)¹ καὶ τῆ σλαβ. κατάλ. *-oš(b)*².

Γιὰ προσωπ. καὶ τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἀπὸ τὸ σλαβό-
φωνο χῶρο βλ. στὸ τοπν. *Βουδίβιστα*.

Βράβορη, ἡ [zd vránur] - (210)

᾽Ονομασία οἰκισμοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Γραμμένου, Α τῶν Ἰωαννί-
νων, ποὺ μετονομάστηκε σὲ Ἀνάργυροι (1.4.1927).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὰ σλαβ. μὲ τὴ βοήθεια τῆς
σλαβ. παραγωγικῆς κατάλ. *-огъ*³ ἢ α) ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *богнь* «τὸ ζῶο,
τὸ κτῆνος» (πβ. βουλγ. *bran, brana*, σλοβ. *bran*, σερβοκρ. *brān* κλπ.) ἢ
β) ἀπὸ τὸ σλαβ. *вгба*, «ἡ ἰτιά»⁵ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *-ьг-* μὲ *[ar]* στὴν
ἐλληνικῆ⁶ καὶ μετάθεση τοῦ ὑγροῦ.

Πβ. ἀπὸ τῆ λ. *богнь* τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Bravec*
(βουλγ.), *Bravsko* (σερβοκρ.), *Braväcono* (σλοβακ.), *Bravinné* (τσεχ.),
Boгонčana (ρωσ.) κλπ.⁷.

Τοπωνυμικὲς παραγωγὲς ἀπὸ τὸ *вгба* βλ. στὸ λ. *Βούρμπιανη*.

Βραδέτο, τὸ [stu vradétu] - (149)

᾽Ονομασία χωριοῦ στὸ Κεντρικὸ Ζαγόρι μὲ ὑψόμετρο πάνω ἀπὸ
1300 μ.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτόνυμο καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὐσ. *brad*
«τὸ ἔλατο»⁸ καὶ τὴν περιεκτ. κατάλ. *-et*⁹ (< λατ. *-etum*, ἀπ' ὅπου καὶ ἡ
ἰταλ. περιεκτ. κατάλ. φυτῶν *-eto*)¹⁰.

Τὸ ἀρομ. προσηγ. ἀπὸ τὸ λατ. *brathy, -yos* (< ἔλλ. *βράθυ, -υος* «εἶδος

1. Vasmer, 294.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 343· Malingoudis, *Studien*, 114, 162.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91-92· μὲ τὴν ἴδια κατάλ. σχηματίζονται καὶ τὰ
τοπν. *Γκρουμόρια* καὶ *Στομπόρια* στὴν περιοχὴ Ζαγορίου (Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 484
καὶ 553 ἀντίστοιχα).

4. Miklosich, 19· Berneker, 75.

5. Βλ. στὸ τοπν. *Βούρμπιανη*.

6. Malingoudis, *Studien*, 121-122 καὶ 145.

7. Šmilauer, 42.

8. Papahagi, 282.

9. Iordan, *Topon. romîn.*, 424 κέξ.

10. C. Battisti - G. Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, Firenze 1966, 1560.

θάμνου ἔχοντος φύλλα κυπαρισσοειδή»¹⁾ ἀπ' ὅπου τὸ ἀλβ. *bredh*, -i «ἔλατο»²⁾ καὶ τὸ ρουμ. *brad* «τὸ ἴδιο»· πβ. καὶ ρουμ. *brădet* «τὸ ἐλατό-δασος»³⁾.

Ἡ λ. εἶναι γνωστὴ καὶ στὴν τοπωνυμία τῆς Ρουμανίας μὲ τοὺς τύπους: *Brădet(ul)*, *Brădetului*, *Valea Brădetului*, *Brădăţelul* κλπ.⁴⁾

Βράνιστα, ἦ [zd vránšta] - (29)

Ἦ ονομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Τράπεζα*⁵⁾ (μετον. 29.12.1953). Σήμερα ἀποτελεῖ συνοικισμό τῆς κοινότητας *Ζέλιστα* (ἐπίσ. Ἔξοχή).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται⁶⁾:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *vrapa* «κουρούνα // κόρακας»⁷⁾ καὶ τὴν σλαβ. πληθυντικὴν κατάλ. -*ista*.

β) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Vran*⁸⁾ (< *vrap*, -a, -o «μαῦρος, μαυρομάλης») καὶ τὴν σλαβ. πατρων. κατάλ. -*ist*- (< *-itj-)

ἢ γ) ἀπὸ τὸ σλαβ. *branište* (πληθ. *braništa*) «δάσος ὅπου εἶναι ἀπαγορευμένη ἡ ὑλοτομία καὶ ἡ βοσκή»⁹⁾.

Οἱ σλαβικὲς προσηγ. λ. εἶναι συχνὲς στὴ σλαβ. ὀνοματολογία τόσο ὡς προσωπ.: *Vran*, *Vrapa*, *Voron*, *Vorona*, *Vraneš* κλπ.¹⁰⁾ ὅσο καὶ ὡς

1. *LSJ*, στὴ λ.· Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

2. Γκίνης, 58· Meyer, *EW alb. Spr.*, 45.

3. Tiktin 1, 371 καὶ 374.

4. Jordan, *Torop. topim.*, 425.

5. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀρκετὲς μετονομασίαις οἰκισμῶν ἔχουν τὴν ἀρχὴ τους σὲ μικροτοπωνυμία τῆς περιοχῆς τους ἢ τῆς περιοχῆς γειτονικῶν οἰκισμῶν. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο πιστεύω πὺς ἡ ἐπίσημη ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται στὸ τοπν. *Τράπεζα*, ἦ [zn dráritsa] τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ *Μπλεθούκι* (ἐπίσ. *Πυξαριά*), τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ὄχι ἀπὸ τὸ ἐλλ. *τράπεζα*, ἦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἀλβ. ὑποκορ. τοῦ οὐσ. *trap*, -i «τὸ χαντάκι» + τὴν ἀλβ. ὑποκορ. κατάλ. -*ëza* (πβ. καὶ τοπν. *Τραπεζίτσα* ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ *Πεκλάρι*).

6. Βλ. καὶ Vasmer, 25-26.

7. Miklosich, 395, στὸ λ. *vorpu*.

8. Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ σλαβ. κατάλ. -*ista* δὲν ἔγινε παραγωγικὴ στὴν ἑλληνικὴ, δὲν ἐπιτρέπει τὴν παραγωγὴ τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Βρανᾶς* (καὶ *Βράνος*), το ὁποῖο κατὰ τὴ γνώμη μου, (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 474, σημ. 2) εἶναι τῆς ἴδιας (δηλ. σλαβικῆς) ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς.

9. *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 73.

10. Miklosich, *Bildung*, 45· Malingoudis, *Studien*, 121.

τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βάρνοβα* (Μάνη), *Βράνα* (Θεσσ.), *Βράνια* (Φιλιάτες), *Βρανιανὰ* (Εὐρυτ.), *Βράνιστα* (Ζαγόρι)¹ καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Vranja Stena*, *Vranata Voda* (βουλγ.), *Vranište* (γιουγκ. Μακ.), *Vranjak*, *Vrana*, *Vranov*, *Vranovъсь*, *Vranjska*, *Vranina* (σερβοκρ.), *Vranščak*, *Vranšica*, *Vrajnica* (σλοβ.), *Vranica* (σλοβακ.), *Vranin* (τσεχ.), *Wrona* (πολ.), *Vorona* (οὐκρ.), *Voronava*, *Voroponysa* (λευκορ.), *Voronki*, *Voronoï*, *Voronka* (ρωσ.) κλπ.²

Βρίστοβο, τὸ [sto vrístono] - (326)

᾽Ονομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Λάβδανη Πογωνίου.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *brěstóno*³ ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *brěstь* «ἡ φτελιά» (< *berstь*)⁴ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο⁵ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἔμὲ [e] στὴν ἑλληνική⁶, τροπὴ τοῦ [e] σὲ [i] σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ καὶ τέλος ἀνάπτυξη δευτερεύοντος τονισμοῦ⁷: [vrístono].

᾽Απὸ τὴ λ. ἔχουμε ἀρκετὰ τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βρεστά* (Φιλιάτες), *Βρεστενίτσα* (Ἄρτα), *Βράστοβο* (Πρέβεζα), *Βρέστενα* (Καλάβρ.), *Βρεστόν*, *Βερεστιὰ* (Τριφυλία), *Βραστοβές* (Ζαγόρι)⁸, *Βράστοβο* (Θεσπρωτία)⁹ ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Brěstovo*, *Brěstovica*, *Brestaka* (βουλγ.), *Brest* (γιουγκ. Μακ.), *Brěstovъсь*, *Brestovo*, *Brestovac*, *Brestje*, *Brestovec*, *Brestova Draga* (σερβοκρ.), *Brestovica* (σλοβ.), *Brestovany* (σλοβακ.), *Břestce* (τσεχ.), *Brzostek* (πολ.), *Berestova*, *Berestok* (οὐκρ.), *Berastovica* (λευκορ.), *Berestovo*, *Berestovaja* (ρωσ.) κλπ.¹⁰

Βροδό, τὸ [stu vrudó] - (146)

᾽Ονομασία τοῦ γνωστοῦ σήμερα χωριοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα

1. Vasmer, 25, 81, 87· Malingoudis, *Studien*, 121· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 474.

2. Miklosich, *Bildung*, 338· Šmilauer, 192-193.

3. Zaimov, *Anciens noms*, 397.

4. Miklosich, 11· Berneker, 52.

5. Miklosich, *Bildung*, 212.

6. Vasmer, 269· Weigand, 25· Malingoudis, *Studien*, 136 κέξ.

7. Zaimov, ὁ.π.

8. Vasmer, 26, 57, 62, 132, 146· Οἰκονόμου *Ζαγόρι*, 475.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 349.

10. Miklosich, *Bildung*, 228· Vasmer, 62· Šmilauer, 38.

Μονολίθι (μετον. 1.4.1927). Ἦδη ὁ Λαμπρίδης¹ κάνει λόγο γιά: «*Τὴν κατὰ τὴν θέσιν Πλάκα καὶ Βουρδῶ γέφυραν...*».

Τὸ τοπν. προέρχεται² ἀπὸ τὸ σλαβ. *brodъ* «τὸ πέρασμα, ὁ δρόμος, ὁ χεῖμαρρος» (< ρ. *broditi* «περνᾶω νερό, ὑδροβατέω»)³ μὲ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *b* καὶ *d* μὲ [v] καὶ [d̥] ἀντίστοιχα στὴν ἑλληνική. Ὁ τύπος *Βουρδῶ* τοῦ Λαμπρίδη μὲ μετάθεση τοῦ [r].

Μὲ τὴ λ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως: *Caribrod* (βουλγ.), *Brodec* (γιουγκ. Μακ.), *Brod, Brodac, Brodarъ, Brodareno, Brodъnici* (σερβοκρ.), *Brodišče* (σλοβ.), *Brodské* (σλοβακ.), *Brúdek, Brod, Brodec, Brodečno* (τσεχ.), *Brodniczka* (πολ.), *Brid, Brody* (οὐκρ.), *Perabroddze* (λενκορ.), *Brodnica* (ρωσ.) κλπ.⁴

Βροντισμένη, ἡ [zd vtud-zmén] - (301)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ πού ἀποσπάστηκε (26.11.1929) ἀπὸ τὴν κοινότητα τῆς Ζαγόριανης (ἐπίσ. Χρυσοράχη).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὴ μετοχὴ *βροντισμένη*, ἡ τοῦ ρ. *βροντίζω* (διαφορετικὸς τύπος τοῦ *βροντῶ*) «παράγω βροντή // καταπίπτω παταγωδῶς»⁵ κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιορίζοντος οὐσ. θέση, τοποθεσία, χαράδρα κλπ.

Ἡ παραπάνω μετοχὴ χρησιμοποιεῖται στὰ ἀλειφιάτικα, τὸ συνθηματικὸ γλωσσάρι τῶν γανωτήδων, καὶ στὰ σοπικιώτικα, τὸ συνθηματικὸ γλωσσάρι τῶν βαρελάδων ἀπὸ τὴ Σοπική, μὲ τὴ σημασία «γάμος, χαρά»⁶, ἐπειδὴ, ἰδιαίτερα παλαιότερα, ἀλλὰ καὶ σήμερα, συνηθίζουν κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου νὰ ρίχνουν τουφεκιές. Ἐδῶ ἡ μετοχὴ κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. μέρα, γιορτὴ, τελετὴ κλπ.

Βρουσίνα, ἡ [zd vtusína] - (253)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ ἀπὸ Γιάννινα πρὸς Ἡγουμενίτσα καὶ στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Καλαμᾶ. Τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν

1. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 71. Ἡ ὀρθογράφηση μὲ -ῶ ὀφείλεται μᾶλλον σὲ παρετυμολογία πρὸς τὰ θηλ. βαφτ. σὲ -ῶ π.χ.: *Ζαχαρῶ, Μαργαρῶ* κλπ. κατὰ τὰ Θεανῶ, *Κλειῶ, Μαξιμῶ* κλπ. (Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὸ λ. -ῶ).

2. Βλ. καὶ Vasmer, 62.

3. Miklosich, 20, λ. *bred-* Berneker, 86.

4. Miklosich, *Bildung*, 229-230· Šmilauer, 43.

5. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

6. Κ. Φωτοπούλου, «Τὰ ἀλειφιάτικα», *HE* 1 (1952) 816· Α. Παπαχαρίση, «Τὰ Σώπικα», *HX* 5 (1930) 266.

σὲ παρακείμενο λόφο, ἀπ' ὅπου κατοπτεύει κανεῖς τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμᾶ σὲ μεγάλο βάθος. Στὴ θέση ὑπάρχουν καὶ ἐρείπια μικρῆς ἀκρόπολης. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1379 στὸ «Χρονικὸν τῶν Ἰωαννίνων» μὲ τὸν τύπο *Βουρσίνα*¹, ἐνῶ ὁ Ἀραβαντινὸς² ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τοὺς τύπους *Βρυσίνα* καὶ *Βουρσίνα* μὲ τὴ σημείωση ὅτι πρόκειται γιὰ: «φρούριον καὶ πόλισμα τῆς Ἠλείρου, οὗπερ τὸ ὄνομα διατηρεῖται εἰσέτι εἰς χωρίον τι κείμενον...». Πβ. καὶ τοπν. *Βάροσι*³ στὴν κοινοτικὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ⁴.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται⁵:

1. ἢ ἀπὸ τὸ σλαβ. *вѣгчѣ* «ἡ κορυφή // τὸ βουνό»⁶ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпа* (ἄρσ. *-ьпъ*)⁷ μὲ τροπὴ τοῦ ὑπερωικοῦ *ch* σὲ ἄπρην ἀπὸ τὸ *ь* καὶ μετάθεση τοῦ *г*,

ἢ 2. ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. *вгусѣ* «τὸ ἀκόνι // ὁ βράχος»⁸ καὶ τὴν ἴδια ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпа*.

Οἱ τύποι *Βρυσίνα* καὶ *Φροσύνα* προέρχονται ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ οὖσ. *βρύση*, ἢ καὶ τὸ θηλ. βαφτ. (*Εὐφροσύνη*).

Οἱ σλαβ. λ. γνωστὲς σὲ τοπωνυμικὴ χρῆσις:

1. *вѣгчѣ*:

στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο:

Βρίχος, *Λούτσα* στὸ *Βρίχο* (Ζαγ.)⁹

καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Вѣгšek* (βουλγ.), *Vrv*, *Vršinja* (γιουγκ. Μακ.), *Vrh Bosna*, *Vrhovi*, *Vrhovec*, *Vrhovac*, *Вгšije* (σερβοκρ.), *Vrhopolje*, *Vrhoplje*, *Vrhovljani* (σλοβ.), *Vrchovina* (σλοβακ.), *Vrchlabí*, *Vrchona*, *Vrchovina* (τσεχ.), *Wierzchowiec*, *Wirzch* (πολ.), *Veršini* (οὐκρ.), *Vjarhi* (λευκορ.), *Verch-Cochova* (ρωσ.) κλπ.¹⁰

1. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 22. 25-26 καὶ 23. 10.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 38.

3. Πβ. τὸ βουλγ., серб. *varoš*, ἄλβ. *varosh* «ἡ πόλις // τὸ κάστρο ἢ ἀκρόπολις» (Miklosich, 375, στὸ λ. *var· Fjalor*, 1315).

4. Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικὲς λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 11 (1962) 134.

5. Vasmer, 25, 26· Zaimov, 17.

6. Miklosich, 384, λ. *verchъ*, Vasmer, *REW* 1, 190, λ. *verh*.

7. Miklosich, *Bildung*, 211.

8. Miklosich, 23, λ. *вгъс·* Berneker, 89.

9. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 475-476.

10. Miklosich, *Bildung*, 340· Šmilauer, 195.

2. *brusь*:

Bryhica (βουλγ.), *Brusnik* (γιουγκ. Μακ.), *Brusna*, *Brusnik*, *Brušane*, *Brusь* (σερβοκρ.), *Brusnica*, *Brusnice* (σλοβ.), *Brusno* (σλοβακ.), *Brusnica*, *Brusy* (τσεχ.), *Brusek* (πολ.), *Bruchnicja*, *Brusno*, *Bruson* (ούκρ.), *Brysono* (ρωσ.) κλπ.¹.

Γαβρισιοί, οί [sts γαντσίους / zd γαντσίό] - (295)

Όνομασία χωριού της επαρχίας Δωδώνης. Το τοπν. συνηθίζεται να εκφέρεται κατά δύο τρόπους: α) στη Γαβρισιώ (αίτ. έν. θηλ.) και β) στους Γαβρισιούς (αίτ. πληθ. άρσ.).

Το τοπν. σχετίζεται από τον Vasmer² με το σλαβ. ούσ. *gabьg* «ή άσπρη όξιά» και ετυμολογείται από το έθνικό *Γαβρίσιοι (< τοπν. *Γάβρος) κατά το σχήμα: Ζαγορήσιοι - Ζαγόρι (πβ. και τοπν. Γαβρέσι στην περιοχή της Φλώρινας³).

Όστόσο δεν λαμβάνεται υπόψη ούτε ή δυσκολία που δημιουργεί ό τονισμός, ούτε ή διπλή έκφορα του τοπν., όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Πιστεύω πως ναι μέν το τοπν. έχει ετυμολογική σχέση με το σλαβ. ούσ. *gabьg*, αλλά ή γένεσή του πρέπει να αποδοθεί στο προσωπ. *Gabreš-* (b) (πβ. και σλαβ. προσωπ. *Grbeš*)⁴ από το *gabьg* + σλαβ. κατάλ. *-eš* (b)⁵ και *Γαβρέσης⁶ με λόγιο έξελλητισμό. Από το προσωπ. *Γαβρέσης και την άνδρων. κατάλ. *-ου* τών άνδρων. *Γαβρεσου (κατά τὰ Λουκου - Λουκάς, Μιχαλου - Μιχαήλ κλπ.). Η εμπρόθετη έκφορα του άνδρων. σύμφωνα με το βόρειο φωνηεντισμό [sts γαντσίους] = στής Γαβρισιούς, ένν. τὸ κτῆμα, τὸ χωράφι κλπ. δημιούργησε τὴν ἐσφαλμένη ἐντύπωση πὼς πρόκειται γιὰ ἑναρθρη ἐκφορὰ τοῦ τοπν. σὲ αἰτ. πληθ. άρσ. γένους: [sts γαντσίους] = στους Γαβρισιούς, απ' όπου όν. Γαβρισιοί.

Πβ. και τοπν. Γαμπρέση (Δυτ. Μακεδ.), Γκαμπρέσι (Ζαγόρι), Γκάβροβο «όνομασία βουνοῦ (στὰ σύνορα Ἄρτας - Αἰτωλοακαρνανίας)⁷ και *Gabrono*, *Gabrika* (βουλγ.), *Grabovica*, *Graberec*, *Grabarje*, *Grabrov-*

1. Miklosich, *Bildung*, 230· Šmilauer, 43.

2. Vasmer, 26.

3. Vasmer, 190.

4. Miklosich, *Bildung*, 18.

5. Miklosich, δ.π.· Malingoudis, *Studien*, 28· Οικονόμου, Ζαγόρι, 560.

6. Vasmer, 190.

7. Ἀθηνᾶ 25 (1913) 441· Οικονόμου, Ζαγόρι, 478.

pinca (σερβοκρ.), *Grabe* (σλοβ.), *Hrabovka* (σλοβακ.), *Grabovka* (ρωσ.) κλπ.¹.

Γαΐδουροχώρι, τὸ [sto γαΐδουροχώρι] - (349)

Ἵονομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, γνωστοῦ ἰδιαίτερα μὲ τὴν ἐπίσημη ὀνομασία Ἰργυροχώρι.

Ἡ παλαιότερη ὀνομασία τοῦ χωριοῦ δὲν ἀναφέρεται στὰ ΣΣΕΔΚ². Ὡστόσο τὸ γεγονός ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν ὁμορων κοινοτήτων ὀνομάζουν τὸ χωριὸ καὶ σήμερα *Γαΐδουροχώρι* χωρὶς περιπαικτικὴ διάθεση παράλληλα πρὸς τὸν Ἰραβαντινὸ³ ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τὴ διαξευκτικὴ ὀνομασία Ἰργυροχώρι ἢ *Γαΐδουροχώρι* ἀπὸ τὴ Διοίκηση Ἰργυροκάστρου καὶ ὁ Μπέττης⁴ ὡς *Γαδαροχώρι* ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Πογωνίου μᾶς κάνει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὁ τύπος Ἰργυροχώρι εἶναι μεταγενέστερη εὐφημιστικὴ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ἢ ὁποῖα ἐνθαρρύνεται καὶ ἀπὸ τὴ φωνητικὴ ὁμοιότητα τῶν δύο τύπων.

Τὸ σύνθετο τοπν. σχηματίζεται μὲ α' συνθετ. τὴ λ. γάιδαρος καὶ β' συνθετ. τὴ λ. χωριὸ (καὶ -χώρι στὴ σύνθεση). Ἡ λ. γάιδαρος ὡς α' συνθετ. δηλώνει προσδιοριστικὰ ὅτι τὸ β' συνθετ. ἔχει σχέση μὲ τὸν γάιδαρο (π.χ. γαΐδουρόγαλα, γαΐδουροκαβαλ(λ)αρία, γαΐδουροκυλίστρα, γαΐδουροφόρτωμα κλπ.) ἢ χρησιμοποιεῖται ὡς μεγεθυντικὸ πρόθημα (π.χ. γαΐδουρόβηχας, γαΐδαρογουστέρα, γαΐδουρελιά, γαΐδουροκαλόκαιρο κλπ.)⁵.

Στὴν ὀνομασία τοῦ χωριοῦ τὸ α' συνθετ. χρησιμοποιεῖται μᾶλλον μὲ τὴν ἀσπασίμα, τοῦ τόπου, τοῦ χωριοῦ δηλ., ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ γαϊδούρια.

Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ [sto γαναδῆ] - (19)

Ἵονομασία τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς οἰκισμοὺς ποὺ συγκροτοῦσαν ἀρχικὰ τὴν κοινότητα *Μόλιστα* στὴν ἐπαρχία Κονίτισης.

ἽΟ Λαμπρίδης⁶ ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Γενναδιὸ* πιθανῶς ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ ρ. γεννῶ, ἐνῶ ὁ Στεργιόπουλος⁷ ἀναφέρει

1. Miklosich, *Bildung*, 247· Šmilauer, 71.

2. ΣΣΕΔΚ, 19, 598-599.

3. Ἰραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 363.

4. Μπέττης, *Ἵονοματολογία*, 21 καὶ 26.

5. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 35.

6. Λαμπρίδου, *ἽΑγαθοεργήματα*, 187 καὶ 188.

7. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 9, 229.

τῆ λαϊκῆ ἔτυμολογία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ τοπν. «...παρήχθη ἀπὸ τὸ “κάννα-δυὸ” = μερικοί, ὀλίγοι, δηλ. ξένοι, οἵτινες κατώκησαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γαναδιοῦ».

Τὸ τοπν., κατὰ τὴ γνώμη μου, πιθανῶς προέρχεται ἢ:

α) ἀπὸ τὸ οὐσ. καννάβι, τὸ + τὴν τοπικὴ - περιεκτ. κατάλ. -ειὸ (< -εῖον)¹ ἀπ’ ὅπου *[kananǰó] καὶ *[γανανǰό] (μὲ τροπὴ τοῦ ἄηχου [k-] σὲ ἤχηρὸ [γ-])² > [γαναǰό] μὲ τροπὴ τοῦ [vj] σὲ [ǰj] ἀπὸ λαϊκῆ ἔτυμολογία πρὸς τὸ δύο-δυὸ³

ἢ β) ἀπὸ τὶς λ. γανάδι, τὸ - γανάδα, ἢ⁴ οἱ ὁποῖες χρησιμοποιήθηκαν συνεκδοχικὰ γιὰ νὰ δηλώσουν «τὸν τσιγγάνο, τὸν γύφτο // τὸν φορτικὸ καὶ ἐνοχλητικὸ» ἄνθρωπο καὶ τὴν τοπικὴ - περιεκτ. κατάλ. -ειὸ.

Γαρδίκι, τὸ [stu γαρǰík'] - (275)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποῦ ἀποσπάστηκε (22.12.1920) ἀπὸ τὴν κοινότητα Τζοντίλας (ἐπίσ. Ζωοδόχος).

Τὸ τοπν. ποῦ ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319⁵ περιγράφεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ ὡς «Πόλις τῆς Χαονιάς, Γάρδη ἄλλοτε καὶ Γαρδίκιον λεγομένη εἰς θέσιν ὄχυρὰν κειμένη καὶ οἰκουμένη ὑπὸ φυλῆς Ἀλβανικῆς Τουρκισάσης ἐσχάτως»⁶

Τὸ τοπν. προέρχεται⁷ ἀπὸ τὸ σλαβ. gradъ (< gorǰъ) «τὸ ὄχυρὸ // ἡ πόλη // ὁ κῆπος»⁸ καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. ὑποκορ. κατάλ. -ькь (ἢ -ікь)⁹.

Τὸ τοπν. συναντιέται αρκετὲς φορὲς στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο, καθὼς

1. Ἡ κατάλ. -ειὸν (καὶ -ειὸ μὲ συνίζηση) εἶναι τοπικὴ-περιεκτικὴ κατάλ. καὶ δηλώνει τὸν τόπο ὅπου ὑπάρχει κάτι.

2. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. γ, ὅπου καὶ τὰ παραδείγματα: γαρίδα (< καρίς), γαβιὸς (< κωβιὸς) κλπ.

3. Πβ. καὶ τοπν. Γλύκερα «τοποθεσία τῆς Μεσαριᾶς ὅπου κατειργάζοντο κάνναβιν» (Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, ΗΧ 9, 234), τοπν. ἀπὸ τὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι ἡ καλλιέργεια τῆς κάνναβης ἦταν γνωστὴ στὸ γειτονικὸ οἰκισμὸ τῆς Μεσαριᾶς. Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ ἔτυμολόγησις τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ καναδυὸ εἶναι ἀκόμα ζωντανὴ στὸ στόμα τῶν λιγοστῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ.

4. Βλ. ΙΑΝΕ, στίς λ.

5. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 304.

6. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 39.

7. Βλ. καὶ Vasmer, 26.

8. Miklosich, 73, στὸ λ. gorǰъ· Vasmer, REW 1, 297, λ. gorod.

9. Miklosich, Stammbildungslehre, 254 κέξ· Malingoudis, Studien, 153.

ἐπίσης καὶ μὲ τὸν ὑποκορ. τύπο *Γαρδικάκι* (Φθιώτ.). Πβ. καὶ τὸ σύνθετο *Παλαιογαρδίκι* (Τρίκ.)¹.

Πολυάριθμα εἶναι ἐπίσης τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως: *Gradec* (βουλγ.), *Zagrad* (γιουγκ. Μακ.), *Gradac*, *Gradec*, *Gradište* (σερβοκρ.), *Gradišče*, *Gradovlje* (σλοβ.), *Hradečnica* (σλοβακ.), *Hradisko*, *Hradec* (τσεχ.), *Starogród*, *Grodkow* (πολ.), *Gorožanka* (οὐκρ.), *Garadziška* (λευκορ.), *Gorodok*, *Gorodobaja* (ρωσ.) κλπ.².

Γερακάρι, τὸ [stu yirakár] - (111)

᾽Ονομασία κοινότητος στὴν περιοχὴ Μαλακασίου.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γερακάρης* ἐπαγγελμ. *γερακάρης*, ὁ «ὁ ἐκπαιδευτὴς ἢ ἐπιστάτης κυνηγετικῶν γερακιῶν»³ ἀπὸ ὅπου καὶ ἀξίωμα ἢ τιμητικὸς τίτλος τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς⁴. Τὸ ἐπαγγελματικὸ *γερακάρης*, ὁ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *γεράκι*, τὸ καὶ τὴν κατάλ. ἐπαγγελματικῶν -άρης.

Γεωργάνοι, οἱ [sts yurǵáns] - (185)

᾽Ονομασία οἰκισμοῦ κοντὰ στὰ Δερβίζιανα.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γεωργάνος* (καὶ *Γεωργάνας*, *Γεωργάνης*, *Γεωργανόπουλος*, *Γεωργανούδης*)⁵ σὲ πληθ. ἀριθμό. Τὸ ἐπών. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ ἐθνικὸ κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ οὐσ. *γεώργ-ιον*, τὸ «ἀγρός, χωράφι // κῆπος // καλλιέργεια»⁶ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -άνος.

Πβ. καὶ τοπν. στὴ *Βρύση τοῦ Γεωργάν'* ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ ᾽Οξιὰ (Κονίτσα)⁸.

Γιάνιστα, ἡ [zd yánsta] - (106)

᾽Ονομασία χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βα-*

1. Βλ. Vasmer, 68, 77, 88, 95, 103, 104, 151, 161· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 476.

2. Miklosich, *Bildung*, 247-248· Šmilauer, 69.

3. Τριανταφυλλίδης, 50.

4. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ.· Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

5. *ΟΤΕ* Ἀθ.

6. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ.· Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

7. Ἐκτὸς ἀπὸ ἐπίθ. μὲ τὴν κατάλ. -άνος δημιουργοῦνται καὶ ἐθνικὰ ἀπ' ὅπου καὶ ἐπώνυμα: π.χ. *Βενετσάνος*, *Πρεβεζάνος* κλπ. (Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ.· Τριανταφυλλίδης, 27).

8. Ρεμπέλης, 260.

σιλική (μετον. 9.9.1950). Τὸ χωριὸ βρίσκεται στὴν ἀνατολική πλευρὰ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321 μὲ τὸν τύπο Ἰωάννιστα, ἐνῶ σὲ σημείωση ὁ Ἀραβαντινὸς διορθώνει: «...ἢ νῦν Γιάννιστα»¹.

Ὁ Vasmer² θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ βουλγ. *Jamište*, ὅπως μαρτυρεῖται στὸ τοπν. *Jamista* (< *jama* «λάκκος, χαντάκι») καὶ ἀποδίδει τὸ Ἡπειρωτ. τοπν. σὲ παρετυμολογία πρὸς τὸ *Γιάννης*. Ὁ Θαβώρης³ ἐπίσης ἀποκλείει τὴ σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν., ὁ δὲ Γεωργακάς⁴ προτείνει τὴν προέλευσίν του ἀπὸ τὸ βαφτ. *Γιάννης* δεχόμενος ὅτι ἡ σλαβ. κατάλ. *-išta* ἀπέκτησε παραγωγικὴ δύναμη στὴν ἐλληνικὴ. Παραθέτει δέ, ὡς μαρτυρίες γι' αὐτό, τοπν. σὲ *-išta* ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα προέρχονται ἀπὸ σλαβ. προσηγ. τὰ ὅποια ἔδωσαν δάνεια στὴν ἐλληνικὴ: π.χ. *Βράνιστα*, *Γάβριστα* κλπ.⁵ καὶ ἄλλα προέρχονται ἀπὸ σλαβ. προσηγ. παρετυμολογημένα στὴν ἐλληνικὴ: π.χ. τὸ τοπν. *Νησιότα*: *νησί* κλπ. Κανένα ὅμως τοπν. δὲν προέρχεται ἀπὸ γνήσια ἐλλ. προσηγ. + τὴν σλαβ. κατάλ. *-išta* καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀμφιβάλλω ἀν ἡ σλαβ. κατάλ. *-išta* ἀπέκτησε παραγωγικὴ δύναμη στὴν ἐλληνικὴ.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Jap*⁶ καὶ τὴν πατρῶν. κατάλ. *-išt-* (< **-itj-*)⁷ χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. προσωπ. *Japica*⁸ μὲ ἐπίδραση τῆς ἀρκετὰ συχνῆς τοπν. κατάλ. *-išta*⁹.

Ἡ ὀρθογράφηση τοῦ τοπν. μὲ *-nn-* προέρχεται ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τοῦ ἐλλ. βαφτ. *Γιάννης*.

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308.

2. Vasmer, 27.

3. Ἰ. Θανόρες, «The Slavs and Slav Toponyms and their Endings in Greece», *Cyrrillomet-hodianum* 3 (1975) 214.

4. Γεωργακάς, *Συμβολή*, 66-67.

5. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις νομίζω πὼς εἶναι μεθοδολογικὰ ὀρθότερο νὰ ἀποδοθοῦν τὰ ἔτσι δημιουργημένα τοπν. σὲ ξένους (σλάβους στὸ προκείμενο) ὀνοματοθέτες καὶ νὰ σχηματιστοῦν ἀπὸ τὰ σλαβ.: προσωπ. *Vran(na)* - πβ. τοπν. *Βράνιστα*- καὶ προσηγ. *gabry* «ἡ ἄσπρη βαλανιδιά» παρὰ στὰ: προσωπ. *Βράνος* (< σλαβ. προσωπ. *Vran*) ἢ τὸ δάνειο προσηγ. τῆς ἐλληνικῆς *γάβρος* (< σλαβ. *gabry*) ἀντίστοιχα + τὴ σλαβ. κατάλ. *-išta*.

6. Miklosich, *Bildung*, 64.

7. Malingoudis, *Studien*, 158.

8. Miklosich, ὁ.π.

9. Βλ. Vasmer, 305.

Πβ. και τὰ σχετικὰ τοπν.: *Γιάντσιστα* (Βέροια), *Jančišta* (Τέτοβο)¹ και τὰ προσωπ.: *Jano, Janul, Jana, Jovančo, Ivaško, Jovanica* (βουλγ.), *Ivan-Ivana, Ivanko-Ivanka, Ivo, Jan-Jana* (σερβοκρ.), *Januš* (τσεχ.) κλπ.².

Γιάννινα, τὰ³ [sta yánina] - (165)

᾽Ονομασία τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἡπείρου οἰκονομικοῦ, πολιτικοῦ και πολιτιστικοῦ κέντρου τῆς περιοχῆς σήμερα και στὸ ἀπώτερο παρελθόν.

Μὲ τὴν ἐτυμολόγησι τοῦ τοπν. ἀσχολήθηκαν ἀρκετοὶ κατὰ καιροῦς, λόγιοι και γλωσσολόγοι, μὲ διαίσθησι και συναισθηματικὴ φόρτισι ἢ μὲ ἐπιστημονικὸ γλωσσολογικὸ ὄπλισμό. Σημαντικότεροι, κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι: ὁ Ἀραβαντινός (1856), ὁ Ἀμαντός (1903), ὁ Χατζιδάκης (1913/14), ὁ Χατζῆς (1952), ὁ Henrich (1994), ὁ Μπέττης (1997) και ὁ Sideras (1997).

Ἡ πρώτη ἀναφορὰ τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας ἀνάγεται στὸν ὕστερο 9. αἰ.: βρίσκεται σὲ κατάλογο ἐπισκόπων ποὺ ἔλαβαν μέρος στὴ σύνοδο τῆς Κων/πόλεως τὸ 879, ὅπου ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸ ὄνομα ἐνός «*Ζαχαρίου Ἰωαννίνης*»⁴, σὲ θηλυκὸ γένος και σὲ τύπο γενικῆς ἐνικοῦ. Ὡστόσο πρόκειται γιὰ ἕνα τύπο ποὺ δὲν ἐπιτρέπει στὸν ἐρευνητὴ νὰ δώσει μὲ σιγουριὰ τὸν τύπο τῆς ὀνομ.: *Ἰωαννίνα / *Ἰωαννίνη. Ἀκολουθεῖ ὁ τύπος σὲ γεν. πληθ. Ἰωαννίνων (ἕνα αἰῶνα ἀργότερα)⁵ και ὁ τύπος τὰ Ἰωάννινα ἀπὸ τὴν Ἄννα Κομνηνὴ⁶. Οἱ τύποι τοῦ τοπν. και τοῦ ἀντίστοιχου ἐθνικοῦ φαίνονται παγιωμένοι στὰ χρυσόβουλλα τοῦ 14. αἰ. (1319, 1321 και 1361)⁷: Ἰωάννινα, Ἰωαννίνων, Ἰωαννίται, Ἰωαννινιῶται, ἐνῶ στὸ Χρονικὸ τῶν Τόκκων⁸, παράλληλα

1. Zaimon, *Anciens noms*, 397.

2. Miklosich, ὁ.π.: Schlimpert, *Slaw. PN*, 54.

3. Ἀκολουθοῦμε τὴν παγιωμένη ὀρθογράφησι τοῦ τοπν. μὲ δύο -νν-, ἢ ὁποῖα ὀφείλεται σὲ παρετυμολογία πρὸς τὰ βαφτ. Ἰωάννης-Γιάννης, μολονότι ἡ ἐτυμολόγησι τοῦ τοπν. ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, ἐπιβάλλει τὴν ὀρθογράφησίν του μὲ ἕνα -ν-.

4. J. Mansi, *Sanctorum conciliorum nova et amplissima collectio*, τ. 17A, 377-78.

5. *Nova Taktika* (ἐκδ. H. Gelzer), *Georgii Cyprii descriptio orbis Romani*, Lipsiae 1890, 78, ἀριθμ. 1665.

6. Anna Comnenae, *Alexiadis*, βιβλ. 5.1 και 5.4, Bonnæ 1839· βλ. και G. Henrich, «*Etymologie und Geschichte des Toponyms "Jannina"*», *HX* 31 (1994) 78, σημ. 6.

7. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 294 κέξ.

8. G. Schiró, *Τὸ Χρονικὸν τῶν Τόκκων*, Ἰωάννινα 1965.

πρὸς τοὺς τύπους Ἰωάννινα, Ἰωαννῖται, Ἰωαννινιῶται, ἐμφανίζονται γιὰ πρώτη φορά οἱ τύποι: Γιάννινα, Γιαννιῶται, Γιαννινιῶται. Σημειώνεται ἐπίσης ὁ λαϊκὸς τύπος τοῦ Γιαννίνου: τοῦ κάστρου τ' Γιαννίν' ἢ ἡ λίμν' τ' Γιαννίν' ¹.

Μὲ συντομία θὰ ἀναφέρω τὶς ἐτυμολογικὲς προσπάθειες ὧν ἀναφέρθηκαν παραπάνω:

1. Ὁ Ἀραβαντινός² ἀποδίδει τὴ γένεση τοῦ τοπν. σὲ πιθανολογούμενη ὑπαρξὴ μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, στὸ δυτικὸ ὕψωμα τοῦ κάστρου. Ἐκεῖ δημιουργήθηκε ἡ νέα πόλη τῶν Ἰωαννίνων, μετὰ τὴν καταστροφὴ πόλης ποὺ ὑπῆρχε στὸ ὕψωμα τῆς Καστροίτσας, στὴν ἀπέναντι ὄχθη τῆς λίμνης. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἡ νέα πόλη ὀνομάστηκε Ἀγιωάννεια καὶ Ἀγιωάννινα καὶ «κατὰ συγκοπὴν Γιαννεια καὶ Γιάννινα».

Ἡ ἄποψη τοῦ Ἀραβαντινοῦ δὲν εἶναι πιθανὴ γιὰ:

α) Στηρίζεται σὲ πληροφορία ποὺ διέσωσε ἢ παράδοση.
β) Δὲν γνωρίζει, καὶ γι' αὐτὸ δὲν λαμβάνει ὑπόψη, τὸν ἀρχικὸ θηλυκὸ τύπο Ἰωαννίνης (γεν.).

γ) Ὁ ἀναμενόμενος σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ Ἅγιος Ἰωάννης θὰ ἦταν στὴ λαϊκὴ του ἐκδοχὴ [αγάπ'ια] (< Ἀγιάννης) καὶ στὴ λόγια [αγιοῖοάπ'ια] (< Ἅγιος Ἰωάννης) καὶ ὄχι Ἀγιωάννεια μὲ διατήρηση τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος [οα].

δ) Γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τύπου Ἀγιωάννεια ὅσο καὶ τοῦ τύπου Ἀγιωάννινα συμβετέχουν καταλήξεις οἱ ὁποῖες παρουσιάζουν δυσκολίες. Ἔτσι ὁ τύπος Ἀγιωάννεια σχηματίζεται μὲ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ειος, -εια, -ειο τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, ἡ ὁποία δὲν φαίνεται νὰ εἶναι παραγωγικὴ σὲ νεότερους χρόνους. Ὁ β' τύπος Ἀγιωάννινα σχηματίζεται μὲ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ινος, -ινα, -ινο μὲ τὴν ὁποία παράγονται ἐπίθετα δηλωτικὰ ὕλης: πάνινος, πέτρινος κλπ. Κάτω λοιπὸν ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες τί θὰ σήμαινε μιὰ παραγωγὴ ἀπὸ τὸ Ἅγιος Ἰωάννης;

Ἄς σημειωθεῖ πὼς ὁ Ἀραβαντινός (δ.π. 214, σημ. 1) ἀναφέρεται στὴν πληροφορία τοῦ Φραντζῆ (Ψευδοφραντζῆ) ὅτι στὴ Μεσσηνία ὑπῆρχε πόλη Ἰωάννινα, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα αἰτιολογεῖ λέγοντας: «Νομίζομεν δὲ ὅτι τὴν πόλιν ταύτην μετωνόμασε ἢ συνώκησε ἡ θυγάτηρ τοῦ

1. Ἀθ. Ψαλίδα, Ἱστορία τῆς πολιορκίας τῶν Ἰωαννίνων 1820-1822» (Ν. Κουβαράς, Ἀθῆναι 1962, 50-92).

2. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 214 κέξ.

Μιχαήλ Α', Δεσπότης τῆς Ἡπείρου, δι' ἀγάπην τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων...».

2. Ὁ Κ. Ἰαμαντός¹ θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. δημιουργεῖται μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -ινός, -ινή, -ινόν (τὴν ὁποία ὀρθογραφεῖ: -ηνός, -ηνή, -ηνόν) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπίθετα καὶ ἔθνικα ἀπ' ὅπου στή συνέχεια δημιουργοῦνται προσωπ. καὶ τοπωνύμια. Ὡς αἰτία τῆς δημιουργίας τοῦ τοπν. θεωρεῖ κι αὐτὸς τοὺς ἀγροὺς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη, ὅπως ἀναφέρεται καὶ ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ. Ὡστόσο ὁ Ἰαμαντός παραδέχεται ὅτι ὁ τονισμὸς τοῦ τοπν. εἶναι παράδοξος.

Ὅπως ὁ Ἀραβαντινὸς ἔτσι καὶ ὁ Ἰαμαντός δὲν γνωρίζει τὸν ἀρχαῖο τύπο Ἰωαννίνης μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ξεκινάει τὴν προσπάθειά του ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ οὐδετέρου σὲ πληθ. ἀριθμὸ.

3. Ὁ Γ. Χατζιδάκης² στηριζόμενος στὴν πληροφορία τοῦ Ἀραβαντινοῦ ἀποδίδει «μετὰ πιθανότητος» τὴ γένεση τοῦ τοπν. στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη, ἀγιώνυμο ἀπ' ὅπου μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἐπιθετ. κατάλ. -ινός, καὶ ἰδιαίτερα σὲ οὐδ. γένος -ινά, σχηματίστηκε τὸ τοπν. Ἁγιοῖωαννινά καὶ «...ἔπειτα παραλείπει τοῦ προσδιορισμοῦ ἁγιο-ἀπλῶς Ἰωαννινά...». Εἶναι σαφές ὅτι καὶ ὁ Χατζιδάκης ἀκολουθεῖ σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴν ἄποψη τοῦ Ἰαμαντού. Ὡστόσο ἀφήνει μετέωρο τὸ ζήτημα τῆς μετακίνησης τοῦ τόνου. Σημειώνεται τέλος ὅτι, ὅπως καὶ οἱ προηγούμενοι (Ἀραβαντινός, Ἰαμαντός), δὲν λαμβάνει ὑπόψη τὸ θηλ. τύπο τοῦ τοπν. σὲ γεν. ἐνικουῦ, τύπο τὸν ὁποῖο, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς προηγούμενους, γνωρίζει. Στὸ τέλος τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου κάνει λόγο γιὰ τὴν ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβικὰ κατὰ «...τὴ γνώμη φίλου τινός...», ἄποψη τὴν ὁποία ἀπορρίπτει μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι «...ἢ κατάλ. -ινα δὲν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς γνησίοις Σλαβικοῖς τοπικοῖς ὀνόμασιν...».

4. Ὁ Ἄντ. Χατζής³ προσπαθεῖ νὰ θεμελιώσῃ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ προσωπ. Ἰωάννης - Ἰωάνναινα, δηλ. «ἡ γυναῖκα τοῦ Ἰωάννη» καὶ καταλήγει ὅτι «τὸ μεσαιωνικὸν τοπωνύμιον ἔχει ἀρχὴν ἀπὸ κτήματος (ἀγροῦ, ἀμπελῶνος, καλύβης), ὅπερ ἀνῆκε εἰς γυναῖκα (χήραν βεβαίως), ἣτις ἐκαλεῖτο Ἰωάνναινα - Γιάνναινα».

1. Ἰαμαντού, Γλωσσ. μελ., 57-58.

2. Χατζιδάκης, Γλωσσ. ἔρ., 349-356 (ἀνατύπωση ἀπὸ τὴν Ἐπιστημον. Ἐπετηρ. Παν/μίου Ἀθηνῶν, 10 [1913-14], 1 κέξ.).

3. Ἄντ. Χατζής, «Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι», Ἀθηνᾶ 56 (1952) 69-84.

Ἐποκρούοντας τὴν ἄποψη τοῦ Χατζῆ ὁ G. Henrich¹ καταλογίζει στὴν ἐρμηνευτικὴ του προσπάθεια τὶς ἀκόλουθες ἀδυναμίες.

α) Ἄγνοεῖ τελείως τὸν τύπο τοῦ μεσαιωνικοῦ χωριοῦ ὅπου πιστοποιεῖται ὅτι ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶχε [i], ἀφοῦ ὁ νότιος φωνηεντισμὸς στὴν περιοχὴ τῆς Μεσσηνίας δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴ στένωση τοῦ [e] καὶ τὴ δημιουργία δευτερογενοῦς [i].

β) Ἡ χρονολογία κατὰ τὴν ὁποία μαρτυρεῖται τὸ ὄνομα τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας ἀπέχει μιὰ χιλιετία ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ τοπν. με [e]: [japena].

γ) Τὸ γεγονός ὅτι δὲν μαρτυρεῖται γεν. τοῦ τοπν. με τονισμένο [e]: τῆς *Ἰωανναίνης, τῶν *Ἰωανναίνων / τῶν *Γιανναίνων, τοῦ *Γιαννέ-νου κλπ. ὑποδηλώνει τὴ μικρὴ ἡλικία τῆς ὀνομ. καὶ αἰτ. με [e].

5. Ἡ πλέον τεκμηριωμένη καὶ πειστικὴ ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἔγινε ἀπὸ τὸν G. Henrich², ὁ ὁποῖος στηρίζεται ὄχι μόνο στὸν ἀρχικὰ μαρτυρημένο (ἀπὸ τὸ 879) τύπο τοῦ τοπν. σὲ γεν. πτώση: Ἰωαννίνης, ἀλλὰ καὶ στὴν πρώτη μνεία (1422) τοῦ μεσσηνιακοῦ χωριοῦ: τὴν Γιάννινα, ἢ ὁποία πιστοποιεῖ ὅτι ὁ ἀρχικὸς τοπωνυμικὸς τύπος ἦταν με [i] καὶ ὄχι με [e], ὅπως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ὑποθέσθῃ, λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ γιὰ τὸν τύπο τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας. Οἱ ὑπόλοιποι τύποι γιὰ τὴν Ἡπειρωτικὴ πρωτεύουσα: τὰ Γιάννενα, τὰ Γιάννια / Ἰωάννια κλπ. ἐρμηνεύονται ὡς φωνητικὲς παραλλαγές τοῦ τύπου: τὰ Γιάννινα / Ἰωάννινα. Προσπαθεῖ νὰ δώσει ἐπίσης μιὰ ἐξήγηση γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ γένους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὰ ἀποδίδει σὲ μιὰ γενικότερη τάση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας κατὰ τὸν μεσαῖωνα γιὰ μεταπλασμὸ τῶν θηλυκῶν σὲ -α σὲ οὐδέτερα πληθυντικοῦ σὲ -α καὶ παραθέτει παραδείγματα σχετικῶν μεταπλασμῶν τόσο προσηγορικῶν ὅσο καὶ τοπωνυμίων. Μετὰ τὴν παράθεση τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χωρὸς πού ἔχουν τὴν ἴδια ἐτυμολογικὴ ἀρχή: *Jap(j)ina* (Δαλματία καὶ Δυτ. Βουλγαρία) καταλήγει στὴν ἐκδοχὴ ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ σλαβ. θηλ. κύριο ὄνομα *Jo(v)ana/Jana* με τὴν προσθήκη τῆς σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. σὲ θηλυκὸ γένος -*ina* (ἀρσ. -*ипь*) πού ἐμφανίζεται σὲ πολυάριθμα σλαβ. προσηγορικά καὶ τοπωνύμια.

1. G. Henrich, «Etymologie und Geschichte des Toponyms ΙΩΑΝΝΙΝΑ / GIANNINA», *HX* 31 (1994), 90.

2. G. Henrich, ὁ.π., σ. 77-98.

6. Ὁ Στέφ. Μπέττης¹ στὰ κεφάλαια II καὶ III τοῦ ἄρθρου του ἀσχολεῖται² μὲ τὶς ἐτυμολογικὲς προσπάθειες ποὺ προηγήθηκαν καὶ δίνει τὴ δική του ἐτυμολογικὴ ἐκδοχή. Μὲ ὄπλο κυρίως τὴ διαίσθησή του, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει (σ. 155), θεωρεῖ ὡς βάση τοῦ τοπν. τὴν ἀπλή ἢ τὴν ἐμπρόθετη γεν. τοῦ ἀνθρωπωνυμίου κατὰ τὸ βόρειο φωνηεντισμό: τ' Γιάνν' ἢ στ' Γιάνν', ἀνθρωπωνύμιο στὸ ὁποῖο «...οἱ ἐγκατασταθέντες Σλάβοι τῆς περιοχῆς ...ἐπρόσθεσαν τὴ δική τους κυριώνυμη κατάληξη -ίνα...» (σελ. 154-5), ἀπ' ὅπου προέκυψε τὸ τοπν. Γιαννίνα. Στὴν πρότασή του αὐτὴ ὁ Μπέττης κάνει τὸ μεθοδολογικὸ σφάλμα νὰ ἐπικαλεῖται γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ τοπν. τὴ συνέργεια ἑνὸς ἑλληνικοῦ προσωπωνυμίου καὶ μιᾶς σλαβικῆς κατάλ. ἢ ὁποῖα δὲν φαίνεται ὅτι ἐγένε παραγωγικὴ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Καὶ αὐτὰ μολονότι στὴ συνέχεια παραθέτει στὸ βουλγ. προσωπ. Ἰβάν τὸ ἐπίσης βουλγ. Γιάν (Jan) τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζει ὡς ἑλληνικό. Τέλος ἡ ἐρμηνεία τοῦ μεταπλασμοῦ ἀπὸ θηλυκὸ σὲ οὐδ. πληθ. δὲν πείθει. Φαίνεται τέλος νὰ ἀγνοεῖ τὴ σχετικὰ πρόσφατη (1994) ἐργασία τοῦ G. Heppich.

7. Ἡ τελευταία ἐτυμολογικὴ προσπάθεια ἀνήκει στὸν Ἄλ. Σιδερά³ καὶ στηρίζεται σὲ μιὰ φωνητικὴ ἰδιαιτερότητα τῶν ΒΔ νεοελληνικῶν διαλέκτων (πλὴν τῶν Ἡπειρωτικῶν), ὅπου τὸ [n] (καὶ τὸ [ɲ]) ἐξελίσσονται σὲ οὐρανικοὺς φθόγγους [n'] καὶ [ɲ'] σὲ περιβάλλον πρὶν ἀπὸ γνήσιο [i]: π.χ. [rání ipus], [pál' ipus], ἐνῶ σὲ περιβάλλον πρὶν ἀπὸ δευτερογενῆς [i] (< [e]) τὰ [n] καὶ [ɲ] παραμένουν ἀπαθή, δηλ. φατνιακά: [aránímus], [póɲimus].

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ φωνητικὴ τοῦ τοπν. Γιαννίνα ἔχει τὸ -v- μὲ φατνιακὴ προφορὰ [n] ὑποδηλώνει ὅτι τὸ [i] ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι δευτερογενές καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀρχικὸς φωνητικὸς τύπος τοῦ τοπν. ἦταν [yanína] μὲ [n] καὶ ὄχι μὲ [n']. Μὲ τὰ παραπάνω ἀποκρούει τὴ σλαβικὴ ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. κατὰ τὴ «γνώμη φίλου τινός», ὅπως ἀναφέρει

1. Σ. Μπέττη, «Γιαννίνα. Ἰδρυση τῆς πόλης, παραγωγή, σημασία καὶ ἐξέλιξη τοῦ ὀνόματός της», *HX* 32 (1997) 127-170.

2. Σημειώνεται ἐδῶ πῶς τοῦ κεφ. II, στὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας ἀσχολεῖται μὲ τὶς ἐτυμολογικὲς προσπάθειες ποὺ προηγήθηκαν καὶ ἐκθέτει καὶ τὴ δική του ἐτυμολογικὴ ἐρμηνεία, ἔπεται τὸ κεφ. III στὸ ὁποῖο ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐμφάνιση τῶν διαφόρων τύπων τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ 879 κέξ., κεφάλαιο τὸ ὁποῖο θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε προηγηθεῖ.

3. Al. Sideras, «Griechisches -αινα/-ίνα und slavisches -ina in nordwestgriechischen Dialekten. Ein Beitrag zur Etymologie des Toponyms Γιαννίνα/Γιάννενα/Ἰωάννινα», *HX* 32 (1997) 171-177.

ὁ Χατζιδάκης, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ G. Henrich. Γιὰ νὰ ἐνισχύσει τέλος τὴ μὴ σλαβικὴ προέλευση τοῦ τοπν. *Γιάννινα* ἐπικαλεῖται τὴν προφορὰ δύο σλαβικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρνανία: *Σαρδίνινα*, *Μάνινα* τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ πρῶτο [n] οὐρανικό, δηλ. [n'], ἀφοῦ ἀκολουθεῖ τὸ γνήσιο [i] τῆς σλαβ. κατάλ. -ipa.

Ὡστόσο:

1. Γιὰ τὴ φωνητικὴ ἰδιορρυθμία τῆς οὐράνωσης τοῦ [n] καὶ [l] πρὶν ἀπὸ γνήσιο [i] καὶ τὴ διατήρηση τῆς φατνιακῆς προφορᾶς πρὶν ἀπὸ δευτερογενῆς πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἐρευνητὴς πού μελετᾷ τὸ μητρικὸ του ἰδιώμα δὲν εἶναι πάντα ὁ καλύτερος πληροφοροητής, καθὼς μπορεῖ νὰ γενικεύσει φαινόμενα τὰ ὁποῖα ἔχουν μερικὴ ἰσχὺ. Αὐτὸ γίνεται περισσότερο ἐπικίνδυνον ὅταν ὁ μελετητὴς βρῆσκει μακριὰ ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ ἰδιώματος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν¹. Ὡστόσο στὴν ἐργασία του ὁ Σ. Τσιτσᾶς² ἐκθέτει ἀντίστροφα τὰ σχετικὰ δεδομένα: «Οἱ ἄτονες συλλαβὲς λε ἢ λαι καὶ νε ἢ ναι μεταβάλλονται ἐπίσης ὅχι ἀπὸ τὸν σὲ λι καὶ νι, σύμφωνα μὲ τὸν προηγούμενον κανόνα, (ἀφοῦ τὶς στενώσεις τῶν ἄτονων ἔκαὶ ο), ἀλλὰ προφέρονται σὲ φθόγγον λι καὶ ν'ι. Π.χ. ἄλ'ισμα (ἄλεσμα), λ'ιρουμένους (λερωμένος), λ'ιμός (λαιμός), λελ'ικας (λέλεκας), ν'ιρό (νερό), φαν'ιρώνου, ἀνημία (ἀναιμία) κτλ.». Μετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ παραδείγματα γίνεται σαφὲς ὅτι ἡ οὐράνωση τοῦ [n] καὶ [l] πραγματώνεται καὶ πρὶν ἀπὸ δευτερογενῆς [i].

2. Τὸ ἀρχικὸ ἀνδρῶν: ἢ *Γιάνναινα* καὶ κατόπιν κυριῶν. τοπν. (μὲ ἐμπρόθετο ἄρθρο): στ' *Γιάννινα* μεταπλάστηκε, κατὰ τὸν Σιδερά, σὲ οὐδέτερο μὲ τὴν ἐξέλιξη: *στή Γιάνναινα* > *στ' Γιάννινα*, *στά Γιάννενα* > *στά Γιάννινα*. Ὡστόσο αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη *στ' Γιάννινα* > *στά Γιάννινα* δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τυχαῖα. Σύγχυση τῶν δύο φωνητικῶν τύπων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπῆρξε. Οὔτε ἀναλογία θὰ μποροῦσε νὰ δικαιολογήσει τὸ σχετικὸ μεταπλασμό.

3. Μολονότι γνωρίζει, δὲν λαμβάνει ὑπόψη του τὸ τοπν. τοῦ μεσσηνιακοῦ χωριοῦ: *τὴν Γιάννιναν*, ὅπου δὲν ὑπάρχει περίπτωση μιᾶς στένωσης βορείου φωνηεντισμοῦ, τύπος ὁ ὁποῖος θὰ ἀκύρωνε τὴν ἐτυμο-

1. Μιὰ στοιχειώδης βιβλιογραφία ὅπου ἀναφέρεται τὸ φαινόμενο θὰ ἦταν ἀναγκαῖα, ἀφενὸς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει τὸν ἐρευνητὴ, ἀφετέρου γιὰ νὰ πείσει τὸν ἀναγνώστη.

2. Σεραφεῖμ Τσιτσᾶ, «Ἡ ρουμελιώτικη γλῶσσα», ἀνάτ. ἀπὸ τὸ περιοδ. «ΦΘΙΩΤΙΣ», Ἄθηναι 1956, 5.

λογική του προσπάθεια που στηρίζεται, σύμφωνα με την άποψή του στο φωνητικό φαινόμενο της ούράνωσης ή μη των [n] και [l].

4. Για να δικαιολογήσει την κατά γενική θηλ. γένους πρώτη μνεία του τοπν.: *Ἰωαννίνης* δέχεται πώς πρόκειται για λόγιο τύπο που προέρχεται από τον λαϊκό *Γιάννινα* χωρίς να λαμβάνει υπόψη του πώς τους δύο τύπους χωρίζει σχεδόν μιὰ χιλιετία και ὅτι ἡ αντίστροφη πορεία, ὅπως ὑποδεικνύει καὶ ἡ χρονικὴ ἀλληλουχία: *Ἰωαννίνης* (879) → *Γιάννινα* (19. αἰ.) εἶναι ἡ λογικὰ ὀρθότερη.

Ἐκ τῆς παραπάνω ἐτυμολογικῆς προσπάθειας, ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, ἡ πληρέστερα τεκμηριωμένη, πειστικὴ καὶ θεμελιωμένη ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς εἶναι ἐκείνη τοῦ Henrich. Πιθανότερη ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἡ παραγωγή τοῦ τοπν. *Γιάννινα* ἀπὸ τὸ σλαβ. θηλ. βαφτ. *Јапа* καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ipa* (*-ипь*, *-ipa*, *-ipo*) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται παραγωγὲς ἀπὸ ὀνόματα ποὺ ἔχουν χαρακτήρα *-α*. Ἡ κατάλ. αὕτη ὅταν προστίθεται σὲ ἀνθρωπωνύμια ἔχει κτητικὴ σημασία¹.

Τὸ πόσο εὐκόλα θὰ μπορούσε τὸ τοπν. *Γιάννινα* νὰ παρασυσχετιστεῖ πρὸς τὸ ἑλλ. *Ἰωάννης* μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ κανεὶς ἂν συγκρίνει σλαβ. ἀνθρωπωνύμια, ἀπλὰ ἡ παράγωγός τῶν ὁποία ἔχουν τὴν ἴδια φωνητικὴ μορφή μὲ ἀντίστοιχα ἑλληνικὰ χωρίς νὰ ὑπάρχει περίπτωση δανεισμοῦ.

Ἐκ τῆς παράθεσης τῶν σχετικῶν προσπαθειῶν γίνεται, νομίζω, φανερό ὅτι ὁ ἐρευνητὴς προέχει:

α. Νὰ λαμβάνει ὑπόψη τοῦ ὅλους τοὺς μαρτυρημένους τύπους.

β. Νὰ ἐξετάσει τὸ πρόβλημα σὲ ὅλα τὰ γλωσσικὰ ἐπίπεδα, ἐφόσον ὑπάρχει δυνατότητα, καὶ νὰ μὴν ἐξυψώνει σὲ μοναδικὰ κριτήρια γλωσσικὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ ἀφοροῦν μόνο στὴ φωνητικὴ ἢ τὴ μορφολογία κλπ.

γ. Προκειμένου νὰ καταλήξει στὸν ἐθνολογικὸ προσδιορισμὸ τοῦ ὀνοματοθέτη καὶ νὰ ἀποδώσει τὸ τοπν. σὲ μιὰ συγκεκριμένη γλῶσσα, νὰ δίνει μεγαλύτερο βάρος στὴν κατάληξη μὲ τὴν ὁποία σχηματίζεται καὶ ὄχι στὴ βασικὴ λέξη. Στὸ βαλκανικὸ ἰδιαίτερα χῶρο προσηγορικὰ καὶ κύρια ὀνόματα βρίσκονται σὲ περισσότερες τῆς μιᾶς γλῶσσες, ὅποτε μόνο μὲ τὴ βοήθεια τῆς παραγωγικῆς κατάλ. θὰ μπορέσει ὁ ἐρευνητὴς, χωρίς νὰ εἶναι αὐτὸ πάντα ἐφικτό, νὰ καθορίσει τὴν ἐθνολογικὴ ταυτότητα τοῦ ὀνοματοθέτη ἑνὸς τοπωνυμίου.

1. Βλ. Vasmer, 305· Šmilauer, 29.

Παρόμοια ἀμηχανία συναντᾶ ὁ ἐρευνητὴς στὴν περίπτωση τοῦ βαφτ. Ἰωάννης τὸ ὁποῖο ἀπαντᾶται τόσο στὸν ἑλληνόφωνο ὅσο καὶ στὸν σλαβόφωνο χῶρο. Ἔτσι παράλληλα πρὸς τὰ Ivan, Ivana, Ivanko κλπ. ἐμφανίζονται τὰ: Jan (σερβ.), Japa (σερβ., βουλγ., τσεχ.), Japo (σερβ.), Janik (τσεχ.) / Janiko - Janika (σερβ.), Janica (σερβ.), Janul (βουλγ.), Jankol (βουλγ.) / Jankul (σερβ.), Januš (τσεχ.) κλπ.¹, προσωνύμια τὰ ὁποῖα ἔρχονται σὲ φωνητική ἀντιστοιχία πρὸς τὰ ἑλληνικά: Γιάννης, Γιάννα, Γιάννος, Γιαννίκος, Γιαννίτσης (ἐπών.), Γιαννούλης, Γιάγκουλας (καὶ -ούλας), Γιαννούσης κλπ.

Πβ. καὶ τὰ κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: Janina, Janovac, Janjevo, Jankova Klisura, Jankoníc (σερβ.), Jankon, Janovice (τσεχ.), Janocin, Jankova (πολ.) κλπ.².

Γκολεμή, ἡ [zd gulimí] - (231)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ, πού ἀποσπάστηκε (6.5.1938) ἀπὸ τὴν κοινότητα Τόσκεσι, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Σμυρτιά (μετον. 18.5.1956).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γκολεμῆς καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἐπών. Γκολέμης (πβ. καὶ τὰ ἐπών. Γολέμης, Γολιάμης) καὶ τὴ χαϊδευτικὴ κατάλ. -ῆς πού χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ κυριῶν ὀνομάτων: Ἀγγελῆς, Βαγγελῆς, Στεφανῆς κλπ. (ἀπὸ τὴν ὑποκορ. κατάλ. οὐδ.: Γιωργί, Θεοδώσι κλπ.³). Τὰ ἐπών. σχηματίζονται ἀπὸ τὸ σλαβ. *golěmь* «μεγάλος» μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ě* μὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ καὶ μεταπλασμὸ σθθλ. ἢ ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθετου τύπου τοῦ ἄρσ. ἄρθρου στὴ γεν. πρὸς τὸν ἐμπρόθετο τύπο τοῦ θηλ. ἄρθρου στὴν αἰτιατική: [st] = στ(οῦ)/στ(ῆ) ἢ ἀπὸ ἀναλογία πρὸς τὰ οὐσ. θέση, βρούση κλπ. μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε πιθανῶς συναφθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Γκολεμῆ.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. τόσο ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Γκουλιάμα, Γκουλιάμες (Ζαγ.), Γολέμη (Αἰτωλ.-Τριφ.), Γολέμι (Φθιώτ. - Ἀχαΐα), Γκολέμι (Μεσσ.)⁵, καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Golěm, Golěmo, Golěma, Goljam Dol, Golěmi Izvor, Golěmo Selo*

1. Miklosich, *Bildung*, 64-65.

2. Miklosich, *Bildung*, 188-189.

3. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ λεξ., στὸ λ. -ῆς.

4. Τριανταφυλλίδης, 79.

5. Vasmer, 69, 104, 132, 147, 161. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 481.

(βουλγ.), *Golem, Golemo, Golemi Dol* (σερβοκρ.), *Golema Rečica* (γιουγκ. Μακ.) κλπ.¹.

Γκουβέρι, τὸ [sto guvéri] - (366)

Ὄνομασία χωριοῦ γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Φαράγγι* (μετον. 12.3.1928) στὴν ἐπαρχία Πογωνίου.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γκουβέρης* (πβ. καὶ ἐπών. *Γκουβέρος*)² μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδέτερο γένος: [st(u) guvé(r)i] > tu guvé(r)i]. Τὸ ἐπών. *Γκουβέρης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *gubere/guberja* «εἶδος μικρῆς κάπας ἀπὸ γίδινο μαλλὶ πού φτάνει ὡς τὰ γόνατα» (< σερβ. - κροατ. *guba* «γούνα», βουλγ. *guber* «χαλὶ»³ μὲ ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. -b- μὲ [-v-] στὴν ἐλληνικὴ (λόγιος ἐξελληνισμός).

Γκούρα, ἡ [zd gúra] - (130)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Χουλιαράδας πού ἀποσπᾶστηκε στὶς 23.10.1946. Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βαπτιστῆς*.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται: α) ἀπὸ τὸ ἄλβ. *gurr/ë, -a* «ἡ πηγὴ πού βγάζει πολὺ νερὸ ἀπὸ βράχο/ὁ βράχος»⁴ ἢ β) ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γκούρας* (πβ. καὶ ἐπών. *Γκούρης*) μὲ μεταπλασμὸ σὲ θηλυκό.

Τὸ ἄλβ. προσηγ. *gurr/ë, -a* προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. *gula* «λαρύγγι». Ἀπὸ τὴ λατινικὴ προέρχεται καὶ τὸ ἀρομ. καὶ ρουμ. *gură* «τὸ στόμα»⁶.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Γκουρτζιες* (Ζαγ.), *Γκούρ(ι)ζα* (Πελοπ., Ἄττ., Πογώνι, Λάκκα Σούλ.).

Γκορίμπιανη, ἡ [zd gríbjan] - (328)

Ὄνομασία χωριοῦ γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἀρετῆ* (μετον. 20.9.1955).

1. Miklosich, *Bildung*, 245· Vasmer, 104, 132, 147· Šmilauer, 68.

2. Τὰ ἐπών. εἶναι πολὺ συχνά· πβ. στὸν *ΟΤΕ Ἀθ.*, ὅπου τὸ ἐπών. *Γκουβέρης* συναντιέται 43 φορές καὶ τὸ *Γκουβέρος* 16.

3. Meyer, *EW alb. Spr.*, 133· Γκίνης, 144. Πβ. καὶ Miklosich, 80, λ. *guba*.

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 135· Γκίνης, 145.

5. *ΟΤΕ Ἀθ.*· *ΟΤΕ Θεσσ.*

6. Parahagi, 603· Meyer-Lübke, ἀριθμ. 3910. Γιά τὴ σημασιολογικὴ ἐξέλιξη τῆς λ. βλ. S. Pușcariu, *Die rumänische Sprache ihr Wesen und ihre volkliche Prägung*, Leipzig 1948, 132-133.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 677-678.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1389 στὸ Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων¹ καὶ μὲ τὸν τύπο *Βρίμπιανη* πού πρέπει νὰ διορθωθεῖ σὲ *Γ(κ)ρίμπιανη*². Τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια πού βρίσκονται κοντὰ στὸ χωριὸ ταυτίζει ὁ Ἀραβαντινός³ μὲ τὴν ἀρχαία πόλη τῆς Ἠλείρου *Τράμπυα* ἢ *Τράμπυλα*.

Τὸ τοπν. προέρχεται⁴ ἀπὸ τὸ σλαβ. ἔθνικὸ **Gribjane* «οἱ κάτοικοι τοῦ *Gribi*⁵» καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-jane* (πληθ. *-jani*) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται οὖσ. δηλωτικὰ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς ἢ τῶν μελῶν τῆς οἰκογ. πού ἀναφέρεται στὸ θέμα⁶. Τὸ τοπν. *Gribi* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὖσ. *gribъ* «τὸ μανιτάρι»⁷ ἀπ' ὅπου σχηματίζονται ἀρκετὰ τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Γκριμπάνος* (Κόν.), *Γρίμποβο* (Φιλιάτ.), *Γριμπιανὰ* (Καρδίτσα), *Γκριμπουνίτσα* (Ζαγ.)⁸ ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Gribъt* (βουλγ.), *Gribi* (σερβ.), *Griblje* (σλοβ.), *Hřibovec* (σλοβακ.), *Hřibojedy*, *Hřiby*, *Hřibsko* (τσεχ.), *Grzybki*, *Grzybowa*, *Grzybowice* (πολ.), *Gribivci* (οὐκρ.), *Gribono* (ρωσ.). κλπ.⁹

Ὁ τύπος *Γρύμπιανη* πού ἀναφέρει ὁ Ἀραβαντινός (τόπν.) προέρχεται ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ Ἠπειρωτ. *γ(κ)ρυμπός* «ὁ καμπούρης» (< *γρυπός*).

Γκρίμποβο, τὸ [stu gríbuvu] - (316)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἀριαστερή ὄχθη τοῦ Καλαμᾶ πού διετήρησε τὴν ἀρχική του ὄνομασία.

Τὸ τοπν., γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης¹⁰ ἀναφέρει: «...*Γκρίμποβον* (ἐν εἶδει *στοᾶς*)...», ἐρμηνεία πού θυμίζει τὴν παρετυμολογικὴ συσχέτιση πρὸς τὸ Ἠπειρωτ. *γ(κ)ρυμπός* (βλ. προηγούμενο τοπν.), προέρχεται¹¹ ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *gribono* < *gribъ* «μανιτάρι» καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. οὖσ.

1. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, κεφ. 34, στίχ. 19.
2. Βλ. καὶ Soustal, 130.
3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 166.
4. Vasmer, 28.
5. Miklosich, *Bildung*, 249.
6. Miklosich, *Bildung*, 211-212.
7. Miklosich, 78.
8. Vasmer, 28, 58, 89· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 483-484.
9. Miklosich, *Bildung*, 249· Šmilauer, 72.
10. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 15.
11. Βλ. καὶ Vasmer, 28.

Για τοπν. παραδείγματα από τον έλληνόφωνο και τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

Γκρισμπάνι, τὸ [stu grizbán] - (41)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης στὴ δεξιὰ πλευρὰ τῆς χαράδρας τοῦ Ἄώου. Εἶναι γνωστὸ και μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἐλεύθερο (μετον. 1.4.1927). Στὸ ΣΣΕΔΚ ἀναγράφεται μὲ τοὺς τύπους *Γκρισπάνη* (ἀπὸ τὸ 1920) καὶ *Γκρίσπιανη* (ἀπὸ τὸ 1928).

Το τοπν. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὴ σύνθεση τῶν ἀλβ. λ. *ngrýsj/e,-a* «τὸ σούρουπο, ὁ χρόνος μετὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου» (πβ. ρ. *ngrys* «βραδιάζω» καὶ τὶς περιφρ. *i ngrysi vetullat* «κατστουφιασε», *e ngrysi jetëin* «γίνομαι γέρος», *i ngrysi ditet* «βραδιάζει» κλπ.)¹ καὶ τὸ οὐσ. *ban* «ὁ τόπος διαμονῆς, ἡ κατοικία» (τὸ οὐσ. συναντιέται και ὡς θηλ. μὲ τοὺς τύπους: *ban/ë,-a* καὶ *banes/ë,-a*)². Ἡ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ δόθηκε γιὰ νὰ δηλώσει ἕναν τόπο διαμονῆς ποὺ δέν τὸ «βλέπει» ὁ ἡλιος, σκιερὸ και σκοτεινὸ, καθὼς τὸ χωριὸ εἶναι κτισμένο σὲ κάμφο ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ *Ρέμα τῆς Κερασιάς* (πρὸς Α) καὶ τὸ *Κρουνέρι* (πρὸς Δ) καὶ ἔχει στὸ ΒΑ ὀρίζοντά του τὸν ὄγκο τοῦ *Σμόλικα*, ἰδιαίτερα τὰ ὑψώματα *Ἀλώνια* πρὸς Α (ὑψόμ. 1333) καὶ *Τσίγκου* πρὸς Β (ὑψόμ. 1378) μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ἡλιος νὰ ἐμφανίζεται στὸ χωριὸ πολὺ ἀργά.

Γλίζιανη, ἡ [zd glizani] - (303)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς Κουρέντων ποὺ μετονομάστηκε σὲ *Καταρράκτη* (μετον. 20.5.1955).

Τὸ τοπν. πιθανῶς ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Γλοξίανη*: «...τὸ χωριὸν τὴν Γλοξίανιν...», τύπο τὸν ὁποῖον ὁ Ἀραβαντινὸς διορθώνει σὲ *Γλύζιανη*³.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σλαβ. σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ οὐσ. *glista* «ἡ ταινία (ἀσθένεια) // τὸ σκουλήκι τῆς βροχῆς // ἡ λεβίθα»⁴ και τὴν

1. Γκίνης, 275· Buchholz, 357· *Fjalor*, 788.

2. Buchholz, 49. Γιὰ τὴν προέλευση τῆς λ. βλ. Çabej 2, 151-153. Πβ. και ἀρομ. *banã* «ἡ διαβίωση, ἡ διαμονή, ἡ κατοικία» (Parahagi, 255).

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304, και σημ. 8. Ἴσως ὁ ἀντιγραφέας τοῦ χρυσόβουλλου ἐξέλαβε τὸ κάπως κλειστότερο στὴ γραφὴ *υ* ὡς *ο* και τὸ *ζ* ὡς *ξ*, ὁπότε μὲ μετάθεση τοῦ τόνου, γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ λογίου τύπου, προέκυψε ὁ τύπος *Γλοξίανη*. Τὸ τελευταῖο μὲ τὸν τύπο *Γλοξίανιν*, τὸν ὁποῖο θεωρεῖ ὡς οὐδ., ἐτυμολογεῖ ὁ Vasmer ἀπὸ τὸ σλαβ. *glogъ* «ἀγκάθι, λευκάκανθος» (Vasmer, 28).

4. Miklosich, 66· Vasmer, *REWI*, 274.

κατάλ. *-jane*¹: *[glistjane] > [ɣlizdjane], με απόδοση του σλαβ. *g* με [ɣ] στα έλληνικά τροπή του συμφων. συμπλέγματος [stj > zdj] (άφομοίωση ήχηρότητας όπισθοχωρητικά) > [ɣlízane, -i] με άποβολή του [d] στο συμφων. σύμπλεγμα [zd]².

Πβ. από το σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Glistàja* (βουλγ.), *Glistavec* (σλοβ.), *Chlistov* (τσεχ.), *Glistnica*, *Gliesnitz* (σλαβ. του Ἔλβα), *Glistowka* (πολ.), *Glistenka* (ρωσ.)³.

Γοβριτσά, ή [zd ɣuvritsá] - (103)

Όνομασία κοινότητας στις πλαγιές τής ΝΑ απόληξης του βουνού Μιτσικέλι που είναι γνωστή και με το επίσημο όνομα *Κρυόβρουση* (με τον. 11.9.1928).

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. ουσ. *grobъ* «το όρυγμα, ή τάφος // ό τάφος, ό τύμβος»⁴ και τή σλαβ. μεγεθ. κατάλ. *-išta/-ište* (< *-išče*)⁵ με μετάθεση του [r]: *[gobrišta] και τροπή (λόγιο εξελληνισμό) τῶν [g] και [b] σε [ɣ] και [v] αντίστοιχα. Η μετάθεση του τόνου στη λήγουσα στην έλλ. από επίδραση τῶν ρηματ. έπιθ. σε *-ιστός, -ιστή, -ιστό*⁶.

Πβ. και τὰ ίδιας έτυμολογικής άρχής τοπν. από το σλαβόφωνο χῶρο: *Rimsko Grobište* (βουλγ.), *Grobišta* (γιοιγγ. Μακ.), *Grobnik*, *Grobница*, *Grobnjača*, *Grob* (σερβοκρ.), *Grobak*, *Groblje*, *Grobše* (σλοβ.), *Záhrobí* (τσεχ.), *Pahrob*, *Hrob*, *Hrobny*, *Hrobce*, *Hrobice*, *Hrobčic*, *Hrobičany* (τσεχ.), *Grobica* (πολ.), *Grobónka* (ρωσ.) κλπ.⁷.

Γοργιάνιστα, ή [zd ɣuryánsta] - (266)

Όνομασία χωριού στην περιοχή Κουρέντων που αποσπάστηκε από την κοινότητα *Καλοχωρίου* (14.6.1922) και το όποιο έσφαλμένα αναφέρεται στο ΣΣΕΔΚ με τούς τύπους *Γιουργάνιστα* και *Γιουργάνιτσα*.

1. Vasmer, 302-303· Malingoudis, *Studien*, 158.

2. Vasmer, 296-297· Malingoudis, *Studien*, 148-149.

3. Šmilauer, 65-66.

4. Miklosich, 76-77· Berneker, 353.

5. Miklosich, *Bildung*, 209· Vasmer, 305· Malingoudis, *Studien*, 154-155.

6. Πβ. και Malingoudis, *Studien*, 154, όπως και στα τοπν. *Γλωμιστές* (< *Globište*, σ. 40), *Γριβιτσά* (σ. 57) και *Άγκλιστή* (< *Oglište*, σ. 82), όπου ή παρετυμολογική επίδραση τῶν ρηματ. έπιθ. σε *-ιστός, -ιστή* επέδρασε αναλογικά στη μετακίνηση του τόνου στη λήγουσα.

7. Miklosich, *Bildung*, 249· Šmilauer, 73.

Δέν νομίζω ικανοποιητική τήν ἄποψη τοῦ Vasmer¹ ὁ ὁποῖος ἀνάγει τὸ τοπν. στὸ ἀμάρτυρο **Gorjanište* συνάπτοντάς το μέ τὸ **Gorjane* «ὁ κάτοικος τοῦ βουνοῦ»².

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. *Gorjan*³ (< *gor-* «ἐμπρησμός» < ρ. *gorēti* «καίω») + τὴν πατρων. κατάλ. *-išt-*.

Ἐκ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθεῖ τὸ τοπν. *Γουργιανὰ* (~ Ἄρτα)⁴.

Πβ. καὶ τὰ σλαβ. προσωπ.: *Gorislava* (βουλγ.), *Goroj*, *Gorjanović*, *Goretić*, *Gorislav*, *Gorislavić* (σερβοκρ.), *Hořinvoj* (τσεχ.), *Gorěn*, *Gorislav* (ρωσ.) κλπ. καὶ τὰ τοπν. *Gorović*, *Goračići*, *Goračeno* (σερβοκρ.), *Hořice*, *Hořovice* (τσεχ.), *Gorzow*, *Gorzewo* (πολ.) κλπ.⁵.

Γορίτσα, ἡ [zd γurítsa] - (46)

Ἐπωνυμία χωριοῦ γνωστοῦ σήμερα καὶ μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καλλιθέα* (μετον. 20.9.1955). Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ὡς *Γορίτζα* ἀπὸ τὸν Ἄραβαντινό⁶. Βρίσκεται κτισμένο πάνω σὲ λόφο στὸ 50. περίπου χιλιόμετρο τοῦ δρόμου ἀπὸ Ἰωάννινα πρὸς Κόνιτσα.

Κατὰ τὸν Vasmer⁷ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὰ σλαβικά καὶ σχετίζεται μέ τὸ σλαβ. τοπν. *Gorica* (< *gora* «ὄρος // δάσος» + ὑποκορ. κατάλ. *-ica*, πβ. καὶ βουλγ. *gorica* «τὸ δασάκι»⁸), λ. ἀπὸ τὴν ὁποία σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως: *Donkina Gora* (βουλγ.), *Zagorani* (γιουγκ. Μακ.), *Goranec*, *Gorica*, *Goričica*, *Goričine*, *Goričan*, *Goračica* (σερβοκρ.), *Gorica*, *Gorje*, *Gorice* (σλοβ.), *Hôrka* (σλοβακ.), *Mezihoří*, *Hořice*, *Hornice* (τσεχ.), *Gorki* (πολ.), *Girka*, *Gorki* (ὀύκρ.), *Gorsk* (λευκορ.), *Podgornaja* (ρωσ.) κλπ.⁹.

1. Vasmer, 29.

2. Θὰ ἦταν παράδοξο ἐξάλλου στὸ τύπο **Gorjane* νὰ προστεθεῖ ἡ πληθ. κατάλ. *-išta*. Πβ. καὶ τὰ σχετικὰ τοπν. πού παραθέτει ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο ὁ Vasmer (σ. 305) πού σχηματίζονται μέ τὴν κατάλ. *-išta*, ὅπου κανένα δέν προέρχεται ἀπὸ τύπο πού νὰ δηλώνει τὸν κάτοικο ἐνὸς τόπου.

3. Miklosich, *Bildung*, 50.

4. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 323.

5. Miklosich, *Bildung*, 50 καὶ 143.

6. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 339.

7. Vasmer, 29.

8. Βουλγαροελλ. λεξ., 168.

9. Miklosich, *Bildung*, 245-246· Šmilauer, 69.

Χωρίς να αποκλείεται ή παραπάνω ἐτυμολόγηση τοῦ Vasmer, τὸ Ἑπειρωτ. τοπν., ὅπως καὶ τὰ ἄλλα περίπου ὁμόηχα πού συναντιοῦνται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο¹, θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ φυτώνυμο καὶ νὰ αποδοθεῖ στὸ οὐσ. γκορίτσα, ἢ «ἡ ἀγριοαχλαδιά», λ. πού εἶναι δάνειο στὴν ἑλλ. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. *gorric/ë, -a* «τὸ ἴδιο»² (< σλαβ. *gornica*)³.

Πβ. ἐπίσης καὶ τοπν. *Γορίτσα* πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη⁴ ὡς ὄνομασία συνοικίας τοῦ Μπερατίου.

Γότιστα, ἡ [zd γότ-sta] - (98-99)

Ὄνομασία δύο γειτονικῶν χωριῶν πού διακρίνονται σὲ *Μεγάλη* καὶ *Μικρὴ Γότιστα* καὶ χωρίζονται ἀπὸ τὸν μεταξὺ τους λάκκο. Κατὰ τὴν ΜΕΕ: «...εἰς τὴν θέσιν Γραδέτσι σώζονται κυκλώπεια τεῖχη ὡς καὶ τεῖχος νεώτερον "Πύργος τοῦ Ἑλλεν" καλούμενον, ἀνήκοντα εἰς ἀγνωστον ἀρχαίαν Ἑπειρωτικὴν πόλιν...».

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἀλβ. *gotië, -a* «τὸ ποτήρι, τὸ κύπελλο»⁵ (< ἰταλ. *gotto* «πρόχους // ποτήρι») καὶ τὴν σλαβικῆς ἀρχῆς ἀλβ. περιεκτικὴ κατάλ. *-ishta* (<σλαβ. *-išta*).

Γουλᾶς, ὁ [stu γλα] - (112)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ, κοντὰ στὸ χωριὸ Γερακάρι, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πλατανιά* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. γουλᾶς, ὁ (καὶ κουλᾶς, ὁ -κουλές, ὁ -κούλα, ἡ) «τὸ μικρὸ φρούριο, πύργος, ὀχύρωμα»⁶ (< μεσν. γουλᾶς,

1. Πβ. ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Γορίτσα* (Μαργαρίτι, Μαγνησία, Ἁρκαδία - Vasmer, 62, 109, 152), *Γορίτσα Παλιούρ* (Καρδίτσα - Vasmer, 88), *Γουρίτσα* (Αἰτωλοακαρναν., Φωκ. - Vasmer, 69 καὶ 115) καὶ *Γκορίτσα, Γκορίτσες* (Πελοπ. - Georgacas-McDonald, 124), τοπν. τὰ ὅποια, ὅπως τὸ Ἑπειρωτ., θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν φυτώνυμα.

Τὸ τοπν. τέλος *Γούριτζα* (Σέρρες - Vasmer, 215), τὸ ὁποῖο σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer πάλι μὲ τὸ σλαβ. *Gorica*, πρέπει μᾶλλον νὰ αποδοθεῖ λόγῳ τοῦ τονισμοῦ στὸν ἀλβ. ὑποκορ. τύπο *gurrëza* τοῦ ἀλβ. οὐσ. *gurr/ë, -a* «πηγὴ // βράχος».

2. *IANE*, στή λ.: Γκίνης, 140.

3. Βλ. καὶ Vasmer, *Schriften*, 926-927.

4. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 228.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 127· Γκίνης, 140.

6. Δημητράκου, *Λεξ.*, στίς λ.

ὁ καὶ κουλάς, ὁ μὲ τροπή τοῦ [k] σὲ [γ], < ἄραβοτουρκ. *kule*¹ ἀπ' ὅπου καὶ τὸ κοινὸ ΝΕ κουλές, ὁ²).

Ἐκ τὸ ἀραβοτουρκ. *kule* συναντοῦμε δάνεια προσηγ. καὶ σὲ ἄλλες βαλκανικὲς γλῶσσες, ὅπως: ἄλβ. *kull/ë* -a «ὁ ὀχυρὸς πύργος», ἄρομ. *culă* «πύργος, κάστρο» καὶ στὰ βουλγ. *kula* «πύργος»³ (πβ. καὶ τὸ μεθοριακὸ τοπν. *Kulata* ἀπὸ τὸν πληθ. τοῦ βουλγ. *kula*, ταυτόσημο μὲ τὸ ἑλλ. *Προμαχών*).

Γραμμένο, τὸ [stu γραμένυ] - (211)

Ἦ ονομασία τοῦ μεγαλύτερου χωριοῦ τῆς περιοχῆς (*Γραμμενοχώρια*) ἢ ὁποία σ' αὐτὸ ὀφείλει τὴν ὀνομασία της. Κατὰ τὸν Χρ. Σούλη⁴ «... ὀνομάσθη οὕτω, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδα ζήσαντος προύχοντος Ἰωαννίτου Γραμμένου, οὗτινος ἦτο τιμᾶριον...».

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γραμμένος*⁵ (ἄγνωστο ἂν πρόκειται γιὰ τὸν «Ἰωαννίτην Γραμμένον» τοῦ Χρ. Σούλη) σὲ γεν. πτώση, κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος κλπ., τὸ ὁποῖο συνδέθηκε μὲ κάποιον *Γραμμένο*, καὶ μεταπλασμοῦ σὲ οὐδ. γένος ἢ ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθ. τύπου τῆς γεν. [st(u) γραμέν(u)] > *tu γραμένυ*] ἢ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. χωριό.

Τὸ ἐπών. *Γραμμένος* προέρχεται ἀπὸ τὸ βαφτ. *Γραμμένος* (καὶ θηλ. *Γραμμένη*)⁶ κι αὐτὸ ἀπὸ τὴ μετοχὴ *γραμμένος*, -η μὲ τὴν ἐπιθετ. σημασία «ὁ ζωγραφιστός, ὁ καλλιγράμμος, ὁ ὠραῖος» (πβ. φράσεις: *καλῶς τὸ γραμμένο τὸ παιδί/ἐκεῖνα τὰ μάτια της θαρρεῖς πὼς εἶναι γραμμένα / σὰν ἄγγελος γραμμένος μου φαίνεται κλπ.*) ἢ ἀπὸ τὴ σημασία «ὁ φέρον ἐπὶ τοῦ σώματός του οὐλὰς ἢ ἄλλα σημάδια ἐλαφροῦς ἀναπηρίας, ὁ σημειωμένος»⁷.

Γρανίτσα, ἡ [zd γρανίτσα] - (255)

Ἦ ονομασία χωριοῦ ἀριστερὰ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Ἦγουμενίτσης, πρὶν ἀπὸ τὸ χωριὸ Βροσίνα.

1. Κριαρᾶ, Λεξ., στὶς λ. γουλὰς καὶ κουλάς· Τριανταφυλλίδη, Ἔπαντα 1, 352.

2. Ἄνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στή λ.

3. Βλ. Γκίνη, 216· Παπαῆ, 399· Βουλγαροελλ. λεξ., 494.

4. ΜΕΕ, στή λ. *Γραμμένον*.

5. Βλ. ΟΤΕ Ἀθ., ὅπου τὸ ἐπών. ἐπαναλαμβάνεται πολλές φορές.

6. Μπούτουρας, 161.

7. Δημητράκου, Λεξ., στή λ.

Κατὰ τὸν Vasmer¹ τὸ τοπν. σχετίζεται κατευθεῖαν μὲ τὸ σλαβ. (βουλγ. καὶ σερβοκρ.) τοπν. *Granica*.

Ὡστόσο νομίζω πιθανότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. *γρανίτσα*, ἢ «δρυς ἢ μαλλωτὴ (*Quercus lanuginosa*)»², προσηγ. πὺ εἶναι δάνειο καὶ ἀνάγεται στὸ βουλγ. *granica* (< σλαβ. *gornica* «εἶδος βελανιδιᾶς») ³.

Ἡ λ. χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

Γρανιτσοπούλα, ἢ [zd granitsupúla] - (320)

Χωριὸ πὺ βρίσκεται δεξιὰ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Ἡγουμενίτσης.

Πρόκειται γιὰ ἓναν ἑλλ. τοπωνυμικὸ σχηματισμὸ πὺ προέρχεται ἢ α) ἀπὸ τὸ τοπν. *Γρανίτσα* (βλ. προηγούμενο τοπν.) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -πούλα.

ἢ β) ἀπὸ τὸ προσηγ. *γρανίτσα* «δρυς ἢ μαλλωτὴ (*Quercus lanuginosa*)»⁴ καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -πούλα σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

Ὁ ὑποκορισμὸς στὴν α' περίπτωση γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ τὸ χωριὸ πρὸς τὴ γειτονικὴ *Γρανίτσα*.

Γράσδανη, ἢ [zd grázdanī] - (238)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ πὺ μετονομάστηκε (2.12.1929) σὲ *Καταμάχη*⁵.

Τὸ τοπν., πὺ σωστὰ σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer⁶ μὲ τὸ σλαβ.

1. Vasmer, 30.

2. Μπόγκας 2, 17. Τὸ δέντρο εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ ἄλλα ὀνόματα, ὅπως: ἀγριοβελανιδιά, δέντρο, μεράδι, ροτσόκι, ρουπάκι κλπ. (βλ. Χελδράιχ - Μηλιαράκη, 109· Καββάδα, 1339).

3. Miklosich, 74.

4. Βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

5. Μαρτυρεῖται *Μονὴ Καταμάχης*, στὰ πλησιόχωρα τοῦ χωριοῦ *Λάλιζα*, ἢ ὅποια τιμᾶται στὸ ὄνομα τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ἢ ὅποια κτίστηκε, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, κατὰ τὸν 17. αἰ. (βλ. *MEE*). Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ μοναστηριοῦ φαίνεται ὅτι συνετέλεσε στὴν μετονομασία τοῦ χωριοῦ *Γράσδανη*, μολονότι δὲν ὑπάρχει ἄμεση γειτνίαση. Ἡ ὀνομασία τοῦ μοναστηριοῦ ἀπὸ τὸ ρ. *καταμάχομαι* «πολεμῶ μὲ μανία ἐναντίον κάποιου» (Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στή λ.· Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.).

6. Vasmer, 30.

**Graždane* «οἱ κάτοικοι τοῦ κάστρου», προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *gradъ* (< *gorďъ*) «ὁ πύργος // τὸ ὄχυρό // ἡ πόλις»¹ καὶ τὴν κατάλ. *-jane* (πληθ. *-janī*), πού δηλώνει τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς πού ἀναφέρεται στὸ θέμα, μὲ τὴ γνωστὴ τροπὴ τοῦ ἀρχ. σλαβ. συμπλέγματος **dj* σὲ *zd* στὴ βουλγαρικῆ².

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Graždanī*, *Gra(d)čan*, *Zagradčani* στὴ νότια Ἀλβανία³. Γιὰ τοπν. ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς βλ. στὸ τοπν. *Γαρδίκι*.

Γρατσανά, τὰ [sta gratsaná] - (224)

Ὀνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀσπροχώρι (μετον. 1.4.1927), στὶς δυτικὲς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ Τόμαρος. Ἀρχικὰ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 4-5 συνοικισμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερο μέρος ἔχει ἐξαφανισθεῖ μετὰ τὶς κατολισθήσεις πού ἔγιναν ἐκεῖ. Σήμερα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ εἶναι ἐγκατεστημένοι στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ σὲ νέο οἰκισμό κοντὰ στὸ ποτάμι τῆς Τίριας, ἐνῶ στὴν ἀρχικὴ θέση ἀπομένουν μόνο ἐρείπια σπιτιῶν.

Τὸ τοπν. προέρχεται σύμφωνα μὲ τὸν Vasmer⁴ ἀπὸ ἕναν ἀρχ. σλαβ. τύπο **Gradъčan* «οἱ κάτοικοι τοῦ κάστρου» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ *gradъкъ* (< *gradъ* + ὑποκορ. κατάλ. *-ъкъ* / *-къ*) καὶ τὴν κατάλ. *-jane* μὲ τροπὴ (οὐρανικοποίηση) τοῦ *k* πρὶν ἀπὸ *j* σὲ *č*⁵. Ἡ μετακίνηση τοῦ τόνου καὶ ἡ ἐμφάνιση τοῦ *-ά* ἀντὶ τοῦ *-e* ἀναλογικὰ πρὸς τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-(ι)ανός*, *-(ι)ανή*, *-(ι)ανό* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν κατάλ. στὸν πληθ. τοῦ οὐδ. τύπου (*-ανᾶ*) ἢ ὁποῖα εἶναι πολὺ συχνὴ ὡς τοπωνυμικὴ κατάληξη⁶.

Γιὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς βλ. στὸ προηγούμενο τοπν. καὶ στὸ τοπν. *Γαρδίκι*.

Πβ. καὶ ἐπών. (ἀπὸ ἐθνικὸ) *Γρατσανίτης*⁷.

1. Miklosich, 73· Berneker, 330.

2. Vasmer, 296· Malingoudis, *Studien*, 149.

3. Seliščev, 261 καὶ 278.

4. Vasmer, 30.

5. Ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. σὲ ἐπών. **Γρατσανάς* (ἀπὸ τὸ ρ. *γρατσουνᾶ* / *γρατσανᾶ*) → (τοῦ) *Γρατσανᾶ* (μὲ παράλειψη τοῦ κτήματος ἢ τῆς θέσης μὲ τὴν ὁποῖα συνδέθηκε ὁ φορέας τοῦ ἐπών.), μολονότι θεωρητικὰ πιθανή, ἀποδυναμώνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι σχετικὸ ἐπών. δὲν μαρτυρεῖται στοὺς καταλόγους τοῦ ΟΤΕ ἢ ἄλλου.

6. Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 53-55.

7. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Ἰωανν.

Γρεβενίτι, τὸ [stu γrivinít] - (85)

Ἔνα ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζαγορίου, πίσω ἀπὸ τὸ ὕψωμα μὲ τὴν ὀνομασία *Τούφα*.

Τὸ τοπν., πὺ εἶναι μιὰ παραγωγή μὲ τὴν κατάλ. -ίτης¹, εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α. Ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ *Γρεβενίτης* < τοπν. *Γρεβενά* (< *γρεβενό*, τὸ «ὄ βράχος»² < σλαβ. *grebenъ* «κορυφογραμμὴ // βράχος»³), ἔρμηνεῖα πὺ συμφωνεῖ καὶ μὲ τὴν ἀρομ. ὀνομασία τοῦ χωριοῦ: *la Grebenítsl' i* (= στοῦ *Γρεβενίτη*)⁴ καὶ τὴν παράδοση, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ χωριὸ συνοικίσθηκε ἀπὸ κατοίκους τῆς περιοχῆς *Γρεβενῶν*.

β. Ἀπὸ τὸ οὔσ. *γρεβενό*, τὸ (βλ. παραπάνω) + τὴν κατάλ. -ίτης ἀπ' ὅπου **γρεβενίτης* «τόπος μὲ πολλοὺς βράχους» (πβ. *ἀγκαθίτης, ἀσφενδαμνίτης, δενδρίτης, πετρίτης* κλπ.)⁵.

Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις μὲ μεταπλασμὸ κατὰ τὸ σχῆμα: [st(u) γrivinít(i) > tu γrivinít(i)].

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Γρεβενίτης* «ὀνομασία ποταμοῦ» (ἀπὸ τὸ χωριὸ *Γρεβενό Ἀσπροπόταμου*)⁶, *Γρεβενή* (Κόνιτσα), *Γρεβενόν* (Φθιώτις - Ἀχαΐα), *Γρεμπενή* (Μεσσην.), *Γρεβενά*, *Γρεβενισκά* (Θεσ/νίκη), ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Grebeneč*, *Greben* (βουλγ.), *Greben*, *Grebenac*, *Grebenk* (σερβοκρ.), *Grebenje*, *Grebenec* (σλοβ.) κλπ.⁷ καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὰ: *Grebănoaga*, *Grebănoasa*, *Grebănul*, *Grebenaț*, *Grebenele*, *Grebeni* κλπ.⁸.

1. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐθνικὰ καὶ οὐσιαστικὰ (βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. Λεξ., στο λ. -ίτης).

2. Τὸ οὔσ. μαρτυρεῖται στὴν Πελοπόννησο (Meyer, NS 2, 24· Vasmer, 204). Πβ. καὶ τὸ σύνθετο *γρεμπανότοπος*, καθὼς καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ταυτόσημα: *γρέβεννα*, τὰ «βράχος» (G. Stadtmüller, «Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς διερευνήσεως τῆς Ἠλείου», *HX* 9 [1934] 159), *γρέμπανος*, ὁ «ὄ βράχος» (Somaverra, 87) καὶ *γράμπανα*, τὰ «οἱ ἀπότομοι βράχοι» (Meyer, NS 2, 24).

3. Miklosich, 76-77· Vasmer, REW 1, 305· Georgakas, *Beiträge* 1, 361.

4. Πληροφορία τοῦ Λ. Βρανούση.

5. Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 102-103.

6. Χατζηγάκη, Ἀσπροπόταμο, 45.

7. Vasmer, 30, 181, 204· Georgakas, *Beiträge* 1, 361· Šmilauer, 72.

8. Iordan, *Topon. romîn.*, 27-28.

Δελβινάκι, τὸ [sto ðelvinák'] - (365)

ἽΟνομασία οἰκισμοῦ ποῦ ἀναγνωρίστηκε ὡς δῆμος (9.5.1949), διοικητικὸ κέντρο τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου.

Τὸ τοπν. εἶναι μιὰ ἐλληνικὴ παραγωγή καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ τοπν. Δέλβινο καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -άκι, πιθανῶς γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ χωριὸ Δέλβινο τῆς Β. Ἡπείρου.

Τὸ τοπν. Δέλβινο κατὰ τὸν Malingoudis προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὔσ. *dьlva* (ἀρχ. σλαβ. *dьly*) «τὸ καζάνι», λ. ἢ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπν. ὡς γεωγραφικὸς ὄρος μὲ τὴ σημασία «κοίλωμα πεδιάδας, κοιλάδα»¹ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ьль² μὲ ἀπόδοση τοῦ ἰσχυροῦ (τονισμένου) σλαβ. *ь* μὲ [e] στὴν ἐλληνικὴ³.

Πβ. καὶ τὸ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. μὲ τὸν τύπο Δελβίνον (ἀπὸ τὸ 996) ΒΑ τοῦ Πολυγύρου Χαλκιδικῆς⁴.

Δέλνιο, τὸ [stu ðélnu] - (264)

ἽΟνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Γρεβενῶν χωρίων ποῦ ἀναγνωρίστηκε ὡς κοινότητα (7.8.1919) μὲ τὸ ἀρχαῖο ὄνομα Δελβινακόπουλο⁵. Ὡστόσο οἱ ντόπιοι ἀκόμη καὶ σήμερον ὀνομάζουν τὸ χωριὸ τους Δέλνιο καὶ ἑαυτοὺς Δελνιῶτες/-ιώτισσες.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὔσ. *dělъ* «τὸ τμήμα, ὁ διαχωρισμός, τὸ σύνορο // ἢ ὄροσειρά // ὁ λόφος»⁶ καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -ль⁷ μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἀτονου [i] σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ.

Πβ. καὶ τὰ συγγενῆ ἐτυμολογικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Δέλνιον (Καζάνη), Δέλνιο (στὴν ἐπαρχία Γρεβενῶν, τὸ γνωστὸ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πρόσβορο), Πράδαλα (Παραμυθιά) κλπ.⁸, ἀπὸ τὸ σλαβό-

1. Βλ. σχετικὰ στὴ βιβλιοκρισία τοῦ Ph. Malingoudis γιὰ τὸ ἔργο τοῦ J. Lefort, *Village de Macédoine. Notices historiques et topographiques sur la Macédoine oriental au Moyen Age: La Chalcidique Occidentale*, στὰ *Byzantinoslavica* 47 (1986) Fasc. 1, 71· Miklosich, 40, στὸ λ. *dely*· Berneker, 252, στὸ λ. *dьly*.

2. Miklosich, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 154.

3. Weigand, 17 κέξ· Malingoudis, *Studien*, 143-144.

4. Malingoudis, *Byzantinoslavica*, ὁ.π.

5. Οἱ ντόπιοι δὲν ἀναγνωρίζουν καμιά σχέση μὲ τὸ Δελβινάκι ἀπὸ τὸ ὁποῖο μὲ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -πουλο προῆλθε γλωσσικὰ τὸ ἐπίσημο ὄνομα τοῦ χωριοῦ.

6. Miklosich, 45· Berneker, 195· Šmilauer, 54.

7. Miklosich, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 154.

8. Vasmer, 47 καὶ 181.

φωνο χῶρο τά: *Predel, Zadel* (βουλγ.), *Delnica* (γιουγκ. Μακ.), *Delovi, Gruponь Dělъ* (σερβοκρ.), *Delce* (σλοβ.), *Diel, Zadiel* (σλοβακ.), *Dilce, Dil, Děl* (τσεχ.), *Działy, Dzielec* (πολ.), *Dilok* (ούκρ.) *Вогьsukонь Dělъ* κλπ.¹ και από τή Ρουμανία τά: *Deleni, Delani, Delnița*².

Βλ. και στο τοπν. *Πράδαλα*.

Δεμάτι, τὸ [stu ðimát] - (89)

Ὄνομασία χωριοῦ τοῦ Ζαγορίου στοῦ ΝΑ ἄκρο τῆς περιοχῆς του. Ὁ κάτοικος [ðimatát-s και ðimatát-sa] (= Δεματάτης, Δεματάτισσα).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. και προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἄλβ. κύριο ὄνομα *Demat* (και *Dem*³ ἀπ' ὅπου τὰ ἑλλ. ἐπών. *Ντέμος* και *Δέμος* με λόγιο ἐξελληνισμό) ἢ ἀπὸ τὸ ἑλλ. ἐπών. *Δεμάτης*. Τὸ τελευταῖο μπορεῖ να προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἄλβ. *Demat* ἢ ἀπὸ τὸ οὖσ. *δεμάτι, τὸ*⁴.

Τὸ ἄλβ. κύριο ὄνομα *Demat* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *Dem* (< *dem* και ἔναρθρα *dem-i* 'τὸ μοσχάρι') + τὴν ἄλβ. κατάλ. -at με τὴν ὁποία σχηματίζονται ἔθνικά, ἀλλὰ και ὀνόματα ποὺ δηλώνουν τὸ γένος, τὴν πατριά⁵.

Ἀποκλίνω πρὸς τὴν ἄλβ. προέλευση τοῦ κυριῶν. τοπν. και ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἔθνικό, ὁ κάτοικος τοῦ χωριοῦ, σχηματίζεται με τὴν ἐπίσης ἄλβ. κατάλ. -at (= *Δεματάτης, Δεματάτισσα*) και ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Γρεβενίτη θεωροῦν ὁμόγλωσσους και ὁμοεθνεῖς κατὰ κάποιο τρόπο τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν *Ντρεστενίκο, Λιάπη* και *Δεμάτι*⁶. Ἄς σημειωθεῖ και ἡ ἔντονη ἄλβανική ἐπίδραση στὰ τοπν. τῆς περιοχῆς.

Δέντσιζο, τὸ βλ. στοῦ λ. *Ντέντσικο, τὸ*.

Δερβένι, τὸ [stu ðervén'] - (33)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ ἔχει καταργηθεῖ σήμερα και διοικητικὰ ἔχει προσαρτηθεῖ στὴν κοινότητα *Μελισσόπετρας*.

1. Miklosich, *Bildung*, 238· Šmilauer, 54.

2. Jordan, *Topon. român.*, 407, 415 και 509.

3. Φουρίκη, *Ἄττικὴ* 41, 171.

4. *Ἀντιχάρισμα*, 172.

5. Φουρίκη, *Ἄττικὴ* 41, 171.

6. Πληροφορία τοῦ Λ. Βρανούση.

Τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. τῆς κοινῆς ΝΕ *δερβένι*, τὸ «τὸ πέρασμα, ἡ διάβαση, ἡ κλεισούρα», λ. πού εἶναι δάνειο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *dervent* (καὶ *derbent*) «στενὸ πέρασμα, χαράδρα»¹.

Πβ. καὶ τὰ ἐπών. *Ντερβένης* καὶ *Δερβένης*, ὅπως καὶ τὰ τοπν. *Ντερβένι* (Ζαγ.), *Ντερβένι - Δερβένι - Ντερβένια* καὶ *Ντερβενάκια* (Πελοπ.)².

Δερβεντίστα, ἡ [zd ðirvindísta] - (95)

Ἄρχικὴ ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Μετσόβου πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄνθοχώρι (μετον. 11.6.1924). Τὸ χωριὸ εἶναι ὄμορο πρὸς τὴ βλαχόφωνη περιοχὴ τοῦ Μετσόβου, γεγονὸς πού σημειώνει καὶ ὁ Λαμπρίδης³.

Ὡς βασικὴ λέξη γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ περσικῆς ἀρχῆς τουρκ. λ. *derbent* «στενὸ πέρασμα, κλεισούρα»⁴, ἡ ὁποία πέρασε σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς βαλκανικὲς γλῶσσες (ἑλλ., ἄλβ., σερβοκρ., βουλγ., ἀρομ.)⁵. Ἡ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. *-ista* καὶ ἡ δάνεια ἀπὸ τὰ σλαβ. ἄλβ. περιεκτ. κατάλ. *-ishtë* (καὶ ἑνάρθρα *-ishta*)⁶ ἐνθαρρύνουν τὴν προέλευση ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες ἢ ἀπὸ τὴν ἄλβ., προέλευση ἡ ὁποία ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ φωνηεντικούς λόγους (πβ. βουλγ. *dervent*, ἄλβ. *dervend* μὲ *nt/nd* ἀντὶ *n*).

Γιὰ σχετικὰ τοπν. καὶ προσοπ. βλ. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

Πβ. καὶ τοπν. *Dervend* (ἀπὸ τὸ 1650) πού συναντιέται σὲ ἀναφορὰ σχετικὰ μὲ τὴν κατάσταση τῆς κεντρικῆς καὶ βόρειας Ἀλβανίας κατὰ τὸν 17ο αἰ.⁷.

1. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ.: Steuerwald, 216.

2. Georgacas - Mc Donald, 215· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 399.

3. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 246: «... καὶ ἡ μὲν τοῦ Μετσόβου (ἐξαρχία)... ἐξ ὧν τὰ πέντε... ὑπὸ βλαχικῆς φυλῆς... οἰκούμενα ...καὶ τὴν κουτσοβλαχικὴν εἰσέτι... ὁμιλοῦντα... ἡ δὲ Δερβεντίστα, παρ' Ἑλλήνων οἰκουμένη...» καὶ Μαλ. 2, 40: «...περιλαβοῦσα δὲ καὶ τὸ ἑλληνόγλωσσον χωρίον Δερβεντίσταν...».

4. Steuerwald, 216.

5. Βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., 77 καὶ Δημητράκου, Λεξ., 1809· N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische* 2, Wiesbaden 1976, 41· P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* 1, 393· Βουλγαροελλ. λεξ., 201· Papahagi, 477.

6. Ἡ κατάλ., ἀπὸ αὐξητικὴ ἀρχικὰ σημασία, ἔλαβε ἀπὸ τὴν χρῆση τῆς στὰ τοπν. καὶ μιὰ τοπικὴ σημασία (Miklosich, *Bildung*, 209). Βλ. ἐπίσης γιὰ τὶς καταλ. καί: G. Stadtmüller, «Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς διερευνήσεως τῆς Ἠλείου», *HX* 9 (1934) 159-160· Φουρίκη, Ἀττικὴ 42, 120· Γεωργακά, Συμβολή, 66· Malingoudis, *Studien*, 154.

7. Çabej 3, 204.

Δερβίζιανα, τὰ [sta đirvǐžana] - (184)

Ὄνομασία χωριοῦ στήν περιοχή τῆς Τσαρκοβίστας. Κατά τόν Λαμπρίδη¹ στό χωριό κατοικοῦσαν 80 ἄλβανικές οἰκογένειες. Ὁ Ἀραβαντινός παραθέτει τὸ τοπν. μέ τόν τύπο Δερβιζιανά².

Τὸ τοπν. κατά τόν Vasmer³ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *terbežь* (< *terbiti* «ξεχερσώνω μέ φωτιά, καίω»⁴) καί τῆ δηλωτικῆ τῶν κατοίκων μιᾶς περιοχῆς σλαβ. κατάλ. *-jane* (*-janǐ*)⁵ μέ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μέ [d] στήν ἑλληνική⁶.

Πβ. καί τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τόν ἑλληνόφωνο χῶρο: Δερμπούνι ἢ Τερμπούνι (Ἀρκαδία) καί Τρέμπενο (Κοζάνη)⁷ καί β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Trebeža*, *Trebežo*, *Trěbič* (βουλγ.), *Trebeništa* (γιουγκ. Μακ.), *Trebež*, *Trebovec*, *Trebinja*, *Trebarjevo*, *Trěbinje*, *Tribunj* (σερβοκρ.), *Trebnik*, *Trěbno*, *Trěbenj*, *Trěbonlje* (σλοβ.), *Třebiště*, *Třebonje*, *Trebona*, *Třebeš* (τσεχ.), *Trzebawa* (πολ.), *Terebka*, *Terebonь*, *Terebla* (οὐκρ.), *Terebište* (ρωσ.) κλπ.⁸

Διμοκόρι, τὸ [sto đimokóri] - (357)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται στό ΣΣΕΔΚ κατά καιροὺς μέ διαφορετικούς τύπους: *Δημοκόρι* (1920), *Δημόκορη* (1928), *Διμοκόριον* (1940). Ὁ Ἀραβαντινός⁹ καταχωρίζει τὸ χωριό μέ τόν τύπο *Δημόκορη*. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἐπίσης στό τουρκ. κατάστιχο τοῦ Arvanid¹⁰ μέ τόν τύπο *Dimokri* (ἀπὸ τὸ 1431). Οἱ ντόπιοι ἀποδίδουν τὴν ὀνομασία τοῦ χωριοῦ τους στό βαφτ. *Δῆμος* καί τὸ

1. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 337.

3. Vasmer, 31.

4. Miklosich, 354, στό λ. *terbь*.

5. Vasmer, 302-303· Malingoudis, *Studien*, 158.

6. Ἡ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μέ [d] δὲν εἶναι ἄγνωστη στὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλληνόφωνου χώρου (βλ. Vasmer, 293) πιθανῶς ὄχι κατευθεῖαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐνδιάμεσο [d]: [t > d > d] (γιά τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μέ [d], βλ. καί Malingoudis, *Studien*, 132).

7. Vasmer, 152 καί 189· πιθανῶς στὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *terbiti* πρέπει νὰ συμπεριληφθεῖ καί τὸ τοπν. *Δερβιτσιάνη* πού ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης (*Ἀγαθοεργήματα* 1, 68) ἀπὸ τὴν ἐπαρχία τῆς Δρόπολης, λίγα χιλιόμετρα ΝΔ τοῦ Ἀργυροκάστρου.

8. Miklosich, *Bildung*, 330-331· Vasmer, 31· Šmilauer, 180.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 365.

10. Inalcik-Arvanid, 21 (ἀριθμ. 36).

οὐσ. *κόρη*, ἐρμηνεία πού ὑπαγορεύει καί τήν ὀρθογράφηση πολλῶν τύπων τοῦ τοπωνυμίου.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στήν ἀλβ. γλώσσα καί νὰ θεωρηθεῖ σύνθετο ἀπὸ τὸ ἀριθμητικὸ *dy* «δύο»¹ καί τὸ οὐσ. *tokëre* «μυλόπετρα»².

Ἡ σύνδεση τοῦ τοπν. μὲ τὸ βαφτ. *Δῆμος* καί τὸ οὐσ. *κόρη* ὀφείλεται σὲ λαϊκὴ ἐτυμολογία (παρετυμολογία) λόγω τῆς φωνητικῆς ὁμοιότητος πού παρουσιάζουν οἱ λ. τῆς ἀλβ. μὲ τὶς παραπάνω ἐλλ. λέξεις καί πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὑστερογενὲς δημιούργημα τῶν ντόπιων γιὰ νὰ ἐρμηνεύσει τὴν ὀνομασία τοῦ χωριοῦ τους.

Διπαλίτσα, ἡ [zd ðipalítsa] - (35)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ πού εἶναι γνωστὸ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μολυβδοσκεπάστη*³ (μετον. 2.12.1929). Βρίσκεται στήν Α πλευρὰ τῆς Νεμέρτσικας (Ντοῦσκο), πάνω ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Ἰάου καί 1,5 χλμ. Δ-ΝΔ ἀπὸ τὴ συμβολή του μὲ τὸν Σαραντάπορο.

Τὸ τοπν. μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ 1585 σὲ χφ. τοῦ Ἁγίου Ὄρους μὲ τὸν τύπο *Δηπαλήτζα* («...ἐξ ἐμοῦ Παρθενίου θύτος τοῦ ἐκ Πογωϊανῆς ἐκ Δηπαλήτζης χώρας...»⁴). Ἀναφέρεται ἐπίσης μὲ τὸν ἴδιο τύπο (*Διπαλίτσα*) ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ⁵ καί ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη⁶, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει: «...*Διπαλίτσα* (νεροτριβεῖον)...»

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στήν ἀλβ. γλώσσα καί νὰ θεωρηθεῖ σύνθετο ἀπὸ τὸ ἀλβ. ἀριθμητικὸ *dy* «δύο»⁷ καί τὸ προσηγ. *palic/ë, -a* πού εἶναι τύπος ἀπὸ τὸ οὐσ. *pal/ë, -a* «ἡ πτυχὴ // ἡ συνοικία // ἡ πλευρὰ»⁸ καί τὴν σλαβ. ἀόχης ἀλβ. ὑποκορ. κατάλ. *-icë*, καί *-ica* ἑναρθρα, (< σλαβ.

1. Γιὰ τὸ ἀριθμητικὸ βλ. Çabej 3, 495-496.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 285· Χριστοφορίδης, 217. Ἡ λ. στὴ σύγχρονη ἀλβ. ἐμφανίζεται μὲ τὸν τύπο *tok/ër, -ra* (Γκίνης, 259· Buchholz, 329· *Fjalor*, 371).

3. Τὸ ὄνομα ὀφείλεται στήν παρακείμενη Ἱερὰ Μονὴ Μολυβδοσκεπάστου καί ἀπὸ ἐδῶ τὸ θηλ. γένος τῆς μετονομασίας. Συνηθέστερα ὁμῶς ἡ νέα ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ἐκφέρεται σὲ οὐδ. γένος (τὸ *Μολυβδοσκεπάστο*), ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. *χωριό*.

4. Lambros 2, 230, 4965.1.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 44, καί 137-138.

6. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 7.

7. Γιὰ τὴν ἐτυμολογικὴ προέλευση τῆς λ. βλ. Çabej 3, 495-496.

8. Τσέτσης, 136· Buchholz, 380· Γκίνης, 292-293.

-ica)¹ με απόδοση του ἄλβ. γ με [i] στην ἑλληνική. Ἡ λ. *pal/é, -a* χρησιμοποιεῖται ἐδῶ ὡς γεωγραφικός ὄρος.

Δοβλά, ἡ [zd donlá] - (250)

Ἵονομασία χωριοῦ στην περιοχή τῆς Ντουσκάρας. Ὁ Μπέττης τὸ παραθέτει με τὸν τύπο *Ντοβλά*.

Ὁ Vasmer² ἐτυμολογώντας τὸ τοπν. *Ντόβλα* (Μεσολόγγι) τὸ σχετίζει με τὸ σλαβ. **dobľ* (< **dobolb*), μαρτυρημένο μόνο στὴ σλοβακική, ὅπου *dbol* «ἡ κυψέλη»³.

Νομίζω ὅμως ὡς πιθανότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τῆ σλαβ. πρόθ. *do* «μέχρι»⁴ καὶ τὸν θηλ. τύπο *obľá* (ἄρσ. *obľ*) «στρογγυλός»⁵, λέξεις πὺ συμπροφέρθηκαν ὡς μία.

Τόσο με τὴν πρόθ. *do* ὅσο καὶ με τὸ ἐπίθ. *obľ* σχηματίζονται τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως:

Do Vodenicata (βουλγ.), *Dovezenci* (γιουγκ. Μακ.), *Domislica* (σερβοκρ.) *Do Duba* (σλοβακ.), *Do Potoka* (τσεχ.), *Dowidy* (πολ.), *Do Perekora* (ρωσ.)⁶ καὶ *Obla* (βουλγ.), *Obla Budo* (γιουγκ. Μακ.), *Obla Gorica*, *Oblica* (σερβοκρ.), *Hoblik* (τσεχ.), *Oblica* (πολ.), *Oblonka* (ρωσ.)⁷.

Δολιανά, τὰ [sta dul'aná] - (233)

Κεφαλοχώρι τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης, ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων, τὸ ὁποῖο παλαιότερα συγκαταλεγόταν στὰ Ζαγοροχώρια.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη⁸ με τὴ σημασία «τόπος χαμηλός» καὶ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν Vasmer⁹ ἀπὸ τὸ σλαβ. *Doljane* «ὁ κάτοικος τῆς κοιλάδας» (< σλαβ. *dolb* «ἡ κοιλάδα» + κατάλ. *-jani*).

Πρὸ τοῦ ἐλληνόφωνο χῶρο τὸ ἴδιο τοπν. στὴν Εὐρυτανία, Τρίκαλα καὶ Ἀρκαδία, με τὸν τύπο *Δόλιανη* (Ζαγ., Καστορ., Βέροια), Δου-

1. Cama, *Lehrbuch*, 57· Cama, *Wortbildung*, 66.

2. Vasmer, 74.

3. Βλ. Berneker, 242, στὸ λ. *dobľ*.

4. Miklosich, 47· Berneker, 203.

5. Miklosich, 219· Vasmer, *REW* 2, 241.

6. Šmilauer, 55.

7. Miklosich, *Bildung*, 288· Šmilauer, 130.

8. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 14.

9. Vasmer, 31.

λιάνε ἢ Ντουλιάνε (Φιλιάτες)¹ καὶ Ντόλου (Κοζάνη)² καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Kozi Dol, Doljan* (βουλγ.), *Golem Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Dolec, Dolina, Dolje, Dolenja, Doljani, Doljana* (σερβοκρ.), *Dolski Potok, Dolenja* (σλοβ.), *Dolce, Dolsko, Dolany* (τσεχ.), *Dolsko, Podolce* (πολ.), *Syhodil, Dolina Gola* (οὐκρ.), *Suhaja Dalina* (λευκορ.), *Dolina* (ρωσ.) κλπ.³

Δόλιανη, ἡ [zd dól' an] - (83)

᾽Ονομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου⁴. ᾽Ο κάτοικος [*du-l' anít-s, dól' anít-sa*], (= Δολιανίτης, Δολιανίτισσα).

᾽Ο Λαμπρίδης χαρακτηρίζει τὴν τοποθεσία ὅπου βρίσκεται τὸ χωριὸ Δόλιανη ὡς «φαραγγώδη»⁵ καὶ ἄλλου ὡς «κατωφέρεια»⁶.

᾽Ο Vasmer⁷ παράγει τὸ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβ. *dolъ* «ἡ κοιλάδα» καὶ *Doljane* «ὁ κάτοικος τῆς κοιλάδας». Τὸ χωριὸ ὅμως βρίσκεται μέσα σὲ μιὰ χαράδρα γι' αὐτὸ ἡ λ. *dolъ* χρησιμοποιεῖται ἐδῶ μὲ τὴν ἀρχικὴ τῆς σημασία «ἡ τρύπα, ὁ λάκκος, ἡ χαράδρα»⁸. Ἔτσι δικαιολογεῖται καὶ ἡ περιγραφή πού δίνει ὁ Λαμπρίδης.

᾽Απὸ τὰ σλαβ. προέρχεται καὶ τὸ ρουμ. *dolpa* «ἡ χοάνη τῆς γῆς»⁹.

Πβ. τὸ τοπν. Δολιανὰ «ὄνομα χωριοῦ» (Ἡπειρος-Πελοπ.), Δουλιάνε ἢ Ντουλιάνε «ὄνομασία χωριατῶν» (Λιὰ Φιλιατῶν)¹⁰ καὶ Ντόλιαν ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Σταρόβου (Ἄιβ.)¹¹. Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ προκινούμενο τοπωνύμιο.

1. Vasmer, 82, 89, 153, 191, 201· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 487· HE 37 (1988), 499· Κ. Σπανοῦ, «Ἀνέκδοτη πρόθεση 291 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο 17 (1990) 52.

2. Πρόκειται γιὰ τὸ χωριὸ πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Βυθὸς κοντὰ στὸν Πεντάλοφο Κοζάνης.

3. Miklosich, *Bildung*, 239-240· Šmilauer, 56.

4. Τὸ χωριὸ εἶχε μετονομαστεῖ σὲ Νέο Ἀμαρούσιο (20-9-1955), ἀλλὰ τελευταῖα (1984) ἐπανῆλθε ἡ ἀρχικὴ ὡς ἐπίσημη ὄνομασία του.

5. Λαμπρίδου, Ζαγοριακά, 74.

6. Λαμπρίδου, Ζαγ., 1, 34.

7. Vasmer, 31.

8. Miklosich, 47· Berneker, 208· Vasmer, REW 1, 358, λ. *dol*.

9. Dictionar romîn-german, Bukurești 1963, 196.

10. Ἄντ. Βενέτη, «Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Λιὰ Φιλιατῶν», HE 37 (1988), 499.

11. Ἐθνολογικὴ στατιστικὴ τῆς Βορείου Ἡπείρου τῷ 1913, τύποις «Ἀγκύρας» I. Κουμένου, Θεσσαλονίκη, 8.

Δολό, τὸ [sto ðoló] - (350)

ἽΟνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, το ὁποῖο ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης¹ καὶ τὸ χαρακτηρίζει ὡς «... (χαμηλόν)... μὴ θερμαινόμενον ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐν ὥρᾳ χειμῶνος... ἔνεκα ἰδίου ὑπερκειμένου ὄρους».

Τὸ τοπν. ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν Vasmer² ὁ ὁποῖος τὸ θεωρεῖ σλαβ. καὶ τὸ ἀποδίδει στὸ ἀρχ. σλαβ. *dolъ* «κοιλιάδα».

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὰ προηγούμενα τοπωνύμια.

Δομολεσιά, ἡ [zd ðumulišá] - (260)

ἽΟνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος μὲ τὸν οἰκισμό *Τοσκεσάκι* (σημ. *Μικροχώρι*) συναποτελοῦν μιὰ κοινότητα μὲ τὸ χωριὸ *Σενίκο*. ἽΟ ἽΑραβαντινὸς³ παραθέτει γιὰ τὸν οἰκισμό τὸν τύπο *Τομπλεσά*, ἐνῶ ὁ Μπέττης⁴ τὸν τύπο *Ντομολισά*.

ἽΟ Vasmer⁵ χαρακτηρίζει τὸ τοπν. ὡς ἓνα ὄνομα ποῦ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἐξηγηθεῖ καὶ τὸ σχετίζει μὲ τὸ σλαβ. **Dobolěsъ* (πιθανῶς ἀπὸ τὸ *dobъ* «βαλανιδιά» καὶ τὸ *lěsъ* «δάσος», δηλ. «δάσος ἀπὸ βαλανιδιές»).

ἽΟ τύπος του τοπν. *Τομπλεσά* ποῦ παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν ἽΑραβαντινὸ θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ θεωρηθεῖ ὡς μιὰ παραγωγή ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *toplъ* (βουλγ. *topъl*) «θερμὸς» καὶ τὸ ἐπίσης σλαβ. οὐσ. *lěsá* «ὁ φράχτης, ἡ μάντρα», γιὰ νὰ δηλώσει «θερμὸ, ἀπάγκιο μέρος, ὅπου μαντρώνουν τὰ ζῶα, τὸ χειμαδιό», μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μὲ [d] στὴν ἐλληνική⁶.

ἽΩστόσο ἡ φωνητική τοῦ τοπν. [zd ðumulišá] μᾶς ὑποχρεώνει νὰ δεχθοῦμε μὲ ἐπιφυλάξη τὶς παραπάνω ἐκδοχὲς καὶ νὰ θεωρήσουμε ὅτι τὸ

1. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 9.

2. Vasmer, 31.

3. ἽΑραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 353.

4. Μπέττης, *Ὀνοματολογία*, 18 καὶ 23.

5. Vasmer, 31.

6. Γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μὲ [d] στὴν ἐλλ. βλ. στὸ τοπν. *Δερβίζιανα*, σ. 97, σημ. 6. Πβ. καὶ τὰ περιφρ. τοπν. *Topla Reber*, *Topli Vrh*, *Topli Do* καὶ τὸ σύνθετο *Cierławodka*, (Miklosich, *Bildung*, 329· Šmilauer, 18). Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν. *Τοπλιτζός*, «φρούριο κοντὰ στὸν ἽΕβρο» κατὰ τὸν Κεδρηνό, *Τόπλιτσα* (Ἵωάνν.), *Τοπλίτσα* (Τρίκ.), *Τόπλιανη* (Βέρ. - Vasmer, 54, 97, 213) καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Toplika*, *Toplica* (βουλγ.), *Toplik* (γιουγκ. Μακ.), *Toplica*, *Toplićice* (κροατ.), *Topla*, *Toplikъ*, *Topluha*, *Topličani* (σερβ.), *Toplá* (σλοβακ.), *Terlice*, *Terlička* (τσεχ.), *Тертыги* (οὐκρ.), *Терлоє* (ρωσ.) κλπ. (βλ. Miklosich, *Bildung*, 329· Šmilauer, 180).

τοπν. προέρχεται από τὸ ἀλβ. *dhom/ë, -a* «ὁ χῶρος, ὁ τόπος»¹ καὶ τὸν ἀλβ. περιεκτ. τύπο *lisé/ljisé* καὶ ἑναρθρα *lis/é, -á* ἢ *ljis/é, -á* ἢ *les/é, -á* καὶ μὲ ἀπόδοση στὴν ἑλλ. μὲ τὸν τύπο *Λεσιά*² γιὰ νὰ δηλώσει τὸν «τόπο ὅπου φύονται βελανιδιές», ἔρμηνεία ἢ ὁποία ἀνταποκρίνεται καὶ στὴν πραγματικότητα ποὺ παρουσιάζει ὁ τόπος. Σημειώνεται ἐπίσης ἡ σειρά τῶν δύο συνθετικῶν μερῶν, ὅπου τὸ προσδιοριζόμενο οὖσ. (*dhomë*) προηγεῖται τοῦ προσδιοριστικοῦ (*lisé* κλπ.), σειρά ἢ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν ἀλβανική, ὄχι ὅμως τὴν ἑλληνική (καὶ τὴ σλαβική), ὅπου τὸ ἀντίστοιχο σύνθετο θὰ εἶχε τὸν τύπο *βελανιδότοπος, δεντροτόπος* κλπ. καὶ ὄχι «τόπος μὲ βελανιδιές».

Πβ. καὶ τοπν. *Λεσιά, ἡ* (Ὀλυμπία)³, *Λεστόρι* (Ἄττική)⁴ καὶ *Λισέ* (Ἄττ.)⁵.

Δουβίζδανα, τὰ [sta ðuvízðana] - (121)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχή Μαλακασίου, τὸ ὅποιο ἀρχικὰ μετονομάστηκε σὲ *Χαλάσματα* (μετον. 1.4.1927)⁶ καὶ ἀργότερα σὲ *Προσήλιο* (12.3.1928), ὄνομα μὲ τὸ ὅποιο εἶναι γνωστὸ τὸ χωριό. Ὁ Μπέττης τὸ ἀναφέρει καὶ ὡς *Ντοβίσδενα*⁶.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *dobъ / dombъ* «ἡ δοῦς, ἡ βελανιδιά»⁷ καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. *-itъ*⁸: **dobitъ* καὶ τὴ δηλωτικὴ τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου κατάλ. *-jane*: **dobitjane* καὶ **dobidjane* (μὲ ἠχηροποίηση τοῦ *tj > dj*) ἀπ' ὅπου [ðuvízðane] μὲ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *d-b* μὲ [ð-v] στὴν ἑλληνική (λόγιος ἐξελληνισμός)⁹, ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ρ μὲ [u]¹⁰ καὶ πτώση τοῦ συμπλέγματος *dj* σὲ [zd]¹¹.

1. Buchholz, 118· Fjalor, 250.

2. Οἱ τύποι προέρχονται ἀπὸ τὸ ἀλβ. *lis* ἢ *ljis* «εἶδος βελανιδιάς» (βλ. Φουρίκη, Ἄττική 41, 131).

3. Georgacas-Mc Donald, 178 καὶ 325.

4. Σαρρῆς, Ἄττική, 143.

5. Φουρίκη, Ἄττική 41, 131.

6. Μπέττης, Ὄνοματολογία, 24.

7. Miklosich, 48· Berneker, 216.

8. Ἡ κατάλ. σχηματίζει οὖσ. καὶ ἐπίθετα: πβ. τὰ ἐπίθ.: *domovitъ* «ὕπναλέος», *gromoiimenitъ* «αὐτὸς ποὺ ἔχει τὸ ὄνομα τῆς βροντῆς», *imenitъ* «ἐνδοξος», *imovitъ* «θεϊκός» κλπ. (βλ. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 193).

9. Vasmer, 294· Weigand, 35 καὶ 36.

10. Malingoudis, *Studien*, 142-143.

11. Vasmer, 296 κέξ· Malingoudis, *Studien*, 149.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: Δούβνιτσα (Αἰτωλοκαρυν.), Δουβιανὰ (Πρέβ.), Δουμπιὰ (Χαλκιδική)¹ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Dъbono* (βουλγ.), *Dabje* (γιουγκ. Μακ.), *Dubnica*, *Dubica*, *Dubno*, *Dubovac*, *Dubonica* (σερβοκρ.), *Dobje* (σλοβ.), *Dubie* (σλοβακ.), *Dubečno* (τσεχ.), *Dybona* (ουκρ.), *Dybna* (λευκορ.), *Dybono* (ρωσ.) κλπ.².

Δραγάρι, τὸ [stu draǵár] - (82)

Ὀνομασία χωριοῦ στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τοῦ Ζαγορίου, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καστανῶν* (μετον. 1-4-1927).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Δραγαί*³, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ Vasmer⁴ νὰ θεωρεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ ὀνομασίες δύο διαφορετικῶν χωριῶν. Κατὰ τὴ γνώμη μου ὁ τύπος *Δραγαί* προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο *Δραγάρι* μὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ *r*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ ἢ:

α) στὸ σλαβ. **dragarъ* «ὁ δερβεντζής, αὐτὸς ποὺ ἐλέγχει τὸ δρόμο ἢ τὸ πέρασμα» < *draga* (< ἀρχ. σλαβ. *dorga*) «ὁ δρόμος, τὸ πέρασμα // ἢ κοιλάδα»⁵ + κατάλ. -*агь* ἢ

β) στὸ σλαβ. **dragarъ* «ὁ ἀγαπητὸς» < *dragъ* (< ἀρχ. σλαβ. *dorgъ*⁶) + κατάλ. -*агь*.

Μὲ τὴν κατάλ. -*агь*⁷ σχηματίζονται οὐσ. ποὺ δηλώνουν ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἢ ἀσχολεῖται μὲ αὐτὸ ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα τοῦ ὀνόματος.

Καὶ τὰ δύο σλαβ. προσηγ. ἀντιπροσωπεύονται πλούσια στὴ σλαβ. ὀνοματολογία:

α) *draga*:

τοπν.: *Dražesnica* (βουλγ.), *Draga* (γιουγκ. Μακεδ.), *Draga*, *Draganje*, *Drage*, *Dražica*, *Dražice*, *Dražina*, *Carova Draga*, *Vodena Draga* (σερβοκρ.), *Podraga*, *Draga* (σλοβ.), *Draha* (σλοβακ.), *Dráhy*, *Zadražany* (τσεχ.), *Zinnadropa* (πολ.), *Nadorožna*, *Pridorožniĭ* (ουκρ.) κλπ.⁸.

1. Vasmer, 70 καὶ 204· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 326.

2. Miklosich, *Bildung*, 237-238· Šmilauer, 57.

3. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 86.

4. Vasmer, 31 καὶ 32.

5. Miklosich, 49· Berneker, 212.

6. Miklosich, ὁ.π.· Berneker, 213. Ἡ λ. ὡς δάνειο καὶ στὰ ρουμάνικα· (βλ. Tiktin 2, 92-93).

7. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 88· Λαμψίδης, 35.

8. Miklosich, *Bildung*, 240· Šmilauer, 56.

β) *dragъ*:

προσωπ.: *Drag, Dragović, Drago, Draga, Dragoi, Dražoje, Dražojević, Dražilo, Dragan, Dragun* κλπ.

τοπν.: *Dragac, Dragovac, Dražice Drazon* κλπ.¹.

Δραγοβέτσι, τὸ [stu draγυνέts] - (232)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἰελαφος (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν., ποῦ σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer² μετὸ συχνὸ σερβοκρ. τοπν. *Dragona* (< **Dragonъсь*) κλπ., προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Dragono* καὶ τὴν κατάλ. -*сь*³ μετὴν ὁποῖα σχηματίζονται οὖς. ποῦ δηλώνουν καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ποῦ ἀναφέρεται στὸ θέμα. Τὸ τοπν. *Dragono* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Drag*, ποῦ εἶναι συγκεκριμένος τύπος τῶν *Drago-mir, Drago-slan* κλπ. (< *dragъ* «ἀγαπητός»)⁴ καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. -*ονο*.

Πβ. καὶ τὰ προσωπ.: *Dargomer, Dragomir(a), Dragovit, Dragovid, Drogač, Droguš, Drohost, Drago, Dragoj, Dragan, Dragana, Dragović, Dragota* κλπ.⁵ καθὼς καὶ τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Δραγοβίστα* (Τρίκ.), *Δράγανον* (Αἰχάϊα), *Δραγαλεβός* (Ἀρκαδία), *Γαργαλεβός* (Λακ.), *Δραγοβουσιτσα* (Σέρρες), *Δραγοτίν* (Σιδηρόκ.), *Δραγόσι* (Νιγρίτα), *Δραγοβάστα* (Θράκη)⁶ καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Dragac, Dragovac, Dragijevica, Dragojevac, Dragol, Draganje, Dragotin* (σερβοκρ.), *Drahon, Dražice* (σλοβ.), *Dorogožiči, Dorogomilov* (ρωσ.) κλπ.⁷.

Δραγομή, ἡ [zd draγumí] - (312)

Ὄνομασία χωριοῦ γνωστοῦ σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα *Παλιουρῆ*⁸ (μετον. 20.9.1955). Βρίσκεται στὴ φυσικὴ δίοδο ποῦ ὀδηγεῖ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα πρὸς τὸ Ἰόνιο πέλαγος.

1. Miklosich, *Bildung*, 57-58 καὶ 147-148· Schlimpert, *Slaw. PN*, 36-37 καὶ 44.

2. Vasmer, 32.

3. Miklosich, *Bildung*, 209-210.

4. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 57 κέξ.

5. Miklosich, ὁ.π.· Schlimpert, *Slaw. PN*, 44-45.

6. Vasmer, 89, 133, 153, 166, 216, 231.

7. Miklosich, *Bildung*, 147-148.

8. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται στὸ παρακείμενο μοναστήρι τῆς *Παλιουρῆς* (γιορτάζει

Τὸ τοπν. μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ 1380 στὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων»¹ καὶ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ² ὡς: «Φρούριον ἀκμαῖον ἐπὶ τῶν Δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου, οὗ τὰ ἐρείπια φαίνονται πλησίον τοῦ σωζομένου συνωνύμου χώρου ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Κουρέντων». Ὁ ἴδιος στὴ συνέχεια σχετίζει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο Ὑδραγεμῆ μὲ τὴ σημασία «γεμάτα μὲ νερό», ἐνν. μέρη.

Ὁ Vasmer³, κάνοντας λόγο γιὰ τὸ ἴδιο τοπν. τὸ ὁποῖο τοποθετεῖ στὴν περιοχὴ τῆς Παραμυθιάς, τὸ ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τὸν κτητικὸν τύπον **Dragomjъ*. Ὁ τύπος **Dragomjъ* προέρχεται ἀπὸ τὸ συγκεκριμένον τύπον τοῦ σλαβ. προσωπ. *Dragomir* (< *dragъ* «ἀγαπητός»)⁴ καὶ τῆ σλαβ. κτητικῆ κατάλ. *-jъ*⁵.

Γιὰ προσωπ. καὶ τοπν. τόσο ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν σλαβόφωνο χῶρο, βλ. στὸ προηγούμενον τοπωνύμιον.

Δραγοψά, ἦ [zd draɣupsá] - (214)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν.

στὶς 8 Σεπτεμβρίου) τοῦ τέλους τοῦ 17. αἰ. (ἰδρυμένον τὸ 1668 κατὰ τὸν Μπόγκα 1, 289, στὸ λ. παλιούρια, τὸ 1690 κατὰ τὴ ΜΕΕ, στὸ λ. Παλιουρῆς, Μονή).

Τὸ τοπν. πιθανῶς σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐδ. παλιούρι, τὸ «ἀγκαθερός θάμνος, ὁ παλιουρός» καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ός, -ή, -οή* ὅποια ἀπὸ δηλωτικὴ χρώματος: λιβανός, μελιτζανός, χελυός κλπ. (Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1, 148) κατέληξε νὰ ἔχει περιεκτικὴ σημασία τόσο σὲ προσηγορικά: ξυλή, ἢ «ἡ ξυλεία», ρουχή, ἢ «ὁ ρουχισμός», ποδεμή, ἢ «τὰ ὑποδήματα» κλπ. (βλ. Θεοδοπούλου, Κέως, 13-14) καὶ σὲ τοπν. (πβ. τοπν. Ρουμανό, σ. 262). Κατὰ τὶς μαρτυρίας τὸ μοναστήρι χτίστηκε μέσα σὲ δάσος ποῦ ἦταν γνωστὸ μὲ τὸ τοπν. Παλιουρά (Μπόγκας, δ.π. ΜΕΕ, δ.π.).

Ὡστόσο στὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων» (βλ. Βρανούση, Χρον. Ἰωαννίνων, κεφ. 14, στίχ. 8-10) ἀναφέρεται: «...καὶ φυλακὰς καὶ κλωβία αὐτὸς ἐδείματο (ἐνν. ὁ δεσπότης Θωμᾶς Πρελοῦμπος), καὶ παλιουρὴν ἀνήγειρεν...». Ἴσως λοιπὸν εὐσταθεῖ ἢ ἐπιφύλαξη ποῦ διατυπώνει ὁ Μπόγκας (δ.π.): «Μήπως ὑποκρύπτεται ἐδῶ ἄλλο τι καὶ ὄχι ἡ λ. παλιούρια...» καὶ τὸ τοπν. Παλιουρῆ πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *palýtë* (i, e), «αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει σοβατιστεῖ // βαφεῖ» (*Fjalor*, 843), λ. ἢ ὅποια παρετυμολογήθηκε πρὸς τὴ λ. παλιούρι; Πιθανῶς ἡ σύνδεση τοῦ προσηγ. παλιουρῆ τοῦ παραπάνω ἀποσπάσματος παρασύρει τὸν Ἀραβαντινὸ (Χρονογραφία 2, 122), ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι: «Τὸ ρηθὲν Μοναστήριον (ἐνν. τῆς Παλιουρῆς) ὑπάρχει κτίσμα τοῦ τυράννου Δεσπότη Θωμᾶ».

1. Βρανούση, Χρον. Ἰωαννίνων, κεφ. 23, στίχ. 8-13· βλ. καὶ στὸ τοπν. Ἀραχοβίτσα.
2. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 46 καὶ 329.
3. Vasmer, 32.
4. Miklosich, *Bildung*, 58.
5. Malingoudis, *Studien*, 156.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Δρεαβοψά*, τοπν. πὸ διορθώνει ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ *Δραγοψά*¹.

Κατὰ τὸν Vasmer² τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο τῆς γενικῆς *Dragonьca* μὲ ἀποβολὴ τοῦ *ь*, ἐνῶ ὁ Zaimon³ διατυπώνει τὴν ἄποψη ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ ἕναν ἀρχικὸ τύπο **Dragonica* > **Dragonca* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ь*, ὅπως μαρτυρεῖται σὲ βουλγ. ἰδιώματα, καὶ τροπὴ τοῦ *vc* σὲ *pc*.

Πρόκειται δηλ. γιὰ ἕνα κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Drag(o)* (πὸ εἶναι συγκεκριμένους τύπος τῶν *Drago-migrь*, *Drago-slavь*, κλπ.) καὶ τὴν ἐπιθετ. -κτητ. κατάλ. -ον(ο) > *Dragono* + τὴν κατάλ. -ica μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *i* καὶ τροπὴ τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος *vc* σὲ *ps*.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. καὶ προσωπ. βλ. στὸ τοπν. *Δραγοβέτσι*.

Δραμεσιοί, οἱ [sts dramišús] - (195)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας, οἱς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ Ὀλύτσικα, κοντὰ στὸν ἀρχαιολογικὸν χώρον τῆς Δωδώνης.

Τὸ τοπν., πὸ παραδίδεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Δραμεσοῦς*⁴, εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνδρων. *Δραμεσοῦ* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἐκφορὰ τοῦ ἀνδρων. σὲ ἐμπρόθετη γενική: [sts dramišús] (= στῆς *Δραμεσοῦς*) ἐνν. *τὰ κτήματα, τὰ χωράφια* κλπ., τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετη αἰτ. πληθ. ἀρσενικοῦ γένους, δηλ. [sts dramišús] (= στοὺς *Δραμεσιοὺς*) ἀπ' ὅπου ὁ τύπος *Δραμεσιοί* τοῦ τοπωνυμίου.

Τὸ ἀνδρων. *Δραμεσοῦ* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Δράμεσης*⁵ καὶ τὴν ἀνδρων. κατάλ. -οῦ. Τὸ ἐπών. *Δράμεσης* προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸ ἄλβ. ρ. *dër(r)moj* «συντριβω, θραύω // μτφ. δέρνω πολὺ»⁶ καὶ τὴν κατάλ. -esë⁷ > **dë-r(r)mesë* μὲ μετάθεση τοῦ *r(r)* καὶ ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. ἔμῃ [a] καὶ τοῦ ἄλβ. *d* μὲ [d̥] στὴν ἑλληνική⁸.

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305 καὶ σημ. 8.

2. Vasmer, 32.

3. Zaimon, 109.

4. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 20.

5. Βλ. *ΟΤΕ* Ἀθ.

6. *Fjalor*, 199· Γκίνης, 87· Buchholz, 99, στὸ λ. *dërmon*.

7. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται οὖς. ἀπὸ ρήματα σὲ -oj, -ej, -uaj καὶ δηλώνουν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξης ἢ κάτι πὸ ἔχει σχέση μὲ ὃ, τι δηλώνει τὸ ρῆμα: *kríjoj* → *kríjesë* «δημιούργημα», *ngarkoj* → *ngarkesë* «φορτίο», *banoj* → *banesë* «κατοικία», *mbuloj* → *mbulesë* «κάλυμμα» κλπ.

8. Βλ. Οἰκονόμου, *Ἀλβ. ἐπίδραση*, 74-75 καὶ 80 ἀντίστοιχα.

Πβ. τὸ ἐπὼν. *Δράμεσης* (Ζάκυνθος) καὶ τὰ τοπν. *Δράμεση* (Φιλιάτες-Θήβα), *Δράμεσι* (Καρυστία) καὶ *Δραμάζι* (Τρίκ.)¹ τὰ ὅποια προέρχονται ἀπὸ περιοχὲς ὅπου ἔχουμε μαρτυρημένες ἐγκαταστάσεις Ἰαλβανῶν.

Δριμάδες, οἱ [sts d̥rimádes] - (344)

Ἰονομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Πογωνίου². Τὸ τοπν. συνηθίζεται μὲ τὴ γραφὴ *Δρυμάδες*.

Χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἡ περίπτωση ἑνὸς κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὰ ἐπὼν. *Δρίμης* (καὶ *Δρύμης*), *Δρίμας*³ καὶ τὴν πληθυντικὴν κατάλ. -άδες ποὺ δηλώνει τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα καὶ σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση τὸ μέρος ὅπου αὐτὰ εἶναι ἐγκατεστημένα⁴, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ περίπτωση τὸ τοπν. νὰ ἔχει ἀρχὴ στὴν ἄλβ. γλῶσσα.

Γι' αὐτὸ πιστεύω πὼς τὸ τοπν. μπορεῖ νὰ ἔχει δημιουργηθεῖ ἀπὸ περιφραση τοῦ ἄλβ. οὐσ. *dhri*, -a «τὸ κλῆμα»⁵ καὶ τὸ ἐπιτασσόμενο θηλ. ἐπίθ. *madhe* (e), ἄρσ. *madh* (i) «μεγάλος»⁶: *dhri-madhe* ὅπου *Δριμάδες* μὲ ἐπίδραση τῶν κυριῶν. τοπν. σὲ -άδες.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας συνθέσεως τοπν. ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο μὲ β' συνθετικὸ τὸ ἐπίθ.: *madh*, -e (i, e): ἸΑραϊ-μάδι, τοῦ ἸΑραϊ-μάδε, ἸΑραμάδι, ἸΑραμάδα, Ντάρδα-μάδε, Γκούρι-μάδι, Γκουρμάδι, Κουρμάδι, Κρεϊ-

1. ΜΕΕ, στὰ λ.: Κ. Σπυροῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν προέθεσι 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιον* 23/24(1993) 87.

2. Κατὰ τὴν παράδοση ἡ ἀρχικὴ θέση τοῦ χωριοῦ ἦταν στὴν τοποθεσία Βασιλάτες (σήμερα στὴν ἐπικράτεια τοῦ ἄλβανικοῦ κράτους), ἀπ' ὅπου οἱ κάτοικοι μετακινήθηκαν λόγω τῶν κουνουπιῶν τῆς ἐλώδους περιοχῆς. Ἄλλη ἐκδοχὴ θέλει τὸ χωριὸ νὰ ἔχει κτιστεῖ ἀπὸ κατοίκους τοῦ χωριοῦ *Δρυμάδες* (βλ. ἸΑραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 358) τῆς περιοχῆς Χιμάρας (βλ. γιὰ τὶς παραδόσεις ἸΑθ. Δέμου, *Οἱ Δρυμάδες Πογωνίου*, Ἰωάννινα 1991, 13). Κατὰ τὸν Δέμο ἡ β' ἐκδοχὴ εἶναι ἡ πιθανότερη, ἀφοῦ καὶ τὰ δύο χωριά (Χιμάρας καὶ Πογωνίου) ἔχουν ὡς πολιοῦχο ἅγιον τὸν ἸΑγιο Νικόλαο ποὺ τὸν γιορτάζουν στὶς 20 Μαΐου.

3. ΟΤΕ ἸΑθ.

4. Πβ. *Μηλιωτάδες* (<Μηλιώτης), *Τσαννάδες* (<Τσάννας), *Φραγκάδες* (<Φράγκος), *Νεγάδες* (<Νέγας) ἀπὸ τὸ Ζαγόρι (Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 203, 287, 321, 340 ἀντίστοιχα), *Ἀργυράδες* (<Ἀργυρός) ἀπὸ τὴν Κέρκυρα κλπ. Γιὰ τὴν κατάλ. -άδες βλ. καὶ Κ. ἸΑμάντου, «Τοπωνυμικὰ σύμμεικτα», ἸΑθηνᾶ 22(1910) 190-191.

5. Γκίνης, 103· Χριστοφορίδης, 93· Buchholz, 118.

6. Γκίνης, 238· Buchholz, 296.

μάδι, Κροϊμάδι, Λάκα-μάδα, Λάκα-μάδι, Λαζιμάδι, Λουγκου-μάδι κλπ.¹.

Ἐλεσνα, ἦ [zn élizna] - (236)

ἽΟνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς τῶν Κουρεντοχωρίων ποῦ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν ἸΑραβαντινὸ², ὁ ὁποῖος τὸ σχετίζει καὶ μὲ τὸ τοπν. ἸΕλευσίνα (!). ἸΑναφέρεται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη³ μὲ τὸν τύπο ἸΕλιζνα.

Σήμερα εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα ἸΑρτοπούλα⁴ (μετον. 18.5.1956).

1. Βλ. Georgacas-McDonald, 292, 299, 307, 315, 317, 322, 329.

2. ἸΑραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 338.

3. Λαμπρίδου, ἸΑγαθοεργήματα 2, 5.

4. Ἡ μετονομασία, κατὰ πληροφορίες τῶν κατοίκων, ἀπὸ τὸ τοπν. ἸΑρτα (+ὑποκορ. κατάλ. -πούλα). Κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἸΑρτα λόγω τῆς πεδιάδας τῆς ἦταν ἠ κατ' ἐξοχὴν εὐφορη περιοχή τῆς ἸΗλείρου καὶ στὴ συνείδηση τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ εἶχε γίνει συνώνυμη πρὸς τὸ «εὐφορος, προκομμένος, εὐλογημένος τόπος». ἸΕτσι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὴ γενέθλια γῆ μετονόμασαν τὸ χωριὸ τους σὲ ἸΑρτοπούλα «μικρὴ ἸΑρτα».

Τὸ τοπν. ἸΑρτα κατὰ τὸν Malingoudis (στὴ βιβλιοκρισία του γιὰ τὸ ἔργο τοῦ G. Schramm, *Eroberer und Eingesessene*, δημοσιευμένη στὸ περιοδ. *Byzantinoslavica*, τ. 44 (1983), τεῦχ. 2, 227) προέρχεται ἀπὸ τὸ δυτικὸ ἀριθμὸ *ita* τοῦ σλαβ. οὐσ. *it* (< * *гѣтъ* «ἕψωμα, λόφος»). Πβ. καὶ τὰ τοπν. ἸΑρτος, ἸΑγριος ἸΑρτος, Πάνω ἸΑρτος ἀπὸ τὴν περιοχή τῆς Μάνης, τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται ἀπὸ τὸν Malingoudis (*Studien*, 98) τὸ σλαβ. *гѣтъ*.

Δὲν μπορεῖ ὥστόσο νὰ ἀποκλειστεῖ ἠ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴν ἀλβ. γλῶσσα καὶ ἠ ἀπόδοσή του

α) στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *artë* (*i, e*) «χρυσός, μαλαματένιος» (Γκίνης, 36· *Fjalor*, 34-35 ἠ στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *partë* (*i, e*) «καθαρός, ἀνέφελος, διαυγής (γιὰ νερὸ)» (*Fjalor*, 754· *Çabej* 2, 87, λ. *Artë*). Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι θὰ μπορούσε νὰ συνδεθεῖ τὸ ἐπίθ. μὲ τὸ ὕδρων. ἸΑρτος, ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὸς ὁ ἸΑραχθος στὴν Εὐρυτανία (Π. Γρίσπου, «Δασικὴ Λαογραφία», *HE* 17 [1968] 43), ὁπότε μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἀπὸ τὸ ὕδρων. προῆλθε ἠ ὄνομασία τῆς πόλης.

Τόσο τὸ *artë* ὅσο καὶ τὸ *partë* μπορούν νὰ συνδεθοῦν μεταξύ τους, ἀφοῦ τόσο φωνητικὰ ὅσο καὶ σημασιολογικὰ πλησιάζουν οἱ δύο λέξεις, ἰδιαίτερα δὲ νὰ συνδεθοῦν μὲ ὅσα ἀναφέρει ὁ A. Meyer στὸ λ. *Artas*, τὸ ὁποῖο συνδέει μὲ τὸ ἀρχ. ἰνδ. *ita* «καθαρός, λαμπρός» καὶ τὸ ἀρχ. περσ. *Arta-* σὲ προσωπωνύμια. Πβ. ἐπίσης καὶ τὴ «γλῶσσα» τοῦ ἸΗσυχίου. *ἀρτάς· μέγας καὶ λαμπρός*. ἸΟ Meyer θεωρεῖ τὸ *Artas* ὡς προσηγ. ἰλλυρικῆς προέλευσης μὲ τὴ σημασία «βασιλιάς» (βλ. σχετικά στοῦ A. Meyer, *Die Sprache der alten Illyrier*, Wien 1959, 2, 13 καθὼς καὶ Walde 2, 842, στὸ λ. *ursus*).

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται¹ ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. οὐσ. *jelьcha* «τὸ σκλήθρο»² καὶ τὴν κατάλ. *-ipa* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται προσηγ. μὲ τὴ σημασία «τόπος ὅπου ἀναπτύσσεται τὸ φυτό, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὸ θέμα τῆς λέξης»³ καὶ τροπὴ τοῦ σλαβ. ὑπερωικοῦ *[h]* (=ch)+*[i]* σὲ *[š+i]*⁴, μὲ ἀποβολὴ τῶν ἄτονων *ь* καὶ *ι* καὶ ἠχηροποίηση τοῦ *[š]* σὲ *[ž]* στὸ συμφων. σύμπλεγμα *[šp]* ποὺ δημιουργεῖται μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ *i*. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι πιθανῶς καὶ τὸ Ἡπειρωτ. προσηγ. ἔλισσα, ἡ «δένδρον ὡς ἡ λεπτοκαρυά, ἐκ τοῦ φλοιοῦ τοῦ ὁποίου παράγεται ἡ κιτρίνη βαφή»⁵.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Ἐλση (Κόνιτσα)⁶, Ἐλσανη (Εὐρυτ.), Ἐλέσνιτσα (Σιδηρόκ.)⁷, Ἐλσίνοβον (Γρεβενά)⁸ καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Elhono*, *Elešnica*, *Eleška*, *Elšica* (βουλγ.), *Enloec* (γιουγκ. Μακ.), *Jalšovec*, *Jelašnica* (σερβοκρ.), *Jalšonpica* (σλοβ.), *Jelšana* (σλοβακ.), *Olišany* (τσεχ.), *Olsze* (πολ.), *Альхоўка* (λευκορ.), *Olešnja*, *Olišany* (οὐκρ.), *Ольшанпий* (ρωσ.) κλπ.⁹.

Ἐλευθεροχώρι, τὸ [stu liftiruhór] - (218)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὃ ὁποῖος παλαιότερα ἀνήκε διοικητικὰ στὴν κοινότητα Ζαγόρτσας (μετον. Πολύγυρος). Ἀπὸ τὸν Μπέττη¹⁰ ἀναφέρεται ὡς Λευτεροχώρι.

β) στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *arhtë* (ἰ.ε.σ. «ἡ τῆς καρυδιᾶς, καρυδένιος» < *ar/ë*, -a «καρυδιά» (Γκίνης, 37· Buchholz, 41).

Πβ. καὶ τοπν. Ἄρτα στὴν περιοχὴ τοῦ Αὐλώνα (Ἄραβαντινοῦ. Χρονογραφία 2, 377 γιὰ τὴν ὁποία ὁ Λαμπρίδης (Ἄγαθοεργήματα 2, 224) κάνοντας λόγο γιὰ τὴν ἐνορία «τῆς Ἄρτης (παλαιὰ Ἄρτα)...» τῆς περιοχῆς Βελεγράδων μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «... παραδόξως διετηρήθη καὶ λαλεῖται μέχρι τοῦδε ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα...». Ὑπάρχει ἄραγε κάποια ἱστορικὴ σχέση ἀνάμεσα στὶς δύο πόλεις;

1. Vasmer, 33.

2. Miklosich, 103.

3. Malingoudis, *Studien*, 69.

4. Λαμπρίδης, 22.

5. Μπόγκας 1, 121.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 9, 240.

7. Vasmer, 33, 82, 216.

8. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 17 (1990) 55.

9. Šmilauer, 85-86· Vasmer, 33 καὶ 82.

10. Μπέττη, *Ὄνοματολογία*, 18 καὶ 23.

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη¹, εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἐπίθ. ἐλεύθερος καὶ τὸ οὐσ. χωριὸ (καὶ -χώρι στὴ σύνθεση).

Ζαβράτσι, τὸ [stu zavráts] - (127)

Ὀνομασία οἰκισμοῦ πού διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Βασταβέτσι (μετον. σὲ Πετροβούνι). Σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ὄνομα Κέδρος (μετον. 1.4.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. za «πίσω»² καὶ τὸ σλαβ. οὐσ. *vorŭta* (πβ. βουλγ. *vrata*, σερβοκρ. *vrata*, σλοβ. *vrata*, τσεχ. *vrata*, πολ. *wrota*, ρωσ. *voróta*) «ἡ πύλη, ἡ πόρτα»³ καὶ τὴ σλαβ. ὑποκορ. κατάλ. -ьсь⁴.

Ἄς σημειωθεῖ ἐδῶ πὼς ὁ δρόμος ἀπὸ τὰ Γιάννινα πρὸς τὸ Ζαβράτσι, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὴ φυσικὴ δίοδο πρὸς τὸ οἰκισμό, περνάει ἀπὸ τὴν σημερινὴ γέφυρα τοῦ Ἀράχθου στὴ θέση Γαίμοβο γιὰ νὰ φθάσει ἀπὸ ὑψόμ. 550-600 μ., στὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ, στὸν οἰκισμό πὺν βρῖσκεται σὲ ὑψόμ. 900-950 μ. Μποροῦμε λοιπὸν εὐλόγα νὰ υποθέσουμε πὼς ὁ οἰκισμὸς βρισκόταν «πίσω - πάνω» ἀπὸ μιά, μεταφορικὰ ἢ κυριολεκτικὰ, «πύλη», ὅπως ὑποδηλώνει τὸ ὄνομα τοῦ οἰκισμοῦ.

Πβ. τὰ τοπν. *Βράτσι* (Βοιωτία)⁵, *Βράτσινο* (Γρεβενά)⁶ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Vraca*, *Vratea* (βουλγ.), *Vratnica* (γιουγκ. Μακ.), *Vrata*, *Vratno*, *Vratnik*, *Vratŭca*, *Mala Vratna* (σερβοκρ.), *Vrata*, *Vratno*, *Zavratce*, *Predvranica*, *Vratna Ves* (σλοβ.), *Vratna Dolina* (σλοβακ.), *Vrata*, *Závraty*, *Závratce* (τσεχ.), *Zawrocie*, *Przedewrotnia* (πολ.), *Vorotnka* (ρωσ.) κλπ.⁷

Ζάβροχο, τὸ [sto zánroho] - (371)

Ὀνομασία οἰκισμοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Μαυρόπουλο. Βρῖσκεται σὲ ὕψωμα ἀπ' ὅπου

1. Λαμπρίδου, *Κουρ.* - *Τσαρκ.*, 14.

2. Γιὰ σλαβ. τοπν. πὺν σχηματίζονται μὲ τὴν πρόθ. za, βλ. Šmilauer, 197.

3. Miklosich, 381-382, στὸ λ. *ver-2*· Vasmer, *REW* 1, 229, στὸ λ. *voróta*.

4. Γιὰ τὴν κατάλ. βλ. Miklosich, *Bildung*, 209-210· Vasmer, 305-306· Malingoudis, *Studien*, 153.

5. Πιθανότερη θεωρῶ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ *votra* παρὰ ἀπὸ τὸ *bratŭ* «ἀδελφός», ὅπως ὁ Vasmer (σ. 118).

6. Vasmer, 180.

7. Miklosich, *Bildung*, 339· Šmilauer, 193.

ἐλέγχει κανείς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου, τὴ φυσικὴ δίοδο πρὸς Ἄλβανία, καὶ πίσω ἀπὸ τὸ ὕψωμα ὅπου τὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer¹ εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *za* «πίσω» καὶ τὸ οὖσ. *vrh* «κορυφή, ἄκρη» «μὲ ἀνάπτυξη ἑνὸς φωνήεντος στὴν ἑλληνικὴ». Ὡστόσο ἡ ἀνάπτυξη πιθανῶς νὰ μὴν ἔγινε στὴν ἑλληνικὴ, ἀφοῦ ἤδη οἱ σλαβικὲς γλῶσσες παρουσιάζουν τύπους ὅπου τὸ φωνηεντικὸ *r* ἔχει ἀποδοθεῖ μὲ σύμφωνο + φωνῆεν (πβ. βουλγ. *vrh*, ρωσ. *verh* κλπ.)².

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται ἐπίσης στὰ Τρίκαλα καὶ μὲ τοὺς τύπους *Ζαβροῦχο* (2x) καὶ *Βρίχος* στὸ Ζαγόρι³. Πβ. καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο σχετικὰ τοπν. στὸ τοπν. *Βρουσίνα* (σ. 69-71).

Ζαγόριανη, ἡ [st zaɡórjan] - (300)

Ὄνομασία κοινότητος τῶν Κουρέντων γνωστῆς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Χρυσόραχη* (μετον. 20.8.1927). Κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸ⁴ κοντὰ στὸ χωριὸ «...συντηρεῖται ἀρχαίας πόλεως ἀκρόπολις ἡμισείαν ὥραν πρὸς Δ τῆς ρηθείσης κώμης φαινομένη», ἐνῶ ὁ Λαμπρίδης⁵ τὸ ἀναφέρει μὲ τὸν τύπο *Ζαγοριανή*, ἀλλὰ καὶ *Ζαγόριανη* παρακάτω, τοπν. τὸ ὁποῖο ἐρμηνεύει ὡς «ὀπισθοβούνιον καὶ ἐπιβούνιον».

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer⁶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. **Zagorjane* «αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ πίσω ἀπὸ τὰ δάση» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ τοπν. *Zagori*⁷ καὶ τὴ δηλωτικὴ κατοικίαν ἑνὸς τόπου κατάλ. *-jani*.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Ζαγορά* (Μαγν.) καὶ *Ζαγοριτσάνη* (Καστορ.) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο⁸, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Zagorani* (γρουγκ. Μακ.), *Zagorica*, *Zagorje*, *Zagora*, *Zagoričane* (σερβοκρ.) *Zhoř*, *Zhogec*, *Zhogný*, *Záhoří*, *Záhoř íčko* (τσεχ.), *Zahôrje*, *Zahôročko* (σούκρ.) κλπ.⁹.

1. Vasmer, 33.

2. Miklosich, 384, λ. *verchъ*, Vasmer, REW 1, 190.

3. Vasmer, 90· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 475 καὶ 489.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 54.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 60 καὶ *Κουρ.-Τσαρκ.*, 16 ἀντίστοιχα.

6. Vasmer, 33.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 489-490.

8. Vasmer, 109 καὶ 191.

9. Miklosich, *Bildung*, 245-246· Šmilauer, 69.

Ζαγόριτσα, ἡ [zd zaɡórt͡sa] - (217)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς τῶν Κουρεντοχωρίων πού μετονομάστηκε σέ *Πολύγυρος* (μετον. 28.8.1940). Τό τοπν. ἀναφέρεται ἀπό τόν Λαμπρίδη¹ «ὡς ὑποκοριστικόν τοῦ Ζαγόριανη».

Ἡ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ, ἡ ὁποία συνάπτεται ἀπό τόν Vasmer μέ τὰ σερβοκρ. τοπν. *Zagorica* καί *Zagoričani*², προέρχεται ἀπό τή σλαβ. πρόθ. za «πίσω, πάνω» καί τό τοπν. *Gorica* (< *gora* «βουνό//δάσος» + ὑποκορ. κατάλ. -ica), δηλ. ὁ τόπος πού βρίσκεται «πίσω ἀπό τὸ βουναλάκι». Ὡς *gorica* θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηριστοῦν τὰ χαμηλότερα ὑψώματα τῶν Κουρέντων (ἡ Ζαγόριτσα βρίσκεται στίς πλαγιές τοῦ ὑψώματος *Γραβιά*) σέ ἀντιδιαστολή μέ τόν ψηλότερο Τόμαρο (Ὀλίτσικα). Καί εἶναι ἀναμενόμενη ἡ ὄνομασία γιά τὸ χωριό ὡς «πίσω ἀπό τὸ βουναλάκι» γιά ὅποιον ἔρχεται ἀπό τή φυσική διάβαση (τὴν ὁποία ἀκολουθεῖ κατὰ ἓνα μέρος καί ἡ ἀμαξιτὴ ὁδός), μέσα ἀπὸ τὴν κοιλάδα πού σχηματίζει ὁ ποταμὸς Σμολίτσα ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ.

Γιά σχετικὰ τοπν., πού σχηματίζονται τόσο μέ τὴν σλαβ. πρόθ. za ὅσο καί ἐτυμολογικὰ συγγενὴ πρὸς τὸ σλαβ. *gora*, βλ. στὸ τοπν. *Ζαβράτσι* (σ. 110) καί στὸ λ. *Ζαγόριανη* (σ. 111) ἀντίστοιχα.

Ζάλογγο, τὸ [sto zálon̩go] - (252)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχή τῆς Λάκκας Σούλι, τὸ ὁποῖο σήμε-ρα διακρίνεται σέ Ἄνω καί Κάτω Ζάλογγο.

Ὁ Ἀραβαντινὸς³ ἀναφέρει τὴ θέση ὡς «...ἀπότομο καί βουνώδη πλησίον τῆς Καμαρίνας ἐν ἧ κεῖται ἀξιόλογον μοναστήριον ἔχον παρ' αὐτῶ ἄλλοτε καί χωρίδιον ιδιόκτητον».

Κατὰ τόν Vasmer⁴ τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ ἓνα βασικὸ τύπο **Zalogъ* πού προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. za «πίσω» καί τὸ σλαβ. οὔσ. *logъ* «τὸ ἄλσος // ὁ παρόχθιος θάμνος // τὸ λιβάδι // ὁ καλαμώνας // τὸ τέλμα»⁵.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. *logъ*, ἀπ' ὅπου καί τὸ ἑλλ. δάνειο *λόγγος*, ὁ «τὸ δάσος, ἡ δασωμένη περιοχή», σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στίς σλα-

1. Λαμπρίδου, *Κουρ. -Τσαρκ.*, 15.

2. Vasmer, 33.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 58.

4. Vasmer, 33-34.

5. Miklosich, 173· Berneker, 739.

βόφωνες περιοχές¹: *Laga* (βουλγ.), *Lag* (γιουγκ. Μακ.), *Zalug*, *Zalužje* (σερβοκρ.), *Ložnica*, *Za Logam*, *Zalog* (σλοβ.), *Lužná* (σλοβακ.), *Meziluží* (τσεχ.), *Zažeže* (πολ.), *Lug*, *Zaľuh*, *Zaľuž* (ούκρ.), *Lugovaja* (ρωσ.) κλπ.².

Ζαραβίνα, ή [st žaravína] - (364)

Όνομασία κοινότητας στην έπαρχία Πογωνίου που είναι γνωστή και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λίμνη* (μετον. 12.3.1928). Ἀπὸ τὴν ὄνομασία τοῦ οἰκισμού ὀνομάστηκε καὶ ἡ παρακείμενη λίμνη (*Λίμνη τῆς Ζαραβίνας*), στὴν ὁποία ὀφείλεται φυσικὰ καὶ ἡ μετονομασία τῆς κοινότητας.

Τὸ τοπν. παραδίδεται μὲ τοὺς τύπους *Ζαροβίνα*³ ἀλλὰ καὶ *Zarobina*, *Tsarabina* καὶ *Tserabina*⁴.

Τὸ τοπν. *Ζαραβίνα* προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο *Ζαροβίνα* μὲ τροπὴ (ἀφομοίωση) τοῦ [ο > α (α - ο > α - α)]. Ὁ τύπος *Ζαροβίνα* προέρχεται, ὅπως σωστὰ ἀναφέρει ὁ Vasmer⁵ —τὴν ἐτυμολογία του δέχεται καὶ ὁ Malingoudis⁶—, ἀπὸ τὴ συμπροφορὰ τῆς σλαβ. πρόθ. za «πίσω»⁷ καὶ τὸ τοπν. *Ρονβνα* (<σλαβ. *ρονъ* «τάφος // κανάλι // λάκκος» καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -βνα, ἄρσ. -βпъ)⁸.

Πρέπει νὰ προτιμηθεῖ ἡ ἐτυμολογία αὐτὴ τοῦ Vasmer ὄχι μόνο γιὰ λόγους φωνητικῶν (δηλ. ἡ ὑπαρξὴ φθόγγου [ο] στὸν ἀρχικὸ τύπο

1. Μεθοδολογικὰ εἶναι ὀρθό, ὅπως σημειώνει καὶ ὁ Vasmer (σ. 93), τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ ἐλληνόφωνο χῶρο, ὅπως: *Λογγᾶ* (σ. 93, 163), *Λογγάκι* (σ. 93), *Λογγάρι* (σ. 93, 155, 169), *Λογγος* (σ. 106, 136) κλπ., τὰ ὁποῖα δὲν δεσμεύονται ἀπὸ ἓνα σλαβ. πρόθημα ἢ ἐπίθημα, νὰ θεωρηθοῦν ἐλληνικὲς ὀνοματοθεσίες καὶ νὰ ἀποδοθοῦν στὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἐλληνικῆς *λόγγος*, ἐνῶ ἀντίθετα τὸ παραπάνω τοπν., ὅπως π.χ. καὶ τὸ τοπν. *Λογγοβίτσα* (σ. 40), ποὺ ἀναφέρει ὁ Vasmer, πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν στὸ σλαβ. *логъ*.

2. Miklosich, *Bildung*, 274-275· Šmilauer, 114.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 59.

4. Soustal, 280-281· οἱ τύποι *Zarobina*, *Tsarabina*, *Tserabina*, οἱ ὁποῖοι παραδίδονται ἀπὸ ξένους (περιηγητὲς κλπ.) ὀφείλονται μᾶλλον ἢ σὲ ἀποδόσεις τοῦ τοπν. σύμφωνα μὲ τὰ λατ. ἀλφάβητά τους (β > b, z > ts) ἢ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὸ σλαβ. *сагъ* (< *сѣсагъ*) «ὁ αὐτοκράτορας», ὅπως ὑποδηλώνει καὶ τὸ ὄνομα *Καισαροχώριον* ὡς ἐρμηνευμα γιὰ τὸ τοπν. *Ζαροβίνα* ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ (Χρονογραφία 2, 366). Γι' αὐτὸ νομίζω πὼς οἱ παραπάνω τύποι δὲν πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπόψη γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ τοπωνυμίου.

5. Vasmer, 34.

6. Malingoudis, *Studien*, 98 (λ. **Ρονъ*).

7. Γιὰ τοπν. ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴ σλαβ. πρόθ. za βλ. στοῦ Šmilauer, 197.

8. Miklosich, *Bildung*, 211.

Ζαροβίνα) ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ τοπν. ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα ποὺ ἐμφανίζει ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους καθὼς τὸ χωριὸ βρίσκεται πράγματι «πίσω ἀπὸ τὸ λάκκο», δηλ. πίσω ἀπὸ τὴ Λίμνη τῆς Ζαραβίνας.

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους νομίζω πὼς πρέπει νὰ ἀπορριφθεῖ τόσο ἡ ἐναλλακτικὰ προτεινόμενη ἐτυμολογία τοῦ Vasmer (ἀπὸ τὸ νοτιοσλ. *žeravъ* «ὁ γερανὸς») ὅσο καὶ ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ Zaimov¹, ὁ ὁποῖος, λαμβάνοντας ὑπόψη τὸν τύπο *Tserabina*, θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὰ σλαβ. *ceгъ* «ἡ δρυς», *ceгov-ina* «τόπος ὅπου φύονται δρυς» κλπ.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. τόσο ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: *Ποροβὸς* (Μάνη), *Ποροβίτσα* (Ἀχαΐα), *Ζάροβα* (Λαγκαδάς)², *Ζαροβίνα* (Πρέβεζα)³ ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπου: *Prerov* (βουλγ.), *Rovinje* (γιουγκ. Μακ.), *Rovac*, *Rovan*, *Roviška*, *Rovištani*, *Rovne*, *Rovine* (σερβοκρ.), *Rovišče*, *Roviše* (σλοβ.), *Přerov*, *Revište* (τσεχ.), *Rowiec*, *Zarówie*, *Zarównie* (πολ.), *Gpiliī Riv* (οὐκρ.), *Robok* (ρωσ.) κλπ.⁴

Ζαραβούτσι, τὸ [sto zaravútsi] - (219)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ προῆλθε ἀπὸ τὴν κοινότητα *Κόπρα* (ἐπίσ. Ἀνθοχώρι). Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἅγιος Νικόλαος (μετον. 20.9.1955).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ⁵ μὲ τὸν τύπο *Ζαραβούτζι* καὶ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer⁶ σὲ ἕναν βασικὸ σλαβ. τύπο *Žeravъсь*. Ὁ τύπος σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *žeravъ* «τὸ πουλὶ γερανὸς (Grus grus)⁷ καὶ τὴν κατάλ. -сь⁸ μὲ τὶς τροπὲς στὴν ἐλληνικὴ: α) τοῦ [e] σὲ [a] ἀπὸ ἀφομοίωση: [e- a > a- a] καὶ β) τοῦ σλαβ. ъ, ποὺ κανονικὰ ἀποδίδεται στὴν ἐλληνικὴ μὲ [e']⁹, σὲ [u] λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ φθόγγου [v] (χείλωση).

1. Zaimov, 115.

2. Vasmer, 137, 205· Malingoudis, *Studien*, 98.

3. Ἀραβαντινοῦ *Χρονογραφία* 2, 326.

4. Miklosich, *Bildung*, 309-310· Vasmer, 62· Šmilauer, 154.

5. Ἀραβαντινοῦ *Χρονογραφία* 2, 353.

6. Vasmer, 34.

7. Miklosich, 410.

8. Miklosich, *Bildung*, 209-210.

9. Malingoudis, *Studien*, 143-144.

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Žeravino* (βουλγ.), σερβοκρ. *Žeravina*, *Žerjavinec* (σερβοκρ.), *Žerjav*, *Žeravinec* (σλοβ.), *Žeravnica*, (σλοβακ.), *Zurawno* (πολ.), *Žoganka* (οὐκρ.), *Žygavelь*, *Žoganka* (λευκορ.), *Žyganьka*, *Žyganinka*, *Žyganlevo* (ρωσ.) κλπ.¹

Ζελίστα, ἦ [zd zilísta] - (322) / Ζέλιστα, ἦ [zd zél'sta] - (28)

Ὄνομασία δύο κοινοτήτων: α) στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν γνωστῆς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Φωτεινὸ (μετον. 1.4.1927) καὶ β) στὴν ἐπαρχία Κόνιτσας πού μετονομάστηκε σὲ Ἐξοχή (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης² ἀναφερόμενος στὰ χωριά τῶν Κουρεντων τὸ ἐρμηνεύει ὡς «λαχανότοπο», προέρχεται κατὰ τὸν Vasmer³ ἀπὸ τὸ σλαβ. *zельje* «φυτὸ // βοτάνι // λαχανικὸ // ἀγριὰδα»⁴ καὶ τὴ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. *-ísta*⁵.

Πβ. και τὰ τοπν.: *Ζέλη* (Φθιώτ. - Θράκη), *Ζελίνα* (Μακων.), *Ζελήνη* (Καστορ.) ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο⁶ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο τὰ: *Zeljarníko* (βουλγ.), *Zelinje* (σερβοκρ.), *Ζελινοβά Dolina* (σλοβακ.), *V Zelněm* (τσεκ.), *Zielnice* (πολ.) κλπ.⁷

Ὡστόσο θεωρῶ ἐξίσου πιθανὴ τὴ προέλευση τῶν τοπν. ἀπὸ τὸν πληθ. *zilísta* τοῦ σλαβ. οὐσ. *zilis* «ὁ τόπος διαμονῆς, τὸ σπίτι» (πβ. καὶ βουλγ. *ziliste* «ἡ στέγη, ἡ σπιτι») με τροπὴ τοῦ [i] σὲ [e] στὴν ἐλληνικὴ τροπὴ ἢ ὁποῖα προσηγορεύεται κοντὰ στὰ ὑγρά: πβ. *θηλιά* > *θειλιά*, *μηλίγγι* > *μελίγγι* κλπ.⁸

Ζελοβίτσα, ἦ καὶ Τζελοβίτσα, ἦ [zd želuvá - zd dželuvá] (277)

Ὄνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Εὐνολαγιά* (μετον. 12.3.1928). Ὁ κάτοικος [(d)žiluvít-s, (d)žiluvít-sa] (= (Τ)ζελοβίτης, (Τ)ζελοβίτισσα).

1. Miklosich, *Bildung*, 345· Šmilauer, 201.

2. Λαμπρίδου, *Κοιρ. - Τσαρκ.*, 14.

3. Vasmer, 35.

4. Miklosich, 400, λ. *zel*· Šmilauer, 198.

5. Γιὰ τὴν κατάλ. βλ. Miklosich, *Bildung*, 209· Malingoudis, *Studien*, 154.

6. Vasmer, 105, 168, 192, 233.

7. Šmilauer, 198.

8. Sadnik-Aitzetmüller, 169 καὶ 340 (ἀριθμ. 1169)· Βουλγαροελλ. λεξ., 278.

9. Ἀνδριώτη, *Ἐτιμ. λεξ.*, στὸ λ. ε.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer¹ σημαίνει «λαχανότοπος» καὶ ἔτυμολογεῖται προφανῶς ἀπὸ τὸ σλαβ. *zельje* «φυτὸ // λάχανο // ἀγριάδα».

Ἡ οὐρανική ὁμως προφορὰ τοῦ [ž] μὲ κάνει νὰ θεωρήσω ὡς πιθανότερη τὴν παραγωγή τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *želona* (< *žely* «ἡ χελώνα»² + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονα) μὲ διατήρηση τοῦ γένους στὴν ἑλληνική. Ὁ τύπος μὲ [dž] ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ἠχηροῦ [-n] τοῦ θηλ. ἄρθρου στὴν αἰτιατική. Ἐς σημειωθεῖ τέλος καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Μπέττη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία: «...κυρίαρχο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ τόπου... εἶναι στὴν περίπτωσή μας κατὰ κύριο λόγο ἡ λάσπη ποὺ πνίγει ζῶα καὶ ἀνθρώπους μὲ τὴν πρώτη βροχή...»³.

Ἡ λ. *žely* χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπν., ὅπως: *Želvarčin Dol* (βουλγ.), *Želkarnik* (γιουγκ. Μακ.), *Želvice* (τσεχ.), *Žoloviatop* (πολ.), *Žolovinka* (οὐκρ.), *Želva* (ρωσ.) κλπ.⁴.

Πβ. καὶ ἐπών. (ἀπὸ ἐθνικὸ) *Ζελοβίτης* ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη⁵ στὰ 1859.

Ζέρμα [zd žérma] - (10)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσας γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ πρότινος ἐπίσημο ὄνομα *Πλαγιὰ* (μετογ. 20.9.1955)⁶. Εἶναι χτισμένο στὴ μέση μιᾶς πλαγιᾶς τοῦ Γράμμου ἀπ' ἄπου καὶ ἡ μετονομασία. Ἀρχικὰ τὸ χωριὸ ἦταν κτισμένο στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τοῦ Μέγα Λάκκου, οἱ κάτοικοί του ὁμως, λόγω κατολισθήσεων, μετέφεραν τὸ χωριὸ στὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ Μέγα Λάκκου, στὴ θέση *Κρούσιανα*, ἀπέναντι ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ χωριό. Ὁ κάτοικος [*žermatnós, -nī*] (=Ζερματινός, -ινή).

Ἄνεπιτυχεῖς κατὰ τὴ γνώμη μου οἱ προσπάθειες γιὰ τὴν ἔτυμολόγηση τοῦ τοπν. τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται ἢ στὴ λ. *γέρμα*, τό, ἀφοῦ «...τὸ χωριὸ το βλέπει ὁ ἥλιος μέχρι τὴ δύση του...» ἢ στὸ ἐπίθ. *ἔρημα* μὲ «παραφθορὰ» τοῦ ἐπιθέτου⁷. Ὡστόσο φωνητικὲς δυσκολίες δὲν κάνουν πιθανὴ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὶς παραπάνω λέξεις.

1. Vasmer, 35.

2. Miklosich, 409, λ. *žely* 1.

3. Μπέττη, *Κούρεντα*, 426.

4. Šmilauer, 201.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 64.

6. Ἡ ὄνομασία ἴσχυσε ἐπίσημα μέχρι τὶς 19.5.1989, ὅποτε ἐπανῆλθε ἡ ἀρχικὴ ὄνομασία *Ζέρμα*.

7. Βλ. Ἰω. Τσάγκα, «Ἡ Ζέρμα τῆς Κονίτσας», *Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο* 1991, 309-323.

Τὸ τοπν. κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὴν ἀλβ. γλῶσσα, καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ἔθνικὸ [*žermatinós, -ní*] ὑποδηλώνει τὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπν., ἀφοῦ δὲν σχηματίζεται κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ τοπν. *Ζέρμα*. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ὁ τύπος τοῦ ἔθνικοῦ θὰ ἦταν: **[žerm-ipós]*, **[žerm-iátis]* / **[žermn'átis]*, **[žerm-iótiš]* / **[žermn'ótiš]* κλπ.), ἀλλὰ ἀπὸ ἔθνικὸ **[žermát]* (< τοπν. [*žërma*] + ἀλβ. κατάλ. [-at(i)] μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα ποὺ δηλώνουν τὸ γένος, τὴν πατριὰ ἢ ἔθνικὰ¹ στὸ ὁποῖο προσετέθη ἡ ἑλλ. κατάλ. -ινός).

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ τοπν. *Ζέρμα* πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὴν ἀλβ. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ ἢ

α) στὸ οὐσ., *zjarm/ë, -a* «ἡ φωτιά»² μὲ τροπὴ τοῦ ἀλβ. [α] σὲ [e], πιθανῶς στὴν ἑλληνικὴ, κοντὰ σὲ ὑγρὸ³ ἢ

β) στὸ ἀλβ. οὐσ. *zemga*, ὀριστικὸ τύπο τοῦ *zemër* «καρδιά», ἀλλὰ καὶ «μέση, κέντρο»⁴ ὡς γεωγραφικὸς ὄρος, μὲ μετάθεση τοῦ [r]⁵.

Πιθανότερη ὡστόσο ἡ α' ἐκδοχὴ γιὰ λόγους φωνητικούς: ἀλβ. *zj = [ž]*.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Ζερμὴ* (Πρέβεζα) καὶ *Ζέρμανη* (περιοχὴ Μπερατίου)⁶.

Ζίτσα, ἡ [zd zítsa] - (292)

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα χωριὰ τῶν Κουρεντοχωριῶν σὲ ἀπόσταση 27 χμ. ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων, κτισμένον στὴν μεσημβρινὴ πλαγιά τοῦ λόφου τοῦ Αἰλιᾶ.

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν⁷ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ βαφτ. *Ζίτσα*

1. Φουρτῆ, Ἄττικὴ 41, 171· Ἀμάντου, Γλῶσσ. μελ., 58, σημ. 1, ὅπου ἐπὼν. ἀπὸ τὴν Ἑπειρὸς -άτες· βλ. ἐπίσης: Βρανούση, Χρον. Ἑπείρου, 208, σημ. 2, τοῦ ἴδιου, Χρον. Ἰωαννίνων, 109 καὶ Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 703, σημ. 3.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 485· Buchholz, 642. Γιὰ τὴν ἐτυμολόγησιν τῆς λ. βλ. Meyer, ὁ.π. καὶ M. Huld, *Basic Albanian Etymologies*, Ohio 1984, 135.

3. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ παρόμοια τοπν.: *Καμένα* (τά), *Καψάλα* (ή), *Κάψαλα* (τά), *Γκορίλα* (ή), *Γιαγκίνια* (τά) ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου (βλ. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, στὰ λ.).

4. Γκίνης, 486· Buchholz, 636· *Fjalor*, 1384-1386.

5. Μὲ τὸ ἑλλ. ἐπίθ. *μέσος* κατὰ παράλειψιν τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσ., σὲ σύνθεσιν ἢ σὲ περίφρασιν, σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια.

6. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 327 καὶ 392. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τὸ τοπν. *Ζερμὴ* παρατίθεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ μὲ τὴν ἔνδειξιν α (=ἀλβανικό).

7. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 15, σημ. 1 «Λέγεται, ὅτι γυνὴ τις ἐκ τῶν

(ἀπό τὸ Ζωίτσα < Ζωή). Ἐάν και πιθανή ἢ παραπάνω ἐρμηνεία πιστεύω πῶς εἶναι ὑστερογενής γιά νά δώσει κάποια ἐξήγηση στό τοπωνύμιο.

Ἡ Vasmer¹ περιλαμβάνει τὸ τοπν. Ζίτσα στά σλαβ. τοπν. τῆς περιοχῆς συσχετίζοντάς το μέ τὸ σερβοκρ. τοπν. Ζίεα. Τὴν ἴδια ἄποψη διατυπώνει και ὁ Β. Οἰκονόμου² κατὰ τὸν ὁποῖο ἡ Ζίτσα συνωκίσθηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους τριῶν οἰκισμῶν (Καμίνια, Πογδορά και Ζαραβέλια). Ὁ ἀρχικός οἰκισμός βρισκόταν στοὺς πρόποδες τοῦ λόφου, ὅπου σήμερα τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀϊλιᾶ, λόφος πού ἀρχικά ὀνομαζόταν Ζίτσα.

Μολονότι φωνητικά τὸ τοπν. θα μπορούσε νά ἀποδοθεῖ στό σλαβ. οὖσ. *ζίεα* «τὸ νεῦρο, ἢ νευρά // τὸ μάλλινο νῆμα // ξασμένο νῆμα»³ (στά βουλ. ἢ λ. και μέ τὴ σημασία «χάλκινο σύρμα»⁴), ἐν τούτοις ἡ ὀνομασία ἐνός τόπου μέ τίς παραπάνω σημασίες εἶναι κάπως ἀπίθανη.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὡς ὀρθότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ προσηγ. *ζίτσα*, ἢ «ξύλινο παγούρι γιά κρασί, ἢ ἄλλοτε σίτσα»⁵ λέξη ἢ ὁποῖα χρησιμοποιήθηκε συνεκδοχικά γιά νά δηλώσει ἕνα τόπο πού εἶναι γνωστός γιά τὴν παραγωγή καλοῦ κρασιοῦ, ὅπου ἡ Ζίτσα.

Τὸ προσηγ. *ζίτσα*, ἢ προέρχεται ἀπὸ τὸ τελο *σίτσα*, ἢ μέ τροπή (ἀφομοίωση ἠχηρότητας) τοῦ [s] σὲ [z] πιθανῶς ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ τελικοῦ [-n] τοῦ ἀρθροῦ στὴν αἰτιατική: [t(i)n sítσα] > [d(i)n zítσα]⁶.

περιξ χωριδίων, ἰδοῦσα βεβρεγμένη τὴν κεφαλὴν ἀγρίου χοίρου ἐκ δάσους τῆς περιοχῆς Ζίτσης ἐξεληθόντος, ἀνεκάλυψεν τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἐτι και νῦν ὁ τεχνητός αὐτῆς βόθρος πληροῦται ὕδατος, και παρά ταύτην ἐγκατέστη. Τὴν γυναῖκα αὐτὴν Ζωῖτσαν ἢ Ζίτσαν καλομένην περιεκαλοῦθησαν και ἄλλοι και οὕτως ἀπετελείσθη ὁ πρῶτος τῆς Ζίτσης πηρὴν. Κατὰ τὸ δὲ ἡ Ζωῖτσα ἐξ ἐνός τῶν ΒΔ τῆς Ζίτσης παρά τὸ Πρωτόπαπα τριῶν χωριδίων -Καμίνια, Πογδορά και Ζαραβέλι- ὧν οἱ κάτοικοι πάσχοντες ἐκ λειψυδρίας ἐκτεταταί προσεχώρησαν εἰς τὴν νῦν περιοχὴν τῆς Ζίτσης».

Ἡ ἴδια ἐρμηνεία ὑπονοεῖ και ὁ Ἀραβαντινός (Χρονογραφία 2, 331), παραθέτοντας σὲ παρένθεση ὡς ἐρμηνεία τοῦ τοπν. τὸ βιφτ. Ζωῖτσα.

1. Vasmer, 35.

2. Β. Οἰκονόμου, Ἡ Ζίτσα, καμιάπολη τῆς Ἠπείρου, Ἀθήναι 1969, 16.

3. Miklosich, 411· Vasmer, REW 1, 426.

4. Βουλγαροελλ. λεξ., 278.

5. Μπόγκας 2, 125· βλ. και Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιοματισμοὶ και ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιωρειτῶν», HE 11 (1962) 142, ὅπου ὑποστηρίζεται τὸ ἀντίστροφο, ὅτι δηλ. τὸ παγούρι τοῦ κρασιοῦ πήρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ τοπωνύμιο.

6. Κατὰ τὸν Χατζιδάκη, «Φωνητικά και ἔτιμολογικά», Ἀθηνά 28 (1916) ΛΑ 6-8 «...δυνάμεθα νά θέσωμεν ὡς γενικὸν φωνητικὸν νόμον ὅτι τὸ σ και τὸ ζ παρ' ἡμῖν δὲν ἐναλλάσσονται ἐν τῇ προφορᾷ... και ὅτι πάντοτε... ὀφείλομεν νά μὴν παραδεχόμεθα ἀνευ εἰδικῆς ἐκάστοτε αἰτίας ἐναλλαγὴν αὐτῶν». Πβ. και τὰ ΝΕ παραδείγματα τροπῆς

Τέλος τὸ οὖσ. *σίτσα*, ἢ προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *şişe* «ἡ φιάλη»¹ μὲ τροπή τοῦ [s] σὲ [ts]². Πβ. καὶ τὰ ἀρομ. προσηγ. *şişe* καὶ *şişü* «τὸ ἴδιο»³ καὶ τὸ ἀλβ. *shishe* «τὸ ἴδιο»⁴, λέξεις ποὺ εἶναι δάνεια ἀπὸ τὸ παραπάνω τουρκ. προσηγορικό.

Πβ. καὶ ἐπών. *Ζίτσας*⁵.

Ζόριανη, ἢ [zd zórjan] - (263)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα τῆς Χίνκας. Στὸ ΣΣΕΔΚ ἀναγράφεται *Ζώριαν(ν)η* ὁ δὲ Ἀραβαντινὸς⁶ παραθέτει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Ζωργιάννου*, (τοῦ).

Σωστά κατὰ τὴ γνώμη μου ὁ Vasmer⁷ διατυπώνει ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴ σύνδεση τοῦ τοπν. μὲ τὸ σλαβ. **Zagorjane* ἀφοῦ: α) τὰ ὑπερωικά [g] καὶ [γ] δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποβληθοῦν⁸ καὶ β) ἐὰν ἦταν δυνατὸ οἱ παραπάνω ἀποβολές, τὸ φωνητικὸ ἀποτέλεσμα στὸ φωνηεντικὸ σύμπλεγμα [ao] ποὺ θὰ προέκυπτε θὰ ἦταν [a] καὶ ὄχι [o].

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. πρόσωπ. *Zorjaпь*, τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *zorgъ* (*zorja*) «ἡ λάμψη, ἡ στιλπνότητα»⁹ καὶ τὸν κατάλ. *-jaпь* (< *-ěпь*)¹⁰.

ἀρχικοῦ προφωνηεντικοῦ [s] σὲ [z] τόσο σὲ δάνεια: *ζαμποῦκος* < λατ. *sambucus*, *ζαφίρι* < ἰταλ. *saffiro* κλπ. ὅσο καὶ σὲ γνήσιες ἐλλ. λ.: *ζαργάνα* < ἀρχ. *σαργάνη*, *ζάχαρη* < μεσν. *σάχαρι* (τό), *ζούφιος* < μεσν. *ζοφος* < ἀρχ. *σομφός*, *ζοφός* < ἀρχ. *σομφός*, *ζοχάδα* < ἐσοχάδα, *ζόχος* < μεσν. *ζόχος* < ἀρχ. *σόγχος* κλπ. (βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στίς λ.).

1. Steuerwald, 876.

2. Γιὰ τὴν τροπή τοῦ ξένου [s] σὲ [ts] στὴν ἐλλ., βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. τσ.

3. Pappas, 1153 καὶ 1154.

4. Γκιτζής, 395.

5. Τριανταφυλλίδης, 79. Ἡ ἀπόδοση τοῦ ἐπων. ἀπὸ τὸν Τριανταφυλλίδη στὸ σλαβ. *žica* λιγότερο πιθανὴ κατὰ τὴ γνώμη μου. Προκειμένου περὶ ἐπων. πιθανότερη ἢ ἀπόδοσή του στὸ βαφτ. *Ζίτσα* (< *Ζωίτσα*) ὡς μητρωνυμικὸ ἢ στὸ τοπν. *Ζίτσα*, τρόποι σχηματισμοῦ ἐπων. ποὺ εἶναι περισσότερο συχνοί.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 329.

7. Vasmer, 35-36, ὅπου ἀπορρίπτεται καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ Φουρίκη ἀπὸ τὴν ἀλβανική (βλ. ἐπόμενο τοπν.).

8. Μόνο τὸ οὐρανικὸ [y] (=γ+[i/e]) εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποβληθεῖ. Ἔτσι ἔχουμε στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα: [k'ipíi] (=κυνήγι), [aγói] (=ἀγώγι), [katói] (=κατώγι) κλπ., ἐνῶ τὸ ὑπερωικὸ παραμένει [áluγy] καὶ οὐδέποτε *[áluu] κλπ.

9. Miklosich, *Bildung*, 63· Miklosich, 401, λ. *zer-*.

10. Malingoudis, *Studien*, 109, στὸ λ. *Suljanica*· Miklosich, *Bildung*, 10.

Πβ. καὶ τὰ ἐπών. Ζοργιάν(ν)ος, Ζωργιάν(ν)ος¹, τὰ σλαβ. προσωπ. *Zora, Zoran, Zorana, Zorena, Zorava, Zorka*² κλπ., ὅπως καὶ τὰ τοπν. Ζοργιάνι (τό), Ζοργιάνια (τὰ) ἀπὸ τὸ Ζαγόρι³ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Zorunovac, Zoretići, Zorkovci Zoričići*⁴.

Ζόριστα, ἦ [zd zórsta] - (190)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πεντόλακκος (μετον. 12.3.1928). Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1361 μὲ τὸν τύπο Ζώριστα⁵, ὁ δὲ Λαμπρίδης⁶ δίνει τὶς ἀκόλουθες πληροφορίες γιὰ τὸ χωριό: «Ἐκ δὲ τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ Ζορίστης τοῦ αὐτοῦ τμήματος οἱ μὴ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἔτος καὶ ἐξ ἑκατέρου τοῦ φύλου ἀγνοοῦσι τὴν ἀλβανικὴν, καίτοι οἱ γονεῖς αὐτῶν καὶ ταύτην ὁμιλοῦσιν...», ἐνῶ ἄλλοῦ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι στὸ χωριὸ κατοικοῦσαν 55 ἀλβανικὲς οἰκογένειες.

Τὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπν. Ζόριστα (καθὼς καὶ τοῦ τοπν. Ζοριάνη) ὑποστηρίζει ὁ Φουρίκης⁷ ὁ ὁποῖος ἀνάγει τὸ τοπν. σὲ ἀγνωστη σ' αὐτὸν ἀλβ. λ. *zog-a* ἢ *zog-i*. Κι ὁμοίως ὑπάρχουν στὴν ἀλβ. οἱ λ. *zog, -i* «ἡ βία // ἡ ἀνάγκη // ἡ δυσκολία» (Γκίνης, 491) καὶ *zopit/ë, -a* «τὸ ἔντερο» (Γκίνης, 401). Ὡστόσο ὁ σχηματισμὸς τῶν τοπν. ἀπὸ τὰ παραπάνω οὐσ. δὲν εὐσταθεῖ, ὅπως σωστὰ σημειώνει ὁ Vasmer καὶ γιὰ τὶς δύο περιπτώσεις, γιὰ τὴν ἀπὸ τὴν περίπτωση τοῦ τοπν. Ζόριανη, ἢ ἢ προσθήκη στὰ παραπάνω οὐσ. ἢ στὰ ἀπ' αὐτὰ προερχόμενα προσωπ. τῆς κατάλ. *-an(j)*⁸ μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται κατὰ τὸν Φουρίκη πληθυντικοὶ προσωπ. ἢ ὀνομάτων πατριῶν θὰ ἔδινε τὸ φωνητικὸν τύπο [zórani] καὶ ὄχι [zórjani]. β) Τὰ ἴδια προσηγ. μὲ τὴν προσθήκη τῆς σλαβ. ἀρχῆς ἀλβ. παρεκτ. κατάλ. *-ishtë* (καὶ ἑναρθρα *-ishta*) τί θὰ ἐδήλωνε ὡς ὀνομασία τόπου; Τὸν «τόπο μὲ τὶς πολλὲς δυνάμεις, τὴν πολλή βία» ἢ τὸν

1. ΟΤΕ Ἀθ.· οἱ τύποι τῶν ἐπών. μὲ νν παρετυμολογικὰ πρὸς τὰ Ἰωάννης, Γιάννης κλπ.

2. Miklosich, *Bildung*, 63.

3. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 491.

4. Miklosich, *Bildung*, 152.

5. Ἀ. Μουστοξύδου, *Ἑλληνομνημῶν ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά*, φυλλάδια 1-12 (1843-1853), Ἀθῆναι 1965, 507.

6. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 19 καὶ *Κουρ.-Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

7. Φουρίκη, *Ἀττικὴ* 42, 119-120.

8. Φουρίκη, *Ἀττικὴ* 41, 159-160.

«τόπο με τὰ πολλὰ ἔντερα»; Τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχουν οἱ πληροφορίες ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη γιὰ ἀλβανόφωνους κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ στοῦ χωριὸ δὲν ὑποδηλώνει ἀναγκαστικὰ καὶ τὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπωνυμίου.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Zog* (< *zogh* «λαμπρός») καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. πατρωνυμική κατάλ. *-išt-* (< **-itj-*)¹.

Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στοῦ προηγούμενο τοπωνύμιο.

Θεριακίσι, τὸ [stu βirjak'ís] - (175)

Ἵονομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας τὸ ὁποῖο ὁ Ἄραβαντινός² τὸ ἀναφέρει μὲ τὸν τύπο *Θερικίον*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἢ

α) κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στοῦ ἀλβ. οὖσ. *therjakeshë* «αὐτὸς ποὺ ἐπιθυμεῖ διακαῶς κάτι (ἰδιαίτερα καπνὸ καὶ ἀλκοόλ)», οὖσ. παράγωγο ἀπὸ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἀλβ. *terjaqi, tirjaqi* κλπ.³ καὶ τὴν παραγωγική κατάλ. *-ésë*, παράγωγο τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς παρωνύμιο, ἢ

β) περιεκτικὸ ἀπὸ τὸ ἄρομ. οὖσ. *tiriacă* «φάρμακο μὲ ὄπιο, τὸ ὄπιο»⁴ καὶ τὴν ἄρομ. περιεκτ. κατάλ. *-is*⁵. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ὁμορφης κοινότητος (*Μανολιάσα*) ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὰ ἄρομούνικα.

Πβ. καὶ τὸ τοπν. *Θεριακίσι*, τὰ «ὄνομασία ἀγρῶν» στοῦ χωριὸ Πάτερο Κατσανοχωριῶν.

1. Miklosich, *Bildung*, 11· Malingoudis, *Studien*, 158.

2. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 336.

3. N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische*, Wiesbaden 1975-1976, τ. 2, 132. Ἡ λ. εἶναι εὐρύτητα διαδεδομένη ὄχι μόνο στοῦ χῶρο τῆς Βαλκανικῆς. Τὴ διάδοσιν τῆς λ. μέσω τῆς τουρκ., ὅπως ὑποδηλώνεται ἀπὸ τὸν Boretzky (δ.π.) καὶ τὸν Miklosich (σ. 354), ἢ τῆς ἰταλικῆς (Parahagi, 1183), ἀπορρίπτει ὁ Vasmer (*REW* 3, 97) ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὴν λ. στοῦ ἑλλ. *θηριακός*, -ῆ, -ό(ν). Πβ. ρουμ. *tiriac*, βουλγ., σερβ., ρωσ., *terijak*, λατ. *theriacum*, ἰταλ. *teriacca* κλπ.

4. Parahagi, 1183.

5. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἄρκετά, φυτώνυμα ἰδιαίτερα, περιεκτ. τοπν. στὴν περιοχὴ Ζαγορίου: *Ἄλουνίσι*, τὸ (< *alunā* «λεφτοκαρυά»), *Βουζίσι*, τὸ (< *vuje/vujū* «φροξυλιά»), *Κορνίσι* τὸ (< *cornu* «κρυνιά»), *Μερίσι*, τὸ (< *mer* «μηλιά»), *Παλτινίσι*, τὸ (< *paltin* «πλάτανος») κλπ., ἀλλὰ καὶ *Πλακίσι*, τὸ (< *placā* «πλάκα»), *Πτινίσι*, τὸ (< *rutinā* «καδί») κλπ. (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, στὰ λ.).

6. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 82.

Ἱερομνήμη, ἡ [zd jirumnīm] - (305)

Τὸ τοπν. παραδίδεται καὶ μὲ τοὺς τύπους: τοῦ Γερομνήμου¹ καὶ Γερομνήμι².

Τὸ τοπν. εἶναι κυριών. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Ἱερομνήμων³ (ἀπὸ τὸν ἱερατικὸ τίτλο ἱερομνήμων) καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν τύπο Ἱερομνήμος μὲ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. -ων/-ος, ἀλλαγὴ πού παρατηρεῖται τόσο στὰ προσωπ.: Ἀγαμέμνων/Ἀγαμέμνος, Σόλων/Σόλος, Χαρίτων/Χαρίτος κλπ. ὅσο καὶ σὲ προσηγ.: ἄρχων/ἄρχος, βαστάζων/βαστάζος, γέρων/γέρος, διάκων/διάκος κλπ.⁴. Ἀπὸ τὸν τύπο Ἱερομνήμος (καὶ Γερομνήμος μὲ συνίζηση τοῦ [ie] σὲ [je]) καὶ ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς ἐκφορᾶς τοῦ κυριών. τοπν. σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ [st jeroḿnīm] (= στοῦ Ἱερομνήμου, ἐνν. τὰ κτήματα, χωράφια, κλπ.), τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετη γεν. ἐν. στὸ θηλ. γένος καὶ εἰς προ-έκυψε ὁ τύπος Ἱερομνήμη, ἡ. Ὁ τύπος Γερομνήμι μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδέτερο ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. χωριό.

Ἰσβορος, ὁ [ston ízvorɔ] - (17)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀμάραντος (μετον. 1.4.1927). Τὸ χωριὸ εἶναι εὐρύτατα γνωστὸ γιὰ τὰ θερμά, θειοῦχα λουτρά του.

Τὸ τοπν. πού ἔχει ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸν Vasmer⁵, προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *ízvorъ* «ἡ πηγὴ» (<σλαβ. πρόθ. *iz(ь)* «ἀπὸ» + *vorъ*)⁶.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. προσηγ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χώρο, ὅπου: Νίσβαρη (μὲ προθετικὸ N- στὴ συμπροφορὰ μὲ τὸ ἄρθρο στὴν αἰτ., ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρν. καὶ Μάνη), Ἰσβαρη (Μάνη) Ἰσβορος (Κοζ.), Ἰσβορ (Πέλλα), Ἰσβορον (Χαλκιδική)⁷ καὶ

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330.

2. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 29 καὶ 184.

3. Πβ. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 14, ὅπου ἀναφέρεται: «...Πάνος Ἱερομνήμων, 2 χιλιάδας δουκάτων καταλιπών...». Βλ. καὶ Τριανταφυλλίδη, 52.

4. Ἡ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. ὀφείλεται σὲ ἀναλογικὴ ἐπέκταση τοῦ -s ἄλλων κλίσεων καὶ στὰ εἰς -ων ὀνόματα, τῶν ὁποίων τὸ -ν δὲν γινόταν πλέον αἰσθητὸ ὡς κατάλ. ἀρσενικοῦ.

5. Vasmer, 36.

6. Miklosich, 381, λ. *ver-1* καὶ 97· Berneker, 439.

7. Vasmer, 74, 183, 198, 205· Malingoudis, *Studien*, 50.

ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Izvor* (βουλγ.), *Izvorite* (γιουγκ. Μακ.), *Izvor*, *Izvorac*, *Izvorica* (σερβοκρ.), *Izvor*, *Zvor*, *Zvorec* (οὐκρ.) κλπ.¹

Καβαλάρι, τὸ [stu kavalár] - (77)

Ὄνομασία χωριοῦ τοῦ Ζαγορίου στὴ ΒΑ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριώνυμο ἀπὸ τὸ ἐπώνυμο *Καβαλάρης*² (< ἐπαγγελματικὸ κοινὸ ΝΕ *καβαλάρης*, μεσν. *καβαλλάρις* < λατ. *caballarius*³) κατὰ τὸ σχῆμα: τ(οῦ) *Καβαλάρ(η)* > [kavalár] > *Καβαλάρ(ι)*, τό.

Ἡ λ. ὡς προσηγορικὸ καὶ στὰ ἀρομ.: *cǎvălar*, πληθ. *cǎvălari*⁴.

Καβάσιλα, τὰ [sta kanásila] - (30)

Ὄνομασία κοινότητας κοντὰ στὴν Κόνιτσα, ἡ ὁποία εἶναι ὀνομασθῆ για τὶς ἰαματικὲς πηγές της.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριών. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Καβάσιλας* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο: [st kanásila] (ἐνν. τὰ χωράφια, τὰ κτήματα) καὶ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν παραλειφθέντων οὐσ. κτήματα, χωράφια κλπ.

Τὸ προσωπ. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν 11. αἰ. (ὡς ὄνομα στρατηγοῦ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη), στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321, κατὰ τὸν 14. αἰ. (ὄνομα μητροπολίτη ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καθὼς καὶ τὸ «ὄνομα οἰκογενείας ἐξ Ἡλείου κατ' ἄλλους ἐξ Αἰτωλοακαρνανίας, ὁπόθεν μετηνάστευσεν μεσοῦσης τῆς 14. ἑκατονταετηρίδος...»), σὲ χφ. τοῦ Ἁγίου Ὁρους: «...πρὸς τὸν ἱερότατον ἐπίσκοπον Δυρραχίου, τὸν Καβάσιλαν...» καὶ «...Νικολάου Καβάσιλα Χαμαετοῦ...». Τὸ προσωπ. μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ Κούρεντα «...ἐνθα οἰκογένειά τις Καβάσιλα ὑπάρχει...»⁵.

Τὸ προσωπ. *Καβάσιλας*⁶ προέρχεται ἢ

1. Miklosich, *Bildung*, 255· Šmilauer, 193· Duridanov, 57, 58, 63, 70, 108, 305, 329. Βλ. ἰδιαίτερα Udolph, 163-170, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τοὺς τύπους καὶ τὴν ἔκταση τῆς λ. στὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ παρατίθενται ἀντίστοιχα τοπωνυμικὰ παραδείγματα.

2. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Θεσσ.· γιὰ τὴ λ. *καβαλάρης* ὡς κύριο ὄνομα βλ. Γ. Θεοχαρίδου, «Οἱ Τζαμπλάκωνες», *Μακεδονικά* 5 (1961-63) 147.

3. Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στὴ λ.

4. Parahagi, 357.

5. Ἐγκυκλοπ. Ἐλευθερουδάκη· ΜΕΕ· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 311· Lambros, 1, 53, 627.6 καὶ 1, 66, 747· Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 15.

6. Ὁ Moritz (1, 13) παραθέτει τὸ προσωπ. μὲ ἐρωτηματικὸ στὴ σημασιολογικὴ δμάδα *καβαλλο-* πλὰι στὸ *Καβαλλάριος* κλπ.

α) ἀπὸ τὸ προσωπ. *Καλοβάσιλας (πβ. τὸ *Καλοϊωάννης* γιὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννη Κομνηνὸ) μὲ ἀνομοιωτική ἀποβολή τοῦ [lo]: *[kalonásilas > kavásilas]. Τὸ *Καλοβάσιλας ἀπὸ τὸ ἐπίθ. καλὸς καὶ τὸ βαφτ. Βασίλας, μεγεθ. τοῦ Βασίλης¹ (πβ. καὶ ἐπών. Καβασίλας²) μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, ἦ

β) πιθανότερο θεωρῶ ὅτι τὸ προσωπ. Καβάσιλας προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *kavas* «ὑπηρέτης σὲ προξενεῖο ἢ πρεσβεία ὡς κλητήρας ἢ θυρωρός, θέσεις στὶς ὁποῖες προσλαμβάνονταν Ἄλβανοὶ ἢ Κοῦρδοι»³ (πβ. καὶ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἐλλ. καβάσης, ὁ «κλητῆρ τῆς ὑψηλῆς πύλης καὶ τῶν ὑπουργείων τῆς παλαιᾶς Τουρκίας // κλητῆρ, θυρωρὸς πρεσβείας ἢ προξενείου»⁴) καὶ τὴν κατάλ. -li (ἢ -li) μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται ὅσοι ἔχουν σχέση ἢ ἀνήκουν σὲ κάτι: π.χ. *tibbiyeli* «γιατρός», *sarayli* «αὐτὸς ποὺ ἀνήκει στὸ σεράι» κλπ.⁵, ἀπ' ὅπου *[kavasli] καὶ μὲ μετάθεση τοῦ [i]:[kavasil] (πβ. καὶ τὸ κοινὸ ΝΕ κέφι ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *keyif* μὲ μετάθεση τοῦ [i]).

Τὸ ἴδιο τοπν. ὡς ὄνομα χωριοῦ συναντιέται στὴν Ἡλεία, στὴ Θήβα καὶ στὴν Ἡμαθία⁶, μὲ τὸν τύπο Καβάσιλας «στενὸς ἰσθμὸς τῆς Καλύμνου» καὶ Καβάσαλα («ἐξ ὀνόματος Καβάσιλα») στὴν Ἀττική⁷.

Κακόλακκος, ὁ [ston gakołako] - (343)

Ἵονομασία δύο οἰκισμῶν. Ὁ ἓνας προῆλθε ἀπὸ τὴν κοινότητα *Ρουμπάτες* (ἐπίσ. ὀνομασία *Μερόπη*) τὴν 21.3.1924 καὶ ἀποτελεῖ ξεχωριστὴ κοινότητα καὶ ὁ ἄλλος βρίσκεται στὴν κοινοτικὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Καταμάχη.

Τὰ τοπν. εἶναι σύνθετα ἀπὸ τὸ ἐπίθ. κακὸς καὶ τὸ οὐσ. λάκκος, ὁ τῆς κοινῆς ΝΕ.

Κακουσιοί, οἱ [sts kaksús] - (352)

Ἵονομασία οἰκισμοῦ, ποὺ εἶχε ἀποσπαθεῖ ἀπὸ τὴν κοινότητα

1. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 168.

2. *MEE*, στὸ λ.

3. *Steuerwald*, 503.

4. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

5. *Kissling*, 225 (2, c).

6. *MEE*, στὰ λ.

7. Σαρρῆ, *Ἀττική*, 154.

Λαχανόκαστρο, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἅγιος Κοσμᾶς (με-
τον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό¹: «...κεῖται (ἐνν. τὸ Λαχα-
νόκαστρο) ἐπὶ λόφου μεταξὺ τῶν χωρίων Φραστανῶν, Κακοσιούς,
Βισσάνης καὶ Τσαραπλανῶν...», ὅπως καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη μὲ διάφο-
ρους τύπους: «...τῆς Κακοσιούς...», «...οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Κακοσιούς...»,
«...κώμη Καξούς...» καὶ «...Κακουσιῶν...»². Ἡ πολυτυπία αὐτὴ δείχνει
πὼς τὸ τοπν. στὴν ἐποχὴ τοῦ Λαμπρίδη (τέλος τοῦ 19. αἰ.) «δὲν θύμι-
ζε» κάτι μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν ἔχει πάρει ἀκόμη μιὰ ὀριστικὴ μορφή.

Ὁ τύπος τοῦ τοπν. ἰδιαίτερα ἔτσι ὅπως μᾶς παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν
Ἀραβαντινό, δηλ. σὲ γενικὴ πτώση (αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμπεράνει κανεὶς
ἀπὸ τὶς γεν. τῶν παρατακτικὰ ἀναφερομένων ἄλλων τοπν.: Φραστα-
νῶν, Βισσάνης, Τσαραπλανῶν) μᾶς δείχνει πὼς πρόκειται γιὰ κτηριῶν.
τοπν. τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνδρων. Κακουσιού σὲ γεν. πτώση
κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος, δηλ. στῆς Κακουσιούς τὸ χωράφι
κλπ. Ὁ τύπος ὅμως αὐτὸς μὲ ἀποβολὴ τοῦ [u] ἔδωσε τύπο [sts kaksiús],
ὁμοιο φωνητικὰ μὲ τὴν ἐμπρόθετη αἰτ. πληθ. σὲ ἀρσ. γένος (= στ(οῦ)ς
Κακ(ου)σιούς) ἀπ' ὅπου σχηματίστηκε ὄνομα. Κακ(ου)σιοὶ καὶ Κακσοὶ
ἢ Καξοὶ μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u].

Τὸ ἀνδρων. Κακουσοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Κακούσης καὶ τὴν
ἀνδρων. κατάλ. -οῦ (πβ. Βασιλοῦ, Λουκοῦ, Μιχαλοῦ κλπ.).

Τὸ ἐπών. Κακούσης σχηματίζεται ἢ α) ἀπὸ τὸ ἀλβ. *kakushë* «φλύ-
κταινα, ἐξάνθημα»⁴ ἢ β) ἀπὸ τὸ ἐπών. Κάκος (< θηλ. βαφτ. Κάκω < κά-
κω «ἡ θεία // ἡ γοιὰ»⁵) καὶ τὴν κατάλ. -ούσης.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν καὶ τὰ τοπν.
Κακούση, τοῦ (Τριφυλία), Κακούση, τοῦ (Πυλία), Κοκοσί (Κόρινθος)⁶
καὶ Κακόσι (Βοιωτία). Τὸ τελευταῖο, κακῶς κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 94-95.

2. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 133 καὶ 172, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 192 καὶ *Πογ.*,
11 ἀντίστοιχα.

3. Τὸ *Kakush* συναντιέται ὡς ἐπών. καὶ στὰ Τίρανα (Γ. Κολλέκα, «Οἰκογενειακὰ
ὀνόματα σὲ -ούσης», *ΟΝΟΜΑΤΑ* 11 [1987] 85).

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 167· *Fjalor*, 478. Ἡ ἀλβ. λ. ἀπαντᾷ διαλεκτικὰ καὶ μὲ τὸν τύ-
πο *kaqushë* ἀπ' ὅπου τὸ ἀλβ. ἐπών. *Kaqush* καὶ τὸ ἑλλ. *Κακιούσης* (βλ. Κολλέκα, *δ.π.*).

5. Βλ. Μπόγκας 1, 148, καὶ 2, 24. Λιγότερο πιθανὴ θεωρῶ τὴν προέλευση τοῦ ἐπών.
Κάκος ἀπὸ τὸ *Κυριάκος* (Τριανταφυλλίδης, 61 καὶ Κολλέκα, *δ.π.*).

6. Georgacas-McDonald, 141 καὶ 308.

Vasmer¹ καταριθμεῖ στὰ σλαβ. τοπν. καὶ τὸ ἀποδίδει στὸ σλαβ. *κοκοσѣ* «ὁ πετεινός», ἀφοῦ ἡ λ. καὶ ὡς δάνειο τῆς ἑλλ. καὶ ὡς προσηγ. ἢ τοπν. στὶς σλαβ. γλῶσσες δὲν παρουσιάζει τὴν ἐξέλιξη ἀπὸ *κο-* σὲ *κα-*, δηλ. τροπὴ τοῦ σλαβ. ο σὲ α².

Καλαριτες, οἱ [sts kalarítis] - (118)

Ὄνομασία κοινότητος στὸ Α μέρος τοῦ Νομοῦ. Οἱ κάτοικοί της εἶναι βλαχόφωνοι. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται μὲ διαφορετικούς τύπους: *Καλαρρῦται* (-ες), *Καλαρρῦτη*, *Καλαρύτα*³.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχει σχηματιστεῖ ἢ

α) Ἐκ τῶν τοπν. *Καλάρι*⁴ + τὴν κατάλ. *-ίτης*⁵ (τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Καλάρης* μὲ μεταπλασμό, κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἄρομ. *cǎlár* «ὁ καβαλάριος»⁶) ἢ

β) Ἐκ τῶν ἄρομ. τοπν. *Cǎlár* καὶ τὴν ἑλλ. προέλευσης ἄρομ. κατάλ. *-it*.

Λιγότερο πιθανὴ θεωρῶ τὴ σύναψη τοῦ τοπν. μὲ τὸ τοπν. *Καλάβρουτα* καὶ τῶν δύο τοπν. μὲ τὸ σλαβ. *κολονβιτѣ* «τὸ ροδάνι» ποὺ προτείνει ὁ Malingoudis⁷.

Πβ. καὶ τοπν. *Καλαράταις* (Δέλβινο)⁸ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Καλάρης* καὶ τὴν ἄλβ. κατάλ. *-at(i)*, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα πατριῶν καὶ ἔθνικα, καὶ τοπν. *Καλαριτες* ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Ζίτσα.

1. Vasmer, 119.

2. Βλ. σχετικὰ Miklosich, 122-123· Berneker, 540· Miklosich, *Bildung*, 294· Šmilauer, 90.

3. Βλ. Χ. Σούλη, «Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Καλαριτῶν», *ΗΧ* 7 (1932) 150· Δαμιτρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 20 καὶ 142· ΣΣΕΔΚ.

4. Βλ. Χ. Σούλη, ὁ.π.· πβ. καὶ Δ. Καλούσιου, *Βύλιζα*, Ματσούκι Ἰωαννίνων 1992, 264 ὅπου ἀναφέρεται: «Οἱ Καλαρρῦτες ...στὰ βλάχικα *Καλάρι*, ὀνομασία ποὺ ὑπάρχει καὶ σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Πάντων τῆς Καλαμπάκας τοῦ 1766».

5. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὸ λ.

6. Parahagi, 327 καὶ Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 187, ὅπου ἡ λ. *cǎlar* παράγεται ἀπὸ τὸ λατ. *caballarius*. Νομίζω ὡστόσο πιθανότερη τὴν παραγωγὴ ἀπὸ τὸ ἄρομ. *cal* «ἵππος» (Parahagi, 306) καὶ τὴ δηλωτικὴ ἐπαγγέλματος κατάλ. *-ar*, ὅπως π.χ. *picurar* «βοσκός», *văcar* «γελαδάρης» κλπ.

7. Ph. Malingoudis, «Frühe slavische Elemente in Namensgut Griechenlands», στὸ B. Hänsel (ἐκδ.) *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert* (Μόναχο 1987) 17, 65.

8. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 359.

Καλέντζι, τὸ [stu kaléndz] - (145)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Κατσανοχωρίων. Ἀποτελεῖ τὸ διοικητικὸ κέντρο τῆς περιοχῆς.

Κατὰ τὸν Vasmer¹ τὸ τοπν. προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *kalъcb* ἢ ἀπὸ τὸ ὑποκορ. *kalъcbъ* (< *kalъ* «πηλός»), ἐρμηνεῖα τὴν ὁποία θεωρεῖ ἀμφίβολη ὁ Malingoudis².

Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι τὸ τοπν. μαρτυρεῖται καὶ σὲ περιοχὲς μὲ ἀνύπαρκτη τῇ σλαβικῇ παρουσίᾳ (Ζάκυνθος, Εὐβοία) μᾶς κάνει νὰ δεχτοῦμε τὴν ἄποψη τοῦ Λάμπρου³, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸ τοπν. ἀλβανικῆς προέλευσης, καὶ νὰ τὸ ἀποδώσουμε στὸ ἀρβανίτικο ἐπὼν. *Καλέντζης*⁴ πὺν προέρχεται ἀπὸ ἐπαγγελματικὸ μὲ τὴ σημασία «γανωτζής»⁵.

Τὸ τοπν. μαρτυρεῖται ἐπίσης μὲ τοὺς τύπους: *Καλέντσι* (Βόνιτσα), *Καλέντζι* (Ζάκ., Εὐβ., Ἀττ., Ἀχαΐα), *Καλέτζη* (Χαλκιδική, Μεσσην.), *Καλέντζη, τοῦ* (Ζαγ.) καὶ *Καλέντζι* (χωριὸ στὴν περιοχή Δρυινοπούλεως τῆς Β. Ἠπείρου)⁶.

Ὅπως μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει, τὰ σχετικὰ τοπν. ἐντοπίζονται σὲ περιοχὲς μὲ μαρτυρημένους ἐγκαταστάσεις Ἀρβανιτῶν καὶ ἔντονη ἀρβ. παρουσία.

Καλοτά, ἡ [zdh galutá] - (74)

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριά τῆς περιοχῆς Ζαγορίου στοὺς ΒΑ πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Ὁ Λαμπρίδης⁷ ἀναφέρει τὸ ὄνομα μιᾶς οἰκογένειας *Καλωτά* πὺν ἀκμάζει στὰ Γιάννινα κατὰ τὸν 16. αἰ.

Ἡ προφορικὴ παράδοση ἀναφέρει δύο ἀδέρφια ἀπὸ τὴν οἰκογένεια *Καλοτά* ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα ἐγκαταστάθηκε ἐκεῖ καὶ ἵδρυσε τὸ παρα-

1. Vasmer, 71, 80, 111, 122, 134, 205.

2. Malingoudis, *Studien*, 51, στὸ λ. *kal-*.

3. Λάμπρου, Ἀττική, 191.

4. Georgacas-McDonald, 142· Δ. Βαγιακάκου, «Σχεδιάγραμμα περὶ τῶν τοπωνυμικῶν καὶ ἀνθρωπωνυμικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι 1833-1962, Α' Τοπωνύμια», Ἀθηνᾶ 66 (1962) 346.

5. Κ. Μπίρη, Ἀρβανίτες, οἱ Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι 1960, 194. Πβ. καὶ τὸ ταυτόσημο, τουρκ. ἀρχῆς, ἐπὼν. *Καλατζής*.

6. Vasmer, ὁ.π. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 682.

7. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα, 16.

πάνω χωριό, ἐνώ τὸ ἄλλο δημιούργησε τὸν παλιὸ καὶ ἔρημο πιά συνοικισμό *Κιουτσοῦκ Καλοτά*, κοντὰ στὸ χωριὸ Γρεβενίτι.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριώνυμο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. *Kalota*¹ (< *kalъ* «μαῦρος»² καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-ota*³).

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς σλαβ. προσωπ.: *Kalja, Kalin, Kaliman, Kalka, Kalek, Kalik* κλπ.⁴, ὅπως καὶ τὰ τοπν.: *Kalimanići, Kalomirьc, Kałow*⁵ καὶ *Kalotina* στὴ Δ. Βουλγαρία⁶.

Καλοχώρι, τὸ [stu kaluhór] - (270)

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωρίων. Μὲ τὸν ἴδιο τύπο καταγράφεται καὶ ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία* 2, 239).

Ὡς ἀρχικὴ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ἢ παράδοση διασώζει τὸν τύπο *Τσουκαλοχώρι* καὶ ὄχι *Καλοχώρι*, τύπος ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19. αἰ. Ἐπειδὴ ὁ τύπος *Καλοχώρι* ὡς ἀρχικὴ ὄνομασία δὲν εἶναι συνηθισμένος καὶ σημασιολογικὰ ὄχι ἱκανοποιητικός (εἶναι αὐτόνοητα *καλὴ* ἢ *θέση* ποὺ ἐπιλέγεται ἀπὸ μιὰ ὁμάδα ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἐγκατάστασή τους), ὑποθέτω πὼς ὁ τύπος *Καλοχώρι* προῆλθε ἀπὸ τὸν τύπο *Τσουκαλοχώρι* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο φωνητικὸ τύπο [stu tskaluhór] μὲ συγκοπὴ τοῦ ἄτονου [u] καὶ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ ἀρχικοῦ [ts-].

Πβ. καὶ τοπν. *Τσουκαλοχώρι* ὡς ὄνομασία χωριοῦ στὸ Νομὸ Κοζάνης (ἐπίσημα: *Σκαλοχώρι*).

Καμινιά, ἡ [zdr̩̆gamiɲá] - (76)

Χωριὸ τοῦ Ζαγορίου ποὺ μετονομάστηκε σὲ *Ἀνθρακίτης* (μετον. 9.1.1947).

1. Miklosich, *Bildung*, 65-66. Πβ. καὶ σχηματισμοὺς σλαβ. προσωπ. ἀπὸ σημασιολογικὰ ἴδιες προσηγορικὲς λέξεις τῆς σλαβικῆς: *mgьkь* «μέλας» καὶ *čьpь* «τὸ ἴδιο» (Miklosich, *Bildung*, 78 καὶ 112).

2. Κατὰ τὸν Miklosich, *Bildung*, 65) στὴ λ. παρατίθεται ἡ σημασία «μαῦρος», ἐνώ στὰ λεξικά τῶν: Miklosich (109), Berneker (475) καὶ Vasmer (*REW* 1, 506) δίνονται οἱ σημασίες «κορπιά», «θολὸ νερό», «ἔλος» κλπ.

3. Πβ. καὶ ἄλλους σλαβ. σχηματισμοὺς προσωπ. μὲ τὴν κατάλ. *-ota* (< *-ota): *Listota* < *lьstь* «ἡ πανουργία», *Malota* < *malь* «μικρὸς» (Malingoudis, *Studien*, 66 καὶ 67).

4. Miklosich, *Bildung*, ὅ.π.: Schlimpert, *Slaw. PN*, 58.

5. Miklosich, *Bildung*, ὅ.π. καὶ 260.

6. Μὲ τὸ τοπν. θὰ μπορούσε ἴσως νὰ συνδεθεῖ τὸ προσωπ. *Καλοτίνα* (βλ. Μπούτουρα, 172). Πβ. καὶ τὰ θηλ. βαφτιστικά ἀπὸ τοπν.: *Βενετιά* (< τοπν. *Βενετία*), *Εὐρώπη* (< τοπν. *Εὐρώπη*), *Σπάρτη* < τοπν. *Σπάρτη* κλπ. (βλ. Μπούτουρα, 126-129).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ οὐσ. *καμίνοι*, τὸ (< ἀρχ. *κάμι- νος*) καὶ τὴν περιεκτ. κατάλ. *-ιά* (< *-έα*).

Πβ. ἐπίσης καὶ τὰ οὐσ.: *καμινιά*, ἢ «τὸ περιεχόμενον ἢ τὸ ἐφάπαξ προϊόν μιᾶς καμίνου» καὶ *καμινεΐα*, ἢ «ἡ καμίνευσις»¹.

Ἡ λ. ὡς δάνειο στὶς ρομανικὲς γλῶσσες², στὶς σλαβ. γλῶσσες³ καὶ στὴν ἀλβανικὴ⁴ δίνει καὶ τὰ κατωιταλ. τοπν. *Caminea*, *Camini*, *Caminiá*⁵.

Κάντσικο, τὸ [stu kántsku] - (11)

Ὄνομασία κοινότητος γνωστῆς σήμερον καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Δροσοπηγή* (μετον. 20.9.1955).

Κατὰ τὸν Vasmer⁶ τὸ τοπν. προέρχεται ἢ α) ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. **Копъско* (πβ. τὸ πολὺ συχνὸ σερβοκρ. τοπν. *Kopjsko* τὸ βουλγ. *Kopska*) ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. **Крътско*: *крътъ* «γωνία».

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθῆι στὸ σλαβ. *крътъ* «γωνία» καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ σημασία «ξεροπόταμος»⁷, τὴν ὁποία ἔχει ἡ λ. στὸ σχηματισμὸ τοπν., καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ъскъ*⁸ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ρ μὲ *α+ἔρρινο* στὴν ἐλληνικὴ⁹.

Λιγότερον πιθανὴ ἢ προέλευσις τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *копъ* «τὸ ἄλογο» μὲ τροπὴ τοῦ [sk] σὲ [tšk] (βλ. Vasmer, 307), ἀφοῦ τὰ τοπν. ποὺ ἐτυμολογοῦνται ἀπὸ τὸ *копъ* καὶ μαρτυροῦνται, τόσο στὸν ἐλληνόφωνο χῶρον ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο, γνωρίζουν μόνον [o] καὶ οὐδέποτε [a] ὡς ἀπόδοση τοῦ ἀρχικοῦ σλαβ. o¹⁰.

1. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὶς λ.

2. Meyer-Lübke, ἀριθμ. 1549.

3. Miklosich, 110.

4. Γκίνης, 182.

5. G. Rohlfs, *Dizionario Toponomastico e Onomastico della Calabria*, Ravenna 1974, 41.

6. Vasmer, 36.

7. Berneker, 602· Šmilauer, 99· Miklosich, 128, λ. *копъ*.

8. Miklosich, *Bildung*, 209· Vasmer, 307· Malingoudis, *Studien*, 54 (λ. *копъска*).

9. Vasmer, 273· Malingoudis, *Studien*, 142-143. Πρόβλημα δημιουργεῖ ἡ τύχη τοῦ σλαβ. ἄτονου *ъ*, ἀφοῦ, λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ, δὲν γνωρίζουμε ἂν τὸ τοπωνύμιό μας μπορεῖ νὰ ἀναχθεῖ σὲ παλιότερους δανεισμοὺς (βλ. Malingoudis, *Studien*, 143 κέξ.) ὅποτε σλαβ. *ъ* > ἑλλ. [i], ἢ ἂν πρόκειται γιὰ νεότερο δανεισμό, ὅποτε σλαβ. *ъ* > ἑλλ. ∅. Ὅπωςδήποτε ὁμως ἡ ἐμφάνισις τύπων μὲ *i* ὀφείλεται σὲ ὑπερδιόρθωση.

10. Πβ. τὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν Vasmer: *Κόνιαβη*, (σ. 83), *Κονιάκος* (σ. 116), *Κονιάρη* (σ. 109), *Κονιατση* (σ. 100), *Κονίκοβον* (σ. 198), *Κόνισκα* (σ. 71). *Κονισκός*

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Skьt* (βουλγ.), *Kute, Kuti, Kutovi, Kutina* (σερβοκρ.), *Kotnica, Koti, Kotiče, Kotje* (σλοβ.), *Kúty* (σλοβακ.), *Zákoutí* (τσεχ.), *Katy* (πολ.), *Zniiv Kyt, Kuty, Kutčí, Kutyšče* (οὐκρ.), *Kytok* (ρωσ.) κλπ.¹.

Καπέσοβο, το [stu kapésuvu] - [67]

Ὀνομασία χωριοῦ τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου. Ὁ κάτοικος [*kapisunít-s, kapisunít-sa*] (= Καπεσοβίτης, Καπεσοβίτισσα).

Ὁ Λαμπρίδης² ἀνάγει τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ στὸ σλαβ. *κουπούς* (μᾶλλον *karusь* «κράμβη») ἐτυμολόγηση πού παρουσιάζει φωνητικὲς δυσκολίες: [*u > e, ь > o*] καὶ πρέπει νὰ ἀπορριφθεῖ.

Ὁ Vasmer³ ὁ ὁποῖος ἀναφέρει καὶ τὸν ἀνύπαρκτο τύπο *Κεπέσοβο*, τὸν θεωρεῖ ὡς ἓνα σλαβ. σχηματισμὸ σὲ -ονο ἀπὸ κύριο ὄνομα πού σχετίζει μὲ τὴ λ. τῶν Οὐιγούρων *kábās* «περήφανος», σχέση τὴν ὁποία θεωρῶ ἀπίθανη.

Τέλος, ὁ Ζαίμων⁴, παραδεχόμενος τὴν ἀνυπαρξία στὴ βουλγ. ὀνοματολογία σχετικοῦ προσωνυμίου ἀπὸ τὸ οὐιγούρικο *kábās*, προσπαθεῖ νὰ σχετίσει τὸ τοπν. μὲ τὸ βουλγ. **kapeš-* < **kapa* «σταγόνα» + τοπων. κατάλ. -eš.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σλαβικῆς ἀρχῆς κατάλ. -ονο ἔγινε παραγωγικὴ καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες, δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀρχῆς κάθε σχηματισμοῦ σὲ -ονο στὶς σλαβικὲς γλῶσσες. Ἔτσι π.χ. τὰ τοπν. *Γιαννάκοβο, Γραμματίκοβο, Κρούφοβο, Μαύροβο, Μιχάλοβο* κλπ. πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἐλληνικοὶ σχηματισμοὶ (ἀπὸ τὰ κύρια ὀνόματα *Κρουφός, Μαῦρος, Μιχάλης* κλπ.) + τὴ σλαβ. ἀρχῆς κτητικὴ κατάλ. -οβο (< σλαβ. -ονο)⁵.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. *Καπέσοβο* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Καπέσης* (καὶ *Καπέτσης*)⁶ καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς κατάλ. -οβο (< σλαβ. -ονο) πού ἔγινε παραγωγικὴ στὰ ἐλληνικά.

(σ. 92), *Κονίσπολις* (σ. 37), *Κόνιστα* (σ. 225), *Κόνιτσα* (σ. 37), *Κοντσικόν* (σ. 183) ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο. Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. Miklosich, *Bildung*, 265· Šmilauer, 93· Malingoudis, *Studien*, 54.

1. Miklosich, *Bildung*, 262· Šmilauer, 99.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγ.* 1, 34.

3. Vasmer, 37.

4. Zaimon, 110.

5. Georgakas *Beiträge* 2, 418.

6. *ΟΤΕ Ἀθ.* Ἡ ἀπόδοση τοῦ προσων. στὴν ἄλβ. παρουσιάζει δυσκολίες: < ρ. *kap* «πιάνω, συλλαμβάνω» (πιθανῶς ἀπὸ το τουρκ. *kapmak* «τὸ ἴδιο» - βλ. Meyer, *EW alb.*

Καρδαμίτσια, τὰ [sta kardamítsa] - [202]

Ὀνομασία νεότερου οἰκισμοῦ, 7 χμ. Δ τῶν Ἰωαννίνων στήν ἐθνική ὁδὸ ἀπὸ Ἰωάννινα πρὸς Ἡγουμενίτσα.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Καρδαμίτσης*¹ μὲ μεταπλασμὸ ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο [st kardamíts] (=στοῦ Καρδαμίτση) > [tu kardamíts] καὶ [kardamítsa] ἀναλογικὰ πρὸς τοὺς πληθ. κτήματα, χωράφια κλπ.

Τὸ ἐπών. *Καρδαμίτσης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κάρδαμος*² (< *κάρδαμο(ν)* «εἶδος λαχανικοῦ»³) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -ίτσης.

Καρίτσα, ἡ [zɛ garítsa] - (291)

Ὀνομασία χωριοῦ στήν περιοχή τῆς Ζίτσας.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ⁴ μὲ τὸν τύπο *Καριτζα*, ὁ ὁποῖος δίνει τὴν ἐρμηνεία «μικρὰ κάρρα», καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδου⁵ μὲ τὸν τύπο *Καρύτσα*, ἡ γραφὴ τοῦ ὁποίου μὲ *υ* ὑποδηλώνει τὴ συσχέτιση τοῦ τοπν. μὲ τὴ λ. *καρυδιά* κλπ.

Κατὰ τὸν Vasmer⁶ τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ σλαβ. *Gorica* (< *gora* «βουνὸ // δάσος»), συσχέτιση τὴν ὁποία δὲν θεωρεῖ σίγουρη καθὼς ὑποθέτει πὼς μιὰ παραγωγὴ ἀπὸ τὰ προσηγ. *κάρυον*, *καρυά* μὲ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -ίτσα εἶναι πιθανή.

Κατὰ τὴ γνώμη μου ὅμως καὶ οἱ δύο ἐρμηνεῖες εἶναι ἀπίθανες:

Spr., 174) καὶ τὴν κατάλ. -ēs/-es ποὺ δηλώνει τὸ πρόσωπο ποὺ ἐκτελεῖ μιὰ ἐνέργεια: *gjykatës* «δικαστῆς» (< *gjykatë* «δικαστήριον»), *ruponjës* (< *rupoj* «ἐργάζομαι»), *shkrues* «γραφεὺς» (< *shkrue* «γραμμένος») κλπ., κατάλ. ἡ ὁποία εἶναι ἄτονη (Camaj, *Lehrbuch*, 56), μολοντι ἀπὸ τὸν Φουρίκη (Ἀττική 41, 125, σημ. 8) ἀναφέρονται τοπν. μὲ τονισμένη τὴν κατάλ. [-ési]: *Καροπλέσι*, *Καρνέσι*, *Κασνέσι*, *Κορνέσι* κλπ.

Ἡ ἀπόδοση τέλος τοῦ προσωπ. στὸ τουρκ. ρ. *kardak* μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀρχ. τουρκ. μετοχικῆς κατάλ. -asi / -esi (H. J. Kissling, *Osmanisch-türkische Grammatik*, Wiesbaden 1960, 234) προσκρούει στὸ φωνητικὸ νόμο τῆς «ἁρμονίας τῶν φωνηέντων» τῆς τουρκικῆς.

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Ἦδη στὸν *Πωρικολόγο* ἀναφέρεται: «...τὸν θεῖον μου τὸν Κάρδαμον, τὸν δριμύτατον πάνυ» ἀπὸ προσωποποίηση τοῦ φυτοῦ *κάρδαμον* (Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στή λ. *κάρδαμος*).

3. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στή λ.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 73.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 52.

6. Vasmer, 36.

Ἡ πρώτη ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ σλαβ. λ. *gorá* δὲν δίνει τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο οὔτε προσηγ. ἢ τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο μὲ τύπο σὲ α στὴ θέση τοῦ ἀρχ. σλαβ. ο.

Ἡ δεύτερη, γιατί θεωρεῖ ὡς ἀρχικὲς λέξεις τῆς τοπωνυμικῆς παραγωγῆς λέξεις οἱ ὁποῖες δὲν χρησιμοποιοῦνται (εἶναι τῆς ΑΕ ἢ λόγιες) καὶ ἓνας ἀναμενόμενος ὑποκορισμὸς τῶν λ. *καρύδι*, τὸ καὶ *καρυδιά*, ἢ τῆς κοινῆς ΝΕ θὰ ἦταν *καρυδίτσα* (καὶ *καρδίτσα*), *καρυδούλα* (ἢ *καρυδούλα*) κλπ. καὶ οὐδέποτε **καρίτσα* ἢ **καρούλα* κλπ. δεδομένου ὅτι τὸ [d] δὲν ἀποβάλλεται στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα καὶ σὲ μεσοφωνηεντικὴ θέση¹. Μόνο θεωρητικὰ θὰ μπορούσε νὰ εὐσταθήσει μιὰ παραγωγή ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *καρυά*, ἢ [karjá] + ὑποκορ. κατάλ. -ίτσα, παράγωγο ὅπως τὸ ὁποῖο δὲν συναντᾶται στὸν Ἑπειρωτ. χῶρο καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν θὰ μπορούσε νὰ δημιουργηθεῖ ἀπ' αὐτὴν τὴ λέξη ἓνα τοπωνύμιο.

Γι' αὐτὸ πιστεύω πὼς ἡ ἀρχὴ τοῦ τοπν. πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ ἄλλου, ἰδιαίτερα στὶς σλαβ. γλῶσσες, καὶ νὰ ἀποδοθεῖ ἢ

α) στὸ σλαβ. οὐσ. *korjto* «ἡ σκάφη // ἡ σκάφη τῆς πηγῆς // ἡ κοίτη // τὸ χαμήλωμα»² καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -ьца³ μὲ τροπὴ τοῦ σλαβ. у μὲ *i* στὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ *a* στὴν ἑλληνικὴ. Ἡ τελευταία ἀπόδοση (ο > α) πιθανῶς ἀπὸ ἐπίδραση τῆς ἀλβ. γλώσσας, ὅπου *karutë* «ἡ σκάφη»⁴.

Ἀπὸ τὴ σλαβ. λ. ποὺ γνωρίζει δάνεια τόσο στὴν ἑλλ. (*καρούτα*, ἢ / *κορίτος*, ὁ) καὶ στὴν ἀλβ. (*karutë*), σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια (βλ. τοπωνυμικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ τὸ σλαβόφωνο χῶρο στὸ λ. *Κορίτιανη*).

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Καρίτζα* / *Καρίτσα* (Καρδίτσα)⁵, *Καρίτσα* (Ἄρτα), *Καρίτσα* (Εὐρυτανία), *Καρίτσα* (Λάρισα), *Καρύτσα* (Λακωνία), *Καρίτσα* (Κατερίνη)⁶ καὶ *Καρίτσα* (Ὀλυμπία)⁷.

ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. *garь* (< ρ. *gorëti* «καίω») «μυρουδιὰ ἀπὸ κάψιμο

1. Τέτοια ἀποβολὴ πραγματοποιεῖται στὰ ΝΑ ἰδιώματα (Ρόδος κλπ.) καὶ ἄλλου.

2. Berneker, 579· Miklosich, 133.

3. Malingoudis, *Studien*, 153.

4. Malingoudis, *Studien*, 55, στὸ λ. *korito*· Seliščev, 142.

5. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 39 τῆς Μονῆς τοῦ Δούσιου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 20 (1991) 39.

6. Βλ. Vasmer, 58, 82, 100, 168 καὶ 205 ἀντίστοιχα.

7. Georgacas-McDonald, 150.

// ἐκχερσωμένη με φωτιά περιοχή μέσα σὲ δάσος»¹ καὶ τὴν τοπωνυμική κατάλ. *-ica*². Ἡ τροπὴ τοῦ ἀρχικοῦ [g-] σὲ [k-] στὴν ἑλλ. ἀπὸ ὑπερδιόρθωση³.

Πβ. καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ ἐτυμολογικὰ συγγενῆ τοπν.: *Garištata* (βουλγ.), *Garišta*, *Garica*, *Garska Reka* (γιουγκ. Μακ.), *Garki* (πολ.), *Pogar* (οὐκρ.), *Syhozgar* (ρωσ.) κλπ.⁴.

Καστάνιανη, ἡ [zη gastán'aní] - (15) [zη gastán'ani] - (359)

Ὄνομασία δύο χωριῶν: α) στὴν ἐπαρχία Κονίτσης πού μετονομάστηκε σὲ *Καστανέα* (μετον. 1.2.1950) καὶ β) στὴν ἐπαρχία Πογωνίου πού μετονομάστηκε σὲ *Καστανή* (μετον. 29.12.1953).

Ὁ Λαμπρίδης⁵ ἀναφερόμενος στὴν Καστάνιανη Πογωνίου τὴ παρακτηρίζει ὡς τόπο ὅπου «...ἡ καστανέα αὐτοφυῆς καὶ ἄφθονος...». Ἀξισημείωτος καὶ ὁ τύπος *Κόστιανη* γιὰ τὴν ἴδια Καστάνιανη πού παραθέτει ὁ Χρ. Γκάσιος⁶.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. τύπο *Kostanjape* κι αὐτὸς ἀπὸ τὸ τοπν. *Kōstanj* (< *kostanjь* «ἡ καστανιά»⁷) καὶ τὴν κατάλ. *-jape*, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται λέξεις πού δηλώνουν τὸν κάτοικο μιᾶς περιοχῆς, μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ α στὴν ἑλληνική.

Τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ σὲ *-jape* (και) τοπν. σχηματισμοὶ πού ἀναφέρει ὁ Vasmer⁸ ἔχουν ὡς θέμα σλαβ. λέξεις, μὲ κάνει νὰ ὑποθέσω ὅτι ἡ κατάλ. *-jape* δὲν ἔγινε παραγωγική στὴν ἑλληνική καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν νομιμοποιεῖται ἢ ἀπόδοση τοῦ παραπάνω τοπν. σὲ παραγωγή ἀπὸ τὰ ἑλλ. οὐσ. *κάστανα*, *κάστανα*, *κάστανα*, *ἡ* κλπ.⁹.

1. Πβ. ἡ λέξη τὰ σλαβ. σύνθετα προσηγ. μὲ σλαβ. προθέσεις: *u-garь* «ἀγεώργητος ἄνθος», *o-gar-ькь* «ἡ καύτρα, τὸ ἀναμμένο κάρβουνο», *iz-garь* «τὸ λίπασμα» (βλ. Šmilauer, 64).

2. Malingoudis, *Studien*, 158.

3. Στὴ συνηθισμένη ἐμπρόθετη εκφορὰ τοῦ τοπν.: [z(d)η garítsa] θεωρήθηκε πὼς τὸ [g-] εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἠχηροποίησης ἑνὸς ἀρχικοῦ [k-] ἔξ αἰτίας τοῦ ἠχηροῦ [-n] τοῦ ἐμπρόθετου ἄρθρου.

4. Šmilauer, 64· Duridanov, 126.

5. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 57.

6. Χρ. Γκάσιου, *Ἱστορία τῆς Καστάνιανης Κονίτσης*, Ἰωάννινα 1971, 13.

7. Miklosich, 133· Berneker, 492.

8. Vasmer, 303.

9. Τὸ ἀντίθετο ἔγινε μὲ τὴ σλαβ. ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. *-ονь* (θηλ. *-ονα*) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται στὴν ἑλληνική ἄνδρων.: *Κώστοβα*, *Μάνθοβα* κλπ. καὶ τοπν.: *Γραμματίκοβο*, *Νίκοβο* κλπ. τὰ ὁποία πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἑλληνικὲς ὀνοματοθεσίες.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Kostanj, Kostanjek, Kostanjevec* (σερβοκρ.), *Kostanj, Kostanjevica* (σλοβ.)¹.

Κατούνα, ἡ Νέα [st néa katúna] - (373)

Ὀνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου ποῦ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Κτίσματα* (ἀρχικὰ Ἰαρίνιστα) στὴν ἑλληνο-αλβανικὴ μεθόριο, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ νέο ὄνομα *Νεοχώρι* (μετον. 20.9.1955).

Ὁ παραπάνω οἰκισμὸς δημιουργήθηκε μετὰ τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου καὶ τὴ χάραξη τῶν ἑλληνο-αλβανικῶν συνόρων.

Ἡ ὄνομασία *Νέα Κατούνα* δόθηκε στὸν οἰκισμὸ γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ μητροπολιτικὸ χωριὸ *Katundi* (< ἄλβ. *katund, -i* «τὸ χωριὸ»²) ποῦ βρίσκεται στὴν ἄλβ. ἐπικράτεια.

Ἡ λ. εἶναι γνωστὴ στὴ μεσν. ἑλλ. μὲ τὸν τύπο *κατούνα* «ἐνδιαίτημα // δωμάτιο // σκηνὴ // οἰκισμὸς // στρατόπεδο // στρατιωτικὸς ἐξοπλισμὸς, ἐφόδια»³ καὶ σὲ ἄλλες βαλκανικὲς γλώσσες: πβ. ἄρομ. *cătună* «καλύβα σκεπασμένη μὲ ἄχυρο»⁴, ρουμ. *catun* «χωριουδάκι»⁵, σλαβ. *katunъ* «τὸ φρούριο, τὸ στρατόπεδο»⁶ κλπ. Ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὸ ἰταλ. *cantone*⁷.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κατούνα* (Αἰτωλοακαρν.), *Κατούνα, ἡ-Κατοῦνες, οἱ* (Ἀσπροπόταμο)⁸, *Κατοῦνες* (Ζαγ.), *Κατουνάκια* (τὰ ἐρημητήρια στὸν Ἰθω), *Κατούνιστα* (Ζαγ.), *Κατουνίστα* (Τριφυλία), *Κατούνιστα, Katuništa* (βουλγ.), *Katun, Katunište* (σερβ.) κλπ.⁹.

1. Miklosich, *Bildung*, 266.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 183· Γκίνης, 188· Buchholz, 221.

3. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ.

4. Parahagi, 355.

5. Σ. Κοτολούλη, *Ρουμανοελληνικὸν λεξικόν*, Ἀθήνα 1976, 105.

6. Miklosich, 113.

7. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ. Τὸ ἰταλ. *cantone* ἀπὸ τὸ ἑλλ. *κανθός* (βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 289· Φιλίντα, *Γλωσσογν.* 2, 173· Μηνᾶ, *Κάσος*, 63· Μηνᾶ, *Μεγένθυση*, 107· Meyer-Lübke, ἀριθμ. 1616). Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ πῶς κατὰ τὸν Miklosich (δ.π.) εἶναι πιθανὴ ἡ σχέση τῶν λ. μὲ τὰ τουρκ. *katan, kutan* «καλύβα προβάτων».

8. Χατζηγάκη, *Ἀσπροπόταμο*, 117.

9. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 306-307 καὶ 493.

Κατσικά, ἡ [zɔŋ gatská] - (163)

Ὄνομασία κοινότητας στὴ Ν-ΝΑ πλευρὰ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ τοπν. συνηθίζεται (βλ. καὶ ΣΣΕΔΚ) καὶ σὲ ἀρσ. γένος: ὁ Κατσικάς.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Κατσικάς¹ (< ἐπαγγελματικὸ κατσικάς² < κασίκι + κατάλ. ἐπαγγελματικῶν -άς). Ὁ μεταπλασμός σὲ θηλ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λέξεων θέση, περιοχὴ, βρύση κλπ. μὲ τὶς ὁποῖες εἶχε συνδεθεῖ ὡς κτῆμα ἢ μὲ ἄλλον τρόπο τὸ ὄνομα κάποιου Κασικᾶ.

Κεράσοβο, τὸ [sto k'erasono] - (13/362/246)

Ὄνομασία τριῶν οἰκισμῶν: α) στὴν ἐπαρχία Δωδώνης, ποὺ εἶναι γνωστός καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Κερασέα (μετον. 20.9.1955), β) στὴν ἐπαρχία Πογωνίου τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα διατηρήθηκε ὡς Κεράσοβο καὶ γ) στὴν ἐπαρχία Κονίτισης, οἰκισμὸς ποὺ εἶναι γνωστός καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἁγία Παρασκευὴ (μετον. 29.12.1953).

Ὁ Vasmer³ θεωρεῖ τὸ τοπν. ὡς μία σλαβ. ὀνοματοθεσία μὲ τὴ σλαβ. ἐπιθετ.-κητ. κατάλ. -ονο ἀπὸ ἓνα ἑλλ. προσωπ. *Κέρασος⁴.

Νομίζω ὡστόσο πὼς εἶναι ὀρθότερο νὰ θεωρήσουμε τὸ τοπν. ὡς μιὰ ἑλλ. ὀνοματοθεσία ἀπὸ τὰ προσωπ. *Κέρασος / *Κεράσης καὶ τὴ δάνεια στὴν ἑλλ. σλαβ. ἀρχῆς ἐπιθετ.-κητ. κατάλ. -οβο, -οβα (βλ. καὶ στὸ τοπν. Κρυφοβός, ὁ).

Τὸ προσωπ. *Κεράσης προέρχεται εἴτε ἀπὸ τὸ θέμα κερασ- τοῦ ρ. κερνῶ, ὅπως καὶ τὰ Βροντήσης, Γανώσης, Γελάσης, Κοιμήσης, Καπνίσης κλπ. εἴτε ἀπὸ τὸ οὐσ. κεράσι, ὅπως καὶ τὰ Ἀγρίμης, Βλαστάρης, Καλλάνης, Καρπούζης, Καρύδης, Κρεμμύδης κλπ.⁵

Πβ. καὶ τοπν. Κεράσοβο (Πρέβεζα, Εὐρυτανία), Ἄνω / Κάτω Κεράσοβο (ἐπαρχ. Μεσολογγίου) καὶ Κερασοβάκι (Τρίκ.)⁶.

1. Τριανταφυλλίδης, 40.

2. Τὸ ἐπαγγελματικὸ γνωστὸ ἤδη στὴ μεσν. ἑλλ. ὅπου κατσικάς «βοσκὸς αἰγῶν» (βλ. Μ. Triantaphyllidis, Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur, Ἄπαντα 1, 401).

3. Vasmer, 37.

4. Πβ. καὶ προσωπ. Κεράσιος στὸν Πωρικολόγο (Κριαρᾶ, Λεξ., στὴ λ.).

5. Βλ. Ἀνδριώτη, Συμβολή, 336-337 καὶ Ἀντιχάρισμα, 172-173.

6. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 39 τῆς Μονῆς τοῦ Δούσικου», Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο 20 (1991) 71· ΜΕΕ.

Κιάρε [η g'áre] - (94)

Πρόκειται για τὴν ἄρομ. ὄνομασία βλαχόφωνου χωριοῦ κοντὰ στὸ Μέτσοβο ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἑλληνικὸ, σημασιολογικὰ ἀντίστοιχο, τοπν. Ἀνήλιο¹.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρομ. οὖσ. *keare* «τὸ ἀνήλιο», ἀπὸ τὸ ρ. *ker* «ἀφανίζομαι, χάνομαι, πεθαίνω» < λατ. *perire* «ἀπόλλυμαι, χάνομαι»² μὲ τροπὴ τοῦ λατ. [p] σὲ [k'] στὴν ἄρομουνική³. Κατὰ τὴν ἐκφορὰ τοῦ τοπν. χρησιμοποιεῖται ἢ πρόθ. *n* (ἢ *îp*) «εἷς».

Τὸ ἴδιο τοπν. καταγράφεται καὶ στὴν περιοχὴ τοῦ βλαχόφωνου χωριοῦ Φλαμπουράρι (Ζαγ.)⁴.

Κλαζιάδες, οἱ [sts klažádis] - (109)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Δροσοχώρι (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατό:

α) νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἑλλ. ἐπών. *Κλαδιάς* (< κλάδος, ὁ + κατάλ. -ιάς)⁵ καὶ *Κλαζιάδες* στὸν πληθ. μὲ τροπὴ τοῦ [dʒ]

1. Ὡς μεταφραστικὸ δάνειο τὸ χαρακτηρίζει ὁ Συμεωνίδης (Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή*, 64).

2. Parahagi, 702 καὶ 704· Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 212.

3. Ὅχι μόνο τὸ *p*, ἀλλὰ ὅλη ἡ σειρά τῶν λατ. χειλικῶν: *p, b, f, v, m* οὐρανώνεται σὲ *k', g', h', y, n'* στὴν ἄρομουνική. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ διαφοροποιεῖ τὴν ἄρομ. ἀπὸ τὶς ἄλλες διαλέκτους τῆς λατινικῆς στὴ Βαλκανικὴ.

4. Οἰκονόμου, *Ζαγορι*, 590.

5. Τὸ ἐπών., τὸ ὁποῖο καταχωρίζεται στὸν κατάλογο τοῦ ΟΤΕ (βλ. *ΟΤΕ Ἀθ.*), δὲν μπορεῖ κατὰ τὴ γνώμη μου νὰ παραχθεῖ ἀπὸ τὸ οὖσ. *κλαδί* + τὴν κατάλ. -ιάς, γιατί θὰ ὑπῆρχε σημασιολογικὴ δυσκολία στὸ σχηματισμὸ τοῦ προσωνυμίου. Τὴν χαρακτηριστικὴ, τὴν ἐπάγγελμα κλπ. θὰ μπορούσε νὰ δώσει κανεὶς σὲ κάποιον ὀνομάζοντάς τον μὲ βάση τὸ οὖσ. *κλαδί*; Γι' αὐτὸ πιστεύω πῶς τόσο τὸ ἐπών. *Κλαδιάς* ὅσο καὶ τὸ *Κλαδάς* (μὲ τὴν ἐπαγγελματ. κατάλ. -ιάς) πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν στὸ οὖσ. *κλάδος*, ὁ τὸ ὁποῖο εἶναι μεταρρηματ. οὖσ. ἀπὸ τὸ ρ. *κλαδεύω* καὶ ἔχει τὴ σημασία «τὸ κλάδεμα» καὶ **κλαδ(ι)άς* «αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται μὲ τὸ κλάδεμα».

Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ πῶς ὁ Γεωργακάς (βλ. Γεωργακά, *Συμβολή*, 73) διατυπώνει τὶς ἀντιρρήσεις του γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ προσων. *Κλαδάς* (μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν 14. αἰ. στὴν Πελοπόννησο) ἀπὸ τὸν Weigand (σ. 13) στὸ σλαβ. *kláda* «τὸ δοκάρι, ὁ κορμός». Τὴν ἀποψη τοῦ Γεωργακά δέχεται καὶ ὁ Vasmer (σ. 168) λόγω τοῦ τονισμοῦ. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ σημασία τῆς λ. *κλάδος*, ὁ «σανὶς, μαδέρι» (βλ. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ., σημασία 2) μᾶλλον πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ ἀμάρτυρο δάνειο ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ νὰ μὴν συναφθεῖ μὲ τὸ ἑλλ. *κλάδος*.

σὲ [ž]¹. Ὁ τύπος *Κλαδιάδες* ἀρχικὰ δήλωνε τὰ μέλη τῆς οἰκ. *Κλαδιᾶ* καὶ ἀργότερα τὸν τόπο ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα².

β) Νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *klada* (< *kolda* «δοκάρη, κορμός, κούτσουρο»³) καὶ τὴν κτητ.-ἐπιθετ. θηλ. κατάλ. *-ja* (ἀρσ. *-jъ*) > *[*kladja*] καὶ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [dj] μὲ [ž] στὴν ἑλλ.⁴: *[*klaža*]. Στὸν ἔτσι δημιουργημένο ἐπιθετ. - κτητ. τύπο προστέθηκε ἡ κατάλ. *-atъ* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπίθετα⁵: **klažatъ* τύπο στὸν ὁποῖο ἐπέδρασε παρετυμολογικὰ ἡ ἑλλ. τοπωνυμικὴ κατάλ. *-άδες*.

Ἄς σημειωθεῖ πὼς ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *klada* σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο⁶.

Κοβίλιανη, ἡ (zδη γυνί'αν) - [212]

Ὄνομασία χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὴν ἐπίσημη ὀνομασία *Πολύλοφος* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο σωστὰ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer στὸ σλαβ. τύπο *Kobyļjane* καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «(χωριὸ) μὲ φοράδες», προέρχεται ἀπὸ τὸ τόπν. *Kobilja* (καὶ *Kobilje*)⁷ (< *kobyļa* «ἡ φοράδα»⁸) καὶ τὴν κατάλ. *-jane*.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Kobilek*, *Kobiljak* (βουλγ.), *Kobiljak* (γιουγκ. Μακ.), *Kobiljak*, *Kobilja*, *Kobilje*, *Kobilno*, *Kobilice*, *Kobiljevo*, *Kobilska* (σερβοκρ.), *Kobilka*, *Kobilno* (σλοβ.), *Kobyļjarka* (σλοβακ.), *Kobylice*, *Kobylé*, *Kobylà* (τσεχ.),

1. Γιά τὴν τροπὴ τοῦ [dj] σὲ [ž] ὄχι μόνο σὲ λ. τῆς ΑΕ, ἀλλὰ καὶ στὰ ΝΕ ἰδιώματα βλ. Φιλήντα, *Γλωσσολογία*, 1, 144-147, ὅπου καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὴν Ἡπειρο: π.χ. ζουλίζω < διυλίζω, ζουπίζω < διοπίζω, ζύγρρα < διύγρρα κλπ. Πβ. τὴν ἴδια τροπὴ καὶ στὴν τσακωνικὴ διάλεκτο, ὅπου: βαννίζα < βαννίδια, γουρνίζα < γουρνίδια, ζβαῖχου < διαβάζω κλπ. (Ἀθ. Κωστάκη, *Λεξικὸ τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου*, Ἀθήνα 1986, λγ'). Πβ. καὶ Στ. Κατσουλέα «Γύρω ἀπὸ τὸ ἐπώνυμο "Ζύγρρα"», *ΟΝΟΜΑΤΑ* 7 (1982) 36 κέξ.

2. Εἶναι γνωστοὶ οἱ τοπωνυμικοὶ σχηματισμοὶ ἀπὸ προσωπ. σὲ *-άδες*: π.χ. *Νεγάδες*, *Νεγράδες*, *Φραγκάδες* κλπ.

3. Miklosich, 123· Berneker, 543.

4. Vasmer, 297· Malingoudis, *Studien*, 149.

5. Πβ. Miklosich, *Bildung*, 211, ὅπου καὶ σλαβικὲς παραγωγὲς μὲ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ata* (ἀρσ. *-atъ*) ἀπὸ ἐπιθετ. σχηματισμούς: *grъtovata*, *bahnovate*, *liskovate*, *lomovatoie* κλπ.

6. Miklosich, *Bildung*, 262· Šmilauer, 91.

7. Vasmer, 37.

8. Miklosich, 122.

Kobylec, Kobylany, Kobylanka (πολ.), *Kobilka, Kobylá, Kobylaný* (οὐκρ.), *Kabyl'sčyna* (λευκορ.), *Kobylki* (ρωσ.) κλπ.¹.

Κοκκινόχωμα, τὸ [stu kuk' nóhuma] - (271)

Ὄνομασία χωριοῦ τῶν Κουρεντοχωρίων, τὸ ὁποῖο ἀποσπάστηκε (31.7.1930) ἀπὸ τὴν κοινότητα Ἀραχοβίτσας (ἐπίσ. Λευκοθέα). Ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη². Ὁ κάτοικος *Κοκκινομαχίτης*, -ισσα [kuk' nymah'ít-s, -t-sa]. Τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν στὴ θέση Παλιοχώρι. Ἡ λειψυδρία ἀνάγκασε τοὺς κατοίκους του νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ χτίσουν νέο χωριὸ «... σ' ἓνα σαμαράκι πὺν ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ του εἶναι ξηρόλακκοι μὲ τὴν ὄνομασία Βαρκὸς (ἀπὸ ΒΔ) καὶ Τζινέλ (ἀπὸ ΝΔ)»³.

Ἔτσι ὅπως παραδίδεται ἡ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ, τὸ τοπν. προσέρχεται ἀπὸ τὸ σύνθετο προσηγ. *κοκκινόχωμα*, τὸ (< ἐπίθ. *κόκκινος* + οὐσ. *χῶμα*) «...γιὰ τὸ ζωηρὰ κόκκινο χρῶμα τῶν γαιῶν του»⁴.

Ὡστόσο ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ [kuk' nymah'ít-s]⁵ ἀπὸ τὸ τοπν. *Κοκκινόχωμα* παρουσιάζεται παράταιρος. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ ἀπὸ τὸ τοπν. *Κοκκινόχωμα* δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπικαλεσθεῖ οὔτε κανονικὲς τροπὲς οὔτε μεταθέσεις φθόγγων κλπ. Γι' αὐτὸ ὑποθέτω πὺς τὸ ἀρχικὸ τοπν. θὰ εἶχε ὡς α' συνθετ. τὸ ἐπίθ. *κόκκινος*, ἀλλὰ ὡς β' συνθετ. πιθανῶς τὸ προσηγ. *μαχιάς* (καὶ *μαχές*, *οἱ / μαχιά*, *ἡ*) «τὸ ξύλο τῆς στέγης, τὸ ἀγκωνάρι τῆς στέγης πάνω στὸ ὁποῖο καρφώνονται τὰ κουτσοφάριδα»⁶ καὶ συνεκδοχικὰ «ἡ στέγη», σημασία μὲ τὴν ὁποία χρησιμοποιήθηκε ἡ λ. μεταφορικὰ γιὰ νὰ ὀνομάσει «τὸ σαμαράκι» πάνω στὸ ὁποῖο χτίστηκε τὸ νέο χωριό. Ἔτσι ἀπὸ τὸν τοπω-

1. Miklosich, *Bildung*, 264· Vasmer, 37 καὶ 116· Šmilauer, 90.

2. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 195.

3. Β. Κώτση, *Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Κοκκινοχώματος Ἰωαννίνων*, Κοκκινόχωμα 1985, 5.

4. Στ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ τῆς ποτὲ ἐπαρχίας Κουρεντων», *HE* 10 (1961) 148.

5. Τὸ ἐθνικὸ μὲ τὸν τύπο αὐτὸ τὸ ἄκουσα καὶ ὁ ἴδιος ὄχι μόνον στὸ χωριό, ἀλλὰ καὶ στὶς ὄμορες κοινότητες. Ἐπαναλαμβάνεται ἐξάλλου τόσο ἀπὸ τὸν Κώτση (ὀ.π.) ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν Μπέττη (ὀ.π.). Εἶναι παγιωμένο δηλ. στὴ συνείδηση τῶν κατοίκων πὺς ὁ κάτοικος τοῦ χωριοῦ *Κοκκινόχωμα* λέγεται [kuk' nymah'ít-s], ἀπὸ τὸν ντόπιον ὁ ὁποῖος ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν ἀσυνέπεια πὺν ὑπάρχει κατὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἐθνικοῦ ἀπὸ τὸ τοπν. *Κοκκινόχωμα*.

6. Μπόγκας 1, 231 καὶ 2, 227, Ἡ λ. εἶναι δάνειον ἀπὸ τὴν ἀλβ., ὅπου *mahi* (καὶ *mahia* ὀριστικὸς τύπος) «τὸ δοκάρει τῆς στέγης» (βλ. Οἰκονόμου, Ἀλβ. ἐπίδραση, 50-51).

νυμικό τύπο *Κοκκινομαχιάς θὰ μποροῦσε μὲ τὴν κατάλ. -ίτης, νὰ δικαιολογηθεῖ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ Κοκκινομαχίτης, -ισσα.

Κολονιάτι, τὸ [stu kulun'át] - (171)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὃ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Μπιζανίου. Ἐμφανίζεται στὸ ΣΣΕΔΚ μὲ τοὺς τύπους Κολωνιάτη (1920), Κολονιάτες (1928) καὶ Κολωνιάτιον (1940).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ σχηματίζεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ ἐπών. Κολόνιας¹ καὶ τὴν ἀλβ. κατάλ. -at(i) μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἀναφέρεται στὸ θέμα

ἢ β) ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ *koloniat* < τοπν. Κολονία ἢ Κολόνια² καὶ τὴν παραπάνω ἀλβ. κατάλ. -at(i) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται καὶ ἐθνικά³.

Κομματάκια, τὰ [sta kumaták'a] - (142)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὃ ὁποῖος ἀνήκει διοικητικὰ στὴν κοινότητα Πραμάντων.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ὑποκορ. *κομματάκι*, τὸ (<κομματί, τὸ + ὑποκορ. κατάλ. -άκι). Ἡ λ. σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση δηλώνει «μικρὰ τμήματα ἀγρῶν, μικρὰ χωράφια».

Ἡ λ. πολὺ συχνὴ ὡς τοπν. πρ. ἐνδεικτικὰ τοπν. Κομματάκι καὶ Κομματάκια (14 φορές) ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς ΝΔ Πελοποννήσου⁴.

Κόνιτσα, ἡ [zɛ̃ gónit͡sa] - (40)

Ὄνομασία δήμου, διοικητικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κέντρου τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας.

Ὁ Vasmer⁵ συνάπτει τὸ τοπν. μὲ τὸ σερβοκρ. τοπν. *Kopiče* καὶ μὲ τὸ τοπν. *Kopča* ἀπὸ τὴ γιουγκ. Μακεδονία, χωρὶς νὰ δίνει παραπέρα ἐξηγήσεις.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) Ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. *kopica* «ἡ κορυφή» (πβ. σλοβ. *kopac* «τέλος,

1. Βλ. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 116.

2. Πρόκειται γιὰ περιφέρεια τῆς Β. Ἡλείου ανάμεσα στὴν Κόνιτσα καὶ τὴν Κοριτσά.

3. Βλ. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 171 καὶ σημ. 1, 172· βλ. καὶ Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., ὅπου ἐπών. ἀπὸ τὴν Ἡπειρο σὲ -άτες.

4. Georgacas-McDonald, 161.

5. Vasmer, 37.

κορυφή», τσεχ. *kopec* «κορυφή» κλπ.) τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ προσηγ. *копь* «ἡ ἀρχή»¹ καὶ τὴν κατάλ. *-ica*.

β) Ἐπὶ τὸν ἐπιθετ. τύπο **копъ* (< σλαβ. οὐσ. *копѣ* «τὸ ἄλογο»² + ἐπιθετ. κατάλ. *-ъ*, θηλ. *-ja*³) καὶ τὴν κατάλ. *-ica*⁴.

Γίνεται φανερὸ πῶς ἡ κατάλ. *-ica* στὶς δύο ἐτυμολογίες πού ἀναφέρθηκαν λαμβάνεται μὲ δύο διαφορετικὲς λειτουργίες: στὴν α' ὑποκορίζει τὸ οὐσ., ἐνῶ στὴ β' οὐσιαστικοποιεῖ τὸν ἐπιθετ. τύπο⁵.

Ἡ γεωμορφολογία τῆς περιοχῆς κάνει κατὰ τὴ γνώμη μου πιθανότερη τὴν α' ἐκδοχὴ καθὼς ἡ Κόνιτσα χτισμένη στὶς πλαγιὲς τῶν ὑψωμάτων τοῦ Σμόλικα ἐμφανίζεται ὡς «μικρὸ ὑψωμα, τέλος, σύνορο» γιὰ ὁποῖον ἔρχεται ἀπὸ τὴ φυσικὴ δίοδο τοῦ κάμπου τῆς Κόνιτσας καὶ τοῦ Βοϊδομάτη, ἐνῶ τὸ κατεξοχὴν «ὑψωμα, τέλος, σύνορο» θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ τόσο ὁ Σμόλικας ὅσο καὶ τὰ ὑψώματα τῆς Γκαμήλας. Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ Κόνιτσα δὲν εἶχε οὔτε ἔχει φήμη «ἀλογοτρόφου» περιοχῆς.

Τόσο ἀπὸ τὸ *копь* ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ *копѣ* σχηματίζονται τοπωνύμια:

α. *копь*: ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Копей*, *Копачник*, *Hudi Kopec* (σερβοκρ.), *Kopečnik* (σλοβ.), *Kopčista* (σλοβακ.), *Kopčiny* (τσεχ.), *Kopiespol* (πολ.), *Kopečna* (οὐκρ.), *Kopčinka* (ρωσ.) κλπ.⁶

β. *копѣ*: ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τά: *Κόνιτσα* (Ἰωάνν.), *Κονίσπολις* (Ἰωάνν.), *Κόνισκα* (Αἰτωλοακαρν.-Λακωνία), *Κονισκός* (Τρίκ.), *Κονιάρη* (Μαγν.), *Κονιάκος* (Φωκίδα), *Κοντσιακόν* (Κοζ.), *Κονίσκια* (Λακωνία)⁷ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Konska* (βουλγ.), *Konjsko* (γιουγκ. Μακ.), *Konjsko Brdo*, *Konjščina*, *Konjsko Jezero*, *Konjsca* (σερβοκρ.), *Konjščica*, *Konj*, *Konjsko* (σλοβ.), *Konska* (σλοβακ.), *Konice*, *Kopělny* (τσεχ.), *Konskie* (πολ.), *Konotor*, *Konjskoe* (οὐκρ.), *Konik*, *Kopeno*, *Kopenvь Богъ* (ρωσ.) κλπ.⁸

Πβ. καὶ ἐπών. *Κονιτσιώτης* ἀπὸ ἐθνικό.

1. Γιὰ τοὺς σλαβ. τύπους βλ. Miklosich, 115 καὶ Berneker, 560.

2. Miklosich, 128.

3. Miklosich, *Bildung*, 207.

4. Ὁ σλαβ. ἐπιθετ. τύπος μπορεῖ νὰ δημιουργηθεῖ ἐπίσης μὲ τὴν προσθήκη στὸ οὐσ. *копѣ* τῆς ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпъ* > ἐπίθ. **копѣпъ*, ἀπ' ὅπου μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [i] στὴν ἑλληνικὴ, ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ [n] καὶ προσθήκη τῆς κατάλ. *-ica* ἔχουμε τὸν ἴδιο τοπωνυμικὸν τύπο.

5. Miklosich, *Bildung*, 210.

6. Miklosich, *Bildung*, 265· Šmilauer, 93.

7. Vasmer, 37, 71, 92, 109, 116, 183· Malingoudis, *Studien*, 54.

8. Miklosich, *δ.π.*· Šmilauer, *δ.π.*

Κόνιτσα, ή [zɔn góntska] - (205)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή τῶν χωριῶν τοῦ Γραμμένου. Τὸ χωριὸ ἀναγράφεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ¹ μὲ τὸν τύπο *Κόντζκα*. Σὲ ἐπίσημη χρῆση τὸ τοπν. συνηθίζεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Κόντσικα*, μᾶλλον ἀπὸ ἐσφαλμένη ἀποκατάσταση τοῦ φωνητικοῦ τύπου [*Κόντσκα*] μὲ ἐπένθεση τοῦ [i] μεταξὺ [ts] καὶ [k], ἢ ὁποία ἀσφαλῶς ἐνισχύθηκε ἀπὸ τὴν παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς κατάλ. -ικος.

Τὸ τοπν. εἶναι ζωόνυμο καὶ προέρχεται² ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *κοпѣ* «τὸ ἄλογο» καὶ στὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ьска (ἄρσ. -ьскъ)³ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ѣ μὲ [i] στὴν ἑλλ. καὶ τροπὴ τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος sk σὲ [tsk]⁴.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κόντζκα* (Φιλιάτες, περιοχή Τεπελενίου)⁵, *Κόνιτσα* (Αἰτωλοακαρν. - Λακων.), *Κοντσικό* (Κοζ., ἐπίσημη ὄνομα *Γαλατινή*), *Κονισκός* (Λακων.), ὅπως καὶ τὰ πολυάριθμα τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Κοпска* (βουλγ.), *Κοпјско* κλπ.⁶

Κοντόβρακι, τὸ [stu kunduntrákʹ] - (123)

Ὄνομασία κοινότητας γνωστῆς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Δαφνούλα* (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κοντοβράκης*⁷ μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. γένος. Τὸ ἐπών. *Κοντοβράκης* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *κοντοβράκι*, τὸ «βραχίαια περισκελὶς τῶν χωρικῶν»⁸ (< πρόθημα *κοντο-*⁹ καὶ οὐσ. *βρακί*, τὸ καὶ *-βράκι* στὴ σύνθεση μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου).

1 Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 328.

2 Βλ. καὶ Vasmer, 37.

3 Miklosich, *Bildung*, 209.

4 Κατὰ τὸν Vasmer (σ. 307) πρόκειται γιὰ τροπὴ ἢ ὁποία χαρακτηρίζει τὴ βουλγαρικὴ γλῶσσα.

5 Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 354 καὶ 369.

6 Βλ. προηγούμενο τοπν., Vasmer, 183 καὶ ἰδιαίτερα Malingoudis, *Studien*, 54, ὅπου πολυάριθμα τοπωνυμικά παραδείγματα ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο.

7 Τριανταφυλλίδης, 57.

8 Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

9 Τὸ πρόθημα *κοντο-* ὡς α' συνθετικὸ συντίθεται ὄχι μόνον μὲ ὀνόματα καὶ ρήματα (καὶ ἔχει ὑποκορ. σημασία: *κοντόβραδο*, *κοντόγεμος*, *κοντοκλάδι*, *κοντολαίμης* κλπ. καὶ *κοντοζυγῶνω*, *κοντοπηδῶ*, *κοντοστέχω* κλπ.), ἀλλὰ καὶ σὲ βαφτιστικά. Ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ *κοντο-* μὲ βαφτ. σχηματίζονται ἐπών.: π.χ. *Κοντογιάννης*, *Κοντογιώργης*, *Κοντοδήμας* κλπ. (βλ. Τριανταφυλλίδης, 106).

Κοπάνη, ἡ [zɨ gurán] - (189)

᾽Ονομασία χωριοῦ στοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδες τοῦ Τόμαρου.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Κοπάνη*, τύπο ὁ ὁποῖος διορθώνεται σὲ ὑποσημείωση ἀπὸ τὸν ᾽Αραβαντινὸ σὲ *Κοπάνοι, οἱ*¹. Μολονότι ὑπάρχει ἐπὶ *Κόπανος* (πβ. καὶ τὸν ᾽Αγιο Νικόλαο *Κοπάνων*, ἐκκλησία ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα), ὡστόσο ὁ ἀναμενόμενος τύπος ἐνὸς κυριῶν. τοπν. θὰ ἦταν [*sts kuráns*] (= στοὺς Κοπάνους), τύπος ὁ ὁποῖος δὲν μαρτυρεῖται.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *korapъ* «ἡ γούβα μὲ νερό, ἡ τάφρος» (< ρ. *korati* «σκάβω»)² καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ъ*³, ἐτυμολόγηση ἡ ὁποία ἐνισχύεται ἀπὸ τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Κοπάνες, οἱ* (Κεράσοβο Κονίτσης)⁴, *Κοπάνιτσα* (Τριφυλία), *Κοπανός* (Βέροια)⁵ ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο: *Korapinata* (βουλγ.), *Korapica* (γιουγκ. Μαλ.), *Korapčni Do*, *Korapica*, *Korapće Trat* (σερβοκρ.), *Korapčnica* (σλοβ.), *Priekora* (σλοβακ.), *Korapina*, *Korapiny* (τσεχ.), *Korapica* (πολ.), *Pozkora*, *Korap'*, *Korapky* (οὐκρ.), *Korapčvi* (λευκορ.), *Korapiste* (ρωσ.) κλπ.⁶

1. ᾽Αραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305 καὶ σημ. 9.

2. Miklosich, 128, λ. *kor-1*: *Beipieker*, 562.

Λέξεις τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ὑπάρχουν καὶ σὲ ἄλλες βαλκανικὲς γλῶσσες: πβ. ἑλλ. *κόπανον*, τὸ «ἐργαλεῖον πρὸς κοπάνισμα, γουδοχέρι // πέλεκυς μαγειρείου», *κόπτω* «πλήττω, κτυπῶ // φονεύω // κτυπῶ διὰ πελέκεως, ἀποκόπτω κλπ.» (Σταματάκου, *Λεξ. ΑΕ*, στ. λ.), τὸ ἀρομ. *curapã/-e*, πληθ. -*i* «σκάφη ἀπὸ ξύλο» (βλ. Parahagi, 409, ὁ ὁποῖος τὸ ἀποδίδει στὸ ἀρχ. σλαβ. *korapja*), τὸ ρουμ. *coraie* «σκάφη» (< ἀρχ. σλαβ. *korapja*, Tiktin 1, 639), τὸ ἀλβ. *koráp*, -*i* «ὁ κόπανος, τὸ γουδοχέρι» (< ἑλλ. *κόπανον* / βουλγ. *korap*: Meyer, *EW alb. Spr.*, 197-198).

Τόσο τὰ σλαβ. *korati*, *korapъ* ὅσο καὶ τὰ ἑλλ. *κόπτω*, *κόπανον* πρέπει νὰ θεωρηθοῦν συγγενικά σὲ ΙΕ ἐπίπεδο. Τὰ σχετικὰ λήμματα ἀπὸ τὶς ἄλλες βαλκανικὲς γλῶσσες ἀποδίδονται ἢ στὴ σλαβ. ἢ στὴν ἑλληνική. Στὴν τοπωνυμική ὡστόσο χρῆση, ἐκτὸς τῆς σλαβ. ἐκδοχῆς τοῦ τοπν., μόνο τὸ ἀρομ. προσηγ. θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς βάση γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπωνυμίου. Κι αὐτὸ γιὰ λόγους σημασιολογικούς. Πβ. καὶ τὸ ἀρομ. τοπν. *Kurápi, la* «στὶς κοπάνες» ἀπὸ τὴ βλαχόφωνη Σαμαρίνα (Κ. Ντίνα, «Τὸ τοπωνυμικὸ Σαμαρίνας Γρεβενῶν», *Μακεδονικά* 20 [1980], 329).

3. Malingoudis, *Studien*, 79, λ. *Oslja*.

4. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 221.

5. Vasmer, 147 καὶ 205.

6. Miklosich, *Bildung*, 265: Šmilauer, 93-94.

Κόπρα, ή [zɨ gɔrɔ] - (223)

Όνομασία τοῦ χωριοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄνθοχώρι (μετον. 20-9-1955). Μετὸ ἴδιο ἐπίσημο ὄνομα εἶναι γνωστὸ καὶ τὸ χωριὸ Δερβεντίστα στὴν ἐπαρχία Μετσόβου.

Τὸ τοπν. εἶναι πιθανῶς φυτῶν. καὶ προέρχεται¹ ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *korɔbъ* «τὸ ἄνηθο, *Anethum graveolens*»² καὶ τὴ σλαβ. περιεκτικὴ κατάλ. *-ja* (έν. *je*)³.

Πβ. καὶ τὰ συγγενῆ ἐτυμολογικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Κόπριβα* (Γρεβ.), *Κοπρίβα* (Νιγρίτα), *Κοπρινίτσα* (Ζαγ.)⁴ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ *Kopara* (βουλγ.), *Koprho*, *Kopɔbɨkъ* (σερβοκρ.), *Koproná Dolina* (σλοβακ.), *Kopɔbɨk*, *Koproná* (τσεχ.), *Kopɔki* (πολ.), *Укpop* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Λιγότερο πιθανὴ ἢ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. *kpɔra* «τὸ στάλαγμα» (< *kpɔpiti* «ἐκσφενδονίζω, ραντίζω»), ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ σημασία «σημάδι, σύνορο»⁵ μετὰ θέση τοῦ *r*. Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Kpɔpɨnjak* (βουλγ.), *Kpɔra* (γιουγκ. Μακ.), *Kpɔpáçona Vrutice* (τσεχ.), *Ukpɔp* (πολ.)⁶.

Κορδολία, ή [zɨ gurɔlɔ́iɑ] - (161)

Όνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ κοντὰ στὸ χωριὸ Μουζακαῖοι.

Τὸ τοπν. πιθανῶς εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ.

1. Θεωρητικὰ τὸ τοπν. θὰ μπορούσε νὰ ἀναχθεῖ καὶ στὴν ἑλλ. γλῶσσα:

α) ἀπὸ τὸ μεγεθ. *κόπρα < κόπρος, ἐκδοχὴ ἢ ὁποία δὲν ἐνθαρρύνεται ὄχι μόνο γιὰ τὸ τέτοιο μεγεθ. δὲν μαρτυρεῖται ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ εἶναι λιγοστὲς στὴν ἑλλ. παρόμοιες παραγωγές (πβ. Μηνά, *Μεγέθυνση*, 47),

β) ἀπὸ τὸ μεταρρηματικὸ οὐσ. *κόπρα < κοπρίζω, κατὰ τὸ σχῆμα: ἀχνίζω > ἄχνα, γνωρίζω > γνώρα, γυρίζω > γύρα κλπ., παράγωγο ποῦ ἐπίσης δὲν μαρτυρεῖται,

γ) ἀπὸ τὸ οὐσ. κόπρα, ή «ή λευκὴ σὰρξ ἢ ἀποτελοῦσα τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ λευκώματος τοῦ κύκνου» (Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.), λ. ποῦ δὲν χρησιμοποιεῖται στὸν Ἡπειρωτ. χῶρο καὶ ποῦ σημασιολογικὰ δὲν θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ μιὰ ὀνοματοθεσία.

2. Miklosich, 129· Berneker, 564.

3. Miklosich, *Bildung*, 207· Malingoudis, *Studien*, 152.

4. Vasmer, 183 καὶ 217· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 346· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 495. Τὰ παραπάνω τοπν. προέρχονται ἀπὸ τὸ σλαβ. *korɔvina* «ἡ τσουκνίδα, λ. ποῦ ἐτυμολογικὰ εἶναι συγγενικὴ τῆς σλαβ. *korɔbъ* (βλ. Miklosich, 129 καὶ Berneker, 564, στὸ λ. *korɔbъ*).

5. Miklosich, *Bildung*, 266· Šmilauer, 102.

6. Šmilauer, 102.

*Κορδολόγιας κατά παράλειψη τοῦ κτήματος (*στ' Κορδολόγια τὸ ἀμπέλι, τὸ χωράφι κλπ.) καὶ ἀποβολὴ τοῦ οὐρανικοῦ [j]¹. Τὸ ἐπών.
*Κορδολόγιας σχηματίζεται ἀπὸ τὸ πρόθημα κορδο- (< ρ. κορδώνομαι «ὑπερηφανεύομαι»), ὅπως συναντιέται στὰ ἐπών. Κορδογιάννης, Κορδοκούλης, Κορδολαίμης κλπ.², καὶ τὸ ἐπών. Λόγιας (< οὐδ. πληθ. λόγια, τὰ)³.

Κορίτιανη, ἡ [zɨ guríth'an] - (153)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ τῶν Κατσανοχωριῶν. Κατὰ τὴν παράδοση, τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν στὴ θέση Παλιόκορο, ὅπου ὑπάρχουν παλιὰ κτίσματα, λιθόστρωτοι δρόμοι καὶ πολλές μικρὲς πηγές, θέση τὴν ὁποία θεωροῦν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς γειτονικῆς Ἀετοφάχης ὡς ἀρχικὸ οἰκισμὸ τοῦ χωριοῦ τους.

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer⁴ σ' ἓνα βασικὸ τύπο *korytjane, προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. Korito (< σλαβ. koryto «ἡ σκάφη // ἡ λέμβος // ἡ κούνια τοῦ μωροῦ κλπ.»⁵ καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ χρήση τῆς λ. ὡς γεωγραφικοῦ ὄρου μὲ τὶς σημασίες «σκάφη πηγῆς // κοίτη ποταμοῦ // βαθούλωμα»⁶) καὶ τὴν κατάλ. -jane μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται λ. ποὺ δηλώνουν τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στὸ θέμα⁷ μὲ τροπὴ τοῦ γ ὡς *i* ἤδη σὲ σλαβικὲς γλῶσσες.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Κορύτιανη (Φιλιάτι - Πρέβ.), Κορίτα (Δράμα), Κορίτο (Λακ.), Κορίτες (Λακ.) καὶ Καρούτια (Φθιώτ. - Φωκ.), Καροῦτες (Φωκ.), Καρύταινα (Ἀρκαδ.), Καρούτια (Λακ.)⁸ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: Koritište, Koritoto, Koritata (βουλγ.), Korito, Korita, Koritnica (γιουγκ.

1. Βλ. Μπόγκα 1, 10.

2. ΟΤΕ Ἀθ.

3. Ἀντιχάρισμα, 175.

4. Vasmer, 38.

5. Miklosich, 133· Vasmer, REW 1, 638.

6. Malingoudis, Studien, 55.

7. Ἀπὸ τὸ σλαβ. koryto ἔχουμε τὰ δάνεια τῆς ἑλληνικῆς κορίτος, ὁ καὶ καρούτα, ἡ (γιὰ τὴ διαφορετικὴ ἐξέλιξη βλ. Malingoudis, Studien, 55 καὶ 140). Τὸ τοπν. ὡστόσο Κορίτιανη δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ τοπν. Κορίτος τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ παραπάνω δάνειο, ἀλλὰ σὲ σλαβ. τοπν. Korito, ἀφοῦ ἡ κατάλ. -jane δὲν ἔγινε παραγωγικὴ στὴν ἑλληνικὴ.

8. Vasmer, 38, 63, 105, 116, 154, 168, 226· Malingoudis, Studien, 55. Βλ. καὶ στὸ τοπν. Καρίτσα.

Μακ.), *Korito, Korita, Koritina, Korytca, Korićani* (σερβοκρ.), *Korito, Korita, Koritno, Koritnica* (σλοβ.), *Korytné* (σλοβακ.), *Koryta, Koryčany* (τσεχ.), *Koryta* (πολ.), *Koritnja* (οὐκρ.), *Karbitnee* (λευκορ.), *Korbitna, Korytka, Korytko, Korytova* (ρωσ.) κλπ.¹.

Παρά τὸ γεγονός ὡστόσο ὅτι ἡ γραπτὴ παράδοση ἀναφέρει ὡς ὄνομα τοῦ χωριοῦ τὸν τύπο *Κορίτιανη*, ἡ προφορικὴ παράδοση διασώζει ὡς τύπο ἐθνικοῦ τὸν τύπο *[kurisnós]*, δηλ. ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν *Κορίτιανη*. Ἄλλὰ ἀπὸ τοπν. *Κορίτιανη* δὲν μπορεῖ νὰ σχηματιστεῖ ἐθν. *[kurisnós]*. Παράλληλα τόσο ὁ Miklosich² ὅσο καὶ ὁ Vasmer³ καταγράφουν τοπν. *Κορίστjανη* ἀπὸ τὴν Ἡπειρο ὁ πρῶτος, ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Παραμυθιάς ὁ δεύτερος.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὡς ἀρχικό τυπο τοῦ τοπν. τὸ *Κορίστ-ιανη* ἀπ' ὅπου μὲ τὴν ἑλλ. κατάλ. -νός τὸ ἐθνικὸ *Κοριστινός*, καὶ μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ *[kuristnós]* καὶ *[kurisnós]* μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοσυμφωνικοῦ *[t]*, ὅπως πραγματοποιεῖται στὰ Ἡπειρωτ. ιδιώματα βορείου φωνηεντισμοῦ: π.χ. *μπροστινός* > *[brustnós]* > *[brusnós]*, *νηστικός* > *[nistkós > niskós]* κλπ.⁴

Ὅπως τὸ τοπν. *Κορίτιανη* καὶ τὰ ἄλλα τοπωνυμικὰ παραδείγματα πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω, ἔτσι καὶ τὸ τοπν. *Κορίστιανη* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *koryto* + τὴν δηλωτ. τῶν κατοίκων ἐνὸς τόπου κατάλ. -jane μὲ τροπὴ τοῦ *tj* σὲ *štj* καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. -e μὲ *[-i]*⁶ στὴν ἑλληνική.

Ἡ ἐξέλιξη τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν τύπο *Κορίστιανη* σὲ *Κορίτιανη* ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ σλαβ. δανείου στὰ Ἡπειρωτ. ιδιώματα *κορίτος* (καὶ *καρούτα / καρούτι*)⁷.

Ἄς θυμίσουμε πῶς στὴν ἀρχικὴ θέση τοῦ χωριοῦ, στὸ *Παλιόκορο*, ὑπῆρχαν «πολλὲς μικρὲς πηγές».

Κοσοβίτσα, ἡ [zɨ goʂonítsa] - (358)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν παραμεθόρια περιοχὴ πρὸς τὴν Ἀλβανία.

1. Miklosich, *Bildung*, 266· Šmilauer, 95· Malingoudis, *Studien*, 55.

2. Miklosich, *Bildung*, 266.

3. Vasmer, 38.

4. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 23.

5. Vasmer, 195· Malingoudis, *Studien*, 148 κέξ.

6. Vasmer, 262-263.

7. Μπόγκας 1, 160, 188 καὶ 2, 138.

Με τὴ χάραξη τῶν συνόρων μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ Ἀλβανίας, τὸ κυρίως χωριὸ ἔμεινε στὴν ἀλβανικὴ ἐπικράτεια, ἐνῶ ἡ θέση Ἀγία Μαρίνα, ὅπου ὑπῆρχαν τὰ «καλύβια»¹ τοῦ χωριοῦ, ὀνομάστηκε Κοσοβίτσα. Ἡ τελευταία θέση μετονομάστηκε (10.9.1926) μετὴν ἀρχικὴ ὀνομασία Ἀγία Μαρίνα. Τὸ χωριὸ βρίσκεται στὴ ΝΑ πλευρὰ τῆς κοιλάδας τῆς Δρόπολης, 36 χμ. ΝΑ τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Τὸ τοπν., πού ἀπὸ μερικoὺς² συνδέεται μετὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου I Kosobitza, προέρχεται³ ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *kosono (< kosъ «κότσυφος»⁴ + ἐπιθετ. κατάλ. -ονο⁵) καὶ τὴν κατάλ. -ica μετὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι⁶.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται στὴν περιοχὴ Μαργαριτίου καὶ Ἄρτας Πβ. τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: Κοσόβα (περιοχὴ Προμετιῆς), Κούσοβο (Κιλκίς)⁸ Κοσοβίτσα (Ἄρτα), Κοσοβίτζα (Θεσπρωτία), Κουσοβίτζα (Ἀργυροκάστρο)⁹ ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: Kosova Poljana, Kosono (βουλγ.), Kosono (γιουγκ. Μακ.), Kosono Polje, Kosono, Kosonica, Kosonac (σερβοκρ.), Kosovec (σλοβ.), Koson (τσεχ.), Kosowo (πολ.), Koson, Kosovec (οὐκρ.) κλπ.¹⁰ καθὼς καὶ τὰ προσωπ. Κο(υ)σοβίτσας καὶ Κουσοβιτσινὸς καὶ Σταμάτω Κοσσύφου (1867)¹¹.

Κοσόλιανη, ἡ [zɨ gušól'ani] - (324)

Ὄνομασία κοινότητας στα χωριὰ τῶν Κουρέντων πού εἶναι γνωστὴ

1. Ἐτσι ὀνομαζόνταν οἱ μικροὶ οἰκισμοὶ πού δημιουργοῦνταν κοντὰ στὸν κυρίως οἰκισμό, στoὺς χωραφότοπους κάθε κοινότητας μετὴ μικρὲς ἀποθήκες γιὰ τὰ προϊόντα καὶ προχειρὰ καταλύματα στὰ ὁποία κατέφευγαν οἱ καλλιεργητὲς σὲ περίπτωση κακοκαιρίας. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις αὐτοὶ οἱ οἰκισμοὶ ἀναδείχτηκαν σὲ κυρίως οἰκισμοὺς, ἐνῶ παράλληλα ἐγκαταλείφθηκαν οἱ ἀρχικοὶ οἰκισμοὶ (π.χ. ἡ Λιτονιάβιστα).

2. Βλ. Soustal, 185-186.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 38.

4. Miklosich, 134· Vasmer, REW 1, 639.

5. Miklosich, *Bildung*, 212.

6. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.

7. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 177· Vasmer, 58.

8. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 1, 162· Vasmer, 206.

9. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 324, 349 καὶ 363.

10. Miklosich, *Bildung*, 267· Vasmer, 38· Šmilauer, 97.

11. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 19 καὶ 218.

καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἰαετόπετρα¹ (μετον. 1.4.1927). Εἶναι χτισμένη στὶς ΝΔ πλαγιές τοῦ βουνοῦ Κασιδιάρης.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι σχηματίζεται ἢ α) ἀπὸ τὸ προσωπ. **Kosolъ* ἢ β) ἀπὸ τὸ τοπν. **Kosolъ* μὲ τὴ βοήθεια τῆς σλαβ. κατάλ. *-jape* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐθνικὰ καὶ ὀνόματα δηλωτικὰ ὄχι μόνο τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας, ἀλλὰ, σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, καὶ τοῦ τόπου ὅπου αὐτὰ εἶναι ἐγκατεστημένα.

Τόσο τὸ προσωπ. ὅσο καὶ τὸ τοπν. σχηματίζονται μὲ τὴ σλαβ. κατάλ. *-olъ* μὲ τὴν ὁποία ἐκτὸς ἀπὸ προσωπ. σχηματίζονται στὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ προσηγ. ἀπὸ οὐσ. ἢ ἐπίθετα².

Ὡς ἀρχικὴ λ. γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ προσωπ. ἢ τοῦ τοπν. μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν οἱ ἀκόλουθες σλαβ. λέξεις:

α) *kosa* «μαλλιά, κόμη»³ ἀπὸ τὴν ὁποία σχηματίζονται τὰ προσωπ.: *Kosa*, *Zlatokosić*, *Kosana*, *Kosanonić*, *Kosančić* καὶ τὰ κυριῶν. τοπν. *Koson*, *Kosōw*, *Kosowec*, *Kosōnka*, *Kosice*, *Kosořin*, *Kosořice* κλπ.⁴

β) *kosa* «δρεπάνι» καὶ ὡς γεωγραφ. ὄρος «λωρίδα γῆς // λωρίδα δάσους // πλαγιά, γκρεμός»⁵. Ἀπὸ τὴ λ. σχηματίζονται προσωπ.⁶, ἀλλὰ ἰδιαίτερα τοπν. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: *Κοσίνα* (Αἰτωλοακαρν.), *Κοσίνοβον* (Πέλλα), *Κόσνα*, *Κοσίνιτσα* (Σέρρες)⁷ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Nekosenica* (βουλγ.), *Kosač* (γτουγκ. Μακ.), *Kosa*, *Kosom*, *Kosnica* (σερβοκρ.), *Kosa*, *Kosica*, *Kosez*, *Kosezi* (σλοβ.), *Kosorin* (σλοβακ.), *Kosa* (τσεχ.), *Kosobadz* (πολ.), *Kosa* (οὐκρ.), *Kasilavčbi* (λευκορ.), *Kosa* (ρωσ.)⁸.

γ) *kosъ* (ὄγκοτσυφας)⁹. Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. βλ. στὸ λ. *Κοσοβίτσα*.

1. Μὲ τὸ ἴδιο ἐπίσημο ὄνομα εἶναι γνωστὸ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης τὸ χωριὸ Σανοβό.

2. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 94, στὸ λ. *Рѣsolъ* καὶ στὴ σημ. 22.

3. Miklosich, 133· Berneker, 580-581· Vasmer, *REW* 1, 639.

4. Miklosich, *Bildung*, 67 (ἀριθμ. 169), 154 (ἀριθμ. 146).

5. Οἱ λ. *kosa* «δρεπάνι» καὶ *kosъ* «πλάγιος, λοξός» μολονότι στὰ σλαβ. λεξικά αποτελοῦν χωριστὰ λήμματα (πβ. Miklosich, 133 καὶ 134· Berneker, 581 καὶ 585· Vasmer, *REW* 1, 639 καὶ 641) ἐν τούτοις ἐνοποιοῦνται ἀπὸ τὸν Šmilauer (σ. 95). Πβ. καὶ Miklosich, *Bildung*, 266 (ἀριθμ. 241) ὅπου καταγράφεται τὸ σερβ. *kosa* ὡς «eine Art Berge».

6. Schlimpert, *Slaw. PN*, 66.

7. Vasmer, 71, 198, 217, 218.

8. Miklosich, *Bildung*, 266 (ἀριθμ. 241)· Šmilauer, 95-96.

9. Miklosich, 134· Berneker, 585· Vasmer, *REW* 1, 639.

Κοστώνιανη, ἡ [zɨ gustán'an] - (197)

Ὀνομασία χωριοῦ στήν περιοχή Τσαρκοβίστας, χτισμένου στή Δπλαγιά τοῦ βουνοῦ *Μεγάλη Τσούκα*. Παραδίδεται μέ τόν τύπο *Κωστώνιανη*¹.

Τό τοπν. ἀποδίδεται ἀπό τόν Vasmer² στό σλαβ. **Kostanjane* «τό ὄνομα τῶν κατοίκων ἑνός τόπου μέ τό ὄνομα *Kostanj*». Τό **Kostanjane* σχηματίζεται ἀπό τό τοπν. *Kostanj* (< *kostanjь* «τό κάστανο»³ + περιεκτ. κατάλ. -*jь*⁴) καί τή δηλωτική τῶν κατοίκων ἑνός τόπου κατάλ. -*ane*⁵.

Ὁ τύπος *Κωστώνιανη*, ὀρθογραφικά ἐσφαλμένος, ὀφείλεται σέ παρετυμολογία πρὸς τὸ βαφτ. *Κώστας*, συγκεκριμένο τύπο τοῦ *Κωνσταντῖνος*⁶.

Πβ. καί τὰ τοπν. *Kostanj*, *Kostanjek* (σερβ.), *Kostanj*, *Kostanjevica* (σλοβ.)⁷.

Κοτόρτσι, τὸ [stu kutórts] - (137)

Ὀνομασία κοινότητας τῶν Κατσανοχωρίων πού εἶναι γνωστή καί μέ τό ἐπίσημο ὄνομα *Ἄετοράχη* (μετον. 11.11.1926).

Κατά τόν Λαζάνη⁸ τὸ χωριὸ «πιθανῶς πήρε τό ὄνομά του ἀπό κάποιον τιμαριοῦχο Τοῦρκο *Κοτόρτσι*» διατυπώνοντας πιθανῶς μιὰ λαϊκή παράδοση γιά τὸ τοπν. χωριὸς νὰ προχωρεῖ σέ παραπέρα ἐξηγήσεις.

Ὁ Vasmer⁹ σχετίζει τὸ τοπν. μέ τὸ σερβοκρ. τοπν. *Kotarac*.

Τό τοπν. προέρχεται ἀπό τὸ σλαβ. οὐσ. *kotargь* «ἡ μάντρα, ὁ περίβολος» (πβ. καί σερβ. *kotar* «ὁ φράχτης γιά θημωνιές ἀπ' ὅπου τρέφονται τὰ ζῶα»¹⁰ καί τὴν κατάλ. -*ьсь*¹¹ μέ ἀφομοιωτική τροπὴ τοῦ [a] σέ [o]:

1. Ἀρσεντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 338· ΣΣΕΔΚ.

2. Vasmer, 38.

3. Miklosich, 133.

4. Miklosich, *Bildung*, 207.

5. Vasmer, 302-303.

6. Ἡ ἀναγωγή τοῦ τοπν. στό βαφτ. *Κώστας*, ἐκτὸς τῶν φωνητικῶν δυσκολιῶν πού παρουσιάζει (ὁ ἀναμενόμενος τύπος θὰ ἦταν **Κώστιανη*), θὰ προϋπέθετε καί παραγωγικὴ δύναμη τῆς κατάλ. -(j)ane στήν ἐλλ., ἡ ὁποία ὁμοίως δὲν ὑπάρχει.

7. Miklosich, *Bildung*, 266.

8. Λαζάνη, *Κατσανοχώρια* 2, 844.

9. Vasmer, 38.

10. Miklosich, *Bildung*, 267 (ἀρ. 248).

11. Ἡ κατάλ. -*ьсь*, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὑποκορίζει οὐσιαστικά, οὐσιαστικοποιεῖ καί ἐπίθετα. Σέ λιγοστὲς δὲ περιπτώσεις χαρακτηρίζει τοὺς κατοίκους ἑνός τόπου πού ἀναφέρεται στό θέμα (βλ. Miklosich, *Bildung*, 209-210).

[ο - α > ο - ο] και αποβολή του -b- τῆς κατάληξης. Ἐκ τῶν σλαβ. γλῶσσες ἢ λ. και στα ἄρομ. ὅπου *cotar* «μάντρα, περίβολος» και *cutar* «περίβολος, στρούγκα»¹.

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Kotar, Kotari, Kotarice* (κροατ.) και *Kotari* (σερβ.)².

Κουκλέσι, τὸ [stu kukléš] - (182)

Ἄνομασία χωριοῦ στα ὄρια τῶν Νομῶν Ἰωαννίνων και Πρεβέζης. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν παλιὸ οἰκισμό, πὸν βρῖσκεται χτισμένος σὲ μικρὸ ὄροπέδιο στὴ νότια κορυφογραμμὴ τοῦ βουνοῦ Ὀλύτσικα στὴ θέση *Μορίζι*, και τὸν κάτω οἰκισμό στὴ θέση *Ποταμιὰ* (παλαιότερα *Κιλὶ*) στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων-Ἀθηνῶν και στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Λούρου.

Κατὰ τὴν παράδοσιν³ συνοικίστηκε ἀπὸ κυνηγημένους κτηνοτρόφους και κλέφτες πὸν ἦρθαν ἀπὸ τὴ Λάκκα Σούλι, τοὺς Φιλιάτες και τὴ Θεσπρωτία. Χαρακτηριστικὰ ὁ Λαμπρίδης⁴ ἀναφέρει γιὰ τὸ χωριό: «Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις, οὐ μόνον εἰς Κουκλέση πάντες ἄλβανιστὶ ὠμίλουν, ἀλλὰ...».

Νομίζω πὸς ἡ καταγραφὴ τῆς παράδοσης πὸν θέλει ὡς ἀρχικοὺς τύπους τοῦ τοπν. στ' *Κουκλές / στοῦ Κουκλέση* ἀνταποκρίνεται στα πράγματα, ὅπως και ὁ χαρακτηρισμός τοῦ τοπν. ὡς κυριωνύμου ἀπὸ τὸν Χρ. Σκανδάλης⁵.

Τὸ τοπν. *Κουκλέσι* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ προσωπ. **Κουκλέσης* και αὐτὸ σὲ ἄλβ. ἐπίθ. (συναντιέται και ὡς ἀρσ. οὐσ.) *kokëlesh, -e* «αὐτὸς πὸν ἔχει πυκνὰ μαλλιά» και ὑποτιμητικὰ: «ὁ μακρουμάλλης»⁶ < ἄλβ. *kok/ë, -a* «τὸ κεφάλι»⁷ και *lesh, -i* «τὸ μαλλὶ // τὰ μαλλιά»⁸ μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου ἄλβ. *ë*⁹.

Κουκλιοί, οἱ [sts kukl'ús] - (327)

Ἄνομασία χωριοῦ στοὺς ΒΑ πρόποδες τοῦ βουνοῦ Κασιδιάρης. Ὁ

1. Parahagi, 383 και 424.

2. Miklosich, δ.π.

3. Βλ. σχετικὰ στοῦ Χρ. Σκανδάλη, *Τὸ Κουκλέσι Ἰωαννίνων*, Ἀθήνα 1996, 9.

4. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

5. Βλ. Χρ. Σκανδάλη, δ.π., 15.

6. *Fjalor*, 531.

7. Γκίνης, 197· Buchholz, 233-234.

8. Γκίνης, 227· Buchholz, 276.

9. Βλ. και Οἰκονόμου, Ἀλβ. ἐπίδραση, 74-75.

Ἄραβαντινὸς¹ καταγράφει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Κουκουλιοί* ὁ δὲ Λαμπρίδης², κάνοντας λόγο γιὰ τὴν περιοχὴ Λάκκα Σούλι, ἀναφέρει ὁμώνυμο χωριὸ τῆς περιοχῆς: «...τῶν τεσσάρων τοῦ ἡρωϊκοῦ Σουλίου χωριῶν *Καρύστιανης, Τσαγγάρι, Γλαβίστης καὶ Κουκουλιούς*...».

Τὸ τοπν. *Κουκλιοί* εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) Ἄπὸ τῆ γεν. ἐν. τοῦ ἀνδρῶν. *Κουκουλιού* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν πιὸ συνηθισμένο, τὸν ἐμπρόθετο, τύπο ἐκφορᾶς: *στῆς Κουκουλιούς* (πβ. καὶ παραπάνω στὸν Λαμπρίδη τὸ τοπν. *Κουκουλιούς* ἐκφέρεται σὲ γεν., ἀφοῦ συνδέεται παρατακτικὰ μὲ τὶς γεν. τῶν τοπν. *Γλαβίστης, Καρύστιανης*) καὶ μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u] λόγῳ τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ ἔχουμε τὸ φωνητικὸν τύπο [sts kukl'ús], ἐνν. τὸ κτῆμα, τὸ χωράφι κλπ., τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετος τύπος αἰτ. πληθ. ἄρσ. γένους, δηλ. [sts kukl'ús] = στοὺς Κουκ(ου)λιούς, ἀπ' ὅπου σχηματίστηκε ὄν. πληθ. *Κουκ(ου)λιοί, οἱ*.

Τὸ ἀνδρῶν. *Κουκουλιού*³ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κουκούλης* < *κουκούλι*, τὸ «τὸ βομβύκιο», ὑποκορ. τύπος τοῦ λατ. δανείου τῆς ἑλλ. *κουκούλα*, ἢ (< λατ. *cuculla*)⁴.

β) Ἄπὸ τὴν ἐμπρόθετη γεν. ἐν. τοῦ ἀνδρῶν. *Κοκλουῦ*: [sts kukl'ús] τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε, ὅπως παραπάνω, αἰτ. πληθ. ἄρσ. γένους (= *στῆς Κοκλουῦς / στοὺς Κοκλουῦς*) ἀπ' ὅπου ὄν. πληθ. *Κοκλοί* καὶ *Κουκλιοί* μὲ στένωση τοῦ [o] σὲ [u] καὶ συρρίνωση τοῦ [l] σὲ [l'] κοντὰ στὸ φθόγγο [i] (= -οι) τῆς ὄν. πληθυντικῆς. Τὸ ἀνδρῶν. *Κοκλουῦ* ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κόκλας* κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἄλβ. *kok/él, -la* «ὁ κόμβος, ὁ ρόζος, ἡ θηλειὰ»⁵ ἀπ' ὅπου καὶ κυριῶν. τοπν. *Κόκλα*, ἢ/τὸ «ὄνομασία χωριοῦ» (Ἄττ., Βοιωτ., Τριφυλία)⁶. Ἄπὸ τὸ τοπν. *Κόκλα* καὶ ἔθν. *Κοκλαῖοι*⁷. Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: τὸ *Πηγάδι τοῦ Κόκλα*, τοῦ *Κόκλα* τὸ *Χάνι*, *Κοκλάτι* (Βοιωτ.)⁸, *Κοκλαῖοι* (Καλαμπάκα)⁹, *Κουκλιοί* (Κόνιτσα)¹⁰.

1. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330.

2. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 117.

3. Πβ. καὶ τὰ ἀνδρῶν. *Βασιλοῦ* (< *Βασίλης*), *Μιχαλοῦ* (< *Μιχάλης*) κλπ.

4. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

5. *Fjalor*, 531· Georgacas-McDonald, 314.

6. Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 113-114 καὶ σημ. 1· Georgacas-McDonald, 160.

7. Georgacas-McDonald, 160.

8. Georgacas-McDonald, 160· Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 114, σημ. 1.

9. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 291 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 17 (1990) 52.

10. Πρόκειται γιὰ ὄνομα τοποθεσίας στὸ χωριὸ *Μοναστήρι* (ἀρχικὸ *Μποτσιφάρι*)· Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 222.

Κουκούλι, τὸ [stu kukúl'] - (68)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ Κεντρικὸ Ζαγόρι.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *κουκούλι*, τὸ¹ μὲ τὴ γνωστὴ σημασία στὸ Ζαγόρι «βράχος, πέτρα», λ. πού σχηματίστηκε ὡς ὑποκοριστικὸ τοῦ οὖσ. *κουκούλα*, ἢ «καλύπτρα τῆς κεφαλῆς // κωνοειδὲς ἢ σφαιροειδὲς ἐπιστέγασμα» (< λατ. *cuculla*)², τὸ ὁποῖο θεωρήθηκε ὡς μεγεθυντικὸ³.

Πβ. καὶ τὸ ἀρομ. *cucul' iŭ* «θύσανος // κορυφή // κουκούλα // βομβύκιον»⁴.

Ἡ λ. ὡς ἐπών. *Κουκούλης* (καὶ *Κουκούλας*⁵ καὶ ὡς τοπν.: *Κουκούλι* «τοποθεσία ὅπου ὑπάρχει μιὰ μεγάλη πέτρα» (Κατσανοχώρια Ἰωαννίνων)⁶.

Κούρεντα, τὰ [sta kúrenda] - (267)

Ὄνομασία χωριοῦ, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρης περιοχῆς (ὀνομάζεται καὶ *Κουρεντοχώρια*), γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης⁷ ἀναφέρει: «...τὸ δέ (ἐνν. ὄνομα) τῶν Κουρέντων εἶναι ζουπάνου ὄνομα, ὅπερ ἀπὸ ἀρσενικοῦ (*Κούρεντας*) εἰς οὐδέτερον καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἐτράπη...» καὶ ἄλλου: «...Ἀλβανοὶ κατώκησαν καὶ εἰς τὰ Κούρεντα...».

Χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλεισθεῖ ἡ περίπτωση κυριῶν. τοπν. (ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κούρεντας*⁸) τὸ τοπν. πιθανῶς σχετίζεται μὲ τὸ ἀλβ. οὖσ. *kurent*, -i «τὸ ρεῦμα, ὁ χειμῶνος» (πληθ. *kurente*)⁹, λ. ἡ ὁποία θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηροῦσε μεταφορικὰ καὶ πρόσωπο («ὄρμητικὸς»), ἀνταποκρίνεται ὁμοίως καὶ στὴν ἐδαφολογικὴ διαμόρφωση τῆς περιοχῆς, καθὼς τὸ χωριὸ βρίσκεται στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ λάκκου στὸ βάθος τοῦ ὁποίου οἰεῖ ὁ ὄρμητικὸς, ἰδιαίτερα κατὰ τὸ χειμῶνα, παραπόταμος τοῦ Καλαμά μὲ τὴν ὀνομασία *Κορακόλακκος*.

1. Δημητράκου, Λεξ., στή λ.

2. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ.· Δημητράκου, Λεξ., στή λ.

3. Μηνᾶ, Μεγέθυνση, 90 καὶ 94.

4. Παραηαγι, 393.

5. ΟΤΕ Ἀθ.

6. Λαζάνη, Κατσανοχώρια 2, 659.

7. Λαμπρίδου, Κουρ.-Τσαρκ., 21 καὶ 26 ἀντίστοιχα.

8. ΟΤΕ Ἀθ. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ ἐπών. ἀπὸ ἐθνικὰ χωρὶς παραγωγικὲς καταλήξεις βλ. Τριανταφυλλίδη, 35.

9. Γκίνης, 219.

Πβ. και τὸ οἰκωνύμιο *Καλάβρυτα* ἀπὸ τὴν ὀνομασία τοῦ ποταμοῦ ποὺ διαρρέει τὴν πόλη¹.

Κουρουνοράχη, ἡ [zɔɲ gurɲuráχ'] - (323)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ ποὺ ἀνήκει διοικητικὰ στὴν κοινότητα Ζελίστα (μετον. *Φωτεινό*). Ἀρχικὰ ἦταν ὀνομασία θέσης ὅπου μεταφέρθηκε μέρος τῶν κατοίκων τῆς Ζελίστας ἐξ αἰτίας τῶν κατολισθήσεων ποὺ ἔγιναν κατὰ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὰ οὖσ. *κουρούνα*, ἡ (< ἀρχ. *κορώνη*) + *ράχη*, ἡ, δηλ. «ὑψωμα ὅπου συχνάζουν κουροῦνες» μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u] λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ. Τὸ κατέβασμα τοῦ τόνου (*Κουρουνοράχη* ἀντὶ *Κουρουνόραχη*) ἀναλογικὰ πρὸς τὸν τονισμό τῆς γενικῆς.

Κουρτίνιστα, ἡ [zɔɲ gurtínsta] - (24)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Κονίτισης, ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Νικάνωρ* (μετον. 20.8.1927). Ὁ Ἀραβαντινός² ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Κρο(υ)τίνιστα*.

Ὁ τύπος *Κρουτίνιστα* πρέπει γὰρ θεωρηθεῖ ὁ ἀρχικός. Ἀπ' αὐτὸν μὲ μετάθεση τοῦ [r] προέκυψε τὸ σημερινὸ *Κουρτίνιστα*.

Τὸ τοπν. *Κρουτίνιστα* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *krutъ* «ὁ δυνατὰ τυλιγμένος // στερεὸς // ἀποκρημνος // τραχύς, κρύος // σκληρός, ὀρμητικὸς κλπ.»³ καὶ τὴν κατάλ. *-ipa* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται γεωγραφικοὶ ὄροι⁴ > **krutipa* + τὴ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. *-ista* καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ρ μὲ [u] στὴν ἐλληνικὴ⁵.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Krutenici* (γιουγκ. Μακ.), *Krute* (σερβοκρ.), *Kruty* (τσεχ.), *Kręta* (πολ.), *Krytiï Mistok* (οὐκρ.), *Kruta*, *Krytki* (λευκορ.), *Krutyi*, *Krutyj Bereh*, *Krytaja* (ρωσ.) κλπ.⁶.

1. Malingoudis, *Studien*, 177.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 340.

3. Berneker, 627· Miklosich, 138, στὸ λ. *krent-*· Vasmer, *REW* 1, 671, στὸ λ. *krytoï*· Βουλγαροελλ. λεξ., 490, στὸ λ. *kryt*, -a, -o.

4. Malingoudis, *Studien*, 69 (λ. *Mokrina*).

5. Malingoudis, *Studien*, 142.

6. Šmilauer, 102· Miklosich, *Bildung*, 270 (ἀριθμ. 268).

Κουσμερά, ή (zɨ guzmirá) - [196]

Όνομασία χωριού της Τσαρκοβίστας που παραδίδεται με τόν τύπο *Κοσμηρά*¹.

Τό τοπν. δίνει τήν έντύπωση² μιᾶς ἑλληνικῆς παραγωγῆς με τίς ἐπιθετ. καταλ. -ερός ἢ -ηρός, οἱ ὁποῖες σέ τοπωνυμική χρήση δηλώνουν πλησμονή. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι δυνατό, ἀφοῦ τὰ σχετικά τοπν. δέν σχηματίζονται με τή λόγια θηλ. κατάλ. -ερά, ἀλλά πάντα σέ -ερή. Τὰ σέ -ερά σχετικά τοπν., ἀπ' ὅσο γνωρίζω, συναντιοῦνται σέ οὐδ. γένος καί πληθ. ἀριθμό κατὰ παράλειψη τῶν προσδιοριζομένων οὐσιαστικῶν³.

Γι' αὐτό πιστεύω ὅτι τό τοπν. εἶναι σύνθετο ἀπό τό τουρκ. *kuzu* «πρόβατο»⁴ καί τό ἐπίσης τουρκ. *mera* «βοσκότοπος»⁵ > [**kuzumerá* > *kuzmirá*] με ἀποβολή τοῦ [u]⁶ καί στένωση τοῦ [e > i] λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ.

Ἡ λ. *mera* εἶναι γνωστή στὰ Ἡπειρωτ.: *μιράς*, οὐ «λιβάδι»⁷ καί στήν ἄλβ., ὅπου *merá* «λιβάδι»⁸. Πβ. καί τὰ τοπν. *Μερά*, ἢ «θέση με θερινή βοσκή» (Ματσούκι Ἰωανν.), *l' Amiré* (= στή βοσκή), *l' Arbinesli dit Amiré* (= στοὺς Ἀρβανίτες ἀπό τόν Amiré - Σαμαρίνα)⁹ καί *Μικρός / Μεγάλος Μεράς* (Σέλι Βεροίας)¹⁰.

Κουτρουλάδα, ή /-ες, οί [zɨ gutruláda/sts kutruládis] - (307)

Όνομασία συνοικισμοῦ που διοικητικὰ ἀνήκει στήν κοινότητα *Μπουρντάρι* (μετον. *Δαφνόφυτο*). Μετονομάστηκε σέ *Σακελλαρικό*¹¹ (μετον. 6.3.1951).

1. Ἀραβάντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 336. ΣΣΕΔΚ.

2. Αὐτό ἴσως ὑποδηλώνει καί ἡ ὀρθογράφηση τοῦ τοπν. με η.

3. Πβ. τὰ τοπν. *Ἀγκαθερά* (τά), *Βατερά* (τά), *Κλαδερά* (τά) κλπ. *Κλαδερή* (ή), *Κληματερή* (ή) κλπ. Πρόκειται, ὅπως γίνεται φανερό ἀπό τὰ τοπωνυμικά παραδείγματα, γιά κατάλ. που σχηματίζει ἰδιαίτερα φυτώνυμα τοπωνύμια.

4. Steuerwald, 572.

5. Steuerwald, 625.

6. Ἀπό τὰ δύο ἄτονα [u] ἀποβάλλεται τό πλησιέστερο πρὸς τήν τονισμένη συλλαβή.

7. Δ. Σαλαμάγκα, «Τουρκο-περσο-αραβικές λέξεις στό γιαννιώτικο ἰδίωμα», *HE* 11 (1962) 48.

8. N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische*, Wiesbaden 1975-76, τ. 2, 91.

9. Κ. Ντίνα, «Τό τοπωνυμικό τῆς Σαμαρίνας Γρεβενῶν», *Μακεδονικά* 20 (1980) 315.

10. Ν. Παπαδοπούλου, «Τοπωνύμια Σελίου Βεροίας», *Μακεδονικά* 13 (1973) 375.

11. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται στόν ἀεροπόρο Σακελλαρίου ὁ ὁποῖος ἔπεσε με τό ἀεροπλάνο του κατὰ τόν τελευταῖο πόλεμο κοντά στό χωριό.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατό:

α) Νὰ χαρακτηριστεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Κουτρούλης ἢ Κοτρούλας*¹ (ἀπὸ τὸ *Κουτρούλης* μὲ ἐναλλαγή τῆς κατάλ.) + τὴν πληθ. κατάλ. -άδες² πού σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού δηλώνεται στὸ θέμα. Τὸ ἐπών. *Κουτρούλης* ἀπὸ τὸ προσηγ. *κουτρούλης*, ὁ «φαλακρός, κασίδης, ὁ μὲ ξυρισμένο κεφάλι»³.

β) Νὰ θεωρηθεῖ ἐδαφωνύμιο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ οὖσ. *κουτρούλης*, ὁ / *κουτρούλα*, ἡ⁴ (λ. οἱ ὅποιες ὡς γεωγραφικοὶ ὄροι θὰ μπορούσαν μεταφορικὰ νὰ δηλώσουν ἕναν «φαλακρὸ» τόπο, γυμνὸ καὶ ἄδενδρο) καὶ τὴν κατάλ. -άδα ἢ ὁποία σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, δηλώνει καὶ τὸν τόπο πού ἔχει τὴν ἰδιότητα πού ἀναφέρεται στὸ θέμα⁵.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κούτρουλη* (ἡ), *Κουτρούλη* (τουῦ), *Κουτρούλι* (τό), *Κουτρουλαίωνε τὸ ποτάμι* (τῶν) ἀπὸ τὴ ΝΔ Πελοπόννησο⁶ καὶ *Κουτρούλιεζα* «κορυφὴ τῆς Πάρνηθος»⁷.

Κούτσι, τὸ [stu kutš] - (318)

᾽Ονομασία μικροῦ χωριοῦ, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βρυσούλα* (μετον. 12.3.1928). ᾽Αναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη μὲ τὸν τύπο *Κούτσι* καὶ μὲ τὸν τύπο *Κουτζι* ἀπὸ τὸν ᾽Αραβαντινό⁸.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὖσ. *kuç*, -*i* «μεγάλη χύτρα, πήλινο δοχεῖο γιὰ νὰ διατηρεῖ τὸ νερὸ ζεστὸ κοντὰ στὴ φωτιά»⁹. Ἡ λ. φαίνεται ὅτι ἔγινε γεωγραφικὸς ὄρος καὶ πῆρε τὴ σημασία «κορυφὴ», ὅπως συνέβη μὲ τὸ ταυτόσημο *τσούκα*, ἡ «μεγάλος τέντζερης» (< μεσν. *τσούκα* < ἰταλ. *zucca*)¹⁰, λ. ἢ ὁποία στὰ ᾽Ηπειρωτ. ἰδιώματα

1. ΟΤΕ Αθ. Τὸ προσωπ. *Κουτρούλης* ἀναφέρεται ἤδη στὸν Moritz 2, 49.

2. Πληθυντικούς σὲ -άδες σχηματίζουν ἰδιαίτερα τὰ προσηγ. καὶ κύρια ὀνόματα πού ληρούν σὲ -άς / -'ας / -'ας: *ψωμάς*, -άδες, *χαλκιάς*, -άδες / *ρήγας*, -άδες, *κάλφας*, -άδες κλπ. / *τσέλιγκας*, -άδες κλπ. Ὡστόσο σχηματίζουν πληθ. σὲ -άδες καὶ ἄλλες κατηγορίες ὀνομάτων, ὅπως σὲ -'ης, παράλληλα πρὸς πληθ. σὲ -ες/-ηδες: *ἀφέντης*, -ες/-άδες/-ηδες, *δεσπότης*, -ες/-άδες/-ηδες κλπ. (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 203, 207 κ.ά.).

3. Τριανταφυλλίδης, 62 καὶ 180, σημ. 76. Βλ. καὶ ᾽Ανδριώτη, ᾽Ετυμ. λεξ., στή λ.

4. Βλ. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 161.

5. ᾽Αμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 41 κέξ., ὅπου καὶ τοπν. *Βολάδα*, *Γλυφάδα* κλπ.

6. Georgacas - Mc Donald, 169.

7. Φουρίκη, ᾽Αττική 41, 119.

8. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 16· ᾽Αραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 356.

9. *Fjalor*, 565· Buchholz, 256.

10. ᾽Ανδριώτη, ᾽Ετυμ. λεξ., στή λ.

πῆρε τὴ σημασία «κορυφή»¹. Πβ. καὶ ὅσα ἀναφέρουν γιὰ τὴ λ. *κούτσι* ὁ Σαρρῆς καὶ ὁ Φουρίκης οἱ ὅποιοι παραθέτουν τὴ λ. μὲ τὶς σημασίες «κορυφή» καὶ «βράχος ἀποτόμως ὑψούμενος» ἀντίστοιχα².

Δὲν ἀποκλείεται ὡστόσο ἡ δημιουργία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κούτσης*³ κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος, ἐπών. τὸ ὅποιο ἄμεσα ἢ ἔμμεσα (ἀπὸ ἐθνικὸ⁴) σχετίζεται μὲ τὸ παραπάνω τοπωνύμιο. Τὸ ἐπών. θὰ μπορούσε ἐπίσης νὰ σχηματιστεῖ κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ ἀλβ. προσηγ. *kuç, -i*⁵.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κούτσι* «ὄνομασία χωριοῦ», τοῦ *Κούτση*, τοῦ *Κούτση* ἢ *Πέτρα*, τοῦ *Κούτση* τὸ *Ποτάμι*, τοῦ *Κούτση* ἢ *Ράχη*, τοῦ *Κούτση* ἢ *Ρεματιὰ* (στὴ ΝΔ Πελοπόννησο) καὶ ὀνόματα χωριῶν στὴν Κορινθία (Νεμέα), Ναυπλία, Ὀλυμπία⁶, *Κούτσι* (Χιμάρα)⁷, *Κούτσι* (στὸν Ὀρωπέο Ἄττ.), *Κουτσιμάδι* (Κορινθία), *Κούτσιθι* «μία τῶν κορυφῶν τῆς Πάστρας (Κιθαιρῶνος)»⁸ καὶ *Cucci* προσωπ. ἀπὸ τὶς ἀλβανόφωνες περιοχὲς τῆς Κάτω Ἰταλίας⁹.

Κουτσολιό, τὸ [stu kutsi'ó] - (162)

Ὄνομασία κοινότητας τῆς περιοχῆς Μαλακασίου ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸν τύπο *Κουτσελιό*. Ὁ Ἀραβαντινός¹⁰ καταγράφει τὴν κοινότητα μὲ τὸν τύπο *Κουτσουλιό*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κωριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Κουτσολιός*¹¹ μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. γένος ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. *χωριό*.

1. Μὲ τὴ λ., ἡ ὁποία συναντιέται σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς βαλκανικὲς γλῶσσες, σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. (πβ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 319, 411, 413 κ.ά.).

2. Σαρρῆς, *Ἀττική*, 134· Φουρίκης, *Ἀττική* 41, 119.

3. ΟΤΕ Ἀθ.

4. Πβ. Γριανταφυλλίδη, 34-35, ὅπου ἀναφέρονται ἀρβανίτικα ἐπώνυμα ἀπὸ ἐθνικά, ἐθνικά τὰ ὅποια σχηματίζονται χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων.

5. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ἐκτὸς τοῦ οὐσ. *kuç, -i* «χύτρα», τὸ ἐπών. θὰ μπορούσε νὰ σχηματιστεῖ ἀπὸ τὸ ἐπίσης ἀλβ. οὐσ. *kuç, -i* «ὁ σκύλος στὴν παιδικὴ γλῶσσα» (Meyer, *EW alb. Spr.*, 218-219) ἢ ἀπὸ τὸ ἀλβ. δάνειο στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα *κούτσ'*, τὸ «τὸ σκυλί στὴ νηπιακὴ γλῶσσα» (Μλόγκας 1, 196).

6. Georgacas-Mc Donald, 169.

7. Μλόγκας 1, 95, στὸ λ. *Γκιουλέκας*.

8. Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 119.

9. E. Çabej, «Die Herkunftsfrage der albanischen Kolonien in Italien im Lichte vornehmlich der Sprache und der Eigennamen», *Proceedings 8th ICOS*, 78.

10. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 334.

11. ΟΤΕ Ἀθ.

Τὸ ἐπών. *Κουτσολιός* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ πρόθημα *κουτσο-*¹ καὶ τὸ βαφτ. *Λιός* πὺν προέρχεται ἀπὸ τὸ βαφτ. *Λέος* μὲ συνίζηση². Τὸ βαφτ. *Λέος* προέρχεται ἀπὸ τὸ *Λέων* μὲ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. *-ων* μὲ τὴν *-ος* ἢ ὁποῖα γίνεται αἰσθητὴ ὡς ἡ κατεξοχὴν κατάλ. ἀρσενικῶν. Πβ. καὶ τὰ *Ἀγαμέμνων-Ἀγαμέμνος* (καὶ *Μένιος*), *Ἰάσων - Γιάσος*, *Σόλων - Σόλος* κλπ.

Ἐπίσημος τύπος τοῦ τοπν.: *Κουτσελιό* παρουσιάζει [e]στὴ θέση τοῦ ἀρχικοῦ [o], ἀφοῦ στὸν ἀρχικὸ φωνητικὸ τύπο [kutsl'ó] θεωρήθηκε ὅτι τὸ φωνῆεν πὺν ἀπεβλήθη λόγω τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ ἦταν τὸ [i (< e)] καὶ ὄχι τὸ [u (< o)].

Κουτσούφλιανη, ἡ [zɨ gutsúfl'an] - (34)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἡλιόραχη* (μετον. 2.12.1929). Ὁ Ἀραβαντινός³ παραθέτει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Κουτζούφλοϊανη*.

Κατὰ τὸν Συμεωνίδη⁴, ὁ ὁποῖος παραθέτει τοπν. *Κουτσούφλενη* (ἀρομ. *Kutsuflean*), τὸ τοπν. θεωρεῖται ὡς ἀρομ. ὀνοματοθεσία καὶ συσχετίζεται μὲ τὸ ρουμ. τοπν. *Coșofeni* (< *coșofana* < ἑλλ. *κότσυφας*, *κόσσυφος*)⁵. Τὴν ἴδια προέλευση (ἀρομ.) ὑποθέτει καὶ ὁ Μπέττης⁶ κατατάσσοντας τὸ τοπν. στὰ ἀρομ. τοπν. χωρὶς ἐτυμολόγηση. Ὡστόσο λόγοι φωνητικοὶ (ἰδιαίτερα ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [l]) κάνουν δύσκολη τὴν ἀναγωγὴ τοῦ τοπν. στὸ ἀρομ. *coșivn*, *-vã* «ὁ κότσυφας»⁷.

Τὸ τοπν., κατὰ τὴ γνώμη μου, πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. τοπν. *Koso-vo*⁸ (< *koso* «κότσυφας» + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ονο*) καὶ τὴν κατάλ. *-jape* μὲ τὴν ὁποῖα σχηματίζονται παράγωγα πὺν δηλώνουν τὰ μέλη μιᾶς οἰκογένειας/φύλου ἢ τοὺς κατοίκους ἑνὸς τόπου μὲ ὄνομα πὺν ἀναφέρεται στὸ θέμα τῆς λέξης. Ἀπὸ τὸν ἔτσι δημιουργημένο τύπο

1. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 106 καὶ τὰ σύνθετα ἐπών.: *Κουτσαλέξης*, *Κουτσογιάννης*, *Κουτσογιαννόπουλος* κλπ.

2. Μπούτουρας, 105.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 340.

4. Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή*, 64.

5. Κατὰ τὸν Tiktin (1, 662) ἡ ὁμοιότητα τοῦ ρουμ. *coșofană* μὲ τὸ ἑλλ. *κότσυφος* (*κόσσυφος*) εἶναι τυχαία.

6. Μπέττης, *Ὄνοματολογία*, 25.

7. Parahagi, 376.

8. Βλ. σχετικὰ στὸ τοπν. *Κοσοβίτσα*.

[*kosonjane] έχουμε την εξέλιξη σε *[kosonljane], με τη γνωστή στα νότια σλαβ. (και στα ανατολικά σλαβ.) επένθεση ενός [l] μεταξύ χειλικών φθόγγων και του [j]¹, και [kutsuffjane] με τις τροπές: α) τῶν [o] σε [u] λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ, β) τοῦ [vl] σε [fl] με ἀνομοίωση ἤχη-ρότητας τοῦ [v]² καὶ γ) τοῦ [s] σε [ts]³, τροπές πού πραγματοποιοῦνται στὴν ἑλληνική.

Ὁ τύπος τοῦ Ἀραβαντινοῦ: *Κουτζούφλοιανη* παρετυμολογικά πιθανῶς πρὸς τὸ *φλοιός*.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κουτσούφλιανη* (ἐπίσημα Πλάτανος Τρικάλων), *Κουτζουφλάνη* καὶ *Κουτζιοῦφλανη* (ὄνομασία διαλυμένου οἰκισμοῦ) ἀπὸ τὴν ἴδια περιοχὴ⁴.

Κράψη, ἡ [zɨ gráps̃] - (114)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Μαλακασίου, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης ἀναφέρει: «Ὁ πρῶτος τοῦ χωρίου τούτου πρὸς τὴν ὀφείλεται εἰς τὴν μετανάστευσιν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτόθι 40-50 οἰκογενειῶν τοῦ ἐν τῷ τμήματι Δροπόλεως Γράψ ἔνεκα φοβεροῦ ἐκεῖ κλονισμοῦ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα»⁵. Ὁ Ἀραβαντινός, ἐκτός τοῦ παραπάνω χωριοῦ τὸ ὁποῖο παραθέτει ὡς *Κράψι* καὶ μετὰ τὴν ἐνδειξὴ ἀ(λβανικὸ) μᾶς δίνει καὶ τὰ χωριὰ *Γράψη* (ἀπὸ τὸ Ἀργυροστάσιο) καὶ *Κράψη* (ἀπὸ τὸ Μπεράτι)⁶.

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *kaɾp/ë, -a* «ὁ βράχος»⁷ καὶ τὴν ἀλβ. περιεπιτικὴν κατάλ. *-ës(i)*⁸ μετὰ θέση τοῦ *r* καὶ ἀποβολὴ τοῦ ἀλβ. *ë*: *kárpësi* > *krápësi* > [krápsi].

1. Vasmer 295-296.

2. Πβ. καὶ τὸ κοινὸ ΝΕ *φλησκούνι* (καὶ *βλησκούνι*) ἀπὸ τὸ *βλήχων* (Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὴ λ.).

3. Βλ. Μ. Triandaphyllidis, *Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur*, Strassburg 1909 (= Ἀπαντα 1) 359, ὅπου τὰ παραδείγματα: **σέκουρις* > *τσεκούρι*, *σέρβουλον* > *τσερβούλι* / *τζερβουλιανός*, *σαγγάριος* > *τσαγγάρης*, *σαρδέλα* > *τσερδέλα* κλπ. Βλ. καὶ Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. τσ.

4. Σ. Πουρνάρα, *Ἡ Βλαχομηλιά τῆς Πίνδου «Ἀμέρου»*, Θεσσαλονίκη 1987, 33· Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1993) 86, 88 καὶ 97.

5. Λαμπρίδου, *Μαλ.*, 7, σημ. 3.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 336, 363 καὶ 384.

7. *Fjalor*, 497· Buchholz, 218· Χριστοφορίδης, 151· Camaj, *Wortbildung*, 43-44 καὶ 119.

8. Βλ. Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 128 καὶ στὸ λ. *Βάρβηση*.

Τοπν. *Κράψη* «διαλυμένος οικισμός» υπάρχει και στο Νομό Τρικάλων¹.

Πβ. και ἐπών. *Κρασίτης* ἀπὸ ἐθνικό².

Κρετσούνιστα, ἡ [zɔɲ gritsúnsta] - (321)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ Ν μέρος τοῦ βουνοῦ Κασιδιάρης στὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμᾶ πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1380 στὸ Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων³ ὡς ὄνομασία κάστρου μὲ τὸν τύπο *Κρετζούνιστα*, ὃ δὲ Ἀραβαντινός⁴ τὸ ἀναφέρει ὡς «...φρούριον ἀξιόλογον ἐπὶ τῶν δεσποτῶν καὶ νῦν χωρίον κείμενον πρὸς Δ. τῶν Ἰωαννίνων... Περὶ τοῦτο φαίνονται ἐρείπια μεσαιωνικῆς πόλεως, ἐχούσης, ὅτε ἤκμαζεν (ὡς οἱ ἐγχώριοι λέγουσιν) πεντήκοντα ἐκκλησίας καὶ τὸ ἐρείπιον μιᾶς ἐξ αὐτῶν καλεῖται ἤδη Δεσποτικόν», περιγραφή ἢ ὁποία δικαιολογεῖ καὶ τὴ σημερινή ἐπίσημη ὄνομασία τοῦ χωριοῦ *Δεσποτικὸ* (μετον. 20.8.1927).

Κατὰ τὸν Vasmer⁵ τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθῆι στὸ σλαβ. *gričup* (< *grič* «λόφος») + τὴν κατάλ. *-išce*. Πβ. καὶ σχετικὰ τοπν.: *Grič* (σερβοκρ.) *Griči* (σλοβ.), *Hričon* (σλοβακ.) κλπ.⁶

Ὡστόσο ἐξ ἴσου πιθανὴ πρέπει νὰ θεωρηθῆι ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. προσηγ. **kъrčupa* (< *kъrčь* [< ρ. **kъrčъ*, *kъrčiti* «καίω, ἐκχερσώνω μὲ φωτιά»] + κατάλ. *-up(a)*)⁷ καὶ τὴ σλαβ. πληθυντικὴ κατάλ. *-išta* μὲ μετάθεση τοῦ *r* καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [e] στὴν ἐλληνικὴ.

1. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιον* 23/24 (1993), 88 καὶ 97.

2. Ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχει πραγματοποιηθῆι στὴν ἀλβ., ὅπου ἡ δάνεια ἀπὸ τὴν ἐλλ. κατάλ. ἐθνικῶν *-it*: *Gjirokastrit*.

3. «Τότε (1380) ἤρξατο Θωμᾶς παραλαμβάνειν τὰ καστέλλια, ἀρχῆ τὴν Βουρσίαν, εἶτα τὴν Κρετζούνισταν, ἔπειτα τὴν Δραγομὴν καὶ τὴν Βελτζίσταν, καὶ τὴν Ἀραχοβίτζαν ἐξωνήσατο καὶ ἄλλα πλείονα...» (βλ. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων* 23, 8-13).

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 88.

5. Vasmer, 30, στὸ λ. *Γριτζούνιστα*, ὅπως ἀναγράφεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία* 2, 330), ὃ ὁποῖος (δ.π., σ. 88) συνάπτει τὸ τοπν. μὲ τὸ *Γραίκ-οῦνοι*.

6. Miklosich, *Bildung*, 249· Šmilauer, 72.

7. Berneker, 665, λ. *kъrčъ*, *kъrčiti* 1· Malingoudis, *Studien*, 60· Ph. Malingoudis, «Frühe slavische Elemente im Namensgut Griechenlands», στὸ Β. Hänsel (ἐκδ.), *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert*, (Μόναχο 1987) 17, 58.

Πβ. τοπν. *Κριτζίνηστα* (Τρίκαλα)¹ και τὰ ἐτυμολογικά συγγενή τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: **Κѣгѣно* (βουλγ.), *Κγѣп* (γιουγκ. Μακ.), *Κγѣпик* (σερβοκρ.), *Κγѣovina* (σλοβ.), *Κγѣava* (σλοβακ.), *Κγѣ* (τσεχ.), *Karczowisko* (πολ.), *Korčinci* (οὐκρ.) κλπ.²

Κρουνέρι, τὸ [stu kriunér] - (363)

Ὄνομασία μικροῦ χωριοῦ στὶς ΒΑ ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ Κασιδιάρης.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ ἐπιθ. *κρύος* καὶ τοῦ οὐσ. *νερό* (καὶ -νέρι στὴ σύνθεση).

Ἡ παραπάνω σύνθεση πολὺ συχνὴ στὸ σχηματισμὸ τοπωνυμίων.

Κρυφοβός, ὁ [stunɣrifunó] - (155)

Ὄνομασία χωριοῦ τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Κρεχοβός* (σὲ αἰτ. *Κρεχοβόν*) καὶ τὸ ὁποῖο διορθώνεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ³ ὡς *Κρύφοβον*. Τὸ τελευταῖο επικράτησε ὡς ἐπίσημη ὀνόμασία τοῦ χωριοῦ, ὡστόσο ἀπὸ τοὺς ντόπιους ἐκφέρεται σὲ ἀρσ. γένος *Κρυφοβός*.

Κατὰ τὸν Vasmer⁴ τὸ τοπν. προεῖπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸν σλαβ. τύπο **Κρίνονο* μὲ τροπὴ τοῦ [v] σὲ [f], τροπὴ ἢ ὁποία θεωρεῖται ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας πρὸς τὸ ἑλλ. *κρυφός*. Τὸ σλαβ. **Κρίνονο* ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο **κρίνονο* κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ σλαβ. *κρίнь* «κρυφός, λοξός // μονόφθαλμος // ἀναξιόπιστος // ἔνοχος // κουτσός»⁵ καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -ονο. Ἡ λ. εἶναι συχνότατη στὴ σλαβ. ὀνοματολογία καὶ σχηματίζει τόσο προσώπ.: *Κρίνεκ*, *Κρίνεκ*, *Κρίνεβιτς*, *Κρίνατς*, *Κρίνιτς* κλπ.⁶ ὅσο καὶ τοπν.: *Κρίνα Reka* (βουλγ.), *Κρίνι kamen* (γιουγκ. Μακ.), *Κρίνιvodol* (σερβοκρ.), *Κρίνιца*, *Κρίνιoglance* (σλοβ.), *Κρίνέ* (σλοβακ.), *Κρίνιце*, *Κρί-*

1. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/1614-1905 αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1993) 87· τοῦ ἴδιου, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση τῆς Μονῆς τοῦ Δούσικου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 20 (1981) 40.

2. Šmilauer, 106.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305.

4. Vasmer, 38.

5. Miklosich, 141· Berneker, 618· Vasmer, *REW* 1, 663.

6. Miklosich, *Bildung*, 68· Schlimpert, *Slaw. PN*, 70.

venice (τσεχ.), *Krzywce* (πολ.), *Kriva* (λευκορ.), *Криваносы* (ούκρ.), *Krivaja Poljana* (ρωσ.) κλπ.¹

Ὡστόσο δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἕνας ἑλλ. σχηματισμός. Τὸ τοπν. μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἑλλ. προσωπ. *Κρυφός*² καὶ τὴν δάνεια ἀπὸ τὰ σλαβ. ἑλλ. κατάλ. -οβο (θηλ. -οβα) < σλαβ. -ονο (θηλ. -ονα), ὅπως αὐτὴ ἐμφανίζεται σὲ κυριών. ἑλληνόθετα τοπν.: Ἀναστάσοβα, Γραμματίκοβο, Μαύροβο κλπ.³ καὶ σὲ ἀνδρων. ἀπὸ τὸν Ἡπειρωτ. χῶρο: Μάνθο(υ)βα, Νάσιο(υ)βα, Παύλο(υ)βα κλπ.⁴

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ γένους (*Κρυφοβός* → *Κρυφοβόν*) ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τοῦ οὖσ. χωριό.

Κωντινοί, οἱ [sts kundnús] - (124)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Κοντοβράκι* (ἐπίσ. *Δαφνούλα*).

Τὸ τοπν. ποὺ ἀναγράφεται μὲ τὴν ἀρχικὴ ὀνομασία *Κωντινοῦς* (βλ. ΣΣΕΔΚ) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριών. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀνδρων. *Κωντινοῦ* σὲ γεν. πτώση (δηλ. τῆς *Κωντινοῦς* τὸ κτήμα, τὸ χωράφι κλπ. κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος). Ἡ φωνητικὴ σύμπτωση τῆς γεν. τοῦ ἀνδρων. [ts kundnús] (= τῆς *Κωντινοῦς*) μὲ τὴν αἰτ. πληθ. τοῦ ἄρσ. [ts kundnús] (= τοὺς *Κωντινοὺς*) ὀδήγησε στὸν ἀρχικὸ τύπο *Κωντινοὶ* τοῦ τοπωνυμίου.

Τὸ ἀνδρων. *Κωντινοῦ* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κωντίνας* (καὶ *Κωντίνος* καὶ *Κωντινάκης*)⁵ καὶ τὴν ἀνδρων. κατάλ. -οῦ (πβ. *Λουκάς* / -οῦ, *Βασίλης* / -οῦ, *Μιχάλης* / -οῦ κλπ.).

Τὰ ἐπών. *Κωντίνας* (καὶ *Γκωντίνας*, *Γκωντίνος*) ἀπὸ τὸ βαφτ. *Γκωντίνος* (πβ. καὶ βαφτ. *Γκωντής*) τὰ ὁποῖα προέρχονται⁶ ἀπὸ τὰ βαφτ. *Κωνσταντίνος* καὶ *Κωνσταντής*, σχηματισμοὶ οἱ ὁποῖοι πιθανῶς ὀφείλονται στὴν ἀνάγνωση τῶν συγκεκριμένων τύπων τῶν παραπάνω βαφτ.: *Κων/τίνος* καὶ *Κων/τής*.

1. Miklosich, *Bildung*, 155 καὶ 270 · Šmilauer, 101 · Malingoudis, *Studien*, 57.

2. Βλ. Georgakas, *Beiträge* 2, 418 · *ΟΤΕ* Ἀθ.

3. Vasmer, 128, 181, 193 ἀντίστοιχα · Georgakas, *Beiträge* 2, 418.

4. Μπόγκας 1, 278 καὶ 445.

5. *ΟΤΕ* Ἀθ., ὅπου τὰ ἐπών. ὀρθογραφοῦνται μὲ ο.

6. Μπούτουρας, 74 · Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή*, 82.

Ὁ τονισμὸς τοῦ τοπν. εἶτε ἀναλογικὰ πρὸς τὸ ἀνδρῶν. (Κωντινοῦ) εἶτε παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ ἐπίθ. κωντινός.

Κωστίτσι, τὸ [stu kustíts] - (134)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ τῆς περιοχῆς Κατσανοχωρίων. Εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς τέσσερις συνοικισμοὺς ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κοινότητα Φορτωσίου. Βρίσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ ὑψώματος Προφήτης Ἡλίας καὶ δεσπόζει τῆς χαράδρας ποὺ διαρρέεται ἀπὸ τὸν Ἄραχθο.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. *Κωστίτσης* (< βαφτ. *Κώστας* + ἀνθρωπων. κατάλ. -ίτσης) μὲ μεταπλασμὸ εἶτε ἀπὸ τὴ γεν. πτώση κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος: τοῦ *Κωστίτση* (τὸ μέρος, τὸ κτῆμα κλπ.) → *Κωστίτσι*, τὸ ἢ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. χωριό, μέρος κλπ.

Πβ. καὶ τὰ προσωπ.: *Γεωργίτσης*, *Γιαννίτσης*, *Κυρίτσης*, *Πετροίτσης* κλπ.¹.

Λάβδανη, ἡ [zd lánɗani] - (325)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν επαρχία Πονηρίου. Ἀπὸ τὸ 1940 χωρίστηκε στὴν κυρίως *Λάβδανη* (στὶς Δ. ὑπώρειες τοῦ Κασιδιάρη) καὶ στὴν *Κάτω Λάβδανη* (νοτιότερα, κοντὰ στὸν Καλαμά).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ σχετίζεται μὲ τὸ προσωπ. *Λάβδας* / *Lavda* καὶ τὴν ἀλβ. κατάλ. -apj μὲ τὴν ὁποία δημιουργοῦνται παράγωγα ἀπὸ οἰκογενειακὰ ἢ ὀνόματα φίλων².

Τὸ ἐπών. *Λάβδας* τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὸ στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *λαβδός* «ὁ ραιβός, ὁ βλεσόπους» (ἢ λ. γνωστὴ στὴν Ἡπειρὸ, ὅπου *λαβδός*, ὁ «ὁ ἔχων τὰ σκέλη ἀφεστῶτα ἀλλήλων»³) καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ μετεπιθετικὸ οὖσ. **λάβδα*, ἡ «ἡ βλεσότης», λ. ἢ ὁποία σχηματίζεται κατὰ τὰ ἀρμυρός-ἀρμύρα, λάβρος-λάβρα, λαγαρός-λαγάρα κλπ.⁴. Πβ. καὶ σχετικὰ κυριῶν. τοπν. *Λάβδα* (Ὀλυμπία), *Λάβδας* (Γρεβενά), *Λάβδα* (Κέρκ.)⁵.

1. Τριανταφυλλίδης, 100 καὶ σημ. 170.

2. Camaç, *Wortbildung*, 128-129.

3. Μλόγκας 1, 205.

4. Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στὸ λ. -α. Κατὰ τὸν Georgacas (*BzN* 14, 296) τὸ οὖσ. *λάβδωμα*, τὸ «μορφὴ ποὺ εἶναι σάν Λ» προϋποθέτει ρ. **λαβδῶ* (-όω), ἀπ' ὅπου θὰ μπορούσαμε νὰ ἔχουμε μεταρρηματικὸ οὖσ. *λάβδα*, ἡ (πβ. *λερώνω* - *λέρα*, *γανώνω* - *γάνα* κλπ.).

5. Georgacas, *BzN* 14, 296-297.

Ὡστόσο σὲ καταλόγους ἀπὸ τὸ Berati ἔχουμε ἐπὼν. *Lavda*, τὸ ὁποῖο, ὅπως σωστὰ κατὰ τὴ γνώμη μου παρατηρεῖ ὁ Georgacas¹, πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἄλβ. ἀρχῆς. Καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ἄλβ. ἐπὼν. προερχόταν ἀπὸ τὸ ἑλλ., ποιὸς ὁ λόγος νὰ ἀποδοθεῖ τὸ ἑλλ. συμφων. σύμπλεγμα [vd] μὲ [vd] στὴν ἄλβ., ἀφοῦ ἡ ἄλβ. γνωρίζει τὸ παραπάνω συμφ. σύμπλεγμα [vd] (= vdh); Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Georgacas συνάπτει τὸ ἄλβ. προσωπ. μὲ τὶς ἄλβ. λέξεις *lavd*, -i «ἡ δόξα, ἡ φήμη», *lavdi*, -a «τὸ ἴδιο» *lavdishëm* «ἔνδοξος, δοξασμένος» *lavdëresë* «ἡ δόξα, ἡ τιμὴ» κλπ.² Παραθέτει δὲ καὶ τοπν. ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα: *Lavdar*, *Lavdari*, *Lavdar i Korçës*, *Lavdar i Oparit*.

Ὅπωςδήποτε πάντως στὴν περίπτωση τοῦ τοπν. *Λάβδανη* πρέπει νὰ υἱοθετήσουμε τὴν ἄλβ. ἐρμηνεία τοῦ προσωπ., ἀφοῦ ἡ κατάλ. -*an* εἶναι δεσμευτικὴ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση.

Λαγάτορας, ὁ [stu laɣátura] - (178)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Ξηροβουνίου, πού εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μυροδάφνη* (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ προσωπ. *Λογάτορας μὲ ἀφομοίωση: [o-a > a-a] ἢ μὲ τροπὴ τοῦ [o] σὲ [a] παρετυμολογικὰ πρὸς τὴ λ. λαγός. Τὸ προσωπ. *Λογάτορας ἀπὸ τὸ μεσν. λογάτορας, ὁ «βυζαντινὸς αὐλικὸς τίτλος» (< λόγος + κατάλ. -άτορας)³.

Πβ. καὶ τοπν. *Λαγατόροι*, στοῦ ἀπὸ τὴν Τριφυλία⁴.

Λάζινα, ἡ [zd láziŋa] - (138)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Κοτόρτσι* (ἐπίσ. *Ἀετοράχη*). Κατὰ τὴν παράδοση τὸ ἀρχικὸ χωριὸ ἦταν στὴ θέση *Μισιαλα* (πρὸς Α τοῦ χωριοῦ). Πρὸς Δ τοῦ ἀρχικοῦ χωριοῦ ὑπῆρχε ἕκταση κατάλληλη γιὰ βόσκησις πού ὀνομαζόταν *Λάζαν*, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Λαζάνης⁵.

1. Georgacas, ὁ.π.

2. Γκίνης, 225· Buchholz, 272.

3. Κριαρᾶ, Λεξ., στὸ λ. λογάτορας. Γιὰ τὴν κατάλ. -άτορας βλ. Ἄνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ.

4. Georgacas-McDonald, 174· ἄς σημειωθεῖ πὼς μὲ τὸν ἴδιο τύπο (κατὰ τὴ β' κλίση καὶ κατέβασμα τοῦ τόνου) βρῖσκεται ἡ λ. σὲ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Μικρὸν Χρονικὸν τοῦ Γ. Σφραντζῆ, τὸ ὁποῖο παραθέτει ὁ Κριαρᾶς (ὁ.π.): «..., ἐπεὶ καὶ τοὺς λογατόρους νῦν ἐκεῖνος ἄρχει, ὅπερ...».

5. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 844.

Κατὰ τὸν Λαμπρίδη¹ «Ἡ λέξις αὕτη εἶναι Σλαβικὴ καθόλου μὲν τύπον βοσκήσιμον καὶ περιφυλαττόμενον σημαίνουσα, ἐν Ἡπειρῷ δὲ καὶ τὴν ἐαρινὴν βοσκήν καὶ ἐκμίσθωσιν αὐτῆς».

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἡπειρωτ. λάζινα, ἢ «ὁ τόπος εἰς ὃν θέτουν τὰ πρόβατα πρὸς βοσκήν κατὰ τὴν ἄνοιξιν»² κι αὐτὸ ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *lazьna* (< *lazь* «καμμένο, φωτεινὸ μέρος στὸ δάσος // λιβάδι σὲ δάσος // ἀγρὸς στὸ βουνό»³ + τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -*ьna* / ἄρσ. -*ьнь*⁴).

Πβ. καὶ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἀλβανικῆς *llazin/ë*, -*a* «τόπος ἀνοιχτὸς μὲ χορτάρι // τόπος κενὸς εἰς τὸ μέσον τῆς χώρας, ὅπου δένουσι τοὺς ὄνους, ἵππους κλπ.»⁵.

Ἡ ὀρθογράφηση τοῦ τοπν. μὲ *αι* (Λάζαινα) ἀναλογικὰ πρὸς τὸ ἀνδρῶν. Λάζαινα (< προσωπ. Λάζος + ἀνδρῶν. κατάλ. -*αινα*).

Ἐκ τῶν σλαβ. δάνεια τῆς ἐλληνικῆς (λάζος-λάζινα) σηματοῦνται⁶ τοπν. στὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Λάζος (Λακωνία, Ζαγ.), Λάζοι (Λακ.), Ἀγριόλαζος (Λακ.), τῆς Μάρως ὁ Λάζος (Λακ.), Λάζενη (Φλώρ.), Λαζινιά (Κόν.), Λαζιανὰ (Παραμυθία), Λαζινιές (Ζαγ.), Λαζίνα (Ζαγ.) κλπ.⁷ καὶ ἀπὸ τὰ σλαβ. προσηγ. στὸ σλαβοφώνο χῶρο τὰ τοπν.: *Lazine* (βουλγ.), *Lazene* (γιουγκ. Μακ.), *Laz*, *Lazina*, *Lazac*, *Stari Lazi*, *Kovačevъ Lazь* (σερβοκρ.), *Lazina* (σλοβ.), *Lazь* (σλοβακ.), *Láz*, *Laziště* (τσεχ.), *Lazy* (πολ.), *Laseština* (οὐκρ.), *Lazice* (λευκορ.), *Lazonka* (ρωσ.) κλπ.⁸.

Λάιστα, ἢ [zd láista] - (52)

Ἄνομασία ἐνδο-ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου στὸ βόρειο τμήμα του. Οἱ κάτοικοί του (ὅπως καὶ οἱ κάτοικοι τῶν γειτονικῶν χωριῶν Λεσινίτσας καὶ Ντομπρίνοβου) μιλοῦν ἄρομουνικὴ διάλεκτο, ἄρκετὰ διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἄλλων βλαχόφωνων χωριῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζαγορίου καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Μετσόβου. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ δια-

1. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 1, 15, σημ. 1.

2. Μπόγκας 1, 207.

3. Miklosich, 161· Berneker, 696.

4. Miklosich, *Bildung*, 211.

5. *Fjalor*, 652· Χριστοφορίδης, 191.

6. Καθὼς τὰ σχετικὰ τοπν. ἀποδίδονται ἀπὸ τὸν Vasmer (σ. 38, 169, 193) κατευθεῖαν στὰ σλαβ. προσηγορικά.

7. Vasmer, 38, 169, 193· Malingoudis, *Studien*, 61· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 334, 573, 689.

8. Miklosich, *Bildung*, 274· Šmilauer, 110.

πίστωση του Weigand¹ ότι ἡ Λάιστα εἶναι τὸ μοναδικὸ χωριὸ ὅπου χρησιμοποιεῖται τὸ ἐπίθ. *negru* «μαῦρος» σὲ ἀντίθεση πρὸς τὰ ἄλλα βλαχόφωνα χωριὰ ὅπου χρησιμοποιεῖται τὸ ταυτόσημο ἐπίθ. *laī*.

Σύμφωνα μὲ τὸν Λαμπρίδη² «...οἰκογένεια δ' ἐκ τοῦ χωρίου Λάσστε, ... προσχωρήσασαι αὐτόθι, μετέδωκαν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος αὐτῶν εἰς Λάισταν...», ἐνῶ ὁ Ἀραβαντινός³ χαρακτηρίζει τὸ τοπν. ὡς ἄλβανικὸ στὸ σχετικὸ στατιστικὸ πίνακα.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *lāshtë* (*i, e*) «ἀρχαῖος, παλιός»⁴ μὲ ἀνάπτυξη φθόγγου [*i*]⁵. Πβ. καὶ τὸ διπλὸ σ στὴν καταγραφή τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη, τὸ ὁποῖο ὑποδηλώνει προφανῶς τὴν οὐρανικὴ προφορὰ τοῦ [*š*] (= ἄλβ. *sh*).

Λάλιζα, ἡ [zd lál'za] - (262)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὃ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα τῆς Χίνκας.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἄλβ. ὀνοματοθεσία καὶ νὰ ἀποδοθεῖ⁶ ἢ στὸ ἄλβ. οὐσ. *lal/ë, -a* «παλιὸ ὄνομα τῶν κατοίκων τῆς Μουζακιᾶς μὲ τὸ ὁποῖο οἱ μπέηδες ὀνόμαζαν ὑποτιμητικὰ τὸ φτωχὸ χωριάτη τῆς Μουζακιᾶς»⁷ ἢ στὸ *lal/e, -ja* «ἡ κόκκινη παπαρούνα»⁸ καὶ τὴ γνωστὴ ἄλβ. κατάλ. *-ëzë* (καὶ ἔναρθρα *-ëza*) μὲ περιεκτικὴ ὅμως σημασία. Ἡ παραπάνω κατάλ., ἡ ὁποία γνωρίζει μεγάλη ἐπίδοση στὴ νεότερη ἄλβανικὴ στὸ σχηματισμὸ ὑποκοριστικῶν, ἀρχικὰ εἶχε περιεκτικὴ / πληθυντικὴ σημασία καὶ μὲ αὐτὴ τὴ σημασία σχημάτισε πολυάριθμα περιεκτικὰ τοπν. στὴ Νότια Ἀλβανία⁹.

Ἔτσι λοιπὸν τὸ παραπάνω τοπν. ἢ θὰ θεωρηθεῖ ὡς «τόπος ὅπου

1. G. Weigand, *Die Aromunen*, Leipzig 1895, τ. 1, 143.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγ.* 1, 8, σημ. 1· πβ. καὶ τὸ παλαιότερο ὄνομα τοῦ χωριοῦ Λάκκα (Λαμπρίδης, *δ.π.*· Weigand, *δ.π.*, 140).

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 333.

4. Γκίνης, 224· *Fjalor*, 594· Meyer, *EW alb. Spr.*, 238.

5. Γιά τὴν ἀνάπτυξη φθόγγου [*i*] βλ. παρακάτω, σ. 236, σημ. 8.

6. Τὸ τοπν., πού συναντιέται μὲ τὸν τύπο Λάλουζα (Ὀλυμπία), ἀποδίδεται στὸ ἄλβ. *lalëz-a* πού εἶναι «μιὰ ἀνώμαλη παραγωγή ἀπὸ τὸ *lalë* 'ὃ ἐκ πατρός θεῖος'» (Georgacas-McDonald, 177 καὶ 323-324).

7. *Fjalor*, 588· Χριστοφορίδης, 178.

8. Buchholz, 269.

9. Camaj, *Wortbildung*, 124 κέξ.

εἶναι ἐγκατεστημένοι Lalëzë, δηλ. κάτοικοι τῆς Μουζακιᾶς, φτωχοὶ γεωργοὶ» κλπ. ἢ θὰ θεωρηθεῖ ὡς «τόπος ὅπου φύονται κόκκινες παπαροῦνες»¹.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται στὸ Ζαγόρι² καὶ μὲ τὸν τύπο Λάλουζα (μὲ ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. ἔμὲ [u]στὴν ἑλλ.), στὴν Ὀλυμπία (βλ. σ. 164, σημ. 6)· πβ. καὶ τὸ περιφρ. Λάλεζα Καργιά ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν Κουρέντων³.

Λαχανόκαστρο, τὸ [sto lahanókastro] - (351)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου, γνωστῆς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ὁραιόκαστρο (μετον. 20.9.1955).

Τὸ τοπν., πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1411 στὸ Χρονικὸ τῶν Τόκκων⁴ καὶ ἀργότερα (1431) στὸ κατάστιχο τοῦ Arvanid ὡς πρωτεύουσα τοῦ ὁμώνυμου ναχιγιέ⁵, ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ⁶ «...ἐκ τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον προχωρούσης ἐρημώσεως τῆς πόλεως ταύτης, ὡστε ἐφύοντο λάχανα ἐν τοῖς οἰκήμασιν τοῖς ἐρημωμένοις» ὁ δὲ Λαμπρίδης⁷, κατὰ τὴν προσφιλή τακτικὴ του, ἐρμηνεύει τὸ τοπν. ὡς «τιμᾶριον Λαχανᾶ τινοσ...».

Τὸ τοπν. Λαχανόκαστρο ἀπὸ πρώτη ματιὰ φαίνεται νὰ εἶναι σύνθεσι τῶν οὐσ. λάχανο, τὸ καὶ κάστρο, τὸ. Ὡστόσο:

α) πρόκειται γιὰ μιὰ σύνθεσι ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι λογικὴ. Τὸ νὰ ὀνομαστεῖ ἓνας κῆπος ὡς λαχανόκηπος, μιὰ φυτεία ὡς λαχανοφυτεία, ἓνας σπόρος ὡς λαχανόσπορος, μιὰ πίτα ὡς λαχανόπιτα εἶναι λογικό. Ὅπως ἐπίσης λογικὸ εἶναι νὰ ὀνομαστεῖ ἓνα κάστρο: νεραϊδόκαστρο, παλιόκαστρο, δορακοντόκαστρο, ριζόκαστρο κλπ.

καὶ β) πρόκειται γιὰ ἓνα τοπν. τοῦ ὁποίου τὰ δύο συνθετικὰ μέρη εἶναι σημασιολογικὰ κατανοητὰ καὶ δὲν παρουσιάζουν τὴν ἀνάγκη με-

1. Μὲ τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ τῆς κατάλ. -ëzë ὡς περιεκτικῆς (καὶ ὄχι ὡς ὑποκορ.) θὰ μπορούσε νὰ ἐρμηνευθεῖ καλύτερα ἓνα πλῆθος ἄλβ. τοπν. σὲ -έζα. Ἐτσι π.χ. τὸ τοπν. Κεραμιδέζα (Ἀττικὴ) ὄχι ἀπὸ τὸ ὑποκορ. *keramidhezë* «κεραμιδάκι» ὅπως ἐρμηνεύει τὸ τοπν. ὁ Φουρίκης (Ἀττικὴ 41, 110), ἀλλὰ ἀπὸ τὸ *keramídhëzë*, ὅπου ἡ κατάλ. -ëzë ἔχει περιεκτικὴ σημασία.

2. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 691.

3. HE 25 (1976) 744.

4. Βλ. G. Schirò, *Gronaca dei Tocco di Cefalonia di anonimo*, Rome 1975, στίχ. 1667.

5. Inalcik-Arvanid, 2-3 (ἀριθμ. 4b, 5a) καὶ 12 (ἀριθμ. 12).

6. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 94-95.

7. Λαμπρίδου, Πογ., 36.

τονομασίας, ὅπως συμβαίνει στὰ ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπωνύμια. Ἐάν τὸ τοπν. *Λαχανόκαστρο* εἶχε αὐτὴ τὴν ἀρχικὴ μορφή δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ μετονομαστεῖ σὲ Ὠραιόκαστρο. Ὁφείλεται ἄραγε ἡ μετονομασία τοῦ σὲ κάποια εὐφημιστικὴ διάθεση;

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. *Λαχανόκαστρο* εἶναι ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας. Προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ ἕναν τοπωνυμικὸ τύπο, ὅπως: *Lahtakasri, Lahtakasru, Lahtokasru, Lahtakastro*¹, τύποι οἱ ὅποιοι παρατίθενται ὡς ὀνομασίες τοῦ χωριοῦ στὸ κατάστιχο τοῦ Arvanid. Στὸς παραπάνω τοπωνυμικοὺς τύπους πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὡς α' συνθετικὸ λ. ποὺ ἔχει σχέση μετὰ τὰ ἐλλ. δάνεια τῆς ἀλβ.: *Ilahtar, -i / Ilahtari, -a* «ὁ τρόμος, ἡ φρίκη» / ρ. *Ilahtaris* «φοβοῦμαι» κλπ. καὶ β' συνθετικὸ τὴ λ. κάστρο μετὰ ἀποβολὴ (στοὺς τρεῖς πρώτους τοπωνυμικοὺς τύπους) τοῦ [t] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [str]².

Ἐὰς σημειώσω τέλος τὸ ζωηρὰ χαραγμένο στὴ μνήμη τοῦ ἡλικιωμένου πληροφορητῆ μου βίωμα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, κατὰ τὸν ὅποιο ἀπαγορευόταν τὸ παιχνίδι στὸ παρακείμενο κάστρο, ἀφοῦ ἐκεῖ «ὑπῆρχαν διαβόλοι καὶ καλικαντζαραῖοι». Ὑπάρχει ἄραγε κάποια σχέση ἀνάμεσα σ' αὐτὴ τὴν ἀπαγόρευση καὶ τὴ σημασία τῆς ὀνομασίας τοῦ κάστρου ὡς *Lahtakastri*;

Λαψίστα, ἡ [zd lapsista] (288/289)

Ὁνομασία ἐνιαίου ἀρχικὰ χωριοῦ στὸν κάμπο τῶν Ἰωαννίνων τοῦ ὁποίου οἱ δύο συνοικισμοὶ ἀπέτελεσαν ξεχωριστὲς κοινότητες (14.2.1936) μετὰ τὸν ὄνομα *Ἄνω καὶ Κάτω Λαψίστα*.

Τὸ τοπν. μετὰ τὸν τύπο *Λεαυσίστα* ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ

1. Βλ. Inalcik-Arvanid, ὁ.π.

2. Τὸ φαινόμενο τῆς ἀποβολῆς τοῦ [t] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [str] ἐμφανίζεται καὶ στὴν περιοχὴ Χιμάρας-Δριμάδων-Παλιάσας, ὅπου εἶναι γνωστοὶ οἱ τύποι: *ἀστραπή < ἀστραπή, γάσρα < γάστρα, καστραβίτσα < kastravec* κλπ. (βλ. καὶ Οἰκονόμου, Ἄλβ. ἐπίδραση, 40.7 καὶ 86.2).

Ἐκτὸς αὐτοῦ παρατηροῦμε ὅτι στὸ ἴδιο κείμενο πολλὲς φορὲς τὸ ἀρχικὸ [str] ἀποδίδεται μετὰ [sr]: *Isracani* (= Στράτσιανη), *Isradiniste* (= Στρα(ν)τίνιστα) κλπ. Στὶς τελευταῖες περιπτώσεις τὸ ἀρχικὸ I- εἶναι ἰδιορρυθμία τῆς τουρκικῆς ἢ ὁποία στὰ τοπν. καὶ τὰ δάνεια ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνο, ἰδιαίτερα s-, προθέτει ἕνα i: *Σμύρνη > Izmir, Σπάρτη > Isparta* κλπ. Ἐτσι καὶ τὸ *Istanbul* ὄχι ἀπὸ τό: εἰς τὴν Πόλιν ἀλλὰ ἀπὸ τό: στὴν Πόλη μετὰ ἀνάπτυξη προθετικοῦ i-.

1319. Ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321 μὲ τὸν τύπο *Λαυσίστα*¹.

Τὸ τοπν. ἐτυμολογεῖται:

α) ἀπὸ τὸν Vasmer² ὁ ὁποῖος τὸ ἀποδίδει σὲ ἕναν βασικὸ τύπο *Lěnsišče*, τὸν ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσει, καὶ παραθέτει τὸ σερβοκρ. τοπν. *Lepšić* ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ προσωπωνύμιο (< σλαβ. *lěpъ* «ῥαϊός»)³.

β) ἀπὸ τὸν Zaimon⁴ ὁ ὁποῖος συνάπτει τὸ Ἡπειρωτ. τοπν. *Λαψίστα* μὲ τὸ βουλγ. τοπν. *Lapšišta* καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὸν τύπο *Lubčiste*: προσωπ. *Lubko* μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *bč* σὲ ἑλλ. *[ps]* (= ψ).

Καὶ οἱ δύο ὁμῶς ἐτυμολογίες ἐκτὸς τῶν ἄλλων δὲν λαμβάνουν ὑπόψιν τοὺς τύπους *Λεαυσίστα* καὶ *Λαυσίτσα* οἱ ὁποῖοι παραδίδονται στὶς πηγές.

Ὁ ἀρχικὸς τύπος *Λεαυσίστα* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *lafsh/ë*, -a «τὸ λειρὶ, τὸ λοφίο (τοῦ πετεινοῦ)»⁵, λ. ποὺ ὡς γεωγραφικὸς ὄρος θὰ μποροῦσε νὰ ὀνομάσει μικρὰ ἀλληλοδιάδοχα ὑψώματα ὅπως αὐτὰ ὑπάρχουν ἀπὸ τὸ Καστρί (ὅπου ἡ ἀρχαία Πασσαρώνα) στὴν κοινότητα Γαρδίκι μέχρι τὰ ὑψώματα τῆς Πρωτόπαπας καθὼς δεσπόζουν στὸν κάμπο ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἀποξηράνση σὲ νεότερους χρόνους τῆς «Λίμνης τῆς Λαψίστας». Ἡ τελευταία ἀποτελοῦσε προέκταση τῆς Παμβώτιδας (τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων). Ἡ χρῆση τῆς λέξης ὡς γεωγραφικοῦ ὄρου ἐνθαρρύνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ταυτόσημη ἀλβ. λέξη *kreshtë* «χαίτη // λειρὶ» χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς γεωγραφικὸς ὄρος μὲ τὴ σημασία «βραχώδης ὄροσειρά, κορυφογραμμὴ» π.χ. *kreshtë shkëmbore* «βραχώδης ἀπότομη ὄροσειρά»⁶. Ἀπὸ τὸ *lafsh/ë* + τὴν περιεκτ., σλαβ. ἀρχῆς, ἀλβ. κατάλ. -*ishta* προέκυψε ὁ φωνητικὸς τύπος *[l'afšišta / liafšišta]* ὅπου ἀλβ. *l = (l'i)*, καὶ *[leafšišta] = Λεαυσίστα* μὲ τροπὴ τοῦ *[i]* σὲ *[e]*

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 (καὶ σημ. 10), 308 (καὶ σημ. 7).

2. Vasmer, 39.

3. Μολονότι τὸ τοπν. θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει ὡς βάση τὸ σλαβ. *lěpъ*, ἀφοῦ τὸ σλαβ. *ě* ἀποδίδεται στὰ σλαβ. ἀρχῆς τοπν. τοῦ ἐλλαδικοῦ χώρου καὶ μὲ *[ia]*, παρατηρεῖται πῶς τὰ λιγοστὰ τοπν. στὴν Ἑλλάδα ποὺ ἀνάγονται στὸ *lěpъ*, γνωρίζουν ἀπόδοση τοῦ *ě* μὲ *[e]*. Ἐκτὸς αὐτοῦ κατὰ τὸν Malingoudis (*Studien*, 136-139) τὸ σλαβ. *ě* ἐξελίσσεται σὲ *[ia]* ὅταν τονίζεται καὶ σὲ *[e]* ὅταν εἶναι ἄτονο, πράγμα ποὺ θὰ συνέβαινε στὴν περίπτωση τοῦ τοπν. *Λαψίστα*.

4. Zaimon, 108, στὸ λ. *Gripsista*.

5. Γκίνης, 222· Buchholz, 267· *Fjalor*, 582.

6. *Fjalor*, 453-4· Ν. Γκίνη, Ἑλληνο-αλβανικὸ λεξικό, Ἰωάννινα 1998, 414.

κοντὰ σὲ [I]. Ἐκ τὸν τελευταῖο τύπο μὲ συναίρεση τοῦ [ea] σὲ [a]¹ καὶ ἀνομοιωτική τροπή διάρκειας τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος [fš > pš] (=ψ) προέκυψε ὁ σημερινὸς τύπος *Λαψίστα*.

Πβ. καὶ τοπν. *Λαψίστα* ἀπὸ τὴν περιοχὴ Κοζάνης ὡς ἀρχικὸ ὄνομα τῆς γνωστῆς σήμερα κωμόπολης μὲ τὸ ὄνομα *Νεάπολη*².

Λεβίσιστα, ἡ [zd levík'ista] - (239)

Ἄνομοια κοινότητος ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ζωτικὸ*³ (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. **lěvьko* (< *lěvь* «ἀριστερός, εὐ-
ώνυμος»⁴+κατάλ. -*ьko*⁵) καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. πληθυντική κατάλ. -*ista*.

Πβ. τὰ προσωπ. *Lěv, Lēva, Lewin, Levunon, Lěvic*⁶ καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Λέβιτσα* (Ἡλεία) καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο τά: *Lēva Reka* (βουλγ.-γιουγκ. Μακ. -σερβοκρ.), *Levica* (σλοβ.), *Levice* (σλοβακ.), *Levý Hradec* (τσεχ.), *Lewice* (πολ.), *Lēvaža Rossos̃b* (ρωσ.) κλπ.⁷.

1. Πβ. καὶ τὰ μεσν. *βοεάνος > βοάνος, λαυρεάτον > λαυράτον, *τοιχοαρμάριν > τοιχαρμάριν* (M. Triandaphyllidis, *Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur*, Straßburg 1909 [= Ἐπαντα 1] 343) καὶ τὰ τοπν. *Δραγοψά < Δρεαβοψά, Φραστανά < Φρεάστανά* ποὺ ἀναφέρονται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 (Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305, σημ. 4 καὶ 8).

2. Βλ. Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο 1991, 317, σημ. 1.

3. Τὸ τοπν. *Ζωτικὸ* προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἡπειρωτ. προσηγ. (ἀπὸ Βόρ. Ἡπειρο-βλ. Μπόγκα 2, 22) *ζότι, ὁ* (καλύτερα *ζότης, ὁ*) «ὁ κύριος, ὁ ἀφέντης» < ἄλβ. *zot, -i* «τὸ ἴδιο» (Γκίνης, 491) καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ικός* κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζομένου οὐσ.: *τόπος, κτῆμα, χωρίο* κλπ. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ ὅμοια τοπν. Ἄφεντικὰ κλπ. (Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 83). Ἐκ τὸ Ἡπειρωτ. προσηγ. ἢ τὸ ἐπών. *Ζότος / Ζῶτος* μὲ τὴν κατάλ. -*ικός* θὰ μπορούσε νὰ προέλθει τὸ τοπν. μὲ τὴ σημασία «τὸ κτῆμα τοῦ Ζότου». Ὁ τύπος *Ζωτικὸ* ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ ἐπίθ. *ζωτικός*.

Τὴν ἄλβ. ἀρχὴ τοῦ ἑλληνόθετου τοπν. ὑποδηλώνει καὶ τὸ ἐθνικὸ [*zutkát-s*] (=Ζωτικατῆς) ποὺ σχηματίζεται μὲ τὴν ἄλβ. κατάλ. ἐθνικῶν καὶ δηλωτικῆ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογ. ἄλβ. κατάλ. -*at (i)*. Χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ σχηματισμὸ ἄλβ. τοπν. σὲ -*at (i)* ἀπὸ ἐθνικὰ εἶναι τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Λαμπρίδη (*Κουρ.-Τσαρκ.*, 10, σημ. 1): «Προῦχων τις τοῦ χωρίου Πρωτόπαπα *Ζιούλης* καλούμενος... ἀπῆλθεν μετὰ τῆς πατριᾶς του εἰς Δέλβινον... καὶ συνετέλεσεν ἂν οὐχὶ πρὸς σχηματισμὸν τουλάχιστον πρὸς ἐπαύξησιν τοῦ χωρίου *Ζουλιάτη*...».

4. Miklosich, 168· Berneker, 714-715. Ἡ λέξις σχετίζεται μὲ τὸ ἑλλ. *λαιὸς* καὶ μὲ τὸ λατ. *laevus*.

5. Μὲ τὴν κατάλ. οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι (βλ. Miklosich, *Bildung*, 208).

6. Miklosich, *Bildung*, 71· Schlimpert, *Slaw. PN*, 76.

7. Vasmer, 142· Miklosich, *Bildung*, 158· Šmilauer, 112.

Λεπάδι, τὸ [stu lipáð] - (229)

Ὄνομασία ἑνὸς ἀπὸ τοὺς οἰκισμοὺς ποὺ ἀνήκει στην κοινότητα Τόσκεισι (ἐπίσ. Ἀχλαδέαι). Κατὰ τὸν Μαρκόπουλο¹ «...εἶναι οἰκισμὸς ἀπὸ τὴν παλιά ἐποχή... ζώνεται γύρω-γύρω ἀπὸ λιβάδια πλαερά, μὲ πλούσιο ψηλοχόρταρο γιὰ γιδοπρόβατα...».

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σύνθετο, ἀρομ. προέλευσης, ἀπὸ τὴν ἀρομ. πρόθ. *la* «εἰς»² καὶ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἀρομ. *rade* «ἐπίπεδη περιοχή, πεδιάδα»³ < σλαβ. *radь* «κατωφερικὸς τόπος»⁴. Πβ. καὶ Ἑπειρωτ. *πάδη*, ἡ «ἐπιφάνεια ἐπίπεδη καὶ ὁμαλὴ στὴ μέση κατωφέρειας»⁵.

Ἀπὸ τὴν πρόθ. *la* καὶ τὸ οὖσ. *rade* προκύπτει στὸ στόμα μὴ βλαχόφωνων πληθυσμῶν ὁ φωνητικὸς τύπος [lapáde] ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέκυψε ὁ τύπος [lepáde] μέ: α) ἀπόδοση τοῦ ἀρομ. [d] μὲ [ð] στὰ ἑλληνικὰ (ἴσως ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ Ἑπειρωτ. *πάδη*) β) τροπὴ τοῦ [a] σὲ [e] κοντὰ στὸ ὑγρὸ [l] καὶ γ) στένωση τοῦ [e] > [i] καὶ ἀποκοπὴ τοῦ τελικοῦ [-i] λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ.

Μὲ τὴ λ. *rade* (*radь* ἢ *πάδη*) σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια⁶.

Λεσιανά, τὰ [sta lišaná] - (156)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀβγὸ (μετον. 11.9.1928). Ἀρχικὰ ἀνήκε στην κοινότητα Σερβιανά.

Κατὰ τὸν Vasmer⁷ τὸ τοπν. ἀνάγεται στὸ σλαβ. **Lěšane* «ὁ κάτοικος τοῦ δάσους» (< *lěšь* «δάσος»⁸ καὶ τὴ δηλωτικὴ τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου κατάλ. *-ane* [*-jane*]).

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται στὴν Αἰτωλοακαρνανία (ἀπὸ τὸ 1204)⁹ καὶ στὸ Νομὸ Γοικάλων (τὸ σημερινὸ χωριὸ Φιλύρα)¹⁰. Πβ. καὶ τὰ ἐτυμο-

1. Μαρκόπουλος, 452.

2. Parahagi, 721.

3. Parahagi, 940.

4. Vasmer, 46. Βλ. καὶ Malingoudis, *Studien*, 90, στὸ λ. *Propadь*.

5. Μπόγκας 1, 287.

6. Βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 344, 633-634.

7. Vasmer, 39.

8. Miklosich, 167. Berneker, 713.

9. Soustal, 194.

10. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 39 τῆς Μονῆς τοῦ Δούσιου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιον* 20 (1991) 40.

λογικά συγγενή τοπν. από τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Λεσινίτσα (Ζαγ.), Ζελεστό (Παραμυθιά)¹ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Lesnica* (βουλγ.), *Lespono* (γιουγκ. Μακ.), *Lijesi*, *Lešani*, *Lešane*, *Lesnica* (σερβοκρ.), *Lesec*, *Lešane* (σλοβ.), *Lesnica* (σλοβακ.), *Podlesi*, *Lešany* (τσεχ.), *Laski*, *Zalesie* (πολ.), *Lisniki*, *Lison*, *Lisonaja* (οὐκρ.), *Zalesse* (λευκορ.), *Lesnaja* (ρωσ.) κλπ.² Πβ. καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα: Λεσινίτσα (Στάροβο) καὶ Ἄνω καὶ Κάτω Λέσνιτσα (Δέλβινο)³.

Λεσκάτσι, τὸ [sto liškáts] - (5)

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης πού εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀσημοχώρι (μετον. 1.4.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *lěskъ* «ἡ φουντουκιά, ἡ λεφτοκαρυά»⁴ καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-ačъ* (θηλ. ἴσος), κατάλ. ἢ ὁποῖα προστίθεται τόσο σὲ οὐσιαστικά ὅσο καὶ σὲ ἰτίματα⁵.

Τὸ ἴδιο τοπν. (Λεσκάτζι) καὶ στὸ Νομὸ Τρικάλων. Πρόκειται γιὰ ὄνομα χωριοῦ πού σήμερα εἶναι ἄγνωστο⁶.

Πβ. καὶ τὰ συγγενή τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Λέσκα (Φλώρ.), Λέσκοβετς (Φλώρ.), Λέσκοβο (Πέλλα), Λιασκοβέτσι (Ζαγ. - 2x)⁷ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Leskonec* (βουλγ.), *Leskono* (γιουγκ. Μακ.), *Lijeska*, *Lesnja*, *Ljeskonac*, *Lještani*, *Lesje* (σερβοκρ.), *Leskonec*, *Leskonica*, *Leskonje* (σλοβ.), *Lieskoné* (σλοβακ.), *Lišna*, *Lisky* (τσεχ.), *Leszno*, *Leskonice* (πολ.), *Lisky*, *Liščyna*, *Leštnice* (οὐκρ.), *Ljaskaničy* (λευκορ.), *Leštinonka* (ρωσ.) κλπ.⁸.

Λεσινίτσα, ἡ [zd lišnítsa] - (50)

Ὀνομασία χωριοῦ στὸ βορειότερο ἄκρο τῆς περιοχῆς τοῦ Ζαγορίου μὲ βλαχόφωνους κατοίκους. Μετονομάστηκε σὲ Βρυσσοχώρι (μετον. 1.4.1927).

1. Vasmer, 34 καὶ 39· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 501.

2. Miklosich, *Bildung*, 276-277· Vasmer, 34· Šmilauer, 112.

3. Seliščev, 233, 241, 296.

4. Miklosich, 167.

5. Miklosich, *Bildung*, 211· Vasmer, 302.

6. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 291 τῆς Μονῆς Βαρυλάμ (18ος αἰ.)», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιον* 17 (1990) 56.

7. Vasmer, 193 καὶ 198· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 502.

8. Miklosich, *Bildung*, 276· Šmilauer, 111-112· Duridanov, 176, 286, 336, 350.

Ὁ Λαμπρίδης¹ ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τὸν τύπο *Λέσνιτσα* καὶ τὸ ἐρμηνεύει ὡς «λεπτοκαρυώνα».

Ὁ Vasmer² τὸ ταυτίζει μὲ τὸ βουλγ. *Lěsnica*, τὰ συχνὰ σερβοκρ. καὶ σλοβ. *Lěsnica* καὶ παραθέτει τὴ γνώμη τοῦ Weigand ὁ ὁποῖος συνδέει τὰ τοπν. μὲ τὸ βουλγ. *lěšnic* «θαμνώδης λεφτοκαρυά».

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *lěšнь* (< *lěsь* «τὸ δάσος»³ + ἐπιθετ. κατάλ. *-нь*) + κατάλ. *-ica*, μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι⁴, καὶ ἀπόδοση τῶν σλαβ. ἔκαι *ь* μὲ [e] καὶ [i] στὰ ἑλληνικά.

Τὸ τοπν. συναντιέται ἐπίσης μὲ τὸν τύπο *Λεσνίτσα* στὴν περιοχὴ τῆς Κόνιτσας (Καστάνιανη)⁵, στὴν Ἀλβανία μὲ τοὺς τύπους *Lešniča* (κοντὰ τοὺς Ἀγίους Σαράντα)⁶, *Λεσνίτσα* (στὸν καζὰ Σταρόβου) καὶ *Ἐνω* καὶ *Κάτω Λέσνιτσα* (στὸν καζὰ Δελβίνου)⁷ καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Lešnica* ὡς ὄνομα παραποτάμων τοῦ Βαρδάρη (5 φορές), σερβοκρ. *Lešnica*, *Lješnica*, *Lijesi*, *Lěsi*, *Lěšani*, σλοβ. *Lesca*, *Lešnica*, σλοβακ. *Lesnica*, τσεχ. *Lešany*, *Lesna*, πολ. *Laski*, οὐκρ. *Lesnīki*, ρωσ. *Lesnaja*⁹.

Λιάπη, ἡ [zd ɣap] - (87)

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Λιάπης* (< ἐθνικὸ *Λιάπης*) ἢ ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ *Λιάπης*¹⁰ < ἄλβ. *Lab*, *-i* «ὁ Λιάπης ὁ κάτοικος τῆς Λιαπουριᾶς»¹¹ μὲ ἀλλαγὴ τοῦ γένους ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθετου τύπου ἐκφορᾶς στὴ γενική κατὰ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ: [st ɣap] = στοῦ Λιάπη πού θεωρήθηκε θηλυκοῦ γένους. Ἐνδεικτικὸς γιὰ τὴν ἄλβ. ἐτυμολογικὴ

1. Λαμπρίδου, *Ζαγ.* 1, 34.

2. Vasmer, 39.

3. Miklosich, 167· Berneker, 713.

4. Miklosich, *Bildung*, 210· Miklosich, *Stammbildungslehre*, 293 κέξ.

5. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα HX* 12, 232.

6. Soustal, 194.

7. Ἐθνολογικὴ στατιστικὴ τῆς Βορείου Ἡπείρου τῶ 1913, τύποις «Ἀγκύρας» I. Κουμένου, Θεσσαλονίκη, 13· βλ. ἐπίσης Seliščev, 233, 241, 296 καὶ Βρανούση, *Χρον. Ἡπείρου*, 178, σημ. 1.

8. Duridanov, 39, 47, 49, 245, 278.

9. Miklosich, *Bildung*, 276-277· Šmilauer, 112· Duridanov, 39.

10. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὴ λ.

11. Γκίνης, 222· Fjalor, 1442.

προέλευση τοῦ τοπν. εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ: [I'arát-s, I'arát-sa] = Λιαπάτης, Λιαπάτισσα.

Ἡ λ. καὶ στὰ ἀρομ. ὅπου *L'ear* «ἀρπακτικὸς Ἀλβανός»¹.

Λιασκοβέτσι, τὸ [stu I'askunéts] - (78)

Ἀρχικὴ ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Ζαγορίου, γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Λεφτοκαρυὰ (μετον. 1.4.1927). Στὸ χωριὸ ὑπῆρχαν καὶ ὑπάρχουν πολλὲς ἄγριες λεφτοκαρυές.

Τόσο ὁ Vasmer ὅσο καὶ ὁ Γεωργακάς² ἐτυμολογοῦν τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. **Lěskonьcb* < ἐκκλ. σλαβ. *lěskonь* (< *lěska* «ἡ φουντουκιά, ἡ λεφτοκαρυὰ» + ἐπιθετ. κατάλ. -ονь) + κατάλ. -ьcb³ καὶ ἀπόδοση τῶν σλαβ. ἔκαι ь' μὲ [ja] καὶ [e'] στὰ ἑλληνικά.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ τὸ σλαβόφωνο χωρὸ βλ. στὸ τοπν. Λεσκάτσι.

Λιβιάχοβο, τὸ [stu livjáhuvu] - (235)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Τσαροβίστας.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προσέχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. **Liběchь* καὶ τὴν ἐπιθετ./ κτητικὴ κατάλ. -ονο μὲ τροπὴ (λόγιο ἐξελληνισμό) τοῦ *b* σὲ *v*. Τὸ προσωπ. **Liběchь* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Lib* (συγκεκομμένος τύπος τῶν *Libomigrь*⁴ < *Ljubomigrь*⁵ < *ljubь* «ἀγαπητὸς») καὶ τὴν κατάλ. -ěchь⁶.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι στὸν ἑλληνόφωνο χωρὸ τὰ τοπν.: *Λιμπόχοβο* (Καλαμπάκα - Κοζ.), *Λιμπόχοβα* (Λακωνία)⁷, ἀπὸ τὴν Ἀλβανία τὸ τοπν. *Λιμπάχοβα* (σημ. *Λιμπόχοβο*)⁸ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χωρὸ τὰ προσωπ.: *Ljub*, *Ljuba*, *Ljubava*, *Ljubota*, *Ljubobrat*,

1. Parahagi, 758.

2. Vasmer, 39, 218· Δ. Γεωργακά, «Μερικοὶ σλαβικοὶ ὄροι καὶ τοπωνύμια στὴν Πελοπόννησο», *Πελοποννησιακά* 1 (1956) 400.

3. Ὅπως ἡ σλαβ. κατάλ. -ica ἔτσι καὶ ἡ κατάλ. -ьcb οὐσιαστικοποιεῖ ἐπιθετικούς τύπους (Miklosich, *Bildung*, 209-210).

4. Miklosich, *Bildung*, 71.

5. Γιὰ τὴν παραλλαγὴ *lju-/li-* σὲ σλαβ. ἀρχῆς τοπν. τῆς Ἑλλάδας, βλ. Malingoudis, *Studien*, 64, σημ. 13.

6. Miklosich, *Bildung*, 16.

7. Vasmer, 93, 169 καὶ 184.

8. Soustal, 197.

Ljubonovj, Libomir, Bratoljub κλπ.¹ και τὰ τοπν. *Ljobimir* (βουλγ.), *Ljubenci* (γιουγκ. Μακ.), *Ljubičica, Ljubostin, Lubochon* (σερβοκρ.), *Ljuba Vodica* (σλοβ.), *L'ubonja* (σλοβακ.), *Bohuliby* (τσεχ.), *Lubica* (πολ.), *Ljobima* (ουγκρ.), *Ljobiž* (λευκορ.), *Ljobonka* (ρωσ.) κλπ.².

Λιγκιάδες, οί [sts liŋ'ádis] - (101)

Όνομασία χωριού κτισμένου στο νότιο μέρος της ΝΔ πλαγιάς του βουνού Μιτσικέλι, πάνω από τη λίμνη των Ίωαννίνων.

Σύμφωνα με την παράδοση το χωριό αρχικά βρισκόταν στη θέση Άλογομάντρι και καταστάφηκε από πανούκλα. Το δεύτερο χτίσιμο του χωριού ήταν στη θέση Παλιοχώρα απ' όπου οί κάτοικοι του ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη σημερινή θέση.

Κατά τον Λαμπρίδη³ το χωριό δημιουργήθηκε πριν το 1683 γύρω από το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου. Ο ίδιος αναφέρει ότι «...διεσπαρμένοι πατριαί... συνωκίσθησαν εις τὰ νῦν χειμερινα του χωριου οικήματα. Προσεχώρησαν όμως και πολλοί εκ Τσαμουρίας. Διό και η προφορά των απογόνων εκείνων τραχειά και χαρακτηριστική, πονηρός δ' ο χαρακτήρ αυτών».

Οί παλαιότερες έρμηνείες οί οποίες συνάπτουν το τοπν. με το αρχαίο όρωνύμιο Λύγκος η την αρχαία πόλη της Ηπείρου Λύγκος⁴ δέν νομίζω ότι εϋσταθοῦν.

Το τοπν. πρέπει κατά τη γνώμη μου να αποδοθει στο άλβ. ουσ. *lëngát/ë, -a* «βαριά μακροχρόνια αρρώστια // κολλητική ασθένεια, επιδημία»⁵, πβ. και *lingat* «ασθένεια»⁶, με ουρανικοποίηση του [g] > [g'] άφομοιωτικά προς το αρχικό [l'] (=l) και απόδοση του άλβ. ë με [i] στην ελληνική⁷. Όπωςδήποτε στο σημερινό φωνητικό τύπο του τοπν.

1. Miklosich, *Bildung*, 71· Schlimpert, *Slaw. PN*, 77-78.

2. Miklosich, *Bildung*, 158-159· Šmilauer, 117.

3. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά 1*, 10, σημ. 2.

4. Άραβαντινού, *Χρονογραφία 2*, 99-100.

5. *Fjalor*, 613. Η λ. πρέπει να σχετιστεί με την επίσης άλβ. λ. *lëngýer/lëngjyte* «κοινό όνομα μερικων σοβαρων ασθeneiwn, όπως ο τυφος, η χολέρα, η σύφιλη κλπ.» (N. Γκίνη, *Άλβανο-ελληνικό λεξικό*, Ίωάννινα 1998, 463) και να αποδοθει κατά τον Solta (G.R. Solta, *Einführung in die Balkanlinguistik*, Darmstadt 1980, 134) στα λατ. *languere* «άτονω, άσθενω», *languidus* «άτονος, άσθενής». Πβ. επίσης το ρουμ. *lingoare* «τύφος», το άρομ. και μεγλ. *lingoare* «ασθένεια».

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 244, στο λ. *l'ëngon'*.

7. Οικονόμου, *Άλβ. επίδραση*, 74 και σημ. 6.

ἔπαιξε τὸν παρετυμολογικό της ρόλο καὶ ἡ πληθυντικὴ τοπωνυμικὴ κατάλ. -άδες μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια¹. Αὐτὴ ἡ ἐρμηνεῖα νομίζω πὼς ἐπαληθεύει ἓνα ἱστορικὸ γεγονός που διασώζει ἡ προφορικὴ παράδοση².

Λιγοψά, ἡ [zd liɣupsá] - (296)

Ὄνομασία κοινότητας τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ φυτῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. ἐπίθ. *lykono (< lyko «ἡ φλαμουριά»³ + ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -ica, μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι, μὲ τροπὴ τοῦ y σὲ i ἤδη στὰ σλαβικά⁴. Ἔτσι ἀπὸ ἓναν ἀρχικὸ φωνητικὸ τύπο *[likoní]

1. Ἡ κατάλ., ἀρχικὰ ὡς πληθυντικὸς τύπος οἰκογενειακῶν, στὴ χρῆση τῆς γιὰ τὸν σχηματισμὸ τοπν. δηλώνει καὶ τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας που ἀναφέρεται στὸ θέμα.

2. Σὲ μνηαῖο τῆς Μονῆς Λιγκιάδων ὁ ἱερέας, ὀνόματι Παπαδημητρίου, ἔγραψε ἐνθύμηση γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ χτίσιμο τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνθύμηση ποὺ εἶναι γραμμένη, κορνιζαρισμένη καὶ τοποθετημένη στὴ σημερινὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου:

«(1845). Τὸ χωρίον μας, ἀγαπητοὶ χωριανοὶ, εὐρίσκεται ἐδῶ κτισμένο ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ πῆραν οἱ Τοῦρκοι τὴν Πόλι. Ἦταν τὰ σπίτια ὅλα μαζί ὅπως καὶ τώρα, εἴχαμε 5 ἐκκλησίες σὲ διάφορα μέρη Ἁγ. Γεώργιος, Ἁγ. Δημήτριος, Ἁγ. Νικόλαος, Προφήτης Ἡλίας καὶ Ἁγ. Μηνῆς. Πέρασαν λίγα χρόνια καὶ ἔπεσε στὸ χωριὸ πανούκλα ποῦ χάθηκε τότε πολὺς κόσμος ἀπὸ τὰ 59 σπίτια ποῦ ἦσαν ἔμειναν μόνον 6 καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸ φόβο τοὺς ἔφυγαν ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἔκτισαν σπίτια ἄλλου καὶ χωριστὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἵνα μὴ ἔρχονται οἱ ἄνθρωποι εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξὺ των. Τὰ σπίτια αὐτὰ ἦσαν ἓνα στὸ Κατσούφλι, ἓνα στὸ Κράβαρι, ἓνα στὰ Μαρμαράλωνα, ἓνα στὴν Ἀμυγδαλιά, ἓνα στὸ λάκκο Κρασιά, ἓνα στὴ ράχη λάη καὶ ἓνα στὸ Περπέρι.

Τότε ἀπὸ τὴν ἀσθένεια αὐτὴ εἶχε ρημάξει ἐντελῶς τὰ σπίτια ὅλα ἔπεσαν, αἱ ἐκκλησίες ἐπίσης ἔπεσαν ὅλες, ζῶα πολὺ ὀλίγα εἶχαν μείνει. Πέρασαν ἀπὸ τότε 150 χρόνια, ἡ ἀσθένεια ἔπαυσε πλέον ὁ κόσμος σιγὰ σιγὰ ἐπολλαπλασιάζετο, τὰ ζῶα ἐπίσης ἀλλὰ δὲν μπορούσαν πλέον νὰ ζοῦν χωριστὰ. Σύμπτωσης ἐκείνη τὴ χρονιά ἦλθε στὸ χωριὸ μας ἓνας ἀπὸ τὰ Γιάννινα ποὺ λέγονταν Βησσαρίων εἶδε τὴν τοποθεσίαν καὶ ἐσκέφθη νὰ κτίσῃ τὴν ἐκκλησίαν ἁγ. Γεώργιος καὶ νὰ μαζευτοῦν ὅλα τὰ σπίτια γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ἔτσι καὶ ἔκανε. Κάλεσε μερικοὺς ἀπὸ τὸ χωριὸ ἔκοψαν τὸ δάσος ποῦ ἦταν γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξύλα αὐτὰ ἔκτισαν ἔπειτα τὴν ἐκκλησίαν, ἐπλήρωσε κτίστας καὶ ἔτσι ἔκτισε προσωρινῶς μίαν μικρὰν ἐκκλησίαν ἅγιος Γεώργιος, ὁ κόσμος ἔπειτα ἔκτισαν σπίτια ὀλόγυρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκιῶν ἔφθασε πάλιν τὰς 59...».

3. Miklosich, 177· Berneker, 751.

4. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 139.

tša] και **[likonitsá]* με μετακίνηση του τόνου στη λήγουσα¹ απ' όπου **[likonitsá]* με αποβολή του ἄτονου *[i]* και **[likoptsá]* (τροπή του συμφων. συμπλέγματος *[nts > pts]*) (ἀφομοίωση ἠχηρότητας και διάρκειας) και *[liɣopsá]* με τροπή *[k] > [ɣ]* παρετυμολογικά πρὸς τὴ λ. λίγος.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *lyko* σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Λυκοβίτσι* (Ἄκαρν.), *Λυκόβη* (Χαλκιδική), *Λυκοβίστα* (Βέροια)² - ἢ γραφὴ με *-v-* παρετυμολογικά πρὸς τὴ λ. λύκος - ὅσο και στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Likarnicata* (βουλγ.), *Liko* (γιουγκ. Μακ.), *Likodra* (σερβοκρ.), *Ličje* (σλοβ.), *Lično* (τσεχ.), *Łyczyno* (πολ.), *Лицапка* (ρωσ.) κλπ.³

Λίθινο, τὸ [stu líβinu] - (308)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Ζίτσας τὸ ὁποῖο παραδίδεται με τὸν ἴδιο τύπο και ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό⁴.

Το τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. λίθινος κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσ. γεφύρι πὺν προσδιόριζε. Με τὴν ἀρχικὴ περιφράση **Λίθινο Γεφύρι* ὑποθέτω ὅτι ἀρχικὰ ὀνομάστηκε ἢ παρακειμένη φυσικὴ γέφυρα τῆς ὁποίας ὁ σχηματισμὸς ὀφείλεται στὴ διάβρωση πὺν ὑπέστη φυσικὸς βράχος ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ. Τὸ γεφύρι αὐτὸ σήμερα ἔχει τὴν ὀνομασία Θεογέφυρο. Ἡ ὀνομασία λίθινο (γεφύρι) γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πιθανῶς ἀπὸ τὰ πετρίνα κατασκευάσματα τοῦ ἀνθρώπου (γεφύρια, σπίτια κλπ.).

Λιόκο, τὸ [stu líoku] - (200)

Ὄνομασία χωριοῦ πὺν εἶναι γνωστὸ σήμερα και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀρβαστοχώρι (μετον. 11.9.1928). Παραδίδεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό με τὸν τύπο *Λιόκου* (τοῦ) και ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη με τὸν τύπο *Λιῶκο*⁵. Τὸ ἐθνικὸ *[l'ukát-s / l'ukát-sa]* (=Λιοκάτης, -ισσα).

1. Οἱ καταλήξεις *-ista* και *-ica* ἐναλλάσσονται σὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλληνικοῦ χῶρου (Vasmer, 305). Πβ. παρόμοιες μετακινήσεις τόνου σὰ τοπν. *Βελιτσές* (Ἀχαΐα), *Πολιτσές* (Ἦπ.), *Ἀγκλιστή*, *Γλουμπιστή* (Μάνη) κλπ. (βλ. Vasmer, 129· Šmilauer, 144· Malingoudis, *Studien*, 154). Οἱ παραπάνω μετακινήσεις ὀφείλονται σὲ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῶν ἑλλ. ἐπιθ. σὲ *-ιστός*, *-ιστή*, *-ιστό*.

2. Vasmer, 72 και 207.

3. Miklosich, *Bildung*, 280· Šmilauer, 116.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 328· Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 55.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Λιόκος (καὶ Λιόκας)¹ ἢ μὲ μεταπλασμό κατὰ τὸ γένος τῆς λ. χωριὸ ἢ ἀπὸ σύγχυσι τοῦ ἀρχικοῦ ἐμπρόθετου τρόπου ἐκφορᾶς τοῦ τοπν.: *stu Iók* = στοῦ Λιόκου ἢ στὸ Λιόκο.

Τὸ ἐπών. Λιόκος προέρχεται μᾶλλον² ἀπὸ τὸ ἀλβ. *ulok*, -u «ὁ ἀνάπηρος, ὁ κουλὸς»³ μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἀρχικοῦ *u-* στή συμπροφορὰ μὲ τὸ ἄρσεν. ἄρθρο ὁ (καὶ [u]), σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμό).

Πβ. καὶ ἐπών. (ἀπὸ ἔθν.) Λιοκάτης⁴.

Λίπα, ἡ [zd lípa] - (226)

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα λίπα, ἡ «τὸ ἀλλαχοῦ φλαμούρι, ἡ φιλύρα». Ἡ λ. ἀπὸ τὸ σλαβ. *lipa* «ἡ φλαμουριά»⁶ ἀπ' ὅπου τὸ ἀλβ. *lip/éi* -a καὶ τὸ ἄρομ. *lipã*⁷.

Τὸ τοπν. παρουσιάζεται ἐπίσης στὸ Ζαγόρι (3x) καὶ στὴν Ὀλυμπία, Εὐρυτανία, Δωρίδα, Γορτυνία κλπ. μὲ τοὺς τύπους Λίπες (Ζαγ.), Λιπιανὰ (Ἄρτα), Λιπνίτζα (Ἰωάνν.), Λιποχώρι (Ἐδεσσα)⁸ καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Lipnica* (βουλγ.), *Lipno* (γιουγκ. Μακ.), *Lipnik*, *Lipik*, *Lipica*, *Lipončani*, *Lipono Polje*, *Lipovac* (σερβοκρ.), *Lipa*, *Lipje*, *Lipica*, *Liponica*, *Lipnica* (σλοβ.), *Lipnik* (σλοβακ.), *Liponá* (τσεχ.), *Lipie* (πολ.), *Lipa* (οὐκρ.), *Liplëyka* (κενκορ.), *Lipovec* (ρωσ.) κλπ.⁹.

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Γιὰ τὴν ἀλβ. ἐτυμολογικὴ ἀρχὴ τοῦ τοπν. ἐνδεικτικὸς εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἔθνικοῦ σὲ -άτης (<ἀλβ. -at). Ὅσον ἀφορᾶ τὴ βασικὴ ἀλβ. λ. ποὺ ἔδωσε τὸ ἐπών. προτιμήθηκε τὸ *ulok*, -u γιὰ λόγους σημασιολογικούς, ἀφοῦ τὸ ταυτόσημο ἑλλ. ἐπίθ. *κουτσός* οὐκ ἴσχυε μόνον σχηματίζει ἀντίστοιχο ἐπών., ἀλλὰ ἀποτελεῖ α' συνθετικὸ πολυάριθμων ἐπών.: *Κουτσογιάννης*, *Κουτσοδημος*, *Κουτσονίκας* κλπ. Ὅσοιο τὸ ἐπών. θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει προέλθει ἀπὸ τὰ ἐπίσης ἀλβ. *Iók* «ἀνόητος, γελοῖος» (Meyer, *EW alb. Spr.*, 248) ἢ *loq/e*, -ja «τὸ ἀνδρικό μόνιο// οἱ ὄρχεις» (Buchholz, 288) ἀπ' ὅπου καὶ ἡ λ. *λιόκια*, τὰ «οἱ ὄρχεις» στὴν ἀργκό τῶν Ἰωαννίνων.

3. *Fjalor*, 1296· Γκίνης, 450· Buchholz, 596.

4. Βλ. ΟΤΕ Ἰωαννίνων.

5. Μπόγκας 1, 217.

6. Miklosich, 178, λ. *lip-*· Berneker, 723.

7. Γκίνης, 231, καὶ Parahagi, 742 ἀντίστοιχα.

8. Vasmer, 40, 58, 109· Georgacas-McDonald, 182· Κόλιας, 134· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 335-336, 425-426.

8. Miklosich, *Bildung*, 277-278· Šmilauer, 112.

Λιτονιάβιστα, ή [zd litun'ávsta] - (47)

Όνομασία χωριού που σήμερα είναι γνωστό με το επίσημο όνομα Κλειδωνιά. Το χωριό, που βρισκόταν αρχικά σε ύψόμετρο 900 μ., Δ-ΝΔ του χωριού Πάπιγκο (στο Δυτ. Ζαγόρι), μεταφέρθηκε μετά τον τελευταίο πόλεμο στη θέση όπου παλιά ήταν τα «καλύβια», οι πρόχειρες δηλ. καλύβες που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοί του κατά τις γεωργικές εργασίες στον κάμπο που διαρρέεται από τον Βοϊδομάτη, σε απόσταση μιας ώρας πορεία από τον αρχικό οικισμό.

Το τοπν. παραδίδεται με πολλούς τύπους τους οποίους παραθέτω με χρονολογική σειρά: Κλιτονιάβιστα (σε πατριαρχικό έγγραφο του 1609)¹, Λητωνιάβιστα (σε επιγραφή του 1617)², Κλειδονιάβιστα (σε χαρτ. γύρω στο 1830)³, Γλητονιάβιστα (σε τρίπτυχο του 1873)⁴, Κλειδονιάουστα και Λιτοβιάνιστα (1880 και 1889)⁵, Γλυτουνιάφστα (1926)⁶.

Έπειδή:

α) Οί περισσότεροι από τους παραπάνω τύπους έχουν εμφανή παρετυμολογική επίδραση από τις λ. κλειδί - κλειδώνω⁷ και γλυτώνω⁸: Κλειδονιάβιστα, Γλητονιάβιστα, Κλιτονιάβιστα, Κλειδονιάουστα⁹, Γλυτουνιάφστα¹⁰, όπως εξάλλου τις περισσότερες φορές υποδηλώνεται και από την ορθογράφησή τους και β) είναι λογικά άπιθανο ένας ονοματοθέτης, κάτοχος μιας συγκεκριμένης γλώσσας (έλληνικης, αλβανικής,

1. Κ. Σάθα, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη* 3 (1873) 556.

2. Δ. Τριανταφυλλοπούλου, «Εκκλησιαστικά μνημεία στην Κλειδωνιά Κονίτισης», *HX* 3 (1975) 18.

3. Κοσμᾶ Θεοτότου - Ἄθ. Ψαλλίδα, *Γεωγραφία Ἡπείρου και Ἀλβανίας*, ἔκδ. ΕΗΜ, Ἰωάννινα 1964, 77 και 82.

4. Φ. Πέτσα - Ἰ. Σαραλή, *Ἀρίστη και Δυτ. Ζαγόρι*, Ἀθήνα 1982, 74.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 59 και του ίδιου, *Ζαγ.* 1, 27.

6. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, «Μικρά συμβολή εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἡπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν», *HX* 1 (1926) 91.

7. Ἄς σημειωθεῖ και τὸ τοπν. *Κλειδί* σὲ τοποθεσία τοῦ ἀρχικοῦ, τοῦ ἐπάνω, χωριού.

8. Τὸ ἀρχικὸ *Γ-* μπορεῖ νὰ μὴν ὀφείλεται μόνο σὲ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τοῦ ρ. *γλυτώνω*, ἀλλὰ νὰ πρόκειται γιὰ ἀνάπτυξη προθετικοῦ *γ-*, ὅπως συνηθίζεται στὴν ἑλληνικὴ και σὲ λέξεις που ἀρχίζουν ἀπὸ ὑγρά: π.χ. *γλᾶρος* (<λᾶρος), *γλήμη* (<λήμη), *γρίπος* (<ρίπος) κλπ. (βλ. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὸ λ. *γ-*).

9. Τὸ [u] τοῦ τύπου ὀφείλεται σὲ τροπὴ τοῦ χειλοδοντικοῦ σὲ διχειλικὸ [v] που βρίσκεται ἀρθρωτικὰ πολὺ κοντὰ στὸ κλειστότερο φωνῆεν τῆς ἑλληνικῆς, τὸ [u], (πβ. π.χ. τὴν προφορὰ τοῦ γαλλ. *oui*).

10. Ὁ τύπος με τροπὴ [vs] τοῦ σὲ [fs], με ἀφομοίωση ὡς πρὸς τὴν ἠχηρότητα.

σλαβικῆς κλπ.), νὰ δημιουργεῖ τοπν. με βάση γλωσσικά στοιχεῖα ἀπὸ δύο γλῶσσες¹, πιστεύω πὼς ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶναι αὐτὸς ποὺ μᾶς παραδίδεται σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς παλιότερες (1617) πηγές, δηλ. ὁ τύπος *Λητωνιάβιστα*, ἀπ' ὅπου καὶ ὁ τύπος *Λιτοβιάνιστα* με ἀντιμετάθεση τῶν [n] καὶ [v].

Τὸ τοπν. *Λιτονιαβίστα*² πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. *Litogněv*³, φωνητικὴ παραλλαγὴ τοῦ προσωπ. *Ljutogněv*⁴ καὶ τὴν πατρων. κατάλ. -*išt-* (< *-itj-) με ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ě με [ia] στὴν ἑλληνικὴ. Τὸ σλαβ. προσωπ. *Ljutogněv* προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τοῦ σλαβ. *ljutъ* «ἄγριος, πονηρὸς»⁵ + *gněvъ* «θυμὸς»⁶.

Ἐκτὸς τοῦ σλαβ. *ljutъ* σχηματίζονται πολυάριθμα προσωπ. καὶ τοπν.

Προσωπ.: *Ljut*, *Ljutica*, *Litobor*, *Ljutobor*, *Ljutomir*, *Ljuta*, *Luteň*, *Lutěta*, *Lutibor*, *Lutohněv*, *Lutogniew*, *Ljutka* κλπ.⁷

Τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Ἄλιτόμιρα, Λίντοβο (Μάνη), Λιτοβόκ (Πέλλα), Λιτόσιλο (Φθιώτις)⁸ καὶ

β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Ljota* (βουλγ.), *Lutica* (γιουγκ. Μακ.), *Ljutava*, *Ljutice* (σερβοκρ.), *Litoženca* (σλοβ.), *Ljuton* (σλοβακ.), *Litohradý*, *Litin*, *Litovice*, *Litochovice* (τσέχ.), *Lutyria* (πολ.), *Ljota* (οὐκρ.), *Ljotka*, *Ljuton*, *Ljutono* (ρωσ.) κλπ.

Λογγιώτισσα, ἡ [zd lung'ótisa] - (188)

Ἄνομα οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα

1. Ἀναφέρωμαι ἐδῶ σὲ ὄσους πεισματικὰ προσπαθοῦν νὰ ἐτυμολογήσουν τὸ τοπν. παίρνοντας ὡς βάση τὰ παραπάνω ἑλληνικὰ γλωσσικά στοιχεῖα (*κλειδί* - *γλυτώνω*) στὰ ὁποῖα προσθέτουν καὶ κάποιο β' συνθετικὸ ποὺ ὑποψιάζονται ὡς σλαβικὸ καὶ τὸ σχετίζουν μετὰ τὸ τοπν. *Νιάουστα* (καὶ *Νιαύστα*) ποὺ σημαίνει «ὑπαρξὴ νεροῦ» κλπ. (βλ. Φ. Πέτσα - Ἰ. Σαραλῆ, ὁ.π.), ἐνῶ εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ ἀρχικὸ χωριὸ βρίσκεται σὲ μιᾶς ὥρας πορεία μακριὰ ἀπὸ τὸ «νερό», δηλ. τὸ Βοῦδομάτη, καὶ ἄλλα νερά δὲ βρίσκονται κοντὰ στὸ χωριό.

2. Βλ. καὶ Vasmer, 40.

3. Malingoudis, *Studien*, 64.

4. Γιὰ τὴ φωνητικὴ παραλλαγὴ τοῦ σλαβ. *ljut* ὡς *lit* καὶ σὲ ἄλλα σλαβικά ὀνόματα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα βλ. Malingoudis, *Studien*, 64, σημ. 13.

5. Miklosich, 172· Berneker, 759.

6. Γιὰ σχετικὰ προσωπ. βλ. Miklosich, *Bildung*, 49.

7. Miklosich, *Bildung*, 72· Schlimpert, *Slaw. PN*, 79· Malingoudis, *Studien*, 64-65.

8. Malingoudis, *Studien*, ὁ.π.· Vasmer, 105 καὶ 199.

9. Miklosich, *Bildung*, 159· Šmilauer, 117· Malingoudis, *Studien*, ὁ.π.

Μιλίχοβο (ἐπίσ. Μελιά). Κατὰ τὸν Λαμπρίδη¹: «Τὸ ἀρχαῖον ταύτης ὄνομα Λογγιότισσα ἦν διὰ τὰ πολλὰ αὐτῆς δάση...».

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ Λογγιώτισσα κι αὐτὸ ἀπὸ τοπν. Λόγγος² + κατάλ. ἔθν. (καὶ ἐπιθ.) -ιώτισσα. Τὸ τοπν. Λόγγος ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἑλλ. λόγγος (< σλαβ. *logъ*) «δρυμός, δάσος».

Λιγότερο πιθανὸ ἢ ὀνομασία τοῦ οἰκισμοῦ νὰ ὀφείλεται σὲ ἐπιθετ. σχηματισμὸ (οὐσ. λόγγος, ὄ + ἐπιθετ. κατάλ. -ιώτισσα) κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσ. θέση, περιοχὴ, τοποθεσία κλπ., γιὰ νὰ δηλώσει ἕναν τόπο πού χαρακτηρίζεται ἀπ' ὅ,τι δηλώνει τὸ θέμα, δηλ. ἕναν τόπο «δασώδη».

Λοζέτσι, τὸ [stu luzéts] - (132)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Κατσανοχωρίων, τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἑλληνικὸ (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1321 στὸ γνωστὸ χρυσόβουλλο³, ὅπως καὶ σὲ χειρόγραφο τοῦ Ἁγίου Ὄρους: «Ἡ παροῦσα δέλτος ἐγράφη διὰ χειρὸς... Ζαχαρίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκ κώμης Λοζέτζη...»⁴.

Κατὰ τὸν Vasmer⁵ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *logъ* «δάσος, δρυμός» καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -*ьсь*⁶ μὲ τροπὴ τοῦ *g* σὲ *ž* πρὶν ἀπὸ *ь* καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ⁷.

Ὡστόσο λόγοι φωνητικοί. [ž/z]⁸ μὲ κάνουν ἐπιφυλακτικὸ στὴν ἀποδοχὴ τῆς παραπάνω ἑτυμολογίας. Γι' αὐτὸ νομίζω πὼς τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπίσης σλαβ. *loza* «ἡ κληματίδα // τὸ ἀμπέλι»⁹ καὶ τὴν κατάλ. *ьсь* μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Lozen* (βουλγ.), *Ložani*, *Lozje* (γιουγκ. Μακ.), *Loza*,

1. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 17, σημ. 1.

2. Πβ. σχετικὰ τοπν. στὸν Vasmer (77, 106, 136, 148 κ.ά.).

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308.

4. Lambros 1, 128 (1434).

5. Vasmer, 40.

6. Ἡ κατάλ. προστίθεται σὲ οὐσ. καὶ ἐπίθ. (βλ. Miklosich, *Bildung*, 209-210).

7. Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὰ λήμματα Λοζιανὰ καὶ Ζάλογγο.

8. Οἱ ἴδιοι λόγοι δὲν ἐνθαρρύνουν τὴν ἀπόδοση τοῦ τοπν. στὸ σλαβ. *luža* «τὸ ἔλος», μολονότι ἡ λ. δίνει πολυάριθμα τοπν.: *Lužonica* (βουλγ.), *Lužane*, *Lužnica* (σερβοκρ.), *Luža*, *Luže*, *Lužnice* (σλοβ.) κλπ. (βλ. Miklosich, *Bildung*, 280· Šmilauer, 116) καὶ ἡ λ. συναντιέται ὡς δάνειο καὶ σὲ ἄλλες βαλκανικὲς γλῶσσες: ἑλλ. λούτσα (ἠ), ἀλβ. *lluc/ë*, -a.

9. Miklosich, 174-175· Berneker, 736.

Lozanj, Loznica, Lozica (σερβοκρ.), *Loza* (τσεχ.), *Łozy*, (πολ.), *Łozona, Łozonaja* (ουκρ.), *Lozova* (λευκορ.), *Lozonka* (ρωσ.) κλπ.¹

Λοζιανά, τὰ [sta ložaná] - (247)

Όνομασία οικισμού στην περιοχή Κουρέντων (τμήμα Ντουσκάρας), ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Κερασόβου* (ἐπίσ. *Κερασέα*).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *lrogъ* «τὸ δάσος, ὁ δρυμὸς»² καὶ τὴ δηλωτικὴ τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου σλαβ. κατάλ. *-jape* μὲ τροπὴ (οὐράνωση) τοῦ *g+j* σὲ *ž*. Τὸ κατέβασμα τοῦ τόνου ἀναλογικὰ πρὸς τὰ σὲ *-ιανὰ* ἐπίθ. τῆς ἑλληνικῆς (*-ιανός, -ιανή, -ιανό*).

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Λουζιανὰ* (Ζίτσα Πουανν.), *Λουζιανή* (Κοζ.), *Λοζίστα* (Σέρρες)³ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χωρὸς τὰ: *Łżene* (βουλγ.), *Lužane, Lužani, Lužan, Lužnica, Luži, Lužnica* (σερβοκρ.), *Lôzi, Ložnica* (σλοβ.), *Lužná* (σλοβακ.), *Meziluzi* (τσεχ.), *Lužek, Lužok, Lužany, Zažuz* κλπ.⁴

Βλ. σχετικὰ τοπν. καὶ στὸ λ. *Ζάλογγο*.

Λούτζινο, τὸ [stu lúndzinu] - (128)

Όνομασία οικισμού ὁ ὁποῖος σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ποτιστικὰ* (μετον. 14.1927). Ὁ οικισμὸς διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Βασταβέτσι* (ἐπίσ. *Πετροβούνι*).

Τὸ τοπν. πρέπει γὰρ ἀπόδοθεῖ στὸ σλαβ. οὐσ. *lorka* «ἡ στροφή, τὸ κύρωμα // τὸ λιβάδι // ἡ κοιλάδα // ὁ κόλπος»⁵ καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. *-ipъ*⁶ μὲ τροπὴ (οὐράνωση) τοῦ *k* σὲ *č* πρὶν ἀπὸ τὸ *i* τῆς κατάλ. *-ipъ*, ἠχηροποίηση τοῦ *č* σὲ [dz] ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ἔρρινου χαρακτήρα τοῦ σλαβ. ρ. ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ρ μὲ [u] στὴν ἑλληνικὴ⁷.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. *lorka* σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χωρὸς: *Λάγκα* (Πρέβ. - Καστοριά), *Λοντζιάνη, Λόντζιανο* (Κατερίνη), *Λόκκα* (Κάρυστος), *Λογγὰ* (Σέρρες)⁸ ὅσο καὶ στὸν σλαβόφωνο: *Lakata*

1. Miklosich, *Bildung*, 279· Šmilauer, 114.

2. Miklosich, 173· Berneker, 739.

3. Vasmer, 184, 219.

4. Miklosich, *Bildung*, 274-275· Šmilauer, 114-115.

5. Miklosich, 173· Berneker, 739.

6. Miklosich, *Bildung*, 211.

7. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 142 καὶ Weigand, 22.

8. Vasmer, 63, 112, 163, 193, 207, 212, 219.

(βουλγ.), *Lakajca* (γιουγκ. Μακ.), *Lučina*, *Lučno*, *Lučbnica*, *Lučane* (σερβοκρ.), *Loka* (σλοβ.), *Turá Lúka* (σλοβακ.), *Lučany*, *Luky*, *Lučka* (τσεχ.), *Łeka*, *Łonka* (πολ.), *Prilyka* (ρωσ.) κλπ.¹

Λούψικο, τὸ [stu lúpsku] - (9)

Παλαιὰ ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτισης ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λυκόραχη* (μετον. 12.3.1928). Τὸ χωριὸ μετονομάστηκε ἐκ νέου σὲ *Κεφαλοχώρι*.

Τὸ τοπν. προέρχεται² ἀπὸ τὸ σλαβ. *lubъ* «ὁ φλοιὸς // ἡ βέργα // τὸ λιβάδι // τὸ δάσος // τὸ ἀμπέλι» (πβ. ρωσ. *lybъ*, οὐκρ. *lub*, βουλγ. *lub* «τὸ ἴδιο»)³ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьскъ*⁴ ἀπ' ὅπου *Lubskъ* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ь*.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Λούψιστα* (Ἰσότα) καὶ *Λουμπίστα* (Ἀχαΐα)⁵, ἀπὸ τὴ Βόρ. Ἡπειρο: *Λιούπτζκα* (Προμετὴ)⁶ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Lubnica* (βουλγ.), *Lubnica* (γιουγκ. Μακ.), *Lubnice* (σερβοκρ.), *Lubno* (σλοβ.), *Lubina* (σλοβακ.), *Lubojedy*, *Luby*, *Lubno* (τσεχ.), *Łubnica* (πολ.), *Lubenki*, *Lubna*, *Lubyna*, *Łubjana* (οὐκρ.), *Lubopoc* (ρωσ.) κλπ.⁷

Λοχάνιστα, ἡ [zd luhánsta] - (115)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄνατολική⁸ (μετον. 11.9.1928). Ἀρχικὰ ἀποτελοῦσε συνοικισμό τοῦ χωριοῦ *Κράψη* ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάστηκε (26.11.1929) καὶ ἀποτελέσσε ξεχωριστὴ κοινότητα.

1. Miklosich, *Bildung*, 275· Šmilauer, 115.

2. Βλ. καὶ Vasmer, 40.

3. Miklosich, 175· Šmilauer, 115· Berneker, 741, ὅπου ἡ λ. σχετίζεται μὲ τὸ λατ. *liber* «φλοιὸς // βιβλίον», τὸ ἀλβ. *libë* «φλούδα, φελλὸς» κλπ.

4. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα (Miklosich, *Bildung*, 209).

5. Vasmer, 58 καὶ 136.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 373.

7. Miklosich, *Bildung*, 279· Šmilauer, 115.

8. Ἡ μετονομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ἀρχικὰ ἀποτελοῦσε τὴν ἀνατολικὴ συνοικία τοῦ χωριοῦ *Κράψη* καὶ γι' αὐτὸ μετονομάστηκε σὲ Ἄνατολική κατὰ παράλειψη τοῦ τοπν. *Κράψη*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀλβ. οὖσ. *lloh/ë, -a* «ὁ ἀνεμοστόβιλος, τὸ νερόχιονο, ἡ μπόρα // ἡ ὑγρασία»¹ καὶ νὰ θεωρηθεῖ ἢ

α) ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ μέγεθ. **llohani* (< *llohë* + μέγεθ. κατάλ. *-âpë* / *-âpi*²) καὶ τὴν περιεκτ. κατάλ. *-ishta* (< σλαβ. *-išta*) ἢ

β) νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. **Llohanj*³ (< τοπν. **Lloha* < *lloh/ë, -a*) καὶ τὴν ἴδια περιεκτ. κατάλ. *-ishta*.

Ἐὰς σημειωθεῖ πὼς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ *Κράψη* ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὴν ἀλβανική.

Μαζαράκι, τὸ [stu mazarák'] - (302)

Ἐνομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν, ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Μαζαράκης*⁴ μὲ μεταπλασμὸ ἀναλογικὰ πρὸς τὶς λ. *χωράφι, χωριό* κλπ. ποὺ συνδέθησαν ὡς κτῆμα κλπ. μὲ κάποιον *Μαζαράκη*.

Τὸ ἐπών. *Μαζαράκης* εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται ἢ

α) Ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὖσ. *mazi, -a* «ὀργωμένο χωράφι ἔτοιμο γιὰ σπορὰ»⁵ καὶ τὴν κατάλ. *-(t)ar*⁷ μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται οὖσ. ποὺ δηλώνουν καὶ τὸ πρόσωπο ποὺ ἀσχολεῖται μὲ κάτι: *dijetar* «ὁ ἐπιστήμων» (< *dije* «ἐπιστήμη»), *prestar* «ράφτης» (< *pres* «κόψη»), *udhetar* «ταξιδιώτης» (< *udhë* «δρόμος // ταξίδι») κλπ. Στὸν ἔτσι δημιουργημένο τύπο **mazar* προστέθηκε ἡ κατάλ. *-ak*, ὅπως στά: *Vlonarak* «ὁ κάτοικος τῆς *Vlonë*»,

1. Buchholz, 194 Γκίνης, , 237.

2. Camaj, *Wortbildung*, 128, ὅπου *murrâni* «ὁ δυνατὸς ἀνεμος (ιδιαίτερα βοριάς)» κλπ.

3. Πβ. Camaj, ὁ.π., ὅπου καὶ τὰ ὀνόματα φύλων ἢ οἰκογενειῶν σὲ *-anj*: *Bogdananj*, *Dipitranj*, *Gjinanj* κλπ.

4. Οἱ *Μαζαρακαῖοι* χαρακτηρίζονται ὡς «φυλὴ ἀλβανική, κατὰ τινὰς, ἀλβανοβλαχική, ἀναφαινομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰ. Τὸ πρῶτον μανθάνομεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Χρονικοῦ τῶν Μοναχῶν Πρόκλου καὶ Κομνηνοῦ» (βλ. ΜΕΕ).

5. Τὸ ἐπών. συναντιέται ἀπὸ τὸ 1518 στὴ Ζάκυνθο, τὰ δὲ μέλη τῆς οἰκογ. *Μαζαράκη* θεωροῦνται ὡς ἀλβανικῆς καταγωγῆς (βλ. Λ. Ζώη, *Λεξικὸν ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν Ζακύνθου*, τ. 2, Ἀθῆναι 1963, 379).

6. Κατὰ τὸν Φουρίκη (Ἀπτική 41, 134) τὸ ἐπών. προήλθε ἀπὸ τοπν. *Mazëraku* καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἑναρθρο πληθ. *mazëna / mazëra* (τοῦ οὖσ. *mazi, -a*) + τὴν κατάλ. *-ak*. Ὡστόσο ὡς πληθ. τοῦ *mazi, -a* μαρτυρεῖται ὁ τύπος *mazitë* (βλ. Χριστοφορίδη, 198).

6. Βλ. ἐπόμενα τοπν.

7. Camaj, *Wortbildung*, 23· Camaj, *Lehrbuch*, 56.

Shpatarak (< τοπν. *Shpat*), *fusharak* «ὁ κάτοικος τῆς πεδιάδας» (< *fush-ar-ak*) κλπ.¹

ἢ β) Ἐπὶ τὸ ἐπὶ τῶν. *Μάζης* (βλ. ἐπόμενο τοπν.) μὲ τὴν προσθήκη τῆς μεγεθ. κατάλ. -αρης: π.χ. Ἐπὶ τῶν. *Μάζης* (< Ἐπὶ τῶν. *Μάζης*), *Κιτσάρης* (< *Κίτσος*) κλπ. καὶ *Γιάνναρης* (< *Γιάννης*), *Γιόκαρης* (< *Γιόκας*) κλπ.², ἂπ' ὅπου ἐπὶ τῶν. *Μάζαρης* καὶ *Μαζάρης*³. Ἐπὶ τῶν. αὐτὰ μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἀνθρωπων. κατάλ. -άκης δημιουργεῖται τὸ ἐπὶ τῶν. *Μαζαράκης*.

Μάζι, τὸ [stu mázi] - (39, 254) / Μάζια, ἡ [zd mázia] - (104)

Τὸ τοπν. *Μάζι* ἀναφέρεται σὲ 2 χωριά: τὸ ἓνα στὴν ἐπαρχία Κορυθίας⁴ καὶ τὸ ἄλλο στὴν περιοχή τῶν Κουρεντοχωριῶν (τμήμα Ντουσκάρης), γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πολύδωρο*⁵ (μετον. 2.12. 1929). Τὸ τοπν. *Μάζια* εἶναι ὀνομασία χωριοῦ ποῦ βρίσκεται στὶς πλαγιές τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι, ΒΑ τῶν Ἰωαννίνων, ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων - Μετσόβου.

Τὰ τοπν. προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀόριστο καὶ ὀριστικὸ τύπο ἀντίστοιχα τοῦ ἀλβ. οὐσ. *mazi*, -a «ὁ καλλιεργημένος ἀγρὸς ποῦ εἶναι ἕτοιμος νὰ δεχθεῖ τὴ σπορά»⁶, λέξη τὴν ὁποία κατὰ τὸν Φουρίκη⁷ διασώ-

1. Camaj, *Wortbildung*, 23 καὶ 115.

2. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 186 κ.ε.

3. Τὰ ἐπὶ τῶν. μαρτυροῦνται ἀπὸ τὸ 1710 καὶ τὸ 1776 ἀντίστοιχα ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο (βλ. Ζώη, ὁ.π., 380). Φυσικὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ προέλευση τοῦ ἐπὶ τῶν. ἀπὸ τὸ ἀλβ. **mazar* (< *mazi*, -a + κατάλ. -ar).

4. Τὸ τοπν. ἀπὸ τοὺς ντόπιους ἐκφέρεται μὲ τὸν τύπο [mázi]. Νομίζω πὼς ὁ τύπος αὐτὸς ὀφείλεται στὸ τοπν. *Παλιόμαζο* «τοποθεσία στὴν περιοχή τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Ζαγοροῦ (ἐπίθ. Ἐπὶ τῶν. *Ἀετόπετρα*)», ὅπου, κατὰ τὴν παράδοση, ἦταν χτισμένο ἀρχικὰ τὸ χωριὸ *Μάζι*, καὶ «τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἠναγκάστησαν νὰ μετοικήσουν εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν, λόγω τῶν διώξεων καὶ τῶν πιέσεων τῶν Τούρκων ἀγάδων» (βλ. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 13, 153). Ἐπὶ τῶν. ἀπὸ τὸν τύπο *Παλιόμαζο* (< ἐπίθ. *παλιός* + τοπν. *Μάζι* καὶ -μαζιο στὴ σύνθεση κατὰ τά: *παιδί* - *παλιόπαιδο*, *μαγαζί* - *παλιομάγαζο* κλπ.), ποῦ δημιουργήθηκε μετὰ τὴν μετακίνηση τοῦ χωριοῦ στὴ νέα θέση, προῆλθε ὁ τύπος *Μάζιο* [mázi] ὡς ὀνομασία ποῦ χρησιμοποιοῦν οἱ ντόπιοι γιὰ τὸ νέο τόπο ἐγκατάστασης.

5. Κατὰ τὴν παράδοση οἱ ἀρχικοὶ κάτοικοι ἦρθαν ἀπὸ τὸ χωριὸ Ραδοβίτσι καὶ στὴ συνέχεια οἰκογένειες ἀπὸ τὴν Ἀλβανία (οἱ Λεταῖοι), ἀπὸ τὴν Παραμυθιά (οἱ Ζοταῖοι), ἀπὸ τὴ Θεσπρωτία (οἱ Πετσαῖοι) κλπ.

6. *Fjalor*, 675· *Buchholz*, 304· Χριστοφορίδης, 198.

7. Φουρίκη, Ἐπὶ τῶν. 41, 134.

ζουν οί ἄλβανόφωνοι τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδας καὶ δηλώνει ἰδιαίτερα «ἕκτασιν γῆς κειμένην μεταξὺ ὀρέων καί, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ περιβάλλον, πρόσφορον πρὸς καλλιέργιαν». Ὁ τοπωνυμικὸς τύπος *Μάζι* σὲ οὐδ. γένος εἶτε ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. *χωριό* εἶτε γιατί ἡ ἀπόληξη *-ί* τοῦ ἀόριστου τύπου τοῦ ἄλβ. οὐσ. ἐκλαμβάνεται ὡς οὐδ. σὲ *-ι* ἀπὸ τοὺς ἑλληνόφωνους¹.

Τὸ τοπν. *Μάζι* συναντιέται στὴν Ἀττικὴ (ὄνομα 2 οἰκισμῶν) καὶ 16 φορὲς στὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα². Ἐπίσης τοπν. *Μάζι*, τὸ (Ὀλυμπία καὶ Κορινθία)³.

Πβ. ἐπών. *Μάζης, Μάζιας*⁴ (καὶ *Mazí* στὴν ἄλβανόφωνη περιοχὴ τῆς Κάτω Ἰταλίας⁵) ἀπὸ τὰ τοπν. *Μάζι* καὶ *Μάζια* ἀντίστοιχα.

Μακρίνο, τὸ [stu makrínu] - (55)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς περιοχῆς Ζαγορίου. Στὸ χωριὸ πρὶν ἀπὸ μερικὲς δεκαετίες μιλοῦσαν ἀποκλειστικὰ τὴν ἄρομουνική, ἡ ὁποία στὶς μέρες μας ἔχει ὑποχωρήσει κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἑλληνικῆς. Στὸ στομα τῶν βλαχόφωνων γειτόνων τὸ τοπν. ἐκφέρεται μὲ τὸν τύπο *la mǎkrin*^u.

Τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ συναντιέται καὶ μὲ τοὺς τύπους: *Μακρύνο(ν)*⁶ (παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ μακρός), *Μακρίνι, τὸ*⁷ καὶ *Μακρίνη, ἡ*, τύποι οἱ ὁποῖοι ὀφείλονται σὲ λαϊκὲς ἐτυμολογίες ἢ στὴ φαντασία τοπικῶν λογίων⁸.

1. Πβ. καὶ Οἰκονόμου. Ἀλβ. ἐπίδραση, 94-95.

2. Φουρτῆ, Ἀττικὴ 41, 133, σημ. 2.

3. Georgacas-McDonald, 185-186.

4. ΟΤΕ Ἀθ.

5. E. Çabej, «Die Herkunftsfrage der albanischen Kolonien in Italien im Lichte vornehmlich der Sprache und der Eigennamen», *Proceedings 8th ICOS*, 78.

6. Λεξ. ΔΚΟΕ, 88.

7. Γιάννη Δεματάκη, «Ἀστέριος Ἀστερίου», *Ἡπειρωτικὴ Ζωή* τευχ. 1 (Ἰανουάρ. 1946) 27, ὅπου ἀναφέρεται: «Γεννήθηκε στὸ χωριὸ τοῦ Ζαγορίου, τὸ Μακρίνι».

8. Ἔτσι ὁ τύπος σὲ θηλυκὸ γένος: *Μακρίνη, ἡ* ὀφείλεται στὸ ζῆλο τῶν λογίων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ γνωστοῦ μας καὶ ἀπὸ ἄλλες περιπτώσεις τοπν. τοῦ Ζαγορίου, ὅπως Ἀγιος Κωνσταντῖνος, Κομνηνός κλπ. (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 64, σημ. 4 καὶ 160, σημ. 6), Νεγαδιώτη δάσκαλου Γ. Σωτήρη ὁ ὁποῖος στὴν «Ἑμμετρὴ ἱστορία τοῦ Ζαγορίου» συσχέτισε τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ ὄνομα τῆς ὀσίας *Μακρίνης* (ἀδελφῆς τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, εἰκόνημα τῆς ὁποίας βρῖσκεται πρὸς Β, λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ) ἢ τὸ βαφτ. *Μακρίνη* (βλ. Μπούτουρα, 75), ἐνῶ ἡ πραγματικὴ ἐκφορὰ τοῦ τοπν. εἶναι [stu

Κατὰ τὸν Malingoudis¹ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *makrino* (< *makrinyo*) «ὕγρὸς τόπος» (μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ [α] στὴν ἑλληνική), λ. ἢ ὁποῖα ἀνάγεται στὸ σλαβ. *makr* «ὕγρὸς».

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ τοπν. *Μακρυνίτσα* (Βόλος)², *Μάκρισες*, οἱ «τοποθεσία κοντὰ στὴ Μουτσιάρα»³ στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο, στὴ Ρουμανία τὰ: *Macradiul*, *Marcadeul*, *Măcrina*, *Μοκρα*, *Μοκρεα*, *Μοκριν*⁴.

Τὸ σλαβ. ἐπίθετο συναντιέται σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ σχηματίζει πολυάριθμα τοπν.: *Mokrata Reka* (βουλγ.), *Mokrani* (σερβοκρ.), *Mokrica* (σλοβ.), *Mokrad* (σλοβακ.), *Mokrice* (τσεχ.), *Mokra Syra* (λευκορ.), *Mokraja* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Μανασ(σ)ή, ἡ [zd manasí] - (73)

Ὄνομασία ἑνὸς ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου στοὺς ΒΔ πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριώνυμο ἀπὸ τὸ ἑπὶ. *Μανασ(σ)ής*⁶, ἀποψη πδὺ μὲ ἀμφιβολία διατυπώνει καὶ ὁ Λαμπρίδης: «Ὑπάρχει σχέσηις τις μεταξὺ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1540 ἀκμασασῶν ἐν Ἰωαννίνοις οἰκογενειῶν, Μανασσή... καὶ τῶν σωζομένων ἤδη συνωνύμων τοῦ Ζαγορίου χωριῶν;»⁷. Ὁ μεταπλασμός (ἀρσενικὸ → θηλυκὸ) ἀπὸ τὴ σύγχυση τῆς ἐμπρόθετης γεν. τοῦ ἀρσεν. τοῦ *Μανασ(σ)ῆ* [st manasí] μὲ τὴν ἐμπρόθετη αἰτ. τοῦ θηλυκοῦ: στὴν *Μανασ(σ)ή* [st manasí].

makrino] καὶ στὸ στόμα τῶν Ἀρομούνων βλαχόφωνων [la mǎkrin^u], ὅπως προαναφέρθηκε. Γράφει λοιπὸν ὁ Γ. Σωτήρης:

Ἡ Παρωραία παλαιὰ πόλις εἰς τῆς Μακρίνης
καὶ τῶρα στὰ ἀμπέλια λείψανα διακρίνεις...

(βλ. Α. Βρανούση, «Μιὰ ἔμμετρη ἱστορία τοῦ Ζαγορίου», Ἡπειρωτ. Ζωή, ἔτος 1, τεῦχ. 2 [Φεβρουάριος] 1946, 26).

Αὐτὸν φαίνεται, ἔχοντας ὑπόψη του καὶ ὁ Μ. Οἰκονόμου (Νεγάδες, Ἀθήνα 1977, 93) ἀναφέρει: «Κατὰ τὴν 21 Ἀπριλίου ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἦταν στὴ Μακρίνη...».

1. Malingoudis, *Studien*, 70· Vasmer, 40.

2. Malingoudis, ὁ.π.

3. Στ. Φίλου, Ἄγναντα Ἄρτας, Ἀθήναι 1991, 558.

4. Jordan, *Topon. român.*, 134.

5. Šmilauer, 123· Miklosich, *Bildung*, 284-285· Malingoudis, ὁ.π.

6. Τὸ *Μανασσής* εἶναι ἑβραϊκὸ ὄνομα (*Μενασσέ*) ἀπὸ τὴν ἑβρ. ρίζα νασά «λησμονῶ» (βλ. ΜΕΕ, στὴ λ.).

7. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 16.

Πβ. επίσης και τὰ τοπν. *Μανασσή* «ὄνομα χωριοῦ» (Λευκάδα)¹ και *Μανασή, ὁ Ἄρες τοῦ* (Σκύρος)².

Μανολιάσα, ἡ [zd manul'ása] - (174)

Ὀνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Τσαρκοβίστας πού εἶναι γνωστή ἀπὸ τὶς μάχες πού ἔγιναν στὰ ὑψώματά της κατὰ τὸ 1912-13.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. και νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀρομ. (και ρουμ.) ἀνδρων. *Manoleasa* (< βαφτ. *Manol* + ἀνδρων. κατάλ. *-easa*)³.

Ματσούκι, τὸ [stu matsúk'] - (120)

Ὀνομασία βλαχόφωνου χωριοῦ. Εἶναι τὸ τελευταῖο χωριό τοῦ Νομοῦ πρὸς Α, στὰ σύνορα μὲ τοὺς Νομοὺς Ἄρτας και Τρικάλων. Στὸ στόμα τῶν βλαχοφώνων τὸ τοπν. ἔχει τὸν τύπο *Ματσούτσ* και ἑναρ-θρα *Ματσούτσ'λι*.

Τὸ τοπν. προέρχεται⁴ μᾶλλον ἀπὸ τὸ οὔσ. *ματσούκι*, τὸ «τὸ ραβδί, τὸ ρόπαλο»⁵ σὲ περιληπτικὸ ἐνικό, γιὰ νὰ δηλώσει συνεκδοχικά τοὺς πολλοὺς κτηνοτρόφους· πβ. και τὸ ὄνομα τοῦ περίφημου ψευτογιατροῦ *Ματσούκα* τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ὀφείλεται σὲ παρατσούκλι *ματσούκας*, δηλ. αὐτὸς πού ἔχει *ματσούκα*, «ποιμενικὴ ράβδος», ὅπως ὑποδηλώνεται και ἀπὸ τὴ φράση πού λεγόταν γι' αὐτόν: «ὁ Ματσούκας ἀπ' τὰ γίδια ἐξημέρωσε γιατρός»⁶. Τὴν ἀποψη γιὰ τὴ χρῆση τῆς λ. σὲ περιληπτικὸ ἐνικό ἐνισχύει και ὁ ἀρομ. τύπος τοῦ τοπν.: *Ματσούτσ'/-λι* πού προέρχεται ἀπὸ τὸν πληθ. *măciuțe* τοῦ ἀρομ. οὔσ. *măciucă*.

1. ΜΕΕ, στή λ.

2. Μ. Δέφνερ, «Σκύρος», *Λαογραφία* 9 (1926-28), 585.

3. Βλ. Jordan, *Τοπον. γομίν.*, 179-180, ὅπου και ἄλλα θηλ. προσωπ. σὲ *-easa*, ὅπως π.χ.: *Călimăneasa, Dobruteasa, Drăgăneasa, Măneasa* κλπ.

4. Κατὰ τὴν παράδοση τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται ἢ στὸ ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἔβγαλαν μὲ ματσούκι τὸ μάτι ἐνὸς τρομεροῦ γίγαντα στὸ ἀπέναντι βουνὸ ἢ στὸ ὅτι ἔδιωξαν μὲ ματσούκια τοὺς Τούρκους πού ἤρθαν νὰ λεηλατήσουν τὸ χωριό.

5. Ἡ λ. εἶναι ὑποκορ. τοῦ τύπου *ματσούκα* (ἢ λ. συναντιέται ἤδη στή μεσν. ἐλληνική) και τὸ *ματσούκα* ἀπὸ τὸ βεν. *mazzoca* (βλ. Ἄνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στίς λ. και Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 76-77). Ἡ λ. συναντιέται ἐπίσης στὴν ἀρομ. μὲ τοὺς τύπους *măciucă* και *mărucă* (Papaňagi, 774 και 786), στή ρουμ. *maciucă* και στὴν ἀλβ. *macuk/ë, -a* «ἢ ποιμενικὴ ράβδος» (Buchholz, 295).

6. Μλόγκας 1, 231.

Ὡστόσο δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστῆ ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Ματσούκης*¹ μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λέξεων *χωριό*, *κτῆμα* κλπ. Τὸ ἐπὼν. *Ματσούκης* σχηματίστηκε ὅπως παραπάνω τὸ προσωπ. *Ματσούκας*.

Μαυροβούνι, τὸ [stu manvunýn] - (336)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Δωδώνης, ἡ ὁποία παλαιότερα περιλαμβανόταν στὴν περιοχὴ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. *Μαυροβούνι* προέρχεται ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ ἐπιθ. *μαῦρος* καὶ τοῦ οὐσ. *βουνό* (καὶ *-βούνι* στὴ σύνθεση, ὅπως καὶ τὰ προσηγ. *ἀγριοβούνι*, *ξεροβούνι*, *πετροβούνι*, *πενκοβούνι* κλπ.). Πρέπει νὰ θεωρηθῆ μετάφραση τοῦ τουρκ. *Καραντάι* (< τουρκ. *kara* «μαῦρος» + οὐσ. *dağ* «βουνό») μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ οὐρανικοῦ [ɣ]. Ὁ τύπος *Καραντάι* δὲν καταγράφεται, ὥστόσο τὸν διασώζει ἡ προφορικὴ παράδοση στὸ στόμα τῶν χωριανῶν καὶ τῶν κατοίκων τῶν γειτονικῶν κοινοτήτων².

Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ ὅμοια ὀρωνύμια: *Cerno Gora* (σλαβ.), *Mali i Zi* (ἀλβ.), *Schwarzwald* (γερμ.) κλπ. καθὼς καὶ τὸ προσηγ. *καραδαϊλίτικο*, τὸ «τὸ μεγάλο περίστροφο ποῦ ἔφεραν οἱ Μαυροβούνιοι καβάσηδες»³.

Μαυρονόρος, ὁ [stun manvunópɔ] - (356)

Ὄνομασία κοινότητας στὶς Α πλαγιές τοῦ δασωμένου σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ βουνοῦ Κασιδιάρης. Πβ. καὶ Λαμπρίδη⁴ ὁ ὁποῖος παραθέτει σὲ αἰτ. τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Μαυρονόρον*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τοῦ ἐπιθ. *μαῦρος* καὶ τοῦ ἄρσ. οὐσ. ὄρος, ὁ. Τὸ ἄρσ. οὐσ. ὄρος, ὁ προέρχεται ἀπὸ μεταπλασμὸ τοῦ οὐδ. οὐσ. ὄρος, τὸ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ σημασιολογικὰ ὅμοιο βουνός, ὁ⁵.

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ τοπν. λημματοθετεῖται ἐδῶ.

3. Μπόγκα, *Τουρκ. λέξεις*, 28.

4. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 52, σημ. 1.

5. Εἶναι γνωστός κι ἀπὸ ἄλλα παραδείγματα ὁ μεταπλασμὸς οὐδ. σὲ -ος σὲ ἄρσ. σὲ -ος ποῦ ὀφείλεται σὲ ἀναλογία πρὸς σημασιολογικὰ ὅμοια ἄρσ.: π.χ. τὸ *ἄνθος* - ὁ *ἄνθος*, τὸ *βράχος* - ὁ *βράχος*, τὸ *ὄνειδος* - ὁ *ὄνειδος*, τὸ *τέλος* - ὁ *τέλος*, τὸ *τρύγος* - ὁ *τρύγος* κλπ. (βλ. G. N. Hatzidakis, *Einleitung in die neugriechische Grammatik*, Leipzig 1892, 354 κέξ. · Φιλήντα, *Γλωσσογν.* 3, 6).

Μαυρόπουλο, τὸ [sto παντόπουλο] - (369)

Ἵονομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Πογωνίου, κοντὰ στὸ ὁποῖο βρίσκονται τὰ ἐρεῖπια ἄγνωστης μεσαιωνικῆς πόλης¹. Ἐναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1431 στὸ κατάστιχο τοῦ Αγνανίδ, ὡς οἰκισμὸς στὸ βίλαετι τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν, καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν, *Μαυρόπουλος*² μὲ μεταπλασμό. Τὸ ἐπὼν, *Μαυρόπουλος* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν, *Μαῦρος*³ καὶ τὴν κατάλ. οἰκογενειακῶν -*όπουλος*⁴.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται ὡς ὄνομα χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Χαλκίδας.

Μέβγεσδα ἦ [st ménvezdá] - (341)

Ἵονομασία συνοικισμοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸς σήμερα καὶ μὲ τὸ εἰσημολογημένο ὄνομα *Παλαιόπτυργος* (μετον. 1.4.1927). Ὁ Λαμπρίδης ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τοὺς τύπους *Μεῦγεσδα* καὶ *Μεῦγισδα*⁵.

Τὸ τοπν. προέρχεται⁶ ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο **medvédja* μὲ τροπὴ στὰ σλαβ. (βουλγ.) τοῦ *dj* σὲ *zd*⁷, ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. στὴν ἑλληνικὴ τοῦ σλαβ. ἐμὲ [e]: **[medvežda]*, ἀντιμετάθεση τοῦ *dv* σὲ *[vd]* καὶ ἀνομοιοτυπικὴ τροπὴ τοῦ *[d]* σὲ *[y]*: *[(v)d - (ž)d] > [v]y - (ž)d]*. Ὁ σλαβικὸς ἐπιθετ. τύπος **medvédja* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. **medvédь* «αὐτὸς ποῦ τρώει μέλι // ἡ ἀρκοῦδα» (< *medь* «μέλι»)⁸ καὶ τὴν κατάλ. -*ja* (ἀρσ. -*ja*)⁹.

Πβ. καὶ τὰ πολυάριθμα τοπν. ἀπὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Medved*, *Mečka Rjaka* (βουλγ.), *Mékija Kamen* (γιουγκ. Μακ.), *Medvedica*, *Medvedja*, *Medvigje*, *Medved* (σερβοκρ.), *Medvedica*, *Medvejek*, *Medvedje Brdo* (σλοβ.), *Medvedice* (σλοβακ.), *Medvězí* (τσεχ.), *Niedźwiady*, *Niedźwiedz*,

1. ΜΕΕ, στὸ λ.

2. Τὸ προσων. ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὴ μεσν. ἐποχὴ στὸν Moritz (Moritz 2, 49).

3. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ ὅμοια ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἐπὼν.: *Καρὰς* (< *καρὰς* < τουρκ. *kara*), *Τσοῦρνος* (< σλαβ. *čern*), *Νήγρης* (< ἰταλ. *negro*), *Ζέζας* (< ἀλβ. *zezë*, -*a*) κλπ.

4. Τριανταφυλλίδης, 77, 117 (σημ. 197), 124.

5. Λαμπρίδου, Ἀγαθουργήματα 1, 172 καὶ 2, 191.

6. Βλ. καὶ Vasmer, 41.

7. Γιὰ τὴν τυπικὴ στὴ βουλγ. τροπὴ τοῦ -*dj*-σὲ -*zd*-βλ. Vasmer, 295 κίεξ. Malingoudis, Studien, 148-150 τοῦ ἴδιου, «Frühe apotropäische Personennamenbildungen im Slavischen», ZfB 23/1 (1987) 33.

8. Miklosich, 186, στὸ λ. *medь*.

9. Miklosich, Bildung, 207. Malingoudis, Studien, 79 (λ. *Odja*).

Niedźwiedza (πολ.), *Medvidь*, *Medveža*, *Medvižje* (οὐκρ.), *Mjadzvedzičbi* (ρωσ.) κλπ.¹.

Μέγκουλη, ή [zd mēngul'í] - (361)

Όνομασία συνοικισμού που αρχικά ανήκε διοικητικά στην κοινότητα *Κεράσοβο* (Πογωνίου) απ' όπου αποσπάστηκε (2.6.1932). Είναι γνωστός σήμερα και με το επίσημο όνομα *Περιστέρι* (μετον. 12.3.1928).

Το τοπν. είναι δυνατό να προέρχεται ή

α) από το έπων. *Μεγκούλης* -πβ. και έπων. *Μεγκούλας*² - (< άλβ. *mjegullë*, -a «ή όμίχλη»³ μεταφορικά για να δηλώσει άνθρωπο «βλοσυρό, συνοφρυωμένο»⁴) με μεταπλασμό σε θηλυκό γένος, από σύγχυση του γένους στον έμπρόθετο τύπο έκφορας: [zd mēngul'í] = α) στον *Μέγκουλη*, β) στη *Μέγκουλη*.

ή β) κατευθείαν από το άλβ. ουσ. *mjegull/ë*, -a «ή όμίχλη».

Πβ. και τοπν. ή *Ράχη του Μεγκούλη* (Ζαγ.)⁵. Τοπν. *Μίγκλουλη* καταγράφεται και στην περιοχή *Άργυροκάστρου*⁶

Μελιγκοί, οί [sts milingús] - (192)

Όνομασία χωριού στην περιοχή *Τσαρκοβίστας* χτισμένου στις ΒΑ υπώρειες του βουνού *Όλύτσικα*. Ο *Λαμπρίδης*⁷ αναφέρει το τοπν. με τον τύπο «χωρίον *Μηλιγκούς*». Τόσο ό *Vasmer*⁸ όσο και ό *Georgacas*⁹ αναφέρουν από το Νομό *Ίωαννίνων* δύο τοπν. με τους τύπους: *Μελιγκούς* και *Μελιγκοί*. Πρόκειται όμως για το ίδιο τοπωνύμιο.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεί στο άνδρων. *Μελιγκού*, ή. Το τοπν. προήλθε από τον έμπρόθετο φωνητικό τύπο τής

1. Miklosich, *Bildung*, 282. Vasmer, 41. Šmilauer, 119.

2. Τριανταφυλλίδης, 71, όπου τὰ έπων. ανάγονται στο τουρκ. *menkul* «κινητός, μεταφερόμενος», σημασίες που δέν θα μπορούσαν, κατά τή γνώμη μου, εύκολα να δημιουργήσουν έπωνυμα.

3. Χριστοφορίδης, 215.

4. Βλ. και T. Johalas, «Considerazioni sull' Onomastica e Toponomastica albanese in Grecia», *Balkan Studies* 17, 2 (1976) 316.

5. Οίκονόμου, *Ζαγόρι*, 696-697.

6. Άραβαντινού, *Χρονογραφία* 2, 362.

7. Λαμπρίδου, *Άγαθοεργήματα* 2, 70.

8. Vasmer, 41.

9. Georgacas, *Place and other Names*, *ZfB* 2, 46.

ἐκφορᾶς τοῦ ἀνδρωνυμικοῦ: [*sts milingús*] = στῆς Μελιγκοῦς, τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς αἰτ. πληθ. τοῦ ἄρσ. (=στοὺς Μελιγκοὺς) ἀπ' ὅπου τὸ τοπν. σὲ ὀνομαστική: οἱ Μελιγκοί.

Ὁ Vasmer¹ τὰ σχετικὰ τοπν. πού παραθέτει: Μελιγγοῦς (Ἰωάνν.), Μελίγκοβα (Ἀμβρακία), Μέλιγος (Τρίκ.), Μεληγοῦ (Κυνουρία), Μελίγοι/Μελίγγοι (Μεσσηνία) προσπαθεῖ νὰ τὰ συνάψει μὲ τὸ ὄνομα τοῦ σλαβ. φύλου τῶν Μελιγκῶν. Δέχεται ὡστόσο ὅτι τὸ τελευταῖο εἶναι δύσκολο νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὰ σλαβικά².

Τὸ ἀνδρων. Μελιγκοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρσ. προσωπ. Μελιγκός ἢ Μελίγκος (πβ. καὶ ἐπών. Μελιγκάκος)³ καὶ τὴν ἀνδρων. κατάλ. -οῦ⁴.

Τὰ προσωπ. Μελίγκος ἢ Μελιγκός μπορεῖ νὰ ἔχουν προέλθει:

α) Ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *μελικός (<μέλι + ἐπιθετ. κατάλ. -ικός) «μελιχρῶς, καφετής» μὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου (πβ. ἀπὸ τὴ Μάνη: μελιγκιά μέλισσα «μέλισσα μὲ μέλι», μελιγκιά γίδα «καφετιά γίδα» καὶ οὐσ. μελιγκό, τὸ «μυρμήγκι»⁵). Τὴν ἄποψη ἔχει διατυπώσει ὁ Georgacas⁶, ὁ ὁποῖος τὴ στηρίζει στὸν ὀξυτονισμό τῶν: Μελιγκός, Μελιγκοί, ἐπιχείρημα σοβαρό⁷, ἀλλὰ στὴν περίπτωση τοῦ Ἡπειρωτ. τοπν. ἀποδυναμωμένο, ἀφοῦ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ ἀνδρων. σὲ -οῦ, τύπος ὁ ὁποῖος δὲν μπορεῖ νὰ πιστοποιήσῃ τὸν τόνο στὸ ἄρσ. προσωπωνύμιο (βλ. σημ. 4). Στὴν περίπτωση πού εἶναι ὀρθὴ ἡ ἐτυμολογία τοῦ Georgacas, οἱ τύ-

1. Vasmer, 41, 72, 94, 155, 170.

2. Βλ. Vasmer, 170.

3. Georgacas, *Place and other Names*, *ZfB* 2, 47.

4. Ὁ ὀξυτονισμὸς τοῦ ἀνδρων. δὲν προϋποθέτει φυσικὰ καὶ ὀξυτονισμό τοῦ ἄρσ. προσωπωνυμίου. Ἔτσι τὸ ἀνδρων. Μελιγκοῦ θὰ μπορούσε μὲ τις ἴδιες πιθανότητες νὰ ἔχει προέλθει εἴτε ἀπὸ ὁ Μελιγκός εἴτε ἀπὸ τὸ Μελίγκος. Πβ. Βασίλης /-οῦ, Μιχάλης /-οῦ κλπ. καὶ Κολιός /-οῦ, Κακαβάς /-οῦ, Λουκάς /-οῦ κλπ.

5. Πβ. καὶ ἀλβ. *miligon/ë*, -a «τὸ μυρμήγκι», λ. ἡ ὁποία κατὰ τὸν Meyer πρέπει νὰ ἀναχθεῖ στὴ λ. μελιγγόνι ἀπὸ τὴ Μεσσηνία, τὴν Κρήτη κλπ. (Meyer, *EW alb. Spr.*, 269).

6. Βλ. Georgacas, *Place and other Names*, *ZfB* 2, 46-50.

7. Τὸ ἐπιχείρημα ἐπικαλεῖται γιὰ νὰ ἀπορρίψει τὴν ἐπιχειρηματολογία τῶν Grégoire καὶ Skok, οἱ ὁποῖοι ἀνάγουν τὴν ὀνομασία τοῦ σλαβ. φύλου τῶν Μελιγκῶν στὰ σλαβ. **Melinki* (< *Mělnik*) καὶ **Melniki* ἀντίστοιχα (ἀπὸ τὸ σλαβ. *měľь* «ἡ ἄργιλλος // τὸ ἄργιλλῶδες ἔδαφος κλπ.»), παραθέτοντας τὸ σλαβ. *čelnik* πού ἔδωσε τὸ ἑλλ. προσηγ. τσέλιγκας, ὅχι ὁμῶς *τσελιγκός, ὅπως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ ἀκριβὲς παράλληλο πρὸς τὰ **Melinki*, **Melniki* → Μελιγκοί. Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ Georgacas καὶ ἡ ἀπόρριψη τῶν παραπάνω ἐτυμολογιῶν τῶν Grégoire καὶ Skok νομίζω πὼς εἶναι πειστικὴ.

ποι τῶν τοπν. μὲ [i] μποροῦν νὰ ἀποδοθοῦν ἢ σὲ βόρειο φωνηεντισμὸ ἢ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὴ λ. μῆνιγξ - μηνίγγι/μελίγκι κλπ.¹. Ὁ τύπος τέλος τοῦ προσωπ. *Μελίγκος* ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *μελιγκὸς μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου νομίζω πῶς δικαιολογεῖται, ἀφοῦ τὰ ἐπίθ. πού μεταβάλλονται σὲ κύρια ὀνόματα ἀνεβάζουν συνήθως τὸν τόνο: λαμπρὸς > Λάμπρος, σεμνὴ > Σέμνη, χαλαρὸς > τοπν. *Χάλαρα*, φαιδρὸς > *Φαῖδρος* κλπ.².

β) Ἀπὸ τὸ σλαβ. (σερβ.) προσωπ. *Milipko* (καὶ τὸ βουλγ. θηλ. *Milinka*) < σλαβ. *milь* «ἀκριβός, ἀγαπητός»³ μὲ ἠχηροποίηση τοῦ [k] σὲ [g] στὸ σύμφων. σύμπλεγμα [ηk] καὶ τροπὴ στὴν ἑλλ. τοῦ [i] σὲ [e] κοντὰ στὸ ὑγρὸ [l]: θηλιά>θειλιά, θηλυκὸ>θειλυκὸ, θηλύκι>θειλύκι, μηνίγγι>μελίγγι κλπ.⁴.

Μελίσσι, τὸ [stu milís] - (293)

Ὄνομασία νεότερου σχετικὰ οἰκισμοῦ πού συγκροτήθηκε ἀπὸ ἀρβανιτόβλαχους ποιμένες οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐκεῖ τὶς μόνιμες κατοικίες τους. Ἐνδεικτικὸ εἶναι ὅτι ὁ οἰκισμὸς δὲν ἔχει ἀκόμη ἐκκλησία οὔτε συναντιοῦνται ἀγιώνυμα τοπν. στὴν περιοχὴ.

Τὸ τοπν. εἶναι ζῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *μελίτσι*, τὸ σὲ περιληπτικὸ ἐνικό. Ἡ ὀνομασία ὀφείλεται σὲ προεξέχοντα βράχο στὸ κάτω μέρος τοῦ ὁποίου μαζεύονταν σμῆνη μελισσῶν (*μελίτσι*), ἀπ' ὅπου μάζευαν μέλι («τρυγοῦσαν» κατὰ τὴν τοπικὴ ἔκφραση) ὅλες οἱ ὄμορες κοινότητες καὶ ἰδιαίτερα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Λίθινο.

Μελισσόπετρα, ἡ [zd melisópetra] - (31)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία τῆς Κόνιτσας καὶ στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Ἄωου.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὰ κοινὰ ΝΕ οὐσ. *μελίτσι*, τὸ (βλ. προηγούμενο τοπν.) καὶ *πέτρα*, ἡ.

Μέρου, α [améru] - (93)

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀρομ. ὀνομασία ἑνὸς βλαχόφωνου χωριοῦ στὴν

1. Georgacas, *δ.π.*, 48.

2. Θωμοπούλου, *Κέως*, 158· Ἀντιχάρισμα, 202.

3. Miklosich, *Bildung*, 74.

4. Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. Miklosich, *Bildung*, 74, 161 καὶ Šmilauer, 122.

ἐπαρχία Μετσόβου πού εἶναι γνωστό καί μέ τὸ ἑλλ. ὄνομα *Μηλιά*¹.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καί προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρομ. ἀρσ. οὖσ. *mer* καί *μέρου* «ἡ μηλιά»² μέ ἀνάπτυξη προθετικοῦ *a*-³.

Κατὰ τὴν παράδοση τὸ χωριὸ ὀφείλει τὴν ὀνομασία του σὲ μιὰ μηλιά πού βρισκόταν κοντὰ στὸ χάνι τοῦ χωριοῦ.

Μεσαριά, ἡ [zd mesarjá] - (20)

Ὄνομασία τοῦ μεσαίου ἀπὸ τοὺς τρεῖς⁴ οἰκισμοὺς πού συναποτέλεσαν μία κοινότητα μέ τὸ ὄνομα *Μόλιστα*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *μέσος* ἀπ' ὅπου τὸ μεσν. *μεσάρις*. Ἀπὸ τὸ *μεσάρις* + τὴν κατάλ. -έα: *μεσαρέα*, ἡ «τὰ μεταξὺ ἐσπαρμένων ἀγρῶν ἢ ἄλλως ὅπωςδήποτε περιοριζόμενα ἐδάφη» καί μέ συνίτηση *μεσαριά*, ἡ «ἀγρὸς ἄσπαρτος ἐν τῷ μέσῳ ἐσπαρμένων, τὸ μὴ ἐσπαρμένον μέρος ἀγροῦ τινός»⁵.

Τὰ τοπν. πού σχηματίζονται μέ τὴν κατάλ. -(α)ριά, ἡ ὁποία ἔχει τοπικὴ σημασία, ὅπως φαίνεται καί ἀπὸ τὰ τοπν.: *Ἀλαταριά*, *Ἀσβεσταριά*, *Πλακαριά*, *Πλυταριά* κλπ.⁶, εἶναι δυνατό νὰ προέρχονται ἢ α) ἀπὸ ἐπαγγελματικὰ σὲ -άρης (*ἀλατάρης*, *ἀσβεστάρης* κλπ.) καί τὴν τοπικὴν κατάλ. -έα ἢ β) κατευθεῖαν ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ προσηγ. καί τὴν τοπικὴν κατάλ. -αριά.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καί στὸ *Ζαγόρι*⁷ καί στὴν *Καστάνιανη* (*Κόνιτσα*) ὡς «ὀνομασία τῆς κεντρικῆς συνοικίας τοῦ χωριοῦ»⁸.

1. Ὅπως σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀναφέρει ὁ Συμεωνίδης (*Εἰσαγωγή*, 63) δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει ποιὸς εἶναι ὁ ἀρχικὸς τύπος καί ποιὸς ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ ἄλλου.

2. Παραπαγι, 794· Νικολαΐδη, *Λεξ.*, 290· μέ τὸν ἴδιο τύπο σὲ οὖδ. γένος δηλώνεται ὁ καρπὸς, τὸ μῆλο.

3. Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀρομ. εἶναι ἡ ἀνάπτυξη προθετικοῦ *a*- ἰδιαίτερα σὲ λ. πού ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ ὑγρά *l, r* (Ν. Κατσάνη-Κ. Ντίνα, *Γραμματικὴ τῆς κοινῆς κουτσοβλαχικῆς*, Θεσσαλονίκη 1990, 20 καί 33).

4. Οἱ ἄλλοι δύο οἰκισμοὶ εἶναι τὸ *Γαναδιὸ* καί τὸ *Μποτσιφάρι*. Τὸ τελευταῖο μετονομάστηκε σὲ *Μοναστήρι*.

5. Γ.Ν. Χατζιδάκη, «Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως *Μεσαρέας*», *Ἀθηνᾶ* 6 (1984) 3-4· τοῦ ἴδιου, «Δύο λέξεις περὶ τῆς λέξεως *Μεσαρέας*», *Ἀθηνᾶ* 12 (1900) 205-206· τοῦ ἴδιου, *MNE* 1, 354 καί 2, 433· τοῦ ἴδιου, «Μεθοδικὰ καί ἐτυμολογικά», *Ἀθηνᾶ* 36 (1924) 203-204. Πβ. καί Χατζιδάκη, *Γλωσσ. μελ.*, 115-179.

6. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 69, 80, 250, 251.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 200-201.

8. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 237.

Μεσοβούνι, τὸ [stu misunín] - (59)

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου στὸ ΒΔ ἄκρο τῆς περιοχῆς του.

Τὸ τοπωνύμιον προέρχεται ἀπὸ τὸ σύνθ. ουσ. *μεσοβούνι < ἐπίθ. μέσος καὶ τὸ οὐσ. βουνί, ὑποκορ. τοῦ ἀρχ. βουνός¹ (πβ. καὶ βραχοβούνι, μαυροβούνι, πετροβούνι, ριζοβούνι κλπ.) μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴ σύνθεση, ὅπως πραγματοποιεῖται καὶ στά: μεσολούρι, παλιοκούτι, παλιοπαίδι κλπ. Ἐὰς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ἡ σημερινὴ θέσις τοῦ χωριοῦ δὲν δικαιολογεῖ τὴν ὀνομασία του, ἀφοῦ αὐτὸ σήμερον δὲν βρίσκεται «ἀνάμεσα σὲ βουνά». Τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ μεταφέρθηκε στὴ θέσις αὐτὴ μαζὶ μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ ἀπὸ περιοχῆ, κοντὰ στὸ σημερινὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπου, περιοχῆ πού πρᾶγματι βρισκόταν «ἀνάμεσα σὲ βουνά». Ἐτσι ἡ ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν Γ. Ἀναγνωστοπούλου «χωριὸν κείμενον ὄντως μεταξὺ δύο βουνῶν»² εἶναι ἐσφαλμένη (ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴ πού ἔγραφε εἶχε πραγματοποιηθεῖ ἡ μεταφορά τοῦ χωριοῦ) ἐκτὸς ἂν αὐτὸς ἀντλοῦσε τὴν πληροφορία του ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη³.

Μετζιτιές, ὁ [stum medzith'é] - (339)

Ὄνομασία κοινότητος πού εἶναι γνωστὴ σήμερον καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κεφαλόβρυσος* (μετον. 14.1927). Τὸ χωριὸ κατοικεῖται καὶ ἀπὸ βλαχόφωνους, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης⁴: «...ἀνάμικτοι δὲ (ἐνν. Βλάχοι) μόνον 143 (δηλ. οἰκογένειες) εἰς τὸ νεοσύστατον χωριὸν τοῦ Παργῶν Μετζιδιέ...»⁵.

Τὸ τοπν. μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ: α) κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προ-

1. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 41, 51.

2. Ἀναγνωστοπούλου, *Συμβολή*, 93.

3. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 19.

4. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 2, 12.

5. Σύμφωνα μὲ πληροφορίες ἀπὸ ἄλλες βλαχόφωνες περιοχὲς τῆς Ἠπείρου (περιοχὴ Μετσόβου, βόρειο καὶ ἀνατολικὸ βλαχόφωνο Ζαγόρι), οἱ βλαχόφωνοι τοῦ Κεφαλόβρυσου μιλοῦν ἕναν τύπο βλαχικῆς πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὸν δικό τους καὶ αὐτὸ λόγω τοῦ ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀλβανία. Αὐτὴ ἡ πληροφορία ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ λ. *mexhidjé* ὑπάρχει ὡς τουρκ. δάνειο στὴν ἄλβ. (βλ. N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische*, Wiesbaden 1975-1976, τ. 2, 92) καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Πάργας στὴν ὁποία εἶχαν ἐγκατασταθεῖ Ἀρβανίτες, ὅπου μετζητιές, ὁ «τουρκικὸ νόμισμα ἐπὶ σουλτάνου Μετζήτ» (βλ. N. Τσιάκα, «Πάργα - στεριά», *HE* 17 [1968] 46).

σωπ. *Μετζιτιές*¹, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρομ. *megidié* «αὐτὸς ποὺ ἀνήκει στὴ διαχείριση τοῦ σουλτάνου Megid»² (< τουρκ. *mecidî* «αὐτὸ ποὺ ἔχει δημιουργηθεῖ ἢ ἰδρυθεῖ κλπ. ἀπὸ τὸν ἢ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ σουλτάνου Abdülmecit»³) ἢ β) ἔδαφονύμιο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπίσης ἄρομ. *megidié* «ὁ πορφυρόχρωμος»⁴.

Μέτσοβο, τὸ [stu métsunu] - (90)

Ὄνομασία κωμόπολης, διοικητικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ κέντρου τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας. Ἀπὸ τοὺς βλαχόφωνους συνηθίζεται καὶ μὲ τὸ ἄρομ. τοπν. α *Μίντζου* (βλ. παρακάτω).

Τὸ τοπν., ἀπ' ὅσο γνωρίζω, ἀπαντᾷ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ «Χρονικὸν τῶν Ἰωαννίνων», κείμενο ποὺ ἀποδιδόταν ἐσφαλμένα στοὺς μοναχοὺς Κομνηνὸ καὶ Πρόκλο⁵, μὲ τὸν τύπο *Μέτζοβον* τόσο στὸ ἀρχικὸ κείμενο (τοῦ 1442), ὅπου: «Ἀλλὰ καὶ τὸν τιμιώτατον Ἡσαΐαν, τὸν καθηγούμενον τοῦ Μετζόβου,...» ὅσο καὶ στὴ δημώδη ἐπιτομή (τοῦ 18. αἰ.): «...περνῶντας τὸν Πίνδον, ἤγουν τοῦ Μετζόβου τὸ βουνί...» καὶ «Μάλιστα τὸν ὀσιώτατον τοῦ Μετζόβου ἠγούμενον...»⁶, ἀλλὰ καὶ ἀργότερα μὲ τὸν τύπο *Μέτσοβο* («...τὸ βουνὸν τοῦ Μετσόβου...»)⁷.

Γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἔχουν διατυπωθεῖ οἱ ἀκόλουθες ἐτυμολογίες:

α) Τῆ σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν., ὅπως ἀναφέρει ὁ Vasmer⁸, ὑπεστήριξε ἀρχικὰ ὁ Hilferding, χωρὶς ὅμως μαρτυρίες καὶ ἀποδείξεις γιὰ τὴν παραπάνω προέλευση.

β) Τῆ σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν. ἐπαναλαμβάνει ὁ Weigand⁹, ὁ

1. Πβ. τὰ ἐπὶ. *Μετζηδιές, Μετζητάκος, Μετζιδάκης* κλπ. (ΟΤΕ Ἀθ.).

2. Parahagi, 793.

3. Steuerwald, 616.

4. Parahagi, 797.

5. Οἱ συγγραφεῖς τοῦ «Χρονικοῦ τῶν Ἰωαννίνων» Κομνηνὸς καὶ Πρόκλος εἶναι ἀνύπαρκτοι (βλ. Βρανούση, *Χρον. Ἡπείρου*, 88 καὶ τοῦ ἴδιου, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 57, σημ. 1).

6. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 91, κεφ. 23, στίχ. 21-23 / 75, κεφ. (=σ. χφ.) 3, στίχ. 7-8 καὶ 91, κεφ. (=σ. χφ.) 25, στίχ. 39-40, ἀντίστοιχα.

7. N.A.Bees, «Prosopographisches Hagiologisches und Kunstgeschichtliches über den hg. Bessarion, den Metropolit von Larissa (+ 1540)», *Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher* 4 (1923), 362.

8. Vasmer, 41.

9. G. Weigand, *Die Aromounen*, τ. 1, Leipzig 1895, 149.

ὁποῖος ἀνάγει τὸ τοπν. σὲ ἓναν ἀρχ. βουλγ. τύπο **Mečono* «ἀρκουδότοπος». Ὡστόσο ὁ Vasmer δὲν ἀποδέχεται τὴν παραπάνω ἐρμηνεία, ἀφοῦ τόσο στὰ σερβοκρ. *mečka, meče* «ἀρκουδάκι» ὅσο καὶ στὰ βουλγ. *mečъk, mečka* δὲν μαρτυρεῖται τὸ ἔρρινο φωνῆεν τῆς ἀρχικῆς ἀμάρτυρης λέξης. Ὁ ἴδιος ὑποστηρίζει τέλος πὼς τὸ α' μέρος τοῦ τοπν. δὲν μπορεῖ νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὰ σλαβικά.

γ) Τέλος ἡ παράθεση στὸ τοπν. *Μέτσοβο* τοῦ *Μεσόβουνον*¹, πού ὑποδηλώνει κάποια ἐτυμολογικὴ σχέση τῶν τοπωνυμικῶν τύπων εἶναι ἀπίθανη, ἀφοῦ ἀνυπέρβλητες φωνητικὲς δυσκολίες ἀποτρέπουν μιὰ ἐτυμολογία τοῦ τοπν. *Μέτσοβο* ἀπὸ τὸν τὸν τύπο *Μεσόβουνον*.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβικά, παρὰ τὴ ρητὴ ἀντίρρηση τοῦ Vasmer, ἐξακολούθησε νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ νὰ θεωρεῖται, παρὰ τὰ κενά της, ὡς ἡ μόνη πιθανή. Ἡ κατάλ. ἐξάλλου -ονο ἐνθάδου ἐν αὐτῇ τὴν ἀντίληψη τόσο σὲ ἐπιστημονικοὺς κύκλους ὅσο καὶ σὲ ὅσους ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἱστορία, λαογραφία κλπ. τοῦ Μετσόβου², ὅπου κατὰ κόρον ἐπαναλαμβάνεται ὡς αἰτία τῆς δημιουργίας τοῦ τοπν. ἢ ὑπαρξῆς στὴν περὶοχὴ ἀρκουδάς.

Ὅμως:

α) Τόσο ὁ Miklosich³ ὅσο καὶ ὁ Šmilauer⁴ παραθέτουν πολυάριθμα τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρον τὰ ὁποῖα ὁμως σχηματίζονται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸν τύπο *mednědъ* «ἀρκουδάς», ἐνῶ ἡ ρίζα *meč-* ἐμφανίζεται σποραδικά: στὸ σερβ. τοπν. *Meči Dol* καὶ ἀπὸ τὸν ὑποκορ. τύπο *mečka* τὰ τοπν: *Mečkonaс* (σερβ.) καὶ *Mečkin Kamen* (γιουγκ. Μακεδ.).

β) Εἶναι γνωστὸ πὼς ἡ σλαβ. ἀρχῆς κατάλ. -οβο, -οβα (<σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -ονο, -ονα) εἰσηλθε ὡς δάνεια κατάλ. στὰ ΝΕ ιδιώματα καὶ χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὸ σχηματισμὸ σποραδικὰ προσηγορικῶν (πβ. τὰ Ἡπειρωτ. *καστανίκουβο* καὶ *σταρίκουβο* γιὰ τὰ «καρύδια μὲ πολλὰ νεῦρα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν βγαίνει εὐκόλα ἡ τροφή τους»⁵), ἰδιαίτερα ὁμως προσωπωνυμίων (πβ. τὰ ἐπίσης Ἡπειρωτ. ἀνδρῶν. *Κώστοβα*, *Μάνθο-*

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 107.

2. Πβ. π.χ. Γ. Πλατάρη, *Τὸ σημειωματάρειο ἐνὸς Μετσοβίτη*, ὅπου ἡ σλαβ. ἐτυμολόγησις τοῦ τοπν. ὡς «ἀρκουδότοπος» ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξῆς στὴν εὐρύτερη περὶοχὴ τοῦ Μετσόβου τῶν ἀρομ. τοπν. *Οὔρσα ντι λα Φάλε* καὶ *Οὔρσα ντι Βάλια Κάλντα*.

3. Miklosich, *Bildung*, 282.

4. Šmilauer, 119.

5. Μπόγκας 1, 147, στὸ λ. *κάκουψα*, *τά*.

βα, Μίχοβα, κλπ.¹⁾ και τὰ πολυάριθμα τοπν.: Ἀναστάσοβα, Γιαννάκοβο, Γραμματικόβο, Κατσίκοβον, Κεράσοβο, Κρυφοβό(ς), Μαύροβο, Μιχάλοβο, Νίκοβα, Νίκοβο κλπ.²⁾ Γίνεται λοιπὸν φανερὸ πὼς ἡ κατάλ. -οβο, -οβα δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγεῖ ἀποκλειστικὰ σὲ μιὰ σλαβ. ρίζα και νὰ μᾶς κατευθύνει κατ' ἀνάγκην στὴν ἀναζήτηση μιᾶς ἐτυμολογίας ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. *Μέτσοβο* πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. και νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Μέτσ(ι)ος / Μέτζ(ι)ος* και τὴ δάνεια σλαβ. ἐπιθετ. -κτητ. κατάλ. -οβο γιὰ νὰ δηλώσει ἀρχικὰ τὸν τόπο ποὺ ἀνήκε στὴν παραπάνω οἰκογένεια και ἔπειτα τὸν τόπο ὅπου αὐτὴ ἦταν ἐγκατεστημένη, ἀφοῦ κατὰ τὸν Ἀραβαντινό³⁾: «...Εἰς τὴν θέσιν ταύτην πρὸ τεσσάρων σχεδὸν ἑκατονταετηρίδων κατῴκουν ὀλίγαι τινες οἰκογένειαι Μεγαλοβλαχιτῶν...». Ἐξάλλου εἶναι ἐνθαρρυντικὸ τὸ ὅτι τὸ προσωπ. *Μέτζος*, ὡς βαφτ. και ὡς ἐπών., ἀπαντᾷ στὸ *Μέτσοβο*.

Ἡ ἐτυμολογία ποὺ δίνεται στὸ προσωπ. *Μέτσιος / Μέτζιος* τόσο ἀπὸ τὸν Μπούτουρα ὅσο και ἀπὸ τὸ Σταμνόπουλο⁵⁾, ὅτι δηλ. τὸ ἐπών. προέρχεται ἀπὸ ὑποκορ. *Θωμέτσος* (< *Θωμάς* + κατάλ. -έτσος< ἰταλ. -ezzo), μολονότι πιθανή, δὲν ἐνθαρρύνεται ἀπὸ ἀντίστοιχα συγκεκριμένα βαφτιστικά. Ἔτσι τὰ ὑποκορ. βαφτ. ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴν κατάλ. -έτσος (< ἰταλ. -ezzo): π.χ. *Κωστέτσιος* (< *Κώστας*), *Μανέτσος* (< *Μάνος*), *Πανέτσος* (< *Πάνος*), *Φωτέτσος* (< *Φώτης*) κλπ.⁶⁾ δὲν δίνουν συγκεκριμένους τύπους: **Τέτσος*, **Νέτσος*, **Νέτσος*, **Τέτσος* κλπ.

Ἴσως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸν Τριανταφυλλίδη⁷⁾, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὸ ἐπών. *Μέτσης* στὸ τουρκ. *μες* «ξίφος στενὸ και μυτερό» μὲ ἐναλλαγὴ τῆς κατάλ. -ης/-ος (πβ. *Βαΐτσης / -ος*, *Καρέτσης / -ος*, *Μπολέτσης / -ος* κλπ.) χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἢ ἀπόδοσή του στὸ βυζαντινὸ προσωπ. *Μεζέζιος*⁸⁾ μὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ

1. Μπόγκας 1, 445.

2. Georgakas, *Beiträge* 2, 418· Vasmer, 107, 128, 161, 163, 171.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 107.

4. Κ. Σπανοῦ, «Τὰ ὀνόματα τῶν Μετσοβιτῶν τοῦ 18. αἰ.», *Πρακτικὰ τοῦ Α' Συνεδρίου Μετσοβίτικων Σπουδῶν* (Μέτσοβο, 28-30 Ἰουνίου 1991), Ἀθήνα 1993, 59, 60, 66, 75.

5. Μπούτουρας, 70· Σταμνόπουλος, 142-143.

6. Βλ. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 139.

7. Τριανταφυλλίδης, 71.

8. Moritz 1, 48.

Πβ. και τοπν. Βρύση στο Μέτσοβο και Μέτσοβο, ονομασίες θέσεων στην περιοχή του χωριού Χιονιάδες (Κόνιτσα)¹.

Μιλίχοβο, τὸ [stu milihunu] - (187)

Ὄνομασία οἰκισμού πού εἶναι γνωστός και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μελιά* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. σχηματισμὸ *Milichono* κι αὐτὸς ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Milich* (< *milь* «ἀκριβός, ἀγαπητός»)² και τὴν ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. -ονο³.

Ἡ τροπὴ τοῦ [i] σὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ εἶτε ἀπὸ τὴ γειτνίαση τοῦ [i] με τὸ ὑγρὸ [l] (π.β. *θηλιά* > *θειλιά*, *θηλυκὸ* > *θειλυκὸ*, *μηλίγκι* > *μελίγκι* κλπ.) εἶτε παρετυμολογικά πρὸς τὴ λ. μέλι.

Πβ. τὰ σλαβ. προσωπ.: *Mil*, *Milīgost*, *Milorad*, *Miloslav*, *Milich*, *Milaha*, *Milīha*, *Milechna* κλπ.⁴, ὅπως και τὰ τοπν.: *Milka* (βουλγ.), *Miletina* (γιουγκ. Μακ.), *Milina*, *Milanovac*, *Miladinov*, *Zaselik*, *Milekono Selo* (σερβοκρ.), *Milochon* (σλοβακ.), *Milá*, *Milov*, *Milevo*, *Milipon*, *Milikon* (τσεχ.), *Milte*, *Milkow* (πολ.), *Milce* (ουκρ.), *Mileiki* (λευκορ.), *Milonka* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Μιχαλίτσι, τὸ [stu mihalits] - (129)

Ὄνομασία χωριού στην περιοχή Μαλακασίου, 40 χμ. ΝΑ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. εἶναι κρηιῶν. και προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μιχαλίτσης*⁶ με μεταπλασμο σὲ οὐδέτερο. Τὸ ἐπών. *Μιχαλίτσης* ἀπὸ τὸ βαφτ. (και ἐπών.) *Μιχαήλης* (*Μιχαήλ*) και τὴν ἀνθρωπων. κατάλ. -ίτσης⁷.

Μίντζου, α [a mǐndžʷ] - (90)

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀρομούνικη ὄνομασία τοῦ Μετσόβου. Τὸ ἀντίστοιχο ἐθνικό: *Mǐndžani*.

1. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, HX 9, 226 και HX 12, 238.

2. Miklosich, *Bildung*, 74.

3. Malingoudis, *Studien*, 156-157.

4. Miklosich, *Bildung*, 74-75.

5. Miklosich, *Bildung*, 161· Šmilauer, 122.

6. ΟΤΕ Ἀθ.

7. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 100 και σημ. 170, ὅπου και ἄλλα ἐπών. σὲ -ίτσης ἀπὸ βαφτιστικά.

Κατά τὸν Weigand¹ τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ κάποιο σλαβ. *Mačono* «πόλη μὲ ἀρκοῦδες». Ὁ ἴδιος ἀρνεῖται τὴ σύναψη τοῦ τοπν. μὲ τὸ ἰταλ. ὑδρῶν. *Mincio*².

Κατὰ τὸν Schlösser³ τὰ τοπν. *Μέτσοβο* καὶ *Mîndž*⁴ πρέπει νὰ συναφθοῦν ἐτυμολογικά. Ὁ ἴδιος δικαιολογεῖ τὴν ἐμφάνιση τοῦ *n* στὸν τύπο *Mîndž*⁴ ὡς ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου. Ὡστόσο λόγοι φωνητικοί: ἔλλ. [é] (*Μέτσοβο*) > [í/î] (*Mîndž*⁴), δὲν ἐνθαρρύνουν αὐτὴ τὴν ἐρμηνεῖα⁴.

Κατὰ τὴ γνώμη μου δύο εἶναι οἱ πιθανὲς ἐρμηνεῖες τοῦ τοπν.:

α) Νὰ θεωρηθεῖ κυριώνυμο. Ἐὰν παρατηρήσουμε τὰ τοπν. ποὺ ἀναφέρονται στὰ βλαχόφωνα χωριά, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται μὲ ἔλλ. καὶ ἀρομ. ὀνομασία διαπιστώνουμε ὅτι αὐτὰ ἔχουν μιὰ σημασιολογικὴ συμπτώση: Ἀνήλιο/Κιάρε, Μηλιὰ/Μεγ⁵. Ἄν δὲ λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι τὸ ἐπὼν. *Μέτσοβ*/*Μέτζοβ* (ἀπ' ὅπου κατὰ τὴ γνώμη μου προέρχεται τὸ τοπν. *Μέτσοβο*) εἶναι συγκεκριμένος τύπος τοῦ *Θωμέτσοβ* (βλ. τοπν. *Μέτσοβο*) πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε στὰ ἀρομ. προσωπ. ἀντίστοιχο προσωνύμιο. Καὶ τέτοιο μαρτυρεῖται μὲ τὸν τύπο *Μήτζιος* (καὶ *Μήτζικας*) ὡς συγκεκριμένος τύπος τοῦ προσωπ. *Θαμῖτσιου*⁵, μὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου⁶ ὅπως ὑποδηλώνει τόσο τὸ *τζ* τοῦ βαφτ. ὅσο καὶ τὸ *dž* τοῦ τοπωνυμίου. Κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ λογικὴ θὰ μπορούσε νὰ δικαιωθεῖ ὁ Schlösser, ὅχι ὅμως μὲ κατευθεῖαν συσχέτιση τῶν τοπν. *Μέτσοβο*/*Mîndž*⁴.

β) Νὰ θεωρηθεῖ ζῶν καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀρομ. *mîndzu* ἢ *mântzou* «νεαρὸ ἄλογο (γαϊδούρι ἢ μουλάρη), πουλάρη»⁷, ἄγνωστο γιὰ ποιά

1. G. Weigand, *Die Aromunen 1*, 149, σημ. 1.

2. Ἡ συσχέτιση τοῦ τοπν. *Μίντζου*, μὲ τὸ ἰταλ. *Mincio* ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὸν Μπάσια (βλ. Β. Σκαφιδᾶ, «Ἱστορία τοῦ Μετσόβου», *HE* 10 [1961] 972) καὶ ἀπὸ τὸν Γ. Πλατάρη (*Τὸ σημειωματάριο ἐνὸς Μετσοβίτη*, κ.ἄ.).

3. R. Schlösser, *Historische Lautlehre des Aromunischen von Metsovon*, Hamburg 1985 (= *Balkan Archiv* 3) 21-22.

4. Τὸ τονισμένο [é] τῆς ἔλλ. δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀποδοθεῖ μὲ [i] ἢ (ἀκόμη περισσότερο) μὲ [î] (βλ. Κατσάνη, 46-48).

5. Ν. Κατσάνη, *Ὄνομαστικὸ Νυμφαίου (Νέβεσκας)*, Θεσσαλονίκη (Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη ἀρ. 72) 1990, 56 καὶ Κ. Ντίνα, *Κοζανίτικα ἐπώνυμα 1759-1916*, Κοζάνη 1995, 175. Πβ. καὶ προσωπ. *Γεώργιος Μίντζης* (Χρ. Καρδάρη, *Ἡ γερμανικὴ προπαγάνδα στὴ γερμανοκρατούμενη Μακεδονία*, Βουλγαρικὴ Λέσχη Θεσσαλονίκης [1941-1944], Ἀθήνα 1997, 141).

6. Πβ. ἀπὸ τοῦ Schlösser, ὁ.π., σχετικὰ παραδείγματα.

7. Parahagi, 813· Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 279.

αίτια. Ἡ λ. καὶ στὰ ρουμ. μὲ τὸν τύπο *mînz* «τὸ πουλάρι»¹, ὅπου καὶ τοπν. *Mînza* καὶ *Mînzica*². Τόσο τὸ ἀρομ. ὅσο καὶ τὸ ρουμ. προσηγ. θεωροῦνται ὡς «σκοτεινῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς» κατὰ τὸν Tiktin³, ἐνῶ κατὰ τὸν Meyer-Lübke⁴, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει προσηγ. καὶ ἀπὸ ἄλλες ρομανικὲς γλῶσσες, ἀνάγονται στὸ λατ. **mandius* «πουλάρι // βόδι».

Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ συναφῆ τοπν. ἀπὸ τὸ Ζαγόρι: Ἰαλογόδρομος, Γαΐδαρος, Καρτέρι στὸ Μουλάρι, Μούλα (τὸ τοπν. καὶ στὴν Τριφυλία) κλπ.⁵.

Μοκοβίνα, ἦ [zd mukunína] - (234)

Ἵονομασία χωριοῦ στὴν περιοχή Τσαρκοβίστας.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer⁶ σχετίζεται μὲ τὸ σλαβ. τοπν. *Bukovina* «δάσος μὲ ὄξιές» (< σλαβ. *bukъ*), ἄποψη ἢ ὁποία προϋποθέτει ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [b] μὲ [m] στὴν ἑλληνικὴ. Ὡστόσο στὸ κεφάλαιο μὲ τὶς ἀποδόσεις τῶν σλαβ. φθόγγων στὴν ἑλλ.⁷ δὲν ἀναφέρεται καμιά τέτοια ἐξέλιξη καὶ μόνο τὸ παράδειγμα τοῦ τοπν. *Μοκοβίνα* μένει γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐξέλιξη [b] > [m]⁸. Ἐξάλλου τὰ τοπν. ποὺ ἐμφανίζονται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο καὶ ἀνάγονται στὸ σλαβ. *bukъ* ἐμφανίζουν πάντα [b] καὶ ὄχι [m]: *Μπόκοβο* (Κόνιτσα), *Μποκοβικόν* (Τρίκ.), *Μπουκοβίτσα* (Καρδίτσα), *Μπουκοβίνα* (Ἡλεία), *Μποκοβίνα* (Ἀρκαδία), *Μπούκοβο* (Δράμα)⁹.

Γι' αὐτὸ θεωρῶ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *stokono* (< *stokъ* «ἡ συκιά // ἡ χαμαικέρασος»¹⁰) καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-ina*¹¹ μὲ ἀφαίρεση τοῦ *s-* στὴν ἑλληνικὴ στὴ συμπεροφορὰ τοῦ τοπν. μὲ τὸ θηλ. ὄρθρον *τῆς* στὴ γεν. ἐνικοῦ.

1. Κοτολούλης, 321.

2. Jordan, *Topon. romîn.*, 397 καὶ 455.

3. Tiktin 2, 676-677.

4. Meyer-Lübke, ἀριθμ. 5289.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 70, 96, 310, 427· Georgacas-McDonald, 199.

6. Vasmer, 41.

7. Vasmer, 247 καὶ 294.

8. Vasmer, 253· πβ. καὶ Weigand, 34-36.

9. Βλ. Vasmer, 42, 95, 143, 156, 227.

10. Miklosich, 311.

11. Miklosich, *Bildung*, 211, ὅπου καὶ τὰ τοπν.: *Bezovina*, *Borovina*, *Grabovina*, *Vrhvina* κλπ.

Ἐκ τῶν σλαβ. οὐσ. σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Σμόκοβο*, (Ἰωάνν., Καρδ., Φθιώτ., Δωρ.), *Σμοκοβίνα* (Θεσπρ.)¹ καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Smokvica* (βουλγ.), *Smokvica* (γιουγκ. Μακ.), *Smokono*, *Smokonica*, *Smokvica*, *Smokovina*, *Smokovljani* (σερβοκρ.), *Smokvica* (σλοβ.)².

Μολιβαδιά, ἡ [zd mul'vadja] - (158)

Ἐπωνυμία μικροῦ οἰκισμοῦ στὴν κοινοτική περιοχή τοῦ χωριοῦ Σερβιανά.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἡπειρωτ. προσηγ. *μουλ'βάδα*, ἡ «εἶδος μεγάλου ἀχλαδιοῦ»³ καὶ τὴν κατάλ. -ιά. Ἡ κατάλ. -ιά εἶναι δυνατό νὰ εἶναι περιεκτική, μπορεῖ ὥστόσο νὰ πρόκειται γιὰ τὴ δηλωτική φυτῶν κατάλ. -ιά (<-έα) ἀπ' ὅπου *μολιβαδιά*, ἡ (ὅπως καὶ τὰ *κερασιά*, *λεμονιά* κλπ.), λ. ἡ ὁποία δηλώνει τὸ δέντρο ποὺ παράγει *μολιβάδες*. Στὴ β' περίπτωση τὸ προσηγ. *μολιβαδιά* χρησιμοποιεῖται ὡς τοπωνύμιο σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

Τὸ Ἡπειρωτ. οὐσ. *μουλ'βάδα* προέρχεται ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ οὐσ. *μολίβι*, τὸ καὶ τὴ μεγεθ. κατάλ. -άδα⁴ μὲ στένωση τοῦ ἄτονου [o] σὲ [u] καὶ ἀποβολὴ τοῦ [i] σύμφωνα μὲ τὸ βορειοελληνικὸ φωνηεντισμό.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καὶ στὸ Ζαγόρι⁵. Πβ. καὶ τοπν. *Μολυβάδα* ἀπὸ τὴ Λάκκα Σούλι⁶ καὶ *Μολιβάδες* στὴν περιοχή τοῦ χωριοῦ Κουτρολάδες (Ζίτσα Ἰωανν.).

Μόλιστα, ἡ [zd mól'sta] - (22)

Ἐπωνυμία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Κονίτσης. Περιλαμβάνει τρεῖς συνοικισμοὺς (*Γαναδιό*, *Μεσαριά*, *Μποτσιφάρι* - ἐπίσ. *Μοναστήρι*). Σημειώνεται ἐδῶ ὅτι τὸ γενικὸ τοπν. *Μόλιστα*, ὅπως ἐξάλλου φαίνεται, δὲν ἀποτελεῖ τὴν ἀρχική ὀνομασία ἑνὸς τῶν τριῶν οἰκισμῶν. Οἱ τρεῖς οἰκισμοὶ (*Γαναδιό*, *Μεσαριά*, *Μποτσιφάρι*) προέκυψαν, κατὰ τὴν παράδοση, ἀπὸ ἀρχικὸ χωριὸ ποὺ βρισκόταν στοὺς πρόποδες τοῦ ὑψώματος *Γύφτισσα*, στὴ γενικότερη θέση *Λειβάδι* καὶ εἰδικότερα στὴ θέση *Σουπόστιανη*, ὅπου καὶ ὑπολείμματα κτισμάτων. Ἡ διάλυση τοῦ ἀρχι-

1. Vasmer, 51, 97, 107, 117 καὶ 65 ἀντίστοιχα.

2. Miklosich, *Bildung*, 317· Šmilauer, 164.

3. Μπόγκας 1, 239.

4. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 60 κέξ.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 203.

6. Σπ. Μουσελίμη, «Τοπωνύμια τῆς Λάκκας Σουλίου», *ΗΕ* 25 (1976) 50.

κοῦ χωριοῦ ὀφείλεται σὲ ἐπιδημία εὐλογιᾶς ποὺ τὸ ἀποδεκάτισε καὶ ὀδήγησε τοὺς κατοίκους του στὴν ἴδρυση τῶν σημερινῶν οἰκισμῶν.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ θεωρηθεῖ:

α) Φυτώνυμο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄλβ. οὐσ. *moll/ě*, -a «ἡ μηλιά // τὸ μῆλο» (< λατ. *melum*)¹ καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἄλβ. περιεκτ. κατάλ. -*ishta* (< σλαβ. -*išta*)².

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Μόλα* (Ἄττικῆ³, 2 θέσεις στὴν Τριφυλία⁴ καὶ στὴν περιοχή τοῦ Σουλίου⁵), *Μόλεξα / Μόλιζα* (Τριφυλία⁶ καὶ Ἀργολίδα⁷) < ἄλβ. *mollëzë* «μηλίτσα»⁸ καὶ *Μολίστι* (στὴν περιοχή Μπερατίου)⁹.

β) Κατὰ τὸν Ζαίμον¹⁰ (τὸ τοπν. δὲν περιλαμβάνεται στὰ σλαβ. τοπν. τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὸν Vasmer) εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Molo/Mole* καὶ τὴν πατρωνυμικὴ κατάλ. -*ist-* (< *-itj-)¹¹. Τὰ προσωπ. ἀπὸ τὸ σλαβ. *modla* «τὸ εἶδωλο // αὐτὸς ποὺ εὐχεται στὸ θεό»· πβ. καὶ τὰ ρ. *modliti* «παρακαλῶ» καὶ *modliti se* «προσεύχομαι»¹² μὲ ἐξέλιξη τοῦ ἀρχ. σλαβ. *dl* σὲ *l*¹³.

1. Meyer, *EW alb. Spr.*, 285· Γκίνης, 259· *Etalog*, 732. Πβ. καὶ Χρ. Γκούτου, *Μολιστινά*, Ἀθήνα 1983, 33, ὅπου ἀναφέρεται μετὰ τῶν ἄλλων: «...Ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ «μολιστινὸ κρασί» κατάντησε ακριβοθώροτο, ἐνῶ τὰ μῆλα, σὲ μεγάλες ποσότητες μένουν ἀδιάθετα γιατί κανένας δὲν τὸ βλέπει συμφέρον νὰ τὰ ἐμπορευτεῖ...».

2. Φουρίκη, Ἀττικῆ 42, 129, σημ. 4· Γεωργακά, *Συμβολή*, 66· Malingoudis, *Studien*, 154. Πβ. καὶ προσηγ. *mollshite*, -ja στοῦ Ν. Γκίνη, *Ἑλληνοαλβανικὸ λεξικό*, Ἰωάννινα 1993, στὸ λ. *μηλεώνας*.

3. Φουρίκη, Ἀττικῆ 41, 138.

4. Georgacas-McDonald, 197.

5. Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 11 (1962) 553.

6. Georgacas-McDonald, 333.

7. Δ. Βαγιακάκου, «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ συγχρόνου τοπωνυμικοῦ τῆς Ἀργολίδος», ἀνάτ. ἀπὸ τὰ *Πρακτικὰ τοῦ Β' τοπικοῦ συνεδρίου Ἀργολικῶν Σπουδῶν*, Ἀθήναι 1989, 353.

8. Φουρίκη, Ἀττικῆ 41, 138. Τὰ τοπν. σχηματίζονται πιθανότερα μὲ τὴν περιεκτ. κατάλ. -*ëza* καὶ ὄχι τὴν ὑποκοριστικὴ. Βλ. καὶ τοπν. *Λάλιζα*.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 381.

10. Ζαίμον, *Anciens noms*, 405.

11. Malingoudis, *Studien*, 158.

12. Miklosich, 199· Vasmer, *REW* 2, 149· *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 563.

13. Τὸ ἀρχ. σλαβ. *dl* ἀποδίδεται μὲ *l* στὰ νότια καὶ ἀνατολικά σλαβικά, ἐμφανίζεται δὲ στὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ὡς *λ* (βλ. Vasmer, 292).

Πβ. τὰ σλαβικὰ προσωπ.: *Modlirad, Modlena, Modil, Modlo, Modlik, Modyl* κλπ.¹ καὶ τὰ τοπν. *Molište* (βουλγ.), *Molić* (σερβοκρ.), *Modlany, Modlin, Modline* (τσεχ.), *Modlica, Modlinów* (πολ.), *Molenka* (ρωσ.) κλπ.².

Πβ. ἐπίσης καὶ τοὺς στίχους ἀπὸ ποίημα τοῦ Ρ. Ἀποστολίδη:
Μόλιστα, Μόλιστα / τὸ σλάβικο ὄνομά σου εἶναι γλυκὸ/
τὸ σλάβικο ὄνομά σου εἶναι γυναικείο, / καὶ σ' ἀγαπῶ³.

Μονοδέντρι, τὸ [stu munuđéendr / stu manadéendr] - (65)

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἐπίθετο *μονός*, πού ὡς α' συνθετικό με τὸν τύπο *μονο-* σημαίνει ὅτι αὐτὸ πού δηλώνεται ἀπὸ τὸ β' συνθετικό εἶναι ἓνα καὶ μοναδικὸ ἢ γίνεται μιὰ φορὰ ἢ σὲ μιὰ χρονικὴ περίοδο⁴, καὶ τὸ οὐσ. *δεντρί*, τὸ (μετγν. *δενδρίον*, *δένδριον*, ὑποκορ. τοῦ ΑΕ *δένδρον*)⁵ με ἀνέβασμα τοῦ τόνου, ὅπως καὶ τὰ: *καυτί-παλιοκούτι*, *παιδί-παλιοπαίδι* κλπ. Ὁ τύπος *μαναδέντρι* ἀπὸ τὸ *μονοδέντρι* παρετυμολογικὰ πρὸς τὴ λ. *μάν(ν)α*. Ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ «ἐκ κολοσιαίου δέντρου (ἐλάτης) ὑψουμένου παρὰ τὴν ἄλλοτε μονὴν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, βληθέντος ὑπὸ κεραυνοῦ καὶ σωζομένου μέχρι τὸ 1840»⁶.

Μόσιορη, ἡ [st móšurⁱ] - (355)

Ὄνομασία κοινότητος ἐστὴν περιοχὴ Κουρεντοχωρίων πού εἶναι γνωστὴ καὶ μετὰ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Σιταριά* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀλβ. οὐσ. *mosh/ë, -a*, «ἡ ἡλικία»⁷ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-sor*⁸ ἀπ' ὅπου ἐπίθ. **moshór* μετὰ τὴ σημασία «παλιός, ἀρχαίος» κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. *fshat, -i* ἢ *katund, -i* «τὸ χωριὸ» γιὰ νὰ δηλώσει τὸ «παλιοχώρι». Τὸ ἀνέβασμα τοῦ τόνου ἐστὶν ἐλλ. κατὰ τὴν χρῆση τοῦ ἐπιθ. ὡς κυρίου ὀνόματος⁹.

1. Miklosich, *Bildung*, 78· Schlimpert, *Slaw. PN*, 88-89.
2. Miklosich, *Bildung*, 163· Šmilauer, 122-123.
3. Χαρ. Γκούτου, *Μολιστινά*, Ἀθήνα 1983, 106.
4. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὸ λ.
5. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.
6. Δ. Σάρρου, «Ζαγοριακῶν θεσμίων ἔρευνα», *HX* 2 (1927) 292-293, ὅπου καὶ περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τοὺς τύπους τοῦ τοπωνυμίου.
7. Γκίνης, 261· Buchholz, 333.
8. Camaj, *Lehrbuch*, 56.
9. Βλ. Θωμοπούλου, *Κέως*, 158· Ἀντιχάρισμα, 202.

Ἡ ἀλβ. λ. *moshë* προέρχεται ἀπὸ τὸν παλαιότερο τύπο *motsë* «ὁ γέροντας, ὁ ἡλικιωμένος» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ *mot-shë* (< *mot* «χρόνος, ἔτος» < ΙΕ ρίζα **mē-* ἀπ' ὅπου ἑλλ. μέτρον, λατ. *metior* κλπ.). Ἀπὸ τὰ ἀλβ. ἢ λ. στὰ ρουμ., ὅπου *mos* «παλαιὸς» καὶ στὰ ἄλλα νεολατινικά ἰδιώματα τῆς Βαλκανικῆς (ἀρομ., μεγλεν., ἰστρορ.) ὅπου *mosu*, *moaşă*¹.

Μοσπίνα, ἡ [zd muspína] - (199)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Κουρεντοχωρίων, γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Λύγκος² (μετον. 20.9.1955).

Τὸ τοπν. πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὖσ. *mostь* «σανιδογέφυρα (σὲ ἔλος) // γέφυρα»³ καὶ τὴν κατάλ. *-ipa*, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται γεωγραφικοὶ ὄροι⁴, μὲ τροπὴ τοῦ [o] σὲ [u] εἴτε λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ ἢ λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ (χείλωση), τὸ ὁποῖο πιθανῶς συνετέλεσε στὴν τροπὴ (ἀφομοίωση κατὰ τὸ σημεῖο τῆς ἀρθρωσης) τοῦ [t] σὲ [p].

Πβ. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: Μοστίτσι (Ἀχαΐα) καὶ Μοστενίτσα (Ἡλεία)⁵ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Mosta* (βουλγ.), *Mostica*, *Moston* (γιουγκ. Μακ.), *Mostina*, *Mostine*, *Mostane*, *Moščenica*, *Moštanica* (σερβοκρ.), *Mostec*, *Most*, *Moščinica* (σλοβ.), *Moštenica*, *Mostište* (σλοβακ.), *Mostec*, *Moštenice* (τσεχ.), *Mostek* (πολ.), *Mostište*, *Mosty*, *Moston*, *Zamostje*, *Mostkon* (οὐκρ.), *Zamosce* (λευκορ.), *Mostište* (ρωσ.) κλπ.⁶.

Μουγκλιοί, οἱ [sts muηgl'ús] - (100)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ ποὺ εἶχε ἀποσπαθεῖ ἀπὸ τὴν κοινότητα Καβαλάρι τοῦ Ζαγορίου (27.3.1954). Σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Καρυές (μετον. 20.3.1939).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη⁷ ὁ ὁποῖος σημειώνει χαρακτηριστικὰ: «...Μογγλιοί (τόπος συννεφώδης)...».

1. G. R. Solta, *Einführung in die Balkanlinguistik*, Darmstadt 1980, 57-58.

2. Πβ. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 99-100, ὅπου στὸ λ. Λύγκος ἀναφέρει: «Ἀρχαία τῆς Ἠπείρου πόλις κειμένη κατὰ τὰ Κούρεντα πλησίον ἴσως τοῦ νῦν χωρίου Μοσπίνας».

3. Miklosich, 203· Vasmer, *REW* 2, 163.

4. Malingoudis, *Studien*, 155.

5. Vasmer, 136 καὶ 143.

6. Miklosich, *Bildung*, 285· Šmilauer, 124.

7. Λαμπρίδου, *Μαλ. 1*, 14.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀνδρων. *Μουγκουλιού* καὶ ἰδιαίτερα στὸν ἐμπρόθ. τύπο τῆς ἐκφορᾶς [sts muŋgl'ús] (= στῆς *Μουγκουλιούς*) ποὺ θεωρήθηκε ὡς τύπος ἐμπρόθετης αἰτ. πληθ. σὲ ἄρσ. γένος (=στοὺς *Μουγκουλιούς*)¹ ἀπ' ὅπου ἢ ὄνομ. *Μουγκλιοί, οἱ*.

Τὸ ἀνδρων. *Μουγκουλιού* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. **Μουγκούλης* καὶ τὴν ἀνδρων. κατάλ. -οῦ. Τὸ ἐπών. **Μουγκούλης* προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μουγκός*² + τὴν ἀνθρωπων. ὑποκορ. κατάλ. -ούλης (πβ. *Πανάγος - Παναγούλης, Πράσος - Πρασούλης, Τερζῆς - Τερζούλης* κλπ.)³ ἢ ἀπὸ ἐπών. *Μεγκούλης* (< ἄλβ. *mjegull/ë, -a* «ἡ ὀμίχλη»)⁴ μὲ τροπὴ τοῦ [e] σὲ [u] ἐξαιτίας τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ [m] (χειλωση).

Μουζακαῖοι, οἱ [sts muzak'éus] - (159)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ ἀρχικὰ τῆς κοινότητος *Κουτσολιό* ἀπ' ὅπου ἀποσπάστηκε καὶ ἀποτέλεσε (21.1.1928) αὐτοτελὴ κοινότητα.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν πληθ. τύπο *Μουζακαῖοι*, τοῦ οἰκογεν. ὀνόματος *Μουζάκης* + κατάλ. -αῖοι, κατάλ. ἢ ὁποῖα, ὅπως καὶ ἡ κατάλ. -άδες, δηλώνει τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα καὶ σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση τὸν τόπο ὅπου αὐτὰ εἶναι ἐγκατεστημένα.

Τὸ ἐπών. *Μουζάκης* τόσο κατὰ τὸν Σταμνόπουλο ὅσο καὶ κατὰ τὸν Georgacas⁵ εἶναι ἄλβ. ἀρχῆς καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *muzaqi* «μοσχάρι, δαμάλι».

Εἶναι πιθανὴ ὁμως ἡ προέλευση τοῦ ἐπων. ἢ ἀπὸ μεσν. ἑλλ. *μουζάκιον* «εἶδος παπουτσιοῦ»⁶ ἢ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μούζας* (< μεσν. *μούζα*, ἢ «ἡ μαυροῦλα, ἡ μούτζα»⁷) καὶ τὴν ἀνθρωπων. κατάλ. -άκης.

1. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο σχηματίζονται ἀρκετὰ τοπν. στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων (πβ. *Καξοί, Κουκλιοί, Μελιγχοί* κλπ.).

2. Τριανταφυλλίδης, 54· *ΟΤΕ* Ἀθ.

3. Τριανταφυλλίδης, 99.

4. Αὐτὴ τὴν ἄλβ. λ. εἶχε ἴσως ὑπόψη τοῦ ὁ Λαμπρίδης ἐρμηνεύοντας τὸ τοπν. *Μογγλιοί* ὡς «τόπο συννεφώδη». Πβ. καὶ τοπν. *Μέγκουλη*, ἢ.

5. Σταμνόπουλος, 100· Georgacas-McDonald, 198 καὶ 335.

6. Du Cange, *Gr.*, 959. Γιὰ τὴν προέλευση τῆς μεσν. λ. *μουζάκι(ον)* βλ. καὶ Κ. Καραποτόσογλου, «Γλωσσικά Δωδεκανήσου», *ΛΔ* 22 (1999) 47-48. Δὲν εἶναι ἐξάλλου ἄγνωστα τὰ ἐπών. τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ οὐσ. ποὺ δηλώνουν εἶδη ὑπόδησης: *Παντόφλας, Σκαρπινάκης, Τακούνης, Τσαρούχης* κλπ.

7. Du Cange, *Gr.*, 959· Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στὸ λ. *μούτζα*· Ν. Πολίτου, «Ἵβρι-

Πβ. και προσωπ. *Muzaki* από τις αλβανόφωνες περιοχές της Κάτω Ιταλίας¹ και τα τοπν. *Μουζάκια, τὰ* (Ζαγ.), *Μουζάκι, τό, οί Κερασιές του Μουζάκη* (Πελοπ.), *Μουζακαίικα* (Πάργα), *Μουζάκι* (Καρδίτσα-Ζάκυνθος)².

Μούλες, οί [sts múlis] - (176)

Όνομασία, συνοικισμού αρχικά της κοινότητας *Λαγάτορας* (έπισ. *Μυροδάφνη*) από την όποία αποσπάστηκε (22.11.1928) και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα, γνωστή και με το επίσημο όνομα *Πέρδικα* (μετον. 29.12.1953). Βρίσκεται στην περιοχή Ξηροβουνίου.

Το τοπν. μπορεί να θεωρηθεί ζών. και να αποδοθεί στο κοινό ΝΕ *μούλα, ή* (μεσν. *μούλα* < λατ. *mula*) «τό θηλυκό μουλάρι»³.

Όστόσο μπορεί να είναι όρθή ή άποψη του Μπέττη⁴ ό όποιος αποδίδει το τοπν. στο άλβ. *mull/ë, -a* «τό στομάχι // ή πυτιά των ζώων»⁵ για να δηλώσει συνεκδοχικά την περιοχή με τα πολλά ζώα.

Το ίδιο τοπν. συναντιέται στο Ζαγόρι⁶ και στην Τριφυλία⁷.

Μουρκιοί, οί [sts murk'ús] - (110)

Όνομασία κοινότητας, γνωστής σήμερα και με το επίσημο όνομα *Ήλιόκαλη*⁸ (μετον. 1.4.1927) στην περιοχή Μαλακασίου.

Το τοπν., που παραδίδεται και με τον τύπο *Μουρκιοῦς*, είναι κυριών. και προέρχεται από το άνδρων. *Μουρκιοῦ* και ιδιαίτερα από τον έμπροθ. τύπο της γεν. στή *Μουρκιοῦς* (ένν. τό χωράφι, τό κτήμα κλπ.),

στικά σχήματα. Λαογραφία 4 (1913-1914), 621 κέξ.· Φ. Κουκουλέ, «Παρατηρήσεις εις τό έλληνικό γλωσσάριον του Du Cange», *Ήθηνά* 42 (1930) 60.

1. E. Cabej, «Die Herkunftsfrage der albanischen Kolonien in Italien im Lichte vornehmlich der Sprache und der Eigennamen», *Proceedings 8th ICOS*, 78.

2. Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 206· Georgacas-McDonald, 198· *Λεξικόν των δήμων, κοινοτήτων και οικισμών της Ελλάδος*, Ήθηναι 1963, 100.

3. Ανδριώτη, *Έτυμ. λεξ.*, στή λ. Ή λ. ως προσηγ. έπίσης στην άρομ.: *mulā* (Paparagi, 828-829), στην άλβ. *mull/ë, -a* (Buchholz, 335) και στη σλαβ. *mulъ* (Miklosich, 204).

4. Μπέττη, *Όνοματολογία*, 110.

5. Γκίνης, 262· Buchholz, 335.

6. Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 310.

7. Georgacas-McDonald, 199.

8. Ή μετονομασία όφείλεται σε παρακείμενο, γυναικειό άλλοτε, μοναστήρι της *Παναγίας της Ήλιόκαλης* < ήλιόκαλη «έκείνης της όποίας τό πρόσωπο λάμπει σαν τον ήλιο» (βλ. *MEE* και Μπόγκας 1, 134).

τύπος ὁ ὁποῖος φωνητικά: [sts murk'ús] ἦταν ἴδιος μὲ τὸν τύπο τῆς αἰτ. πληθ. τοῦ ἄρσ. (=στοὺς Μουρκιούς), ἀπ' ὅπου καὶ ὄν. Μουρκιοί, οἱ.

Τὸ ἀνδρῶν. Μουρκιοῦ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Μούρκης (καὶ Μοῦρκος, Μούρκας¹ μὲ ἐναλλαγή τῆς κατάλ.) καὶ τὴν ἀνδρῶν. κατάλ. -οῦ (πβ. Βασίλης/-οῦ, Μιχάλης/-οῦ κλπ.).

Τὰ ἐπών. Μούρκης κλπ. σχηματίζονται ἀπὸ τὸ σλαβ. *mrъkъ* «ὁ μέλας, ὁ σκοτεινός»² πβ. καὶ τὸ Ἑπειρωτ. μουρκόβα, ἢ «ἡ παλιογύναικα»³.

Ἀπὸ τῆ σλαβ. λ. σχηματίζονται σλαβ. προσωπ. *Mrčíc, Mrkaja, Mrkoje, Mrkajlo, Mrkajloniíc, Mrkonja, Mrkota* κλπ. καὶ τὰ κυριῶν. τοπν.: *Mrčeno, Mrčevac, Mrčíc, Mrčajevac, Mrkotin* κλπ.⁴.

Γιὰ σημασιολογικὰ ὅμοια ἐπών. βλ. στὸ τοπν. Μαυρόπουλο, σ. 188, σημ. 3.

Μουσιοτίτσα, ἢ [zd mušutítsa] - (183)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή τῆς Τσαρκοβίστας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 3 οἰκισμούς, τὴν Ἄνω Μουσιοτίτσα, τὴν Κάτω Μουσιοτίτσα, καὶ τὴ Νέα Μουσιοτίτσα κοντὰ στὸ Λούρο, στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων - Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸν Λαμπρίδη⁵ στὸ χωριὸ κατοικοῦσαν 70 ἀλβανικὲς οἰκογένειες, πληροφορία ποὺ ἐπαληθεύεται, ἀφοῦ καὶ σήμερα ἀκούγονται στὸ χωριό, ὄχι σπάνια, τὰ ἀρβανίτικα.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. **Myš-ota* (< *mys-ъ* «ὁ ποντικός»⁶ + τὴν κατάλ. -ota[<- ota⁷]) καὶ τὴν πατρῶν. κατάλ. -išt-(<*-itj-) μὲ τροπὴ τοῦ σλαβ. γ σὲ *i* ἤδη στὶς νοτιο-σλαβ. γλῶσσες⁸ καὶ τοῦ [i] σὲ [u] στὴν ἐλληνικὴ ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ (χείλωση). Ἡ κατάλ. τοῦ τοπν. -išta ἀντικαταστάθηκε

1. ΟΤΕ Ἀθ., ὅπου καὶ τὰ ἐπών.: Μουρκιώτης, Μουρκογιάννης, Μουρκούσης, Μουρκοκώστας κλπ.

2. Miklosich, 191, λ. *merk-*.

3. Μπόγκας 2, 229· τόσο ἡ σλαβ. λ. ὅσο καὶ τὸ Ἑπειρωτ. μουρκόβα πρέπει νὰ σχετίζονται ἐτυμολογικὰ πρὸς τὸ ἐλλ. μοῦργ(κ)ος.

4. Miklosich, *Bildung*, 78 καὶ 163.

5. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

6. Miklosich, 208.

7. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται προσωπ. ἀπὸ λ. ποὺ δηλώνουν ζῶα, ὅπως π.χ. *Osota* (< *osa* «σφήκα»), **Pьsota* (< *pьsъ* «σκύλος»), **Vьlkota* (< *vьkъ* «λύκος») κλπ. (βλ. Malingoudis, *Studien*, 79 καὶ 95).

8. Malingoudis, *Studien*, 139 κέξ.

ἀπὸ τῆ συχνῆ καὶ οἰκεία στοὺς ἑλληνόφωνους κατάλ. *-ica*¹.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ τοπν. *Μουσίγια* (Τρίκ.) καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Mišek* (βουλγ.), *Miši*, *Mišinci* (σερβοκρ.), *Misji Potok*, *Misji Dol* (σλοβ.), *Mysí Dol* (σλοβακ.), *Mystice* (τσεχ.), *Myscyn'ce*, *Miškinka* (οὐκρ.), *Μιšeλονka* (ρωσ.) κλπ.².

Ὁ τύπος τοῦ τοπν. *Μουσιωτίτσα* μὲ *ω* ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὰ ἔθνικὰ σὲ *-ιώτισσα*.

Μπάγια, ἦ [zd báia] - (81)

Ὄνομασία χωριοῦ πού βρίσκεται γεωγραφικὰ στὸ κέντρο τῆς περιοχῆς Ζαγορίου. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κῆποι*³ (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ ἄλβ. οὐσ. *bajë* καὶ ἔναρθρα *baja* «τὸ μπάνιο», λ. πού σύμφωνα μὲ τὸν Miklosich⁴ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ μὲ βεβαιότητα σὲ κάποια γλώσσα. Ἀντίθετα ὁ Meyer⁵ σχετίζει τὴ λ. μὲ τὸ σλαβ. *bajja* «λουτρό» ἀπ' ὅπου καὶ τὸ ρουμ. *baje*⁶ «ὄρυχεῖο // τόπος μπάνιου // πηγὴ μεταλλικοῦ νεροῦ»⁷.

Ἡ προέλευση τοῦ τοπν. εἴτε κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. ἀπὸ τὴ σημασία «τόπος μπάνιου» (ἀπὸ τίς ποικλές ὀβίρες πού εἶναι κατάλληλες γιὰ μπάνιο, ἰδιαίτερα τὸ καλοκαίρι πού τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ παύει νὰ ρέει καὶ συγκεντρώνεται μόνο σ' αὐτές) ἢ ἀπὸ τὸ προσωπ. *Μπάγιας* (καὶ *Βάγιας*)⁸ τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἄλβ. ἀρχῆς⁹.

1. Βλ. καὶ Vasmer, 305.

2. Miklosich, *Bildung*, 286· Vasmer, 94· Šmilauer, 126.

3. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται σὲ παρακείμενο τοπν. μὲ τὸ ὁποῖο ὀνομάζονται χωράφια ὅπου καλλιεργεῖται ἰδιαίτερα πατάτα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα γεωργικὰ εἶδη.

4. Fr. Miklosich, *Die romanischen Elemente im Albanischen*, Wien 1871, 4.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 24.

6. Meyer-Lübke, ἀριθμ. 916.

7. Jordan, *Topn. român.*, 52.

8. Σαρρῆ, *Ἀττική*, 155. Ὡστόσο τὸ προσωπ. *Βάγιας* θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ μητρωνυμικὸ ἀπὸ τὸ θηλ. βαπτ. *Βάγια*.

9. Ὡς διαφορετικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν τὰ προσωπ. *Μπάγιος*, τὸ σλαβ. *Bajoslan* ἀπ' ὅπου τὸ σλαβ. βαπτ. *Bajo* (Σταμνόπουλος, 179) καὶ τὸ ρουμ. *Baiu* < *Bajo* (Pușcariu, 381) τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ σχετιστοῦν μὲ τὰ: βουλγ. *bajo* «ὁ μπάρμπα, αὐτὸς πού λέει κουβέντες» (*Βουλγαροελλ. λεξ.*, 27), ἀρχ. σλαβ. *bajo*, ἐκκλ. σλαβ. *baju* «διηγούμαι, συζητῶ», σερβοκρ. *bajati* «συζητῶ, θαυμάζω», σλοβ. *bajati*, τσεχ. *baju* «λέω παραμύθια», βουλγ. *baja* «συζητῶ, κάνω μάγια» κλπ. (Berneker, 39· Miklosich, 5). Ἴσως αὐτὴ τὴν ὁμάδα λέξεων εἶχε ὑπόψη του ὁ Λαμπρίδης (*Ζαγοριακά*, 108) ὅταν συσχέτιζε τὸ τοπν. *Μπάγια* μὲ τὰ: *μπάγιο* «ἀδελφός» καὶ *μπάγια* «μαντεία».

Τὸ ἴδιο τοπν. μὲ τὸν τύπο *Μπαία* στὸ Νομὸ Τρικάλων¹. Πβ. καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τῆ Ρουμανία: *Baia, Baia Mare, Baia Noua, Baia Fier, Baia Episkope, Baiă* κλπ.².

Μπαϊάσα [m baiása] - (53)

Ἄρομουνική ὄνομασία τοῦ χωριοῦ *Βοβούσα* (βλ. σχετικὸ τοπν.) Μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα εἶναι γνωστὸς στοὺς βλαχόφωνους καὶ ὁ ποταμὸς Ἄωος.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρομ. *băiasă* «λίμνη, ἔλος»³, προσηγορ. τὸ ὁποῖο ἀπαντᾷ καὶ στὴ ρουμ. καὶ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ οὖσ. *baie* + ἐπιθετ. κατάλ. *-(i)oasă*⁴. Τὸ οὖσ. *baie* «τὸ λουτρὸ // τὸ ὄρυχειο» σχετίζεται ἀπὸ τὸν Tiktin⁵ μὲ τὸ σλαβ. *banja* καὶ τὸ λατ. *balneum*.

Ἡ λ. ὡς τοπν. στὴ Ρουμανία μὲ τοὺς τύπους *Băiasa, Schitul Băiasa, Băioasa*⁶.

Μπαουσιοί, οἱ [sts baušús] - (221)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ Τσαροκβίστας ποὺ παραδίδεται ἀρχικὰ μὲ τὸν τύπο *Μπαουσιούς* (βλ. ΣΣΕΔΚ).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀνδρων. (τῆς) *Μπαουσιουῦς* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο φωνητικὸ τύπο: [sts baušús] = στῆς *Μπαουσιουῦς*, τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετη αἰτ. πληθ. σὲ ἄρσ. γένος (= στοὺς *Μπαουσιούς*) ἀπ' ὅπου σχηματίστηκε ἡ ὄν. οἱ *Μπαουσιοί*.

Τὸ ἀνδρων. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπαούσης*⁷ καὶ τὴν ἀνδρων. κατάλ. *-ουῦ*. Τὸ ἐπών. *Μπαούσης* πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ τουρκ. *bahus* «ὁ ἔξυπνος // ὁ λογικός, ὁ συνετὸς»⁸ μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ, ἀδρᾶ προφερόμενου τουρκ. [h]. Πβ. καὶ τὰ τουρκ. δάνεια τῆς ἐλλ.: *ἀρτζουάλι*, τὸ < *arzuhal* «αἴτηση, ἀναφορὰ», *ζαϊρές*, ὁ < τουρκ. *zahire*

1. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸν Ἡμερολόγιον* 23/24 (1993) 86.

2. Iordan, *Topon. romîn.*, 52.

3. Papahagi, 260.

4. Iordan, *Topon. romîn.*, 364 καὶ 467.

5. Tiktin 1, 268.

6. Iordan, *Topon. romîn.*, 364 καὶ 467.

7. ΟΤΕ Ἀθ.

8. Steuerwald, 85.

«ζωοτροφή», ἴτς< *hiç* «καθόλου», *καμπαέτι*, τὸ < *kabahat* «τὸ φταίξιμο» κλπ. στὰ ὁποῖα ὁ φθόγγος [h] ἔξαφανίζεται.

Μπαρκμάδι, τὸ [stu barkmáð] - (108)

Ἄρχικὴ ὀνομασία χωριοῦ στὴ ΝΑ ὄχθη τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καστρίτσα*¹ (μετον. 1.4.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. ἄρσ. οὖσ. *bark*, -υ «ἡ κοιλιὰ // τὸ γένος, ἡ γενιά»² (πβ. καὶ ἐπών. *Μπάρκας*) καὶ τὸν ἐπιτασσόμενο στὴν ἀλβ. ἐπιθετ. προσδιορισμὸ *madh* (*i*), θηλ. *madhe* (*e*) «ὁ μέγας»³. Ἡ ὀνομασία τοῦ τόπου μάλλον ἀπὸ τὴν ἐδαφολογικὴ διαμόρφωση τῆς περιοχῆς μεταφορικὰ (ὁ λόφος τῆς Καστρίτσας, ὅπου προϊστορικὰ καὶ νεότερα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα⁴, ὑψώνεται ἐντυπωσιακὰ κοντὰ στὴ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων σὲ ὕψος πάνω ἀπὸ 200 μ.) χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ περίπτωση κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπαρκουμάδης* (ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. *Κοιλαράς*)⁵ μὲ μεταπλασμό.

Μπάρτζι, τὸ [stu bárdz] - (173)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Μανολιάσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποσπάστηκε (10.2.1930) καὶ ἀποτελέσασε ξεχωριστὴ κοινότητα ποὺ εἶναι γνωστὴ ἐπίσης καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἐπισκοπικὸ* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπάρτζης*⁶ μὲ μεταπλασμό ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τοῦ κτήματος: π.χ. τοῦ *Μπάρτζη* τὸ *χωράφι*, τὸ *κτῆμα*, τὸ *χωριό* κλπ. Τὸ ἐπών. *Μπάρτζης* προέρχεται⁷

1. Ἡ νέα ὀνομασία ὀφείλεται σὲ τοπν. ποὺ χαρακτήριζε παρακείμενη «ἐρειπωμένη βουνώδη θέσις» (Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 76). Τὸ τοπν. *Καστρίτσα* δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑποκορ. σχηματισμὸς μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -ίτσα. Πρόκειται γιὰ ἐπιθετ. σχηματισμὸ ποὺ προέρχεται ἀπὸ προσωνυμία τῆς Παναγίας, μοναστήρι τῆς ὁποίας βρισκεται στὴ βόρεια πλευρὰ τοῦ ὑψώματος: **Καστρίτσα* (ἐνν. Παναγία) καὶ *Καστρίτσα* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ.

2. Γκίνης, 46· Buchholz, 50-51· Χριστοφορίδης, 47.

3. Γκίνης, 238.

4. Βλ. Σ. Δάκαρη, «Ἀνασκαφαὶ εἰς Καστρίτσαν Ἰωαννίνων», *Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας* 1951, 173-183 καὶ 1952, 362-383.

5. Georgacas-McDonald, 295.

6. ΟΤΕ Ἀθ.

7. Τὸ προσωπ. *Μπάρτζης* ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Συμεωνίδη (*Εἰσαγωγή*, 58) στὴν ἀλβ. γλώσσα καὶ μάλλον στὸ ἀλβ. ἐπίθ. (καὶ θηλ. οὖσ.) *barxhë* «αὐτὸς ποὺ ἔχει γκριζὰ τρίχα (γιὰ γίδες)» (*Fjalor*, 65). Ὡστόσο θεωρῶ ὡς ὀρθότερη τὴν ἀπόδοση τοῦ προσωπ. στὸ δάνειο τῶν Ἡπειρωτ. ἰδιωμάτων. Ἄς σημειώσουμε ἐπίσης ὅτι τὸ ἀλβ. *barxhë* (ἢ λ. χρη-

ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Μπάρτζος*¹ με ἐναλλαγή τῆς κατάλ. (πβ. *Βαΐτσης/-ος* κλπ.) καὶ τὸ ἐπὼν. *Μπάρτζος* ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *μπάρτζο*, τὸ «μαῦρο κατσίκι με κοκκινωπὸ πρόσωπο»² (< ἄρομ. *bardzu, -dzǎ* «ὁ σταχτής»³).

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Μπάρτζια*, τὰ (*Ζαγ. 2x*)⁴, *Μπάρτζη*, τοῦ -*Μπάρτζι*, τὸ (Πελοπ.)⁵, *Μπάρτζης*, ὁ «ὄνομασία οἰκισμοῦ τοῦ χωριοῦ Πλέσια καὶ ὁ παρακείμενος ξεροχειμαρρος»⁶, οἱ *Στεφάνες* τοῦ *Μπάρτζη* (Κέως), τοῦ *Μπάρτζη* (Κόρινθ.)⁷ καὶ ἐπὼν. *Μπαρτζιώτης* (καὶ *Βαρτζιώτης*)⁸ ἀπὸ ἐθνικό.

Μπάφρα, ἡ [zd báfra] - (168)

ἽΟνομασία νεότερου οἰκισμοῦ πού ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα Νέας Καισάρειας (18.7.1934). Δημιουργήθηκε ἀπὸ πρόσφυγες μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922.

Οἱ πρόσφυγες πού ἐγκαταστάθηκαν στὶς νέες πατρίδες τους μετὰ τὸν ξεσηκωμὸ τοῦ 1922 συνήθως ἔφεραν μαζί τους καὶ τὸ ὄνομα τῆς παλαιᾶς τους πατρίδας μετὸ ὁποῖο ὀνόμασαν τὸ νέο τόπο ἐγκατάστασής τους⁹.

Ὡς ἐκ τούτου τὸ παραπάνω τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ μικρασιατικὸ τοπν. *Μπάφρα* (συνηθίζεται καὶ μετὰ τους τύπους *Πάφρα* καὶ *Βάφρα*). Πιθανῶς ὁ τελευταῖος τύπος νὰ εἶναι ὁ ἀρχικὸς καὶ ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ τουρκ. *yağır* «ἄφθονος, πλούσιος»¹⁰ μετὰθεση τοῦ [r], ἀφοῦ ἡ μικρασιατικὴ *Μπάφρα* βρισκόταν σὲ εὐφορότατη πεδιάδα.

Πβ. καὶ τοπν. *Νέα Μπάφρα* στὸ Νομὸ Σερρών.

σιμοποιεῖται μόνο στὴν τοςκική, πβ. καὶ τὸ ἄρομ. *bardzu, -ǎ*), κατὰ τὸν *Çabej* (2, 172) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *brada* (< *borda*) «τὸ πηγούνι // ἡ γενειάδα».

1. *ΟΤΕ Ἀθ.*

2. *Μπόγκας* 1, 248 καὶ 2, 41 καὶ 153.

3. *Parahagi*, 256.

4. *Οἰκονόμου, Ζαγόρι*, 359.

5. *Georgacas-McDonald*, 203· *Μπίρης*, 198· *Θωμοπούλου, Κέως*, 118.

6. *Λαζάνη, Κατσανοχ. 1*, 440.

7. *Θωμοπούλου, Κέως*, 118.

8. *ΟΤΕ Ἀθ.*· *ΟΤΕ Ἰωανν.*

9. Εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς περιπτώσεις ὅπου ὁ ὀνοματολόγος δὲν μπορεῖ νὰ ταυτίσει τὴ σημασία τοῦ προσηγ., ἀπ' ὅπου τὸ τοπν., μετὰ τὴν πραγματικότητα πού παρουσιάζει ὁ τόπος.

10. *Steuerwald*, 979.

Μπεζάνι, τὸ [stu bižán] - (170)

Ὄνομασία κοινότητας στην περιοχή Μαλακασίου, γνωστῆς καὶ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὸ 1912-13. Πβ. καὶ οἰκισμὸ *Νέο Μπιζάνι* ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ παλιοῦ οἰκισμοῦ κοντὰ στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων - Ἀθηνῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Ἡπειρωτ. τοπν. (κατὰ τὸν Georgacas¹ συναντιέται μὲ τοὺς τύπους: τοῦ *Μπιζάνη* / τοῦ *Μπεζάνου* καὶ *Μπεζάνι* / *Μπιζάνι*²), παρόμοια τοπν. συναντιοῦνται μὲ τοὺς τύπους *Μπεζάνοι*, οἱ (Εὐβοια-ἐπίσημα: Παραδείσιον), *Μπεζάνι* (Λακωνία, ἐπίσημα: Γλυκόβρουση), *Μπεζάνι* / *Πεζιάνι* (Τσακονιά) καὶ *Μπιζάνι* (Τένεδος)³. Σ' αὐτὰ ἄς προστεθοῦν καὶ τὰ τοπν. *Μπισάνη* (περιοχὴ Αὐλώνα), *Μπισάνι* (περιοχὴ Μπερατίου)⁴ καὶ *Bizati* στὸ Πόρτο Χέλι⁵.

Κατὰ τοὺς Vasmer καὶ Weigand⁶ τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ σερβοκρ. *Bežanija* μὲ τὴ σημασία «ἐγκατάσταση φυγάδων, προσφυγῶν».

Κατὰ τὸν Georgacas⁷ τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν καὶ ἀποδίδεται σὲ ἕναν ἀρχικὸ τύπο ἰταλ. προσωπ. *Pisano*. Στηρίζει δὲ τὴν ἄποψή του, τονίζοντας τὶς δυσκολίες ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν σλαβ. ἐρμηνεία τοῦ τοπν., στὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὸ ἰταλ. *Pisano*: α) δικαιολογεῖται τὸ [i] τῆς ἀρχικῆς συλλαβῆς ἀφοῦ ὑπάρχει [i] στὸ *Pisano*, β) ἐρμηνεύεται τὸ [e] στοὺς μὲ *Μπε-/Πε-* τύπους ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ *πεζός* καὶ γ) ἀποδίδεται ἡ ὑπαρξὴ [-ža-] (στὴ γραφὴ -ζια-), ὄχι στὰ σλαβ., ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τοῦ [za] σὲ [ža] σὲ νεότερες ἑλλ. διαλέκτους.

Ὡστόσο, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἀπορριφθεῖ ἡ παραπάνω ἐρμηνεία, μιὰ ἐτυμολόγησις ἀπὸ προσωπ. (πβ. τὸν τοπωνυμικὸ τύπο ἀπὸ τὴν Εὐβοια: *Μπεζάνοι*, οἱ) ποὺ θὰ σχηματιζόταν ἀπὸ τὸ σλαβ. *běgati* «τρέχω, ρέω,

1. Georgacas, *Place and other Names*, ZfB 4, 27-29.

2. Σχεδὸν οἱ ἴδιοι τύποι ἀναφέρονται καὶ ἀπὸ τὸν Vasmer (σ. 42). Οἱ τύποι αὐτοί, ἀνύπαρκτοι τουλάχιστο σήμερα, ὀφείλονται σὲ «ἀποκαταστάσεις» λογίων τῶν παλαιότερων ἐποχῶν, ὅπως π.χ. ὁ Ἀραβαντινός, οἱ ὁποῖοι σὲ δυσερμήνευτα τοπν. δημιούργησαν σχετικὰ προσωπ. γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὰ τοπωνύμια.

3. Georgacas, ὁ.π. Ἀπὸ τὴν Τένεδο σημειώνεται καὶ προσηγ. *μπιζάνι*, τὸ «βίγλα» (σ. 28, σημ. 187), τὸ ὁποῖο κατὰ τὸν Georgacas προῆλθε ἀπὸ τὸ τοπωνύμιο.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 379 καὶ 389.

5. O. Markl, *Ortsnamen Griechenlands in «fränkischer» Zeit*, Graz-Köln 1966, 23.

6. Vasmer, 42· Weigand, 11 καὶ 31.

7. Georgacas, ὁ.π.

καταφεύγω» (πβ. παρατατ., άόρ. *běžo, běžati*)/*běgъ* «φυγή»¹ και την κατάλ. *-jape* με τροπή του *[g+j]* σε *[ž+j]* στα σλαβ. και άπόδοση του σλαβ. *ě* με *[e]* στην έλληνική² είναι έξίσου πιθανή ή και πιθανότερη, άφου άποφεύγεται ή παρετυμολογική τροπή του *[i]* σε *[e]* στην άρχική συλλαβή και ή εξέλιξη του *[-za-]* σε *[-ža-]*. Άντίθετα, έπειδή τα προσωπ. «ταξιδεύουν» μαζί με τους φορεΐς τους, δικαιολογεΐται ή ύπαρξη τύπων με *[bi-]* σε περιοχές με νότιο φωνηεντισμό, τύποι οί όποιοι μποροΐν κανονικά να έχουν προέλθει άπό στένωση άρχικων τύπων σε *[be-]* άπό περιοχές βορείου φωνηεντισμοΐ. Έξάλλου για τον ίδιο λόγο ή έτυμολογική προέλευση των προσωπ. δεν συμβαδΐζει με την έθνολογική ταυτότητα των φορέων τους³. Έτσι ή ύπαρξη άρκετων προσωπ. *Pizani* στην ή άπό την Ίταλία δεν ύποχρεώνει και την άναγωγή του προσωπ. στην ιταλική⁴. Άς σημειώσουμε έπιπλέον ότι, αν δεχτοΐμε την ετυμολόγηση του *Georgacas*, τo τοπν. *Μπεζάνι* θα είναι τo μοναδικό οικωνύμιο του Νομοΐ Ίωαννίνων που σχηματΐζεται άπό προσωπ. ιταλικής άρχής.

Έκτoς αΐτου άπό τo σλαβ. *běgati* σχηματΐζονται στο σλαβόφωνο χωρο τα προσωπ.: *Běhar, Běhan, Běžan, Běgic, Běžic, Běg, Běžk(a)* κλπ.⁶ και τα τοπν. *Beženska Mahla* (βουλγ.), *Běžanija, Běžanići* (σερβοκρ.), *Záběhlá, Běhařovice* (τσεχ.), *Pobieg* (πολ.), *Biž, Ubežici* (οϋκρ.), *Begupka, Bežanь, Běžič* (ρωσ.) κλπ.⁷

Με τα παραπάνω σλαβ. προέπει να συνδεθοΐν άμεσα ή έμμεσα και τα έπων. *Μπέζας, Μπεζάνης, Μπεζάτης, Μπεζανΐδης, Μπεζαΐνης* κλπ.⁸.

Μπεζντούνι, τo [stu bizdún] - (278)

Όνομασία κοινότητας που είναι γνωστή και με τo έπίσημο όνομά της Έλεούσα (μετον. 9.9.1950).

1. Miklosich, 12· Berneker, 54-55· Vasmer, *REW* 1, 67.

2. Weigand, 25· Vasmer, 269· Malingoudis, *Studien*, 136-139.

3. Έτσι οί φορεΐς π.χ. των έπων. *Γολέμης*, (< σλαβ. *golěmъ* «μεγάλος»), *Μπέλος* (< σλαβ. *bělъ* «λευκός»), *Τσοϋρνος* (< σλαβ. *čъrнь* «μαϋρος») κλπ. δεν σημαΐνει κατ' άνάγκη ότι είναι σλάβοι.

4. Βλ. *Georgacas*, δ.π., 28, σημ. 189.

5. Τo προσωπ. δεν περιλαμβάνεται στις σχετικές έργασΐες: J. Untermann, *Die venetische Personennamen*, Wiesbaden 1961 και G. Rohlts, *Antroponimia e Toponomastica nelle lingue neolatine*, Tübingen 1985.

6. Miklosich, *Bildung*, 38· Schlimpert, *Slaw. PN*, 15.

7. Miklosich, *Bildung*, 135· Šmilauer, 39.

8. ΟΤΕ Άθ.

Τὸ τοπν. προέρχεται¹ ἀπὸ τὸ σλαβ. *bezънь* «ὁ γκρεμὸς»² πού εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *bezъ* «χωρὶς, δίχως»³ [πβ. καὶ τοπν. πού σχηματίζονται μὲ τὴν παραπάνω πρόθεση: *Beznodnica* (βουλγ.), *Brezdanica* (σερβοκρ.), *Brezno* (σλοβ.), *Brezdedon* (σλοβακ.), *Bezděkon* (τσεχ.), *Bezchlebie*, *Bez dół* (πολ.), *Bez djanka*, *Bez brydi* (οὐκρ.), *Bez klopoty* (λευκορ.), *Beznodnoe* (ρωσ.)⁴] καὶ τὸ οὐσ. *дьно* «ἔδαφος»⁵.

Πβ. καὶ τοπν. *Μπέζντιανες*, οἱ «τοποθεσία Ἀμαράντου ὀνομασθεῖσα οὕτω ἐκ τῶν πολλῶν βαράθρων» (Κόνιτσα)⁶, *Μπιζντένης* καὶ *Μπιστένι* (Κατσανοχώρια)⁷ καὶ *Μπισδούνι* (Ἄγναντα)⁸, ὅπως καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Bezden*, *Bezdenica* (βουλγ.), *Bezdan*, *Dnonoda* (σερβοκρ.), *Dno* (σλοβ.), *Bezedné* (σλοβακ.), *Bezednice* (τσεχ.), *Bezno* (πολ.), *Bezodnja* (οὐκρ.), *Dno*, *Bezna* (ρωσ.)⁹.

Μπεζντουνόπουλο, τὸ [stu bizdunóplu] - (279)

Συνοικισμὸς ἀρχικὰ τοῦ χωριοῦ Μπεζντούνι ἀπ' ὅπου ἀποσπάστηκε (25.2.1928) καὶ ἀποτελέσσε ξεχωριστὴ κοινότητα, γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἅγιος Ἰωάννης (ἡ νέα ὀνομασία ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου γιὰ τὸ ἱστορικὸ τῆς ὁποίας ὁ Λαμπρίδης¹⁰ μᾶς πληροφορεῖ: «Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἠγέρθη ἕτερος εἰς Μπισδουνόπουλον, ἐνθα μετηνέχθη καὶ ἡ ἐν Ἰωαννίνοις συγκροτουμένη πανήγυρις τῆ 8 Μαΐου εἰς τιμὴν τοῦ Ἁγίου τούτου».

Τὸ τοπν. εἶναι ἑλληνικὸς σχηματισμὸς καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Μπεζντούνι* καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -όπουλο. Ὁ ὑποκορισμὸς γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ τὸ χωριὸ πρὸς τὸ παρακείμενο Μπεζντούνι.

1. Βλ. καὶ Vasmer, 42.

2. Šmilauer, 58· πβ. καὶ βουλγ. *bezъ њеп* «ἄπατος, ἀπύθμενος» (Βουλγαροελλ. λεξ., 37).

3. Miklosich, 12· Berneker, 54· πβ. καὶ Βουλγαροελλ. λεξ., 34 κέξ., ὅπου πλῆθος λέξεων σχηματίζεται μὲ τὸ στερητικὸ πρόθημα *bez-*.

4. Šmilauer, 38.

5. Miklosich, 54· Berneker, 245.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 12, 242.

7. Vasmer, 42.

8. Στ. Φίλου, *Ἄγναντα Ἄρτας*, Αθήνα 1991, 559.

9. Šmilauer, 58-59.

10. Ἰω. Λαμπρίδου, *Περιγραφή τῆς πόλεως Ἰωαννίνων*, ἐν Ἀθήναις 1887, 77, σημ. 2 (συνεκδίδεται μὲ τὰ *Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα* - ἐκδ. Ἑταιρείας Ἡπειρωτ. Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).

Μπέροκο, τὸ [stu bérku] - (198)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Κοστανιανῆς.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer¹ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *berkъ τὸ ὁποῖο μαρτυρεῖται στὰ σλοβένικα μὲ τὸν τύπο *brek* καὶ *breka* «εἶδος ἀχλαδιᾶς», στὰ ρωσικὰ *berək* καὶ *berëka* «*Sorbus torminalis*», στὰ σερβοκροάτικα *brèkinja*, στὰ βουλγαρικὰ *brëkin'a* «τὸ ἴδιο» κλπ.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. ἦ

α) εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπέροκος* μὲ μεταπλασμό σὲ οὐδ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὐσ. *κτῆμα*, *χωριό* κλπ. Τὸ ἐπών., ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1767 σὲ χφ. τοῦ Ἁγίου Ὄρους («... ἡ παροῦσα ῥημάδα ἐστάλθει ἀπὸ τὴν Λάρισαν εἰς τὸν Μπέροκο εἰς τὴν Παναγιῶνα...») ² καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη³. Προέρχεται⁴ ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Berko* (σερβ.) < *berъ* «συλλέγω παίρνω, ἀρπάζω»⁵. Πβ. τὰ ἐπών. *Μπέροκης*, *Μπέροκος*, *Μπέροκοβιτς* ⁶, τὸ τοπν. *Μπέροκος* «ἡ συνοικία τῶν γύφτων στὴν Κόνιτσα»⁷ καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς σλαβ. προσωπ.: *Beroge*, *Berogjević*, *Berilo*, *Beran*, *Beriko*, *Berka*, *Berogš*, *Berivojević*, *Berislav* κλπ., ὅπως καὶ τὰ κυριῶν. τοπν.: *Berkonci*, *Berkasovo*, *Beretines*, *Berisava* (σερβοκρ.), *Beřkonice*, *Beřice*, *Berpon*, *Beranov* (τσεχ.), *Bierzyno*, *Berawa* (πολ.) κλπ.⁸

ἢ β) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *berъ* «ὄχθη // πλευρὰ // βουνό, λόφος»⁹ μὲ τροπὴ τοῦ [g] σὲ [k] στὴν ἐλληνικὴ. Πβ. καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Brega* (βουλγ.), *Brego(v)i* (γιουγκ. Μακ.), *Bregovnik*, *Bregi*, *Bregana*, *Breganica*, *Bregonac* (σερβοκρ.), *Podbreg*, *Bregane* (σλοβ.), *Bregu* (σλοβακ.), *Břehuně* (τσεχ.), *Brzegi* (πολ.), *Berežanka*, *Berežany*, *Bereg* (οὐκρ.), *Beražno* (λευκορ.), *Naberežnoe* (ρωσ.) κλπ.¹⁰

1. Vasmer, 42.

2. Lambros 1, 227 (2589. 26).

3. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 1, 90, σημ. 1.

4. Δὲν νομίζω πιθανὴ τὴ σύναψη τοῦ ἐπών. *Μπέροκος* μὲ τὸ οὐσ. *μπέροκος*, ὁ (ἀπὸ τὸ *μπεκρῆς* < τουρκ. *bekri* κατὰ τὰ *ἀμαθῆς* - *ἄμαθος*, *ἀπρεπῆς* - *ἀπρεπος* κλπ.) καὶ ἰδιαιτέρα ἀπὸ τὸ **μπέρκος* (μὲ μετάθεση τοῦ ρ) δεδομένου ὅτι μόνον ἀπὸ τὸ *μπεκρῆς* ὑπάρχει ἀντίστοιχο ἐπών. *Μπεκρῆς* (καὶ *Βεκρῆς*) καὶ ὄχι **Μπέροκος* / **Βέροκος*.

5. Berneker, 51, στὸ λ. *berъ* Vasmer, REW 1, 80-81.

6. ΟΤΕ Ἀθ.

7. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, ΗΧ 12, 242.

8. Miklosich, *Bildung*, 32 καὶ 130.

9. Miklosich, 10· Berneker, 49-50.

10. Miklosich, *Bildung*, 228· Šmilauer, 38.

Ίσως και τὸ τοπν. *Μπέλκο* «τοποθεσία κοντὰ στὸ ποτάμι»¹ πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *bergъ* μὲ τροπὴ τοῦ [r] σὲ [l] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [rg].

Μπεστιά, ἡ [zd besth'á] - (240)

Ὄνομασία μικρῆς κοινότητας ποὺ ἀρχικὰ ἦταν συνοικισμὸς τῆς κοινότητας *Μουκοβίνα* ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάστηκε (28.9.1935) καὶ ἀποτέλεσε ξεχωριστὴ κοινότητα. Βρίσκεται κτισμένη σὲ ἀπότομη καὶ βραχώδη πλαγιά στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *peštъ* (<*pektъ*) «ὁ βράχος // ἡ σπηλιά»², τὴν ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. *-ja* (ἀρσ. *-jъ*)³ καὶ ἠχηροποίηση τοῦ ἀρχικοῦ [p] σὲ [b] στὴν ἑλλ. στὴ συμπροφορὰ τοῦ [p-] μὲ τὸ [-n] τῆς αἰτ. ἐνικοῦ τοῦ ἄρθρου: [*stin pesth'á* > *besth'á*].

Γιὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς βλ. στὸ τοπν. *Πεστά, τὰ*.

Μπλεθούκι, τὸ [sto bl'eβúk'] - (27)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ σήμερα τῆς κοινότητας *Πλάβαλη* (ἐπίσημα *Ἁγία Βαρβάρα*) ποὺ εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ὄνομα *Πυξαριά* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἀλβ. ρηματικὸ οὖσ. *mb'leθ* (καὶ *mb'ledhj/e, -a*) «τὸ μάζεμα» (ἀλλὰ καὶ «ἡ συγκομιδὴ, ὁ θερισμὸς» ἀπὸ τὸ ρ. *mbledh* «μαζεύω, συγκεντρώνω»)⁴ καὶ τὸ οὖσ. *ujk, -u* (καὶ *ul'k* < σλαβ. *vlъkъ*) «ὁ λύκος»⁵. Τὸ τοπν. πιθανῶς ἀπὸ τὴ σημασία «τόπος ὅπου μαζεύονται οἱ λύκοι»⁶.

Μπλίζγιανη, ἡ [zd blízjan] - (14)

Ὄνομασία κοινότητας⁷ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, γνωστῆς σήμερα καὶ

1. Μαρκόπουλος, 617.

2. Miklosich, 234-235, λ. *pek-III*. Vasmer, *REW* 2, 352.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 72 κέξ. Miklosich, *Bildung*, 206-207. Malingoudis, *Studien*, 153.

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 265. Γκίνης, 246. Buchholz, 309.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 457. Γκίνης, 450.

6. Στὴν ἀλβ. τὰ σύνθετα μὲ ἓνα ἐκ τῶν δύο συνθετικῶν ρηματικῶ οὖσ. γνωρίζουν τὸ σχῆμα: ρηματικὸ οὖσ. + οὖσ. (ὅπως καὶ παραπάνω), ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετο σχῆμα: οὖσ. + ρηματικὸ οὖσ. (βλ. Camaj, *Wortbildung*, 91-92).

7. Κατὰ τὴν παράδοση τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν κοντὰ στὸ Σαραντάπορο. Οἱ κάτοικοι του ὁμῶς ἀναγκάστηκαν νὰ διαλύσουν τὸ χωριὸ τους καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὴ

μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λαγκάδα* (μετον. 20.8.1927). Τὸ τοπν. καὶ μέ τὸν τύπο *Μπλήσδιανη* (ΣΣΕΔΚ).

Τὸ τοπν. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸ σλαβ. **Blizjane* τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ σχηματιστεῖ ἢ ἀπὸ προσωπ. **Blizъ* ἢ ἀπὸ τοπν. **Blizъ* (<σλαβ. *blizъ* «πλησίον» καὶ συγκριτ. *blize*, ἀπ' ὅπου καὶ *blizné* «ὁ δίδυμος»)¹ καὶ τὴν κατάλ. -*jane* μέ τὴν ὁποία σχηματίζονται λέξεις δηλωτικές τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας καὶ ἐθνικά².

Πβ. τὰ ἐπών. *Μπλίζος*, *Μπλιζιώτης* (καὶ *Μπληζιώτης*)³, ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ προσωπ.: *Blizek*, *Blizač*, *Blizmer*, *Blizbor(ic)*, *Blysboricze* κλπ.⁴ καὶ τὰ τοπν.: *Blizkija Dol* (βουλγ.), *Blizanci* (γιουγκ. Μακ.), *Bliznice* (σερβοκρ.), *Blizný Járok* (σλοβακ.), *Blizná*, *Blizejon*, *Blizice*, *Blizkon* (τσεχ.), *Blizny* (πολ.), *Blizniï* (οὐκρ.), *Blizniï Hytor* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Μπογοντσικό, τὸ [sto bogontskó] - (36)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα (στὴν ἀπογραφή τοῦ 1928 ἀριθμοῦσε 99 ἄτομα), ὁ ὁποῖος ἀρχικὰ ἀνήκει στὴν ἐπαρχία Πογωνίου (στὴν κοινότητα *Τσαραπλανά*, ἐπίσημα *Βασιλικό*). Σήμερα ἀπὸ τὸν παλιὸ οἰκισμό διασώζονται κτηνοτροφικὲς ἐγκαταστάσεις καὶ ἐρείπια οἰκιῶν, ἡ περιοχὴ ἀνήκει στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, στὴν κοινότητα *Διπαλίτσα* (ἐπίσημα *Μολυβδοσκεπαστη*). Εἶναι γνωστὸς καὶ μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πογωνίσκος*⁶.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *rogopъ* «τὸ μονοπάτι»⁷ καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -*ъskъ*⁸ μέ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπίθετα ἀπὸ σημερινὴ θέση καὶ λόγω τῶν ληστῶν καὶ λόγω τῶν φιδιῶν ποὺ συναντᾶ κανεὶς καὶ σήμερα στὴν ἀρχικὴ θέση τοῦ χωριοῦ (βλ. καὶ Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 243).

1. Berneker, 61-62· Miklosich, 14-15.

2. Malingoudis, *Studien*, 158.

3. ΟΤΕ Ἀθ.

4. Miklosich, *Bildung*, 32· Schlimpert, *Slaw. PN*, 16.

5. Miklosich, *Bildung*, 131· Šmilauer, 39.

6. Ἡ ἐπίσημη ὀνομασία τοῦ χωριοῦ: *Πογωνίσκος* πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι παράγεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Πογώνι* (βλ. στὸ τοπν. *Βοστίνα*, σ. 61, σημ. 9) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -*ίσκος*, κατάλ. ἢ ὁποία βρίσκεται σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση ἤδη σὲ ἔγγραφα τοῦ 13. αἰ.: *Καμινίσκιν*, *Καμπίσκιν*, *Καστανίσκιν*, *Πηγαδίσκια*, *Σαρπίσκια*, *Σπελιδίσκιν* κλπ. Πβ. καὶ τὰ σημερινὰ τοπν.: *Διαφανίσκος* (Νίσυρος), *Δρύμισκος* (Κρήτη) κλπ. (βλ. Φ. Κουκουλέ, «Αἱ ὑποκοριστικαὶ καταλήξεις -ίσκος, -ίσκιον ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ καὶ Νεῇ Ἑλληνικῇ», Ἀθηνᾶ 41 [1929] 190 καὶ 192-193).

7. Βλ. σχετικὰ στὸ τοπν. *Βοστίνα*, σ. 61, σημ. 9.

8. Miklosich, *Bildung*, 209· Miklosich, *Stammbildungslehre*, 278 κέξ· Malingoudis, *Studien*, 54 καὶ 154.

οὐσιαστικά (καὶ σπάνια ἀπὸ ἐπίθετα): **rogop-ьskъ* καὶ **rogop(ь)ckъ* με τροπή τοῦ *sk* σὲ *ck*¹ καὶ ἀποβολή τοῦ *ь*: καὶ [*βογοπτσκό*] με ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *g* με [γ] στήν ἑλλ.² (λόγιος ἐξελληνισμός) καὶ τὸν τόνο στή λήγουσα ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῶν ἑλλ. ἐπιθέτων σὲ -ικός. Ἡ τροπή τοῦ ἀρχικοῦ [*p*] σὲ [*b*] στήν ἑλλ. ἐπίσης ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συμφοροῦσ με τὸ ἄρθρο στήν αἰτ. ἐνικοῦ.

Μποζανίκο, τὸ [*sto božaniko*] - (348)

Ὄνομασία κοινότητας στήν ἐπαρχία Πογωνίου, γνωστῆς σήμερα καὶ με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ὁρεινὸ (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετικὸ τύπο *božanikъ* ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Božan* καὶ θηλ. *Božana* (< *bogъ* «θεός»³ + κατάλ. *-jan(ь)*⁴, θηλ. *-jana*, με τροπή τοῦ σλαβ. ὑπερωικοῦ *g* σὲ *ž* πρὶν ἀπὸ *j*) καὶ τὴν κατάλ. *-ikъ*⁵.

Πβ. καὶ τὰ ἀκόλουθα τοπν. ἀπὸ το σλαβόφωνο γῶρο: *Bogdan* (βουλγ.), *Boži Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Bogomolje*, *Boženac* (σερβοκρ.), *Božjakono*, *Božji Vrh* (σλοβ.), *Matka Božia* (σλοβεν.), *Božejon*, *Božejovice*, *Božanov*, *Božkon* (τσεχ.), *Božejewo* (πολ.), *Bogorodička* (λευκορ.), *Bogorodsk* (ρωσ.) κλπ.⁶.

Μποτζαράς, ὁ [*stu budzará*] (269)

Ὄνομασία κοινότητας στήν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωρίων, ἀριστερὰ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Ἡγουμενίτσας.

Τὸ τοπν. συνάπτεται ἀπὸ τὸν Vasmer⁷ με τὸ σερβοκρ. τοπν. *Bočar*, ἀποψη γιὰ τὴν ὄψια καὶ ὁ ἴδιος διατυπώνει ἐπιφυλάξεις.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπο(υ)τσαράς* (καὶ *Βο(υ)τσαράς* με λόγιο ἐξελληνισμό)⁸ κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπότσης* (καὶ *Βότσης*)⁹ καὶ τῆ μεγεθ. κατάλ. *-αράς*, ὅπως συναντιέται στὸ

1. Vasmer, 307.

2. Vasmer, 249-250.

3. Miklosich, *Bildung*, 33· Λαμψίδης, 45. Κατὰ τὸν Miklosich (δ.π.), ἡ λ. *bogъ* ποὺ ἔχει τίς σημασίες «θεός» ἀλλὰ καὶ «πλοῦτος, πλούτη» χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ προσωπ. με τὴ σημασία «θεός».

4. Miklosich, *Bildung*, 10.

5. Miklosich, *Bildung*, 208· Malingoudis, *Studien*, 158.

6. Miklosich, *Bildung*, 131-132· Šmilauer, 40.

7. Vasmer, 43.

8. Τριανταφυλλίδης, 86.

9. ΟΤΕ Ἀθ.

σχηματισμό ἐπων.: Ἀναγνωσταράς (<Ἀναγνώστης), Βασιλαράς (<Βασίλης), Γιανναράς (<Γιάννης) κλπ.¹.

Τὸ ἐπών. Βότσης κατὰ τὸν Τριανταφυλλίδη² προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. *noc*, -i «τὸ μικρὸ παιδί (μέχρι τὴν ἡλικία τῶν 12 ἐτῶν)»³. Τὸ γεγονός ὡστόσο ὅτι τὰ ἐπών. Μπότσης/Βότσης πρέπει νὰ εἶναι τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς καὶ ὅτι τὸ ξένο *b* μπορεῖ νὰ ἔχει ἀπόδοση στὴν ἐλλ. μὲ [v] (λόγιος ἐξελληνισμός) καὶ ὄχι τὸ ἀντίθετο (ξένο [v] > ἐλλ. [b]), ὑποχρεώνει τὴν ἀναγωγή τους στὸ ἀλβ. *boc/ë*, -a «ἡ φιάλη» < βενετ. *bozza*⁴, λ. ἢ ὅποια συναντιέται σὲ πολλές βαλκανικὲς γλῶσσες: ἐλλ. μπότσα, ἢ «ξύλινο δοχεῖο κρασιοῦ»⁵, ἀρομ. *božã* «φιάλη»⁶ καὶ στὶς σλαβ. γλῶσσες: βουλγ. *boca*, σερβοκρ. *boca*, σλοβ. *bōca*⁷.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες τὸ σερβοκρ. *Bočar* τοῦ *Vasmer* μπορεῖ νὰ ἔχει ἔμμεση σχέση μὲ τὸ τοπν. *Μποτσαράς* (προέρχονται ἀπὸ τὴν ἴδια ἀλβ. λ.), ἀλλὰ τὸ τοπωνύμιό μας εἶναι ἕνας καθαρὰ ἐλληνικὸς σχηματισμός. Βλ. καὶ τοπν. Ἀλποχώρι *Μπότσαρη*.

Ἄς σημειώσουμε ἐπίσης πὼς στὴν ἐλληνικὴ εἶναι γνωστὸς ὁ σχηματισμὸς παράγωγων προσωπ. μὲ τὶς καταλ. -αρης καὶ -αρας ἀπὸ ἄλλα προσωπ.: π.χ. *Γιάννης*: *Γιάνναρης*-*Γιανναράς*, *Βασίλης*: *Βασίλαρης* - *Βασιλαράς*, *Μανόλης*: *Μανόλαρης* - *Μανολαράς*, *Μπότσης/Βότσης*: *Μπότσαρης/Βότσαρης* - *Μποτσαράς/Βοτσαράς* κλπ.⁸.

Μποτσιφάρι, τὸ [sto bɔtsifári] - (21)

Ὄνομασία ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν οἰκισμῶν ποὺ συναποτελοῦν τὴν κοινότητα *Μόλιστα* (βλ. τοπν.) στὴν ἐπαρχία Κονίτισης. Ὁ οἰκισμὸς εἶναι γνωστὸς σήμερὰ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μοναστήρι* (μετον. 12.3. 1928).

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, μετὰ τὴ διάλυση τοῦ ἀρχικοῦ χωριοῦ τοῦ εἶχε τὸ ὄνομα *Μόλιστα* (βλ. σχετικὰ στὸ τοπν.) ὁ πρῶτος οἰκιστὴς

1. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 170-171.
2. Τριανταφυλλίδης, 77.
3. Buchholz, 623· ἡ σημασία «μοῦτσος», τὴν ὅποια παραθέτει ὁ Τριανταφυλλίδης (σ. 77), δὲν ὑπάρχει στὰ λεξικά, ὅπως σωστὰ σημειώνει ὁ ἐπιμελητὴς Ε. Στάθης (βλ. Τριανταφυλλίδης, 182, σημ. 113).
4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 43· Çabej 2, 274-275.
5. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.
6. Parahagi, 282.
7. Berneker, 65.
8. Βλ. σχετικὰ Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 170 καὶ 188-189.

του ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν νέων οἰκισμῶν μὲ τὸ ὄνομα *Βότσης*, ἔδωσε στὸν οἰκισμό τὸ ὄνομα *Βότση-φάρι*, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Γκούτος¹.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σύνθεση τοῦ ἔπων. *Μπότσης* (καὶ *Βότσης* - βλ. τοπν. *Μπουτζαράς*) καὶ τοῦ ἁλβ. οὐσ. *far/ë, -a* «γένος, σόι // σπόρος»² μὲ τὴ σημασία «τόπος ὅπου βρίσκεται τὸ σόι τοῦ Μπότση».

Μολονότι στὴν ἄλβανικὴ τὰ συνθετικὰ μέρη σὰ προσδιοριστικὰ σύνθετα ἀκολουθοῦν τὴ σειρά: προσδιοριζόμενο (= γενικὴ ἔννοια) + προσδιορισμός (τὸ ἀντίθετο συμβαίνει στὴν ἑλληνικὴ): π.χ. *dyllvesh* «ὁ κυψελίτης ρύπος» (< *dyll* «κερὶ» + *vesh* «ἄφτί»), *gurëzjarm* «ὁ πυρίτης λίθος» (< *gurë* «πέτρα» + *zjarm* «φωτιά»), *rtugëkryq* «σταυροδρόμι» (< *rtugë* «δρόμος» + *kryq* «σταυρὸς») κλπ., ὑπάρχουν καὶ περσιτώσεις συνθέτων μὲ τὴν ἀντίθετη σειρά τῶν συνθετικῶν μερῶν, δηλ. προσδιορισμός + προσδιοριζόμενο: π.χ. *gjysamîpi* «νυχτερίδα» (< *gjysë* «μισὸς» + *mî-pi* «ποντίκι»), *zëmërherë* «ἀπόγευμα» (< *zëmër* «ἀπόγευμα» + *herë* «χρόνος») κλπ., τρόπος σύνθεσης ὁ ὁποῖος ἀποδίδεται σὲ «ἑλληνο-ἄλβανικὴ σύνθεση», δηλ. σὲ σημασιολογικὰ μεταφραστικὰ δάνεια, ὅπως π.χ. *dorëshkrim* «χειρόγραφο», *kryeqytet* «πρωτεύουσα», *Shëngjergi* «Ἅγιος Γεώργιος» κλπ.³

Μπούλτση, ἡ [zd bults] - (70)

Ἵονομασία χωριοῦ τοῦ Ζαγορίου, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἐλάτση (μετον. 10.9.1926).

Σύμφωνα μὲ τὸν Λαμπρίδη⁴: «Πρὸ 280 περίπου ἐτῶν κτηνοτρόφοι τινὲς οἰκογένειαι τῆς Γραβισιοῦς, χωριοῦ τῆς περιοχῆς Κουρέντων ..., ἔνθα μέχρι σήμερον καλύβαι ἠρειπωμέναι φαίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Μπούλτσάτικα Καλύβια, μετώκησαν περὶ τὸ νῦν Μπούλτσι ... εἰς τρεῖς διαφόρους θέσεις. Αὐξηθεῖσαι δὲ μετὰ ταῦτα προσχωρήσει καὶ ἄλλων κατοίκων ἐκ διαφόρων χωριδίων καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ Πετσάλη συνωκίσθησαν περὶ τὸ ἔτος 1698»⁵.

1. Χρ. Γκούτου, *Μολιστινά*, Ἀθήνα 1983, 16.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 100· Γκίνης, 117· Buchholz, 131. Ἡ λ. εἶναι τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ ἑλλ. *φάρα*, ἡ, τὸ ἄρομ. *farã* κλπ.

3. Camaj, *Wortbildung*, 90-91.

4. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 52-53.

5. Ἐς σημειωθοῦν ἐδῶ οἱ προσπάθειες τῶν ἄλβανῶν ἐξωμοτῶν ποὺ κατὰ τὸν 17. αἰ. προσπάθησαν νὰ ἐξισλαμίσουν τὰ χωριά τῶν Κουρέντων (*MEE*, στὸ λ. Κούρεντα), ὅπως καὶ τὸ ἔπων. *Πετσάλης* ἀπὸ τὸ χωριὸ Μπούλτση σὲ κατάλογο συνδρομητῶν (Λαμπρίδου, *Ζαγ. 1*, 84).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Μπούλτσης* (καὶ ἀνδρῶν. *Μπούλτσω*) μὲ μεταπλασμὸ ἀπὸ σύγχυση στὴν ἐκφορὰ τῆς γεν. ἐν. τοῦ ἐπὼν.: *στ(οῦ) Μπούλτσ(η)* μὲ τὴν ἐμπρόθ. αἰτ. ἐν. τοῦ θηλ.: *στ(ῆ) Μπούλτσ(η)*. Τὸ ἐπὼν. *Μπούλτσης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. *bulçi* (καὶ ἔναρθρα *bulçia*) «τὸ μαλακὸ μέρος τοῦ μάγουλου ἀπὸ τὰ μῆλα μέχρι τὸ σαγόνι // αὐτὸς ποὺ παίρνει τόση τροφὴ ὅση χωράει τὸ στόμα»¹, ἀπ' ὅπου καὶ τὰ ἀρομ. *buldzinedzŭ* «πρήσκομαι, φουσκώνω» καὶ *bulçicós* «πλήρης, γεμάτος»². Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ καὶ τὸ ἐθνικὸ [*bultsát-s*] ποὺ σχηματίζεται μὲ τὴν κατάλ. -άτης³ (< ἀλβ. -atī), κατάλ. μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται στὰ ἀλβανικὰ καὶ ἐθνικὰ (πβ. *Kolonjat* < τοπν. *Kolonia*, *Latanjat* < τοπν. *Latanj* κλπ.)⁴.

Τὸ ἴδιο τοπν. *Μπούλτση*, ἢ ἀναφέρεται καὶ σὲ τοποθεσία τοῦ χωριοῦ Πεκλάρι (Κόν.)⁵.

Πβ. καὶ τὰ ἐπὼν. *Βούλτσης*, *Βούλτσιος*, *Βουῦλτσος* (μὲ λογιο ἐξελληνισμό) καὶ *Βουλτζάτης*, *Βουλτζιώτης* (ἀπὸ ἐθνικὰ)⁶.

Μπουράτσα, ἡ [zd burátša] - (179)

Ἵονομασία οἰκισμοῦ ἀρχικὰ ποὺ ἀποσπίαστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα *Βαρλάμ* (28.8.1928) καὶ ἀποτέλεσε ξεχωριστὴ κοινότητα. Εἶναι γνωστὸς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἁγία Τριάδα (μετον. 1.4.1927). Ὁ Λαμπρίδης⁷ ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τὸν τύπο *Μποράτσια* καὶ τὸ ἐρμηνεύει ὡς «μυρσίνη».

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ:

α) Νὰ θεωρηθεῖ κυριῶννυμο ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Μπουράτσιας*⁸ κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *buḡtas*, -i «ὁ μικρόσωμος ἄνδρας, τὸ ἀνδράριο» (< *buḡtë*,

1. *Fjalor*, 195.

2. *Parahagi*, 294.

3. Ἡ κατάλ. -άτης, ἀπὸ ἀρχαῖα πρωτόκλιτα σὲ -α, ἔπαψε πλέον νὰ ἔχει παραγωγικὴ δύναμη. Ἐμφανίζεται μόνο μὲ τὸν τύπο -ιάτης στὰ ΝΕ ὡς κατάλ. ἐθνικῶν ἀπὸ τοπν. μὲ θέμα -ι. Βλ. Γ. Χατζιδάκη, «Ἐτυμολογικὰ καὶ τεχνολογικὰ», Ἀθηνᾶ 28 (1916), ΛΑ, 105-107 καὶ Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., σὲ λ. -ιάτης.

4. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 171· πβ. καὶ Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., 58, σημ. 1, ὅπου ἐπὼν. ἀπὸ τὴν Ἡπειρο σὲ -άτες. Βλ. ἐπίσης Βρανούση, Χρον. Ἡλείρου, 208, σημ. 2 καὶ τοῦ ἴδιου, Χρον. Ἰωαννίνων, 109.

5. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα ΗΧ 12, 244.

6. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

7. Λαμπρίδου, Κουρ.-Τσαρκ., 16.

8. ΟΤΕ Ἀθ.

-i «άνδρας»)¹ με μεταπλασμό από τὸν τύπο τῆς γεν.: [zd burátša] = στοῦ Μπουράτσια / στή Μπουράτσια κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος.

β) Νὰ ἀποδοθεῖ στοῦ σλαβ. *богъ* «δάσος ἀπὸ πεῦκα // ὑγρὸ λιβάδι»² καὶ τὴν σλαβ. μεγεθυντ. κατάλ. -ača με τὴν ὁποία στὰ σερβοκροάτικα καὶ στὰ σλοβένικα σχηματίζονται τοπν. ἀπὸ προσηγορικά. Τὰ τελευταῖα στοῦ μεγαλύτερο μέρος τους εἶναι γεωγραφικοὶ ὄροι³.

Ἐπὶ τὸ σλαβ. *богъ* σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Μποροβίτσα* (Ἰωάνν.), *Μποροβίκος* (Τρίκ.), *Μποροβίκον* (Κατερίνη), *Μπόριανη* καὶ *Μπόροβο* (Δράμα)⁴, ὅπως καὶ στοῦ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπου τὰ τοπν.: *Βορονίκα* (βουλγ.), *Βογο(v)ec* (γιουγκ. Μακ.), *Βορje*, *Βογαč*, *Βορονο*, *Βορονας*, *Βορονčani*, *Βογκονας* (σερβοκρ.), *Βοροννίκα*, *Βορje*, *Βορονec*, *Βορče* (σλοβ.), *Βορονίκα* (σλοβακ.), *Βορονά*, *Βορονέ* (τσεχ.), *Βοrownica*, *Βορεk*, *Βορκow* (πολ.), *Βορονα*, *Βορyна*, *Βορονyца* (οὐκρ.), *Zabor'e* (λευκορ.), *Βορονοe*, *Βοργe*, *Βορονna* (ρωσ.) κλπ.⁵

Μπουρλέσα, ἡ [zd burléša] - (220)

Ὄνομασία χωριοῦ γνωστοῦ σήμερα καὶ μετὰ τὴν ἐπίσημη ὀνομασία *Κουμαριά* (μετον. 12.3.1928).

Ὁ Vasmer⁶ ὑποστηρίζει ὅτι ὡς βάση τοῦ τοπν. θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἓνα σλαβ. **Bogolěsъ* χωρὶς παραπέρα ἐξηγήσεις.

Τὸ τοπν. κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ ἐπών. *Μπουρλέσας* (καὶ *Μπουρλέσις*⁷ με ἐναλλαγή τῆς κατάλ.) με μεταπλασμό ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς ἐκφορᾶς [zd burléša] (= στοῦ Μπουρλέσα, ἐνν. τὰ κτήματα, τὰ χωράφια κλπ.) ποὺ θεωρήθηκε θηλυκοῦ γένους (= στή Μπουρλέσα) ἀπ' ὅπου τοπν. *Μπουρλέσα, ἡ*.

Τὸ ἐπών. *Μπουρλέσας / -ης* εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) Ἀπὸ σύνθεση τῶν ἀλβ. λέξεων *burrë*, -i «ὁ ἄντρας»⁸ καὶ τῆ λ. *lesh-i* «τὸ μαλλί»⁹ με τὴ μεταφορικὴ σημασία «σγουρός», λ. ποὺ ὡς ἐπιθετ. προσδιορισμὸς κανονικὰ ἐπιτίθεται τοῦ οὐσιαστικοῦ

1. Γκίνης, 63· Buchholz, 72· Χριστοφορίδης, 59· Çabej 2, 389, στοῦ λ. *burrë*.

2. Miklosich, 19· Berneker, 76· Vasmer, *REW* 1, 106-107.

3. Malingoudis, *Studien*, 44 (στοῦ λ. *Gonača*)· Miklosich, *Bildung*, 211.

4. Vasmer, 43, 95, 208 καὶ 227.

5. Miklosich, *Bildung*, 226-227· Šmilauer, 42.

6. Vasmer, 43.

7. *OTE* Ἄθ.

8. Γκίνης 63· Meyer, *EW alb. Spr.*, 55.

9. Γκίνης, 227· Meyer, *EW alb. Spr.*, 241.

ἢ β) Ἐπὶ τὸ σλαβ. προσωπ. **Boreleša* < προσωπ. *Boril*¹ (< *Boгъ* [< *boriti* «ἀγωνίζομαι»] + κατάλ. *-ьль[-оль]*²) καὶ τὴν κατάλ. *-eša*³.

Ἐσὶ ὡστόσο ἡ ἄποψη τοῦ Vasmer νὰ ἀναχθεῖ τὸ τοπν. στὸ σλαβ. **Boro-lěsъ* δὲν εἶναι χωρὶς βᾶση ἂν ἀναλυθεῖ στὸ οὐσ. *boгъ* (πβ. βουλγ. *bor* «πεῦκο, ἔλατο», σερβοκρ. *bôг* «πεῦκο», σλοβ. *bôг* «πεῦκο» κλπ. - πβ. καὶ περιεκτ. *bor ije*)⁴ καὶ τὸ οὐσ. *lěsъ* «τὸ δάσος»⁵ μὲ τὴ σημασία «πευκόδα-σος»⁶.

Μπουρ(ν)τάρι, τὸ [stu burdári] - (306)

Ἐνομασία κοινότητας στὰ Κουρεντοχώρια (κοντὰ στὴ Ζίτσα) ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Δαφνόφυτο* (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀλβ. ἐπαγγελματικὸ *burdhëtar* τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *burdh/ë*, *-a* «βαμβακερὸ χοντρὸ ὕφασμα, ὕφαντὸ πανὶ ἀπ' ὅπου φτιάχνουν σακκιὰ γιὰ τὰ φορτώματα ζώων»⁷ (< ἀραβ. *burd* «ραβδωτὸ ροῦχο, πυκνὸ μάλλινο ὕφασμα»⁸) καὶ τὴν κατάλ. *-(t)ár* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπαγγελματικὰ καὶ οὐσ. ποὺ δηλώνουν πρόσωπα ποὺ κάνουν κάτι: π.χ. *detar* «ναύτης» (< *det* «θάλασσα»), *këngëtar* «τραγουδιστής» (< *këngë* «τραγούδι»), *luftëtar* «μαχητής» (< *luftë* «μάχη»), *udhëtar* «ταξιδιώτης» (< *udhë* «δρόμος») κλπ.⁹

Ἐπὶ τὸν τύπο *burdhëtar* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ë*¹⁰: *burdhtár* καὶ *burtár* μὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ [d] (= dh).

1. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 35-36 καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 20-21, ὅπου καὶ πολυάριθμα σλαβ. προσωνύμια.

2. Γιὰ τὴν κατάλ. βλ. Malingoudis, *Studien*, 94, σημ. 22.

3. Miklosich, *Bildung*, 18 καὶ Malingoudis, *Studien*, 161. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 35-36, καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 20 γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ Miklosich, ὁ.π., 132-133 γιὰ τοπωνύμια.

4. Miklosich, 19· Vasmer, *REW* 1, 106.

5. Miklosich, 167· Vasmer, *REW* 2, 33.

6. Ἐς σημειωθεῖ πὼς ἡ παράδοση τὴν ὁποία ἀναφέρει ὁ Μουσελίμης (βλ. Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 11 [1962] 558) καὶ μὲ παραλλαγή ἐπαναλαμβάνει ὡς ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ὁ Μπέττης (*Ἐνοματολογία*, 177) εἶναι ὑστερογενής, γιὰ νὰ δικαιολογήσει πρετυμολογικὰ τὴν ὀνομασία τοῦ χωριοῦ.

7. *Fjalor*, 122.

8. Çabej 2, 378-379.

9. Camaj, *Lehrbuch*, 56· μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπίσης ἔθνικα: *korçar* (< *Korça*) κλπ.

10. Βλ. Οἰκονόμου, Ἐλβ. ἐπίδραση, 74-75.

Ἡ λ. συναντιέται καὶ στὰ ἀρβανίτικα τῆς Ἑλλάδας (Σαλαμίνα)¹ καὶ ὡς δάνεια ἐπίσης στὴν ἀρομ. ὅπου *burdā* «μεγάλος σάκκος ἀπὸ καννάβι»², ἐνῶ ἡ λ. *μπούρδα*, ἢ «ἡ ἀνοησία» τῆς κοινῆς ΝΕ³ δὲν πρέπει νὰ ἔχει ἐτυμολογικὴ σχέση μὲ τὰ παραπάνω. Ὡστόσο, μολονότι ὑπάρχει τόσο στὴν ἀρομ. ἢ κατάλ. ἐπαγγελματικῶν *-ar*⁴ ὅσο καὶ στὴν ἑλλ. ἢ κατάλ. *-άρης*, λόγοι φωνητικοὶ ([t/d]) μᾶς ὀδηγοῦν στὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπν., ἀφοῦ τὸ [d] τῆς ἀρομ. ἢ τῆς ἑλλ. δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ [t/d].

Μπουχόρι, τὸ [stu buhór] - (148)

Ἄνομα οἰκισμοῦ ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Ραψίστας (ἐπίσ. Πλατανούσα) καὶ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν παραπάνω κοινότητα καὶ τὴ Σκλίβανη σὲ ὑψόμετρο 900 μ. στὸ λάκκο ποὺ δημιουργεῖ τὸ Ρέμα Φτελιᾶ, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὑψώματα Ἀλαταριές Πινακούλια (πρὸς Α, ὑψόμετρο 1537 μ.) καὶ Κῆπος (πρὸς Δ, ὑψόμετρο 1614 μ.) ὑψώματα μὲ πολὺ ἀπότομες, σχεδὸν κάθετες πλαγιές.

Ὁ τύπος ποὺ συνηθίζεται περισσότερο εἶναι Μπουχόρι. Ὡστόσο ὑπάρχει μιὰ ἀστάθεια στὴ χρήση τοῦ τοπν. ποὺ ἐμφανίζεται ὡς Μπουκόρι(ον), ἰδιαίτερα στὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ ὡς Μπούκορη⁵.

Τὸ τοπν. κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. ρ. *puhati* «φυσῶ»⁶ καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-огъ*⁷ γιὰ νὰ ὀνομάσει ἕναν τόπο μὲ συνεχὲς ρεῦμα ἀέρος, ὅπως εἶναι ὁ τόπος μὲ τὴ χοανοειδὴ διαμόρφωσή του σὲ λάκκο ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ ἀπότομες πλαγιές. Πβ. καὶ τὰ: σερβ. *puhoг* «στάνη» καὶ σλοβ. *puhoг* «ἡ φουσκάλα ἀπὸ κάψιμο»⁸. Ἡ ἐξέλιξη τοῦ [p-] σὲ [b-] στὴ συμπροφορά.

Οἱ ἄλλοι δύο τύποι Μπουκόρι, τὸ καὶ Μπούκορη, ἢ πιθανῶς προετυμολογικὰ πρὸς τὸ ἐπών. Μπούκουρας / Μπουκούρης / Μπού-

1. *Ah'era tuar burdhëtë me grurë e i mbrazi përdhe*, δηλ. «Τότε πῆρε τὰ σακκιά μὲ τὸ σιτάρι καὶ τ' ἄδειασε χάμω» (Π. Φουρίκη, «Ἡ ἐν Ἀττικῇ ἑλληνοαλβανικὴ διάλεκτος», Ἄθηνᾶ 45 [1933] 72).

2. Parahagi, 297.

3. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὴ λ.

4. Πβ. *muar* «ὁ μύλωνάς», *vacar* «γελαδάρης» (< *vacă*), *picurar* «τσομπάνος» κλπ.

5. Βλ. Σ. Γεωργούλα, «Πλατανούσα», *HE* 22 (1973) 500-510 καὶ 684-696, ὅπου στίς σ. 505 καὶ 507 ἐναλλάσσονται καὶ οἱ τρεῖς τύποι ἀπὸ τὸν ἴδιο συγγραφέα.

6. Miklosich, 268-269· Vasmer, *REW* 2, 470.

7. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91.

8. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91· Miklosich, 257, λ. *ponch-*.

κουρης¹ < ἄλβ. *bukur* (i, e) «ώραῖος»². Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ τοπν. ὡς κυριῶν. ἀπὸ τὰ παραπάνω ἐπών. προσκρούει σὲ φωνητικούς λόγους: [ú > ó] καὶ τροπὴ τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ [k] σὲ [h].

Μπράγια, ἦ [zd bráya] - (283)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού, συνοικισμού ἀρχικὰ τῆς κοινότητας Περίβλεπτος ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάστηκε (6.8.1947) καὶ ἀποτελέσσει ξεχωριστὴ κοινότητα. Εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Κρανούλα (μετον. 28.8.1940).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ θεωρηθεῖ:

α) Κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σερβ. προσωπ. *Braja*³ τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸν σερβ. χαϊδευτικὸ τύπο *brája* (ἄρσ. *brájo*) τοῦ σλαβ. οὖσ. *brat(r)ъ* «ὁ ἀδελφός»⁴.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς σλαβ. προσωπ.: *Bratomil*, *Bra-toslav*, *Bratoněg*, *Brat*, *Bratoj*, *Bratojević*, *Brajilo*, *Bratan*, *Brajan*, *Bratin*, *Bratina*, *Brajko* κλπ.⁵ καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Bratija* (βουλγ.), *Bratin Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Bratkovec*, *Bratinci*, *Brajinovac*, *Bratkova Njiva* (σερβοκρ.), *Bratnica* (σλοβ.), *Bratřice*, *Bratřejov*, *Bratří-pov*, *Bratroňov* (τσεχ.), *Bratków*, *Bratostowo* (πολ.), *Bratskiĭ Lis* (οὐκρ.), *Bratonka* (ρωσ.) κλπ.⁶

ἦ β) Ἐδαφωνύμιο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄλβ. οὖσ. *braj/ě*, -a «τὸ ἐξόγκωμα, τὸ πρήξιμο ποὺ γίνεται μετὰ ἀπὸ χτύπημα»⁷ μεταφορικὰ γιὰ νὰ δηλώσει μιὰ ἔξαρση τοῦ ἐδάφους. Πβ. καὶ τὸ γειτονικὸ τοπν. Περίβλεπτος.

1. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 72 καὶ 78. Μολονότι ἡ λ. *μπούκουρος/*-ας δὲν μαρτυρεῖται ἐν τούτοις ἢ ἀναφορὰ τοῦ τοπν. ἀπὸ τοὺς ντόπιους συνοδεύεται ἀπὸ περιγραφὲς ποὺ ἐκθειάζουν τὴν ὁμορφιὰ τοῦ οἰκισμού, σὰν νὰ ἔχουν συνείδηση τῆς σημασίας τοῦ τοπωνυμίου.

2. Σωστὰ κατὰ τὸν ἐπιμελητὴ Ε. Στάθη (Τριανταφυλλίδης, 182, σημ. 100) σημειώ-νεται πὼς τουρκ. λ. *bükür* «μικρός, νάνος» δὲν παραδίδεται στὰ λεξικά καὶ ἀφήνεται νὰ θεωρηθεῖ ὡς ὀρθὴ τὴν ἀπόδοση τῶν σχετικῶν ἐπών. στὸ ἄλβ. ἐπίθ. *bukur* (σ. 78).

3. Miklosich, *Bildung*, 35-36.

4. Berneker, 82.

5. Miklosich, *Bildung*, δ.π. · Schlimpert, *Slaw. PN*, 23-24.

6. Miklosich, *Bildung*, δ.π. · Šmilauer, 43.

7. *Fjalor*, 103 · Çabej 2, 301, στὸ λ. *brâsh*.

Μπραντουβάρι, τὸ [stu bradvár] - (125)

Ὄνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Χαροκόπι*¹.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ τοπν. **Brodono* (< *brodъ* «τὸ πέρασμα // ὁ χεῖμαρρος»² + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -агъ, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται λέξεις ποὺ δηλώνουν τοὺς κατοίκους ἑνὸς τόπου³, μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ [α] στὴν ἐλληνική⁴.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Caribrod* (βουλγ.), *Brodec* (γιουγκ. Μακ.), *Brod*, *Brodac*, *Brodarъ*, *Brodareno* (σερβοκρ.), *Brodišče*, *Brode* (σλοβ.), *Brodské* (σλοβακ.), *Brůdek*, *Brody*, *Brozany* (τσεχ.), *Brodniczka* (πολ.), *Brid*, *Brody*, *Brodok* (οὐκρ.), *Perabroddze* (λευκορ.), *Brodnica* (ρωσ.) κλπ.⁵

ἢ β) ἀπὸ τὸ τοπν. **Bratono* (< προσωπ. *Brat* [*<brat(r)ъ*] + τὴν κτητική κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -агъ, μὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐροίγου στὴν ἐλληνική. Βλ. σχετικά προσωπ. καὶ τοπν. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

Μπριάζα, ἡ [zd briáza / la briáza] - (45)

Ὄνομασία ἑνὸς ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριά στὴ χαράδρα τοῦ Ἰώου στὸ δεξιὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ. Τὸ χωριὸ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Δίστρατο* (μετον. 12.3.1928).

Κατὰ τὸν Vasmer⁶ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. (βουλγ.) *brěza* «ἡ σημύδα» μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ě μὲ [ia] στὴν ἐλληνική. Κατὰ τὸν Zaimon⁷, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δυνατότητα ἐτυμολόγησης τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ *brěza*, εἶναι πιθανὸ αὐτὸ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐτυμολογικὰ συγγενικὸ πρὸς τὸ *brěza* (< *berza*) σλαβ. ἐπίθ. *brjaz* (ἄρσ.), *brjaza* (θηλ.) «λευκός, -ή».

1. Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Χαροκόπης* (βλ. *ΟΤΕ ἸΑθ.* - πβ. καὶ ἐπών. *Χαροκόπος* < *χαροκόπος* «ὁ γλεντζές») μὲ μεταπλασμὸ κατὰ τὸ γένος τῶν οὐσ. *κτῆμα*, *χωράφι* κλπ. Τὸ ἐπών. *Χαροκόπης* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *χαροκόπι*, τὸ «τὸ γλέντι, ἡ διασκέδαση» (βλ. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.).

Λιγότερο πιθανὴ ἢ προέλευση τοῦ τοπν. κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ οὐσ. *χαροκόπι*, τὸ συνεχδοχικά.

2. Miklosich, 20, στὸ λ. *bred-* Berneker, 83· Vasmer, *REW* 1, 120 στὸ λ. *bredý*.

3. Miklosich, *Bildung*, 211.

4. Ἄς σημειωθεῖ πῶς τὸ χωριὸ *Μπραντουβάρι* βρίσκεται στὴν ἀρχὴ φυσικῆς διόδου πρὸς τὴ γέφυρα Τσίμοβο, πάνω ἀπὸ τὸν ποταμὸ ἸΑραχθο. Βλ. καὶ τοπν. *Zabráτσι*.

5. Miklosich, *Bildung*, 229-230· Šmilauer, 43.

6. Vasmer, 26.

7. Zaimon, *Anciens noms*, 406.

Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι βρισκόμαστε σὲ μιὰ βλαχόφωνη περιοχή, κάνει πιθανότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. καὶ ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὔσ. *vtează* (καὶ *vteaje*) «τὸ ξερόκλαδο, τὸ φρύγανο» (< βουλγ. *brěza* «σημύδα»)¹.

Ἐκ τῆς σλαβ. λ. *brěza* σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Brezono* (βουλγ.), *Breznica* (γιουγκ. Μακεδ.), *Brezje*, *Breza*, *Brezonica* (σερβοκρ.), *Breznik*, *Brěza*, *Brězonje* (σλοβ.), *Brežno* (σλοβακ.), *Březenec*, *Břiza*, *Břizka* (τσεχ.), *Brzezje* (πολ.), *Berezivka*, *Berezna* (οὐκρ.), *Bjaroza* (λευκορ.), *Berezonka*, *Berezonъ* (ρωσ.) κλπ.² ὅσο καὶ στὸν ὑπόλοιπο βαλκανικὸ χῶρο: πβ. *Μπριάσκοβο* (Κατσανοχώρια Ἰωανν.)³ καὶ *Μπρεξιούνα* (Ζαγόρι)⁴ καὶ ἀπὸ τὴν Ρουμανία τὰ: *Breăza*, *Brezila*, *Brezoaia*, *Brezoi* κλπ.⁵.

Μπρι(γι)άνιστα, ἡ [zd briánsta] - (309)

Ἄνομασία κοινότητας ποὺ εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βασιλόπουλο* (μετον. 20.8.1927). Ὁ Ἀραβαντινὸς παραδίδει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Βρυάνιστα*. Πβ. καὶ τὸν τύπο *Μπριγιάννιστα* στὸ ΣΣΕΔΚ.

Τὸ τοπν. εἶναι ζωών. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ βουλγ. *mirjana* «εἶδος ψαριοῦ τῶν γλυκῶν νερῶν»⁶ καὶ τῆς σλαβ. πληθυντικῆς κατάλ. *-išta*, μὲ τροπὴ τοῦ *[m]* σὲ *[b]* (ἀνομοίωση διαρκείας: *[mir > br]*). Ὁ τύπος τοῦ τοπν. *Μπριγιάννιστα* (μὲ νηὶ παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ βαφτ. *Γιάννης*).

Ἐκ τῆς βουλγ. προσηγ. καὶ τὸ Ἑπειρωτ. *μπριάνα*, ἡ⁷ καὶ τὸ ἀρομ. *breapă* (καὶ *mirapă*) «μουςτακάτο ψάρι»⁸.

Νεγάδες, οἱ [sts niǵádis] - (80)

Χωριὸ τοῦ Ζαγορίου σὲ ὑψόμεν. 1.000 μ.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ ἐπών. *Νεγάς*⁹ ἀπ' ὅπου ὁ τύπος *Νεγάδες* γιὰ νὰ δηλωθοῦν ἀρχικὰ τὰ μέλη τῆς

1. Parahagi, 1279.

2. Miklosich, *Bildung*, 228-229. Šmilauer, 38.

3. Vasmer, 43.

4. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 523.

5. Iordan, *Topon. romîn.*, 80.

6. *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 569. Βλ. καὶ Vasmer, *REW* 2, 138, στὸ λ. *mirón*.

7. Κ. Οἰκονόμου, «Ἐτυμολογίαις Ἑπειρωτικῶν λέξεων», *HX* 29 (1988/89) 434.

8. Parahagi, 284 καὶ 825.

9. Γιὰ τὸν Γεώργ. Μέγα, τὸν πρῶτο οἰκιστὴ τοῦ χωριοῦ, βλ. Μ. Οἰκονόμου, *Νεγάδες*, Ἀθήναι 1977, 21 κέξ.

οἶκογ. Νέγα καὶ ἔπειτα ὁ τόπος ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα¹.

Τὸ ἐπών. *Νέγας* (πβ. καὶ τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἐπών. *Νέγκας*²), προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *něga* «ἡ εὐφροσύνη, ἡ ἰλαρότης»³, λ. ἀπὸ τὴν ὁποία σχηματίζονται πολυάριθμα σλαβ. προσωπ., ὅπως: νοτιοσλαβ. *Něg, Něgoj, Něgoje*, τὸ θηλ. *Něga*, σερβ. *Něgota* καὶ πατρων. *Něgojević*, τσεχ. *Neg*, ρωσ. *Něgotin*, τὸ πατρων. *Negonič* κλπ.⁴.

Ἡ τροπὴ τοῦ σλαβ. *g* σὲ *[γ]* στὰ ἑλληνικὰ (λόγιος ἐξελληνισμός).

Νεγράδες, οἱ [sts niγράdis] - (299)

Ἐπωνομασία χωριοῦ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὰ Γιάννινα πρὸς τὴν Κόνιτσα. Πιθανῶς τοὺς Νεγράδες ὑπονοεῖ καὶ τὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1361, ὅπου παρατίθεται τοπν. μὲ τὸν τύπο *Νεγκαράδες*⁵.

Ἀπὸ τὸν Vasmer⁶ ὑποστηρίζεται ὅτι μὲ δυσκολία θὰ μπορούσε νὰ σχηματιστεῖ τὸ τοπν. ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ σλαβ. *pono-*, μὲ παρετυμολογία πρὸς τὸ ἑλλ. *νεο-*, καὶ τοῦ σλαβ. *gradъ* «κάστρο».

Ὁ Ζαῖμον⁷, ὁ ὁποῖος δὲν δέχεται ὅτι εἶναι σωστὴ ἡ σύνδεση πρὸς τὴν προτείνεται ἀπὸ τὸν Vasmer μὲ ἀ' μέρος τοῦ τοπν. τὸ ἑλληνικὸ ἐπίθ. *νέος*, ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ἀρχικὸ *Ne-* εἶναι τὸ σλαβ. ἀρνητικὸ μόριο *ne-* «χωρὶς»⁸ ἀπ' ὅπου **Negrady* μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἑλλ. κατάλ. *-ες*, δηλ. ἓνα τοπν. μὲ τὴ σημασία «τόπος ἀνοχύρωτος».

Ὡστόσο οἱ ἐπιφυλάξεις πρὸς τὴν διατυπώνονται ἀπὸ τὸν Vasmer δὲν αἴρονται ἀπὸ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Ζαῖμον, ὁ ὁποῖος αὐθαίρετα προσθέτει τὴν ἑλλ. κατάλ. *-ες* σὲ σλαβ. θέμα καὶ ἐπικαλεῖται ὡς ἀ' συνθετικὸ τὸ

1. Γιὰ τὴν κατάλ. *-άδες* στὰ τοπν., βλ. Κ. Ἀμάντου, «Τοπωνυμικὰ σύμμεικτα», Ἄθηναι 22 (1910) 190 κέξ., ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἡ κατάλ. *-άδες* εἶναι ἰδιαίτερα συχνὴ στὴν Ἠπειρο καὶ τὴν Κέρκυρα.

2. Κατὰ τὸν Φουρίκη τὸ *Neg/ě, -a* δὲν εἶναι ἄγνωστο ἐπών. μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν ἀλβανόφωνων (Φουρίκη, Ἄττικὴ, 41, 172, σημ. 4).

3. Miklosich, 215· Βουλγαροελλ. λεξ., 655.

4. Miklosich, *Bildung*, 82.

5. Ἄ. Μουστοξύδου, Ἑλληνομνημῶν ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά, φυλλάδια 1-12 (1843-1853) Ἄθηναι 1965, 507.

6. Vasmer, 44.

7. Zaimon, 113.

8. Γιὰ τοπν. μὲ τὸ σλαβ. ἀρνητ. μόριο *ne-* βλ. Šmilauer, 127 καθὼς καὶ Ph. Malingoudis, «Frühe apotropäische Personennamenbildungen im Slavischen», *ZfB* 23/1 (1987) 27 κέξ.

ἀρνητικό μόριο *pe-*, τὸ ὁποῖο, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος δέχεται, εἶναι σπάνιο στὰ σλαβ. τοπωνύμια.

Ἡ κατάλ. ὡστόσο τοῦ τοπν. ὑποδηλώνει μιὰ ἐλληνική ὀνοματοθεσία, ἀφοῦ μὲ τὴν κατάλ. -άδες σχηματίζονται πληθυντικοὶ ἐθνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ὀνομάτων, ἡ δὲ τοπωνυμικὴ χρῆση τῆς κατάλ. δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἀναφέρεται στὸ θέμα τοῦ τοπωνυμίου.

Πρόκειται δηλ. γιὰ ἓνα κυριῶν. τοπν. πού σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Νέγρης* καὶ τὴν κατάλ. πληθ. ἀριθμοῦ -άδες¹. Τὸ ἐπών. *Νέγρης* προέρχεται² ἀπὸ τὸ ἰταλ. *Negri* (< ἐπίθ. *negro* «μαῦρος»).

Πβ. καὶ ἀπὸ τὴ Βουλγαρία τὰ τοπν.: *Negrenvska Reka*, *Negreno* τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται στὰ ἀρομ. προσωπ. *Negru*, *Negra* ἢ στὸ ρουμ. προσωπ. *negru* «μαῦρος»³.

Βλ. καὶ στὸ τοπν. *Μαυρόπουλο* (σ. 188, σημ. 3) γιὰ ταυτόσημα ἐπών. διαφορετικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς.

Νεοκαισάρεια, ἡ [zd niuk'isária] - (169)

Σχετικὰ νέα κοινότητα πού, ὅπως καὶ ἡ γειτονικὴ Μπάφρα, δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν ἐγκατάσταση προσφύγων μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ '22, οἱ ὁποῖοι καταγόταν ἀπὸ τὴν Καισάρεια τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὸ τοπν. εἶναι περιφραστικό ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *νέος* καὶ τὸ τοπν. *Καισάρεια*. Τὸ τοπν. *Καισάρεια* σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *καισαρεία*, ἐνν. *πόλις* (ἀρσ. *καισάρειος*) < *Καίσαρ(ας)* + ἐπιθετ. κατάλ. -ειος, -εία, -ειον, κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσ. *πόλις*⁴.

Νεοχώρι, τὸ [stu n'uhór] - (290)

Σχετικὰ νέο τοπν. πού δόθηκε σὲ συνοικισμό ἀρχικὰ τοῦ χωριοῦ Ραδοτόβι ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποσπάστηκε (11-12-1928) καὶ ἀποτελέσσε ξεχωριστὴ κοινότητα.

1. Πβ. καὶ τὰ γνωστὰ κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ἰωαννίνων *Νεγάδες* (< *Νέγας*), *Φραγκάδες* (< *Φράγκος*) κλπ.

2. Τὰ ἰταλ. ὀνόματα σὲ -i ἦταν ἀρχικὰ γενικὲς πληθυντικοῦ καὶ ἐσήμαιναν «ἓνας ἀπὸ τὴν οἰκογένεια...» (βλ. Τριανταφυλλίδης, 93).

3. Duridanov, 159.

4. Πβ. καὶ τὰ τοπν. Ἀλεξάνδρεια (< Ἀλέξανδρος), Νικομήδεια (< Νικόδημος), Σελεύκεια (< Σέλευκος) κλπ. (ἀπὸ ἐπιθετ. τύπους σὲ θηλ. γένος κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. *πόλις*, *χώρα*, *γῆ* κλπ.).

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *νέος* καὶ τὸ οὐσ. *χωριό*, τὸ (καὶ *-χώρι* στὴ σύνθεση). Ἡ ὀνομασία σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ χωριὸ Ραδοτόβι, τὸ ὁποῖο θεωρήθηκε ὡς «τὸ παλιὸ χωριό».

Νεοχωρόπουλο, τὸ [stu n'uhuróplu] - (166)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα *Σταυράκι* (28.1.1930) καὶ ἀποτελέσσει ξεχωριστὴ κοινότητα.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Νεοχώρι* (< *νέος* + *χωριό*), γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ «παλιό» χωριὸ ἀπ' ὅπου ἀποσπάστηκε, καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. *-όπουλο* πιθανῶς γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ σύγχυση πρὸς τὸ *Νιοχώρι* τοῦ χωριοῦ Ραδοτόβι (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Νίστορα, ἡ [zd nístura] - (136)

Ὄνομασία ἑνὸς ἀπὸ τοὺς τέσσερις συνοικισμοὺς ποὺ συναποτελοῦν τὴν κοινότητα *Φορτώσι*. Τὸ τοπν. συνηθίζεται καὶ σὲ ὀρσ. γένος: ὁ *Νίστορας*. Κεντρικὸς οἰκισμὸς τῶν Κατσανοχωριῶν μὲ μεγάλη ἀλλὰ ἄγονη κοινότηκὴ ἔκτασις¹.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *nístь* «φτωχός»² καὶ τὴν κατάλ. *-ογь*³ γιὰ νὰ δηλώσει ἕναν τόπο «ἄγονο, φτωχὸ σὲ ἀπόδοση».

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Νιστά* (Ἰωάννινα) καὶ *Νίστες* (Ζαγόρι)⁴.

Ὁ τύπος τοῦ τοπν. σὲ *-(ορ)ας* στὴν ἑλλ. ἀναλογικὰ πρὸς τὰ οὐσ. σὲ *-ορας*: *γεννήτορας* (< *γεννήτωρ*), *πράκτορας* (< *πράκτωρ*), *ρήτορας* (< *ρήτωρ*) κλπ. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὁ παλαιότερος σὲ σχέση μὲ τὸν μεταπλασμένο σὲ θηλ. ἀναλογικὰ πρὸς λ. ὅπως: *θέση*, *περιοχὴ* κλπ.

Ντέντισκο, τὸ [sto déntsko] - (1)

Ὄνομασία ἑνὸς ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριὰ τοῦ Νομοῦ, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἀετομηλίτσα* (μετον. 12.3.1928). Εἶχε προηγηθεῖ (20.8.1927) ἡ μετονομασία τοῦ χωριοῦ σὲ *Γαλαταριά*. Οἱ βλαχόφωνοι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ χρησιμοποιοῦν τὸν τύπο: *Λα Ντένισκου*.

Ὁ Vasmer⁵, κατὰ τὸν ὁποῖο ἡ κατάλ. τοῦ τοπν. «φαίνεται σλαβική», συνάπτει τὸ τοπν. μὲ ἕνα σλαβ. **Vodensko*, ὅπως καὶ μὲ τὸ τοπν. *Bo-*

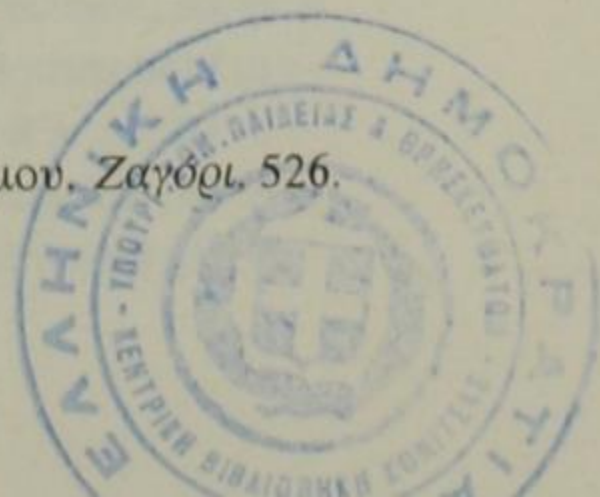
1. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 466.

2. Miklosich, 215· Vasmer, *REW* 2, 222.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91.

4. Vasmer, 44· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 314, σημ. 2· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 526.

5. Vasmer, 30 καὶ 180.

δεντσικό (Καστοριά) και τὰ σλαβ. τοπν. *Vodenci* (βουλγ.), *Vodena Draga*, *Vodeni Do* (σερβοκρ.) κλπ.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸν σλαβ. τύπο *dědina* «ἢ ἀπὸ πάππο κληρονομιά // ἢ κληρονομιά // τὸ κτῆμα ἀπὸ κληρονομιά // κτῆμα // χωριό»¹ (< σλαβ. *dědъ* «παππούς»² + κατάλ. *-ina*³) καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьскъ* (θηλ. *-ьска*)⁴ μὲ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσιαστικοῦ: *dědinьскъ* ἀπ' ὅπου σχηματίζεται τὸ Ἑπειρωτ. τοπν. μέ:

α) τροπὴ τοῦ συμφων. συμπλέγματος *sk* σὲ *ck*⁵: **dědinьско*,
β) ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ě* μὲ *[e]* στὴν ἑλληνικὴ καὶ ἀποβολὴ τῶν ἄτονων *i* καὶ *ь*: **dedncko* καὶ

γ) ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ *d* πιθανῶς στὴν ἑλληνικὴ: *[d-d > d-θ]*.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Djadova Mogyla* (βουλγ.), *Dedino*, *Dedina Reka* (γιουγκ. Μακ.), *Dedina*, *Djedon Do* (σερβοκρ.), *Dedušak* (σλοβ.), *Dedina*, *Bezdedon*, *Dedinky* (σλοβακ.), *Dědina*, *Nová Dědina*, *Dědovice* (τσεχ.), *Dziadaki*, *Dziedzinka* (πολ.), *Didiv* (οὐκρ.), *Dzedaŭka* (λευκορ.), *Dedonka*, *Dedino* (ρωσ.) κλπ.⁶

Ντίσπερη, ἡ [z dǐspir] - (282)

Ὄνομασία μικροῦ χωριοῦ στους δυτικούς πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι. Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λυκοτρίχι* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *dëshpërim* «ἢ ἀπελπισία, ἢ θλίψη, ἢ μεγάλη πίκρα» (πβ. καὶ ρ. *dëshpëroj* «θλίβω, στενοχωρῶ» καὶ *dëshpëruar* «ἀπελπισμένος, λυπημένος» < ἰταλ. *disperare*)⁷. Ἀπὸ τὸ φωνητικὸν τύπο *[dəšpərim > dišperim]* μὲ ἀπόδοση τῶν ἄτονων *[ə]* μὲ *[i]*⁸ καὶ τροπὴ τοῦ β' *[i (< ə)]* σὲ *[e]*, λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ ὑγροῦ⁹

1. Βλ. Šmilauer, 54.

2. Miklosich, 44.

3. Γιὰ τὴν κατάλ. βλ. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 132-140 τοῦ ἴδιου, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 155.

4. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα (βλ. Miklosich, *Bildung*, 209 καὶ Malingoudis, *Studien*, 54, λ. *Кон'ьска*).

5. Βλ. Vasmer, 307.

6. Miklosich, *Bildung*, 238· Šmilauer, 54· Duridanov, 195.

7. Meyer, *EW alb. Spr.*, 68· Fjalor, 200· Γκίνης, 87-88.

8. Βλ. καὶ Οἰκονόμου, Ἑλβ. ἐπίδραση, 74-75.

9. Ἡ τροπὴ *[i > e]* σὲ περιβάλλον ὑγρῶν εἶναι γνωστὴ στὴν κοινὴ ΝΕ καὶ ὄχι μόνο

και [dĩʃper] με αποβολή της απόληξης *-im*, ή οποία θεωρήθηκε ως ή κτητική αντωνυμία *im* «μου»¹ και ή οποία βρίσκεται σε χρήση και στα Ήπειρ. ιδιώματα: ού πατέρας *-im*, ού άδριφός *-im*, τ'ς μάννας *-im* κλπ.², και ανέβασμα του τόνου.

Ντοβρά, ή [zd dvntrá] - (71)

Όνομασία ενός από τα χωριά του Ζαγορίου, κτισμένου στις παρυφές του όμώνυμου, αρκετά έκτεταμένου κάμπου. Το χωριό είναι γνωστό και με το επίσημο όνομά του Άσπραγγελοι³ (μετον. 1.4.1927).

Σύμφωνα με την παράδοση⁴, το χωριό δημιουργήθηκε από τη μετοικεσία μέρους των κατοίκων του έρημωμένου σήμερα χωριού Κοσάροτσικο ή Ντοβρά της Κόνιτσας. Άς σημειωθεί ή ύπαρξη εκκλησίας του Αγίου Νικολάου και στα δυο χωριά.

Το τοπν. προέρχεται από το θηλ. του σλαβ. επιθ. *dobro*, *-brá*, *-bró* «ό καλός» κατά παράλειψη του προσδιοριζομένου ουσιαστικού.

Για σχετικά τοπν. από τον έλληνόφωνο και σλαβόφωνο χῶρο, βλ. στο τοπν. Ντόμπρο, τὸ / Ντόμπρη, ή.

Ντομπρίνοβο, τὸ [stu dubrínovu] - (51)

Όνομασία χωριού στο βόρειο τμήμα του Ζαγορίου με βλαχόφωνους κατοίκους. Το χωριό γνωστό επίσης και με το επίσημο όνομα Ηλιοχώρι (μετον. 1.4.1927).

Το τοπν. σύμφωνα με τον Vasmer⁵ προέρχεται από το σλαβ. προσωπ.

(πβ. τά: ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἴσμεν / τή χέρα σου φιλω από επιστολές σε παπύρους της αλεξανδρινής Κοινής).

1. Γιάνης, 168· Buchholz, 196. Ἡ άλβ. κτητ. αντων. μάλλον είναι αποτέλεσμα δανεισμού από την τουρκική (O. Spies, *Türkische Sprachführer*, Bonn 1966, 18).

2. Μπόγκας 1, 142· τὸ γεγονός ότι, σύμφωνα με τον Μπόγκα, ὁ τύπος της κτητ. αὐτῆς αντωνυμίας επιτάσσεται σε περιπτώσεις οὐσ. πού τελειώνουν σε *-s* με κάνει νά ὑποθέσω ὅτι, παρά τή φωνητική σύμπτωση της Ἡπειρωτ. αντωνυμίας με την τουρκο-αλβανική, δέν πρέπει νά ὑπάρχει ἔτυμολογική σχέση ανάμεσά τους. Ἡ Ἡπειρωτ. αντων. πρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι προέρχεται από τὸν τύπο μου ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ (ἀποβολή τοῦ ἄτονου *u*) και ἀνάπτυξης εὐφωνικοῦ *i* μεταξὺ τοῦ *-s* και τοῦ *m*-.

3. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται στην ὀνομασία τοῦ ἔρημωμένου σήμερα οἰκισμοῦ Ἀσπραγγέλια, τοῦ ὁποῖου οἱ κάτοικοι, σύμφωνα με την παράδοση, ἐγκαταστάθηκαν στο χωριό Ντοβρά.

4. HE 10 (1961) 521 κέξ.

5. Vasmer, 31.

Dobrin και τῆ σλαβ. ἐπιθετ. - κτητικὴ κατάλ. -ονο. Τὸ προσωπ. *Dobrin* ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *dobъг* «καλὸς» και τὴν κατάλ. *-ipъ*¹ μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται προσωνύμια (πβ. *Orlin, Veselin, Božin* κλπ.).

Τὸ *Dobrin* ὡς προσωπ. εἶναι γνωστὸ και στὴ Ρουμανία² και σχηματίζει κυριῶν. τοπν., ὅπως: *Dobrin, Pîrîul lui Dobrin, Dobrina, Dobrinca* κλπ.³.

Γιὰ σχετικὰ προσωπ. και τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο και σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ ἐπόμενο τοπωνύμιο.

Ντόμπρο, τὸ / -η, ἦ [zd dobr] - (206)

Ἡ ἀρχικὴ ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῶν Γραμμενοχωρίων ποὺ μετονομάστηκε σὲ Παλιὰ Ἀλώνια (20.8.1927)⁴ και πρόσφατα σὲ Πετράλωνα. Στὸ ΣΣΕΔΚ ἀναγράφεται μὲ τὸν τύπο Δόβρογ.

Ἡ φωνητικὴ τοῦ τοπν. δὲν ἐπιτρέπει τὴ διακρίβωση τοῦ ἀρχικοῦ γένους λόγω τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ. Ἐτσι ὁ φωνητικὸς τύπος [zd dobr] μπορεῖ νὰ εἶναι ἐμπρόθετη ἐκφορὰ σὲ ἀρσ. γένος: *στ(οῦ) Ντόμπρο(ου)* ἢ σὲ θηλ. γένος: *στ(ῆ) Ντόμπρο(η)*. Το οὐδ. γένος τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἀρσ. μὲ μεταπλασμό ἀναλογικὰ πρὸς τὸ οὐσ. *χωριό*.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Dobъг* ποὺ εἶναι συγκεκριμένος τύπος τῶν σλαβ. προσωπ. *Dobъгo-slavъ Dobъгo-mir* κλπ. (< ἐπίθ. *dobъгъ* «καλὸς») ἢ ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *dobъгъ, -га, -го* «ὁ καλὸς» κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζομένου οὐσ. μὲ τὶς σημασίες «χωράφι, τμῆμα, τόπος κλπ.»⁵.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι και τὰ τοπν. *Δοβράνη* (Γρεβ.), *Δοβράτοβο* (Γρεβ.), *Δοβρόι* (Τρίκ.), *Ντόβρες* (~ Ἀρτα), *Ντοβρά* (Ζαγ.), *Νταμπρίνοβο* (Ζαγ.)⁶, τὰ ἀλβ. *Dobreni* (2 φορές), *Dobroniku, Dobruna, Dobrusha, Dobrushta*⁷, τὰ ρουμ. *Dobrana, Dobrei, Dobricul, Dobrina,*

1. Miklosich, *Bildung*, 8· Malingoudis, *Studien*, 160· Λαμψίδης, 45.

2. S. Pușcariu, *Die rumänische Sprache ihr Wesen und ihre volkliche Prägung*, Leipzig 1948, 381.

3. Jordan, *Topon. romîn.*, 110, 178.

4. Ὁφείλεται σὲ μικροτοπωνύμιο τῆς περιοχῆς μὲ τὸν τύπο Παλιάλωνα.

5. Λιγότερο πιθανὴ ἢ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ ἑλλ. προσωπ. *Ντόμπρος* (βλ. *ΟΤΕ Ἀθ.*, ὅπου και ἐπών. *Ντόμπροβιτς*) ποὺ προέρχεται ἀπὸ παρωνύμιο κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἑλλ. *ντόμπρος* (< σλαβ. *dobъгъ*) «εὐθύς, εἰλικρινής, ἐντιμος».

6. Vasmer, 59, 89, 181· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 527-528.

7. Fr. Seiner, *Ergebnisse, der Volkszählung in Albanien*, Wien und Leipzig 1922, 90.

*Dobraia*¹ και τὰ πολυάριθμα σλαβικά: *Dobri Dol* (βουλγ.), *Dobra Voda* (γιουγκ. Μακ.), *Dobra, Dobrica, Dobrinka, Dobrinja, Dobrić, Dobrača* (σερβοκρ.), *Dobrec, Dobropolje* (σλοβ.), *Dobra Voda* (σλοβακ.), *Všedobré, Dobřev, Dobřany* (τσεχ.), *Dobra* (ούκρ.), *Dobryi Bor* (λευκορ.), *Dobrovodka* (ρωσ.)².

Πβ. και τὰ σλαβ. προσωπ.: *Dobr, Nedobron, Dobroje, Dobrijević, Dobran, Dobrenović, Dobrin, Dobrata* κλπ.³.

β) ἀπὸ τὸ σλαβ. *dobъ* «δάσος ἀπὸ βαλανιδιές, δάσος» (< *dobъ* «δέντρο»)⁴.

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Δομπράβα* (Σουφλί), *Ντόβρη* (Κόνιτσα)⁵ και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Dьbrava, Dьbravite* (βουλγ.), *Dubrono* (γιουγκ. Μακ.), *Dubrona, Dubrončan, Dubrava, Dubranica* (σερβοκρ.), *Dobrje, Dobrijah, Dobravica, Dobrija, Dobraja* (σλοβ.), *Dúbravka* (σλοβακ.), *Dubρίδov* (λευκορ.), *Dybrovljani* (ούκρ.), *Dubrava* (ρωσ.) κλπ.⁶.

Ντρεστένικο, τὸ [stu dristiníku] - (86)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ ΝΑ τμήμα τῆς περτοχῆς Ζαγορίου, γνωστοῦ και μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Τρίστενο*⁷ (μετον. 1.4.1927).

Σύμφωνα μὲ τὸν Λαμπρίδη⁸ τὸ χωριὸ «κατωκῆθη κατὰ παράδοσιν ὑπὸ ποιμένων Ἀλβανῶν... Ἐκτὸς δὲ τούτου οὐδέποτε ἐνταῦθα ὠμιλεῖτο

1. Jordan, *Topon. gornj.*, 110-111.

2. Miklosich, *Bildung*, 239· Šmilauer, 55.

3. Miklosich, *Bildung*, 55-57.

4. Bernéker 216, στὸ λ. *dobъ*.

5. Vasmer, 231· Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, HX 12, 249.

6. Miklosich, *Bildung*, 237-238· Šmilauer, 56-57· Vasmer, 231.

7. Τὸ ἐπίσημο ὄνομα τοῦ χωριοῦ σχηματίστηκε παρετυμολογικά πρὸς τά: *τρία στενά, τρίστενο*, παρετυμολογία πού ἐνισχύθηκε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ χωριὸ «...εἶναι χτισμένο στὶς ὑπώρειες τεσσάρων λόφων και κοντὰ στὸ σημεῖο ὅπου καταλήγουν τρεῖς λάκκοι πού σχηματίζονται ἀνάμεσά τους» (βλ. Δ. Ράιου, «Τοπωνυμικά Ι», *Δωδώνη: Φιλολογία* 19 [1990] 244). Ὁ Δ. Ράιος πιθανολογεῖ ἐπίσης τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἀρχικοῦ τοπν. *Ντρεστένικο* (και *Ντριστένικου* στὸ στόμα τῶν βλαχόφωνων κατοίκων τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Γρεβενίτι) ἀπὸ τὸν τοπωνυμικὸ τύπο *Τρίστενο* μὲ τὴν πρόταξη τῆς ἀρομ. πρόθ. *n* «εἰς» (< λατ. *in*) και τὴν ἀρομ. ὑποκορ. κατάλ. *-icu*, μὲ τὴ σημασία «μικρὸ τρίστενο». Ὡστόσο ἕνας τέτοιος ὑποκορ. τοπωνυμικός σχηματισμός, μολονότι εἶναι δυνατὸ νὰ δημιουργηθεῖ, δὲν εἶναι πιθανὸς καθὼς προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς «μεγάλου τριστένου», πράγμα τὸ ὁποῖο, ἀπ' ὅσο γνωρίζω, δὲν ὑπάρχει.

8. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 80-81.

ἡ Βλαχική γλῶσσα, ἀλλ' ἀνέκαθεν, κατὰ παράδοσιν τετριμμένως ἡ Ἑλληνική μετὰ πολλῶν ἀλβανικῶν λέξεων» καὶ «...κεῖται εἰς κοιλάδα καὶ διασχίζεται πρὸς τὰ κάτω μάλιστα ὑπὸ βαθέως λάκκου».

Τὸ χωριὸ μαρτυρεῖται μὲ τὸν τύπο *Τριστεανίκον* ἀπὸ τὸ 1319¹.

Κατὰ τὸν Vasmer τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ νοτιοσλαβ. τοπν. *Тръстѣникъ*² ἀπ' ὅπου προέκυψε ὁ ἀρχικὰ μαρτυρούμενος *Τριστεανίκον* μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἐμὲ [ea(ia)]στὰ ἑλληνικά.

Τὸ *Тръстѣникъ* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *тръсть* «τὸ καλάμι»³ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ѣнь⁴ > **тръстѣнь* + κατάλ. -икъ μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι⁵.

Ἐκ τὸ *Τριστεανίκο(ν)* ὁ τύπος (*N*)*τρεστενίκο* μὲ ἀντικατάσταση τοῦ [ea] μὲ [e] ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τοῦ «τρία στενά» (βλ. σ. 233, σημ. 1).

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς μὲ τὸ παραπάνω τοπν. εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Τριστενίκου Μετόχιον* (Θεσσ.), *Δρεστενά* (Φωκ.-Πάτρα), *Τρεστενά* (Ἄρκ.), *Τρέστενικ* (Πέλλα), *Τρεστενίκα Μετόχιον* (Χαλκιδ.), *Τρεστενίτσα* (Ζίχνη)⁶ καὶ *Τρέσταίνα*⁷, ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Тръстенік*, *Trstenička Reka*, *Тръста*, *Trsteno* (βουλγ.), *Trsténik*, *Trstenica* (σερβοκρ.), *Trsténik* (γιουγκ. Μακεδ.), *Tersteniko* (Ἰστρία), *Třti*, *Trsteniče* (τσεχ.), *Trzcinka*, *Trzciana* (οὐκρ.), *Trostjanka* (ρωσ.) κλπ.⁸, ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὰ: *Trestenicul*, *Guva Trestiei*, *Trestioara* κλπ.⁹ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀλβανία: *Dresteniky*¹⁰.

Ἄοσανίτσα, η [zn ostanítsa] - (37)

Ἄονομασία κοινότητος στὴν περιοχὴ τῆς Κόνιτσας γνωστῆς καὶ μὲ τὴν ἐπίσημὴ ὀνομασία Ἄηδονοχώρι (μετον. 2.12.1929).

1. Πρόκειται γιὰ τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἄνδρονίκου Β' (βλ. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 304).

2. Vasmer, 32-33.

3. Miklosich, 364.

4. Miklosich, *Bildung*, 211.

5. Miklosich, *Bildung*, 208· τοῦ ἴδιου, *Stammbildungslehre*, 246.

6. Vasmer, 98, 115, 133, 159, 201, 213, 222.

7. Weigand, 16.

8. Vasmer, 33· Duridanov, 82· Miklosich, *Bildung*, 332· Šmilauer, 184.

9. Iordan, *Topon. romîn.*, 103.

10. Seliščev, 58, 248.

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ὁ Vasmer¹ θεωρεῖ «χωρὶς ἀμφιβολία σλαβικό», προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *o(bъ)* «περὶ»² καὶ τὸ σλαβ. *stanica* (< *stapъ* «τόπος στάθμευσης // στρατόπεδο // κατοικία // σκηνή // στάβλος κλπ.»³ + τὴ σλαβ. τοπωνυμική - ὑποκορ. κατάλ. *-ica*⁴).

Πβ. καὶ τὰ σχετικὰ τοπν.:

o(bъ): *Oslanovec*, *Oboki* (βουλγ.), *Ogranička*, *Obozna* (γιουγκ. Μακ.), *Obrež*, *Obršani* (σερβοκρ.), *Obrežje*, *Obrh* (σλοβ.), *Ochodnica* (σλοβακ.), *Oblivok* (οὐκρ.), *Obozerskaja* (ρωσ.)⁵ κλπ.

stapъ: *Stanovec* (βουλγ.), *Stanci* (γιουγκ. Μακ.), *Stanovo*, *Stanište* (σερβοκρ.), *Stanič*, *Stan*, *Staniše* (σλοβ.), *Stanoviště* (τσεχ.), *Stanowisko*, *Stany*, *Stanica*, *Stanowice* (πολ.), *Karalëy Stan* (λευκορ.), *Stanovoe* (ρωσ.) κλπ.⁶

Πάδες, οἱ (sts pádes / la pǎdz) - [43]

᾽Ονομασία χωριοῦ μὲ βλαχόφωνους κατοίκους στὴ δεξιά πλευρὰ τῆς χαράδρας ποῦ διαρρέεται ἀπὸ τὸν ποταμὸ ᾽Αῶ. Τὸ τοπν. στὸ στόμα τῶν βλαχόφωνων μὲ τὸν τύπο *Pǎdz*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. *πάδη*, ἢ «ἐπιφάνεια ἐπίπεδη καὶ ὁμαλὴ στὴ μέση κατωφέρειας»⁷ καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ σλαβ. *padъ* «τὸ ἴδιο»⁸, καὶ ὄχι κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ σλαβ. προσηγ., ὅπως ἐτυμολογεῖ τὸ τοπν. ὁ Vasmer⁹.

Ἡ λ. ὡς δάνειο καὶ στὴν ἄρομμουνική, ὅπου οὐσ. *pǎde* «τὸ ἐπίπεδο μέρος» καὶ τὸ ἐπίρρ. *padе* «κάτω, χαμηλά»¹⁰.

᾽Ο ἄρομ. τύπος τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν πληθ. *pǎdz* τοῦ παραπάνω ἄρομ. οὐσιαστικοῦ¹¹

1. Vasmer, 46.

2. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 80 (λ. *Otoka*).

3. Miklosich, 319, στὸ λ. *sta 2*: Šmilauer, 169.

4. Malingoudis, *Studien*, 33, στὸ λ. *Dubica*: Miklosich, *Bildung*, 210.

5. Šmilauer, 130.

6. Miklosich, *Bildung*, 320: Šmilauer, 169.

7. Μπόγκας 1, 287: πβ. ἀκόμη καὶ τὸ δάνειο *πρόπαντη*, ἢ «γκρεμὸς, βάραθρο» (< σλαβ. *propadъ* «τὸ ἴδιο») ἀπὸ τὴ Μάνη (Malingoudis, *Studien*, 90).

8. Miklosich, 229, λ. *pad-*.

9. Vasmer, 46.

10. Parahagi, 940.

11. Ὅπως σημειώθηκε καὶ παραπάνω (στὸ λ. *Μέρου*, σ. 192, σημ. 1) δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει σὲ ταυτόσημα ἄρομ./έλλ. τοπν. ποιὸς εἶναι ὁ ἀρχικὸς τύπος καὶ ποιὸς ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ ἄλλου.

Μὲ τὸ οὖσ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸν ἑλληνικὸ χῶρο, ὅπως: Πάδη, ἦ (Ζαγ. - Ἄσπροπόταμο), Πάδε (Κόνιτσα-Ἄσπροπόταμο), Πάδες (Ζαγ.-Κατσανοχώρια 2x) Παδίτσα, ἦ (Κόρινθος), Παντίκα (Ζαγ.)¹ καὶ τὰ περιφρ. ἢ σύνθετα: τὸ Γεφύρι στὴν Πάδη, Πάδη τοῦ Σιώτα, ἦ (Κατσανοχώρια), Πάντε Ἄρμπινέσου, Πάντε αλ Δαγγόπουλου, Πάντε Λισόρλουι, Πάντε αλ Μούσκα, Πάντε αλ Ντούμα, Πάντε Λούγκα, Πάντε Μάρε, Πιντιλάγια, Πάντε Σαντάνλουι (Ζαγ.) κλπ.²

Παΐτουριά / Παΐδουριά, ἦ [zd bāitun'á / zd bāidun'á] - (332)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού, συνοικισμού παλαιότερα τῆς Πογδόριανης (ἐπίσ. Ἄνω Παρακάλαμος), στοὺς πρόποδες τοῦ ὑψώματος Παλιογκρίμπιανη (ὑψόμ. 932 μ.). Στὸ ΣΣΕΔΚ τὸ τοπν. ἀναφέρεται μετὸν τύπο Παηδονιά.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὖσ. *radь* «ἀπόκοσμος τόπος» (< *rad-* «πέφτω»)³ καὶ τὴν κατάλ. *-yja* (*-yь*)⁴ μετ' ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *d* μετ' [t/d]⁵ καὶ τοῦ σλαβ. *y* μετ' [u] στὴν ἑλλ.⁶, κατέβασμα τοῦ τόνου κατὰ τοὺς ἑλλ. σχηματισμοὺς περιεκτικῶν τοπν. σὲ *-ωνιά*⁷ καὶ ἀνάπτυξη ἑνὸς μεσοσυλλαβικοῦ [-i-]⁸ πιθανῶς παροτυμολογικὰ πρὸς τὴ λ. ἀηδό-

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 344· Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 1, 868, 1063· Χατζηγάκη, *Ἄσπροπόταμο*, 152· Vasmer, 125.

2. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 1, 679, 1063· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 567, 584, 604, 614, 629, 633, 634, 637, 646.

3. Miklosich, 229· Vasmer, *REW* 2, 300.

4. Κατὰ τὸν Miklosich (*Bildung*, 212) μετ' τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπιθετικοὶ τύποι. Βλ. καὶ Miklosich, *Stammbildungslehre*, 143· Vasmer, 308.

5. Βλ. Vasmer, 294 καὶ Malingoudis, *Studien*, 146.

6. Κατὰ τὸν Vasmer (σ. 277) ἡ διαφορετικὴ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *y* στὰ σλαβ. τοπν. τῆς Ἑλλάδας ὀφείλεται στὸ χρόνο τῆς ὀνοματοθεσίας. Ἐτσι στὰ παλαιότερα τοπν. ἔχουμε τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *y* μετ' [u], ἐνῶ στὰ νεότερα μετ' [i] (βλ. καὶ Weigand, 19 κέξ.). Κατὰ τὸν Malingoudis ὅμως (*Studien*, 139 κέξ.) ἡ ἐξέλιξη τοῦ *y* σὲ *i* ἔχει ἤδη συντελεστεῖ στὶς νοτιοσλαβικὲς γλῶσσες, ἡ δὲ ἐμφάνιση στὴν Ἑλλάδα φθόγγου [u] στὴ θέση τοῦ σλαβ. *y* ὀφείλεται σὲ ἐπίδραση τῆς φωνητικῆς τῆς ἀλβ. γλώσσας.

7. Ἀμάντου, *Γλωσσ. ἔρ.*, 31-32· Andriotis, *Archaismen*, στὸ λ. *-ωνιά*.

8. Βλ. καὶ Malingoudis, *Studien*, 129-130, ὅπου καὶ τὰ τοπν. *Σαΐδόνα* (ἀντὶ **Σαδόνα*), *Βαΐδενίτσα* (ἀντὶ **Βαδενίτσα*). Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [-i-], ποὺ πραγματοποιεῖται συνήθως μεταξὺ [a] ἢ [o] καὶ [d] ἐμφανίζεται καὶ σὲ προσηγ., ὅπως *βόιδι* (< *βόδι*), *ροΐδι* (< *ρόδι*), *χάιδι* (< *χάδι*) κλπ., στὰ ὁποῖα ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [-i-] ἀποδίδεται (βλ. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὰ λ.) σὲ ὑποκοριστικούς τύπους τῆς ΑΕ γιὰ τὰ δύο πρῶτα: *βοΐδιον*, *ροΐδιον* ἀπ' ὅπου τὰ μεσν. *βόιδιν*, *ροΐδιν* τὸ δὲ τρίτο θεωρεῖται ὡς ἀποτέλεσμα συνεκ-

νι, ὅπως ἐξάλλου ὑποδηλώνει καὶ ὁ τύπος τοῦ τοπν. Παηδονιά.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὸ λ. Πάδες, οἶ.

Παλιοσέλι, τὸ [sto pa'osél'] - (42)

Ὄνομασία βλαχόφωνου χωριοῦ στὴ δεξιὰ πλευρὰ τῆς χαράδρας τοῦ Ἄωου.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. παλιός καὶ τὸ σλαβ. δάνειο στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα σελιό, τὸ «τὸ περιβόλι, τὸ ἀγρόκτημα ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ σπίτι»¹ (< σλαβ. *selo*: πβ. βουλγ. *selo* «σκηνή, κατοικία // ἀγρός», σερβοκρ. *selo*, σλοβ. *selo* «οἰκόπεδο, κατοικία, ἀγρόκτημα», ρωσ. *seló* «χωριό, ἐκκλησιαστικὴ ἔκταση κλπ.»² μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴ σύνθεση (πβ. προικιό-πανωπροίκι, χωριό-κεφαλόχωρι κλπ.).

Ὅχι σωστή, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν Vasmer³ στὸ σλαβ. **Staro Selo* μὲ μετάφραση τοῦ α' μέρους.

Ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. σχηματίζονται συγγὰ τοπν., ὅπως Σελιό, τὸ (Ζαγ. 5x, Ἰωάνν. 2x, Ἄρτα κλπ.), Σελιά, τὸ (Ζαγ. 3x κλπ.)⁴.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Novoselo* (βουλγ.), *Selci* (γιουγκ. Μακ.), *Seoštica*, *Selce*, *Selnica*, *Selnik*, *Selьna*, *Veliko Selo* (σερβοκρ.), *Podselo*, *Sela*, *Selčani* (σλοβ.), *Sedličná* (σλοβακ.), *Sedlo*, *Sedlec*, *Sedlice* (τσεχ.), *Siedlec* (πολ.), *Selište* (οὐκρ.), *Staroe Sjalo* (λευκορ.), *Novoselka* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Παλιοχώρι Μπότσαρη, τὸ [sto pa'ohóri] - (244)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ τῆς Λάκκας Σούλι.

Τὸ παλιό τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σύνθετο παλιοχώρι (< ἐπίθ. παλιός + οὐσ. χωριό καὶ -χώρι στὴ σύνθεση) καὶ τὸ προσωπ. Μπότσα-

φορᾶς: τὸ ἠγάδιον > τοιχάδι > τὸ χάιδι. Γι' αὐτὸ πιστεύω πὼς ἡ ἐμφάνιση τοῦ μεσοσυλλαβικοῦ [-i-] ἔχει διαφορετικὴ κατὰ περίπτωση αἰτία ἀνάπτυξης. Ἰδιαίτερα δὲ γιὰ τὰ ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο σημασιολογικὰ σκοτεινά, τοπν. ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [-i-] πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ παρετυμολογία. Πβ. καὶ τὸ ὕδρων. Βοῖδομάτης ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου ποὺ εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὰ σλαβ. *voda* + *mati* μὲ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς λ. βόιδι.

1. Μπόγκας 2, 245.

2. Miklosich, 289, λ. *sedo*. Vasmer, REW 2, 606.

3. Vasmer, 46.

4. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 347.

5. Miklosich, *Bildung*, 313. Šmilauer, 158-159.

ρης. Τὸ β' μέρος τῆς περιφρ., τὸ προσωπ. *Μπότσαρης* (βλ. σχετικά στὸ τοπν. Ἰαλοχώρι *Μπότσαρη*), γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ τὸ χωριὸ ἰδιαίτερα¹ πρὸς τὸ *Παλιοχώρι Σιράκου*.

Παλιοχώρι Σιράκου, τὸ [stu pa'uhór] - (122)

Ἵονομασία χωριοῦ στὰ πλησιόχωρα τῆς κοινότητος *Σιράκο* (βλ. τοπν.).

Πάπιγκο, τὸ [stu páriŋgu] - (48)

Ἵονομασία δύο οἰκισμῶν ποὺ συναποτελοῦν τὴν κοινότητα τοῦ Παπίγκου, τὸ *Μεγάλο* καὶ τὸ *Μικρὸ Πάπιγκο*, σὲ ἀπόσταση 2 χιλιομέτρων μεταξύ τους. Βρίσκονται στὶς ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ *Ραδόβολη*.

Χρήσιμα καὶ διαφωτιστικὰ εἶναι ὅσα ἀναφέρει ὁ Βρανούσης² γιὰ τὸ Πάπιγκο καὶ τὴν εὐρύτερη περιοχὴ κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

«Ἡ ἄχωρα τοῦ Παπίγκου ἦτο κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας εὐρεῖα περιφέρεια περὶ τὴν σημερινὴν κώμην Παπίγκον καὶ τὸ ὁμώνυμον ὄρος...»³. Καὶ συνεχίζει: «Οἱ Παπιγκινοὶ ὑπὸ ἰδίου ἄρχοντα ἀπετέλουν ὑπολογίσιμον παράγοντα εἰς τοὺς τοπικοὺς ἀγῶνας τοῦ 14ου καὶ 15ου αἰῶνος. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ οἱ κάτω τοῦ Παπίγκου κοιλάδες... πολὺ πρὸ τοῦ 1400 ὑποκύπτουν εἰς Ἰαλανοὺς τοπάρχας, ...οἱ Παπιγκινοὶ ἀνθίστανται ἐπὶ δεκαετίας ὀλοκλήρους...» καὶ παρακάτω: «Ἡ τουρκικὴ κατάκτησις εὐρῆκε τὴν περιοχὴν τοῦ Παπίγκου ὑπὸ ἰδιότυπον στρατιωτικὴν καὶ διοικητικὴν συγκρότησιν ἡμιαυ-

1. Μὲ τὸ ὄνομα *Παλιοχώρι* εἶναι γνωστὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ *Παλιοχώρι Σιράκου*, 3 ἐγκαταλειμμένοι οἰκισμοὶ στὶς κοινοτικὲς περιοχὲς τῶν χωριῶν *Θεριακίσι*, *Κοπάνη* καὶ *Λεσιανά* (ἐπισ. Ἰαγό).

2. Βρανούσης, *Χρον. Ἰπείρου*, 180-184.

3. Ἀκόμη καὶ σήμερα οἱ κάτοικοι τῶν βλαχόφωνων χωριῶν *Λεσινίτσα* καὶ *Ντομπρίνοβο* ποὺ βρίσκονται στὶς ΒΑ ὑπώρειες τῆς *Γκαμήλας* (τμῆμα τῆς εἶναι ἡ *Ραδόβολη*) μὲ τὸ τοπν. *Πάπιγκο* ὀνομάζουν καὶ τὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς *Γκαμήλας*.

Πιθανῶς ἀρχικὰ τὸ τοπν. δόθηκε στοὺς ὄρεινοὺς ὄγκους ἀπ' ὅπου προέκυψε καὶ ἡ ὀνομασία τῶν δύο οἰκισμῶν. Σὲ ἀντίθετη περίπτωση (οἰκωνύμιο → ὄρωνύμιο) τὸ ὄνομα τοῦ βουνοῦ ἔπρεπε νὰ δοθεῖ μὲ ἓνα παράγωγο ἐπίθ.: *Παπιγκινό*, *Παπιγκιώτικο* κλπ., ἐνν. *βουνό*, καὶ ὄχι *Πάπιγκο*.

Σήμερα ὡστόσο οἱ κάτοικοι τῆς Ἰαρσίτσας καὶ γενικότερα τῶν χωριῶν τῆς λεκάνης τοῦ *Βοῖδομάτη* χρησιμοποιοῦν τοὺς παραπάνω ἐπιθετ. τύπους γιὰ τὰ βουνὰ τοῦ Παπίγκου, ἀφοῦ ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ἔχει ἐπισκιάσει τὴν ἀρχικὴ ὀνομασία τοῦ βουνοῦ.

τονομίας, τῆς ὁποίας τὸ καθεστῶς διειτηρήθη, φαίνεται, ὑπὸ ὠρισμένας μορφάς καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς τουρκοκρατίας» καὶ συμπεραίνει: «Ὅθεν, ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὰ πράγματα τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀραβαντινοῦ ὅτι ἡ χώρα τοῦ Παπίγκου ἐσήμαινε μεταξὺ τῶν αὐτόνομων χωρῶν τῆς μεσαιωνικῆς Ἠπείρου».

Τὸ τοπν.¹ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἄλβ. σχηματισμὸς καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ σύνθεση τοῦ ἄλβ. στερητικοῦ μορίου *pa*² καὶ τοῦ οὐσ. *peng, -u* «τὸ ἐνέχυρο // ὁ ὄμηρος»³. Εἶναι δύσκολο νὰ διακριθῶσι κανεὶς τὶς ἱστορικές συνθῆκες οἱ ὁποῖες συντέλεσαν στὴ δημιουργία τοῦ τοπωνυμίου.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθεῖ καὶ τὸ ὄρωνύμιο τῆς Ἀλβανίας *Maja e Papingut*⁴ («ἡ κορυφή τοῦ *Papingu*») ποὺ βρίσκεται περίπου 31 χιλιόμετρα ΒΔ τοῦ Παπίγκου καὶ περίπου 14 χιλιόμετρα ΝΑ τῆς Πρεμετῆς⁵.

Πβ. καὶ τοπν. *Παπίγκι* «κορυφή τοῦ βουνοῦ Νεμέρτζικα»⁶ στὰ ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα.

Παρακάλαμος, ὁ [stum barakálamu] - (330)

Ὄνομασία ἀρκετὰ πολυάνθρωπος, γὰρ τὰ δεδομένα τοῦ Νομοῦ, κοι-

1. Τὸ τοπν. τοῦ Ζαγορίου γὰρ λόγους φωνητικῶν ἀλλὰ καὶ σημασιολογικῶν δὲν θὰ μπορούσε νὰ συναφθεῖ μὲ τὸ ἡχητικὰ παρόμοιο τοπν. *Παπ(π)ίκιον* (ὄρος) < προσωπ. *Παππίκιος* (βλ. Στ. Κυριακίδου, «Τὸ Παππίκιον ὄρος» Ἀθηνᾶ 35 [1924] 219 καὶ Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 568).

Ἡ ἐρμηνεία, τέλος, τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν Παπαϊωάννου (Ἰω. Παπαϊωάννου, *Τὸ Πάπιγκο*, Θεσσαλονίκη 1987, τ. 2, 52 κέξ.) εἶναι τουλάχιστον ἀπίθανη.

2. Τὸ ἄλβ. *pa-*, ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. ἀ(ν)-, συνάπτεται κυρίως μὲ ἀφηρημένα οὐσ. ποὺ δηλώνουν μιὰ ιδιότητα καὶ λήγουν σὲ *-i*: *paaftesi* «ἀνικανότητα» (*aftësi*), *pasiguri* «ἀνασφάλεια» (*siguri*) κλπ., μὲ ἐπίθετα, κυρίως σὲ *-shëm*, καὶ μετοχές. Ὅσο ὅσο συνδέεται μὲ οὐσ. ἢ ἐπίθ. καὶ ἄλλων κατηγοριῶν: *apë* «μέρος», → *i paapë* «ἀχανής», *fat* «μοῖρα, τύχη» → *i pafat* «ἄτυχος», *shpirt* → *i pashpirt* «ἄψυχος» κλπ.

3. Γκίνης, 308. Ἡ λ. προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. *pignus* «τὸ ἴδιο» (βλ. B. Demiraj, *Albanische Etymologien*, Amsterdam - Atlanta 1997, 315· Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Leiden-Boston-Köln 1998, 315).

4. Σχηματισμὸς στὴν ἄλβ. τῆς γεν. ἐν. τῶν οὐσ. σὲ *-u*.

5. Soustal, 226. Δὲν ἀποκλείεται τὸ τοπν. τοῦ Ζαγορίου νὰ εἶναι μεταφορὰ (φαινόμενο συχνὸ στὴν ὀνοματοθεσία) τοῦ ἄλβ. τοπν. *Papingu(t)* ἀπὸ ἀλβανοὺς ἐποίκους ἢ ἐπιδρομεῖς κατὰ τὸ παρελθόν. Πβ. ἀκόμη ἓνα ζευγὸς ὄρωνυμιῶν ποὺ συναντιοῦνται στὸν ἀλβανόφωνο καὶ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Τομογ* καὶ *Τόμαρος* (Ant. Mayer, *Die Sprache den alten Illyrier*, Wien 1957, τ. 1, 341).

6. Ἰω. Παπαϊωάννου, *Τὸ Πάπιγκο*, Θεσσαλονίκη 1987, τ. 2, 54.

νότητας (μέ πληθυσμό άνω τών 1000 κατοίκων), στη δεξιά όχθη του Γορμού, παραποτάμου του Καλαμά. Έσφαλμένη ή πληροφορία που μās δίνει τὸ ΣΣΕΔΚ ὅτι Παρακάλαμος, τέως Πογδόριανη και Πογδόριανη, νῦν Παρακάλαμος παράλληλα πρὸς τὸν τύπο Ἄνω Παρακάλαμος¹. Σύμφωνα με τὸς πληροφορητὲς ἀρχικὸς οἰκισμὸς ὑπῆρξε ἡ Πογδόριανη πὸ βρῖσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ ὑψώματος Παλιογκρίμπιανη, οἰκισμὸς πὸ εἶχε τὰ ὑποστατικά του, τὰ «ἀχούρια» γιὰ τὶς γεωργικὲς ἐνασχολήσεις τών κατοίκων του στὸν εὐφορο κάμπο τοῦ Γορμού, στὴ θέση πὸ ἦταν γνωστὴ με τὸ ὄνομα Καλύβια². Καὶ στὸ ΣΣΕΔΚ³ ὁ Παρακάλαμος ἐμφανίζεται ὡς συνοικισμὸς τῆς Πογδόριανης στὴν ἀπογραφή τοῦ 1928. Ἀπὸ τότε και ἐφόσον προέκυψε ἡ νέα ὀνομασία Παρακάλαμος (γιὰ τὰ Καλύβια) μετονομάσθηκε και ἡ ἀρχικὴ Πογδόριανη σὲ Ἄνω Παρακάλαμο (μετον. 20.8.1927).

Γίνεται λοιπὸν φανερὸ ἀπὸ τὴν «ἱστορία» τών ὀνομασιῶν και τών μετονομασιῶν, πὸς τὸ τοπν. Παρακάλαμος εἶναι μῖα νεότερη ὀνομασία και μᾶλλον «γραφειακὸ» κατασκευάσμα. Εἶναι ἓνα συνθετὸ τοπν. τοῦ ὁποῖου τὰ δύο συνθετικά μέρη ὀδηγοῦν στὴν προθ. παρὰ και στὸ τοπν. Καλαμάς. Ὡστόσο μῖα τέτοια σύνθεση θὰ ἐπρεπε νὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὸν τύπο: *Παρακαλαμάς (πβ. τὰ παρόμοια σύνθετα: βαρελάς-κρασοβαρελάς, γιακάς-χαρτογιακάς, γιδάς-κλεφτογιδάς, ντουνιας-παλιοντουνιας κλπ.). Γι' αὐτὸ ὡς β' συνθετ. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἓνα προσηγ. (ἡ τοπν. τὸ ὁποῖο δὲν θομούνται οἱ σύγχρονοι) ὅπως: καλαμιὰ (πβ. καρδιά-ἄκαρδος, κακόκαρδος, καλόκαρδος, κοιλιὰ-ἐφτάκοιλος κλπ.⁴), καλάμι, κάλαμος κλπ.

Πάτερο, τὸ [stu pátiru] - (135)

Ὀνομασία τοῦ πολυανθρωπότερου ἀπὸ τὸς 4 συνοικισμοὺς πὸ ἀποτελίζουν τὴν κοινότητα Φορτώσι.

1. Βλ. ΣΣΕΔΚ, 682, 683 και 670 ἀντίστοιχα.

2. Σὲ πολλὲς κοινότητες βρῖσκεται τὸ τοπν. γιὰ νὰ δηλώσει τόπο με παρόμοια χρήση. Στὴν περίπτωση τῆς Πογδόριανης χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ μάθαινε τὸς μαθητὲς του νὰ γράφουν στὰ τετράδια μέχρι τὸ 1927: ἐν Καλυβίσις Πογδόριανης και μετὰ τὸ 1927 ἐν Καλυβίσις Παρακαλάμου (βλ. Α. Γκόγκου, Εἰσαγωγή στὴν ἱστορία τοῦ Παρακαλάμου, Ἀθήνα-Γιάννινα 1993, 29).

3. ΣΣΕΔΚ, 370-371.

4. G. N. Chatzidakis, «Τοῖος-τέτοιος und Verwandtes», *Indogermanische Forschungen* 32 (1913) 356.

Κατὰ τὸν Λαζάνη¹ τὸ τοπν. συνηθίζεται καὶ μὲ τοὺς τύπους: ἡ Πάτερ καὶ στ' Πάτηρ.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. Πάτερος² μὲ μεταπλασμὸ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. χωριό. Ὁ τύπος σὲ θηλ. γένος μὲ μεταπλασμὸ ἢ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὖσ. περιοχῆ, θέση κλπ.³ ἢ ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθετου τύπου στή γεν.: [st pátir] (= στοῦ Πάτερου) ποὺ θεωρήθηκε ὡς αἰτ. θηλ. (= στήν Πάτερη).

Τὸ ἐπών. Πάτερος σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὖσ. τῆς κοινῆς ΝΕ: πάτερο, τὸ «ξυλίνη δοκὸς ἐκ τῶν ὑποβασταζουσῶν τὸ πάτωμα ἢ τὴν στέγην» (< πατερό, ὄψ. μεσν. πατερόν < πάτος «ξύλον πατώματος» + κατάλ. -ερόν)⁴.

Πεκλάρι, τὸ [sto piklár] - (25)

Ὄνομασία χωριοῦ, 7 χμ. ΒΑ τῆς Κόνιτσας, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πηγὴ (μετον. 20.9.1955). Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἀρχικὰ ἦταν ἐγκατεστημένοι σὲ δυὸ μικρότερους οἰκισμοὺς στὶς θέσεις Πλάκα καὶ Μπούτση ἀπ' ὅπου μετακινήθηκαν στὴ σημερινὴ θέση λόγω τῶν τουρκοαλβανικῶν ἐπιδρομῶν.

Τὸ τοπν. πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *рѣкль* «ἡ φωτιά, ἡ κόλαση // τὸ φουγάρο»⁵ καὶ τὴν κατάλ. -агь μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα ποὺ δηλώνουν τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα⁶. πβ. καὶ ἀρχ. σερβ. *рѣκлагь*⁷.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Рѣklenica* (βουλγ.), *Pekolnik* (γιουγκ. Μακ.), *Paklenica*, *Paklena*, *Paklje*, *Paklenje*, *Paklenjača* (σερβοκρ.), *Pekel*, *Peklenica* (σλοβ.), *Peklina* (σλο-

1. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 81.

2. *Αντιχάρισμα*, 174.

3. Πχ. ἀπὸ ἀρχικὸ τοπν. στοῦ Πάτερου τῆ βρούση: [st pátir d vris > i pátir]. Πβ. καὶ τοπν. *Κατσίκη*, ἢ < στοῦ *Κατσίκη* τῆ βρούση, *Λιάπη* (ὄνομασία χωριοῦ) < στοῦ *Λιάπη* κλπ. (*Οἰκονόμου*, *Ζαγόρι*, 371, 374).

4. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.: Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.: ἢ λ. εἶναι ἐπίσης σὲ χρῆση στήν Ἠπειρο (Κοκκινιά Θεσπρωτίας), ὅπου πάτερο, τὸ «τὸ πατόξυλο» (βλ. *HX* 20-21 [1976-1977] 402).

5. Miklosich, 270· Vasmer, *REW* 2, 330. Κατὰ τὸν Miklosich (*Bildung*, 305) οἱ σημασίες «κόλαση, τάρταρα» ποὺ ἔχει ἡ λ. ἀποκλείονται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπωνυμίων. Ὁ ἴδιος παραθέτει τὰ τοπν. *Peklena*, *Peklene*, *Peklenica* ὡς τοποθεσίες μὲ θειοῦχες πηγές.

6. Miklosich, *Bildung*, 211. Βλ. καὶ Vasmer, 303.

7. Miklosich, 270.

βακ.), *Peklo* (τσεχ.), *Piekło*, *Piekiełnica* (πολ.), *Рекельпаја* (ούκρ.), *Pe-klino* (λευκορ.) κλπ.¹.

Πέραμα, τὸ [stu pérama] - (280)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ Β-ΒΔ ἄκρο τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Παλιότερα, πρὶν ἢ στάθμη τῆς λίμνης φθάσει στὸ σημερινὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο, ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγοῦσε ἀπὸ τὰ Γιάννινα πρὸς τὸ χωριὸ περνοῦσε πάνω σὲ ἀνάχωμα ποὺ ὑψωνόταν μέσα στὰ νερὰ τῆς λίμνης. Τὸ ἐθνικὸ [píramn'ót-s, píramn'ót-sa] (= Περαμιώτης, -ιώτισσα)².

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. τῆς κοινῆς ΝΕ *πέραμα*, τὸ (μετγν. *πέραμα*, τὸ) «ἡ διάβαση σὲ ποτάμι ἢ πορθμὸ // ἡ διαπεραίωση // τὸ πλοιο-ἄριο ποὺ ἐκτελεῖ τὴ διάβαση μεταξὺ τῶν ὀχθῶν λίμνης ἢ ποταμοῦ // ἡ ἀπέναντι, ἡ κοντινὴ παραλία» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ρ. *περῶ* καὶ τὴν κατάλ. μεταρρηματικῶν οὖσ. -μα³.

Περάτη, ἡ [zd birát] - (207)

Ὄνομασία χωριοῦ τῶν Γραμμενοχωρίων ποὺ συνηθίζεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Περάτι*, τό. Ὁ κάτοικος [píratát-s, píratát-sa] (= Περατάτης, Περατάτισσα)⁴.

Κατὰ τὸν Παπαγεωργίου⁵, ὁ ποῖός ἀναφέρει σχετικὴ παράδοση γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ χωριοῦ, τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Περάτης* ποὺ ἦταν «... κάποιος τσέλιγκας ποὺ ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὸ Πέραμα Ἰωαννίνων»⁶.

1. Miklosich, *Bildung*, 305· Šmilauer, 149.

2. Κακῶς κατὰ τὴ γνώμη μου ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Μπόγκα (1, 300) τὸ *Περάτης* ὡς ἐθνικὸ πρὸς ὀχθῶν τὸν κάτοικο τοῦ Περάματος. Αὐτὸ μᾶλλον ὀφείλεται σὲ σύγχυση τοῦ ἐθνικοῦ πρὸς τὸ ἐπαγγελματικὸ *περάτης* (< *περατής* < ρ. *περῶ*) «ὁ πορθμεύς» καθ' ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πορθμέα χαρακτηρίζε σὲ παλιότερες ἐποχὲς τὸν κάτοικο τοῦ χωριοῦ. Ἐνισχυτικὸ δὲ τῆς ἂποψης ὅτι τὸ *Περάτης* δὲν εἶναι ἐθνικὸ ἀποτελεῖ καὶ τὸ γεγονός ὅτι δὲν σχηματίζεται ἀντίστοιχο θηλυκό.

3. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.· Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

4. Ὁ τύπος τοῦ ἐθνικοῦ *Περατιώτης*, τὸν ὁποῖο ἀναφέρει ὁ Μπόγκας (1, 300), εἶναι στὸ στόμα τῶν Γιαννιωτῶν γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς Περάτης. Ἀντίθετα ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Μπέττης (Σ. Μπέττη, «Πῶς μιλοῦν στὰ Γραμμενοχώρια», *HE* 14[1965] 132) οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, ὅπως καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Γραμμενοχωρίων, ἀποκαλοῦν ἑαυτοὺς *Περατάτηδες*. Νομίζω πῶς ὁ τύπος *Περατάτης* εἶναι ὁ ἀρχικὸς καὶ γνήσιος.

5. Λ. Παπαγεωργίου, «Τοπωνυμικὸ τοῦ χωριοῦ Περάτη Ἰωαννίνων» *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Παν/μίου Ἰωαννίνων ΔΩΔΩΝΗ* 5 (1976) 111-112.

6. Γιὰ τὸ ὅτι ἡ λ. *Περάτης* δὲν εἶναι ἐθνικὸ ἀλλὰ ἐπαγγελματικὸ βλ. στὸ τοπν. *Πέραμα*, σημ. 2.

Ἡ ἐκφορὰ τοῦ τοπν. «ἔρχουμι ἀπ' τ' Πιράτ'» ὑποδηλώνει ἓνα κυριῶν. τοπν. τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Περάτης*. Τὸ τελευταῖο μπορεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *περάτης*, ὁ «ὁ πορθμεύς»¹, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸ τοπν. *Berati*² τῆς Βορ. Ἡπείρου. Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ συνήθεια τῶν Ἀρβανιτῶν νὰ σχηματίζουν ἔθνικὰ χωρὶς παραγωγικὲς καταλήξεις³.

Ἀποφασιστικὸ ὡστόσο ρόλο γιὰ τὴν προέλευση τοῦ προσωπ. καὶ ἔμμεσα τοῦ τοπν. ἔχει, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ τρόπος σχηματισμοῦ τοῦ ἔθνικοῦ (*Περατάτης*, -ισσα) τὸ ὁποῖο σχηματίζεται μὲ τὴν ἀλβ. κατάλ. -at (καὶ ἔναρθρα -atī) γιὰ νὰ δηλώσει τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ἢ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἀναφέρονται στὸ θέμα⁴.

Οἱ τύποι τοῦ τοπν. σὲ θηλ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λ.: *παιδοχή*, *θέση*, *διαμονή* ἢ ἀπὸ σύγχυση τῆς ἐμπρόθετης ἐκφορᾶς: [st pirát] = στοῦ *Περάτη* / στὴν *Περάτη*. Ὁ οὐδ. τύπος ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. *χωριό*.

Περίβλεπτος, ἡ [zm birílift] - (285)

Ὄνομασία *χωριού* στὴ Δ πλαγιά τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι. Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *περίβλεπτος*, ὁ/ἡ «ὁ πανταχόθεν βλεπόμενος, περίοπτος» καὶ μεταφορικὰ «ὁ ἐπιφανής, ὁ ἔξοχος» Ὁ θηλ. τύπος τοῦ ἐπίθ. καὶ ὡς τιμητικὴ προσωνυμία τῆς Παναγίας⁵. Τὸ ἐπίθ. κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. *θέση*, *ἐκκλησία* κλπ.

1. Παπαγεωργίου, δ.π.

2. Τὸ τοπν. *Berati* πρέπει νὰ συναφθεῖ μὲ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἀλβ. *berat* «δίπλωμα» (Meyer, *EW alb. Spr.*, 32) < τουρκ. *berat -ti* «ἐπιστολὴ διορισμοῦ, ἔγγραφο παραχώρησης, δανεισμοῦ, δίπλωμα» (Steuerwald, 108). Πβ. καὶ σὲ παλιότερα ἑλλ. κείμενα: *βεράτι* ἢ *μπεράτι*, τὸ «τὸ σουλτανικὸ διάταγμα μὲ τὸ ὁποῖο ἐχορηγεῖτο προνόμιο» καὶ *μπερατλήδες* ἢ *βερατλήδες*, οἱ «οἱ ἐπίτιμοι διερμηνεῖς στὴν Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία... οἱ ὁποῖοι ἠγόραζον ἓν μπεράτιον ... τοῦτο δὲν ἐχρησίμευεν αὐτοῖς ἵνα ἐκτελῶσι χρεὴ διερμηνέως Πρεσβείας ἢ Προξενείου, ἀλλὰ μόνον ἵνα συμμετέχωσι τῶν προνομίων καὶ τῶν ἀτελειῶν...» (Μπόγκα, *Τουρκ. λέξεις*, 18 καὶ 75).

3. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 34-35.

4. Ἡ κατάλ. -άτης ἀπὸ ἀρχαῖα πρωτόκλιτα σὲ -α, ἔπαψε πλέον νὰ ἔχει παραγωγικὴ δύναμη. Ἐμφανίζεται μόνον μὲ τὸν τύπο -ιάτης στὴ ΝΕ ὡς κατάλ. ἔθνικῶν (βλ. Γ. Χατζιδάκη, «Ἐτυμολογικά καὶ τεχνολογικά», Ἀθηνᾶ 28 [1916], ΛΑ 105-107). Γιὰ τὴν ἀλβ. κατάλ. βλ. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 171 καὶ Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., 58, σημ. 1.

5. Δημητράκου, Λεξ., στὴ λ.

Ἦ φωνητικὸς τύπος τοῦ τοπν. [pirilift] σχηματίστηκε μὲ ἀνομοιωτική ἀποβολή τοῦ χειλικοῦ [v]: [vl-ft > l-ft], μὲ τροπή τοῦ [pt] σὲ [ft] (ἀνομοίωση διάρκειας) καὶ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. -ος μὲ τὴν -η, ἀφοῦ ἡ -ος δὲν γινόταν αἰσθητὴ ὡς κατάλ. θηλυκοῦ γένους.

Πεστιά, τὰ [sta pistá] - (152)

Ἦ ονομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Ξηροβουνίου. Ἦ Λαμπρίδης¹ ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τὸν τύπο *Πεστιά*.

Τὸ τοπν. προέρχεται² ἀπὸ τὸ σλαβ. *pešty* (< *pekt*) «ὁ φοῦρνος» καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὶς σημασίες «βράχος // σπηλιά, βαθούλωμα»³ καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. -ja (ἀρσ. -jъ)⁴. Ἦ μετακίνηση τοῦ τόνου στὴν ἑλληνικὴ ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῶν ρηματ. ἐπιθ. σὲ -(σ)τός.

Πβ. τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Πέστανη* (Πρεμετή), *Πεστιανά, τὰ* (Ἦ Αρτα), *Πέστανη* (περιοχὴς Μαργαριτίου Θεσπρωτίας, Τεπελένης, Πρεμετῆς), *Πέστιανη* (Μπεράτι, Μαλακάστρα)⁵ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Peštane* (βουλγ.), *Peštani* (γιουγκ. Μακ.), *Peč*, *Pečka*, *Pečane* (σερβοκρ.), *Peč*, *Pečonje*, *Pečnik*, *Vranja Peč* (σλοβ.), *Piecky* (σλοβακ.), *Smolná Pec* (τσεχ.), *Czartowy Piec* (πολ.), *Peči* (οὔκρ.), *Peči* (ρωσ.) κλπ.⁶

Πβ. καὶ τοπν. *Μπεστιά, ἡ*.

Πέτρα, ἡ [zd bétra] - (88)

Ἦ ονομασία χωριοῦ στὸ ΝΑ ἄκρο τῆς περιοχῆς Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ *πέτρα, ἡ*. Ἦ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται σὲ δύο ἐπιμήκεις βράχους ποὺ ξεπερνοῦν σὲ ὕψος τὰ 100 μ., πάνω στοὺς ὁποίους σώζονται ὑπολείμματα ἀρχαίων τειχῶν. Σήμερα ἐκεῖ βρισκεται ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Πετσάλι, τὸ / Πετσάλη, ἡ [stu pitsál' / zd bitšál'] - (268/287)

Μὲ τὸ τοπν. ὀνομάζονται δύο χωριά, ἕνας οἰκισμὸς ποὺ διοικητικὰ

1. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 20, σημ. 1.

2. Βλ. καὶ Vasmer, 46.

3. Miklosich, 234-235, λ. *pek-III*. Vasmer, *REW* 2, 352, λ. *peč*.

4. Miklosich, *Bildung*, 207. Malingoudis, *Studien*, 153.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 235. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 324, 350, 370, 372, 380, 383.

6. Miklosich, *Bildung*, 295. Vasmer, 46. Šmilauer, 141.

ἀνήκει στὴν κοινότητα Κουρέντων καὶ μιὰ κοινότητα στὸ 20. χμ. περίπου τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ ἀπὸ Γιάννινα πρὸς Κόνιτσα.

Τὸ τοπν. πού συνηθίζεται καὶ γιὰ τὶς δυὸ περιπτώσεις τόσο σὲ οὐδ. ὅσο καὶ σὲ θηλ. γένος εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Πετσάλης¹ μὲ μεταπλασμό: α) σὲ οὐδ. γένος, ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὐσ.: χωριό, χωράφι, κτῆμα κλπ. καὶ β) σὲ θηλ. γένος ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λ. περιοχῆ, θέση κλπ. ἢ ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθετου ἄρσ. τύπου στὴ γεν.: [st pitsál'] (= στοῦ Πετσάλη / στὴν Πετσάλη).

Τὸ ἐπών. Πετσάλης πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρχ. σλαβ. *pečalь* «λύπη, θλίψη, φροντίδα»².

Πιροβίτσα, ἦ [zd bironítška] - (32)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Σαραντάπορου. Ὁ οἰκισμὸς, ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Μελισόπετρας, εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Καλόβρουση (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. προέρχεται³ ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *pyronica* καὶ τὴν κατάλ. *-ьka* (ἄρσ. *-ькь*)⁴. Τὸ οὐσ. *pyronica* σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *pyrono* (< *pyrь* «τὸ φυτό ἄγρωστις, ἢ ἀγριάδα // ἡ ζέα, εἶδος ἀγρωστοειδῶν»⁵+τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ονο*) καὶ τὴν κατάλ. *-ica* μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι⁶.

Ἡ γραφὴ τοῦ τοπν. ὡς Πιροβίτσικα (βλ. ΣΣΕΔΚ, 534) πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὰ ἐλλ. *πῦρ*, *πυρᾶ* κλπ. καὶ ὄχι σὲ ἀπόδοση μὲ *υ* στὴν ἐλλ. τοῦ σλαβ. *у*, τὸ ὁποῖο ἤδη στὶς σλαβ. γλῶσσες εἶχε τραπεῖ σὲ *ι*. Ἡ σχέση δὲ τοῦ τοπν. μὲ τὴν ἐλλ. λ. *πυρός*, ὁ «τὸ σιτάρι», λ. ἢ ὁποία ἔχει ἐτυμολογικὴ συγγένεια μὲ τὸ σλαβ. *pyrь*⁷, εἶναι ἔμμεση καὶ ὄχι ἄμεση.

Πβ. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ συγγενικὰ τοπν.: *Pireja* (βουλγ.), *Pernice* (σερβοκρ.), *Pernica*, *Pirovec* (σλοβ.), *Pyrzowa Gora*, *Pyrzowice*, *Pyrzyce* (πολ.), *Pironka* (οὐκρ.)⁸.

1. Βλ. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Miklosich, 234-235· Vasmer, REW 2, 351.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 47.

4. Miklosich, *Bildung*, 207-208.

5. Miklosich, 269, λ. *pyro*· Vasmer, REW 2, 473-474· Šmilauer, 149.

6. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.

7. Miklosich, 269· Vasmer, REW 2, 474.

8. Vasmer, 47· Šmilauer, 149.

Πιρσόγιανη, ή [z birsóyan] - (16)

Όνομασία χωριού στην έπαρχία τής Κόνιτσας, γνωστού για τους περίφημους μαστόρους τής πέτρας. Το τοπν. παραδίδεται και με τους τύπους *Πρισόγιανη* (σέ παλαιότερα έγγραφα), *Μπρυσόγιαννη* και *Πυρσόγιαννη*¹. Επίσης σέ λιθανάγλυφη έπιγραφή του Μοναστηριού τής Ζέρμας αναφέρεται ό Κώστας Σούρλας «έκ κόμ(η)ς Πριζόγιαν(ης)»².

Τό τοπν. προέρχεται από τό σλαβ. τοπν. *Prisoj*³ (<σλαβ. *prisoije* «τόπος προσήλιος», πβ. και τό σερβ. *prisoje* «τό ίδιο»)⁴ και τή σλαβ. κατάλ. *-(j)ape* με τήν όποία σχηματίζονται λ. που δηλώνουν τους κατοίκους του τόπου ή τά μέλη τής οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα.

Ό τύπος *Πιρσόγιανη* σχηματίζεται από τον τύπο *Πρισόγιανη* ή με μετάθεση του [r] ή από παρετυμολογία προς τις λ. *πῦρ*, *πυρσός*, *παρετυμολογία* στην όποία όφείλεται και ή γραφή *Πυρσόγιαννη*.

Τό αρχικό [b-] στον τύπο *Μπρυσόγιαννη* με τροπή του [p-] σέ [b-] από τήν επίδραση του [-n] του άρθρου στην αιτιατική (άφομοίωση ήχηρότητας).

Πβ. και τά τοπν. *Prisoje*, *Prisojnik* (σλοβ.), *Prisojnika* (γιουγκ. Μακ.)⁵.

Πλάβαλη, ή [z blávaʎ] - (26)

Όνομασία κοινότητας στην έπαρχία Κονίτσης, γνωστής σήμερα και με τήν επίσημη όνομασία *Άγία Βαρβάρα* (μετον. 12.3.1928).

Κατά τον Vasmer⁶ τό τοπν. προέρχεται από τό αρχ. σλαβ. *plěvelъ* «τό ζιζάνιο, τό σκαθάρι» με άπόδοση του σλαβ. *ě* με [a] και άφομοίωση του [e] σέ [a]: [a-e > a-a] στην έλληνική.

Όστόσο, μολονότι δέν μπορεί νά αποκλειστεί ή παραπάνω έρμηνεία, νομίζω ως πιθανότερη τήν προέλευση του τοπν. από τό σλαβ.

1. Βλ. Ρεμπέλη, 273-274 και σημ. 1.

2. Γ. Μαυρομάτη, *Ίστορία και παράδοση τής Πυρσόγιαννης*, Ήγουμενίτσα 1989, 13.

3. Miklosich, *Bildung*, 304.

4. Miklosich, 295 στο λ. *si-1*· Vasmer, *REW* 2, 630, στο λ. *sijatъ*. Η λ. είναι σύνθετη με α' συνθετικό τή σλαβ. πρόθ. *prí* «κοντά, προς» με τήν όποία ως α' συνθετικό σχηματίζονται τοπν. στο σλαβόφωνο χώρο, όπως: *Prí Klanicata* (βουλγ.), *Príboj* (σερβοκρ.), *Prídnor* (σλοβ.), *Príboj* (σλοβακ.), *Přihrazny* (τσεχ.), *Przybrod* (πολ.), *Príkol* (ούκρ.), *Přibilesse* (λενκορ.), *Pridolžka* (ρωσ.) κλπ. (βλ. Šmilauer, 147).

5. Miklosich, *Bildung*, 304· Šmilauer, 147.

6. Vasmer, 46.

plavъ «ή κατεβασιά του ποταμού // τὸ κατέβασμα ξύλων μέσα σὲ ποτάμι // πλωτὴ σχεδιά // ποτάμι, ρεῦμα, κανάλι» (<ρ. *plaviti*)¹ καὶ τὴν κατάλ. *-alb*², ἐρμηνεία ἢ ὁποία ἐνισχύεται τόσο ἀπὸ τὴν πραγματικότητα πού παρουσιάζει ὁ τόπος (ὁ οἰκισμὸς βρίσκεται στὸ τρίγωνο πού σχηματίζουν ὁ Σαραντάπορος καὶ ὁ παραπόταμός του πού κατεβαίνει ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἰσβορος, ἐπίσημα Ἀμάραντος) ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὴ λ. σχηματίζονται τοπν. σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς σλαβικὲς γλῶσσες, ὅπως π.χ.: *Plavnica* (βουλγ.), *Plavuš* (γιουγκ. Μακ.), *Plava*, *Plavno*, *Plavec*, *Plavci*, *Plavnica*, *Plavnice* (σερβοκρ.), *Plava* (σλοβ.), *Plavnica* (σλοβακ.), *Plav* (τσεχ.), *Pławy*, *Pława*, *Pławna* (πολ.), *Plav*, *Płavnje* (οὐκρ.), *Plavjanka* (ρωσ.) κλπ.³

Πλέσια, ἡ/τά [zd blěša / sta plěša] - (151/216)

Ὄνομασία δύο κοινοτήτων (Πλέσια Μαλακασίου⁴ καὶ Πλέσια Τσαρκοβίστας) ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη διατήρησε τὴν παλαιὰ τῆς ὀνομασία, ἡ δεύτερη ὅμως μετονομάστηκε (11.9.1928) σὲ Ἁγία Ἀναστασία.

Τὸ τοπν. πού προπολεμικὰ ἐκφερόταν σὲ θηλυκὸ γένος ἡ Πλέσια, πβ. καὶ φρ. «ἦρθι ὄλ' ἡ Πλέσια» ἢ «θὰ πᾶμι στ' ἡ Πλέσια»⁵, προέρχεται, ὅπως σωστὰ ἀναφέρει ὁ Vasmer⁶ ἀπὸ τὸ σλαβ. *plěchъ* «γυμνός, φαλακρός τόπος»⁷ καὶ τὴ θηλ. ἐπιθετ. κτητικὴ κατάλ. *-ja* (ἄρσ. *-jъ*)⁸ μὲ τροπὴ τοῦ ὑπερωικοῦ *ch+j* σὲ *š+j*⁹ καὶ διατήρηση τοῦ γένους (θηλ.) στὴν ἑλληνική.

Ὁ τύπος σὲ οὐδέτερο γένος (τὰ Πλαίσια), πού ἐπικράτησε μεταπολεμικὰ, ὅπως καὶ ἡ ὀρθογράφησή του μὲ *αι*, ἀναλογικὰ καὶ παρετυμολογικὰ ἀντίστοιχα πρὸς τὸ ἑλλ. οὐσ. *πλαίσια*, *τά*.

1. Miklosich, 252, στὸ λ. *plъ*.

2. Vasmer, 302 (5)· Malingoudis, *Studien*, 27 (λ. *Cězal*) καὶ 50-51 (λ. *kal-*), ὅπου παρατίθενται ὑδρωνύμια σχηματισμένα μὲ τὴν κατάλ. *-alb*.

3. Miklosich, *Bildung*, 297· Šmilauer, 143.

4. Κατὰ τὴν παράδοση τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν στὴ θέση Ἀράπισια καὶ οἱ παλιοὶ κάτοικοι ὀνομάζονταν *Ραπισσιῶτες*. Ἡ Ἀράπισια βρισκόταν μεταξὺ τῶν χωριῶν Πλέσια καὶ Βαλτσιόρα (ἐπίσ. Πηγάδια).

5. Λαζάνη, *Κατσανοχ*. 1, 434.

6. Vasmer, 46-47.

7. Miklosich, 250· Vasmer, *REW* 2, 371-372.

8. Malingoudis, *Studien*, 153.

9. Λαμψίδης, 22.

Στὸ παραπάνω σλαβ. ἐπίθ. πιθανῶς πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν καὶ τὰ ἐπών.: Πλέσ(σ)ας, Πλέσιας, Πλεσιώτης κλπ.¹.

Τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς παραδίδονται τόσο στὸν ἑλλη- νόφωνο χῶρο: Πλέσσα (Φωκίδα), Πλέσα (Ἄργολ.), Πλέσια (Ἄρκ.) Πλέσσα (Μεσσ.), Πλέσια (Γρεβ.), Πλησίβιστα (Φιλιάτες)² ὅσο καὶ τὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπου: *Plešivec* (βουλγ.), *Plešnik*, *Plešje* (γιουγκ. Μακ.), *Plješevica*, *Plešivac*, *Pleševica*, *Pleševina* (σερβοκρ.), *Plešivec*, *Pleš*, *Pleša*, *Plešavka*, *Plešivec* (σλοβ.), *Pleš*, *Plešivec* (σλοβακ.), *Plešnice*, *Plešina*, *Plešovec* (τσεχ.), *Pleszew* (πολ.), *Plíšky*, *Plišta* (οὐκρ.), *Pleški* (ρωσ.) κλπ.³. Πβ. καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὰ σχετικὰ τοπν. τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἀνάγονται κατευθεῖαν στὸ σλαβ. *plěchъ*, ἀλλὰ στὸ σλαβ. δάνειο τῆς ρουμανικῆς *plex* (ιν) «φαλακρός, γυμνός»⁴: *Pleaşa*, *Pleaşon*(ul), *Pleşa*, *Pleşacea Goala*, *Pleşca* κλπ.⁵.

Πλικάτι, τὸ [stu plikátʰ] - (2)

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, ποὺ παραδίδεται καὶ μὲ τὸν τύπο Πληκάτι. Κατὰ τὸν Στεργιόπουλο χαρακτηρίζεται ὡς «ἀλβανόφωνον»⁶.

Ἡ πληροφορία τοῦ Στεργιόπουλου ποὺ μαρτυρεῖ μιὰ γλωσσικὴ κατάσταση ἢ ὁποία ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερα νὰ ὑπάρχει (οἱ ἡλικιωμένοι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μιλοῦν ἀκόμα καὶ σήμερα τὴν ἀλβανικὴ), σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν κατάλ. -ατ μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα κατοίκων ἑνὸς τόπου (ἢ ὀνόματα μελῶν μιᾶς οἰκογένειας) καὶ ἢ ὁποία εἶναι συχνὴ στὸ σχηματισμὸ τοπν., μᾶς ὀδηγεῖ⁷ στὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴν ἀλβ. καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *pellg*, -u «τὸ τέλμα, ὁ βάλ-

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Vasmer, 117, 127, 157, 172 καὶ 186· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 345, 355.

3. Miklosich, *Bildung*, 298· Šmilauer, 143· Duridanov, 81, 191.

4. Tiktin 3, 113.

5. Jordan, *Topon. romîn.*, 118-119.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *ΗΧ* 13, 162. Ἀκόμα καὶ σήμερα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μὲ ἡλικία ἄνω τῶν 50 ἐτῶν χρησιμοποιοῦν παράλληλα πρὸς τὴν ἑλληνικὴ καὶ τὴν ἀλβανικὴ γλώσσα.

7. Ἡ ἀπόδοσιν τοῦ τοπν. στὸ ἀρομ. *plicat*, -tă «φευγάτος, γερμένος» < *aplec* < λατ. *plicare* (Parahagi, 997· Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 432), μολονότι γλωσσικὰ πλησιέστερο, δὲν ἀνταποκρίνεται στὰ πράγματα ἀφοῦ οὔτε ἐγκαταστάσεις βλαχόφωνων μαρτυροῦνται ἱστορικὰ οὔτε σήμερα ὑπάρχουν βλαχόφωνοι στὸ χωριό.

τος» και ὡς γεωγρ. ὄρος «τὸ λεκανοπέδιο» (πβ. τοπν. *Pellgu i Korçës* «τὸ λεκανοπέδιο τῆς Κοριτσᾶς», *Pellgu i Shkodrës* «τὸ λεκανοπέδιο τῆς Σκόδρας» κλπ.)¹ και τὴν κατάλ. -ati: *pellgati* για νὰ δηλώσει τοὺς «κατοίκους τοῦ λεκανοπεδίου» (ένος λεκανοπεδίου ποὺ δημιουργεῖ ὁ ὄρμητικὸς Γοργοπόταμος, παραπόταμος τοῦ Σαραντάπορου) με μετάθεση τοῦ ὑγροῦ: **pllegati* και ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. *g* με *[k]* στὴν ἑλληνικὴ².

Ὁ τύπος *Πληκάτι* παρετυμολογικὰ πρὸς τὰ *πλήσσω*, *πληγή* κλπ.

Πογδορά, ἡ [zm buçdugá] - (213)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Κοβίλιανη (σημ. Πολύλοφος) ποὺ εἶναι γνωστὸς και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λυκοστάνη*³.

Τὸ τοπν. προέρχεται⁴ ἀπὸ τὴ σύνθεση τῆς σλαβ. πρόθεσης *rodь* «κάτω»⁵ και τοῦ σλαβ. οὐσ. *goga* «βουνὸ // δάσος»⁶ με ἀντιμετάθεση τῶν *d* και *g*: *rod(ь)gogá* > *rog(ь)dorá*.

Ὁ Malingoudis⁷ ὅμως, κάνοντας λόγο για τὸ τοπν. *Ποδογορά* ποὺ συναντιέται δυὸ φορές στὴν Πελοπόννησο (Τριφυλία και Ἀρκαδία), ὑποθέτει ὅπως τὸ παραπάνω τοπν. θὰ μπορούσε νὰ ἀποδοθεῖ σὲ ἑλληνικὴ σύνθεση τῆς ἑλλ. λ. *πόδι*, τὸ και τοῦ σλαβ. δανείου *γορά*, λ. ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ὡς προσηγ. πιθανῶς στὴν Πελοπόννησο. Μιὰ τέτοια περίπτωση εἶναι λιγότερο πιθανὴ κατὰ τὴ γνώμη μου για τὸ Ἡπειρωτ. τοπν., ἀφοῦ τὸ προσηγ. *γορά* εἶναι τελείως ἄγνωστο στὸν Ἡπειρωτικὸ χῶρο⁸.

Πβ. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Podьgora*, *Podgorje*, *Podgorci*, *Podgorač*, *Podgorani* (σερβοκρ.), *Podgora*, *Podgorjani* (σλοβ.), *Podhora*, *Podhoří* (τσεχ.), *Podgorze*, *Podgorzyno*, *Podgorzany* (πολ.), *Podhorky*,

1. *Fjalor*, 874· Γκίνης, 307.

2. Για τὴν ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. *g* με *[k]* στὴν ἑλλ. βλ. Οἰκονόμου, Ἀλβ. ἐπίδραση, 79 και σημ. 1.

3. Ἡ νέα ὀνομασία τοῦ οἰκισμοῦ ὀφείλεται στὴν παρακείμενη *Μονὴ Λυκοστάνης*. Ἀπὸ τὸν τονισμό τῆς γεν. ὁ τόνος στὴν παραλήγουσα τοῦ ἐπίσημου ὀνόματος τοῦ χωριοῦ: *Λυκοστάνη* ἀντὶ τοῦ ἀναμενόμενου *Λυκόστανη*.

4. Βλ. και Vasmer, 47.

5. Miklosich, 253-254, στὸ λ. *rodь 1*· Vasmer, REW 2, 384, στὸ λ. *rodьii*.

6. Miklosich, 73· Berneker, 328-329.

7. Malingoudis, *Studien*, 45.

8. Τὸ τοπν. *Ποδογόρα* ἀπὸ τὴν περιοχή τῆς Πρέβεζας (Vasmer, 64) πρέπει μάλλον νὰ ἀποδοθεῖ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὴ λ. *πόδι*.

Podhorčí (οὐκρ.), καθώς και τὰ τοπν. μὲ ἀ' συνθετικὸ τὴν πρόθ. *rodь*: *Porečie*, *Pod Baba* (βουλγ.), *Robuka*, *Pod Rid* (γιουγκ. Μακ.), *Podol*, *Podvrh* (σερβοκρ.), *Ponršje*, *Podturen* (σλοβ.), *Považská Bystrica* (σλοβακ.), *Poříčí*, *Podbaba* (τσεχ.), *Poriččja*, *Pidpilyka* (οὐκρ.), *Palesse*, *Padlesse* (λευκορ.), *Podol*, *Poddybonka* (ρωσ.) κλπ.¹.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *gora*, βλ. στὸ τοπν. *Γορίτσα* (σ. 88-89).

Πογδόριανη, ἡ [zm bugdórjan] - (331)

Ἄρχικὴ ὄνομασία τοῦ οἰκισμοῦ, ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Παρακαλάμου* (βλ. τοπν.) καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι σήμερα γνωστός μετὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄνω Παρακάλαμος (μετον. 20.8.1927). Βοίσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ ὑψώματος *Παλιογκροίμπιανη*.

Ἄπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ² ἀναφέρεται μὲ τὸν τύπο *Πογδόριανή* καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «...κώμη ἄλλοτε ἀξιόλογος...». Πβ. καὶ Λαμπρίδη³ ὁ ὁποῖος ἐρμηνεύει τὸ τοπν. *Πογδόριανη* ὡς «ὑποβουνιον».

Κατὰ τὸν Vasmer⁴ τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *Podь-gorjane* «αὐτοὶ ποὺ κατοικοῦν στοὺς προποδες τοῦ βουνοῦ» (< σλαβ. πρόθ. *rodь* «κάτω»+οὐσ. *gora* «βουνὸν/δάσος» + σλαβ. κατάλ. *-jane* μετὴν ὁποία δηλώνονται οἱ κάτοικοι ἐνὸς τόπου) μὲ ἀντιμετάθεση τῶν *d-g*. Βλ. καὶ προηγούμενο τοπωνύμιο.

Πολιτσά, ἡ [zm bultsá] - (140)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὸ βάθος τῆς κοιλάδας τοῦ Ἀράχθου. Ἡ ὄνομασία τοῦ οἰκισμοῦ ἀπὸ τὴ γενικότερη ὄνομασία τῆς περιοχῆς. Πρόκειται γιὰ τὴ μεγαλύτερη, εὐφορότερη πεδινὴ περιοχὴ τῆς κοινότητας *Σκλόππος* (ἐπίσ. Ἀμπελοχώρι) στὴν ὁποία ἀνήκει διοικητικὰ. Παρὰ τοὺς διαφορετικοὺς τύπους μὲ τοὺς ὁποίους σημειώνεται τὸ τοπν. στὸ ΣΣΕΔΚ: *Πόλιτσα* (σ. 31), *Πολίτσα* (σ. 683), ὁ τοπωνυμικὸς τύπος ποὺ χρησιμοποιεῖται εἶναι ὀξύτονος. Ὁ οἰκισμὸς εἶναι γνωστός σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πλατανούσα*⁵ (μετον. 28.8.1940).

1. Miklosich, *Bildung*, 245-246. Šmilauer, 144.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 131-132.

3. Λαμπρίδου, *Κοιρ. - Τσαρκ.*, 14.

4. Vasmer, 47.

5. Μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα μετονομάστηκε καὶ ἡ κοινότητα ποὺ ἀρχικὰ εἶχε τὸ ὄνομα *Ραψίστα*.

Το τοπν. προέρχεται¹ από τὸ σλαβ. οὐσ. *polje* «πεδιάδα, επίπεδο μέρος»² καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. *-ьса*³.

Πβ. καὶ τὸ βορειοηπειρωτ. τοπν. *Πολίτσανη, Πολιτσές, οί* (Ζαγ.), *Πουλίτσι* (Μεσσηνία)⁴ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Poličata* (βουλγ.), *Polica* (γιουγκ. Μακ.), *Poličice, Poljice, Poljica, Poljna, Poljaci* (σερβοκρ.), *Polica, Polje, Poliçane, Podpolje* (σλοβ.), *Polička* (τσεχ.), *Policko* (οὐκρ.), *Poličja* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Ποντικάτι, τὸ [stu pundikáti] - (347)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου. Παρὰ τοὺς τύπους *Ποντικάται / Ποντικάτες* ποὺ μᾶς δίνει τὸ ΣΣΕΔΚ (σ. 638-639) τὸ τοπν. χρησιμοποιεῖται μὲ τὸν τύπο *Ποντικάτι*. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται καὶ στὸ κατάστιχο τοῦ Arvanid μὲ τὸν τύπο *Bondikati*⁶.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Ποντίκης* (καὶ *Ποντίκας* /-ὸς μὲ ἐναλλαγὴ τῆς κατάληξης) <οὐσ. *ποντίκι*, τὸ καὶ τὴν ἁλβ. κατάλ. *-ati* ποὺ εἶναι δηλωτικὴ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας⁸.

Πράδαλα, τὰ [sta práðala] - (237)

Ὄνομασία κοινότητας ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Παρδαλίτσα* (μετον. 20.8.1927). Τὸ χωριό, κτισμένο σὲ ὑψόμετρο περίπου 650 μ., βρίσκεται στους πρόποδες τῶν ὑψωμάτων Ἰαλογόραχη (ὑψόμ. 1224) καὶ Δόξα (ὑψόμ. 1160).

Ὁ Vasmer⁹ ποὺ ἀναφέρει τὸ τοπν. στὴν περιοχὴ Παραμυθιάς, τὸ σχετίζει μὲ τὸ σλαβ. *Prěděľь*. Τὸ τοπν. δηλ. προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *prě* «μπροστὰ»¹⁰ καὶ τὸ σλαβ. οὐσ. *děľь* «ὄροσειρὰ // βουνό, λό-

1. Βλ. καὶ Malingoudis, *Studien*, 87.

2. Miklosich, 255· Vasmer, *REW* 2, 391.

3. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 153.

4. Vasmer, 47 καὶ 164· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 537.

5. Miklosich, *Bildung*, 300· Šmilauer, 144.

6. Inalcık-Arvanid, 3 (5α).

7. Τριανταφυλλίδης, 55· *ΟΤΕ* Ἀθ.

8. Βλ. καὶ Φουρίκη, Ἰατρικὴ 41, 171-172, ὅπου οἰκογενειακὰ καὶ ἐθνικὰ σὲ *-ati* ἀπὸ τοπν. καὶ οἰκογ. ὄχι μόνο ἁλβανικῆς ἀλλὰ καὶ ἐλληνικῆς προέλευσης.

9. Vasmer, 47.

10. Miklosich, 239, στὸ λ. *per*· Vasmer, *REW* 2, 337, στὸ λ. *perē*-. Γιά σχετικὰ τοπν. μὲ *α'* συνθετικὸ τὴν πρόθ. *per-* βλ. στὸν Šmilauer, 141.

φος»¹ με απόδοση τῶν σλαβ. ě με [a] στὴν ἑλληνική.

Πβ. καὶ τὰ ἔτυμολογικά συγγενή τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Predel, Zadel* (βουλγ.), *Delnica* (γιουγκ. Μακ.), *Gruponь Dělъ, Delovi* (σερβοκρ.), *Delce* (σλοβ.), *Diel, Zádiel, Dubon Díl* (σλοβακ.), *Děl, Dílce, Díl* (τσεχ.), *Działy, Dzielec* (πολ.), *Dilok, Diřon Verch, Diř Bodnarev, Vysokyí Diř* (οὐκρ.) κλπ.²

Πράμαντα, ἡ / τὰ [zd brámanda / sta prámanda] - (141)

Κεφαλοχώρι τῆς περιοχῆς. Ὁ συνήθης τρόπος ἐκφορᾶς τοῦ τοπν. εἶναι σὲ θηλυκὸ γένος: ἡ Πράμαντα.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται³ ἀπὸ σύνθεση τῆς σλαβ. προθέσης *pro* «ἀπό, διά, διαμέσου»⁴ καὶ τοῦ οὐσ. *mъtъ* «ἡ ταραχή, ὁ θόρυβος // ὁ θολός, τὸ θολὸ νερὸ» (< ρ. *mъtiti* «ταράσσω, θολώνω»⁵ με απόδοση στὴν ἑλλ. τοῦ σλαβ. ρ με [ap]⁶ καὶ ἀφομοίωση τοῦ [o] σὲ [a]: [o-a > a-a] ἢ με απόδοση τοῦ σλαβ. ο με [a] στὴν ἑλληνική.

Στὸ σλαβόφωνο χῶρο μαρτυροῦνται τοπν. τόσο μετὰ ἀ' συνθετικὸ τὴν πρόθ. *pro-*: *Prorolen* (βουλγ.), *Proluka* (γιουγκ. Μακ.), *Prolog* (σερβοκρ.), *Prievidza* (σλοβακ.), *Prochod* (τσεχ.), *Przerytka* (πολ.), *Probiina* (οὐκρ.), *Progva* (ρωσ.)⁷ ὅσο καὶ ἀπὸ παράγωγα τοῦ ρ. *mъtiti*: *Mъtnica* (βουλγ.), *Mutnica, Mutnik, Mutanj, Mutna Reka* (σερβοκρ.), *Motnik, Motnica* (σλοβ.), *Mutné* (σλοβακ.), *Mutěnice, Mutná* (τσεχ.), *Mętna* (πολ.), *Mytičiv* (οὐκρ.), *Мутнаја* (ρωσ.) κλπ.⁸

Πβ. καὶ ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ ἔτυμολογικά συγγενή: *Μουντινίτσα* (Λάρισα), *Μενδενίτσα* (Φθιώτιδα), *Μαντίνα* (Λακωνία)⁹.

Πρόβεζα, ἡ [zd bréviza] - (144)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού πού διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Ραφταναίων.

1. Miklosich, 45· Berneker, 195· Vasmer, *REW* 1, 361, στὸ λ. *dolja*.

2. Miklosich, *Bildung*, 238· Šmilauer, 54.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 60.

4. Miklosich, 264· Vasmer, *REW* 2, 437.

5. Miklosich, 189-190, λ. *ment-*· Vasmer, *REW* 2, 179, λ. *mytitъ*.

6. Malingoudis, *Studien*, 142-143.

7. Šmilauer, 147.

8. Miklosich, *Bildung*, 304· Šmilauer, 124-125.

9. Vasmer, 100, 106, 169.

Ὁ Vasmer¹, ἐτυμολογώντας τὸ ἴδιο τοπν. πού ἀναφέρεται στὴ γνωστή πόλη τῆς Πρέβεζας, θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *prěnozъ* «τὸ πέρασμα». Ἀναγνωρίζοντας ὅμως τὶς φωνητικὲς δυσκολίες ἐπικαλεῖται τὴν ἀνάμιξη τῶν ἀλβανοφώνων στὴ δημιουργία τοῦ τοπν., ὑποθέτοντας μιὰ δάνεια λ. στοὺς Ἀρβανίτες **prevezë* ἀπὸ τὸ σλαβ. *prěnozъ*.

Ἡ ἄποψη τοῦ Vasmer ἐνθαρρύνεται ἀπὸ τὴν ὕπαρξη τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο πού δημιουργοῦνται ἀπὸ τὰ δύο συνθετικὰ μέρη τῆς σλαβ. λ., τὴν πρόθ. *per* «πάνω ἀπὸ, διὰ» καὶ τοῦ οὐσ. *nozъ* «ἀμάξι, φορτίο», ὅπως:

per-:

Prebien Gabъг (βουλγ.), *Prelog* (γιουγκ. Μακ.), *Prelez, Preloščica* (σερβοκρ.), *Prelon* (σλοβ.), *Priekopa* (σλοβακ.), *Prěbogon* (τσεχ.), *Perevod* (οὐκρ.), *Peredelka* (ρωσ.) κλπ.².

nozъ:

Pod Krolonoz (βουλγ.), *Vozarci* (γιουγκ. Μακ.), *Pranoz* (σερβ.), *Prievoz* (σλοβακ.), *Voznice, Přivoz* (τσεχ.), *Wozniki* (πολ.), *Voznja, Perevoz, Perevozec* (οὐκρ.), *Vozbi* (ρωσ.) κλπ.³.

Ὡστόσο νομίζω ὡς ὀρθότερη τὴν ἄποψη πού εἶχε διατυπώσει ὁ Φουρίκης⁴, κατὰ τὸν ὁποῖο τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *preve/ë, -a* «δρόμος, πέρασμα»⁵ καὶ τὴν ἀλβ. ὑποκορ. κατάλ. *-zë* (καὶ *-za* ἕναθρα) ἀπ' ὅπου *prevezë* καὶ [*prevezë*] στὸ στόμα τῶν ἐλληνοφώνων μὲ ἀφομοίωση τοῦ κλειστοῦ [ə] (= *ë*) πρὸς τὸ [e]: [*e-ə* > *e-e*], λέξη ἢ ὁποία εἶναι σὲ χρῆση ἀπὸ τοὺς ἀλβανοφώνους (Ἀρβανίτες) τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴ σημασία «πόρος, πέρασμα»⁶.

1. Vasmer, 64.

2. Miklosich, *Bildung*, 302-303· Šmilauer, 141.

3. Miklosich, *Bildung*, 304· Šmilauer, 193.

4. Π. Φουρίκη, «Ἡ Πρέβεζα», *ΕΕΒΣ* 1 (1924) 274-294 καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ σ. 283 κέξ. τοῦ ἴδιου, «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν ἱστορίαν», *ΗΧ* 3 (1928) 117-159, *ΗΧ* 4 (1929) 263-294 καὶ *ΗΧ* 5 (1930) 211-228.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 353· Χριστοφορίδης, 281· Buchholz, 444. Ὁ Meyer (δ.π.) συσχέτισε τὸ *preve* μὲ τὸ *treve* καὶ αὐτὸ μὲ τὸ λατ. *trivium* «τὸ τρίστρατο, τὸ σταυροδρόμι». Ἐδῶ νομίζω ὡς ὀρθότερη τὴν ἄποψη τοῦ Vasmer (σ. 64), ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὴν ἀλβ. λ. δάνειο ἀπὸ τὰ σλαβικά. Πβ. καὶ *preva e lumit* «ὁ πόρος, τὸ πέρασμα τοῦ ποταμοῦ» (Buchholz, δ.π.).

6. Π. Φουρίκη, «Ἡ Πρέβεζα», *ΕΕΒΣ* 1 (1924) 289.

Προσβάλα, ή [zd bruzvála] - (116)

Όνομασία κοινότητας με βλαχόφωνους κατοίκους, που είναι γνωστή και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βαθύπεδο* (μετον. 11.9.1928). Ἡ κοινότητα βρίσκεται σὲ ὑψόμετρο 1200 μ. στὶς πλαγιές τοῦ ὑψώματος *Σαρμανίτσα*. Σὲ χαμηλότερο ἐπίπεδο (ὑψόμ. περίπου 900 μ.) σχηματίζεται ἐπίπεδη ἔκταση πού διαρρέεται ἀπὸ τὸ ὀρμητικὸ ρέμα *Γκούρα*, παραπόταμο τοῦ Ἰαράχθου. Ὁ Λαμπρίδης¹ κάνοντας λόγο γιὰ τὸ τοπν. τὸ ἐρμηνεύει ὡς περιοχὴ «κρημνώδη ἐκ καταβυθισμάτων» πληροφορία πού ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα, χωρὶς ὡστόσο νὰ ἐρμηνεύει τὸ τοπωνύμιο.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τῆς σλαβ. πρόθ. *pro-* «ἐπάνω, διὰ»² καὶ τοῦ ἐπίσης σλαβ. οὐσ. *svála* «ἔλος»³ με ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ь* (= [u] στὴν ἑλληνικὴ) λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ.

Πβ. τὰ σλαβ. τοπν. με τὴν πρόθ. *pro-*:

Propolen (βουλγ.), *Proluka* (γιουγκ. Μακ.), *Prollog* (σερβοκρ.), *Prievidza* (σλοβακ.), *Prochod* (τσεχ.), *Probiina* (σούκρ.), *Progva* (ρωσ.) κλπ.⁴ καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χωροτά: *Σουβάλα* (Ζαγ.)⁵ καὶ *Σουβάλα* «ὀνομασία μικροῦ νησιοῦ» στὸ Σαρωνικόν.

Προσγόλι, τὸ [stu pruzgól'] (96/97)

Όνομασία δύο χωριῶν στὴν περιοχὴ Μαλακασίου, πού διαστέλλονται σὲ μικρὸ καὶ μεγάλον, καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ σήμερα καὶ με τὴν ἐπίσημη ὀνομασία *Μικρὸ* καὶ *Μεγάλον Περιστέρι* (μετον. 1.4.1927).

Μὲ τὸ τοπν. ὀνομάστηκε ἀρχικὰ τὸ βουνὸ πού εἶναι γνωστὸ σήμερα με τὸ τοπν. *Περιστέρι* (Α τῶν Ἰωαννίνων, ὑψόμετρο 2295 μ.) στὶς ΒΔ πλαγιές τοῦ ὁποίου εἶναι κτισμένα τὰ χωριά *Μικρὸ* καὶ *Μεγάλον Προσγόλι*. Πβ. καὶ τὴν πληροφορία: «Προσγ(κ)όλι: ὄρος τῆς Ἠπείρου κείμενον ἀνατολικῶς τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀνήκον εἰς τὴν ὄροσειρὰν τῆς Πίνδου. Λέγεται καὶ *Περιστέρι*»⁶.

1. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 1, 14.

2. Miklosich, 264.

3. Weigand, 17· ἀπὸ τὸ σλαβ. *svála* καὶ τὸ δάνειο τῆς κοινῆς ΝΕ *σουβάλα, ή* (βλ. Ἰαδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.), λ. ἡ ὁποία κατὰ τὸν Meyer (*N.S.* 2, 57) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. μόριο *sv* καὶ τὸ οὐσ. *valь* «τὸ κύμα». Πβ. καὶ ἐπίρρ. *σθουβάλα* «τὸ ἀσταμάτητο χύσιμο» ἀπὸ τὴ Λάκκα Σούλι (βλ. *HE* 11[1962] 933).

4. Šmilauer, 147.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 484.

6. *MEE*, στὸ λ. Πβ. καὶ τὴν ἀντιστοιχία μετονομασίας τοῦ βουνοῦ καὶ τῶν δύο χωριῶν.

Τὸ ὄνομα τοῦ βουνοῦ, τὸ ὁποῖο εἶναι γυμνὸ στὸ μεγαλύτερο τμήμα του, ἰδιαίτερα στὴν ὄρατὴ ἀπὸ τὰ Γιάννινα ΒΔ πλευρὰ του, προῆλθε πιθανῶς ἀπὸ σύνθεση τῆς σλαβ. πρόθ. *pro* «ἀπό, διὰ, διὰ μέσου»¹ καὶ τοῦ ἐπιθ. *golъ* «γυμνός, φαλακρός»² μὲ ἀνάπτυξη ἑνὸς [-s-] παρετυμολογικὰ πρὸς τὴν ἑλλ. πρόθ. *πρός*.³

Ἐκτὸς τὸ σλαβ. *golъ* σχηματίζονται τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Γκόλιος* (Κόνιτσα), *Γκόλιο* (Ἐλασσόνα), *Γκολιάδες* (Πρέβ.), *Γκολεσάνη* (Ἐδεσσα), *Γκόλο Σέλο* (Γιαννιτσά), *Γκολιανά*, *Γολούσιες*⁴ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Golina* (βουλγ.), *Gola Krasta* (γιουγκ. Μακ.), *Golija*, *Golinja*, *Goli Vrh*, *Goličъ*, *Golišъ*, *Golonъhъ*, *Golo Čelo*, *Gola Glava* (σερβοκρ.), *Golanščica* (σλοβ.), *Holeška*, *Hol'a* (σλοβακ.), *Holohlavy*, *Hole* (τσεχ.), *Gołoborze*, *Gola* (πολ.), *Gola Dolina* (οὐκρ.), *Golъi Borъ* (οὐκρ.), *Golinka* (ρωσ.) κλπ.⁵

Γιὰ σλαβ. τοπν. ποὺ σχηματίζονται μὲ α' μέρος τὴν πρόθ. *pro* βλ. στὸ τοπν. *Πράμαντα*.

Πρωτόπαπα, ἡ [zm brutópapa] - (294)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Ζίτσας.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται εἴτε ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ τίτλο *πρωτόπαπας*, ὁ (καὶ *πρωτοπαπᾶς*) «ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων, ὁ ἀρχιπρεσβύτερος»⁶ εἴτε ἀπὸ τὸ ἐπών. *Πρωτόπαπας*⁷. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις μὲ μεταπλασμὸ ἀνάλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὐσ.: *περιοχὴ*, *θέση*, *βρύση* κλπ. μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε συνδεθεῖ τὸ ὄνομα κάποιου ποῦ ἔφερε τὸν τίτλο τοῦ πρωτόπαπα ἢ τὸ ἐπών. *Πρωτόπαπας*.

1. Miklosich, 264· Vasmer, *REW* 2, 437.

2. Miklosich, 71· Berneker, 325. Ἐκτὸς τὸ σλαβ. γλῶσσες ἢ λ. ἀπαντᾶ ὡς δάνειο στὴν ἑλλ. (Μπόγκας 1, 97) καὶ στὴν ἀρομ. (Papaḡagi, 592).

3. Μία σύνθεση στὴν ἑλλ. ἀπὸ τὴν πρόθ. *πρός* καὶ τὸ σλαβ. δάνειο στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα *γκόλιος*, ἂν καὶ φαίνεται πιθανή, δὲν ἐνθαρρύνεται ἀπὸ ἀνάλογα τοπωνυμικὰ παραδείγματα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ συνηθισμένη ἔκφραση ὡς ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα: «ποῦ πᾶς; / ποῦ ἦσουν; κλπ. ἔχει ὡς ἀπάντηση ἔκφραση μὲ ἐμπρόθετο ἄρθρο: *στὸ Γκόλιο* κλπ. καὶ ὄχι μὲ τὴ βοήθεια τῆς λόγιας πρόθεσης *πρός*.

4. Vasmer, 27, 99 καὶ 198· Malingoudis, *Studien*, 43-44.

5. Miklosich, *Bildung*, 245· Šmilauer, 68.

6. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 163· ἢ λ. ἀπαντᾶ ἤδη στὰ πτωχοπροδρομικὰ ποιήματα.

7. Τριανταφυλλίδης, 47.

Ραβένια, τὰ [sta ravén'ia] - (334/354/154)

᾽Ονομασία δύο γειτονικῶν κοινοτήτων στὴν ἐπαρχία Πογωνίου ποὺ διαστέλλονται σὲ ᾽Ανω καὶ Κάτω Ραβένια¹, ὅπως καὶ κοινότητας στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας.

᾽Ο Λαμπρίδης² κάνοντας λόγο γιὰ τὰ ᾽Ανω καὶ Κάτω Ραβένια τὰ ἐρμηνεύει ὡς «τόπον ὀμαλόν»³.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer⁴ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *гавьпъ* «ὀμαλό, ἐπίπεδο μέρος». Νομίζω ὅτι σωστότερη θὰ ἦταν ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. στὸν σλαβ. ἐπιθετ. -κτητ. τύπο *гавьпја* ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ παραπάνω σλαβ. οὐσ. *гавьпъ* καὶ τὴν κτητ. κατάλ. -ja (ἀρσ. -jъ)⁵ μὲ ἀπόδοση στὴν ἑλλ. τοῦ σλαβικοῦ ἰσχυροῦ (= τονισμένου) *ь* μὲ [e']⁶ καὶ με-
ταπλασμὸ (πβ. στὴ Β. ᾽Ηπειρο: Μονὴ Ραβένιας) ἀπὸ θηλ. σὲ οὐδ. κατὰ τὸ γένος τῶν οὐσ.: χωράφια, κτήματα κλπ.

Πβ. καὶ τὰ συγγενῆ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: ᾽Αραβνά (Ζαγ., 2x), ᾽Αραβνές (Ζαγ.), ᾽Αραμνά (Ζαγ.), Ραβνά (Λαγκαδάς), Ράβνα (Νιγρίτα), Ραβένικα (Λαμία)⁷, ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Ramna Reka*, *Rani Dol*, *Ravni Potok*, *Ravenska Reka*, *Ravensica* (γιουγκ. Μακ.), *Ravna*, *Ravanica*, *Ravnice*, *Ravljane*, *Равьно*, *Равьније* (σερβοκρ.), *Ravno*, *Ravna*, *Ravnje*, *Ravnica*, *Ravnik* (σλοβ.), *Ρονπέ*, *Ρονπά* (σλοβακ.), *Ροννα*, *Ροννύ* (τσεχ.), *Ρονπ'α* (οὐκρ.) κλπ.⁸ καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὰ: *Ramna*, *Ravna*, *Ravensca*⁹.

Ραδοβίτσι, τὸ [stu raduvíz] - (256)

᾽Ονομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Ντουσκάρας. Παραδίδεται σὲ ἔγγραφο τοῦ 1756: «᾽Εγγράφη... ἐκ πατρίδος Σεκαρετζίου ἐκ τῆς ἐπαρ-

1. Στὸ στόμα τῶν κατοίκων τὸ τοπν. ᾽Ανω Ραβένια ἔχει τὸν τύπο: Πάνω Ραβένια, ὅπως εἶναι φυσικό.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 18.

3. ᾽Ας σημειωθεῖ ἐδῶ πὼς ἡ ὀνομασία τῶν δύο οἰκισμῶν εἶναι μεταγενέστερη. ᾽Αρχικὰ μὲ τὸ τοπν. *Ραβένια* ὀνομάστηκε ἓνα μακρόστενο ὑψίπεδο (ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ) ποὺ ὀρίζεται ἀπὸ τὰ ὑψώματα: Ράχη Μηλιᾶς, Προφήτης Ἡλίας, Τσούκα Γκιόνη (ἀπὸ ΝΑ) καὶ τὸν Γορμὸ ποταμὸ (ἀπὸ ΒΔ).

4. Vasmer, 48.

5. Malingoudis, *Studien*, 153.

6. Malingoudis, *Studien*, 143-144.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 462-463· Vasmer, 107, 210 καὶ 221.

8. Miklosich, *Bildung*, 307· Duridanov, 39, 93, 126 καὶ 131.

9. Iordan, *Topon. romîn.*, 132.

χίας Ραδοβισδίου... ἐν ἔτει 1756 Ἰουλίου 4»¹ καθὼς καὶ μὲ τοὺς τύπους: Ραδοβύζι, Ροδοβύζι.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο Ραδοβίσδι (πβ. καὶ Ἐπισκοπὴ Ραδοβισδίου στὴν περιοχὴ τῆς Λάρισας²) κι αὐτὸς³ ἀπὸ ἐπιθετικὸν τύπο πού σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Radonidь* καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. *-jь* ἀπ' ὅπου ὁ τύπος *Radonidь* μὲ τροπὴ τοῦ σλαβ. συμφωνικοῦ συμπλέγματος *dj* σὲ *žd*⁴.

Οἱ τύποι Ραδοβίζι, Ραδοβύζι, Ροδοβύζι εἶναι σχηματισμένοι παρετυμολογικὰ πρὸς τὰ ἑλλ. οὖσ. ρόδο, τὸ καὶ βυζί, τό.

Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. βλ. στὸ τοπν. Ραδοτόβι, τό.

Ραδοτόβι, τὸ [stu raɔtótɔn] - (274)

Ἵονομασία χωριοῦ πού εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ροδοτόπι (μετον. 1.4.1927). Παραδίδεται ἐπίσης καὶ μὲ τὸν τύπο Ροδοτόβι⁵.

Τὸ τοπν., πού μαρτυρεῖται μὲ τὸν τύπο Ραδοτόβι ἀπὸ τὸ 1319 στὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου⁶, εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται⁷ ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *radotono* < σλαβ. προσωπ. *Radota* (< ἐπίθ. *radь* «εὐθυμος, πρόθυμος»⁸+ κατάλ. *-ta*⁹) καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητικὴν κατάλ. *-ono*.

Οἱ τύποι Ροδοτόβι καὶ Ροδοτόπι προέρχονται ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὶς ἑλλ. λέξεις ρόδο, τὸ καὶ τόπος, ὁ ἀντίστοιχα.

ἽΑπὸ τὰ σλαβ. προσωπ. (< *radь*) σχηματίζονται ἀρχετὰ τοπν. τὸν ἑλληνόφωνο χωρὸς Ραδοβίζι, Ραδοβίσι (Κοζ.), Ραδοσίνιστα (Κοζ.), Ρά-

1. Lampros 1, 54 (628).

2. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 39 τῆς Μονῆς Δούσικου», Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο 20 (1991) 34 καὶ 71.

3. Βλ. Vasmer, 48 καὶ Malingoudis, *Studien*, 63, στὸ λ. *Liboviž'a*.

4. Malingoudis, *Studien*, 149.

5. Τὸ ἔθνικὸ σχηματίζεται μὲ τὸ φωνητικὸν τύπο: [(a)ratunpós/(a)ratunpí] ἀπὸ ἀρχικὸν τύπο Ραδοτοβινός / Ραδοτοβινὴ μὲ συλλαβικὴ ἀνομοίωση τοῦ -δο- καὶ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] κατὰ τὸν βόρειο φωνηεντισμὸ. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀρχικοῦ [a-] ἐξαιτίας τῆς συμφοροῦς ἢ ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ θηλ.: μιὰ Ρατουβ'νὴ > Ἀρατουβ'νὴ ἢ ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ οὐδ. στὸν πληθ.: τὰ Ρατουβ'νὰ χουράφια > Ἀρατουβ'νὰ κλπ.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305.

7. Βλ. καὶ Vasmer, 48.

8. Miklosich, 272.

9. Miklosich, *Bildung*, 10· Malingoudis, *Studien*, 66.

δοβο¹ (Σιδηρόκ.), Ραδολίβος (Σέρρες), Ραδόβολη (Ζαγ.), Ράντινα (Ζαγ.), Ραντοβάνι (Ζαγ.)². Πβ. ἀπὸ τὴν περιοχή Πρεμετῆς τὸ τοπν. Ρατοβίτζκα³ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ προσωπώνυμα: *Rad, Radoj, Radojko, Radila, Radan, Radovan, Radoslav, Radomir, Radiš, Radeša, Radoš, Radoša* κλπ.⁴ καὶ τὰ τοπν.: *Radina* (βουλγ.), *Radovani, Radović, Radinovo Brdo, Radijevo, Radotin Potok* (σερβοκρ.), *Radiša* (σλοβ.), *Radostka* (σλοβακ.), *Radice, Radenon, Radoňon, Radotin* (τσεχ.), *Radostówka* (πολ.), *Radostavka* (οὐκρ.), *Radeja, Radilov Gorodīc* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Ράικο, τὸ [stu ra'iku] - (311)

Ὀνομασία χωριοῦ ποῦ εἶναι χτισμένο σὲ ὕψωμα στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Καλαμᾶ.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Ράικος, τύπος ποῦ εἶναι προσαρμογὴ στὴν ἑλλ. τοῦ σλαβ. προσωπ. *Rajko* Κατὰ τὸν Malingoudis⁶, τὸ σλαβ. προσωπ. εἶναι δυνατὸ νὰ προέχεται ἀπὸ τὸν τύπο **Rad-ьko*, ἀφοῦ εἶναι γνωστὴ στὴ σερβοκρ. καὶ στὴ βουλγ. ἡ τροπὴ: ὀδοντικοῦ + -ьko > -jko. Ὡστόσο ἐπειδὴ τὸ σλαβ. προσωπ. συναντιέται ἐπίσης καὶ στὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά σλαβικά, ὑποστηρίζει, ὅτι εἶναι προτιμότερη ἢ ἀναγωγὴ τοῦ προσωπ. *Rajko* στὸ σλαβ. οὐσ. *raj* «ὁ παράδεισος».

Τὸ ἴδιο τοπν. παρουσιάζεται καὶ στὴν Μεσσηνία μὲ τοὺς τύπους: Ράικος, τὸ Ράικο, τοῦ Ράικου καὶ ἀπὸ τὸ Ζαγ. τοῦ Ράικου⁷. Πβ. καὶ τοπν. Ραϊκόφτσα (Σιδηρόκ.)⁸.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ σλαβ. προσωπ.: *Raja, Rajan, Rajno, Rajna, Rajak, Rajačić, Rajaković, Rajica* κλπ.⁹, ὅπως καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Pčeli Raj* (βουλγ.), *Rajac, Rajinac, Rajčevac, Rajkonac, Rajković* (σερβοκρ.), *Rajec* (σλοβ.), *Rajec* (σλοβακ.),

1. Τὸ τοπν. θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ἑλληνικὸς σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ ἐπών. Ράδος (<σλαβ. προσωπ. *Rad*) + τὴν δάνεια ἀπὸ τὰ σλαβ. ἑλλ. κατάλ. -οβο (<σλαβ. -ονο).

2. Vasmer, 48, 186 καὶ 221· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 690-691.

3. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 374.

4. Miklosich, *Bildung*, 90-91· Schlimpert, *Slaw. PN*, 112-113.

5. Miklosich, *Bildung*, 169-170· Šmilauer, 151.

6. Malingoudis, *Studien*, 96.

7. Malingoudis, ὁ.π.· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 539.

8. Vasmer, 221.

9. Miklosich, *Bildung*, 92.

Rájon, Ráje, Rajona, Rajice (τσεχ.), *Rajsko* (πολ.), *Raj* (ούκρ.), *Raj* (ρωσ.) κλπ.¹.

Ραφταναῖοι, οἱ [sts raftanéus] - (143)

Ὄνομασία κοινότητας στήν περιοχή Μαλακασίου.

Τò τοπν. εἶναι κυριών. καί σχηματίζεται ἀπό τὸ ἐπών. *Ραφτάνης* ἢ *Ραφτάνος*² καί τήν κατάλ. οἰκογενειακῶν -αῖοι, κατάλ. ἢ ὁποία σέ τοπωνυμική χρήση δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἀναφέρεται στὸ θέμα.

Τὸ ἐπών. *Ραφτάνης* (καί μὲ ἐναλλαγή τῆς κατάλ.: *Ραφτάνος*) πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Ράφτης* (καί *Ράπτης*, ἀπὸ ἐπαγγελματικό) καί τήν κατάλ. -ανῆ ἢ ὁποία χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς ἄλβανόφωνους τῆς Ἑλλάδας (τοὺς Ἀρβανίτες) γιὰ τὸ σχηματισμὸ οἰκογενειακῶν. *Dhimitrani, Gjipani* κλπ.³.

Πβ. καί τὸ τοπν. τοῦ Λίμι *Ράφτανη* «τὸ ἄλώνι τῆς οἰκογένειας *Ράφτη*» (Τριφυλία)⁴.

Ραψίστα, ἡ [zn rapsísta] - (147/167)

Ὄνομασία δύο κοινοτήτων πού εἶναι γνωστὲς καί μὲ τὰ ἐπίσημα ὀνόματά τους *Πλατανούσα* (μετον. 1.4.1927) καί *Πεδινή* (μετον. 11.9.1928) στήν περιοχή Μαλακασίου. Ἡ τελευταία ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321 καί χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸς ὡς «...χωρίον ἀξιόλογον τοῦ Μαλακασίου».

Κατὰ τὸν Φουρίκη⁶ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. περιεκτ. οὐσ. *rap'sist/ě* -a «ὁ πλατανιάς, τὸ δάσος πλατάνων», λ. ἢ ὁποία εἶναι σέ παράλληλη χρήση πρὸς ἄλλο περιεκτ. ταυτόσημο οὐσ. *rapës, -i* (< *rap*,

1. Miklosich, *Bildung*, 170· Šmilauer, 151.

2. Πβ. τὸν *Σέργιο Ραφτάνο*, ὁ ὁποῖος ἦταν «τυπογράφος, ἐκδότης καί συγγραφεύς, υἱὸς τοῦ ἐκ Καλαριτῶν τῆς Ἠπείρου, πρόσφυγος εἰς Ζάκυνθον Χριστοδ. Ραφτάνη» (*MEE*). Τὸ ἴδιο ἐπών. καί στὴ Ζάκυνθο (βλ. Λ. Ζώνη, *Λεξικὸν ἱστορικὸν καί λαογραφικὸν Ζακύνθου*, Ἀθῆναι 1963, τ. 2, 557).

3. Camaj, *Wortbildung*, 128· Georgakas, *Beiträge* 2, 416, σημ. 2. Μὲ τὴν ἴδια κατάλ. σχηματίζονται καί ἔθνικά, ὅπως: *Kolleshani, Lishani, Shpatani, Shulani* κλπ. (βλ. Georgakas, *δ.π.*).

4. Georgacas-McDonald, 326.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308 καί 334.

6. Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 156, σημ. 1.

-i «ὁ πλάτανος + περιεκτ. κατάλ. -ēs(i)¹). Μὲ τὴν ἀποδοχὴ τῆς παραπάνω ἐτυμολόγησής τοῦ Φουρίκη πρέπει νὰ δεχτοῦμε ἐπίσης ὅτι: α) τὸ *grapsist/ë*, -a σχηματίζεται ἀπὸ τὸ περιεκτ. *grapēs*, -i + τὴν περιεκτ. κατάλ. -ishtë (καὶ μὲ ὀριστικὸ ἄρθρο -ishta) καὶ β) τὸ περιεκτ. *grapēs*, -i ἔχασε τὴν περιεκτικὴν του σημασίαν ἔτσι ὥστε νὰ καταστῆ ἀναγκαία ἢ προσθήκη καὶ ἄλλης περιεκτ. κατάλ., τῆς -ishta, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν εὐσταθεῖ. Ἄς σημειωθεῖ τέλος πὼς παράλληλα πρὸς τὸ περιεκτ. *grapēs*, -i βρῖσκεται σὲ χρῆση καὶ τὸ σημασιολογικὰ ὅμοιο *grapisht/ë*, -a «ὁ πλατανιάς»², ἐνῶ τὸ **grap'sisht/ë*, -a δὲν μαρτυρεῖται στὰ λεξικά.

Γι' αὐτὸ ὀρθὰ ὁ Georgacas³, μολονότι περιλαμβάνει τὴ λ. *grap'sista* στὴν ἐξέτασιν τῆς ἀλβ. κατάλ. -ishtë, χαρακτηρίζει τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴν ἀλβ. ὡς λανθασμένη, καὶ σημειώνει ὡς ὀρθὴ τὴν ἄποψιν τοῦ Jokl, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο τὸ τοπν. τῆς Ἑλλάδος *Rapsishta* ἀνάγεται στὸ σλαβ. *Vrabšišta* ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *vorbъ* «ὁ σπουγγίτης» (πβ. βουλγ.: *vrabec*, *gabec*, *vrabče*, σερβοκρ.: *vrabac*, *vrabca* κλπ.) καὶ τὴ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. -išta.

Πβ. καὶ τὸ τοπν. *Ραψίστα* (ἐπίσημα Γόμφου) ἀπὸ τὸ Νομὸ Τρικάλων⁵.

Μὲ τὴ λ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως: *Vrabcite* (βουλγ.), *Vrapčište* (γροικ. Μακ.), *Vrabce*, *Vrabac*, *Vrabčko*, *Završje* (σερβοκρ.), *Vrabče*, *Vrabeljsko Polje* (σλοβ.), *Vráble* (σλοβακ.), *Vrabí*, *Vrabinec*, *Vrabnik*, *Vrabče* (τσεχ.), *Wróbel*, *Wroblowa*, *Wroblewice* (πολ.), *Vogobьenka* (ρωσ.) κλπ.⁶

Ρεπετίστα, ἢ [zd'ipitísta] - (329)

Ὄνομασιν οἰκισμοῦ ποὺ ἀποσπάστηκε (14.10.1929) ἀπὸ τὴν κοινότητα *Παγόριανη* (ἐπίσ. Ἄνω Παρακάλαμος) καὶ ἀποτέλεσε ξεχωριστὴ κοινότητα.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Ρεπετάς*⁷ καὶ τὴν ἀλβ. περιεκτ. κατάλ. -ishta (< σλαβ. -išta), κατάλ. μὲ τὴν

1. Βλ. σχετικὰ στὸ τοπν. *Βάρβεση*.

2. *Fjalor*, 1038· *Buchholz*, 482.

3. Georgacas, *Place and other Names*, *ZfB* 4, 31 καὶ σημ. 208.

4. Miklosich, 394, στὸ λ. *vorbъ* I· *Vasmer*, *REW* 1, 228· *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 122.

5. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεσις 39 τῆς Μονῆς τοῦ Δούσικου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιον* 20 (1991) 42.

6. Miklosich, *Bildung*, 338· Šmilauer, 192.

7. Τὸ ἐπών. εἶναι γνωστὸ στὴν περιοχὴ Ἰωαννίνων.

ὅποια δηλώνεται ὁ τόπος ὅπου βρίσκεται τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πράγμα ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα¹.

Τὸ ἐπών. *Ρεπετάς* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *rrepëtë (i, e) / rreptë (i, e)* «δριμύς, σφοδρός, ὀξύθυμος (ἐπὶ ἐμψύχων) // τραχύς, ἄγριος, ὀρμητικὸς (ἐπὶ ἀψύχων)»².

Ριάχοβο, τὸ [stu riáhuvu] - (304)

ἽΟνομασία οἰκισμοῦ ποὺ ἀποσπάστηκε (13.7.1947) ἀπὸ τὴν κοινότητα *Γλίζιανης* (ἐπίσημα *Καταρράκτης*) καὶ ἀποτελέσσε ξεχωριστὴ κοινότητα.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer³ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὔσ. *ogěchъ* «ἡ καρυδιὰ»⁴ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἔ με [iá] στὴν ἑλλ. καὶ ἀποβολὴ τοῦ ο- στὴ συμπροφορὰ μὲ τὸ ἄρθρο τὸ

Πβ. καὶ τοπν. *Ριάχοβο* «ὄνομα ρύακος καὶ τῶν παρακειμένων ἀγρῶν» (Πογώνι), *Ριάχοβο* (Τρίκ.), *Ρεάχοβα* «ποταμὸς», *Ρεάχοβον* (Κατερίνη), *Ράχοβο(ν)* (Τρίκ. - Γρεβ.)⁵.

Γιὰ ἄλλα σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ τοπν. ἸΑραχοβίτσα.

Ριζό, τὸ [stu rzó] - (319)

ἽΟνομασία χωριοῦ στὶς ὑπώρειες τοῦ Κασιδιάρη.

Τοπν. *Ριζό* ὡς ὄνομα χωριοῦ ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1361: «...ὡσαύτως ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων, χωρία ...τὸν Ριζόν, σὺν τῇ τῆς Βεζήτσης...»⁶, χωριὸ τὸ ὁποῖο ταυτίζει ὁ ἸΑραβαντινὸς⁷ μὲ τὸ σημερινὸ χωριὸ τῶν Κουρέντων.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ προσηγ. *ριζό*, τὸ «τὸ ριζοβούνι, οἱ ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ»⁸.

1. G. Stadtmüller, «Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς διερευνήσεως τῆς Ἠπείρου», *HX* 9 (1934) 159· Γεωργακά, *Συμβολή*, 66· Φουρῖκη, ἸΑττικὴ 42, 120· Malingoudis, *Studien*, 154 κέξ.

2. Χριστοφορίδης, 302· *Fjalor*, 1042· Γκίνης, 364.

3. Vasmer, 49.

4. Miklosich, 277, στὸ λ. *gěchъ*.

5. *HE* 2 (1953) 38· Vasmer, 96, 187 καὶ 211· Soustal, 249.

6. ἸΑ. Μουστοξύδου, «Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά, φυλλάδια 1-12 (1843-1853)», Ἀθῆναι 1965, 507.

7. ἸΑραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 313 καὶ σημ. 4.

8. Μπόγκας 1, 326· Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

Ἡ λ. ὡς τοπν. καὶ στὸ Ζαγόρι καὶ στὸν τύπο τοῦ πληθ.: τὰ Ριζά¹.

Ρο(υ)μανό(ς), τὸ/ὄ [stun urmanó] - (242)

Ὀνομασία κοινότητας στὴν περιοχή τῆς Τσαρκοβίστας. Στὸ ΣΣΕΔΚ τὸ χωριὸ παρατίθεται μὲ τὸν τύπο *Ρωμανό(ς)*.

Τὸ τοπν., ποὺ ἀπὸ τοὺς ντόπιους χρησιμοποιεῖται μὲ τὸ φωνητικὸ τύπο [stun urmanó], προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *ρουμανός, -ή, -ὄ < ρουμάνι, τὸ «τὸ δάσος» (< τουρκ. *orman* «τὸ ἴδιο»)² καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ός, -ή, -ὄ ἢ μὲ μετάθεση τοῦ [r]³ ἢ παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ προσωπ. *Ρομανός* (καὶ *Ρουμανός*)⁴. Ὁπωσδήποτε ἡ γραφή *Ρωμανό*, τὸ /-ός, ὁ μὲ ω παρετυμολογικὰ πρὸς τὴν ἐσφαλμένη γραφή *Ρωμανός* (< λατ. *romanus* «ὁ Ρωμαῖος, ὁ ρωμαϊκός»).

Ἡ ἐπιθετ. κατάλ. -ός, -ή, -ὄ ἀπὸ δηλωτικὴ χρωμάτων *καστανός*, *λιβανός*, *μελισσό* (βούδι), *χελυός* (γάιδαρος), *φρογὴ* (αἶγα) κλπ. κατέληξε νὰ δηλώνει ὁμοιότητα ἢ ἰδιότητα σχετικὴ μὲ τὴν ἀρχικὴ λέξη⁵.

Πβ. καὶ τοπν. *Ρομανό*, τὸ «τελευταία τοποθεσία τῆς Κονίτσης κατάφυτος»⁶.

Ρουμπάτες, οἱ [sts rumbátes] (342)

Ὀνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου ποὺ εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μερόπη* (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν, καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Ρουμπάτης*⁷ σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ γιὰ νὰ δηλώσει ἀρχικὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας καὶ ἔπειτα τὸ μένος ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα.

Τὸ ἐπὼν. *Ρουμπάτης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Ροῦμπος*⁸ καὶ τὴν

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 261.

2. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

3. Πβ. καὶ τοπν. *Οὔρπάκι* < *Ρουπάκι* στὴν περιοχή Τυρνάβου (Κ. Σπανοῦ, «21 διαλυμένοι οἰκισμοὶ στὴν περιοχή τῆς Λάρισας (19ος-20ός αἰ.)», *Ὁμιλος Φίλων τῆς Θεσσαλικῆς Ἱστορίας* 1 [1992] 152).

4. Τὸ προσωπ. ὡς βαφτ. εἶναι ἤδη βυζαντινὸ (βλ. Μπούτουρας, 107). Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐτυμολόγηση τοῦ προσωπ. δὲν δικαιολογεῖται ἡ γραφή *Ρωμανός*. Βλ. καὶ σχετικὰ κυριῶν. τοπν. στὸ Georgacas-McDonald, 245.

5. Βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 1, 148.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 13, 170.

7. *ΟΤΕ Ἰωαννίνων*. Βλ. καὶ στὸ λ. *Ποντικάτι*, σ. 251, σημ. 8.

8. Τριανταφυλλίδης, 64· *ΟΤΕ Ἀθ.*

άλβ. κατάλ. *-at(i)* με την οποία σχηματίζονται όχι μόνο έθνικά, αλλά και όνόματα που δηλώνουν τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας που ἀναφέρεται στο θέμα¹. Τὸ ἐπών. *Ροῦμπος* προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *ροῦμπος*, ὁ «ὁ μαραζωμένος ἄνθρωπος, ὁ μικροκαμωμένος»² — πβ. καὶ τὸ ἐπίσης Ἑπειρωτ. *ρόμπος*, ὁ «ὁ κόμπος, ἡ γροθιά»³ — κι αὐτὰ ἀπὸ τὸ σλαβ. *гопбъ* «τὸ κουρέλι»⁴.

Ρουψιά, ἡ [st rupšá] - (335)

ἽΟνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου κοντὰ στὸν Γορμό, παραπόταμο τοῦ Καλαμᾶ.

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ προσηγ. *ρουφησιᾶ*, ἡ (πβ. καὶ *ρουφησιᾶ* στὸν Πόντο)⁵, λ. που εἶναι μεταρρηματικὸ οὐσ. ἀπὸ τὸ ρ. *ρουφῶ* (ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἄορ. *ἐρούφησα*)+τὴν κατάλ. *-ια* (πβ. καὶ τὰ *ἄλεσιᾶ-ἄλεσα*, *βαρεσιᾶ-βάρεσα* κλπ.) με τροπὴ τοῦ ἀφηρημένου προσηγ. σὲ συγκεκριμένο γιὰ νὰ ὀνομαστῆ ὁ τόπος, ὅπου πραγματοποιεῖται ἡ ἐνέργεια που δηλώνεται ἀπὸ τὸ μεταρρηματικὸ οὐσιαστικὸ, με ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] (*ρουφ'σιᾶ*) καὶ τροπὴ (ἀνομοίωση διάρκειας) τοῦ [f] σὲ [p] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [ps].

Ἡ σημασία «τόπος που ρουφᾶει, ρουφήχτρα» εἶναι συχνὴ στὰ τοπωνύμια: πβ. *Πιάλα*, *Πιάλες*, *Πιάλιτσες* κλπ. ἀπὸ τὴ Μάνη (< σλαβ. **rijalo* <*riti* «πίνω»)⁶, *Μπιᾶλες*, *Μπιᾶλο* στὸ Ζαγόρι⁷ κλπ.

Ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴ λ. **ρουπωσιᾶ*⁸ (καὶ **ρουπουσιᾶ* με τροπὴ τοῦ [o] σὲ [u] εἴτε λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ⁹ εἴτε ἀπὸ ἀφομοίωση: [u-o] > [u-u] ἢ ἀπὸ χεῖλωση) που εἶναι μεταρρηματικὸ οὐσ. τοῦ ρήματος *ρουπῶνω* (ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ ἄορ. *ρούπωσα*) «κλείνω ρωγ-

1. Φουρτῆκη, Ἑπειρωτ. 41, 171 καὶ σημ. 1, 172· Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., 58, σημ. 1, ὅπου ἐπών. ἀπὸ τὴν Ἑπειρωτ. σὲ *-άτες*.

2. Μπόγκας 1, 331.

3. Georgakas, *Beiträge* 1, 373.

4. Miklosich, 281· Vasmer, *REW* 2, 541.

5. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 258.

6. Malingoudis, *Studien*, 84.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 514.

8. Στὸν Ἑπειρωτικὸ χῶρο χρησιμοποιεῖται τὸ μεταρρηματικὸ οὐσ. *ρούπωμα*, τό. πβ. καὶ τὶς διπλές, ταυτόσημες παραγωγές μεταρρηματικῶν οὐσιαστικῶν: *ἄλεσα*: *ἄλεσιᾶ* / *ἄλεσμα*, *βάρεσα*: *βαρεσιᾶ* / *βάρεμα*, *ἄλλαξα*: *ἄλλαξιᾶ* / *ἄλλαγμα* κλπ.

9. Βλ. καὶ Κ. Μηνᾶ, «Γλωσσικὰ ἀπὸ τὸ Πωγώνι τῆς Ἑπείρου», Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου, Θεσσαλονίκη (ΙΜΧΑ) 1983, 197 κέξ.

μή, ιδιαίτερα ξύλινου δοχείου που τρέχει»¹ είναι λιγότερο πιθανή για λόγους σημασιολογικούς και φωνητικούς (ή αποβολή του δευτερογενούς [u] (< [o]) είναι σπάνια στα Ἑπειρωτ. ιδιώματα), αλλά και από το γεγονός ότι ἡ λ. δὲν μαρτυρεῖται.

Σανοβό, τὸ [stu sanonó] - (38)

Παλιὰ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ που εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀετόπετρα² (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. προέρχεται κατὰ τὸν Vasmer³ ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *sěpono* (< σλαβ. *sěpo* «τὰ ξερὰ χόρτα // τὸ δέμα χόρτου»⁴ + ἐπιθετ. κατὰλ. -ονο) καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. τονισμένου ἔ με [a] στὴν ἐλληνική⁵.

Ἡ σλαβ. λ. *sěpo* χρησιμοποιεῖται ὡς δάνειο καὶ στὴν ἀλβ. μετὸν τύπο *san/ě*, -a «ὁ σανὸς»⁶ ἀπ' ὅπου καὶ τὰ τοπν. *Sanova*, *Šanono* στὴν Ἀλβανία⁷.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Σιανοβίτσα* (Μάνη), τοῦ *Σανουβᾶ*, *Ράχη Σανοβά* (Πελοπόνν.)⁸ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Senono* (βουλγ.), *Senokos* (γιουγκ. Μακ.), *Senā*, *Senica*, *Senice*, *Sjenište*, *Sjeništa* (σερβοκρ.), *Senica* (σλοβ.), *Senograd* (σλοβακ.), *Seník*, *Senec*, *Senice*, *Seněpnice* (τσεχ.), *Sienica* (πολ.), *Sinožatja*, *Sin'ava*, *Sen'ava* (οὐκρ.), *Sjanno* (λευκορ.), *Sennoe*, *Senožatka* (ρωσ.) κλπ.⁹

Σαντοβίτσα, ἡ [st saduvítsa] - (201)

Ὄνομασία κοινότητας δυτικὰ τῶν Ἰωαννίνων που εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μάρμαρα* (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μετὸν τύπο *Σανδοβίτσα* γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ ὑποσημείωση ἀναφέρει: «*Σαδοβίτσα, χωρίον τῶν Κουρέντων Σαντοβίτσα καλούμενον*»¹⁰.

1. Μπόγκας, 1, 332.

2. Μετὸ ἴδιο ἐπίσημο ὄνομα εἶναι γνωστὸ καὶ τὸ χωριὸ *Κοσόλιανη* (βλ. τοπν.).

3. Vasmer, 49.

4. Miklosich, 294-295· Vasmer, REW 2, 609.

5. Malingoudis, *Studien*, 136-139.

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 378· *Fjalor*, 1073. Βλ. καὶ N. Jokl, *Linguistisch-kulturhistorische Untersuchungen aus dem Bereiche des Albanischen*, Berlin/Leipzig 1923, 108.

7. Seliščev, 238, 297.

8. Malingoudis, *Studien*, 99· Georgacas-McDonald, 343 καὶ 347.

9. Miklosich, *Bildung*, 314· Šmilauer, 160.

10. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 6.

Κατὰ τὸν Vasmer¹ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *sodь* «τὸ δικαστήριο // ἡ ἀπόφαση, ἡ γνώμη». Κατὰ τὸν Malingoudis² ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς τέτοιας ἐρμηνείας ὑποδηλώνει ὅτι οἱ Σλάβοι, οἱ ὅποιοι εἰσέβαλαν ἢ ἐγκαταστάθηκαν στὶς ἐλληνικὲς χῶρες, ἴδρυσαν δικαστήριο, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν μαρτυρεῖται στὶς πηγές.

Πιθανότερη εἶναι ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ Malingoudis³, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ τὸ ἀποδίδει στὸν ἐπιθετ.-κτητ. τύπο **Sodono* (< προσωπ. **Sodo* πού εἶναι συγκεκριμένος τύπος τῶν προσωπ. **Sodo-migrь*, **Sodi-slavь*, **Sodi-voj* < *soditi* κλπ. «δικάζω, κρίνω»)⁴ καὶ τὴν κατάλ. -*ica* μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι⁵.

Ὡστόσο τὸ γεγονός ὅτι τὸ τοπν. ἐκφέρεται μὲ ἄρινο [d] (καὶ ὄχι μὲ [nd], ὅπως θὰ ἦταν ἀναμενόμενο ἀπὸ τὸ σλαβ. ἔρινο ρ) κάνει ἐξίσου πιθανή, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *sadь* «κῆπος // ἀμπέλι»⁶+τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ono* > **sadono*+τὴν κατάλ. -*ica*.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται στὴν ἐπαρχία Γρεβενῶν, ὅπου καὶ τοπν. *Σάντοβο*,⁷ καὶ στὴν περιοχὴ Μπερατίου τῆς Ἑλλάδας. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν. *Σαῖδόνα* (Μάνη), *Σαῖδονοῦ*, *τοῦ* (ἐπαρχία Πυλίας)⁸ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Sadonik* (βουλγ.), *Sadišta* (γιουγκ. Μακ.), *Sadi* (σερβοκρ.), *Sad* (σλοβ.), *Sádečné* (σλοβακ.), *Sádek* (τσέχ.), *Sadow* (πολ.), *Sadki* (οὐκρ.), *Sadki* (ρωσ.)⁹.

Σέλτση, ἡ [st sé'ts] - (7)

Παλιὰ ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κόνιτσας πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ὁξιὰ (μετον. 20.8.1927).

1. Vasmer, 49.

2. Malingoudis, *Studien*, 108 (λ. *Sudenik*).

3. Malingoudis, *Studien*, 109 (λ. *Sudova*).

4. Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. Miklosich, *Bildung*, 105 καὶ 179· Šmilauer, 168· Schlimpert, *Slaw. PN*, 121-122.

5. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.

6. Miklosich, 289-290· Vasmer, *REW* 2, 567.

7. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 346 καὶ 381· Κ. Σπανοῦ, «Οἱ δυτικομακεδονικοὶ οἰκιμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων (17ος - 19ος αἰ.)», *Μακεδονικά* 28 (1992) 137.

8. Malingoudis, *Studien*, 98-99· Georgacas-McDonald, 246.

9. Šmilauer, 158· Miklosich, *Bildung*, 311-312.

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται μὲ τὸν τύπο *Σέλτζη* σὲ ἰδρυτικὸ ἔγγραφο τῶν ἐτῶν 1326-1328¹ καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη², ὁ ὁποῖος τὸ ἐρμηνεύει ὡς «χωρίδιον», προέρχεται³ ἀπὸ τὸ σλαβ. ὑποκορ. τύπο *selъce* μὲ ἀποβολὴ τοῦ σλαβ. *ъ*. Τὸ ὑποκορ. *selъce* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *selo* «σκηνή, κατοικία // ἀγρός» (πβ. βουλγ. *selo* «χωριό, κατοικία» κλπ.)⁴ + ὑποκορ. κατάλ. *-ъce* (ἀρσ. *-ъсь*, θηλ. *-ъца*)⁵.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Σέλιτσα* (Κοζ.), *Σελίτσα* (Ἀχαΐα - Λακ.), *Σελίτσανη* (Λάρισα), Ἰη-Νικόλα *Σέλιτσα*, *Σέλιτσο*, *Σελινίτσα* (Μάνη), *Σέλτσα* (Αἰτωλοακαρν.), *Σέλτσινα* (Ζαγ.), Ἰανασελίτσα (< Ἄνω Σελίτσα - Κοζ.)⁶ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Selce* (βουλγ.), *Selci* (γιουγκ. Μακ.), *Selce*, *Selca*, *Selъce* (σερβοκρ.), *Selca*, *Selce* (σλοβ.), *Sedlce*, *Selce* (τσεχ.), *Siedlec* (πολ.), *Sel'ce*, *Novoselca* (οὐκρ.) κλπ.⁷

Σέλτσιανα, τὰ [sta séltšana] - (317)

Ἰονομασία ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συνοικισμοὺς τοῦ χωριοῦ Γκρίμποβο.

Ἰο παραπάνω τοπωνυμικὸς σχηματισμὸς προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Selъce* (> *Σέλτση*, βλ. προηγούμενο τοπν.) καὶ τὴν κατάλ. *-jane* μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου τοῦ ἀναφέρεται στὸ θέμα τῆς λ.

Μὲ τὴν ἴδια κατάλ. μαρτυροῦνται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Σέλτσιανα* (Ἰωάνν.), *Σελίτσανη* (Λάρ.), *Σέλτσιανη* (στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀώου, 7 χμ. Α-ΒΑ τῆς Κλεισοῦρας)⁸ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Selčani* (σερβοκρ.), *Selčani* (σλοβ.), *Sedlčany* (τσεχ.)⁹.

Σενίκο, τὸ [stu siníku] - (258)

Ἰονομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Ντουσκάρας.

1. Δ. Ζακπθνοῦ, «Ἀνέκδοτον βυζαντινὸν κτιτορικὸν ἐκ Βορείου Ἠπείρου», *ΕΕΒΣ* 14 (1938), 277-294.

2. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 11.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 50.

4. Miklosich, 289, λ. *sed*; Vasmer, *REW* 2, 606.

5. Malingoudis, *Studien*, 153.

6. Vasmer, 75, 102, 138, 173, 178, 187; Malingoudis, *Studien*, 99; Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 545-546.

7. Miklosich, *Bildung*, 313; Šmilauer, 159.

8. Vasmer, 50, 102; Soustal, 256.

9. Miklosich, *Bildung*, 313.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. **Sěpъnikъ*¹ (ἀπὸ τὸ οὖσ. *sěpo* «χόρτο // δεμάτι χόρτου» - πβ. τοπν. *Σανοβό* - καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ьпъ* > ἐπίθ. **sěпъпъ* +κατάλ. -*икъ* μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι). Πβ. καὶ τσέχ. τοπν. *Senik*. Γιὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. βλ. στὸ τοπν. *Σανοβό*.

β) ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. τύπο **Sěpъnikъ*² ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο **sěпъпъ* (<σλαβ. *sěпъ* «σκιά, τόπος μὲ σκιά» + ἐπιθετ. κατάλ. -*ьпъ*) καὶ τὴν κατάλ. -*икъ*, ὅπως στὴν προηγούμενη περίπτωση.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ τοπν. *Σενίτσα* (Θεσπρωτία)³ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Sjanconec* (βουλγ.), *Senkarnik* (γιουγκ. Μακ.), *Sjenica* (σερβοκρ.), *Zasenk*, *Senčni Kraj* (σλοβ.), *Zasiame* (πολ.) κλπ.⁴.

Μολονότι τὸ τοπν. φωνητικὰ θὰ μποροῦσε νὰ ἔχει προέλθει ἐπίσης ἀπὸ τὰ ἀλβ. *šipik* καὶ *šënik* «μέτρο σιτηρῶν»⁵ καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸ ταυτόσημο τουρκ. *şipik* «παλιό μέτρο σιτηρῶν»⁶ λόγοι σημασιολογικοὶ κάνουν πιθανότερη τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβ. προσηγορικά.

Σερβιανὰ, τὰ [sta sirvjaná] - (157)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περτοχὴ Μαλακασίου.

Τὸ τοπν. μαρτυρεῖται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321, ὅπου χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται: «...ἕτερον σιγιλλατίκιον ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Σερβιάνων...»⁷.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς σλαβ. σχηματισμὸς μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -*jape* μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται τόσο οἱ κάτοικοι ἐνὸς τόπου (π.χ. «οἱ κάτοικοι τοῦ τοπν. *Σέρβια*») ὅσο καὶ τὰ μέλη μιᾶς φυλῆς, μιᾶς οἰκογένειας (π.χ. ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ *Σέρβος*)⁸, σχηματισμὸς ὁ ὁποῖος συμφωνεῖ μὲ τὸν τύπο ποὺ μᾶς παραδίδεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321.

1. Vasmer, 50· τὴν ἴδια προέλευση φαίνεται ὅτι ὑπονοεῖ καὶ ὁ Μουσελίμης (HE 11 [1962] 931), ὅταν ἐτυμολογεῖ τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *σινίκ* «ἀχυρώνας».

2. Malingoudis, *Studien*, 99, στὸ λ. *Sěnovica*.

3. Vasmer, 64.

4. Miklosich, *Bildung*, 314· Šmilauer, 160.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 406· Γκίνης, 395.

6. Steuerwald, 876.

7. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308.

8. Vasmer, 50· Georgakas, *Beiträge* 1, 374.

Ὁ μεταπλασμός σέ οὐδέτερο ἀναλογικά πρὸς τὸ γένος τῶν λ. κτήματα, χωράφια κλπ. καὶ τὸ κατέβασμα τοῦ τόνου ἀναλογικά πρὸς τὰ ἐπίθετα ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴν κατάλ. -(ι)ανός (π.β. κοντακιανός, λειανός κλπ.).

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Σέρβια (Κοζάνη, Ἴηλιδα), Σερβιανὰ (Ἴηλιδα)¹ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Sьrbica*, *Sьrbjani*, *Sьrbenica*, *Sьrblijanica*, *Sьrbolaška*, *Sьrbci* (βουλγ.-γιουγκ. Μακ.), *Sierbowice* (πολ.) κλπ.² ὅλα ἀπὸ τὰ σερβοκρ. *srb*, *srbin*, *srbljin* «ὁ Σέρβος» κλπ.³

Σεριζιανὰ, τὰ [sta ser'žanà] - (245)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας. Κατὰ τὸν Καμπρίδη⁴ στὸ χωριὸ κατοικοῦσαν 16 ἀλβανικὲς οἰκογένειες.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο σαριζιανὰ μὲ παράλειψη τῶν οὐσ. κτήματα, χωράφια κλπ. καὶ τροπὴ τοῦ [a] σε [e] λόγω τῆς γειννιάσῃς του μὲ τὸ ὑγρὸ [r] (πβ. κάμαρα > κάμερα, ρεπάνι > ρεπάνι κλπ.).

Τὸ ἐπίθ. σαριζιανός σχηματίζεται ἀπὸ τὸ τοπν. Σάριζα (καὶ στὸν τύπο τοῦ πληθ.: Σάριζες)⁵ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -(ι)ανός⁶.

Τὸ τοπν. Σάριζα προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀλβ. τύπο *sharrëza* < ἀλβ. *sharr/ë*, -a «ἡ προιονοταινία // τὸ ἐργαστάσιο ξυλείας»⁷ καὶ τὴν κατάλ.

1. Vasmer, 158 καὶ 187.

2. Vasmer, 320.

3. Miklosich, 292. Vasmer, REW 2, 611, ὅπου καὶ ἡ συσχέτιση τοῦ ὀνόματος τοῦ νοτιοσλαβικοῦ φύλου τῶν Σέρβων μὲ τὸ δυτικοσλαβικό, ἄνω σορβικό καὶ κάτω σορβικό, *serb*.

4. Καμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

5. Βλ. *MEE* γιὰ τὸ τοπν. Σάριζα τῆς Ἰανδρου, ὅπου καὶ ἡ περίφημη πηγὴ μεταλλικοῦ νεροῦ, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου κάνει πιθανὴ τὴν ὑπαρξὴ ἐργαστασίου ξυλείας. Πβ. ἐπίσης καὶ τοπν. Σάριζες στὴν ἐπαρχία Τριφυλίας (Georgacas-McDonald, 347). Τόσο ἡ Ἰανδρος ὡς καὶ ἡ Τριφυλία καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας, ὅπου τὸ τοπν. Σεριζιανὰ, δέχτηκαν ἀλβανικὲς ἐγκαταστάσεις.

6. Βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ προηγούμενο τοπν. (Σερβιανὰ), τὸ ὁποῖο θεωρεῖται ὡς μιὰ σλαβ. παραγωγὴ μὲ τὴν κατάλ. -jane, τὸ τοπν. Σεριζιανὰ θεωρεῖται ὡς μιὰ ἐλλ. παραγωγὴ μὲ τὴν κατάλ. -ιανὰ (-ιανός, -ιανή, -ιανό) ἀπὸ τοπν. ἀλβ. ἀρχῆς (< *sharrëza*). Καὶ τοῦτο γιὰ τὴν α' περίπτωση ἢ ἴδια ἢ γλώσσα, ἡ σλαβική, μπορεῖ νὰ δώσει μὲ τὰ δικά της μέσα τὸν τοπωνυμικὸν σχηματισμό, ἐνῶ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἀλβ. ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. Σεριζιανὰ.

7. Γκίνης, 391. *Fjalor*, 1132. Buchholz, 523. Ἡ λ. ἔχει ἐπίσης ὡς γεωγραφικὸς ὄρος τὴ σημασία «ὄροσειρά».

-za, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μόνο ὑποκοριστική ἀλλὰ καὶ περιεκτική σημασία¹.

Σιούτιστα, ἡ [st šút-sta] - (310)

᾽Ονομασία συνοικισμοῦ ποῦ ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα Ἱερομνήμη (3.2.1922) καὶ ἀποτελεῖ σήμερα συνοικισμό τῆς κοινότητας Μπριγιάνιστα (ἐπίσημα Βασιλόπουλο). Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καστρι*² (μετον. 9.9.1950).

Κατὰ τὸν Vasmer³, ὁ ὁποῖος ἐσφαλμένα νομίζει πὼς ἡ πληροφορία γιὰ τὸ τοπν. ποῦ μᾶς δίνει ὁ Λαμπρίδης ἀποδίδεται στὸ βουνὸ καὶ ὄχι τὸν οἰκισμό⁴, προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *šutъ* «ὁ χωρὶς κέρατα»⁵ καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-išta*, γιὰ νὰ δηλώσει «τὸ βουνὸ μὲ τὶς χωρὶς κέρατα γίδες».

Ἡ ἀρχική λ., ἀπ' ὅπου σχηματίζεται τὸ τοπν. εἶναι γνωστή σὲ πολλές γλῶσσες. Πατρίδα τῆς φαίνεται νὰ εἶναι ἡ Ρουμανία⁶ ἀπ' ὅπου μὲ τὶς μετακινήσεις τῶν ρουμάνων βοσκῶν διαδόθηκε σὲ εὐρύτατο γεωγραφικὸ χῶρο. Ἔτσι ἀπὸ τὴν ὑποτιθέμενη ὡς ἀρχική ρουμ. λ. *ciut* «ἀκέρατος», *ciută* «ἡ ἐλαφίνα»⁷ ἡ λ. ἐμφανίζεται σὲ τὶς σλαβ. γλῶσσες (βουλγ. *šut, šuta, šuto*, σερβ. *šut*, τσεχ. *šutá, kosa* κλπ.) στὰ οὐγγρικά (*suta, csuta*)⁸, στὰ ἀλβ. (*šut* «ἀκέραιος», *šut/ë, -a* «ἡ ἐλαφίνα»)⁹, στὰ ἀρομ. (*šut* «ὁ χωρὶς κέρατα» κλπ.), στὰ μεγλεν. (*šut*)¹⁰, στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα (*σουῦτο, τὸ «τὸ χωρὶς κέρατα πρόβατο, κατσίκι ἢ γελάδι»*)¹¹ κλπ.

1. Βλ. σχετικὰ στὸ τοπν. Λάλιζα, ἡ.

2. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται σὲ ὑπολείμματα παρακείμενου ἀρχαίου κάστρου. Τὸ χωριὸ βριόχεται σὲ ὑψόμετρο περίπου 1100 μ. στὴν πλαγιά ὑψώματος (ὑψόμετρο 1329 μ.) ἀπ' ὅπου κατοπτεύεται σὲ μεγάλο βάθος ἡ κοιλάδα ποῦ δημιουργεῖ ὁ Καλαμάς.

3. Vasmer, 50.

4. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 30, ὅπου ἀναφέρεται: «Ἐρείπια τοιαῦτα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Σιούτιστας ὑπερθεν τῆς Γκρίμπιανης, τῆς τοῦ βουνοῦ Ζαγόριανης, κατέναντι τῶν πρώτων...». Γίνεται σαφὲς πὼς πρόκειται γιὰ τὰ βουνά, τὰ ὑψώματα ὅπου οἱ οἰκισμοὶ τῆς Σιούτιστας καὶ τῆς Ζαγόριανης καὶ ὄχι γιὰ ὀνόματα τῶν ἰδίων τῶν βουνῶν.

5. Miklosich, 345· Vasmer, *REW* 3, 440, στὸ λ. *šýtъi*.

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 420· Tiktin 1, 558.

7. Tiktin, ὁ.π.

8. Miklosich, 345.

9. Meyer, *EW alb. Spr.*, 420.

10. Parahagi, 1161.

11. Μλόγκας 1, 358.

Κατὰ τὸν Παραηαγί ἢ λ. προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. *ex-sutus*¹ (< *exsuo/exuo*).

Μολονότι ἡ ἐτυμολόγησις πού δίνει στὸ τοπν. ὁ Vasmer εἶναι πιθανὴ θεωρῶ ὡς πιθανότερη τὴν ἐτυμολόγησις ἀπὸ τὸ ἀλβ. *šut/ë, -a* «ἡ ἐλαφίνα» γιὰ λόγους σημασιολογικούς, ἀφοῦ εἶναι λογικότερο νὰ ὀνομαστῆ ἕνας τόπος ὡς «ἐλαφότοπος» παρὰ ὡς «τόπος μὲ ἀκέραιες γίδες».

Ἐξάλλου ἡ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. *-išta* ἐμφανίζεται μὲ παραγωγικὴ δύναμη καὶ στὴν ἀλβ. γλῶσσα μὲ τὸν τύπο *-ishtë* (καὶ ἑναρθρα *-ishta*).

Σιράκο, τὸ [stu siráku] - (117)

Ὀνομασία χωριοῦ μὲ βλαχόφωνο πληθυσμό.

Κατὰ τὸν Λαμπρίδη² «Καὶ τὸ μὲν Σεράκου τόπου σημαντικὸν ὄνομα εἶναι, πτωχείαν δηλοῦν καὶ γυμνότητα», ἐνῶ σὲ σημείωσις ἀναφέρει τὴν ἀποψη τοῦ Ἀραβαντινοῦ ὁ ὁποῖος «...εἰκάζει ὅτι τὸ ὄνομα τούτου προέκλυεν ἐξ ὁμωνύμου ἰδιοκτητοῦ αὐτοῦ Ἰωαννίτου...».

Κατὰ τὸν Vasmer³ τὰ τοπν. Συράκον (καὶ Σίράκον στὴν Ἀττ.) προέρχονται ἀπὸ τὸ σλαβ. *širokъ* «πλατύς».

Τὸ τοπν. ὡστόσο πρέπει νὰ ἀποδοθῆι στὸ σλαβ. *širakъ* «φτωχός, ὀρφανός»⁴ (< *širъ* «ὀρφανός»⁵ καί, προκειμένου γιὰ τόπο, «ἄγονος, γυμνός», ὅπως σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὑποστηρίζει ὁ Malingoudis⁶).

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καὶ στὸ Ζαγόρι⁷ πβ. καὶ τοπν. *Kroj širakut* (=ἡ πηγὴ τοῦ Σιράκου) ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο⁸ καθὼς καὶ τοπν. *Συρρακάταις* ἀπὸ τὴν πελοπονήσου τοῦ Δελβίνου⁹. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ προσωπ.: *Sirotan, Sirata, Sirota, Siro-*

1. Παραηαγί, 1161.

2. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 2, 13 καὶ σημ. 1.

3. Vasmer, 53 καὶ 122.

4. Πβ. καὶ τὴν ταυτόσημη ἑλλ. λ. ὀρφανός, ἡ ὁποία εἶναι συχνὴ στὴν ἑλληνικὴ ὀνοματολογία τόσο ἀπλή ὅσο καὶ σύνθετη (βλ. *Λεξικὸν τῶν δήμων, κοινοτήτων καὶ οἰκισμῶν τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1963, 110 καὶ 270).

5. Miklosich, 296.

6. Malingoudis, *Studien*, 110, σημ. 24, ὁ ὁποῖος ὑποθέτει ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ κατευθεῖαν ὀνοματοθεσία τῶν Σλάβων, ἀλλὰ ὅτι τὸ ὄνομα δόθηκε ἀπὸ Ἀλβανούς, ὑπόθεσις τὴν ὁποία εἶχε ἤδη διατυπώσει ὁ Λάμπρος (Λάμπρου, *Ἀττική*, 191). Βλ. καὶ Georgacas, *Place and other Names*, *ZfB* 3, 90-91.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 546-547.

8. Georgacas-McDonald, 317· Georgacas, *Place and other Names*, *ZfB* 3, 90.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 358.

slaw κλπ.¹ και τὰ τοπν.: *Sirakona, Sirakono, Sirča* (σερβοκρ.), *Sirnica* (σλοβ.), *Sirá, Siřejovice, Sirakon* (τσεχ.), *Sierockie, Sirakowo, Siroszewo, Sirosławe* (πολ.), *Sira* (οὐκρ.), *Sirotinka* (ρωσ.) κλπ.²

Ἐπὶ τὸ ἐθνικὸ καὶ ἐπὶ τὸν. *Σερακιώτης*³.

Ἐπὶ σημειωθεῖ ἐπίσης ἡ ὑπαρξὴ προσωπ. *Σιράκος*, ὡς βαφτ. καὶ ἐπὶ τὸν., τὸ ὅποιο σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ Ἄνδριώτης⁴ συνάπτει μὲ τὸ σλαβ. τοπωνύμιο.

Ἡ ἄποψη ποὺ διατυπώθηκε ἀπὸ τὸν Κ. Σπανό⁵, ὅτι δηλ. τόσο τὸ *Συράκος* (*Σύρος* + *-άκος* κατὰ τὰ *Γιάννης - Γιαννάκος, Κώστας - Κωστάκος* κλπ.) ὅσο καὶ τὰ *Συράκης, Σύρος, Σύρα, Σύρω, Συρίσκα*, ἀνάγονται στὸ ἐθνικὸ οἰκογενειακὸ⁶ *Σύρος*, ἂν καὶ δυνατὴ, ἀποδυναμώμεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι:

α) ὡς ἐθνικὸ τοῦ καταγομένου ἀπὸ τὴ Σύρο συνηθίζονται τὰ: *Συριανός, Συριώτης*⁷ ἐνῶ μὲ τὸ ἐθνικὸ *Σύρος* δηλώνεται ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴ Συρία⁸.

β) τὰ παραπάνω προσωπ. συναντιοῦνται σὲ παλιούς κώδικες ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τῆς Θεσσαλίας (Μολόγουστα Ἐλασσόνας, Γκλίγκοβο, σημ. Σαραντάπορο Ἐλασσόνας, Τύοναβο, Λάρισα).

Νομίζω πὼς τόσο τὸ *Σιράκος* (<σλαβ. *sirakъ*) ὅσο καὶ τὸ *Σίρος* (<σλαβ. *sirъ*) μποροῦν νὰ ἀναχθῶν κατευθεῖαν στὰ σλαβικά⁹, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ ἀποψη τοῦ Ἄνδριώτη ὅτι τὸ ἐπὶ τὸν. *Σιράκος*

1. Miklosich, *Bildung*, 96· Schlimpert, *Slaw. PN*, 125.

2. Miklosich, *Bildung*, 174 καὶ 314· Šmilauer, 161.

3. Λαμπροπού, *Μαλ.* 2, 15, σημ. 1. Βλ. καὶ Μπόγκα 1, 333, ὅπου: *Σαρακιώτ'ς* «ὁ κάτοικος τοῦ Συράκου τῶν Τζουμέρκων, τοῦ Σεράκου κατὰ Βηλαρά, ἐπὶ τὸν. *Σαρακιώτης*» μὲ ἔκλιση τοῦ [i] (*Σιράκο*) σὲ [e] (*Σεράκο-Σερακιώτης*) καὶ τοῦ [e] σὲ [a] (*Σαρακιώτης*) ἐξαιτίας τοῦ [r].

4. Ἄντιχάρισμα, 206.

5. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ προέλευση τοῦ ὀνόματος Ἐλασσόνας», *ΙΣΤΟΡΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ* 3 (1991) 285-286.

6. Πβ. καὶ Τριανταφυλλίδη, 33· ὑποθέτω πὼς τὸ προσωπ. *Σύρος* ἀνάγεται σὲ ἐθνικὸ, πράγμα ποὺ δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Κ. Σπανό, γιὰ νὰ δηλώσει ὅχι τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὸ νησί Σύρος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ Συρία.

7. Τριανταφυλλίδης, 26· Μπούτουρας, 130.

8. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

9. Πβ. καὶ τὰ ταυτόσημα ἐπὶ τὸν. Ὀρφανός (καὶ Ὀρφανάκος, Ὀρφανάκης, Ὀρφανίδης, Ὀρφανόπουλος κλπ. - βλ. *ΟΤΕ* Ἀθ.), Μπονιάκος (<ἀλβ. *bonjak, -u*), Γετήμ, Γετίμης (<τουρκ. *yetim*) κλπ.

δημιουργήθηκε από τὸ τοπν. *Σιράκο*, ὅπως τὰ: *Ἀϊβαλής*, *Ἀϊδίνης*, *Καλαμπάκας*, *Κέρκυρας*, *Μεσολόγγης* κλπ.¹, ἂν καὶ ἡ ὑπαρξη βαφτ. *Σιράκος* ἀποδυναμώνει τὴν ἄποψη αὐτή.

Σιστρούνι, τὸ [stu sistrúni] - (241)

Ὄνομασία κοινότητας στὴ Λάκκα Σούλι, στὴν Α πλευρὰ τῶν βουνῶν τοῦ Σουλίου.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321 μὲ τὸν τύπο *Σεστρούνι*² καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς τύπους *Σοστρούνι*³ καὶ *Σειστρούνι*⁴.

Ὁ Vasmer⁵ θεωρεῖ παράδοξη τὴ συσχέτιση τοῦ τοπν. μὲ τὸ σερβοκρ. *Sestrunj* καὶ τὸ τσεχ. *Sestruň*.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. *Σιστρούνι* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀρχ. σλαβ. *sestra* (μὲ τὸν ἴδιο τύπο ἐπίσης στὰ σλοβ., βουλγ. σερβ., τσεχ. οὐκρ., ρωσ.) «ἡ ἀδελφή»⁶ καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-yri*⁷, ἢ ὅποια προστίθεται σὲ οὐσ. καὶ ἐπίθετα. Σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, ἂν καὶ ὄχι πολὺ συχνά, συνηθίζεται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπν. πού προέρχονται ἀπὸ συγκεκριμένα προσηγορικά⁸. Ἡ ἐμφάνιση τοῦ [u] στὸ τοπν., ἀντὶ τοῦ ἀναμενόμενου [i], ὀφείλεται στὴν τροπὴ τοῦ [i] <σλαβ. y>⁹ σὲ [u], ὅπως συμβαίνει στὴν ἐλληνικὴ κοντὰ σὲ ὑγρα¹⁰.

Ὡστόσο δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλεισθεῖ ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *sestrinъ*¹¹ (<*sestra* + ἐπιθετ. κατάλ. *-inъ*) κατὰ παράλειψη

1. Τριανταφυλλίδης, 33-34.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονολογία* 2, 308.

3. F. Miklosich-J. Müller, *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana*, Vindobonae 1860, τ. 5, 85.

4. Λαμπροῖδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 54.

5. Vasmer, 49-50.

6. Miklosich, 332, στὸ λ. *svъ*. Vasmer, *REW* 2, 618.

7. Κατὰ τὸν Vasmer (σ. 308) μὲ τὴν κατάλ. *-yri* σχηματίζονται ἄρκετὰ τοπν. στὸν ἐλληνόφωνο χῶρο. Βλ. καὶ N. Reiter, «U-Stamm-Derivate in süd- und ostslavischen Ortsnamen», *ONOMATA* 12 (1988) 463.

8. Miklosich, *Bildung*, 212· βλ. καὶ Στ. Καρατζᾶ, «Γύρω ἀπὸ τρία νεοελληνικά τοπωνύμια», *Ἑλληνικά* 26 (1973) 105.

9. Malingoudis, *Studien*, 139-140.

10. Πβ. τὰ παραδείγματα: *ζουλεύω*, *ζούλεια*, *ζουλιάρης*, *κρουθάρι* (<κριθάρι), *κρουκέλλι* (<κρικέλλι), *τρουγυρίζω* (<τριγυρίζω), *προυκιά* (<προικιά) κλπ. (Βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 292-293· τοῦ ἴδιου, «Φωνητικά», *Ἀθηνᾶ* 24 (1912) 22-23· Φιλήντα, *Γλωσσογν.* 3, 161 κέξ.

11. Vasmer, *REW* 2, 618, στὸ λ. *sestra*.

τοῡ προσδιοριζομένου οὐσ. και τροπή τοῡ [i] σε [u] στην έλληνική, ὅπως παραπάνω.

Πβ. και τὰ σχετικά σλαβ. προσωπ.: *Sestřena, Sestrohor, Zetzrogor, Siestrzewal, Siestrzewitowscy* και τὰ τοπν. *Sestroňovice, Sestrouň*¹.

Ὁ τύπος τοῡ τοπν. με ει (Σειστρούνι) πιθανῶς ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ ρ. σείω. Πβ. και τοπν. Στρούνι, τό.

Σκαμνέλι, τὸ [stu skamnéli] - (56)

Ὄνομασία χωριοῡ στὸ βόρειο τμήμα τοῡ Κεντρικοῦ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. Σκαμνέλης² με ἀλλαγὴ τοῡ γένους ἀναλογικὰ πρὸς τὰ οὐσ. χωριό, μέρος κλπ.

Τὸ τοπν. Σκαμνέλι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο *σκαμνέλι «τὸ μικρὸ σκαμνί», ἀφοῦ ὁ τύπος, μολονότι εἶναι δυνατὸ νὰ σχηματιστεῖ, δὲν χρησιμοποιεῖται καθόλου στὸν Ἡπειρωτικὸ χῶρο, ἢ δὲ ὑποκορ. σημασία τῆς λ. σκαμνί ἐκφράζεται με τὸν τύπο σκαμνάκι.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει και γιὰ τὸ ἐπών. Σκαμνέλης (και Σκαμνέλος) τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀμάοτμος ὑποκορ. τύπο *σκαμνέλι, ἀλλά: α) ἀπὸ τὸ ἐπών. *Σκαμνής (< σκαμνί, πβ. και ἐπών. ἀπὸ ὀξύτονα οὐδ. Βεργής, Γατής, Γουδής κλπ.³) και τὴν ἀνθρωπων. κατάλ. -έλης (πβ. Ἀλεπουδέλης, Πατρινέλης, Τσουκανέλης, Χιωτέλης κλπ.⁴) ἢ β) ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὐσ. *scampel* «τὸ σκαμνάκι», ὑποκορ. τοῡ *scamnu*⁵.

Σκλίβανη, ἡ [st sklívan] - (149)

Ὄνομασία χωριοῡ στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας και στὶς δυτικὲς πλαγιὲς τοῡ Σηροβουνίου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *sliva* «ἡ δαμασκηνιά (*Prunus domestica*)»⁶ και τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -αβ⁷ με ἀπόδοση τοῡ σλαβ. συμφωνικοῦ συμπλέγματος [sl] με [skl] στὴν έλληνική⁸.

1. Miklosich, *Bildung*, 96 και 173.

2. ΟΤΕ Ἀθ.

3. Ἀντιχάρισμα, 174.

4. Τριανταφυλλίδης, 99· Γ. Σταμνόπουλου, *Βόλτες ὀνοματολογικὲς*, Ἀθήνα 1929, 164 κέξ.

5. Parahagi, 1062.

6. Miklosich, 307· Vasmer, *REW* 2, 660.

7. Miklosich, *Bildung*, 211· Šmilauer, 28.

8. Σε παλιότερους δανεισμοὺς τὸ σλαβ. [sl] ἀποδίδεται με [stl] ἢ [sβl] στὴν έλληνική, ἐνῶ οἱ ἀποδόσεις τοῡ [sl] με [skl] συναντιοῦνται σε νεότερους δανεισμοὺς (βλ. Vasmer, 254-255 και Malingoudis, *Studien*, 133).

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Σκλίβα (Ἡλεία, Μάνη, Τριφυλία), Σκλήβαινον (Τρίκ.), Σκλιβινίτσα (Φωκίδα) και Σκλιβίτσα (Μάνη)¹ και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Sliven, Slivite* (βουλγ.), *Slivjarnik* (γιουγκ. Μακ.), *Slivje, Slivovac, Slivjak, Slivarsko, Slivona, Slivno* (σερβοκρ.), *Slivnica, Slivje, Slivica, Slivno* (σλοβ.), *Slivnik* (σλοβακ.), *Slivno, Slivenec* (τσεχ.), *Białóśliwie* (πολ.), *Słynky, Slynnyca* (οὐκρ.), *Slivka* (ρωσ.) κλπ.²

Σκλούπος, ὁ [stu sklúpu] - (139)

Παλιὰ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποῦ ἀρχικὰ μετονομάσθηκε σὲ *Κιδριᾶ* (11.9.1928) και εἶναι γνωστὸ σήμερα και μὲ τὴν ἐπίσημη ὄνομασία Ἐμπελοχώρι (μετον. 2.2.1929).

Τὸ τοπν. ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer³ στὸ σλαβ. *stlъrb* «ἡ κοκίνα // ὁ πύργος» (βουλγ. *stlъp*, σερβοκρ. *stup*, σλοβ. *stolp* κλπ.) μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. συμφων. συμπλέγματος [stl] μὲ [skl] στὴν ἐλληνική.

Πβ. και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν: *Stolbište* (βουλγ.), *Stolpište* (γιουγκ. Μακ.), *Stup, Stupno, Stupnik, Stupnikъ, Stupčanica* (σερβοκρ.), *Stop, Stopno, Stolbica* (σλοβ.), *Sklepy Stip* (σλοβακ.), *Sloup, Sloupno, Sloupnice* (τσεχ.), *Słup, Słupy* (πολ.), *Stolbova* (οὐκρ.), *Stolbište* (ρωσ.) κλπ.⁵

Ὡστόσο θεωρῶ πιθανότερο τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἀλβ. ἄρσ. οὐσ. *skllor, -i* «ὁ τόπος μὲ λάσπη, βάλτος»⁶ μὲ τροπὴ (χείλωση) τοῦ [ó] σὲ [ú], ἂν λάβουμε ἐπίσημα ὅτι α) τὸ χωριὸ βρισκόταν ἀρχικὰ στὴ θέση Πολιτσιᾶς, στὸ μεγαλύτερο πεδινὸ ὁμαλὸ τμήμα τοῦ χωριοῦ κοντὰ στὸν ποταμὸ Ἄραχθο, β) ἡ γέφυρα ἢ ὁποῖα ἐνώνει τὶς δυὸ ὄχθες τοῦ ποταμοῦ λέγεται και σήμερα γέφυρα τοῦ Σκλούπου (παράλληλα πρὸς τὴν ὄνομασία: γέφυρα στὶς Πολιτσιᾶς)⁷ και γ) τὰ γειτονικὰ χωριὰ *Pa-*

1. Vasmer, 97, 117, 145, 149· Malingoudis, *Studien*, 101.

2. Miklosich, *Bildung*, 316· Šmilauer, 163.

3. Vasmer, 51.

4. Γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ [stl] σὲ [skl] βλ. M. Triandaphyllidis, *Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur*, Straßburg 1911, 65 (=Ἄπαντα 1, 378)· St. Psaltes, *Grammatik der byzantinischen Chroniken*, Göttingen 1913, 103· Malingoudis, *Studien*, 133· Vasmer, 254, ὅπου και σχετικὰ τοπωνυμικὰ παραδείγματα.

5. Miklosich, *Bildung*, 321· Vasmer, 51· Šmilauer, 173.

6. *Fjalor*, 1096· Buchholz, 507.

7. Κ. Ἀναστασίου, «Τοπωνύμια Ἐμπελοχωρίου», περιοδ. *Καθρέφτης* 30 (Δεκ. 1990) 28-29.

φταναῖοι καὶ Γκούρα (ἐπίσημα Βαπτιστής) ἐτυμολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἄλβανική.

Σοπουτσέλι, τὸ [stu šuputsél'] - (69)

Χωριὸ τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου, γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Δίλοφο (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρομ. οὔσ. *šopot* «ὁ σωλήνας ἀπ' ὅπου χύνεται τὸ νερὸ μιᾶς πηγῆς, ὁ κρουνός, ἡ βρύση»¹ (< σλαβ. *sopotъ* «ὁ σωλήνας // τὸ τρεχούμενο μὲ θόρυβο νερὸ // ἡ πηγὴ, ὁ καταρράκτης»²) καὶ τὴν ἄρομ. (καὶ ρουμ.) ὑποκορ. κατάλ. *-el* (< λατ. *-ellum*)³ μὲ τροπὴ τοῦ *t + e* (ἢ *i*) > *t + e* (ἢ *i*)⁴.

Λιγότερο πιθανὴ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ ἐτυμολόγησις τοῦ Vasmer⁵ ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὸ τοπν. σὲ συμφυρμὸ τῶν σλαβ. *sopotъ + selo*.

Ἡ λ. συχνὴ ὡς τοπν. τόσο στὴν Ἠπειρὸ (πβ. ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου: Σόποτο (6X), Σοποτούρα, Σοποτσέλια (3X) κλπ.)⁶ ὅσο καὶ στὴν ἄλλη Ἑλλάδα⁷.

Πβ. καὶ ἀπὸ βλαχόφωνες περιοχὲς τὰ τοπν.: Σόποτο Κοπάνι, Σόποτο ἄλ Ράτσι, Σουπουτικός, Σουπουτίοι, Σουπουτουράτο (Ζαγόρι), Σουπιτσάλε, Σουμπουτσάλε (Ἀσπροπόταμο).

Σουδενά, τὰ Κάτω / Σουδενά, τὰ Πάνω [sta kátu zdiná / sta pánu zdiná] - (63/64)

Ὄνομασία δύο χωριῶν τοῦ Ζαγορίου ποὺ διαστέλλονται σὲ ἄνω καὶ

1. Parahagi, 1155· Νικολαΐδου, Λεξ., 492.

2. Miklosich, 316, στὸ λ. *sop-* περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὴ λέξη καὶ τὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὴν σλαβόφωνες περιοχὲς βλ. στοῦ Udolph, 499-453. Ἀπὸ τὰ σλαβ. ἢ λ. ὡς δάκρυο καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες τῆς Βαλκανικῆς: πβ. ἑλλ. σοποτό, τὸ «μικρὴ λακκούβα νεροῦ // ἀγρὸς μεγάλῃς ἐκτάσεως», σοποτός, ὁ «ἀγρὸς ποὺ μὲ τὴ βροχὴ γεμίζει νερὸ» καὶ ρ. σοποτάει «κελαρύζει τὸ νερὸ, ἀκούγεται κάποιος ἐλαφρὸς θόρυβος» (Malingoudis, *Studien*, 102-103· Μπ. 2, 246), τὰ ρουμ. *šopot*, *šopot*, *šipot* (G. Murnu, *Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen mit historischen Vorbemerkungen*, Bukurești 1977, 41).

3. S. Pușcariu, «Die rumänischen Deminutivsuffixen», *Achter Jahresbericht des Instituts f. rumänische Sprache* (Rumänisches Seminar zu Leipzig) 8. Band (1902) 165.

4. Κατσάνης, 92-93.

5. Vasmer, 53.

6. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 348, 651· Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, ΗΧ 13, 173.

7. Malingoudis, *Studien*, 102-103· Vasmer, 50, 60, 76, 102, 138.

8. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 651-652· Χατζηγάκη, Ἀσπροπόταμο, 119.

κάτω, λόγω ύψομετρικῆς διαφορᾶς. Βρίσκονται στὶς παρυφῆς ἐνὸς ἀρκετὰ ἐκτεταμένου (γιὰ τὰ δεδομένα τῆς περιοχῆς) ὄροπεδίου (ὕψομ. ± 1000 μ.), γνωστοῦ μὲ τὸ τοπν. *Βαρκὸ* (ἢ καὶ *Βαρκά*). Καὶ τὰ δύο μετονομάστηκαν σὲ Ἄνω καὶ Κάτω Πεδινά¹ (μετον. 2-2-1929).

Τὰ χωριά ἀναφέρονται ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1361 σὲ χρυσόβουλλο τοῦ κρᾶλη Συμεὼν πρὸς τὸν Ἰωάννη Τσάφα Οὐρσίνο Δούκα².

Σὲ ἐνθύμηση τοῦ 1627 τὰ χωριά ἀναφέρονται ὡς *Στούδενά* («...παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου Σγούρου ἐκ Κάτω Στουδενῶν»)³ ὁ δὲ Λαμπρίδης ἐρμηνεύοντας τὸ τοπν. *Στούδενά* ὡς «τόπο ψυχρό»⁴, ἀναφέρει ὅτι τὰ χωριά μέχρι τοῦ 1634 ἐλέγοντο *Στούδενά*⁵.

Κατὰ τὸν Vasmer⁶, ὁ ὁποῖος εἶχε ὑπόψη καὶ τοὺς δύο τύπους (*Σουδενά*, *Στούδενά*), τὸ τοπν. *Σουδενά* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. **sođь* < *sođь* «τὸ δικαστήριον». Ἐπειδὴ ὁμως λείπουν παραδείγματα τροπῆς

1. Ὅπως συμβαίνει συνήθως, τοπν. πού εἶναι ἀποτελέσματα μετονομασίας δὲν σχηματίζουν μονολεκτικὰ ἔθνη. Ἔτσι κι ἐδῶ ἡ δήλωση κατὰ ἀρχὴ ἀπὸ τὰ τοπν. Ἄνω (ἢ Πάνω) καὶ Κάτω Πεδινά γίνεται μὲ περίφραση: [imi ap ta kátu / ap ta ránu pidiná] σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν μονολεκτικὸν τύπον ἀπὸ τὸ τοπν. Σουδενά: [ími katuzdin'ót-s / panuzdin'ót-s].

2. Στὴν ἐκδοση τοῦ χρυσόβουλλου ἀπὸ τὸν Μουστοξύδη ('Α. Μουστοξύδου, Ἑλληνομνημῶν ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά, φυλλάδια 1-12 [1943-53], Ἀθήνα, 1965, 507) ἀναφέρεται: «ὡσαύτως ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων χωρία Πεδανάτα ἄνω καὶ τὰ κάτω...», τύπος ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἐσφαλμένος καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ λάθος τοῦ γραφέα ἢ τοῦ ἀντιγραφέα, ὁ ὁποῖος συνάπτει τὸ τοπν. Πεδανά (πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἐπίθ. πεδινά καὶ μὲ ἀφομοίωση Πεδανά: [i-a] > [a-a]) μὲ τὸ ἄρθρο τᾶ. Τὸ ἴδιο λάθος ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Sonstak (σ. 228) ὁ ὁποῖος παραθέτει τοὺς τύπους *Απῶ* καὶ *Κάτῶ Pedanata*.

Ἀντίθετα στὴν ἐκδοση τοῦ χρυσόβουλλου ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία* 2, 313), διορθώνεται ἀπὸ τὸν ἐκδότη τὸ κείμενο: «Ὁσαύτως ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων, χωρία τὰ Σουδενά, τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω...» καὶ ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ στὴ σημ. 1 τῆς σ. 313: «Τὸ κείμενον ὡς ἡμαρτημένον διορθωτέον οὕτως, ἀντὶ τοῦ Πεδανάτα ἄνω καὶ κάτω...».

Πότε ἐγινε ἡ μετονομασία καὶ τί εἶχαν ὑπόψη τοὺς ἐκεῖνοι πού τὴν ἔκαναν εἶναι ἄγνωστο.

3. Δ. Σάργου, «Ἑπειρωτικαὶ ἐνθυμήσεις ἢ χρονικὰ σημειώματα καὶ ἐπιγραφαί», *ΗΧ* 12 (1937), 108.

4. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 30, σημ. 1, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι: «ἐν τινὶ ἀνασκαφῇ... πρὸς ἀνέγερσιν οἰκίας εὐρέθη σταυρός, ἐν ᾧ Στούδενά («τόπος ψυχρός») ἢ κωμόπολις αὕτη ἀποκαλεῖται».

5. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 24.

6. Vasmer, 51, 139, 323.

τοῡ σλαβ. ρ σέ έλλ. [u] προτιμάει τήν έρμηνεία τοῡ τοπν. από τὸ λατ. *sudis* (ἀπ' ὅπου καὶ τὸ έλλ. προσηγ. σούδα). Ὁ τύπος Στουδενά κατὰ τὸν Vasmer προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *studenъ* «ψυχρός». Κατὰ τὸν Malingoudis τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *srdъ* ὄχι ὁμως κατευθεϊαν ἀπὸ τὸ προσηγ. ἀλλὰ τὸ κύριο ὄνομα *Suden*¹.

Ἡ έτυμολογία τοῡ τοπν. ἀπὸ τὸ επίθ. *σουδινός (< σούδα + κατάλ. -ινός) καὶ *σουδινά (χωράφια, κτήματα κλπ.) πρέπει, κατὰ τὴ γνώμη του, νὰ ἀπορριφθεῖ καὶ γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι προϋποθέτει ἀμάρτυρο τύπο καὶ γιὰ λόγους φωνητικούς, ἀφοῦ ἡ τροπὴ τοῡ [i] σέ [e] κοντὰ σέ [n] πραγματοποιεῖται σπάνια, ἐνῶ πραγματοποιεῖται συχνὰ κοντὰ στὰ ὑγρά².

Γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι τὸ τοπν. μὲ ἀρχικὸ τύπο Στούδενα προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. επίθ. *studenъ* «ψυχρός, κρύος» κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσ. *selo* «χωριό».

Ὁ τύπος Σουδενά προήλθε μὲ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς λ. σούδα ἀπὸ τὸν τύπο [studena] καὶ [studená] (μὲ μετακίνηση τοῦ τόνου κατὰ τὰ πολλὰ ἐπίθετα σέ -ινός ἢ ἀπὸ τὸν τύπο Πεδανά - βλ. σ. 276, σημ. 2) καὶ [zdiná] σύμφωνα μὲ τὸν βόρειο φωνηεντισμὸ ([u > ∅, e > i]) καὶ ἠχηροποίηση τοῦ [s] στὸ νέο συμφών. συμπλεγμα [sd] ποὺ προέκυψε μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u].

Πβ. ἐπίσης ἐπών. Σουδεῖος (ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸ Τσερβάρι)³ καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβοφώνο χῶρο: *Studena (reka)* «κρῦο ποτάμι» *Studeno (selo)* «κρῦο χωριό», *Studenštica*, *Studenčica*, *Studešnica*, *Studenička reka*, *Studenka*⁴, *Studena* κλπ.⁵ καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία: *Studena*, *Studinija*⁶.

Σούλι - Ντίνου, τὸ [stu sul' dīnu] - (313)

Παλιὰ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι σήμερα γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Σουλόπουλο. Τὸ χωριὸ κατὰ καιροὺς εἶχε διαφορετικὰ ὀνόματα, ἀνάλογα, μὲ τοὺς ἰδιοκτῆτες του (ἔτσι π.χ. στὰ 1856 ἀναφέ-

1. Malingoudis, *Studien*, 108.

2. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. ε.

3. Πελ. Οἰκονομίδου, Ἐλαφότοπος Ζαγορίου, Ἀθῆναι 1979, 79.

4. Duridanov, 14 καὶ 59-60.

5. Ρορονιέ, 145. Βλ. ἐπίσης σχετικὰ τοπν. στοῦ Miklosich, *Bildung*, 323 καὶ στὸν Šmilauer, 172-173.

6. Jordan, *Topon. romîn.*, 121.

ρεται ὡς Σούλι - Πολυχρόνη)¹. Ἡ παλαιότερη ὄνομασία Σούλι-Ντίνου (ὅπως καὶ ἡ νεότερη: Σούλι-Πολυχρόνη) παρουσιάζει μὲ αὐτὸν τὸν περιφραστικὸ τύπο ἓνα ἄρβανίτικο συντακτικὸ σχῆμα ἐκφορᾶς².

Τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ τοπν. Σούλι καὶ τὸ προσωπ. (βαφτ. καὶ ἐπών.) Ντίνος (<Κωνσταντῖνος) ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ντιναίων τῆς Παραμυθιάς, στὴν κατοχὴ τῶν ὁποίων εἶχε περιέλθει³. Τὸ τοπν. Σούλι, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *šul'*, -i «κορμὸς δέντρου, δοκός, στύλος κλπ.»⁴.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. Σούλιαση (ἐπαρχία Μαργαριτίου), Σουλιάταις, Σούλιου, τοῦ (περιοχὴ Δελβίνου)⁵ καὶ Ράχη - Σούλι, ἡ (Τριφυλία)⁶.

Τὸ προσωπ. (βαφτ. καὶ ἐπών.) Σούλης δὲν νομίζω πὼς πρέπει νὰ σχετιστεῖ ἐτυμολογικὰ μὲ τὸ τοπν. Σούλι, ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς συγκεκριμένως τύπος τοῦ Ἐθανασούλης⁷ (καὶ ὄχι μόνο: μπορεῖ νὰ προέλθει ἀπὸ κάθε βαφτ. μὲ χαρακτήρα -σ-: π.χ. Ἀναστάσιος / Ἀναστασούλης, Βλάσιος / Βλασούλης κλπ.). Ἡ ὑπαρξὴ ἰδιαίτερα βαφτ. Σούλης / Σούλα (< π.χ. Χρυσούλα) κάνει λιγότερο πιθανὴ τὴν προέλευση τοῦ ἐπών. Σούλης ἀπὸ τὸ τοπν. Σούλι⁸.

Σουλόπουλο, τὸ (Μικρὸ) [stu sulóplu] (314)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ κοντὰ στὸ Σούλι - Ντίνου (ἐπίσ. Σουλόπουλο).

Τὸ περιφρ. τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. μικρός καὶ τὸ τοπν. Σουλόπουλο (<τοπν. Σούλι + ὑποκορ. κατάλ. -όπουλο). Τὸ Σούλι - Ντίνου (τὸ σημερινὸ δηλ. Σουλόπουλο), ὅταν ἔπαψε νὰ εἶναι ἰδιοκτησία τῶν

1. Μπέττη, *Κούρσεντα*, 422.

2. Πβ. Georgacas-McDonald, 35-36 καὶ τὰ ἄρβανίτικα τοπν.: τοῦ Ἄρα Μπάκαση, τοῦ Ἄρα Διάκου (σ. 291), τοῦ Λάζι Μαντᾶ, τοῦ Λάζι Στάικου, τοῦ Λάζι Σιούλη (σ. 325) κλπ. Γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. Σούλι εἶναι ἐνδεικτικὸς καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἔθνικοῦ μὲ τὴν ἄλβ. κατάλ. -at(i). Ἔτσι ἀρχικὰ οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου ὀνομάζονταν Σουλιάτες καὶ ἀργότερα καὶ Σουλιῶτες (βλ. Π. Φουρίκη, «Πόθεν τὸ ὄνομα Σούλι», *Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος* 1922, 407).

3. Μπέττης, ὁ.π.

4. Γιὰ τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπν. Σούλι βλ. Π. Φουρίκη, «Πόθεν τὸ ὄνομα Σούλι», *Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος* 1922, 404-420. Στὴν παραπάνω ἐργασία (σ. 404-416) βλ. τίς μέχρι τότε προσπάθειες γιὰ τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπωνυμίου. Γιὰ τὴν ἄλβ. λ. *šul'*, -i βλ. Meyer, *EW alb. Spr.*, 419· Χριστοφορίδης, 348· Γκίνη, 415.

5. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 350, 359, 361.

6. Georgacas-McDonald, 343.

7. Τριανταφυλλίδης, 14.

8. Τριανταφυλλίδης, 35.

Ντιναίων (βλ. προηγούμενο τοπν.), ονομάστηκε Σουλόπουλο σὲ ἀντιδιαστολή πιθανῶς πρὸς τὸ Σούλι τῆς Παραμυθιάς, ἐνῶ ὁ παρακείμενος οἰκισμὸς ὀνομάστηκε Μικρὸ Σουλόπουλο γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ τοπν. Σουλόπουλο.

Σπήλαιο, τὸ [stu spil'u] - (265)

Μικρὸς οἰκισμὸς στὴν κοινοτική περιοχή τῆς κοινότητας Δέλ(ι)νο. Τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ σπήλαιο, τὸ μὲ συνίζηση.

Σταρίτσανη, ἡ [st staritšan'] - (23)

Ὄνομασία τῆς κοινότητας ποὺ εἶναι σήμερα γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πουρνιά¹ (μετον. 12.3.1928).

Κατὰ τὸν Vasmer², δὲν μαρτυρεῖται ἀντίστοιχο τοπν. στὸ νοτιοσλαβικὸ χῶρο, παρὰ μόνο στὰ ρωσικὰ (καὶ τὰ πολωνικὰ) καὶ ἰδιαίτερα σὲ ὑδρῶν. ποὺ δηλώνουν τὴν «παλιά, ξηραμένη κοίτη ποταμοῦ».

Τὸ τοπν., ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη³ μὲ τὸν τύπο Σταρίτσανη, προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Starica* (< σλαβ. *starъ* «παλαιός, ἀρχαῖος»⁴ + τὴν κατάλ. *-ica*⁵) καὶ τὴν κατάλ. *stare* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἔθνικὰ καὶ οἰκογενειακά.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ τοπν.:

α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Σταρίτσανη (Καστοριά), Σταρός (Σιδηρόκ.)⁶ καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Stara Reka* (βουλγ.), *Staricani*, *Stara Mezdra* (γιουγκ. Μακ.), *Starin*, *Starjak*, *Starina*, *Staricina*, *Stara Ves*, *Staryi Gradъ*, *Stara Planina* (σερβοκρ.), *Starka* (σλοβ.), *Starina* (σλοβακ.), *Stará*, *Starý Durid* (τσσεχ.), *Starzyca*, *Starosol*, *Stary Grod* (πολ.), *Stara*, *Staryna*, *Starjana* (ουῦκρ.), *Starъija Peski* (λευκορ.), *Starica*, *Starinka* (ρωσ.) κλπ.⁷

1. Στὴν κοινοτική περιοχή τοῦ χωριοῦ ὑπάρχει τοπν. Πουρνιά στὸ ὁποῖο μᾶλλον ἀφείκει τὴ μετονομασία τῆς ἡ Σταρίτσανη (βλ. καὶ Στεριοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 13, 164).

2. Vasmer, 52. Τὴν ἄποψη τοῦ Vasmer ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Συμεωνίδης (*Εἰσαγωγή*, 46), ὅπου τὸ τοπν. Σταρίτσανη < σλαβ. **Staričane* < **Starica* «ἀποξηραμένο ποτάμι».

3. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 187.

4. Miklosich, 320.

5. Μὲ τὴν κατάλ. *-ica* σχηματίζονται παράγωγα ἀπὸ οὐσ. καὶ ἐπίθετα. Στὴν πρώτη περίπτωση σχηματίζονται ὑποκοριστικά, ἐνῶ στὴ δεύτερη οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι.

6. Vasmer, 196 καὶ 222.

7. Miklosich, *Bildung*, 320· Šmilauer, 169· Duridanov, 110, 115, 116 κλπ.· Zaimov, *Ethn. Probleme*, 183.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθεῖ καὶ τὸ ἐπὼν. *Στάρας*, ταυτόσημο τῶν ἐπῶν.: *Παλιός*, *Βέκιος* (< ἰταλ. *vecchio*).

Σταυράκι, τὸ [stu stavrák'] - (203)

Ὄνομασία κοινότητος ΝΔ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Σταυράκης* (καὶ βαφτ. *Σταυράκης*) μὲ μεταπλασμὸ κατὰ τὸ γένος τῶν παραλειφθέντων οὖσ. *κτῆμα*, *χωράφι*, *χωριὸ* κλπ.

Τὸ ἐπὼν. *Σταυράκης* σχηματίζεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Σταῦρος* (ἢ *Σταύρου*)¹ καὶ τὴν ἀνθρωπων. κατάλ. *-άκης*² ἢ ἀπὸ τὸ βαφτ. *Σταυράκης* (< βαφτ. *Σταῦρος* + κατάλ. *-άκης*).

Σταυροσκιάδι, τὸ [sto stavrosk'ádi] - (345)

Ὄνομασία κοινότητος στὴν ἐπαρχία Πογωνίου.

Κατὰ τὸν Ἀναγνωστόπουλο³ τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Σταυροσκιάδης* μὲ μεταπλασμὸ. Τὸ προσωπ. προέρχεται ἀπὸ τὸ *Στραβοσκιάδης*⁴ (< **στραβοσκιάδης* «αὐτὸς ποὺ φορᾷει στραβὰ τὸ σκιάδιον») μὲ μετάθεση τοῦ [τ].

Δὲν μπορεῖ ὡστόσο νὰ ἀποκλεισθεῖ ἡ ἀπόδοσις τοῦ τοπν. στὸ προσηγ. **σταυροσκιάδι(ον)*, <*σταυρός* + *σκιάδι(ον)* «τὸ ἀλεξήλιον // τόπος σκιερὸς»⁵ μὲ τὴ σημασία «τόπος σκιαζόμενος, προστατευόμενος ἀπὸ τὸ σταυρό», ταυτόσημο πρὸς τὴ λ. *σταυροσκιάστος*⁶.

Στολοβό, τὸ [stu stulunó] - (75)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Ζαγορίου κτισμένου σὲ κορυφὴ ὑψώματος. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Διπόταμο* (μετον. 30.4.1929).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *stolb* «τραπέζι // κάθισμα // θρόνος» καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ χρῆσις τῆς λ. ὡς γεωγραφικοῦ ὄρου ποὺ δη-

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Τριανταφυλλίδης, 99.

3. Γ. Ἀναγνωστοπούλου, «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν» *HX* 1 (1926) 101.

4. Τριανταφυλλίδης, 57.

5. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

6. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

λώνει «περιοχή επίπεδη σαν τραπέζι»¹ και τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονβ². Ἦδη ὁ Λαμπρίδης³ κάνοντας λόγο γιὰ τὸ χωριὸ Στολοβὸ τὸ ἐρμηνεύει ὡς «εἶδος τραπέζης».

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ τοπν. Στόλος (Μάνη, Ἀρκαδία)⁴ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Stolūt, Stolova Planina, Stolnik* (βουλγ.), *Stolo, Kadiostol, Stolec* (γιουγκ. Μακεδ.), *Stol, Stola, Stolovi, Stolac* (σερβοκρ.), *Stolnik* (σλοβ.), *Stolowa Gora, Stolowo* (πολ.), *Stolova, Stolovaja* (ρωσ.) κλπ.⁵.

Στρατίνιστα, ἡ [st stratínista] - (360)

Ὄνομασία κοινότητος στὴν ἐπαρχία Πογωνίου.

Γιὰ τὸ τοπν. ὁ Vasmer⁶ δὲν βρίσκει συγγενικὸ τύπο στὶς σλαβ. γλῶσσες, παρὰ μόνο τὸ οὐκρ. *Stratyn*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σλαβ. σχηματισμὸς μὲ τὴ βοήθεια τῆς πατρων. κατάλ. -*ist-* (<*-*itj-*)⁷ ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Stratipъ* ποὺ εἶναι συγκεκριμένως τύπος τῶν σλαβ. προσωπ. *Strati-mъ, Strati-slav* κλπ.⁸ μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -*ipъ* ἢ -*ьпъ*⁹ (ἀρχαιότερη *ypъ* μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *y* μὲ *i* ἤδη στὰ σλαβικά)¹⁰. Τὰ σλαβ. προσωπ. σχηματίζονται ἀπὸ τὸ σλαβ. *strat-* «χάνομαι»¹¹.

Στρατσίανη, ἡ [st strátšan'] (18)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης ποὺ εἶναι γνωστὸ σήμε-
ρα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πύργος¹² (μετον. 29.12.1953).

1. Vasmer, 52· Malingoudis, *Studien*, 106.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 229.

3. Λαμπρίδου, *Zag.* 1, 34.

4. Vasmer, 158· Malingoudis, *Studien*, 106.

5. Šmilauer, 170· Malingoudis, ὁ.π.· I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, 171. Πβ. ἐπίσης σχετικὰ τοπν. καὶ στοῦ Miklosich, *Bildung*, 321.

6. Vasmer, 52.

7. Miklosich, *Bildung*, 11· Malingoudis, *Studien*, 158.

8. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 102.

9. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 8-9, ὅπου καὶ ἄλλα σλαβ. προσωπ. μὲ τὴν κατάλ. -*ipъ*.

10. Malingoudis, *Studien*, 139.

11. Miklosich, *Bildung*, 102.

12. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται στὸ τοπν. Πύργος μὲ τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὴ ἡ κορυφὴ τοῦ ὑψώματος ποὺ βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ (βλ. καὶ Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 13, 166).

Ὁ Vasmer¹, κάνοντας λόγο γιὰ τὸ τοπν., ἐπαναλαμβάνει τὴν ἄποψη τοῦ Hilferding, ὁ ὁποῖος σχετίζει τὸ Ἡπειρωτ. τοπν. μὲ τὸ ἑλλ. Στρατειανή. Ὡστόσο λόγοι φωνητικοί² κάνουν ἀπίθανη τὴν ἐρμηνεία αὐτή.

Τὸ τοπν., κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Strěz(o)*, πού εἶναι συγκεκριμένως τύπος τῶν ἐπίσης σλαβ. προσωπ. *Strězi-mirь, Strězi-slavь* κλπ. (< ρ. **stergti* «εἶμαι ἄγρυπνος, φρουρῶ»³ μὲ τὴ δηλωτικὴ τῶν κατοίκων ἐνὸς τόπου ἢ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογ. σλαβ. κατάλ. -*jane* καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἔ μὲ [a] στὴν ἑλληνικὴ, ἢ

β) ἀπὸ τὸ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Straža* (< *storža* «τὸ φυλάκιο»⁴) καὶ τὴν κατάλ. -*jane*, μὲ μετάθεση τοῦ r (*storž* > *strož*).

Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις μὲ τροπὴ τοῦ [ž] σὲ [tš].

Καὶ ἀπὸ τὶς δύο ἐτυμολογικὲς ἐκδοχὲς ἔχουμε σχηματισμοὺς στὶς σλαβ. γλῶσσες:

α) προσωνύμια καὶ κυριώνυμα τοπν., ὅπως: (προσωπ.): *Strezo, Strezon* (βουλγ.), *Strězo, Stregona* (σερβοκρ.), *Strehna, Střez(e)na, Střezivoj, Streza, Strěz* (τσεχ.), *Strzeżybor, Strzesz* (πολ.) κλπ.⁵, (κυριών. τοπν.): *Srezojevci, Strieževica* (σερβ.), *Střehom, Střezetice, Strahon, Strázon, Strážkovice* (τσεχ.), *Strzegowo* (πολ.) κλπ.⁶.

β) τοπν., ὅπως: *Stražata* (βουλγ.), *Straža* (γιουγκ. Μακ.), *Straža, Stražbenica* (σερβοκρ.), *Straže, Stražiše, Stražišče* (σλοβ.), *Strážky* (σλοβακ.), *Stráž, Stráža, Strážnice* (τσεχ.), *Stróža, Strožka, Strozowka* (πολ.), *Storoža, Storoževne* (ουκρ.), *Storoževoe* (ρωσ.) κλπ.⁷.

Πβ. καὶ ἐπὶ τὸν Στρατσίανης ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό.

Στρατσίανέτσι, τὸ [stu stringanéts] - (357)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα

1. Vasmer, 52, στὸ λ. Στρατίνιτσα.

2. Ὁχι μόνο ὁ τόνος ἀλλὰ καὶ ἡ τροπὴ τοῦ [t] σὲ [ts] πρὶν ἀπὸ [i] (μαλάκωμα τοῦ t, βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. τσ), τροπὴ ἢ ὁποῖα εἶναι σπανιότατη στὰ Ἡπειρωτ. ἰδιώματα (βλ. Μπόγκα 1, 12) κάνουν ἀδύνατη τὴ σύνδεση τοῦ τοπν. μὲ τὸ Στρατειανή.

3. Malingoudis, *Studien*, 107 στὸ λ. *Strězov-*.

4. Šmilauer, 170.

5. Miklosich, *Bildung*, 102· Schlimpert, *Slaw. PN*, 133· Malingoudis, *Studien*, ὁ.π.

6. Miklosich, *Bildung*, 102 καὶ 178.

7. Miklosich, *Bildung*, 322· Šmilauer, 170.

Ραδοβίτσι και είναι γνωστός σήμερα και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Διχούνι¹ (μετον. 2.12.1929).

Τὸ τοπν. προέρχεται² πιθανῶς ἀπὸ τὸ βουλγ. οὖσ. *strigane* «τὸ κούρεμα»³ (< ἀρχ. σλαβ. **strigti*, **strigo*, ἐκκλ. σλαβ. *strěgъ* «ἡ κουρά» κλπ.)⁴ καὶ τὴν κατάλ. -*ьсь*⁵ μετὴ σημασία «τόπος ὅπου κούρευουν πρόβατα».

Πβ. καὶ τὰ ἐτυμολογικὰ συγγενῆ τοπν.: *Strgari* (σερβοκρ.), *Strgarji*, *Strugarji* (σλοβ.), *Strhař*, *Strhaře*, *Streháry* (τσεχ.), *Strhařon*, *Struhaře* (σλοβακ.) κλπ.⁶.

1. Ἡ νέα ὀνομασία τοῦ συνοικισμοῦ ὀφείλεται στὴν παρακείμενη Μονὴ Διχούνης ποὺ τιμᾶται στὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Τὸ τοπν. *Διχούνη*, ἢ (κατὰ τὸ μονή) καὶ *Διχούνι*, τὸ (κατὰ τὰ μοναστήρια, χωριό κλπ.) εἶναι δυνατὸ νὰ θεωρηθεῖ:

α) ἀλβ. ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ σύνθεση τοῦ ἀλβ. ἀριθμητικοῦ *dy* «δύο» (Γκίνης, 99) καὶ τοῦ ἀλβ. οὖσ. *hop*, -*i* «ὁ γκρεμός, τὸ βάρυθος, ἡ ἄβυσσος» (Γκίνης, 163· *Fjalor*, 432) μετὰ τροπὴ (χείλωση) τοῦ [ό] σὲ [ύ] στὴν ἑλληνικὴ. Τὸ ἀλβ. οὖσ. εἶναι δάνειο ἀπὸ τὰ ἑλλ. *χώνη*, ἢ / *χούνη*, ἢ «τόπος βαθύς περικλειόμενος πάντοθεν στενῶς, φάραγξ» (Δημητράκου, Λεξ.). Πβ. καὶ Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 12 (1963) 127, ὅπου: *χούνη*, ἢ «λακκιά, χαράδρα, φαράγγι (ἀλβ. *χούνι*)». Ἀπὸ τὶς λ. δημιουργοῦνται τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο (βλ. Φουρίκη, Ἄττικὴ 41, 97 καὶ Οἰκονόμου, *Σαγόρι*, 288, 299-300). Ἡ λ. καὶ στὴν ἀρομ. μετὰ τὸν τύπο *hune* «ἑδαφολογικὴ καθίστησι σὲ μορφὴ χωνιοῦ» (Papaahagi, 667).

β) κυριώνυμο σλαβ. ἀρχῆς καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. *Tihun* (Miklosich, *Bildung*, 106) < *tihъ* «ἥρεμος, ἡσυχος»+κατάλ. -*уль* (Miklosich, ὁ.π., 9) μετὰ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μετὰ [d] στὴν ἑλληνικὴ (βλ. Vasmer, 293 καὶ τοπν. *Διχομήρι* < προσωπ. *Tichoměrъ*-Vasmer, 58).

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Τιχοπολιανή* (Ἰωάνν.), *Διχομήρι* (Ἄρτα), *Τιχάι* (Τρίκ.), *Τιχότα* (Δράμα) - Vasmer, 53, 58, 98 καὶ 229 ἀντίστοιχα, β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Tihi Lъg* (βουλγ.), *Tionec* (γιουγκ. Μακ.), *Tišina*, *Tihono* (σερβοκρ.), *Tišina* (σλοβ.), *Tišňony* (σλοβακ.), *Tichá* (τσεχ.), *Cicha Woda* (πολ.), *Tihiĭ*, *Tycha* (οὐκρ.), *Tihaja* (ρωσ.) κλπ. (Miklosich, *Bildung*, 328· Šmilauer, 181-182), καθὼς καὶ τὰ προσωπ.: *Tiha*, *Tihoměr*, *Tihomira*, *Tihoslav*, *Tihosava*, *Tihoran*, *Tihoranić*, *Tichava* κλπ. (Miklosich, *Bildung*, 106).

2. Βλ. καὶ Vasmer, 52.

3. Βουλγαροελλ. λεξ., 1293.

4. Miklosich, 326, στὸ λ. *strig*- Vasmer, *REW* 3, 27, στὸ λ. *strigy*.

5. Μετὰ τὴν κατάλ. ὑποκορίζονται οὐσιαστικὰ καὶ οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπίθετα. Σὲ μερικὲς ὥστόσο περιπτώσεις μετὰ τὴν κατάλ. δηλώνονται καὶ οἱ κάτοικοι ἑνὸς τόπου (Miklosich, *Bildung*, 209-210).

6. Miklosich, *Bildung*, 323.

Στρούνι, τὸ [stu strúnʹ] - (102)

᾽Ονομασία κοινότητας ἢ ὁποία πρὸ δεκαετίας μετονομάστηκε σὲ ᾽Αμφιθέα. Βρίσκεται στὴ βόρεια ὄχθη τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν τοπωνυμικὸ τύπο *Σιστρούνι* (βλ. τοπν.) μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] (λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ) καὶ ἀπλοποίηση τῶν [ss] ποὺ δημιουργήθηκαν μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ [i]: [sistrúni > sstrúni > strúni].

Τεριάχι, τὸ [sto terjáhʹi] - (367)

᾽Ονομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Turĭjak* < σλαβ. *turь*¹,

β) ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ.-κτητ. τύπο *turjь* (<σλαβ. *turь* «ὁ ἄγριος ταῦρος // τὸ ἀγριοκάτσικο»²+τὴν κατάλ. *-jь*, θηλ. *-jaʹ* + τὴν κατάλ. *-akь* μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τοποί³

ἢ γ) ἀπὸ τὸ οὐσ. *turь* + τὴν κατάλ. *-jakь*, ἢ ὁποία προστίθεται καὶ σὲ οὐσ.⁵.

Καὶ στὶς τρεῖς παραπάνω ἐκδοχὲς μὲ:

α) τροπὴ τοῦ [u] σὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ, τροπὴ ποὺ πραγματοποιεῖται κοντὰ στὰ ὑγρά, ὅπως π.χ. *παλίουρος* > *ἀπάλιερας*, *σφουρδούκλι* > *σφερδούκλι*, *λουλούδι* > *λελούδι* κλπ.⁶,

1. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 107.

2. Miklosich, 365· Vasmer, *REW* 3, 154.

3. Miklosich, *Bildung*, 207· Malingoudis, *Studien*, 156.

4. Miklosich, *Bildung*, 208.

5. Miklosich, *Bildung*, 208, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὁ διαχωρισμὸς ἀνάμεσα στὶς καταλήξεις *-akь* καὶ *-jakь* εἶναι τὶς περισσότερες φορές ἀβέβαιος.

6. Βλ. Χατζιδάκη, «Φωνητικά», ᾽Αθηνᾶ 24 (1912) 21· Μ. Φιλήντα, *Γραμματικὴ τῆς ρωμαίικης γλώσσας* ᾽Αθήνα 1907, 78· τοῦ ἴδιου, *Γλωσσογν.* 2, 205.

Τὰ παραδείγματα τῆς τροπῆς [o/u > e] κοντὰ στὰ ὑγρά μποροῦν νὰ δώσουν περισσότερα παραδείγματα τροπῆς [u > e] σὲ περιοχὲς μὲ βόρειο φωνηεντισμὸ, ὅπου τὸ ἄτονο [o > u] π.χ.: *ἄλωπού* > *ἄλουπού* > *ἄλεπού* / *ἄλιπού*, *ἀντίδωρο* > *ἀντίδουρου* > *ἀντίδερου* / *ἀντίδιουρου* κλπ.

Λιγότερο πιθανὸ νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὸ τοπν. *Τεριάχι* προέρχεται ἀπὸ σλαβ. τύπο στὸν ὁποῖο ἤδη ἔχει ἀποβληθεῖ τὸ [u]: **trjaki*, **trjak* κλπ. καὶ νὰ ὑποθέσουμε ἀνάπτυξη ἐνὸς [i] στὸ συμφ. σύμπλεγμα [tr] καὶ τροπὴ τοῦ [i > e] κοντὰ στὸ ὑγρὸ [r], ὅπως π.χ.: *μαγειρεῖο* > *μαγερειό*, *χεῖρ* > *χέρι* κλπ.

β) εξέλιξη του [k'] πρὸς τὸ ἄρθρωτικὰ συγγενές [h'].

Ἡ ἐκδοχή γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ προσωπ. ἐνισχύεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Τεριαχάτι* στὴν Ἀλβανία (Δρόπολη)¹ ποὺ σχηματίζεται μὲ τὴν ἄλβ. κατάλ. -*ati*, δηλωτικὴ μελῶν οἰκογενειῶν κλπ.

Πβ. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ κυριῶν. τοπν.: *Turpinovo Selo* (κροατ.), *Turpon*, *Turponice* (τσεχ.), *Turgy*, *Turza*, *Turów* (πολ.)² καθὼς καὶ τὰ *Turponica* (βουλγ.), *Turja*, *Turpono* (γιουγκ. Μακ.), *Turica*, *Turini*, *Turjansko*, *Turija* (σερβοκρ.). *Turjak*, *Turje*, *Turja* (σλοβ.), *Turá Lúka*, *Tuřice* (σλοβακ.), *Tuří*, *Tursko* (τσεχ.), *Turza*, *Turzec*, *Turzyn*, *Turowo*, *Turowice* (πολ.), *Turec* (οὐκρ.), *Turay* (λευκορ.), *Turjonka* (ρωσ.) κλπ.³

Τέροβο, τὸ [stu térvu] - (181)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας, στὸ ὑψίπεδο τοῦ Ξηροβουνίου. Τὸ χωριὸ εἶναι γνωστὸ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ Χάνι Τερόβου, ἀριστερὰ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸν Vasmer⁴ τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ νοτιοσλαβ. **Turpono* «ἀγκαθότοπος» (<σλαβ. *tygъ* «ἀγκάθι» καὶ τῆς ἐπιθετ. κατάλ. -*ono*) μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [é] στὴν ἑλλ. καὶ τροπὴ (ἀφομοίωση) τοῦ συμφων. συμπλέγματος [tn > tr > r], τροπὴ ἢ ὁποῖα πιθανολογεῖται ἀπὸ τὸν Vasmer ὅτι ὀφείλεται πρὸς ἐπίδραση τῆς φωνητικῆς τῆς ἄλβ. γλώσσας⁵.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. *turpa* σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο:

1. Βλ. καὶ Ἀρμάντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 362.

2. Miklosich, *Bildung*, 107 καὶ 182· βλ. καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 148.

3. Miklosich, *Bildung*, 332· Šmilauer, 185.

4. Vasmer, 53.

5. Πρόκειται γιὰ εξέλιξη τοῦ -*ьг*- > -*г*- καὶ ἀπόδοση τοῦ -*г*- μὲ -*ιρ*- στὴν ἑλλ. καὶ στὴ συνέχεια τροπὴ σὲ -*ερ*- , τροπὴ δηλ. τοῦ [i > e] κοντὰ σὲ ὑγρὸ (Vasmer, 282 κέξ· Malingoudis, *Studien*, 145).

6. Ἡ τροπὴ τοῦ [n] σὲ [r] στὸ συμφωνικὸ συμπλέγμα [tn] δὲν εἶναι γνώρισμα τῆς φωνητικῆς μόνο τῆς ἄλβ. γλώσσας (πβ. λατ. *cornutus*, -*a*, -*um*, > ἄλβ. *kërrut/ë*, -*a*, σλαβ. *gornica* > ἄλβ. *gorric/ë*, -*a* κλπ. βλ. Vasmer, *Schriften*, 926-927· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 368, 600), ἀλλὰ συναντιέται καὶ στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα, ὅπου εἶναι γνωστοὶ οἱ τύποι: *ρίθια*, τὰ (<ὄρνιθια), *σερκό*, τὸ (<σερνικό < ἄρσενικό), *σκεπάρι* τὸ (<σκεπάρι) *στέρα*, ἢ (<στέρνα), *φοῦρος*, ὁ (<φοῦρνος) κλπ. (βλ. καὶ Κ. Μηνᾶ, «Γλωσσικά ἀπὸ τὸ Πωγῶνι τῆς Ἠλείου», *Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χῶρου*, Θεσσαλονίκη 1983, 201).

Τέρνοβα και Τέροβα (Εύρωπ.), Τουρναβόν (Τρίκ.), Τουρνίκι (Ἄρ-
γολ.-Γρεβ.), Τρίνικες (Μάνη), Ντρινίκου (Τριφυλία), Τουρνοβά (Ζαγ.)¹
καὶ Тъгново, Trŭnkata, Trŭnica (βουλγ.), Τηπονσι (γιουγκ. Μακ.), Τηπο-
νο, Trničina, Trnčina, Trnakovas, Trnava (σερβοκρ.), Trnik, Trnike, Trnič,
Trniče, Trnava (σλοβ.), Τηповец (σλοβακ.), Τηπί, Τηκον, Τηπана (τσεχ.),
Tarnuczyk, Tarnawa, Tarnow, Tarnowiec (πολ.), Tern (οὐκρ.), Терновка
(ρωσ.) κλπ.².

Πβ. καὶ ἀπὸ τῆ Ρουμανία τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς: Tirnava,
Tîrnava, Tîrnava Mare, Tîrnava Mică, Tîrnova, Tîrnavița κλπ.³ καὶ ἀπὸ
τῆ Βόρ. Ἡπειρο Τρενόβα (Πρεμετή)⁴.

Τζέλοβα, ἢ βλ. Ζέλοβα, ἢ

Τζοντίλα, ἢ [zn džudí la / zd dždíla] - (276/72)

Ὄνομασία δύο κοινοτήτων, Δ τῶν Ἰωαννίνων στὴν περιοχὴ τῶν
Κουρέντων, ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ζωοδόχος (με-
τον. 20.9.1955) καὶ μιᾶς στὴ ΒΔ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι, ποὺ
εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Δικόρφο / Δικόρφο(ν) (μετον.
1.4.1927).

Κατὰ τὴν παράδοση μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ τῶν
Κουρέντων, ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὴν μεγάλη ὁδικὴ ἀρτηρία ἀπὸ
Γιάννινα πρὸς Ἀλβανία, ἀναγκάστηκαν νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ
ιδρύσουν τὸ χωριὸ Τζοντίλα τοῦ Ζαγορίου. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ
κάτοικοι τῆς Τζοντίλας Ζαγορίου ὀνομάζουν ἐκείνη τῶν Κουρέντων μὲ
τὸ τοπν. Παλιοῦς ντίλα⁵.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *çotill/ë, -a* «ἡ σφραγίδα // τὸ
ξύλο μετὰ τὸ ὁποῖο χτυποῦν τὸ βούτυρο»⁶ λ. ἢ ὁποῖα προέρχεται ἀπὸ τὸ
οὐσ. *toçill/ë, -a* «ὁ τροχὸς τοῦ ἀγγειοπλάστη» μὲ μετάθεση < σλαβ. *toçilo*

1. Vasmer, 84, 98, 127 καὶ 189· Malingoudis, *Studien*, 113-114· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*,
558.

2. Miklosich, *Bildung*, 331-332· Vasmer, 53· Šmilauer, 186· Duridanov, 134· Malingou-
dis, *Studien*, 114.

3. Iordan, *Topon. romîn.*, 480.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 373.

5. Μπέττη, *Κούρεντα*, 431· Κ. Νικολαΐδη, *Ἡ Ζωοδόχος (Τζοντίλα)*, Ἀθήνα 1976,
335-336.

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 449· Buchholz, 87.

(βουλγ.), *točilj* (σερβ.) «τὸ ἀκόνι»¹. Τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸν τύπο *[tšotíla]* (= *çottila*) μὲ ἠχηροποίηση τοῦ *[tš]* σὲ *[dž]* στὴ συμπροφορὰ τοῦ τοπν. μὲ τὸ *[-n]* τοῦ ἄρθρου στὴν ἐμπρόθετη ἐκφορὰ του: *[zn tšotíla > zn džudíla]*, ἀφομοίωση ἠχηρότητας τοῦ *[t]* σὲ *[d]*: *[dž-t] > [dž-d]* καὶ στένωση τοῦ ἄτονου *[o]* σὲ *[u]*.

Τὴν ἀπόδοση τοῦ τοπν. στὴν ἀλβ. ἐνισχύει καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ: *[dždil'át-s, dždil'át-sa]* μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ ἀλβ. κατάλ. *-at(i)* γιὰ τὴ δημιουργία οἰκογενειακῶν καὶ ἐθνικῶν ὀνομάτων.

Πιθανῶς καὶ τὸ τοπν. *Τσοτίλι* (Κοζάνη) πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ παραπάνω ἀλβ. οὐσιαστικό.

Τζόρα, ἡ *[zd džóra]* - (107)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Γιάνιστα (ἐπίσημα: *Βασιλική*) καὶ ὁ ὁποῖος μετονομάστηκε σὲ *Μαβίλης* (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ ἐπών. *Τζόρας*² μὲ μεταπλασμὸν καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ Ἡπειρωτ. *τζόρας*, ὁ, λ. ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σπλάσει τὸν «ἀνόητο, τὸν ἀνεπίδεκτο μαθήσεως» (πβ. καὶ παρων. *Τζόρας* στοὺς Κήπους Ζαγορίου καὶ τὴ φρ. «ντίπ τζόρας εἶσι»). Τόσο τὸ παραπάνω οὐσ. ὅσο καὶ τὸ ἐπίσης Ἡπειρωτ. *τζόρα*, ἡ «μεγάλου ραβδί»³ προέρχονται ἀπὸ τὸ ἀλβ. *chor/ë, -a* «τὸ ρόπαλο, ἡ μαγκούρα // ὁ ἀνόητος ἄνθρωπος»⁴.

ἢ β) ἀπὸ τὸ Ἡπειρωτ. *τζόρα*, ἡ «ἡ ἀνάδοση μεγάλης φλόγας στὸ τζάκι ἢ στὴ μεγάλη φωτιά, τῆς ἀποκριᾶς ἰδιαίτερα»⁵, λ. τῆς ἴδιας ἐτυμολο-

1. Çabej, 134· κατὰ τὸν Barić, 73 ἢ λ. σχετίζεται μὲ τὸ λατ. *quatiō* «σεῖω // κόπτω // κρούω // λήπτω // σπάω κάτι», ἐνῶ ὁ Jokl τὴν παράγει ἀπὸ τὴ λ. *çutër* «τὸ ρέμα, τὸ ποταμὸ» (βλ. Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Leiden-Boston-Köln, 1998, 53).

2. Βλ. στὸν *OTE* Ἀθ., ὅπου τὰ ἐπών.: *Τζ(ι)ώρας / -ης, Τζιορίδης / Τζιωρίδης, Τζωράκης, Τζωρόπουλος* κλπ. Ἡ ὀρθογράφηση μὲ *ω* παρετυμολογικά πιθανῶς πρὸς τὰ *Τζώρτσης / Γιῶργος*.

3. Μλόγκας 2, 187.

4. *Fjalor*, 1369· Meyer, *EW alb. Spr.*, 82.

5. Μλόγκας 1, 385· γιὰ τὴ φωτιά τῆς ἀποκριᾶς χρησιμοποιεῖται ἢ λ. *τζο(ν)ραμπίνα*, ἡ (Μλόγκας 1, 386). Ἡ λ. προέρχεται μάλλον ἀπὸ σύνθεση τῶν ἀλβ. *chor/ë, -a + bina* «οἰκοδομή, κτήριο» (< τουρκ. *bina*), ἐδῶ μὲ τὴ σημασία «μεγάλος, ψηλός» καὶ μετάθεση τοῦ τόνου. Πβ. καὶ ἀπὸ τὸ Ζαγόρι τὴ φράση: «τί μ' στέκ'ς σάν μπ'νάς;»· ἢ λ. *μπινάς*, ὁ μὲ τὴ σημασία «θεμέλιο» στὴ Δρόβιανη τῆς Βορ. Ἡλείρου (Μλόγκας 2, 43) καὶ στὴ Θεσπρωτία (Μλόγκας 2, 154), ἐνῶ στὴν περιοχὴ τῆς Κόνιτσας *μπινάς*, ὁ «τὸ πελώριο σπίτι» (Μλόγκας 2, 232).

γικῆς προέλευσης μὲ τὶς παραπάνω. Ἡ σημασία «φωτιά» ἀπὸ τὴ σημασία «ξύλο, μαγκούρα» συνεκδοχικά.

Τοσκεσάκι, τὸ [stu tusk'isák'] - (259)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Σενίκο πού εἶναι γνωστός σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μικροχώρι* (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. εἶναι ἓνας ὑποκορ. σχηματισμὸς πού προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Τόσκεσι* (βλ. ἐπόμενο τοπν.) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -άκι.

Ὁ ὑποκορισμὸς γιὰ νὰ διασταλεῖ τὸ χωριὸ πρὸς τὸ παρακείμενο *Τόσκεσι* στὴν περιοχή Τσαρκοβίστας.

Τόσκεσι, τὸ [stu tósk'is] - (228)

Ἀρχικὴ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἀχλαδέαι* (μετον. 18.5.1956).

Τὸ τοπν. μπορεῖ νὰ προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ ἐπών. *Τόσκεσης*¹ (<ἐθνικὸ *Τόσκεσης*) μὲ μεταπλασμὸ ἦ

β) ἀπὸ τὸ ἀλβ. *tosk/ë, -a* «ὁ Τόσκας»² καὶ τὴν ἀλβ. περιεκτ. κατάλ. -ës(i)³.

Πβ. καὶ ἀπὸ τὸν ἀλβανόφωνο χῶρο τὰ τοπν. *Τόσκισι* (Πρεμετὴ καὶ Μπεράτι)⁴. Τὸ ἴδιο τοπν. (*Τόσκισι*) καὶ στὴν περιοχή Τρικάλων⁵.

Τούρνοβο, τὸ [sto túrpono] - (3)

Παλιὰ ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Γοργοπόταμος*⁶ (μετον. 2.12.1929).

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer⁷ εἶναι συγγενικὸ πρὸς τὸ σλαβ. *Τίπονο*, τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ τοπν. *Τέροβο* (βλ. γιὰ τὸ τοπν.

1. ΟΤΕ Ἀθ.· χωρὶς ἀμφιβολία ἢ παραγωγή μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ καὶ ἀντίστροφα, δηλ. τὸ ἐπών. νὰ δημιουργήθη ἀπὸ τὸ τοπν. (βλ. Τριανταφυλλίδη, 35-36), ὅποτε ὡς μοναδικὴ δυνατότητα παραγωγῆς τοῦ τοπν. μένει ἐκείνη ἀπὸ τὸ ἀλβ. *tosk/ë, -a+* τὴν κατάλ. -ës(i).

2. Γκίνης, 430.

3. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 157. Βλ. γιὰ τὴν κατάλ. καὶ στὸ τοπν. *Βάρβηση*, ἦ.

4. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 376 καὶ 391.

5. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ 1613/1614-19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24(1993) 86.

6. Ἡ μετονομασία ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παραρρέοντα ποταμοῦ, παραπόταμου τοῦ Σαραντάπορου.

7. Vasmer, 54.

παραπάνω) και δηλώνει «ἀγκαθότοπο» (< *тыгы* «ἀγκάθι»¹+τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο).

Πρόκειται γιὰ ἐξέλιξη τοῦ *тыгы* > *тыгы* (-ыг > -ыг) και ἀπόδοση τοῦ σλαβ. -ыг- με -ουρ- στὴν ἐλληνική².

Γιὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἀρχῆς ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο και τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ τοπν. *Τέροβο*.

Τσαραπλανά, τὰ [sta tsaraplaná] - (338)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βασιλικό* (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τῶν σλαβ. οὐσ. *ceгы*, γεν. *céga* (<λατ. *ceggus*) «ἡ βαλανιδιά»³ και *planiná* «τὸ βουνό, τὸ ὕψωμα» > [*tseraplaniná* > *tsaraplaná*] με ἀφομοίωση: [e-a > a-a] και συλλαβική ἀνομοίωση τῆς συλλαβῆς -ni- (πβ. και τοπν. *Πλανίτσα*, στὸ Κιλκίς < *Planinica* με συλλαβ. ἀνομοίωση - Vasmer, 210).

Ἡ ἄποψη τῶν ντόπιων ὅτι τὸ τοπν. σχηματίζεται με ἀ' συνθετικὸ τὸ σλαβ. *caгы* «ὁ αὐτοκράτορας (και ἰδιαίτερα ὁ αὐτοκράτορας τῆς Ρωσίας, ὁ σουλτάνος και τίτλος βουλγάρων ἀρχηγῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Συμεῶν [917])»⁵, ἄποψη ἡ ὁποία ἐνισχύεται και ἀπὸ τὴ μετονομασία τοῦ χωριοῦ σὲ *Βασιλικό*, νομίζω πὼς εἶναι ὑστερογενής⁶.

Και τὰ δύο συνθετικὰ δίνονται τοπν.

α) *ceгы*: στὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: *Τσεροβάς* (Γύθειο), *Τσέροβο* (Φλώρινα)⁷, *Τσέροβα*, *Τσέρος*, *Τσέρια*, *Τσερίτσα* (Λακων.)⁸, *Τσέρος*, *Τζέρος*, *Τζέρα* (Ζαγ.)⁹ κλπ.

1. Miklosich, 355. Vasmer, REW 3, 98.

2. Vasmer, 282 κέξ. Malingoudis, *Studien*, 145.

3. Miklosich, 28. Berneker, 122. Ἡ λ. ὡς δάνειο και στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα με τὸν τύπο *τσέρους* (Μπόγκας 1, 399). Κατὰ τὸν Malingoudis (*Studien*, 26, λ. *Cerona*), εἶναι ἀμφίβολο ἂν τὸ ἐλλ. προσηγ. προέρχεται ἀπὸ τὸ δημῶδες λατ. *ceggus* ἢ ἀπὸ τὸ σλαβ. *ceгы*.

4. Miklosich, 256, στὸ λ. *роль*. Βουλγαροελλ. λεξ., 844

5. Miklosich, 28, στὸ λ. *cesarъ*. Berneker, 126-127.

6. Πιστεύω πὼς ἡ παρασυσχέτιση τοῦ τοπν. *Τσαραπλανά* με τὸ *caгы* ὀδήγησε στὴ μετονομασία τοῦ χωριοῦ ὡς *Βασιλικό*, μετονομασία ἡ ὁποία στὴ συνέχεια διетήρησε και ἐνίσχυσε τὴν παράδοση.

7. Vasmer, 174, 196.

8. Malingoudis, *Studien*, 26-27.

9. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 317-318.

καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Cerona, Cerono, Cerovec* (βουλγ.), *Cerono, Cerje* (γιουγκ. Μακ.), *Ceronica, Cerje, Cerovlje, Cerovac, Cerovec* (σερβοκρ.), *Cerone* (τσεχ.), *Cerona* (σλοβακ.) κλπ.¹. Πβ. καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸ τοπν. *Cerona*².

β) *poln-ina* (< *poln-ь*): *Planina* (βουλγ.), *Planinica* (γιουγκ. Μακ.), *Planina, Planinica* (σερβοκρ.), *Planina, Planinica* (σλοβ.), *Pláň, Planiny* (τσεχ.), *Planina* (πολ.) κλπ.³.

Τσαρκοβίστα, ἡ [zd dzarkovíšta] - **Τσερκοβίστα, ἡ** [zd dzerkovíšta] (194/315)

Ἄρχικὴ ὀνομασία δύο χωριῶν ποὺ εἶναι σήμερὰ γνωστὰ μὲ τὰ ἐπίσημα ὀνόματα *Δωδώνη* (μετον. 1.4.1927) καὶ *Ἐκκλησιοχώρι* (μετον. 12.3.1928). Περισσότερο συχνὸς ὁ τύπος *Τσαρκοβίστα*. Ὁ Ἀραβαντινὸς μὲ τὸν τύπο *Τσερκοβίστα* ἀναφέρει τὸ χωριὸ *Ἐκκλησιοχώρι*, ἐνῶ ὡς *Τσαρκοβίστα* τὸ χωριὸ *Δωδώνη*⁴.

Τὸ τοπν. προέρχεται (βλ. καὶ Vasmer, 54) ἀπὸ τὸ σλαβ. *сѣркѣνε* «ἡ ἐκκλησία // ἡ συγκέντρωση τῶν πιστῶν» (< *сѣркы* «ἐκκλησία»)⁵ καὶ τὴν πληθυντικὴν κατάλ. *-ište* μὲ τροπὴ:

α) *ьг > г > ἑλλ. αρ* (πβ. τοπν.: *Вѣгѣ > Вѣга > Βραμπά, *Вѣгшево > Βάρσοβο, *Сѣгѣ > Τσάρνη* κλπ.)⁶

καὶ β) *ьг > ег* (πβ. τοπν.: **сѣгѣ > Σέρβον, Σέρβια, Σερβιανά, *Вѣгѣца > Βερβίτσα, *Сѣгѣѣ > Σερβοτὰ* κλπ.)⁷.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνοφώνο χῶρο τὰ τοπν.: *Τσερκίτσα* (Ἄρτα), *Τσερκοβίτσα* (Πρόβ.), *Τσερκοβοπτελιὰ* (Εὐρυτ.), *Τσερκόβιανη* (Ἐδεσσα), *Τσερκιτσέν* (Δράμα)⁸, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὰ: *Τζαρκοβίτζα* (Δέλβινο), *Τσερκοβίτσα* (Αὐλώνα), *Carakovista, Cerkovista*⁹ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Cerkovnoto, Čerkovište, Čerkovna, Сѣркѣ, Čerkovo, Čerk-*

1. Vasmer, 174, 196· Miklosich, *Bildung*, 234· Šmilauer, 47.

2. Seliščev, 232.

3. Miklosich, *Bildung*, 297· Šmilauer, 144.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330, 338.

5. Berneker, 132, λ. *сѣркы*· Miklosich, 28, λ. *cerky*· Vasmer, *REW* 3, λ. *cerkovь*.

6. Vasmer, 283· Malingoudis, *Studien*, 145.

7. Vasmer, 283.

8. Vasmer, 61, 65, 85, 201, 229· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 326.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 357, 377· Seliščev, 255 καὶ 263· βλ. καὶ Soustal, 136.

vata, Čerkonica (βουλγ.), Crkvinno (γιουγκ. Μακ.), Crkvenica, Ckrvica, Ckrvina, Crikvenica, Crkovec, Crkovičan, Crkvenica (σερβοκρ.), Cerknica, Cirkno, Cirknica, Cirknovice, Čerkviše (σλοβ.), Cerekve, Cereken, Cerekvice (τσεχ.), Cirkwica, Cerekwica (πολ.), Cerkovište, Cerkónna (οὐκρ.), Carkonišča (λευκορ.), Cerkonka (ρωσ.) κλπ.¹.

Τσεπέλοβο, το [stu tšipélunu] (57)

Τὸ μεγαλύτερο καὶ πολυανθρωπότερο ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου, διοικητικὸ κέντρο τῆς περιοχῆς ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Κατὰ τὸν Λαμπρίδη² τὸ τοπν. Τσεπέλοβο ἐρμηνεύεται ὡς «χωρίον ὑπὸ μαχαιράδων καὶ οὐχὶ εἰς μαχαιρᾶν ἀνήκον», ἐνῶ σὲ σημείωση «...κατ' ἄλλους δὲ ἡ λέξις εἶναι τουρκικὴ σημαίνουσα τόπον πλήρη χόρτων». Κατὰ τὸν Vasmer³ προέρχεται ἀπὸ κύριο ὄνομα τουρκοταταρικῆς ἀρχῆς καὶ τῆ σλαβ. κατάλ. -ονο.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Τσεπέλης (πβ. καὶ Τσεπελίδης, Τσεπέλογλου)⁴ καὶ τῆ σλαβ. ἀρχῆς κατάλ. -οβο (< σλαβ. -ονο) ἢ ὁποῖα ἔγινε παραγωγικὴ στὰ ἑλληνικὰ⁵ καὶ σχημάτισε τοπν. ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀρχῆς ἐπών., ὅπως: Γιαννάκοβο, Γραμματίκοβο, Νίκοβα, Νίκοβο κλπ.⁶ Τὸ ἐπών. Τσεπέλης προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *cerpel* «βρόμιος, ρυπαρὸς // κακός, δυσάρεστος»⁷ λ. πού ἐμφανίζεται καὶ σὲ νοτιοσλαβ. τοπν. ὅπως: Čerelica, Čerelionac, (σερβοκρ.), Čerelare (βουλγ.)⁸ καὶ τὸ ὕδρων. Čerpelska reka⁹.

Ἐὰς σημειωθεῖ τέλος πὼς σχετικὰ προσωπ. λείπουν ἀπὸ τὶς νοτιοσλαβικὲς γλῶσσες, ἐνῶ τὰ δυτικοσλαβ. προσωπ. Čerpel (ἀπὸ τὸ 1289), πολ. Czierpel, Czerpil, τσεχ. Čerpel κλπ. πού παραθέτει ὁ Schlimpert πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἄλλης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς (< ἀρχ. τσεχ. *čerpel* «ἡ λάμα, ἡ λεπίδα» καὶ ρωσ. *čerpel* «σιδερένιο φτυαράκι»)¹⁰.

1. Miklosich, *Bildung*, 234· Vasmer, 54, 61 καὶ 85· Šmilauer, 47.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 89.

3. Vasmer, 55.

4. ΟΤΕ Ἄθ.

5. Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 97.

6. Georgakas *Beiträge* 2, 418.

7. Steuerwald, 176.

8. Vasmer, *δ.π.*

9. Duridanov, 113.

10. Schlimpert, *Slaw. PN*, 30.

Τσερβάρι, τὸ [stu tsirvár] (62)

Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Δυτικοῦ Ζαγορίου σὲ ὑψόμετρο 1000 μ. περίπου, γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἐλαφότοπος¹ (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1361 σὲ χρυσόβουλλο τοῦ Κράλη Συμεὼν πρὸς τὸν Ἰωάννην Τσάφαν Οὐρσίνον Δούκαν μὲ τὸν τύπο *Τζερβάρην*².

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρομ. *terbu* «τὸ ἐλάφι» (< λατ. *cervus*)³ καὶ τὴν ἄρομ. (καὶ ρουμ.) κατάλ. *-ărie* ἢ ὁποῖα συνάπτεται ἰδιαίτερα μὲ θέματα λέξεων ποὺ δηλώνουν ζῶα⁴.

Πβ. καὶ τὰ ρουμ. τοπν. *Cerbăria* καὶ *Vâlceaua Cerbarului*⁵, τὸ ὄνομα τοῦ δαλματικοῦ νησιοῦ *Cervania* (ἴλλυρ. *Βρεττία*, ἑλλ. Ἐλαφοῦσσα) καὶ τὸ κατωιταλ. *Cervaru* «τόπος ἐλαφιῶν»⁷.

Τσέργιανη, ἡ [zd dzéryan] (208)

Παλιὰ ὀνομασία κοινότητας ποὺ εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λοφίσκος* (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸν τύπο **Cerjane* «οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Τσέρια» (< τοπν. *Cerja* + κατάλ. *-ane*). Τὸ τοπν. *Cerja* (=Τσέρια⁸) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *ceřь* «ἡ βάλανιδιὰ (*Quercus cerris*)» + τὴν περιεκτικὴν κατάλ. *-ьje*.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Τσεροβάς* (Δακωνία) καὶ *Τσέροβο* (Φλώρινα)⁹ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρον *Cerones*, *Cerono* (βουλγ.), *Cerje* (γιουγκ. Μακ.), *Cerje*, *Cerovlje*, *Ceronica*, *Ceríc*, *Cerovac*, *Cerina*, *Cerovnik*, *Cerovljani* (σερ-

1. Μιὰ ἀπὸ τὶς λίγες μετονομασίες ποὺ ἀποδίδει σωστὰ τὸ σημασιολογικὸ περιεχόμενον τοῦ ἀρχικοῦ τοπωνυμίου.

2. Ἄ. Μουστοξύδου, *Ἑλληνομνημῶν ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά*, φυλλάδια 1-12 (1843-1853), Ἀθῆναι 1965, 507.

3. Parahagi, 1218.

4. Jordan, *Topon. romîn.*, 418 κέξ.

5. Jordan, *Topon. romîn.*, 419.

6. Georgakas, *Beiträge* 2, 407, σημ. 4.

7. G. Rohlfs, *Dizionario Toponomastico e Onomastico della Calabria*, Ravenna 1974, 63.

8. Τὸ τοπν. συναντιέται δύο φορές στὴν Πελοπόννησο (βλ. *Λεξικὸν τῶν δήμων, κοινοτήτων καὶ οἰκισμῶν τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1963, 146 καὶ *MEE*).

9. Vasmer, 174 καὶ 196.

βοκρ.), *Cerovec*, *Cerine*, *Cerono*, *Cerovec* (σλοβ.), *Cerová* (σλοβακ.), *Cerové* (τσεχ.) κλπ.¹.

Τσερίτσανα, τὰ [sta tsirítšana] (225)

Ἦνομασία χωριοῦ ποῦ εἶναι σήμερα γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πλατάνια* (μετον. 29.12.1953).

Ὁ Λαμπρίδης² ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Τσιρίτσιανα*.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Malingoudis³ προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Cerica* (πβ. *Τσερίτσα* στὴ Λακωνία⁴) καὶ τὴν κατάλ. *-ape* (*-jape*)⁵. Τὸ τοπν. *Cerica* ἀπὸ τὸ σλαβ. οὖσ. *ceгь* «βαλανιδιά» καὶ τὴν κατάλ. *-ica*.

Λιγότερο πιθανὴ ἢ ἐτυμολογικὴ ἐκδοχὴ τοῦ Vasmer⁶ ὁ ὁποῖος ἐτυμολογεῖ τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ *Съгипісани* (< *Съгипіса* [*сгъпъ* «μαῦρος» + κατάλ. *-ica*] + κατάλ. *-ape*).

Πβ. καὶ ἐπών. *Τζαριτζανιώτης* ἀπὸ ἐθνικό⁷.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὸ τοπν. *Τσαραπλανά*.

Τσερνέσι, τὸ [stu tsirnéš] (54)

Ἔνα ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριὰ τοῦ Ἐναπολιτικοῦ Ζαγορίου. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἐλατοχώρι (1.4.1927).

Τὸ τοπν. μνημονεύεται σὲ κτιτορικό τοῦ α' μισοῦ τοῦ 14. αἰ.⁸.

Ἦδη ὁ Λαμπρίδης⁹ κάνοντας λόγὸ γιὰ τὸ χωριὸ Τσερνέσι ἐρμηνεύει τὸ τοπν. ὡς «μέλινα τόπον». Γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἔχουν διατυπωθεῖ ἐπίσης οἱ ἀκόλουθεσ γνῶμες: α) Κατὰ τὸν Weigand καὶ τὸν Jordan τὸ τοπν. ἀνάγεται σὲ ἕναν ἀρομ. τύπο *Cerneši*¹⁰. β) Ὁ Φουρίκης ὑποστηρίζει πὺς πρόκειται γιὰ ἀλβ. σχηματισμὸ μὲ τὴν ἀλβ. κατάλ. *-ësi*¹¹ καὶ γ) κατὰ τὸν Malingoudis¹² τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχε-

1. Miklosich, *Bildung*, 234· Šmilauer, 47.

2. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 69.

3. Malingoudis, *Studien*, 26.

4. Malingoudis, *δ.π.*

5. Vasmer, 302· Miklosich, *Bildung*, 211-212.

6. Vasmer, 55.

7. «Ἐγράφη τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ πατῆ Γεωργίου Ἀθανασίου Τζαριτζανιώτου τοῦ καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ ἀγίου Γαρδικίου Παΐσιου» (Lambros 1, 68 [767]).

8. Δ. Ζακυθηνοῦ, «Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι καὶ αἱ σλαβικαὶ τοπωνυμῖαι» *Νέα Ἐστία* 35 (1944) 488.

9. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 84.

10. Vasmer, 55· Jordan, *Topon. român.*, 118, σημ. 11

11. Φουρίκης, *Ἀττική* 41, 125, σημ. 8.

12. Malingoudis, *Studien*, 28.

ται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Černeš*. Ἡ πρώτη ἄποψη δὲν ἔγινε δυνατὸ νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ ἀπὸ ἀνάλογο προσηγορικὸ στὰ σχετικὰ λεξικά. Ἴσως ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ τοπν. ὡς ἄρομουνικοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωριοῦ εἶναι βλαχόφωνος.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Φουρίκη ἀποδυναμώνεται α) ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία σχετικῆς προσηγ. λέξης στὰ ἄλβ. ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ὁποίας μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἄλβ. κατάλ. *-ësi* θὰ προερχόταν τὸ ζαγορίσιο τοπν. καὶ β) ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἄλβ. κατάλ. *-ësi* δὲν τονίζεται¹.

Γι' αὐτὸ πιστεύω πὼς ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐτυμολογίες ὀρθὴ εἶναι ἡ τρίτη (Malingoudis), ἀφοῦ στὰ σλαβ. (σερβ.) ἀπαντᾶ προσωπ. *Černeš* (καὶ πατρων. *Črnešič*)² < σλαβ. *čъръ* «μαῦρος» (πβ. καὶ βουλγ. *čъръ* *čъръница* «μουριά», σερβοκρ. *crn*, σλοβ. *črn* κλπ.)³ καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-ešb*⁴.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω σλαβ. προέρχονται: τὸ προσηγ. τῆς ἐλληνικῆς: *τσεράνη* «τὸ μαύρισμα ἀπὸ καπνὸ» καὶ τὸ ρ. *τσερνιάζω* «μαυρίζω»⁵, τὰ ἄρομ.: *τσερνίτσιου* καὶ *τσιρνίτσιου* «συκάμινος παράγουσα μαῦρα μοῦρα»⁶ ὅπως καὶ τὸ ρουμ. *cepi* «μελανιάζω // μαυροφορῶ // πικραίνομαι», *cepeală* «τὸ μελάνι»⁷.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι τὰ προσωπ.: *Τσοῦρνος*, *Τσουρνάβας*⁸ καὶ στὶς σλαβ. γλῶσσες τὰ *Čъне*, *Čъна*, *Čъnomir*, *Čъnel*, *Čъneloníc*, *Čъnen*, *Čъneponic*, *Čъnojeníc*, *Čъrina*, *Čъrnin*, *Čъръ*, *Čъrnjata* κλπ.⁹

Πβ. ἀκόμη τὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: *Τσέρνοβες* (Πελοπ.), *Τσερνίλο* (Λάρισα), *Τσερνοβίτι* (Φθιώτιδα), *Τσερνίτσα* (Μεσσην.), *Τσερνολίστα* (Φλώρ.), *Τσέρνα Ρέκα* καὶ *Τσερνέσοβο* (Πέλλα)¹⁰, β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Crn Kamen*, *Съръница* (βουλγ.), *Crnac*, *Crne*, *Crnko*, *Crnica* (σερβοκρ.), *Čierne* (σλοβακ.), *Černava*, *Černice*, *Černin*, *Černotin* (τσεχ.), *Czarna Woda* (πολ.), *Černja*, *Čorna* (οὐκρ.), *Čornьija Bradьi* (λευ-

1. Camaj, *Lehrbuch*, 56.

2. Miklosich, *Bildung*, 112.

3. Miklosich, 34· Vasmer, *REW* 3, 326.

4. Miklosich, *Bildung*, 18· Miklosich, *Stammbildungslehre*, 343· Vasmer, 304· Duridanov, 300.

5. Weigand, 28.

6. Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 549, 556.

7. Κοτολούλης, 109.

8. *OTE Ἀθ.*· Τριανταφυλλίδης, 80.

9. Miklosich, *Bildung*, 112· Schlimpert, *Slaw. PN*, 32.

10. Vasmer, 102, 108, 164, 196, 201.

κορωσ.), *Černobyľ*, *Černica* (ρωσ.) κλπ.¹ και γ) από τη Ρουμανία τά: *Cerna*, *Cernahora*, *Cerna Răzăși*, *Cerna Sat*, *Coastele Cernei*, *Cernaia*, *Cernița*, *Cernat*, *Cernișoara* κλπ.².

Τσιφλικόπουλο, τὸ [stu tsiflikóplu] (204)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού ΝΔ τῆς πόλης τῶν Ἰωαννίνων ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνῆκε στὴν κοινότητα Σταυρακίου. Σήμερα ἔχει ἔνωθεῖ μετὴν πόλη και ἀποτελεῖ συνοικία της.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Τσιφλίκι* (συνηθίζεται μετὸ αὐτὸν τὸν τύπο τὸ χωριὸ πὺ εἶναι γνωστὸ και ὡς Ἄλιζότ - *Τσιφλίκι* κατὰ παράλειψη τοῦ πάλαι ποτὲ κτήτορα Ἄλιζότ -βλ. σχετικὰ στὸ τοπν.) και τὴν ὑποκορ. κατάλ. -όπουλο³.

Φιτόκο, ἡ [st fitóko] (8)

Ὄνομασία συνοικισμού τοῦ χωριοῦ *Σέλτση* (ἐπίσημα Ὀξιὰ) στὴν ἐπαρχία Κονίτσης. Εἶναι γνωστὸς και μετὸ ἐπίσημο ὄνομα *Θεοτόκος*⁴ (μετον. 2.12.1929). Τὸ τοπν. παραδίδεται και μετὸν τύπο *Φυτόκο*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ *Θεοτόκος* ἀπὸ ὅπου ὁ τύπος **Φιοτόκο* μετὸ τροπὴ τοῦ [β] σὲ [f]⁵, τροπὴ τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος [eo] σὲ [io] (κατὰ τὸν φωνητικὸ νόμο πὺ ἐπιβάλλει κλείσιμο τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὰ

1. Miklosich, *Bildung*, 112, 187, 236· Smilauer, 51· Duridanov, 391.

2. Jordan, *Topon. român.*, 117-118· I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, 118.

3. Χωρὶς ἀμφισβησία, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γνωστὸ μας σήμερα (Ἄλιζότ) *Τσιφλίκι*, μπορεῖ νὰ ὑπῆρξε και πλησιέστερη πρὸς τὸ *Τσιφλικόπουλο* θέση μετὸ ὄνομα *Τσιφλίκι*, τοπν. ὅμως τὸ ὅποιο δὲν διασώθηκε μέχρι τις μέρες μας, ἢ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ ὅποιο δημιουργήσε τὸν ὑποκοριστικὸ τοπωνυμικὸ τύπο μετὴν κατάλ. -όπουλο.

4. Ἡ μετονομασία ἀπὸ τὸ παρακείμενο μοναστήρι τῆς *Θεοτόκου*.

5. Ἡ τροπὴ τοῦ [β] σὲ [f] εἶναι γνωστὴ ὄχι μονο σὲ συμφων. συμπλέγματα: [βl, βn, βm, βr, βs] > [fl, fn, fr, fs]: *θηλυκῶνω* > *φλυκῶνω*, *στάθνη* > *στάφνη*, *θρησκεία* > *φρησκεία*, *Γεσθημανή* > *Γεφσημανή* κλπ. (βλ. Φιλίντα, *Γλωσσογν.* 3, 69), ἀλλὰ και σὲ προ- ἢ μεσοφωνηεντικὴ θέση: *ἀναφου(φου)λιάζω* > *ἀναθουλιάζω*, *θεός* > *φεός*, *Θεοτόκης* > *Φετόκης*, *Φετοκοῦ*, *Φετοκάδικον*, *Φετοκούδικα*, *Θήβα* > *Φήβα*, *θηλιάζω* > *φηλιάζω*, *θηκᾶρι* > *φηκᾶρι*, *Θουκυδίδης* > *Φ'κυδίδ'ς*, *θυλακούρα* > *φ'λακούρα* κλπ. (βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 420· Ἄ. Παπαδοπούλου, *Γραμματικὴ τῶν βορείων ἰδιωμάτων τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης*, Ἀθῆναι 1926, 30· Χρ. Τζιτζιλῆ, «Ἀνάλεκτα ἐτυμολογικά II», *Ἑλληνικά* 36 (1985) 219-220· Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὸ λ. φ). Ἡ τροπὴ ὀφείλεται στὴν ἀρθρωτικὴ συγγένεια και ἀδύναμη ἀρθρωση τῶν [β] και [f]. Ἡ τροπὴ εἶναι γνωστὴ και σὲ ἑλλ. δάνεια τῆς ἀλβανικῆς, ὅπως π.χ.: *frop*, -i (<θρονί), *thel/ë*, -a (<φελί) κλπ. (Γκίνης, 128· Meyer, *EW alb. Spr.*, 113).

δύο συνεχόμενα άνοιχτά φωνήεντα)¹ και άποβολή του [-s] τὸ ὁποῖο ὡς τελικὸ γίνεται αἰσθητὸ ὡς χαρακτηριστικὸ τοῦ ἄρσ. γένους. Στὸν τύπο *Φιοτόκο ἔχουμε τὴν ἐξέλιξη τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος [io] σὲ [i] μὲ συγκοπή τοῦ [o]².

Ὁ τύπος Φυτόκο ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὴ λ. φυτό.

Πβ. καὶ βαφτ. Φετόκης (<Θεοτόκης) καὶ τὰ τοπν.: Φετόκα ἢ Φυτόκου (σημερινὸ Ἄνθοχώρι Τρικάλων) καὶ Φυτόκου στὴ Μακρινίτσα Πηλίου³.

Φλαμπουράρι, τὸ [stu flamburár] (84)

Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ ἀνατολικοῦ, βλαχόφωνου Ζαγορίου. Κατὰ τὸν Weigand⁴ τὸ χωριὸ παλιότερα ἦταν γνωστὸ μὲ τὸ ἄρομ. ὄνομα *Floγο* /-u⁵.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. Φλαμπουράρης ἢ ἀπὸ τὸ ἐπαγγελματικὸ φλαμπουράρης (ἀπ' ὅπου καὶ τὸ ἐπών.). Τὸ ἐπαγγελματικὸ φλαμπουράρης (καὶ φλαμπουριάρης)⁶ προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. φλάμπουρο(ν) «ἡ σημαία» (< φλάμουρον μὲ τροπή [π] > [b]⁷ < φλάμουλον μὲ ἀνομοίωση ὑγροῦ: [l-l] > [l-r]⁸ < λατ. *flamma*, ὑποκορ. τοῦ *flamma*,

1. Βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., σὲ λ. λ.

2. Τὸ φαινόμενο παρατηρεῖται ἤδη ἀπὸ τοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς Κοινῆς καὶ ὀλοκληρῶνεται στὴ μεσαιωνικὴ περίοδο: κύρις (<κύριος), ἐλάφιν (<ἐλάφιον), ὀψάριν (<ὀψάριον) κλπ. καὶ σὲ προσωπ.: Γιώργης (<Γεώργιος), Ἀντώνης (<Ἀντώνιος) κλπ. Ἐμφανίζεται καὶ σὲ νεοελληνικά ἰδιώματα: ἀγριγκουρτζιά (<ἀγριο(ν)γκουρτζιά, ἀγριγούρνον (<ἀγριο(ν)γούρνον), παλιπάτ'κου (<παλιο(ν)πάτικο) κλπ. Βλ. Ἀ. Θαβώρη, «Ἡ προέλευσις τοῦ ἄρσ. ἄρθρου 'i' τῶν βορείων νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων», Ἑλληνικά 16 [1959] 201.

3. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεσις 291 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», Θεσσαλονικὸ Ἡμερολόγιο 17 (1990) 57· τοῦ ἴδιου, «Οἱ δυτικομακεδονικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεσις 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων (17ος-19ος αἰ.)», Μακεδονικά 28 (1992) 138 καὶ σημ. 1.

4. G. Weigand, *Die Aromunen*, Leipzig 1985, τόμ. 1, 145.

5. Κατὰ τὸν Δ. Ράιο: «Τὸ χωριὸ ὄχι μόνον παλιότερα, ἀλλὰ καὶ σήμερον ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς βλαχόφωνους τῆς περιοχῆς Φλώρου (Flopu)...» (Δ. Ραῖου, «Τοπωνυμικά Ι», Δωδώνη: Φιλολογία 19 (1990) 245), τοπν. τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ προσωπ. Φλῶρος < ἄρομ. *flopu*, -ã «ἀνθισμένος, λαμπρὸς» (Δ. Ράιος, ὁ.π.).

6. Τριανταφυλλίδης, 39, 45, 48.

7. Τριανταφυλλίδης, Ἄπαντα Ι, 356· ἡ ἴδια τροπή καὶ στὸ τοπν. Καλαμπάκα (< Καλαμάκα).

8. Τριανταφυλλίδης, ὁ.π., 381.

-ae «ή φλόγα») και την κατάλ. -άρης (< μεσν. -άρις < μετγν. -άριος < λατ. -*arius*)¹.

Πβ. και άρομ. *flambugar* «ό σημαιοφόρος» < άρομ. *flambura* «ή σημαία»² + κατάλ. -*ar(i)*³.

Φορτώσι, τὸ [stu furtós] (133)

Όνομασία οίκισμου στην περιοχή Κατσανοχωρίων ό όποϊος συναποτελεϊ με τούς οίκισμούς *Κωστίτσι*, *Πάτερο* και *Νίστορα* την κοινότητα Φορτωσίου.

Κατά την παράδοση τὸ χωριό δημιουργήθηκε από μέρος τῶν κατοίκων τοῦ χωριού *Λάτου* τὸ όποϊο εἶχε ἐγκαταλειφθεῖ ἐξ αἰτίας πανώλους κατά τὸ ἔτος 1764. Στή θέση σώζονται ἐρείπια οἰκιῶν μεταξύ τῶν χωριῶν Φορτώσι και Κωστίτσι.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. και νὰ αποδοθεῖ στο ἐπών. *Φορτώσης*⁴ με μεταπλασμό άνολογικά πρὸς τὸ γένος τῶν οὐσ. κτῆμα, χωράφι, χωριό κλπ. Τὸ ἐπών. *Φορτώσης* σχηματίζεται από τὸ ρηματικό τύπο *φορτώσει* τοῦ ρ. *φορτώνω*⁵.

Τὸ ότι τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἐνιχύεται και από τὸ γεγονός ότι οἱ κάτοικοί του ὀνομάζονται *Φορτώσης*.

Φούρκα, ἡ [st fúrka] (12)

Όνομασία ἑνός από τὰ βλαχόφωνα χωριά στην ἑπαρχία Κονίτσης.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἡ από τὸ άρομ. *furcă* «τὸ δίκρανο, ἡ ρόκα»⁷ ἡ από τὸ λατ. δάνειο τῆς κοινῆς ΝΕ *φούρκα*, ἡ (μεσν. *φούρκα* <λατ. *furca*)⁸.

Ἡ ὀνομασία πιθανῶς από τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους, δεδομένου

1. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στο λ.

2. Parahagi, 555.

3. Για τὴν κατάλ. βλ. Jordan, *Topon. român.*, 412 κέξ.

4. ΟΤΕ Ἀθ.

5. Βλ. Ἀνδριώτη, *Συμβολή*, 397, όπου και ἄλλα ἐπών. πού σχηματίζονται από ρηματ. τύπους μέλλοντα και άορίστου: *Βροντήσης*, *Γανώσης*, *Καπνίσης*, *Κάψης*, *Κλάψης* κλπ.

6. Λαζάνη, *Κατσανοχ. 1*, 1058.

7. Parahagi, 573. Ἡ λ. συναντιέται με τὶς ἴδιες σημασίες στη ρουμανική: *furcă* (Tiktin 2, 201) και στην ἄλβανική: *furk/ë*, -a (Γκίνης, 132).

8. Ἀνδριώτης, Ἐτυμ. λεξ., στη λ.

ὅτι τὸ χωριό, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, βρισκόταν ἀρχικὰ στὴ θέση *Paľuhoáǎ*, θέση ἢ ὁποία ἔχει τὸ σχῆμα φούρκας πὺ σχηματίζεται ἀπὸ δυὸ μικροὺς λάκκους, τὴ *Βίσανη* (πρὸς Β πὺ χύνεται στὸ *Μέγα Λάκκο*) καὶ τὸ *Λούρι* (πρὸς Ν πὺ χύνεται στὸ λάκκο τοῦ *Μύλου Χαράβα*).

Ὡστόσο, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται στὶς φούρκες πὺ ἔβαζαν κατὰ μῆκος τοῦ δρόμου πὺ ὀδηγοῦσε στὸ χωριό, γιὰ νὰ μὴ χάνονται οἱ πεζοπόροι στὴν πυκνὴ ὀμίχλη καὶ τὶς χιονοθύελλες τῆς περιοχῆς¹.

Φραγκάδες, οἱ [sts fraŋgádis] (79)

Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου, πὺ, σύμφωνα μὲ τὸν Λαμπρίδη², συνοικίστηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν ἐρημωμένων σήμερα χωριῶν: *Τσανάδες, Στρουμπέτσικο, Χριστόφορου καὶ Λίνου*.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Φράγκος*³ καὶ τὴν κατάλ. οἰκογενειακῶν -άδες ἀναλογικὰ πρὸς τὰ σὲ -άς, -ας κλπ.⁴ Τὸ ἐπών. *Φράγκος* ἀπὸ τὸ ἔθνικὸ *Φράγκος* «ξένος, ὄχι ντόπιος / καθολικός, ὄχι ὀρθόδοξος» (< μεσν. *Φράγκος* < λατ. *Francois*)

Φράστανά, τὰ [sta frástana] (160) / **Φραστανά, τὰ** [sta frastaná] (340)

Ὄνομασία ἐνὸς οἰκισμού στὴν περιοχὴ Μαλακασίου (*Φράστανά*) πὺ εἶναι γνωστὸς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κυπαρίσσια* (με-

1. Χρ. Ἐξάρχου, *Ἡ Φούρκα τῆς Ἠπείρου*, Θεσσαλονίκη 1987, 38.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 59.

3. Κατὰ τὸν Ἰω. Λαμπρίδη (Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 24), ὁ ὁποῖος ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ «Χρονικὸν τῆς Βοτσᾶς» (βλ. καὶ Βρανούση, *Χρον. Ἠπείρου*, 190 κέξ.), ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται σὲ κάποιον Ἀντώνιον Φράγκον, ὁ ὁποῖος εἶχε δολοφονήσει τὸ δασκότη τῆς Ἠπείρου Θωμᾶ Πρελοῦμπο.

4. Πληθυντικὸ σὲ -άδες σχηματίζουν συνήθως τὰ προσηγ. πὺ λήγουν σὲ -άς: ψωμιάς, -άδες / παράς, -άδες κλπ., σὲ -ας: ρήγας, -άδες / κάλφας, -άδες κλπ., σὲ -ας: τσέλιγκας, -άδες κλπ., σὲ -ής: βουτηχτής, -άδες, δουλευτής, -άδες κλπ., παροξύτονα σὲ -ής: ράφτης, -άδες / δεσπότης, -άδες, ἀράπτης, -άδες, ἀφέντης, -άδες κλπ.

Ἡ κατάλ. αὐτὴ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ κυριῶν. τοπν. ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κατάλ. τῶν προσωπ. γιὰ νὰ δηλώσει ἀρχικὰ τὰ μέλη μιᾶς οἰκογένειας καὶ ἔπειτα τὸν τόπο ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα: Ἀργυράδες (< Ἀργυρός), Γιαννάδες (< Γιάννης), Μηλιωτάδες (< Μηλιώτης), Νεγράδες (< Νέγρης) κλπ. (βλ. καὶ Κ. Ἀμάντου, «Τοπωνυμικὰ Σύμμεικτα», Ἀθηνᾶ 22 (1910) 190-191).

5. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ. Δημητράκου, Λεξ., στή λ.

τον. 11.9.1928) και μιᾶς κοινότητας στήν ἐπαρχία Πογωνίου (Φραστανά) πού εἶναι γνωστή και μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κάτω Μερόπη*¹ (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀπὸ τὴν περιοχή Μαλακασίου ἀναφέρεται ἤδη τόσο στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μέ τὸν τύπο *Φρεάστανα* (ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ ὑποσημείωση ἐπεξηγεῖ: «Φραστανά, χωρίον τοῦ Μαλακασίου») ὅσο και στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321: «...ἕτερον σιγιλλατίκιον ἐν τῷ χωρίῳ Φρεαστάνων...»².

Τὸ τοπν., ὅπως ἀναφέρει και ὁ Vasmer³, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *hvrastъ* (< *chvorstъ*) «ὁ θάμνος, ἡ λόχμη // τὰ χαμόκλαδα (*Pinus mugo Turra*) // ἡ δρυς»⁴ μέ τὴν προσθήκη ἢ τῆς ἐπιθετ. κατάλ. *-πα* ἢ τῆς κατάλ. *-ιπα* μέ τὴν ὁποία σχηματίζονται προσηγ. πού δηλώνουν τὸν τόπο ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ φυτὰ πού δηλώνονται στὸ θέμα⁵. Τὸ ἀρχικὸ *[f-]* ἀπὸ τὸ συμφων. σύμπλεγμα *[hv]*, τροπὴ πού εἶναι πολὺ διαδεδομένη σὲ βουλγαρικές διαλέκτους, ὅπως ἀναφέρει ὁ Vasmer⁶. Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης ἡ τροπὴ τοῦ *[e]* (< σλαβ. *ь*) ἢ τοῦ *[i]* (< σλαβ. *ь* ἢ *ι*) τῶν κατάλ. σὲ *[a]* ἀπὸ ἀφομοίωση στήν ἐλληνική: *[a - i(e) - a > a - a - a]*. Ὁ ὀξύτονος τύπος *Φραστανά*, ἀναλογικὰ πρὸς τὰ ἐπιθ. τῆς ἐλληνικῆς σὲ *-ιανά*.

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Hrastonica* (βουλγ.), *Kaj Rasjeno* (γιουγκ. Μακ.), *Hrastovac*, *Hrastno*, *Hrastnik*, *Hrastje*, *Hrastina*, *Hrastonica* (σερβοκρ.), *Hrastnica*, *Hrast*, *Hrastje*, *Hrastovlje*, *Hrastenice*, *Hrastov Dol* (σλοβ.), *Chrašćany* (σλοβακ.), *Chrast*, *Chrastné*, *Chrastnice* (τσεχ.), *Chrostowa*, *Chrosna*, *Chorošnica* (πολ.), *Choroštec*, *Chorostkôn*, *Nehvorošta* (οὐκρ.), *Syhaja Chvorostanъ*, *Chvorostčonka* (ρωσ.) κλπ.⁷.

Χίνκα, ἢ [st hīŋga] (261)

Ὄνομασία κοινότητας στήν περιοχή τῶν Κουρεντοχωρίων.

1. Ἡ μετονομασία *Κάτω Μερόπη* γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ χωριὸ *Ρουμπάτες* πού μετονομάστηκε σὲ *Μερόπη*.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305 και 308 ἀντίστοιχα.

3. Vasmer, 55.

4. Miklosich, 92· Berneker, 408.

5. Malingoudis, *Studien*, 69-70, στὸ λ. *Mokrina*.

6. Vasmer, 55, 298-299. Ἡ τροπὴ αὐτὴ, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς βουλγαρικές διαλέκτους, συναντιέται και στὴ γιουγκ. Μακεδονία, ὅπως δείχνουν τὰ τοπν.: *Fališe* (και βουλγ. *Falkovec*) < *chvaliti*, *Fojnica* < *chvoj-a* κλπ. (Šmilauer, 81).

7. Miklosich, *Bildung*, 301· Šmilauer, 81.

Ὅρθά κατά τή γνώμη μου ὁ Vasmer¹ διατυπώνει ἐνδοιασμούς γιά τήν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπό τίς σλαβ. γλῶσσες καί ἀποφεύγει νά τὸ συνάψει μέ τὸ ἀρχ. σλαβ. *чупь* καί τὸ ἀρχ. ρωσ. *чупь*, λέξεις οἵ ὁποῖες σχετίζονται μέ τὸ ὄνομα τῶν Οὔννων.

Τὸ τοπν. πρέπει νά ἀποδοθεῖ στήν ἀλβ. καί νά σχετιστεῖ μέ τὸ θηλ. οὔσ. *hink/ë, -a* «τὸ χωνί» καί ὡς γεωγραφικὸς ὄρος «μεγάλῃ γούβα σέ μορφή κώνου» (ἐπίσης μέ τοὺς τύπους *hing/ë, -a* καί *hon, -i*)², λόγῳ τῆς ἐδαφολογικῆς διαμόρφωσης τῆς περιοχῆς καθὼς τὸ χωριὸ εἶναι χτισμένο στήν κορυφή μιᾶς θέσης μέ χοανοειδῆ διαμόρφωση ποὺ εἶναι γνωστὴ μέ τὸ ὄνομα *Βοῖδογκρεμός*. Ἀξιοσημεῖωτη ἡ διατήρηση τοῦ γένους τοῦ ἀλβ. οὔσ. στὸ τοπωνύμιο.

Ἡ λ. ὡς δάνειο ἀπὸ τήν ἀλβ. καί στήν ἀρομ., ὅπου *hincă* «τὸ χωνί»³.

Πβ. καί τοπν. *Χίνκα* στήν κοινοτικὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Ζίτσα ποὺ περιγράφεται ὡς «ὑψωμα τριγωνικὸ σὰν σφήνα μέ δύο λαγκοὺς ἐνθεν καί ἐνθεν».

Χιονιάδες, οἱ [sts hion'ádes] (4)

Ὄνομασία σχεδὸν ἔρημου σήμερα χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης στὰ ἐλληνοαλβανικὰ σύνορα. Εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τοὺς περίφημους «χιονιαδίτες ἀγιογράφους».

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καί προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Χιονιάς*⁴ καί τήν πληθυντικὴν κατάλ. οἰκογενειακῶν -άδες, ἡ ὁποία, σέ τοπωνυμικὴ χρῆση, δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα.

Τὸ ἐπών. *Χιονιάς* προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπαγγελματικὸ *χιονιάς*⁵ (χιό-

1. Vasmer, 56.

2. *Fjalor*, 427· Γκίνης, 162· Χριστοφορίδης, 136. Βλ. καί στὸ τοπν. *Στριγκανέτσι*, σ. 283, σημ. 1, ὅπου γίνεται λόγος γιά τὸ τοπν. *Διχούνι*.

3. *Parahagi*, 657.

4. *ΟΤΕ* Ἀθ., ὅπου καί τὰ ἐπών. *Χιονάκης, Χιονάκος, Χιονάτος* κλπ. Ὅχι ἀπόλυτα ὀρθή, κατά τή γνώμη μου, ἡ κατάταξη τῶν ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἐπων. ποὺ παραθέτει ὁ Τριανταφυλλίδης (57, 186.183) στήν κατηγορία τῶν ἐπων. ποὺ προέρχονται ἀπὸ τίς καιρικῆς συνθῆκες (π.χ. *Βοριάς, Λίβας, Σιρόκος, Χειμῶνας* κλπ.), ὅπου κατατάσσονται καί τὰ ἐπών. *Χιονῆς* καί *Χιονίδης* ἐκ τῶν ὁποίων τὸ α' πρέπει νά ἀποδοθεῖ στὸ δηλωτικὸ χρώματος *χιονίς* καί τὸ δεύτερο νά θεωρηθεῖ ὡς πατρων. ἀπὸ ἐπών. *Χιονάς, Χιονῆς, Χιόνης* κλπ. καί τήν πατρων. κατάλ. -ίδης.

5. Βλ. Στ. Τσιόδουλου, «Ἐκμετάλλευση χιονιοῦ σέ ὄρεινές κοινότητες τοῦ Νομοῦ

νι + κατάλ. -ιάς < μεσν. -έας από την αϊτ. έν. τῶν σέ -εὺς ὀνομάτων τῆς ΑΕ¹⁾ ἢ ἀπὸ τὸ ἐπών. Χιονέας² μὲ συνίζηση.

Χουλιαράδες, οἱ [sts hul'aradis] (131)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς Μαλακασίου, σέ ἀπόσταση 35 χμ. περίπου ΝΑ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. πρέπει³ νὰ θεωρηθεῖ κυριών. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. Χουλιαράς (καὶ Χουλιάρας) καὶ τὴν πληθυντικὴ κατάλ. -άδες (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Τὸ ἐπών. Χουλιαράς ἀπὸ τὸ ἐπαγγελματικὸ χουλιαράς, ὁ < χουλιάρη (<χοχλιάρη < κοχλιάρη) καὶ τὴν κατάλ. ἐπαγγελματικῶν -άς.

Χρυσοβίτσα, ἡ [st hrisuvitsa] (91)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Μετσόβου⁴.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη σὲ χειρόγραφο τοῦ Ἁγίου Ὁσίου μὲ τὸν τύπο Κορσοβίτσα («...κυρίου κυρ Παΐσιου τοῦ Δημάου Περὶ τῆς ἁγίας εἰκόνας τῆς Χρυσοβίτσας διήγησις πῶς ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον Κορσοβίτσα εἰς Ἰωάννινα»)⁵, μὲ τὸν τύπο Κουρσοβίτσα ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ⁶ καὶ μὲ τὸν τύπο Κρουσιβίτσα ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη⁷. Κατὰ τὸν Μλόγκα⁸ ὁ τύπος τοῦ τοπν. Κουρσοβίτσα εἶναι παραφθορὰ τοῦ Χρυσοβίτσα Ἰωαννίνων», *HX* 35 (2001) 197-219, ὅπου γίνεται ἐκτενὴς λόγος γιὰ τοὺς ἐπαγγελματίες αὐτοὺς τοῦ παρελθόντος, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἀνοιξὴ καὶ τοὺς θερινοὺς μῆνες προμήθευαν ἀπὸ τὶς χιονότροπες τῶν Ἡπειρωτικῶν βουνῶν μὲ παγωμένο χιόνι τὶς ἀριστοκρατικὲς οἰκογένειες καὶ τὰ καταστήματα τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν ἄλλων ἀστικῶν κέντρων τοῦ Νομοῦ. Βλ. ἰδιαίτερα στὴ σ. 213, ὅπου ἀναφέρεται αὐτὸ τὸ ἐπαγγελματικὸ οὐσιαστικόν.

1. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. -ιάς· Χατζιδάκη, *MNE* 1, 349.

2. ΟΤΕ Αθ. γιὰ τὴν κατάλ. βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ.

3. Κατὰ τὴν παράδοση οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, προέρχονται ἀπὸ τὸ γειτονικὸ Βασταβέτσι, ἐγκαταστάθηκαν στὴν δασωμένη περιοχή, ὅπου τὸ σημερινὸ χωριό, καὶ κατασκεύαζαν προπάντων χουλιάρηα καθὼς καὶ ἄλλα σχετικὰ σκεύη (βλ. Χ. Σούλη, «Τοπωνυμικὸν τῶν Χουλιαράδων», *HX* 7 [1932] 220).

4. Κατὰ τὴν παράδοση τὸ χωριό, ποὺ εἶναι ἑλληνόφωνο, ἀρχικὰ λεγόταν Παλιόμυλος. Ἀπὸ τότε ὁμως ποὺ ἐμφανίστηκε ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας πάνω σὲ φτελιὰ κοντὰ στὸ Ἅγιο Βῆμα γκρεμισμένης ἐκκλησιᾶς, τὸ χωριὸ ὀνομάστηκε Χρυσοβίτσα, ἐπειδὴ στὴν εἰκόνα ἦταν γραμμὴν ἡ λ. Χρύσοβα.

5. Lambros 1, 227 (2589. 22).

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 87 καὶ 179.

7. Ὁποῦδήποτε γίνεται λόγος ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη γιὰ τὸ χωριὸ αὐτὸ ἀναφέρεται ὡς Κρουσιβίτσα (π.χ. *Μαλ.* 1, 8 καὶ 35, σημ. 2).

8. Μλόγκας 1, 195.

καὶ συνεχίζει: «Ἡ Κυρὰ ἢ Κουρσοβίτσα, ἢ Παναγία ἢ τιμωμένη στὴ Χρυσοβίτσα... ὁ κάτοικος Κουρσοβιτσ'νός καὶ ἐπίθ. στὰ Γιάννινα Κουρσοβιτσ'νός (Χρυσοβιτσινός)».

Ἦσθε σωστή, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἢ ἄποψη τοῦ Vasmer¹, ὁ ὁποῖος, ἐπαναλαμβάνοντας παλιότερες ἐρμηνεῖες, ἀποδίδει τὸ τοπν. στὸ ἑλλ. προσωπ. Χρυσός καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. -ονο.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο **krušono* (<σλαβ. οὐσ. *kruša* -καὶ μὲ τὸν τύπο *gruša* -«ἡ ἀχλαδιά (Pirus communis)»² καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) + τὴν κατάλ. -ica μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι³.

Ὁ τύπος Χρυσοβίτσα παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ ἐπίθ. χρυσός ἀπὸ τοῦ καὶ ἢ προσωνυμία τῆς Παναγίας «...ἡ ἅγια, εἰκόνα τῆς Χρυσοβίτσας...», ὅπως ἀναφέρει καὶ τὸ ἀγιορείτικο χειρόγραφο (ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ ἐπιθετ. τύπο *Χρυσοβίτισσα μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i]- πβ. καὶ τοπν. Καστρίτσα, σ. 209, σημ. 1).

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Κρούσα, ἢ (3 φορές στὴν ἐπαρχία Κονίτισης: Πιρσόγιανη, Βούρμπιανη, Ἄρματα), Κρούσιανα, τὰ (Ζέμα Κονίτισης)⁴, Κούρσοβο (ἐπίσημα Ἑλληνόκαστρο - Τρίκαλα)⁵, Κρούσοβο (Σιδηρόκαστρο), Κούρσοβο (Διδυμότειχο)⁶ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβοφωνο χῶρο τὰ: *Krušonica*, *Krušono* (βουλγ.), *Krušeno* (γιουγκ. Μακ.), *Kruševac*, *Krušeno*, *Hruševac*, *Kruševica*, *Hruškovac*, *Kruševac* (σερβοκρ.), *Hruševac*, *Grušovec*, *Hrušeno*, *Hruševje*, *Hrušica* (σλοβ.), *Hrušová* (σλοβακ.), *Hrušice*, *Hrušová*, *Hrušov* (τσεχ.), *Gruszwicz*, *Gruszcza*, *Kruszwica* (πολ.), *Hrušov*, *Hruška*, *Gryšona* (ουκρ.), *Gryšeno* (ρωσ.) κλπ.⁷.

Χρυσόδουλη, ἢ [st hrisódul¹] (370)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Μαυρόπουλο.

1. Vasmer, 56.

2. Miklosich, 80· Berneker, 358.

3. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.

4. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 12, 226.

5. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ 1613/1614-19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1993) 84, 97.

6. Vasmer, 218, 231.

7. Miklosich, *Bildung*, 253· Šmilauer, 73.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ:

α) Στὸ προσωπ. *Χρυσόδουλη πού εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ βαφτ. Χρύσα (πβ. καὶ Χρύσω καὶ ἄλλα θηλ. βαφτ. ἀπὸ τὸ οὐσ. χρυσός¹) καὶ τὸ οὐσ. δούλη, ἡ (πβ. γιὰ τὸν τόνο καὶ τὰ σύνθετα: χρυσόβεργα < χρυσός + βέργα, χρυσόβιβλος < χρυσή + βίβλος > κλπ.).

Προσωπ. ἀπὸ τὸ ἐπίθ. χρυσός ἢ σύνθετα μὲ α' συνθετικὸ τὸ παραπάνω ἐπίθ. εἶναι γνωστὰ ἤδη ἀπὸ τὴν ΑΕ περίοδο, ὅπως: Χρύσης, Χρῦσος, Χρύσιππος, Χρυσόγονος κλπ. καὶ Χρύση, Χρυσίλλα, Χρυσίππη, Χρυσογόνη, Χρυσόθεμις, Χρυσοπέλεια κλπ.² καθὼς καὶ κατὰ τὸ μεσαίωνα, ὅπως: Χρυσάφιος, Χρυσήλιος, Χρυσορροάς, Χρυσοχοόπουλος, Χρυσολωρᾶς, Χρυσόμαλλος κλπ.³

β) Στὸ προσωπ. Χριστόδουλη (πβ. ἄρσ. βαφτ. Χριστόδουλος) μὲ ἀποβολὴ τῶν ἄτονων [i]: [hrstódul'] καὶ ἐξέλιξη τοῦ συμφων. συμπλέγματος [hrst] σὲ [hst] μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοσυμφωνικοῦ [r]: [hstódul'] (πβ. χρυσός > hsos], κριθάρι > [kβar], Χριστός > [hstos] κλπ.) καὶ ἐξέλιξη⁴ τοῦ [st] σὲ [s]: [hsódul'], τύπος ὁ ὁποῖος παραπέμπει στὴ λ. χρυσός (πβ. τὸ φωνητικὸ τύπο [hsos], ὅπως παραπάνω) ἀπ' ὅπου παρετυμολογικὰ σχηματίστηκε ὁ τύπος Χρυσόδουλη.

Εἶναι ἄγνωστη ἡ αἰτία πού δημιούργησε τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ.

Ψίνα, ἡ [zd bzína] (215)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς Κουρεντοχωριῶν.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *ršepó* «τὸ κεχρὶ» (πβ. ἀρχ. βουλγ., ἀρχ. ρωσ. *рѣпо*, σερβοκρ. *ršépa*, σλοβ. *ršépo* κλπ.), ἀπ' ὅπου καὶ

1. Μπουντουρας, 146-147.

2. Ν. Λωρέντη, *Λεξικὸν ἀρχαίων μυθολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν κυριῶν ὀνομάτων*, ἐν Βιέννῃ 1837, 587.

3. Moritz 1, 54.

4. Κατὰ τὸν Μπόγκα (2, 78) ἡ ἐξέλιξη [st] > [s] θεωρεῖται ἀφομοίωση καὶ ἀπλοποίηση τοῦ διπλοῦ [s]. Ὡστόσο μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τὸ φαινόμενο ἔχει τὴν ἀρχὴ του σὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ ἢ στὴν ὁμάδα λέξεων ἢ στὸ ἐσωτερικὸ ἄλλων: π.χ. *σὸν τόπο*, *στὴν τύχη* > *σὸν τόπο*, *σὴν τύχη* κλπ., *σταχτάρια* > *σαχτάρια* κλπ. ἀπ' ὅπου γενικεύτηκε. Τὸ φαινόμενο τῆς ἐξέλιξης [st] > [s] συναντιέται στὰ ἑλληνικὰ ἰδιώματα τῆς Β. Ἡπειρου (βλ. Μπόγκα, δ.π.), περιοχὴ πρὸς τὴν ὁποία γειτνιάζει ἡ περιοχὴ τοῦ Πογωνίου.

Ἡ ἀποβολὴ τοῦ [t] ἐμφανίζεται καὶ σὲ ἄλλα ἰδιώματα τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου, ἰδιαίτερα σὲ συμφωνικὰ συμπλέγματα πού προέκυψαν μετὰ τὴν ἀποβολὴ τῶν ἄτονων [u] καὶ [i] (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 23).

p̣šepica «τὸ σιτάρι» (πβ. βουλγ., ρωσ. *p̣šepica* κλπ.)¹ με τροπή τοῦ [e] σὲ [i] μᾶλλον λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ².

Ἐκ τῶν σλαβ. καὶ τῶν Ἑπειρωτ. προσηγ. ψάνα, ἢ «ὁ καρπὸς τοῦ σιταριοῦ, τῆς βρίζας ἢ τοῦ κριθαριοῦ ἐπάνω στὸ καλάμι του»³. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι τὸ ἐπών. Ψίνας (καὶ ὡς παρων. στὸ χωριὸ Βιτσικό, σημ. Βίκος, τῆς περιοχῆς Ζαγορίου)⁴.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ τοπν.: Ψιανὰ (Εὐρυτ.)⁵ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο τά: *Pšeničeno* (βουλγ.), *Pčeničište* (γιουγκ. Μακ.), *Pšenik*, *Pšeničnik* (σερβοκρ.), *Pšenična Polica* (σλοβ.), *Pšon*, *Pšenice* (τσεχ.), *Pszenna*, *Pszonka*, *Pszenicznik* (πολ.), *Pšonnoe*, *Pšenyčnyky*, *Pšenički* (οὐκρ.), *Pšeničište* (ρωσ.) κλπ.⁶.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

1. Miklosich, 270, στὸ λ. *p̣ich-* Vasmer, REW 2, 472· Βουλγαροελλ. λεξ., 1086.

2. Vasmer, 268.

3. Μπόγκας 2, 198. Βλ. καὶ Vasmer, 299.

4. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Θεσσ.· ΟΤΕ Ἰωανν., ὅπου τὸ ἐπών. ὀρθογραφεῖται μὲ η ἴσως παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ ψήνω. Τὸ ἴδιο παρατηρεῖται καὶ στὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ὁ Ἀραβαντινὸς (*Χρονογραφία* 2, 328) ὀρθογραφεῖ σωστὰ ὡς Ψίνα, ἐνῶ στὸ ΣΣΕΔΚ καὶ στοὺς χάρτες βρίσκεται μὲ τὸν τύπο Ψήνα.

5. Vasmer, 85.

6. Vasmer, 85· Miklosich, *Bildung*, 306· Šmilauer, 150.

3. ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς φωνητικῆς τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων ἀντιπροσωπεύεται μὲ γλωσσικοὺς τύπους βορείου, ἡμιβορείου καὶ νοτίου φωνηεντισμοῦ¹. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὁ βόρειος τύπος τῶν ἰδιωμάτων χαρακτηρίζεται α) ἀπὸ τὶς στενώσεις τῶν ἄτονων [e] καὶ [o] σὲ [i] καὶ [u] καὶ β) ἀπὸ τὶς συχνῆς καὶ ὄχι ἀνεξαίρετες ἀποβολές τῶν ἐπίσης ἄτονων [i] καὶ [u]. Στὸν ἡμιβόρειο φωνηεντισμὸ, ποὺ καλύπτει τὰ περισσότερα χωρῖα τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, ἐμφανίζονται οἱ ἀποβολές τῶν ἄτονων [i] καὶ [u], ὄχι ὅμως οἱ τροπές τῶν ἄτονων [e] καὶ [o] σὲ [i] καὶ [u]. Ὅρισμένες περιπτώσεις τροπῆς τῶν [e] καὶ [o] σὲ [i] καὶ [u] ὀφείλονται σὲ ἄλλες αἰτίες, ὅπως χετώσεις: βουή, μουσκάρι κλπ. ἢ ἀποτελοῦν παλαιότερες ἐξελίξεις τοῦ [o] (=ω) σὲ [u], φαινόμενο τὸ ὁποῖο παρατηρεῖται ἤδη στὴ μεσαιωνικὴ ἐλληνικὴ: ζουμί, κουδούνι, λουρί, κουνούπι, ἀλούπα κλπ. (βλ. Ρεμπέλη, 239-240). Νότιο φωνηεντισμὸ, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο μένουν ἀλώβητα ὅλα τὰ φωνήεντα, συναντοῦμε σὲ χωρῖα τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου καὶ σὲ χωρῖα τῆς ὁμορφῆς πρὸς τὴ Θεσπρωτία περιοχῆς τοῦ Νομοῦ. Σ' αὐτὲς τὶς περιοχῆς οἱ λιγοστὲς λέξεις ποὺ παρουσιάζουν στενώσεις ἢ ἀποβολές εἶναι σποραδικές καὶ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ χαρακτηρίσουν τὸ γλωσσικὸ τύπο τοῦ Πογωνίου οὔτε ὡς ἡμιβόρειο (βλ. Κ. Μηνᾶ, «Γλωσσικά ἀπὸ τὸ Πωγώνι τῆς Ἠπείρου» Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας, Θεσσαλονίκη 1983, 199).

1. Ἡ πληροφόρηση γιὰ τὴ γλωσσικὴ κατάσταση τῶν ἰδιωμάτων τοῦ Νομοῦ ὀφείλεται σὲ σχετικὰ παλιές ἐργασίες (π.χ. Ρεμπέλης, 1953 - Μπόγκας, 1964-66 κλπ.), ἐργασίες οἱ ὁποῖες, ἂν δὲν στηρίζονται σὲ παλαιότερες γλωσσικὲς συλλογές, ὅπωςδήποτε ἀναφέρονται σὲ γλωσσικὴν κατάσταση ἄρκετὰ παλαιότερη ἀπὸ τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεώς τους.

Ἐκτὸς αὐτοῦ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, λόγω τῶν νέων ἐπικοινωνιακῶν δυνατοτήτων (ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος, εὐκολὴ μετακίνηση κλπ.) ἡ τάση πρὸς ἀμβλυνση τῶν ἰδιωματικῶν διαφορῶν προχωρεῖ μὲ γοργότερους ρυθμοὺς ἀπ' ὅ,τι σὲ παλαιότερες ἐποχές.

Γίνεται ὡς ἐκ τούτου ἀντιληπτὸ τὸ κενὸ ποὺ ὑπάρχει στὸ χῶρο τῆς ἐρευνας αὐτῶν τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων.

Τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, ὡς γλωσσικὸ ὑλικό, ὑφίστανται καὶ αὐτὰ τὶς συνέπειες τῶν φωνητικῶν νόμων ποὺ ἰσχύουν στὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς περιοχῆς. Μὲ βάση τὴ φωνητικὴ ἀπόδοσή τους στὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας, μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἐνδείξεις καὶ τῶν τριῶν φωνητικῶν τύπων τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων ποὺ συναντοῦμε στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων (βλ. χάρτη 9).

Ἀπὸ τὴν ἐξέταση τοῦ τοπν. ὑλικοῦ, διαπιστώνουμε στὸ ἐπίπεδο τῆς φωνητικῆς:

1. Φαινόμενα ποὺ πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὴ χρήση τῶν οἰκωνυμίων ἀπὸ τοὺς ἑλληνόφωνους κατοίκους τῆς περιοχῆς.

2. Ἀποδόσεις τῶν ξένων φθόγγων στὴν ἑλληνικὴ: α) τῶν σλαβικῶν φθόγγων καὶ β) τῶν ἀλβανικῶν φθόγγων. Δὲν θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴν τύχη τῶν ἀρομ. καὶ τουρκ. φθόγγων, ἀφοῦ τὰ λιγοστὰ οἰκωνύμια ποὺ ἀποδίδονται στὴν ἀρομουνικὴ καὶ τὴν τουρκικὴ δὲν εἶναι δυνατό νὰ δώσουν πειστικὰ συμπεράσματα γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀντίστοιχων φθόγγων. Ἄς σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε ἐπιπλέον νὰ χαράξει κανεὶς μιὰ αὐστηρὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ γιὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα πιθανῶς πραγματοποιοῦνται στὴν ἑλληνικὴ, πιθανῶς στὶς ξένες γλῶσσες.

3.2. ΦΩΝΗΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

3.2.1. ΦΩΝΗΕΝΤΙΣΜΟΣ

3.2.1.1. Ἀποβολὴ ἀρχικοῦ φωνήεντος (στὴ συμπροφορὰ)

Στὰ τοπν. ποὺ ἐξετάσαμε, ἐμφανίζεται ἡ ἀποβολὴ ἀρχικοῦ φωνήεντος ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συμπροφορᾶς μὲ τὸ ἀόριστο ἢ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο στὸν κοινὸ ΝΕ τύπο ἢ στὸν τύπο σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμό. Τὸ φαινόμενο, ποὺ παρατηρεῖται ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς ΜΕ, ἔδωσε στὴν ἑλληνικὴ πλῆθος τύπων. Ἐμφανίζεται ὡς ἀποβολὴ τῶν φθόγγων [o-] καὶ [u-]:

[o-]: Βοστίνα (< σλαβ. *ovost-ьна*), Ριάχοβο (< *ogěchъ+-ovo*), Ρομανὸ (< *orman*).

[u-]: Λιόκο (< ἀλβ. *ulok*).

3.2.1.2. Ἀνάπτυξη φωνήεντος

Λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι σὲ

όρισμένα συμφωνικά συμπλέγματα έχει αποβληθεί ένα άτονο [o/u] ή [i]. Γι' αυτό το λόγο παρατηρείται ή ανάπτυξη ενός φωνήεντος (έπένθεση) το οποίο διευκολύνει την προφορά. Τέτοια ανάπτυξη φωνήεντος παρατηρούμε στο τοπν. *Βουτονόσι* (< σλαβ. **Budnos*). Στο τοπν. *Παΐδουνιά/Παΐτουνιά* (< **padynja*) εμφανίζεται έπένθεση ενός [i] που είναι συνηθισμένη στην έλλ. μεταξύ [a] ή [o] και [d] όπως στα προσηγ.: βόιδι, ρόιδι, χάιδι κλπ.

3.2.1.3. Τροπές φωνηέντων

Οί παρακάτω φωνηεντικές τροπές, όφείλονται στη γειτνίαση τών αρχικών φθόγγων με τὰ ύγρα [l], [r]:

[e] < [a]: *Βερνίκο* (< σλαβ. **varnъkъ*), *Ζαραβούτσι* (< *žeravъ*), *Ζέσμα* (< άλβ. *zjarmë*), *Λεπάδι*, (< άρομ. *la pãde*), *Σεριζιανά* (< *Σαριζιανά* < άλβ. *sharrëza*). Η τροπή είναι γνωστή σε προσηγ. τόσο πής κοινής ΝΕ όσο και στα Ήπειρωτ. ιδιώματα όπου: *ρεπάνι* (< *ραπάνι*), *βελάνι* (< *βάλανος*) κλπ.

[e] < [i]: *Άρμπορέσι* (< άρομ. *Arboris*), *Ντίσπερη* (< άλβ. *dišpirim* < *dëshpërim*). Πβ. και τὰ προσηγ.: *ξερός* (< *ξηρός*), *σίδερο* (< *σίδηρο*), *θεριό* (< *θηρίο*) κλπ.

[u] < [i]: *Άρμπορούσι* (< άρομ. *Arboris*), *Σιστρούνι* (< σλαβ. *sestra* + *-yni*, όπου σλαβ. *y > i > έλλ. u*). Πβ. και τὰ: *ξουράφι* (< *ξυράφιον*), *θρούβαλο* (< *θρύβαλο*) κλπ.

[e] < [u]: *Τεριάχι* (< σλαβ. *Turĭjak* < *turъ*), όπως και τὰ *άπάλιερας*, (< *παλίουρος*), *σφερδούκλι* (< *σφουρδούκλι*), *λελούδι* (< *λουλούδι*) κλπ.

Παρατηρεί κανείς στις παραπάνω περιπτώσεις ότι οί αρχικοί φθόγγοι, μολονότι προέρχονται από διάφορες ξένες λέξεις, προσαρμόζονται σε έξελίξεις σύμφωνα με την έλληνική φωνητική.

3.2.1.4. Χειλώσεις

[u] < [e]: *Ζαραβούτσι* (< **Ζεραβέτσι* < *žeravъ* + *-ѣсь*), *Μουγκλιοί* (< προσωπ. *Μεγκούλης* < άλβ. *mjegullë*).

[u] < [i]: Μουσιοτίτσα (< *Μισιοτίτσα < προσωπ. *Myš-ota*, όπου σλαβ. *y > i*).

3.2.1.5. Ἀφομοίωση

Ἀποτέλεσμα ἀφομοίωσης εἶναι οἱ τοπωνυμικοὶ τύποι: Βλαχάτανο (< Βλαχ(οκ)άτουνο: [a-a-u > a-a-a]), Λαγάτορας (< προσωπ. *Λογάτορας: [o-a > a-a]) καὶ Τσαραπλανά (< σλαβ. *cega planiá*: [e-a > a-a]).

3.2.1.6. Μετάθεση

Μετάθεση τοῦ φωνήεντος [i] πρέπει νὰ δεχτοῦμε στὴν περίπτωση πού τὸ τοπν. Καβάσιλα (< προσωπ. Καβάσιλας) προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *kavash*.

3.2.2. ΣΥΜΦΩΝΙΣΜΟΣ

3.2.2.1. Ἀποβολὴ ἀρχικοῦ [s-]

Ὡς ἀποτέλεσμα συμπροφορᾶς μὲ τὸ θηλ. ἄρθρο στὴ γεν. ἐν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ τὸ τοπν. Μοκοβίνα πού ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν ἀρχικό σλαβ. τύπο *smokovina*.

3.2.2.2. Ἀνάπτυξη συμφώνου

— [-r]: Ἀνάπτυξη φθόγγου πραγματοποιεῖται στὸ τοπν. Βαδίστρα (ἄλβ. *vadhë+ishta*) ἀπὸ ἀναλογία πρὸς ἑλληνικοὺς σχηματισμοὺς σέ -στρα.

— ἀλόγου ἔρρινου: Ἀνάπτυξη ἀλόγου ἔρρινου, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται ἰδιαίτερα πρὶν τοὺς φθόγγους *p, t, k*, παρουσιάζεται στὰ τοπν.: Βεντερίκος (< σλαβ. **větr-ьп-ікь*), Μελιγκοὶ (< *μελικὸς) καὶ Μίντζου (< προσωπ. [Θυ]mitsiu).

3.2.2.3. Τροπὲς συμφώνων

—[ž] < [ǰ]: Κλαζιάδες (< προσωπ. Κλαδιάς + -άδες).

—[ts] < [s]: Κουτσούφλιανη (< **kosovljane*).

—[ɣ] < [k]: Γαν(ν)αδ(ε)ιὸ (< *Κανναβ(ε)ιὸ), Γουλάς (< γουλάς / κουλάς).

—[f] < [β]: Φιτόκο (< Θεοτόκος).

—[ǰ] < [vj]: Γαν(ν)αδ(ε)ιὸ (< *Κανναβ(ε)ιὸ).

3.2.2.4. Μετάθεση ύγρῶν

Όπως είναι γνωστό, τὸ φαινόμενο τῆς μετάθεσης ύγρῶν εἶναι ἕνα γενικότερο γλωσσικὸ φαινόμενο τὸ ὁποῖο συναντιέται στὴν ἑλληνικὴ¹, στὶς σλαβ. γλῶσσες (βλ. σ. 319-320) καὶ στὴν ἄλβανικὴ². Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ εἶναι δύσκολο νὰ ἀποδώσει κανεὶς μὲ ἀσφάλεια τὸ φαινόμενο αὐτὸ σὲ μιὰ συγκεκριμένη γλῶσσα. Ὡστόσο μὲ βάση ὀρισμένες ἀρχές γίνεται προσπάθεια ἐδῶ νὰ ἀποδοθεῖ τὸ φαινόμενο στὶς γλῶσσες ποῦ πραγματικὰ ἀνήκει. Εἰδικότερα:

α) Ὄταν στὴ γλῶσσα στὴν ὁποία ἀνάγεται τὸ οἰκωνύμιο δὲν μαρτυρεῖται τύπος προσηγ. μὲ μετάθεση ύγροῦ, πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὸ φαινόμενο πραγματοποιήθηκε στὸν τοπωνυμικὸ τύπο καὶ φυσικὰ, στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο.

β) Σὲ ἀντίθετη περίπτωση, ἂν δηλ. ἡ γλῶσσα στὴν ὁποία ἀποδίδεται τὸ οἰκωνύμιο παρουσιάζει πλᾶι στὸ ἀρχικὸ προσηγ. (χωρὶς μετάθεση) καὶ προσηγ. μὲ μετάθεση ύγροῦ, τότε μεθοδολογικὰ εἶναι ὀρθὸ νὰ ὑποθέσει κανεὶς, ὅτι τὸ οἰκωνύμιο, ποῦ παρουσιάζει μετάθεση ύγροῦ, παρουσιάζει φαινόμενο τὸ ὁποῖο εἶχε ἤδη πραγματοποιηθεῖ στὴ γλῶσσα ἀπ' ὅπου ἐτυμολογεῖται. Ἔτσι π.χ. τὸ τοπν. *Βράβορη*, ποῦ ἀποδίδεται στὸ σλαβ. *вѣба*, προσηγ. τὸ ὁποῖο ἐμφανίζει μετάθεση ύγροῦ ἤδη στὶς σλαβ. γλῶσσες καθὼς προέρχεται ἀπὸ ἀρχικὸ τύπο *вѣба* (μὲ ἐνδιάμεσο *νѣба*), δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φωνητικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας ἀλλὰ τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ προέλευση τοῦ οἰκωνυμίου ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ προσηγ. μὲ μετάθεση τοῦ ύγροῦ στὸν τοπωνυμικὸ τύπο καὶ στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο.

Μὲ βάση τὰ παραπάνω τὰ οἰκωνύμια ποῦ παρουσιάζουν μετάθεση ύγροῦ στὴν χρῆση τους ἀπὸ ἑλληνόφωνους πρέπει νὰ θεωρηθοῦν τὰ ἀκόλουθα:

Βάρβεση (< ἄλβ. *bravë*), *Βεντερίκος* (< σλαβ. **větr-ьн-икъ*), *Βροδὸ* (< σλαβ. *brodъ*), *Δραμεσιοὶ* (< προσωπ. *Δράμεσης* < ἄλβ. **dër(r)mesë*), *Γοβριτσά* (< σλαβ. *grobъ*), *Ζέρμα* (< ἄλβ. *zemra*), *Κουρτίνιστα* (< σλαβ.

1. Γιὰ περιπτώσεις μετάθεσης ύγρῶν στὴν ἑλλ. βλ. στοῦ Meyer, NS 2, 92-95.

2. Πβ. τὸ ἴδιο φαινόμενο καὶ στὰ ἄλβ. δάνεια τῶν Ἑπειρωτ. ἰδιωμάτων: *μότριμες* (< *motërmë*), *μποῦλντρες* (< *blude*), *πρατσαλάω/προυτσαλίζω* (< *përçelloj*), *φουλτράω* (< *fluturoj*)· βλ. Οἰκονόμου, Ἑλλ. ἐπίδραση, 87.

κροτѣ), Κράψη (< ἄλβ. *karpësi*), Κρετσούνιστα (?¹ < σλαβ. *kъrcуna*), Μουρκιοί (< προσωπ. Μούρκης < σλαβ. *mrъkъ*), Πιρσόγιανη (< σλαβ. *prisoije*), Πλικάτι (< ἄλβ. *pellg+-ati*).

3.2.2.5. Ἀφομοίωση

- Λιγοψά (σλαβ. **lykon-ica*: [vts] > [pts]), Λούψικο (< σλαβ. *lub-ъskъ*: [bsk] > [psk]), Μοσπίνα (< *most-ina*: [m-t] > [m-p]).
- [rn] > [rr] > [r]: Βεντερίκος (< σλαβ. **větr-ьn-ikъ*), Τέροβο (< σλαβ. *тъrъ + -ovo*).

3.2.2.6. Ἀνομοίωση

- ἤχηρότητας: Κουτσούφλιανη (< σλαβ. **kosovljane*: [vl] > [fl]).
- διάρκειας: Λαψίστα (< ἄλβ. **lafshë+-ishta*: [fš] > [pš]), Μποί(γι)άνιστα (< σλαβ. *mrjana*: [mr] > [br]), Ρουψιά (< ρουφ(η)σιά: [fs] > [ps]).

3.2.2.6.1. Ἀνομοιωτική ἀποβολή

- [v]: Περίβλεπτος > [pirílift]: [vl-pt] > [ft].
- [ts]: Καλοχώρι < [stu ts(u)kaluhóri]: [st-ts] > [st-∅].

3.2.2.7. Ἀντιμετάθεση

Ἀντιμετάθεση διάρκειας ἔχουμε στὸ τοπν. Βάξια (< ἄλβ. *bahçë*: [h-ts] > [k-s] (= ξ)).

3.2.2.8. Ἀπλολογία

Μὲ ἀπλολογία σχηματίζονται οἱ ἀκόλουθοι τοπωνυμικοὶ τύποι: Βιτσικὸ < Βοβιτσικὸ < σλαβ. *bobъ+-ъskъ/vo-vysokъ*, Βλαχάτανο < Βλαχ(οκ)άτουνο, Καβάσιλα < προσωπ. **Κα(λο)βάσιλας*, Μπουρ(ν)τάρι < ἄλβ. *burdhëtar* καὶ Τσαραπλανὰ < *cegarla(ni)πά*.

1. Μὲ ? δηλώνονται περιπτώσεις ἐτυμολογήσεων ποὺ δὲν εἶναι μοναδικές.

3.3. ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΞΕΝΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

Οί περισσότεροι από τους ξένους φθόγγους που εισέρχονται μέσω των τοπν. στον έλληνόφωνο χώρο, αποδίδονται με τους ίδιους φθόγγους και στη γλώσσα υποδοχής. Όστόσο ξένοι φθόγγοι που δεν έχουν αντίστοιχους στη φωνητική της ελληνικής αλλά και άλλοι γλωσσικοί παράγοντες συντελούν ώστε οί ξένοι φθόγγοι να αποδίδονται διαφορετικά στην ελληνική. Αυτές τις «αποκλίσεις» θα προσπαθήσουμε να έντοπίσουμε στα ξενόθετα οίκωνύμια του Νομού Ίωαννίνων με βάση τις έτυμολογήσεις που δώσαμε σ' αυτά. Θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα με την απόδοση των σλαβ. και άλβ. φθόγγων στην ελληνική. Δεν θα ασχοληθούμε, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, με τις αποδόσεις των φθόγγων των λιγιστών οίκωνυμίων που αποδίδονται στην αρομουνική και την τουρκική.

3.3.1. ΣΛΑΒΙΚΟΙ ΦΘΟΓΓΟΙ

3.3.1.1. Φωνήεντα

— ο

Τόσο κατά τον Vasmer όσο και κατά τον Malingoudis¹ τὸ σλαβ. ο αποδίδεται σε παλαιότερα τοπν. του ελληνικού χώρου με [a] και σε νεότερα με [o]. Και τούτο γιατί τὸ πρωτοσλαβικό ο ἦταν ένα ισχυρὰ άνοιχτὸ φωνήεν τὸ ὁποῖο άκουγόταν, και γι' αὐτὸ αποδιδόταν από τους Έλληνες ὡς [a]. Παράλληλα πρὸς αὐτὴ τὴν απόδοση τὸ σλαβ. ο γνωρίζει τὴν απόδοση στὴν έλλ. ὡς [o] σε νεότερα γλωσσικά στοιχεία. Ὡς χρονικὴ τομὴ μεταξύ των δύο αποδόσεων θεωρεῖται από τον Malingoudis² τὸ χρονικὸ διάστημα μεταξύ του 810 (post quem: Δραγαμηρός < Dorgomir) και τὰ μέσα του 10. αἰ. (ante quem: βοεβόδας < vojevoda).

Ἡ διπλὴ αὐτὴ απόδοση του σλαβ. ο δεν εμφανίζεται στα οίκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, παρὰ μόνο ἡ άρχαιότερη: ο > [a].

ο > [a]: Ἀραχοβίτσα (< orěchono), Ἀρδομίστα (< *Ordomъ), Ἀρδοση (< *Ordoš[ъ]), Βασταβέτσι (< vo+*stavъсь), Βράβορη (< borъ), Γρανίτσα (< γρανίτσα < gornica), Γράσδανη (< gordъ), Γρα-

1. Vasmer, 267-268· Malingoudis, *Studien*, 134 κέξ.

2. Malingoudis, *δ.π.*, 135.

τσανά (< *gorď*), Ζαβράτσι (< *za+vorta*), Ζαραβίνα (< *za + Rονьпа*), Καρίτσα (< *koryto + -ьса*), Καστάνιανη (< *kostanь*), Μακρίνο (< *mokrь*), Μπραντουβάρι (< *broď*), Ραψίστα (< *vorbь*), Στράτσιανη (< *storža*).

Στις περιπτώσεις τῶν οἰκωνυμίων Ἄρδομίστα καὶ Ἄρδοση, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπόδοση τοῦ ἀρχικοῦ σλαβ. ο- μὲ [a-] ἐμφανίζουν καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. -ο- μὲ [-o-], πρέπει νὰ θεωρηθεῖ πὼς ἢ β' ἀπόδοση εἶναι δευτερογενής, νὰ ὑποθέσουμε δηλ. πὼς εἶναι τροπή (χειλωση) τοῦ [a > o] στὴν ἐλληνική.

Πρέπει νὰ εἴμαστε πολὺ προσεκτικοὶ γιὰ τὴ χρονολόγηση τῶν οἰκωνυμίων μὲ βάση τὴ χρονικὴ ὀριοθέτηση τῆς ἐξέλιξης τοῦ σλαβ. ο σὲ [a] ἢ [o], ἀφοῦ γιὰ τὸ σχηματισμὸ τῶν οἰκωνυμίων πιθανῶς ἔχουν ὑπηρετήσει καὶ ἄλλοι δευτερογενεῖς παράγοντες, ὅπως:

α) Νὰ προέρχονται τὰ οἰκωνύμια ἀπὸ δάνεια προσηγ. τὰ ὁποῖα ἐμφανίζουν τὴν ἀρχαιότερη ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ [a], ἀπόδοση ἢ ὁποῖα ἀφορᾶ τὴν «ἡλικία» τοῦ προσηγ. καὶ ὄχι τοῦ τοπν. πού προέρχεται ἀπὸ αὐτό, τοπν. τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ εἶναι ἀρκετὰ νεότερο: π.χ. τὸ τοπν. *Γρανίτσα* πού προέρχεται ἀπὸ τὸ προσηγ. *γρανίτσα*, ἢ (< *gornica*) δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀνήκει στὶς ἀρχαιότερες σλαβ. ὀνοματοθεσίες.

β) Ἡ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ [a/o] πού ἐμφανίζεται σὲ μερικὰ τοπν. μπορεῖ νὰ εἶναι δευτερογενής ἐξέλιξη πού ὀφείλεται στὴν ἀναλογία ἢ στὴν παρετυμολογία: π.χ. τὸ οἰκωνύμιο *Καρίτσα* (< *koryto*) ἐμφανίζει [a] πιθανῶς ἀναλογικὰ πρὸς τὸ *καρούτα* ἢ παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ *καρουδιά* κλπ. Τὸ οἰκων. *Καστάνιανη* (< *kostanь*) ἐμφανίζει στὴ θέση τοῦ σλαβ. ο > ἐλλ. [a] πιθανῶς ὄχι ὡς ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο, ἀλλὰ ἀναλογικὰ πρὸς τὴ λ. *κάστανο κοκ.*

— ě

Στὴν περιοχὴ μας τὸ σλαβ. ě ἀποδίδεται ἄλλοτε μὲ [e] καὶ ἄλλοτε μὲ [(j)a].

Ὁ χρονολογικὸς διαχωρισμὸς τὸν ὁποῖο παραθέτει ὁ Vasmer¹ ἀνάμεσα στὶς δύο ἀποδόσεις (χαρακτηρίζονται ὡς παλαιότερα τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα πού παρουσιάζουν [e] καὶ νεότερα ὅσα παρουσιάζουν [(j)a] στὴ θέση τοῦ σλαβ. ě) δὲν γίνεται ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Malingoudis² ὁ

1. Vasmer, 269-272.

2. Malingoudis, *Studien*, 136-139.

όποιος θεωρεῖ ὡς καθοριστικὸ παράγοντα γιὰ τὴ διπλὴ αὐτὴ ἐξέλιξη τὴν ὑπαρξὴ ἢ τὴν ἀπουσία τόνου (τονισμένο \check{e} > ἔλλ. [(j)a] / ἄτονο \acute{e} > ἔλλ. [e]).

Χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ κάνουμε λόγο γιὰ τὴν ἀρχαιότητα τῶν ἐξελίξεων αὐτῶν, εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ ἄποψη τοῦ Malingoudis δικαιώνεται, ἀφοῦ στὶς περιπτώσεις τῶν οἰκωνυμίων μας ποὺ παρουσιάζουν [(j)a] ἀντιστοιχεῖ σλαβ. τονισμένο \check{e} , ἐνῶ στὶς περιπτώσεις ποὺ παρουσιάζεται [e] ἀντιστοιχεῖ σλαβ. ἄτονο \acute{e} . Μερικὲς περιπτώσεις οἰκωνυμίων, ὅπου τὸ τονισμένο \check{e} ἀποδίδεται μὲ [έ/ί], ὀφείλονται σὲ δευτερογενεῖς ἐξελίξεις στὴν ἑλληνικὴ.

- \check{e} > [(j)a]: Ἀραχοβίτσα (< orěchono), Λιασκοβέτσι (< lěska + -ον -ьскъ), Λιβιάχοβο (< Liběchъ), Λιτονιαβίτσα (< Litogněv), Μπριάζα (< brěza), Πλάβαλη (< plěvelъ), Πράδαλα (< prě + dělъ), Ριάχοβο (< orěchъ), Σανοβὸ (< sěpo + -ονο), Στράτσιανη (< Strěz[о]).
- \check{e} > [e]: Βεντερίκος (< větrькъ), Βίτσα (< běz-ica), Βρίστοβο (< brěstъ), Γκολεμὴ (< golěmъ), Δέλνιο (< dělъ), Λεβιχίστα (< *lěvьko), Λεσιανὰ (< *Lěšane), Λεσινίτσα (< lěsъ + -иц-ica), Λεσκάτσι (< lěska + -аць), Μέβγεσδα (< *medvědja), Μπεζάνι (< běgъ + -апъ), Ντέντσικο (< dědina + -ьскъ), Σενίκο (< sěpo/sěpъ).

— y

Τὰ περισσότερα οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων παρουσιάζουν στὴ θέση τοῦ σλαβ. y ἕναν [i] φθόγγο.

Κατὰ τὸν Vasmer¹ ἡ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. y μὲ [u] στὴν ἑλληνικὴ ὀφείλεται σὲ παλαιότερους δανεισμοὺς (π.χ. καρούτα < koryto, μαγούλα < mogyła κ.λπ.). Κατὰ τὸν Malingoudis² ἡ ἐξέλιξη τοῦ σλαβ. y σὲ [i] εἶχε ἤδη ὀλοκληρωθεῖ στὶς σλαβ. γλῶσσες, ἐξέλιξη ἡ ὁποία μαρτυρεῖται σὲ ὅλες τὶς νοτιοσλαβικὲς γλῶσσες. Ὑποστηρίζει δὲ ὅτι τὰ τοπν. καὶ προσηγ., στὰ ὁποῖα ὁ Vasmer παρατηρεῖ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. y μὲ [u] στὴν ἑλληνικὴ, εἴτε ἐτυμολογοῦνται ἀπὸ σλαβ. προσηγορικὰ ποὺ παρουσιάζουν [u] εἴτε ὀφείλεται στὴν ἐπίδραση τῆς φωνητικῆς τῆς ἁλβ. γλώσσας (π.χ. καρούτα < ἁλβ. karutë < σλαβ. koryto σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ κορίτος < σλαβ. koryto).

1. Vasmer, 276-278.

2. Malingoudis, *Studien*, 139-141.

Τὰ σχετικά οἰκωνύμια ἀπὸ τὴν περιοχὴ μας εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Βίσανη (< *vyš-*), *Βιτσικὸ* (< *vo-vysokъ*), *Καρίτσα* (< *koryto + -ьса*), *Κοβίλιανη* (< *kobylyane*), *Κορίτιανη* (< *koryto + -jane*), *Λιγοψὰ* (< **lykon-ica*), *Μουσιοτίτσα* (< **Μισιοτίτσα* < προσωπ. *Myš-ota < myšъ*), *Παῖδουνιὰ/Παῖτου-νιὰ* (< **radynja*), *Πιροβίτσα* (< *pyгъ*).

Τὰ δύο οἰκωνύμια, πού φαινομενικὰ ἀποτελοῦν ἐξαιρέσεις καὶ ἀπο-δίδουν τὸ σλαβ. *y* μὲ δευτερογενὲς [u] εἶναι τὸ *Μουσιοτίτσα*, γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἐνδιάμεσο τύπο **Μι-σιοτίτσα* μὲ τροπὴ (χειλωση) τοῦ [i] σὲ [u] καὶ τὸ *Παῖδουνιὰ/Παῖτου-νιὰ*, ὅπου ἐμφανίζεται [u] ἀντὶ τοῦ ἀναμενομένου [i] παρετυμολογικὰ πρὸς τὴν ἑλλ. περιεκτικὴ τοπωνυμικὴ κατάλ. -ωνιὰ καὶ [-up'á] σύμφωνα με τὸ βόρειο φωνηεντισμό.

— \bar{u} (κυριλλικὸ ю)

Τὸ σλαβ. \bar{u} (στὴν κυριλλικὴ γραφὴ ю) ἀποδίδεται στὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου ὡς [ju/i]¹.

Ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς δυνατότητες στὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας τὸ σλαβ. \bar{u} ἐμφανίζεται ὡς [i] στὶς ἐξῆς δύο περιπτώσεις:

Λιβιάχοβο (< *Liběchъ < ljubъ*) καὶ *Λιτονιαβίστα* (< *Litogněv < ljutъ + gněvъ*).

— ρ

Τὸ ἔρρινο σλαβ. ρ ἀποδίδεται στὰ σλαβικὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων μὲ 3 διαφορετικοὺς τρόπους². Σ' αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς ἀποδόσεις δὲν ὑπολογίζονται οἱ δευτερογενεῖς ἐξελίξεις [o > u] πού ὀφείλονται ἢ στο βόρειο φωνηεντισμό, πού ἐπικρατεῖ στο ἑλλ. ιδίωμα τῆς περιοχῆς, ἢ σὲ ἄλλες συνδυαστὲς ἀλλαγές.

- ρ > [a] + ἔρρινο: *Κάντσικο* (< *kъtъ*), *Πράμαντα* (< *pго+mъtъ*).
- ρ > [o/ u] + ἔρρινο: *Ζάλογγο* (< *za+lъgъ*), *Λούτζινο* (< *lъka*).
- ρ > [o/ u]: *Δουβίζδανα* (< *dъbъ*), *Κουρτίνιστα* (< *kъrъtъ*), *Λοζέτσι* (< *lъgъ*), *Λοζιανὰ* (< *lъgъ*), *Ντόμπρο/-η* (< *dъbrъ*).

1. Προηγεῖται ἡ ἀπόδοση μὲ [jū], ἡ ὁποία συμβαδίζει μὲ τὴ φωνητικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἑλλ. *v* πού κατὰ τὴν περίοδο τῆς ΜΕ ἔχει τὴ φωνητικὴ ἀξία [ū] πρὶν ἀκόμη ἰωτακισθεῖ. Παράλληλα κατὰ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ γλαγολιτικοῦ ἀλφαβήτου τὸ κυριλλικὸ ю εἶχε τὴ φωνητικὴ ἀξία [ū], δηλ. [jū] μετὰ ἀπὸ [l] ἢ [r]. Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σλαβ. [ū] σὲ [i] στὴν ἑλληνικὴ εἶναι κατανοητὴ ἀπὸ τὴ φωνητικὴ ἐξέλιξη τοῦ [ū > i] γιὰ τὸ ἑλλ. γράμμα *v* (βλ. Vasmer, 276· Malingudis, *Studien*, 64, σημ. 13 καὶ 141).

2. Βλ. Vasmer, 272-275· Malingoudis, *Studien*, 142-143.

— Ъ, б

Στὰ σλαβικὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, ἐμφανίζονται οἱ ἀκόλου-
θες ἀποδόσεις¹ τῶν σλαβ. κλειστῶν (στρογγυλῶν) φωνηέντων Ъ καὶ б
στὴν ἑλληνικὴ:

- Ъ > [o / u]: Βομπλὸ (< vьblь), Μπεζντούνι (< bezdьпъ), Προσβάλα (< pгo + sьvala).
- Ё > [e´]: Βασταβέτσι (< vo+*stavnьсь), Ζαραβούτσι (< žeravnь + -ьсь),
Λιασκοβέτσι (< lěska + -ov-ьсь), Λοζέτσι (< lozь + -ьсь), Πε-
κλάρι (< pьklь), Ραβένια (< ravnьпъ + -ja).
- Ё > [i´]: Βοστίνα (< ovošt-ьна), Βρουσίνα (< vьгchь + -ьна), Γαρδί-
κι (< gordь + -ькь), Ζαραβίνα (< za+гоньна), Λεβίκισα (<
*lěvьko + -išta), Στρατίνισα (< προσωп. Stratьпъ).
- Ъ > [i / ø]: Κόν(ι)τσκα (< kopь + -ьска), Λάζινα (< lazьна), Λεο(ι)νί-
τσκα (< lěсь + -ьп-ica), Λούψ(ι)κο (< lubь + -ьскь), Μακρίνο
(< mokriп-ьно), Μπογοντσ(ι)κό (< *pogop-ьскь), Ντέντσ(ι)-
κο (< dēdina + -ьскь), Πολ(ι)τσά (< polje + -ьса), Σέλτση (<
selьce), Σέλτσιανα (< Selьce + -jane).
- ъг (> [er]) / гь > [re]: Κρετσούν+στα (< *кьгцупа), Ντρεστενίκο (<
*trьstěnikь).
- ъл > [el]: Βελτσίστα (< vьlkь < vькь < *vьlkь).
- ъг > [er]: Βεντερίκος (< větrьпъ), Τέροβο (< тьгпъ + -ово), Τσερκοβί-
στα (< сьгкьve), Τσερνέσι (*Їгпешь).
- ъг (> гь) > [ur (гу) / or (го)]: Βούρμπιανη (< vьгба), Βρουσίνα (<
vьгchь), Ζάβροχο (< za+vьгchь), Μουρκοί (< προσωп.
Μουρκης < *mьгкь), Τούρνοβο (< тьгпъ).
- ъг (> гь) > [ar]: Βράβορη (< vьгба < vьгба), Τσαρκοβίστα (< сгкьve <
сьгкьve).
- Ё > [él]: Δελβινάκι (< Δέλβινο < dьlva).

Ἐκτὸς τῆς παράθεσης τῶν παραπάνω ἐξελίξεων τῶν σλαβ. Ъ καὶ б στὰ
οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, διαπιστώνεται ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς
μὲ ἀσφάλεια νὰ ὑποστηρίξει ὅτι προέρχονται κατευθεῖαν ἀπὸ τοὺς
σλαβ. φθόγγους ἢ ὀφείλονται σὲ δευτερογενεῖς ἀλλαγές ποὺ πραγματο-
ποιήθηκαν στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο, γιατί:

α) Ἐξελίξεις τῶν Ъ/б σὲ [u/ø] μπορεῖ σὲ ἄτονη θέση νὰ εἶναι ἀποτέ-

1. Βλ. Vasmer, 278-287 καὶ Malingoudis, *Studien*, 143-145.

λεσμα ἀρχικῶν ἀποδόσεων σὲ [o/i], ἀποδόσεις, οἱ ὁποῖες σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ μποροῦν νὰ ἐξελιχθοῦν σὲ [u/ø], ὅπως παρουσιάζονται στὰ σημερινὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς.

β) Πολλοὶ φθόγγοι τῶν σημερινῶν οἰκωνυμίων μπορεῖ νὰ εἶναι φαινομενικὲς ἀποδόσεις τῶν σλαβ. *b/b*, γιατί εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποδοθοῦν σὲ συνδυαστὲς ἀλλαγὲς κοντὰ στὰ ὑγρά: π.χ. [e' > i'] ἢ σὲ κλειστοὺς συμφωνικοὺς φθόγγους (χειλώσεις), οἱ ὁποῖες πραγματοποιήθηκαν δευτερογενῶς στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο.

γ) Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ἐπίσης ὅτι σὲ περιπτώσεις τοπωνυμίων ξένης ἀρχῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι δυσνόητα ἢ ἀκατανόητα πολλές φορές, ἐμφανίζονται φθόγγοι, ὡς ἀποδόσεις τῶν ξένων φθόγγων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναλογίας ἢ τῆς παρετυμολογίας.

δ) Ἀκόμη καὶ οἱ παραλλαγὲς τῶν συνδυασμῶν τῶν *b/b* με ὑγρά, ἢ μετάθεση δηλ. τῶν ὑγρῶν, μπορεῖ νὰ χαρακτηρίζει τὴν σλαβ. γλῶσσες, εἶναι ὡστόσο φαινόμενο ποὺ πραγματοποιεῖται καὶ στὴν ἑλληνική.

3.3.1.2. Σύμφωνα

— Τὰ **b, d, g**

Τὰ ἤχηρὰ στιγμιαῖα σύμφωνα *b, d, g* τῆς σλαβικῆς, ἐμφανίζονται μὲ τοὺς ἴδιους χαρακτῆρες ὡς [b, d, g] στὴν ἑλληνική (γραφηματικὰ μπ, ντ, γγ/γκ):

- **b > [b]**: Βομπλό, Βούρμπιανη, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Μπεζάνι, Μπεζνιτσί, Μπέρκο, Μπλίζγιανη, Μποζανίκο, Μπουράτσα, Μπουρλέσα, Μπράγια, Μπραντουβάρι, Μπριάζα, Ντομπρίνοβο.
- **d > [d]**: Ντέντσικο, Ντοβρά, Ντομπρίνοβο, Ντόμπρο.
- **g > [g]**: Γκολεμή, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Ζάλογγο, Στριγκανέτσι.

Ὡστόσο πολλές φορές στὸ πλαίσιο τοῦ λόγιου ἐξελληνισμοῦ ἐμφανίζονται ὡς ἀποδόσεις τῶν σλαβ. ἤχηρῶν στιγμιαίων τὰ ἀντίστοιχα ἐξακολουθητικὰ εἴτε ἄμεσα (ἀπὸ σλαβ. προσηγ. ἢ προσωπ.) εἴτε ἔμμεσα (ἀπὸ σλαβ. δάνεια τῆς ἑλληνικῆς). Ὑποθέτω πὼς οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς δὲν εἶναι γνήσιες ἀποδόσεις, ἀλλὰ προέρχονται ἀπὸ τὸν ἐπίσημο τύπο ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν, τύπος ὁ ὁποῖος ἐπιδρᾷ καὶ στὴν καθημερινότητα τῆς λαϊκῆς χρήσης τῶν οἰκωνυμίων.

Ἡ παρετυμολογία ἐπιδρᾷ ἐπίσης καὶ ἐμφανίζονται ὡς [v, d̥, γ] ἀρχικοὶ [b, d, g] σλαβ. φθόγγοι, καθὼς τὰ οἰκωνύμια παρασυσχετίζονται

πρὸς γνωστὲς καὶ οἰκειῆς λέξεις: π.χ. *Βουτονόσι* κατὰ τὰ βότανο/βουτῶ, *Γορίτσα* κατὰ τὰ γούρ(ν)-α/-ίτσα, *Γοργιάνισα* κατὰ τὸ γοργός, *Γρατσανά* κατὰ τὸ γρατσουνῶ, *Δερβίζιανα* κατὰ τὸ δερβίσης, *Παῖδουνιά* κατὰ τὸ ἀηδόνη (πβ. καὶ τὴ γραφὴ *Παηδονιά*) κλπ.

Ἐς σημειώσουμε ὅτι δὲν εἶναι σπάνιες οἱ περιπτώσεις χρήσης τοπωνυμικῶν τύπων μὲ στιγμαιαῖα καὶ ἑξακολουθητικὰ ἤχηρὰ σύμφωνα: π.χ. *Δόβρη/Ντόβρη*, *Δοβρίνοβο/Ντομπρίνοβο*, *Δέντσικο/Ντέντσικο* κλπ.

Ἄρκετὲς ἀπὸ τὶς «ἀποδόσεις» τῶν σλαβ. *b, d, g* θὰ μπορούσαν νὰ δικαιολογηθοῦν ὡς τροπὲς (ἀφομοιώσεις) ἀπὸ τὴν ἐπίδραση γειτονικῶν φθόγγων στὴν ἑλληνικὴ.

- **b** > [v]: *Βάλτισα*, *Βαλτσόρα*, *Βίτσα*, *Βιτσικό* (?), *Βοδίβισα*, *Βουτονόσι*, *Βράβορη* (< *borvъ*), *Βράνισα* (< *branište*), *Βρῆστοβο* (< *brěstъ*), *Βροδό*, *Βρουσίνα* (? < *brusъ*), *Δερβίζιανα*, *Δουβίζδανα*, *Δοβλά*, *Κοβίλιανη*, *Λιβιάχοβο*, *Ντοβορά* (< *dobra*), *Σερβιανά*.
- **d** > [d̥]: *Ἄρδομίστα*, *Ἄρδοση*, *Βοδίβισα*, *Γοβροϊτσά*, *Δέλνιο* (< *děľъ*), *Δερβεντίστα*, *Δοβλά*, *Δολιανά*, *Δολιανη*, *Δολό*, *Δουβίζδανα*, *Δραγάρι*, *Δραγοβέτσι*, *Δραγομή*, *Δραγοψά*, *Ραδοβίτσι*, *Ραδοτόβι*, *Σουδενά*.
- **g** > [ɣ]: *Γαρδίκι*, *Γλίζιανη*, *Γοβροϊτσά*, *Γοργιάνισα*, *Γορίτσα*, *Γράσδανη*, *Γρατσανά*, *Δραγάρι*, *Δραγοβέτσι*, *Δραγομή*, *Δραγοψά*, *Ζαγόριανη*, *Ζαγόριτσα*, *Μπογοντσικό*, *Πογδορά*, *Πογδόριανη*, *Προσγολι*.

Ἐς σημειώσουμε τέλος πὼς ὑπάρχουν τέσσερα οἰκωνύμια, ὅπου διαπιστώνεται ἡ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *d, g*, ἀντὶ τῶν ἀναμενόμενων ἤχηρῶν [d/d̥, g/ɣ] μὲ τὰ ἄηχα [t, k]. Πρόκειται γιὰ τὰ: *Βουτονόσι* (< **Budnos*), *Καρίτσα* (< *garъ* + *-ica*), *Μπέγκο* (? < *bergъ*) καὶ *Παῖτουνιά* (< **radynia*). Κατὰ τὸν Vasmer¹ οἱ ἀποδόσεις αὐτὲς ὀφείλονται ἢ σὲ ἀφομοιώσεις: [p-d > p-t] ἢ σὲ ἀπλοποιημένες γραφὲς τῶν μπ, ντ, γκ μὲ π, τ, κ. Νομίζω ὡστόσο πὼς οἱ ἀποδόσεις αὐτὲς εἶναι ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας: *Βουτονόσι*: πρὸς τὸ οὖσ. βοτάνι, *Καρίτσα*: πρὸς τὰ καρυδιά/-ίτσα, *Μπέγκο*: πρὸς τὰ μπέγκρος/μπεκρής, *Παῖτουνιά*: πρὸς τὸ πάτος.

1. Vasmer, 294-295.

— Τὰ **p, t, k**

Τὰ σλαβ. ἄηχα στιγμιαῖα *p, t, k* ἐμφανίζονται τόσο ὡς ἀρχικά ὅσο καὶ μέσα στὴ λέξη, σὲ συμφωνικά συμπλέγματα ἢ σὲ μεσοφωνηεντική θέση ὡς ἄηχα στιγμιαῖα στὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας:

- **p** > [**p**]: Πεκλάρι, Πεστά, Πιρσόγιανη, Πλάβαλη, Πλέσια, Πράμαντα, Τσαραπλανά κλπ.
- **t** > [**t**]: Λιτονιάβιστα, Στολοβό, Στρατίνιστα, Τεριάχι, Τέροβο κλπ.
- **k** > [**k**]: Καλοτά, Κάντσικο, Κλαζιάδες, Κρετσούνιστα, Μοκοβίνα, Μπέροκο (< ? προσωπ. *Βερκο*) κλπ.

Ὡστόσο, ιδιαίτερα στὴν ἀρχὴ ἀλλὰ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ μερικῶν οἰκωνυμίων, ἐμφανίζονται καὶ ὡς ἠχηρὰ στιγμιαῖα:

- **p** > [**b**]: Μπεστιὰ (< *peštʹ*), Μπογοντσικό (< *rogopʹ*), Μπουχόρι (< *puhati*).
- **t** > [**d**]: Βεντερίκος (< *větrьnъ*), Ντρεστενίκο (< *trьstʹ*).

Οἱ ἀποδόσεις αὐτὲς ὀφείλονται σὲ δευτερογενεῖς ἐξελίξεις πού πραγματοποιοῦνται στὴν ἑλληνική καὶ ὀφείλονται στὴ συμπροφορὰ μὲ τὸ ἐμπρόθετο ἄρθρο στὴν αἰτ. (στόν, στὴν) ἢ σὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου, ἀνάπτυξη ἢ ὁποία παρατηρεῖται ιδιαίτερα πρὶν ἀπὸ τὰ ἄηχα στιγμιαῖα [*p, t, k*].

Σημειώνουμε τέλος τὴν ἐμφάνιση φθόγγου [*d*] στὴ θέση τοῦ ἀναμενόμενου, μὲ βάση τὶς ἐτυμολογήσεις, φθόγγου [*t*] στὰ οἰκωνύμια: Δερβίζιανα (< *terbežʹ*) καὶ Δομολεσιὰ (? < *torlʹ*). Οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς ὀφείλονται σὲ ἠχηροποίηση τοῦ [*t*] σὲ [*d*], σύμφωνα μὲ ὅσα ἐλέχθησαν παραπάνω, [*d*] τὸ ὁποῖο ἀκολούθησε στὴ συνέχεια τὴν ἐξέλιξη σὲ [*d*], σύμφωνα μὲ ὅσα ἐλέχθησαν γιὰ τὶς ἀποδόσεις τῶν ἠχηρῶν στιγμιαίων [*b, d, g*] τῆς σλαβικῆς.

— Τὰ σλαβ. ***tj, *dj**

Στὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας συναντοῦμε τὴν ἐξέλιξη ἑνὸς ἀρχικοῦ **tj* σὲ *št* στὰ κυριώνυμα οἰκωνύμια πού σχηματίζονται ἀπὸ πατρωνυμικά μὲ τὴν κατάλ. *-išt-* (< **-itj-*), ἐξέλιξη ἢ ὁποία χαρακτηρίζεται ὡς «βουλγαρική»¹. Πρόκειται γιὰ τὰ οἰκωνύμια:

1. Vasmer, 296 κέξ.

Ἄρδομιστα (< *Radomъ* < **Ordomъ*), Βελτσίστα (? < *Vьlko/Vьlčo*), Βουδίβιστα (< **Budev*), Βράνιστα (? < *Vran*), Γιάνιστα (< *Jan*), Γοργιάνιστα (< *Gorjan*), Ζόριστα (< *Zor*), Λιτονιάβιστα (< *Litogněv*), Μόλιστα (< ? *Molo/-e*), Μουσιοτίτσα (< **Myš-ota*), Στρατίνιστα (< *Stratъnъ*).

Τὸ ἀρχικὸ σλαβ. σύμπλεγμα **dj*, τὸ ὁποῖο στὴ βουλγ. ἔχει τὴν ἐξέλιξη *žd*¹ ἐμφανίζεται ὡς [*zd*] σὲ μερικὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων:

Γλίζιανη, Γράσδανη (< *gorď + -jane*), Δουβίζδανα (< **dobidjane*), Μέβγεσδα (< **medvędja*).

Δύο οἰκωνύμια παρουσιάζουν [*z*] στὴ θέση τοῦ ἀρχικοῦ σλαβ. **dj*. Ἀμφισβητεῖται ἂν τὸ [*z*] αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐξέλιξη τοῦ ἑλλ. [*zd*] (< σλαβ. *žd* < **dj*) ἢ ἔχει δημιουργηθεῖ στὶς σλαβ. γλῶσσες ἀπὸ τὸ σλαβ. *žd*²:

Κλαζιάδες (? < *klad-ja-atъ*), Ραδοβίτσι (< *Radovidъ + -jъ*).

3.3.1.3. Ἄλλα φαινόμενα

— Ἡ μετάθεση τῶν ὑγρῶν

Τόσο ὁ Vasmer (σ. 287 κἑξ.) ὡς καὶ ὁ Malingoudis (*Studien*, 147-148) δέχονται ὅτι ἡ μετάθεση τῶν ὑγρῶν δὲν εἶχε ὀλοκληρωθεῖ στὶς σλαβ. γλῶσσες κατὰ τὴν καθοδὸ τῶν Σλάβων στὴν ἑλληνικὴ χερσόνησο. Μὲ βάση αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸ, τὸ ὁποῖο ὀλοκληρώθηκε πρὶν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ σλαβ. *o* ὡς [*o*] στὴν ἑλλ.³ (τὴ στένωσις δηλ. τοῦ ἀνοιχτὰ προφερόμενου πρωτοσλαβικοῦ *o*, τὸ ὁποῖο σὲ παλαιότερες ὀνοματοθεσίαις ἀποδίδεται ὡς [*a*] στὴν ἑλλ. - βλ. γιὰ τὴ χρονολόγησιν αὐτοῦ τοῦ φαινομένου στὴ σ. 311-312), χρονολογοῦνται τὰ σλαβ. ἀρχῆς τοπν. τοῦ ἑλληνόφωνου χώρου.

Τὰ οἰκωνύμια λοιπὸν ποὺ ἐμφανίζουσι ἑλλ. [*al/ar*] στὴ θέση τῶν σλαβ. *ol/or* μὲ μεγάλη πιθανότητα ἀνήκουσι στὴν παλαιότερη φάσιν τῆς σλαβ. ὀνοματοθεσίας.

1. Vasmer, ὁ.π.· Malingoudis, *Studien*, 149.

2. Vasmer, ὁ.π.· Malingoudis, *Studien*, ὁ.π.

3. Malingoudis, *Studien*, 147-148.

Ἐπειδὴ ὡστόσο, ὅπως ἀναφέρθηκε καὶ παραπάνω (βλ. 3.2.2.4.), ἡ μετάθεση τῶν ὑγρῶν εἶναι ἓνα γενικότερο γλωσσικὸ φαινόμενο, ποὺ ἐμφανίζεται καὶ στὴν ἑλλ., εἶναι δύσκολο νὰ ἀποτελέσει τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἓνα ἀσφαλὲς κριτήριον χρονολόγησης, ἀφοῦ σὲ πολλές περιπτώσεις μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τὰ τοπν. ἐμφανίζουν «δευτερογενεῖς» μεταθέσεις ὑγρῶν ποὺ πραγματοποιήθηκαν στὴν ἑλληνική.

Ὅπωςδήποτε πάντως στὰ τοπν., τὰ ὁποῖα εἶναι σλαβικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς καὶ προέρχονται ἀπὸ σλαβ. δάνεια τῆς ἑλλ. τὸ φαινόμενο τῆς μετάθεσης τῶν ὑγρῶν δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμεύσει ὡς χρονολογικὸ κριτήριον τῆς ὀνοματοθεσίας. Πβ. τὸ οἰκωνύμιον *Γρανίτσα* (< γρανίτσα < *gornica*).

Μὲ βάση ὅσα λέχθηκαν γιὰ τὴν μετάθεση ὑγρῶν ποὺ πραγματοποιεῖται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρον (βλ. 3.2.2.4.), ἐμφανίζουν μετάθεση ὑγρῶν τὰ ἀκόλουθα σλαβ. ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται σὲ σλαβ. προσηγ. ποὺ παρουσιάζουν ἤδη τὸ φαινόμενο:

Βάλτιστα (< σλαβ. *blato* < *bolto*), *Βαλτσόρα* (< σλαβ. *blato* < *bolto*), *Βράβορη* (< σλαβ. *вѣра* < *вѣра* < *вѣра*), *Βρουσίνα* (< σλαβ. *вѣчь* < *вѣчь*), *Γαρδίκι* (< σλαβ. *gorđь* πβ. καὶ *grad*), *Γρανίτσα* (< ἑλλ. γρανίτσα < σλαβ. *granica* < *gornica*), *Γράσδανη* (< σλαβ. *gradь* < *gorđь*), *Ζαβράτσι* (< σλαβ. *za + vrata* < *vorta*), *Ραψίστα* (< σλαβ. *vrabec/vrabac* < *vorь*), *Στράτσιανη* (< σλαβ. *strož* < *storž*).

— Οὐρανικοποίηση τῶν σλαβ. ὑπερωικῶν **k, g, ch**.

Σὲ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας ἐμφανίζονται οὐρανικοποιημένα τὰ ἀρχικά σλαβ. ὑπερωικά ὡς ἑξῆς:

- **k + i/j > [tš+i/j]** : *Βελτσίστα* (< *Vьlčo* < *Vьlko* + *-išt-*), *Γρατσανά* (< *gradьkь* + *-jane*), *Λούτζινο* (< *lōka* + *-ipь*).
- **g + e' (< в')** > [ž + e] : *Λοζέτσι* (? < *lōgь* + *-ьсь*).
- **g + j > [ž + j]** : *Λοζιανά* (< *lōgь* + *-jana*), *Μπεζάνι* (< *běgь* + *-jane*), *Μποζανίκο* (< προσωπ. *Božan* < *bogь* + *-jan[ь]*).
- **ch + í (< в')** > [š + i] : *Βρουσίνα* (< *вѣчь* + *-ьпа*).
- **ch + i/j > [š + i/j]** : *Ἐλεσνα* (< *jelьcha* + *-ina*), *Πλέσια* (< *plěchь* + *-ja*).

— Τροπές σλαβ. συμφωνικῶν συμπλεγμάτων

• **sk** > [tsk]:

Ἡ τροπή αὐτή πού θεωρεῖται ἀπό τόν Vasmer (σ. 307) ὡς βουλγαρική ἐμφανίζεται στὰ ἀκόλουθα οἰκωνύμια:

Βιτσικό (< *bobъ + -ъskъ*), *Κάντσικο* (< *koтъ + -ъskъ*) *Κόνιτσα* (< *koпъ + -ъska*), *Μπογοντσικό* (< **rogopъ + -ъskъ*), *Ντέντσικο* (< *dědina + -ъskъ*).

• **hv** > [f]:

Φράστανα/Φραστανά (< *hvtastъ < chvorstъ*)

• **stl** > [skl]:

Ἡ τροπή αὐτή πού ἐμφανίζεται πιθανῶς στὸ οἰκωνύμιο *Σκλουῦπος* (?< *stlъp*) ὀφείλεται μᾶλλον σὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. συμφ. συμπλέγματος *stl* μὲ [skl] στὴν ἑλληνική ὅπου παρατηροῦνται παρόμοιες τροπές¹.

— Ἀναπτύξεις συμφώνων

• **vj** > [vlj]: *Κουτσούφλιανη* (< **kosovjane*)

• **sk** > [skl]: *Σκλίβανη* (< *slivа*)

3.3.2. ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΦΘΟΓΓΟΙ

3.3.2.1. Φωνήεντα

Ὅπως συμβαίνει στὰ προσηγ. πού ἔχουν εἰσέλθει ὡς δάνεια στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα, ἔτσι καὶ στὰ ἀλβανόθετα οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας ἐμφανίζονται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο οἱ ἀκόλουθες ἀποδόσεις ἀλβ. φωνηεντικῶν φθόγγων:

• [ə] (= *ë*) > [a]: *Δραμεσιοί* (< προσωπ. *Δράμεσης* < ἀλβ. **dër(r)mesè*).

• [ə > i]: *Λιγκιάδες* (< *lëngátè*), *Ντίσπερη* (< *dëshpërim*), *Σεριζιανὰ / Σαριζιανὰ* (< *sharrëza*).

• [ə > Ø]: *Διμοκόρι* (< *Dimokri* < *dy + mokërè*), *Κουκλέσι* (< προσωπ.

1. Βλ. Vasmer, 51· Βλ. καὶ στὸ λ. *Σκλουῦπος*, σημ. 2.

Κουκλέσης < ἄλβ. *kokëlesh*), Κουκλιοί (? < προσωπ. *Κόκλας* < ἄλβ. *kokël*), Κράψη (< *karësi*), Μπουρ(ν)τάρι (< *bur-dhëtar*)¹.

- [ü] (= y) > [i] : Διμοκόρι (< *dy + mokëre*), Διπαλίτσα (< *dy + palica*).

3.3.2.2. Σύμφωνα

— ἄλβ. **b, d, g**

Όπως και στην περίπτωση τῶν σλαβ. ἔτσι και τὰ ἄλβ. [b, d, g] ἀποδίδονται στην ἑλλ. ἄλλοτε μὲ τοὺς ἠχηροὺς στιγμικοὺς φθόγγους (γραφηματικὰ μπ, ντ, γκ/γγ) και ἄλλοτε μὲ τοὺς ἠχηροὺς ἔξακολουθητικοὺς [v, ð, γ] (γραφηματικὰ β, δ, γ).

- **b, d, g** > [b, d, g] : Γκουβέρι (< προσωπ. *Γκουβέρης* < ἄλβ. *gubere*), Γκούρα (< *gurrë*), Γκρισμπάνι (< *ngrysje + banë*), Μπάγια (< *bajë*), Μπαρκμάδι (< *barku + madhi*), Λιγκιάδες (< *lëngatë*), Μέγκουλη (< *Μέγκουλης* < *mjegullë*), Μπλεθούκι (< *mbledhje*), Μπούλτση (< προσωπ. *Μπούλτσης* < *bulcë*), Μπουράτσα (< *Μπουράτσιας* < ἄλβ. *burgac*), Μπουρλέσα (< *burgë + lesh*), Μπράγια (? < ἄλβ. *brajë*), Ντίσπερη (< *dëshpërim*), Πάπιγκο (< *pa+peng, -u*).
- **b, d, g** > [v, ð, γ] : Βάξια (< *bahçë*), Βάρβεση (< *bravë*), Βάρδα (< *bardhë*), Γκουβέρι (< προσωπ. *Γκουβέρης* < ἄλβ. *gubere*), Γότιστα (< *gotë*), Δεμάτι (< *Demat*), Δερβεντίστα (? < *dervent*), Διμοκόρι (< *Dimokri* < *dy + mokëre*), Διπαλίτσα (< *dy + palica*).

Οἱ λόγοι οἱ ὅποιοι συντέλεσαν στην ἀπόδοση τῶν σλαβ. στιγμιαίων [b, d, g] ὡς ἔξακολουθητικῶν ἠχηρῶν [v, ð, γ] στην ἑλληνική (βλ. σ. 316 κ.εξ.) ἰσχύουν και γιὰ τὶς ἀποδόσεις τῶν ἀντίστοιχων ἄλβ. φθόγγων.

Ἡ ἐμφάνιση, τέλος, στή θέση τοῦ ἀρχικοῦ ἄλβ. *g*, ἀντὶ τοῦ ἀναμενόμενου, σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, ἠχηροῦ [g/γ], ἐνὸς ἄηχου [k] στην ἑλληνική στην περίπτωση τοῦ οἰκωνυμίου:

Πλικάτι (< *pellg + -atî*), ὀφείλεται σὲ παρετυμολογία πιθανῶς πρὸς τὸ πλέκω.

1. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις [ə > ø] δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρίξει πὼς ἔχουμε κατευθεῖαν ἀποβολὴ τοῦ ἄλβ. [ə]. Ἡ ἀποβολὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆκε δευτερογενῶς στην ἑλληνική μετὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. [ə] μὲ [i] (ὅπως παραπάνω), τὸ ὁποῖο [i] ἀποβλήθηκε σὲ ἄτονη θέση σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ.

4. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

Στό κεφάλαιο αυτό ταξινομούνται τα οίκωνύμια με βάση το γραμματικό είδος των αρχικών λέξεων στις οποίες ανάγονται ή την παραγωγική κατάληξη με τη βοήθεια της οποίας σχηματίζονται. Το κεφάλαιο διαστέλλεται σε τρία υποκεφάλαια τα όποια περιλαμβάνουν:

1. Οίκωνύμια που σχηματίζονται κατευθείαν από προσηγ. χωρίς καταλήξεις.
2. Οίκωνύμια που σχηματίζονται με τη βοήθεια καταλήξεων.
3. Περιφραστικά και σύνθετα οίκωνύμια.

4.1. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΠΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ ΧΩΡΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

Σ' αυτή την κατηγορία ταξινομούνται τα οίκων. που σχηματίζονται κατευθείαν από ουσ. και επίθετα χωρίς τη βοήθεια προθημάτων ή επιθημάτων, καθώς επίσης και όσα τοπων. ανάγονται σε προσωπ. χωρίς τη βοήθεια τοπωνυμικών καταλήξεων, προσωπ. τα όποια ανάγονται σε προσηγ. επίσης χωρίς τη βοήθεια σχετικών καταλήξεων. Σε κάθε μία γραμματική κατηγορία διαστέλλονται τα σχετικά τοπωνυμικά λήμματα κατά την ετυμολογική προέλευση των αρχικών λέξεων. Σημειώνεται εδώ ότι στην υποκατηγορία των ελληνικών αρχικών λέξεων κατατάσσονται και επίσης ετυμολογικής αρχής λέξεις που έχουν εισέλθει ως δάνεια στην ελληνική γλώσσα.

4.1.1. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

4.1.1.1. 'Ελληνικά'

Άνατολή, Ασφάκια, Βοστίνα (< βοστίνα < σλαβ. ονοσѣ + κατάλ. -ьπα), Γορίτσα (? < γκορίτσα < αλβ. gorrice), Γουλάς (< γουλάς < αραβοτουρκ. kule), Γρανίτσα (< γρανίτσα < σλαβ. granica), Δερβένι (< δερβένι < τουρκ. dervent), Ζίτσα (< ζίτσα / σί-

1. Η σειρά των γλωσσών που συντέλεσαν στη δημιουργία των οίκωνυμίων καθορίζεται από τη χρονική στιγμή κατά την οποία οι φορείς των γλωσσών αυτών εμφανίζονται στο προσκήνιο της ιστορίας της Ηπείρου.

τσα < τουρκ. *şişe*), Κουκούλι (< κουκούλι-κουκούλα < λατ. *cuculla*), Λίπα (< λίπα < σλαβ. *lipa*), Ματσούκι (< ματσούκι-ματσούκα < βεν. *mazzoca*), Μελίσσι, Μουῦλες (? < μούλα < λατ. *mul*), Πάδες (< πάδη < σλαβ. *padь*), Πέραμα, Πέτρα, Ριζό, Τζόρα (? < τζόρα < ἄλβ. *xhog/ë, -a*), Φούρκα (? < φούρκα < λατ. *furca*).

4.1.1.2. Σλαβικά

Βομπλό, Βράνιστα (? < *branište*), Βροδό, Δολό, Ίσβορος, Κοπάνη, Μέβγεσδα, Μπέρκο, Ραβένια (2x) Σκλουῦπος (? < *stlъpъ*), Ψίνα.

4.1.1.3. Ἀρομουνικά

Μέρου, Μίντζου (? < *mîndzu*), Φούρκα (? < *furcă* < λατ. *furca*).

4.1.1.4. Ἀλβανικά

Βάξια, Γκούρα (? < *gurr/ë, -a*), Ζέρμα, Κούρεντα, Κούτσι, Λιγκιάδες, Μάζι (2x), Μάζια, Μέγκουλλη (? < *mjegull/ë, -a*), Μουῦλες (? < *mull/ë, -a*), Μπάγια, Μπράγια (? < *braj/ë, -a*), Ντίσπερη, Σκλουῦπος (? < *skllor, -i*), Τζοντίλα (2x), Χίνκα.

4.1.1.5. Τουρκικά

Μπάφρα

Τὰ περισσότερα οὐσ., ἀπὸ τὰ ὁποῖα σχηματίζονται οἰκωνύμια χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων, δηλώνουν γεωγραφικούς ὄρους: Βομπλό, Βροδό, Γκούρα, Δολό, Ίσβορος, Πέραμα, Ριζό, Σκλουῦπος (? < *skllor, -i*), Χίνκα κλπ.

Ὅσα οἰκωνύμια σχηματίζονται ἀπὸ οὐσ. πού δηλώνουν φυτά, ζῶα ἢ ὑλικά τοῦ φυσικοῦ κόσμου χρησιμοποιοῦνται ὡς οἰκωνύμια πιθανῶς σὲ περιληπτικὸ ἐνικό: Ἀσφάκα, Βράνιστα (? < *branište*), Γορίτσα (? < *γγορίτσα*), Γρανίτσα, Λίπα, Μηλιὰ-Μέρου κλπ./Μελίσσι, Μίντζου (? < *mîndzu*) κλπ. / Κουκούλι, Πέτρα κλπ.

Στὸ σχηματισμὸ οἰκωνυμίων ἀπὸ οὐσ. χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων περιλαμβάνονται καὶ οὐσ. πού δηλώνουν κτίσματα, ἔργα καὶ δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ ὁποῖα σχηματίζουν οἰκωνύμια ὅπως:

Γουλάς, Δερβένι, Κοπάνη κλπ. Στην ίδια σημασιολογική κατηγορία πρέπει να καταταγοῦν και οὐσ. πού χρησιμοποιοῦνται συνεκδοχικά στη δημιουργία οἰκωνυμίων, ὅπως τά: *Βοστίνα, Ζίτσα, Ματσούκι, Μοῦλες* (? < *mull/ë, -a*), *Τζοντίλα* (2x) κλπ.

4.1.2. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΑΠΟ ΕΠΙΘΕΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΟΧΕΣ

4.1.2.1. Ἑλληνικά

Ἀνήλιο, Βουλιάστα, Βροντισμένη, Λίθινο, Περίβλεπτος.

4.1.2.2. Σλαβικά

Ντοβρά, Ντόμπρο (? < *dobrъ, -ra, -ro*), *Σουδενά.*

4.1.2.3. Ἀρομουνικά

Κιάρε, Μπριάζα (? < *vtează*).

4.1.2.4. Ἀλβανικά

Βάρδα (? < *bardhë*), *Λάιστα.*

Τὰ ἐπίθετα καὶ οἱ μετοχές σχηματίζουν οἰκωνύμια κατὰ παράλειψη ἑνὸς προσδιοριζόμενου οὐσ., τὸ ὁποῖο, τὶς περισσότερες φορές, εἶναι λ. μὲ τὶς σημασίες «χωριό//μέρος» ἢ μὲ τὶς σημασίες «θέση//τοποθεσία», λέξεις στὶς ὁποῖες ὀφείλεται καὶ τὸ γένος τοῦ ἐπιθέτου ἢ τῆς μετοχῆς πού σχηματίζει τὸ οἰκωνύμιο.

4.1.3. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΩΝΥΜΙΑ

4.1.3.1. Ἑλληνικά

Γραμμένο, Ἱερομνήμη, Καβαλάρι, Καβάσιλα (? < **Καλοβάσιλας*), *Κοντοβράκι, Κορδολόια, Κουτσολιό, Λιάπη, Μανα(σ)σή, Μπάρτζι, Πάτερο, Πρωτόπαπα, Σκαμνέλι, Τζόρα* (? < *Τζόρας* < *τζόρας* < ἄλβ. *xhog/ë, -a*), *Φιτόκο, Φορτώσι, Χρυσόδουλη.*

4.1.3.2. Σλαβικά

Ἄρδοση, Βουτονόσι, Γκολεμή, Καλοτά, Μπέρκο (? < προσωπ. *Berko*), *Μπράγια* (? < προσωπ. *Braja*), *Ντόμπρο* (? < προσωπ. *Dobr*), *Πετσάλι, τὸ/-η, ἦ, Ράικο, Τεριάχι* (? < προσωπ. *Turijak*), *Τσερνέσι.*

4.1.3.3. Ἀρομουνικά

Μετζιτιές, Μίντζου (? < προσωπ. (Θυ)mitsiu).

4.1.3.4. Ἀλβανικά

Βάρβηση (? < γεν. προσωπ. *Bravësë*), Βάρδα (? < προσωπ. Βάρδας < ἄλβ. *bardhë*), Γκουβέρι, Γκούρα (? < Γκούρας < ἄλβ. *gujt/ë, -a*), Θεριακίσι (? < *προσωπ. < ἄλβ. *therjakeshë*), Καλέντζι, Κουκλέσι, Λιόκο, Μέγκουλη (? < προσωπ. Μέγκουλης < ἄλβ. *mjegull/ë, -a*), Μπουράτσα (? < προσωπ. Μπουράτσιας < ἄλβ. *buçtas, -i*), Μπούλτση, Μπουρ(ν)τάρι, Περάτη.

Τὰ οἰκωνύμια πού σχηματίζονται ἀπό προσωπ. παρουσιάζονται με ἀλλαγὴ τοῦ γένους. Ὁ μεταπλασμός αὐτός γίνεται πρὸς τὴν κατευθυνση τῶν θηλυκῶν (μὲ τὶς καταλ. -α/-η) καὶ τῶν οὐδετέρων (μὲ τὶς καταλ. -ι/-ο). Ἐξαίρεση ἀποτελοῦν τρία οἰκωνύμια: Φιτόκο, ἦ (< Θεοτόκος), Μετζιτιές, ὁ καὶ Μίντζου.

Αἰτία τῶν μεταπλασμῶν αὐτῶν εἶναι, κατὰ τὴν γνώμη μου, ἡ σύγχυση πού ἐπέρχεται ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς γεντικῆς τοῦ προσωπ., τύπος πού συνηθίζεται στὴν καθημερινὴ ὁμιλία καὶ ὁ ὁποῖος, λόγω τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ, δίνει τὴν ἐντύπωση θηλ. ἢ οὐδ. γένους. Ἔτσι οἱ ἐμπρόθετοι κατὰ γεν. φωνητικοὶ τύποι: [*zd jirumnítm*], [*zd bráya*], [*zd várda*] κλπ. καὶ [*st kavalár*], [*st kundunítk*] κλπ. (δηλ.: τοῦ Ἱερομνήμου, τοῦ Μπράγια, τοῦ Βάρδα κλπ. καί: τοῦ Καβαλάρη, τοῦ Κοντοβράκη κλπ.) παρασυσχετίζονται καὶ ἐκλαμβάνονται ὡς θηλ. γένους: στὴν Ἱερομνήμη, στὴν Μπράγια, στὴν Βάρδα κλπ. ἢ ὡς οὐδ. γένους: στὸ Καβαλάρη, στὸ Κοντοβράκι κλπ. ἀπ' ὅπου καὶ οἱ ὄνομ. Ἱερομνήμη, ἦ - Μπράγια, ἦ - Βάρδα, ἦ κλπ. / Καβαλάρη, τὸ - Κοντοβράκι, τὸ κλπ.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ πὼς σὲ μερικές περιπτώσεις, στίς ὁποῖες ὁ ἐμπρόθετος φωνητικὸς τύπος λήγει σὲ [-i] καὶ ὡς ἐκ τούτου συμπίπτει φωνητικὰ μὲ τὸ θηλ. (-η) καὶ μὲ τὸ οὐδ. (-ι) γένος, ὑπάρχει ἀστάθεια καὶ στὸ γένος τοῦ κυριώνυμου οἰκωνυμίου: ἦ Πετσάλη / τὸ Πετσάλι.

Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ μεταπλασμός αὐτός ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀναλογία πρὸς τὸ γένος τοῦ οὐσ. πού ἀποτελοῦσε κτῆμα ἢ συνδέθηκε καθ' οἷονδήποτε τρόπο πρὸς τὸν φορέα τοῦ προσωπ. ἀπ' ὅπου προῆλθε τὸ οἰκωνύμιο, δηλ. τὶς λ. χωριό/μέρος, θέση/τοποθεσία (ὅπως στὴν προηγούμενη περίπτωση, τῶν οἰκωνυμίων πού προέρχονται ἀπὸ ἐπίθ. ἢ μετοχές) / βρύση / στάνη κλπ.

Ἐκ τῶν οἰκωνύμων αὐτῆς τῆς κατηγορίας (ἀπὸ προσωπ.) χρησιμοποιοῦνται χωρὶς μεταπλασμὸν τὰ: *Φιτόκο*, ἢ (ἴσως γιὰ τὴν ὑπάρχει συνέλιξη τῆς ἐτυμολογικῆς προέλευσης τοῦ οἰκωνυμίου ἀπὸ τὸ *Θεοτόκος*, ἢ) καὶ τὸ οἰκωνύμιον *Μετζιτιές*, ὅ, γιὰ τὴν μορφολογικὰ ἢ κατάλ. -ές (γεν. -έ) δὲν ἐμπίπτει στὸ γνωστὸ καὶ οἰκεῖο μορφολογικὸ σύστημα τῶν θηλ. (μὲ κατάλ. -η/-α) ἢ τῶν οὐδ. (μὲ κατάλ. -ι/-ο). Τὸ τοπν. *Μίντζου*, ποῦ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς βλαχόφωνους τοῦ Μετσόβου καὶ τὸ ὁποῖο πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ συγκεκριμένον βαφτ. *(Θυ)μίτσιου*, δὲν προσαρμόζεται σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, ἀφοῦ χρησιμοποιεῖται σὲ περιοχὴ, ὅπου ἀκόμη καὶ σήμερον εἶναι ζωντανὴ ἢ ἀρομουνικὴ γλῶσσα.

4.2. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΠΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

4.2.1. ΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

4.2.1.1. Ἐκ οὐσιαστικῶν

4.2.1.1.1. Περιεκτικὰ μὲ τὴν κατάλ.:

- **ειὸ** (< -εῖον): *Γαν(ν)αδ(ε)ειὸ*.
- **(α)ριά**: *Καμινιά, Μεσαριά, Μολιβαδιά*.

4.2.1.1.2. «Κτητικὰ» μὲ τὴν κατάλ.:

- ίτης**: *Βαγενίτι, Γρεβενίτι* (? < γρεβενό).

4.2.1.1.3. Ἐκ υποκοριστικῶν:

- α. Ἐκ οὐσιαστικῶν μὲ τὴν κατάλ.:

-**άκι**: *Κομματάκια*.

- β. Ἐκ τοπν. μὲ τὴν κατάλ.:

-**άκι**: *Δελβινάκι, Τοσκεσάκι*.

-**(ὀ)πουλος/-ὀπούλα**: *Γρανιτσοπούλα, Μπεξντουνόπουλο, Νεοχωρόπουλο, Σουλόπουλο, Τσιφλικόπουλο*.

4.2.1.1.4. Μὲ τὴν βοήθεια ἄλλων κατάλ.:

-**άδα**: *Κουτρουλάδες*.

-**ιά** (μεταρρηματ. οὐσ.): *Ρουψιά*.

4.2.1.2. Ἀπὸ ἐπίθετα μὲ τὶς καταλ.:

- (ι)ανός, -(ι)ανή, -(ι)ανό:** Σεριζιανά.
- ός, -ή, -ό:** Ρουμανό(ς).

4.2.1.3. Ἀπὸ ἐθνικὰ μὲ τὶς καταλ.:

- ίτης:** Καλαρίτες (? < τοπν. Καλάρι).
- ιώτης / -ιώτισσα:** Λογγιώτισσα.

4.2.1.4. Ἀπὸ προσωπώνυμα:

4.2.1.4.1. Τοπν. ἀπὸ προσωπ. μὲ ἀνθρωπων./τοπικὲς¹ καταλήξεις:

- άδες:** Βαριάδες, Βατατάδες, Δριμάδες (? < Δρίμης/-ας), Κλαζιάδες (? < Κλαδιάς), Κουτρουλάδες (? < Κουτρούλης /-ας), Νεγάδες, Νεγράδες, Φραγκάδες, Χιονιάδες, Χουλιαράδες.
- αίκα:** Βασαίικα.
- αῖοι:** Μουζακαῖοι, Ραφταναῖοι
- οβο²:** Ἀρμάτοβο, Καπέσοβο, Κεράσοβο (3x), Κρυφοβός (? < Κρυφός), Μέτσοβο, Τσεπέλοβο.

4.2.1.4.2. Τοπν. ἀπὸ πατρωνυμικά μὲ τὶς καταλ.:

- άκης:** Μαζαράκι (? < Μάζαρης / Μαζάρης), Σταυράκι.
- ίτσης:** Καρδαμίτσια, Κωστίτσι, Μιχαλίτσι.
- όπουλος:** Μαυρόπουλο.

4.2.1.4.3. Τοπν. ἀπὸ ἀνδρωνυμικά:

Γαβραιοί, Δραμεσιοί, Κακουσιοί, Κουκλιοί, Κωντινοί, Μελιγκοί, Μουγκλιοί, Μουρκιοί, Μπαουσιοί.

4.2.1.4.4. Τοπν. ἀπὸ προσωπ. πού προέρχονται:

α. ἀπὸ ἐθνικὰ μὲ τὶς καταλ.:

- άνος:** Γεωργάνοι.
- ίτης:** Γρεβενίτι (? < Γρεβενίτης).

1. Οἱ καταλήξεις αὐτῆς τῆς ὁμάδας σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, δηλώνουν τὸν τόπο πού ἀνήκει ἢ τὸν τόπο στὸν ὁποῖο εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ἢ ὁμάδας ἀνθρώπων πού ἀναφέρεται στὸ θέμα.

2. Ἡ κατάλ. -οβο εἶναι δάνεια στὴν ἑλλ. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -ονο ἢ ὁποῖα στίς σλαβ. τοπωνυμικὲς παραγωγὲς ἀπὸ προσωπ. ἀποκτᾶ κτητικὴ σημασία. Μὲ αὐτὴ τὴ σημασία (κτητικὴ) συναντιέται ἢ κατάλ. ὡς δάνεια στὴν ἑλληνικὴ.

β. ἀπὸ ἐπαγγελματικὰ μὲ τὶς καταλ.:

-**ἀρης**: Γερακάρι, Φλαμπουράρι.

-**άς**: Κατσικά.

-**άτορας**: Λαγάτορας.

γ. ἀπὸ μεγέθυνση μὲ τὴν κατάλ.

-**αράς**: Μποτζαράς.

Ὅπως μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει ἀπὸ τὴν παράθεση τῶν οἰκωνυμίων ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴ βοήθεια ἑλλ. καταλήξεων, θὰ διαπιστώσει ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τους σχηματίζεται ἀπὸ προσωπ. (συνολικὰ 43 οἰκωνύμια), ἐνῶ μόνο 20 σχηματίζονται ἀπὸ οὐσ., ἐπίθ. ἢ ἔθνικὰ μὲ τὴ βοήθεια διάφορων καταλήξεων.

Ἐς σημειώσουμε ἰδιαίτερα τὶς συχνότερες ἀνθρωπων. καταλ. ποὺ ἐπανέρχονται τὶς περισσότερες φορές στὸ σχηματισμὸ τῶν οἰκωνυμίων:

-**άδες**: Ἡ κατάλ. -άδες, κατ' ἀρχὴν πληθυντικὴ κατάλ. προσωπ. καὶ προσωπ. μὲ διάφορες καταλ. (-άς, -' -ας, -ής, -' -ης κλπ.), ἀπὸ δηλωτικῆ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας, κατέληξε σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, νὰ δηλώνει τὸν τόπο ὅπου τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας αὐτῆς ἦταν ἐγκατεστημένα. Μὲ τὴν κατάλ. αὐτὴ σχηματίζονται 10 οἰκωνύμια στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων.

-**οβο**: Ἡ σλαβ. κατάλ. -ονο/-ονα κατὰ βάσιν ἐπιθετικὴ, ἔλαβε, σὲ παράγωγα ἀπὸ προσωπ., ἐπιθετ. -κτητ. σημασία. Μὲ αὐτὴ τὴ σημασία χρησιμοποιήθηκε ὡς δάνεια κατάλ. στὴν περιοχὴ τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων (καὶ ὄχι μόνο) καὶ σχημάτισε: α) κυριῶν. τοπν. ἀπὸ προσωπ. ἑλληνικῆς ἀρχῆς καὶ β) ἀνδρων. μὲ τὸ θηλ. τύπο -οβα (<σλαβ. -ονα) ἀπὸ προσωπ. ἐπίσης ἑλληνικῆς ἀρχῆς. Ἡ κατάλ. αὐτὴ σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, ὅπως καὶ ἡ κατάλ. -άδες, δηλώνει τὸν τόπο ὅπου κατοικοῦν τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα. Μὲ αὐτὴ τὴ δάνεια ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. σχηματίζονται 9 οἰκωνύμια.

—Σημαντικὸς εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκωνυμίων (10 οἰκων.) ποὺ σχηματίζονται μὲ βάση ἀνδρωνυμικὰ σὲ -οῦ ἀπὸ ἀρσ. προσωπ. ὄχι μόνο ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς. Ἀπὸ τέτοια ἀνδρων. σὲ -οῦ προέκυψαν οἰκωνύμια σὲ πληθυντικὸ τύπο -οί, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχὴ βρῖσκεται στὴν κατὰ γενικὴ ἐμπρόθετη ἐκφορὰ τοῦ ἀνδρωνυμικοῦ, ἐκφορὰ ἢ ὁποία, λόγω τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ, θε-

ωρήθηκε αιτιατική πληθυντικού στο ἄρσ. γένος ἀπ' ὅπου ἡ ὀνομαστική πληθυντικού τῶν οἰκωνυμίων:

π.χ.: ἐπών. *Μελιγκός* → ἀνδρῶν. *Μελιγκοῦ* → [sts milingús] = α) στής *Μελιγκοῦς* (τὸ χωράφι κλπ.) β) στοὺς *Μελιγκοὺς* → οἱ *Μελιγκοί*,
ἐπών. *Κακούσης* → ἀνδρῶν. *Κακουσιοῦ* → [sts kak(u)šús] = α) στής *Κακ(ου)σιοῦς* β) στοὺς *Κακ(ου)σιοὺς* → οἱ *Κακ(ου)σιοί* κλπ.

Ἐὰς σημειώσουμε ἐδῶ πὼς σὲ μιὰ πατριαρχικὴ κοινωνία, ὅπως ἡ ἑλληνική, ξενίζει ἡ ἐμφάνιση οἰκωνυμίων ἀπὸ ἀνδρωνυμικά (10 οἰκωνύμια, δηλ. τὸ 1/4 περίπου τῶν ἑλλ. προελεύσεως κυριώνυμων οἰκωνυμίων), ἀπὸ ὀνόματα δηλ. γυναικῶν, γιὰ τὴν ὀνοματοδοσίαν τῶν οἰκισμῶν. Χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει πὼς ἔχουμε μιὰ ἐνδειξὴ ἀλλαγῆς τῆς κοινωνικῆς δομῆς, ὑποδηλώνει ὡστόσο πὼς ἀπὸ ἀρχαῖα παλαιὰ ἢ μετανάστευση, λόγω τοῦ ἀγόνου τῆς περιοχῆς, ὁδήγησε τὸν ἀνδρικό πληθυσμὸ στὴν ξενιτιά. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι φυσικὸ νὰ ἐπιλέγονται τὰ ἀνδρωνυμικά γιὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν οἰκισμῶν, ἀφοῦ οἱ γυναῖκες ἀπέμεναν στὴν περιοχὴ ὡς στηρίγματα τῶν οἰκογενειῶν.

4.2.2. ΜΕ ΣΛΑΒΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

4.2.2.1. Ἀπὸ οὐσιαστικά

4.2.2.1.1. Οὐσιαστικά ἀπὸ οὐσιαστικά μὲ τὶς καταλ.:

-ača (μεγεθ.): *Μπουράτσα* (? < богъ).

-ačъ: *Λεσκάτσι*.

-alb: *Πλάβαλη*.

-ina (τοπική): *Ἐλεσνα, Μοκοβίνα, Μοσπίνα*.

-isko: *Βιτσικό* (? < bob-isko).

-išče: *Κρετσούνιστα* (? < gričun).

4.2.2.1.2. Οὐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα μὲ τὶς καταλ.:

-akъ: *Σιράκο*.

-ĕn-ikъ: *Ντρεστενίκο*.

-in-ъnъ: *Μακρίνο*.

-jъ-akъ: *Τεριάχι* (? < tuγъ).

-jъ-ica: *Κόνιτσα* (? < *kopjъ).

-ον-ica: Ἀραχοβίτσα, Κοσοβίτσα, Λιγοψά, Σαντοβίτσα, Χρυσοβίτσα.

-ον-ьсь: Λιασκοβέτσι.

-ькь: Βερνίκο.

-ьпъ-ica: Λεσινίτσα.

-ьпъ-ikъ: Βεντερίκος, Σενίκο.

4.2.2.1.3. Οὐσιαστικά ἀπὸ κτητικά ἐπίθ. (< προσωπ.) μὲ τὶς καταλ.:

-ον-ica: Δραγοψά.

-ον-ьсь: Δραγοβέτσι.

4.2.2.1.4. Ὑποκοριστικά μὲ τὶς καταλ.:

-ica: Βίτσα, Γορίτσα (? < goga), Ζαγόριτσα, Καρίτσα, Κόνιτσα, (? < копъ), Ὄστανίτσα.

-ikъ: Γαρδίκι.

-ьсь: Βασταβέτσι, Ζαβράτσι, Ζαραβούτσι, Κοτόρτσι, Λοζέτσι, Σέλτση, Στριγκανέτσι.

-ькь/-ька: Πιροβίτσα.

4.2.2.1.5. Περιεκτικά μὲ τὴν κατάλ.:

-išta: Βάλτιστα, Βελτσίστα (? < vľkъ), Βράνιστα (? < vrapa), Γοβριτσά, Δερβεντίστα (? < dervent), Ζελίστα, Ζέλιστα, Κουρτίγιστα, Κρετσούνιστα (? < кьгѣуп(a)), Λεβίκιστα, Μπριμάνιστα, Ραψίστα (2x), Σιούτιστα (? < šutъ), Τσαρκοβίστα, Τσερκοβίστα.

4.2.2.1.6. Μὲ ἄλλες καταλήξεις:

-огъ: Βαλτσόρα (? < blato), Βράβορη, Μπουχόρι, Νίστορα.

4.2.2.2. Ἀπὸ ἐπίθετα

4.2.2.2.1. Ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά μὲ τὶς καταλ.:

-апъ: Βίσανη, Σκλίβανη.

-оно: Βρίστοβο, Γκρίμποβο, Ζέλοβα, Κρυφοβός (? < κρινъ), Ριάχοβο, Σανοβό, Στολοβό, Τέροβο, Τούρνοβο.

-упја: Παϊτ(δ)ουνιά.

-ьпъ/-ьпа: Βρουσίνα, Δέλνιο, Ζαραβίνα, Λάζινα, Λούτζινο, Σιστρούνι, Στρούνι, Φράστανα, Φραστανά.

-ьскъ: Κάντσικο, Κόνιτσα, Λούψικο, Μπογοντσικό, Ντέντσικο.

4.2.2.2.2. Κτητικά επίθετα από ουσιαστικά με την κατάλ.:
 -jъ/-ja: Κόπρα, Μπεστιά, Πεστά, Πλέσια, τὰ / ή.

4.2.2.2.3. Ἐπίθετα από ἐπίθετα με την κατάλ.:
 -atъ: Κλαζιάδες (? < klada)

4.2.2.2.4. Ἐπίθετα από προσωπ. με την κατάλ.:
 -ikъ: Μποζανίκο

4.2.2.3. Ἀπό προσωπώνυμια με τις καταλ.:

-eša: Μπουρλέσα (? < *Bogolēsъ).

-išt- (< *-itj-): Ἀρδομίστα, Βελτσίστα (? < Vьlko), Βουδίβιστα, Βράνιστα (? < Vran), Γιάνιστα, Γοργιάνιστα, Ζορίστα, Λιτονιάβιστα, Μόλιστα (? < Molo/-e), Μουσιοτίτσα, Στρατίνιστα.

-janъ (< -ěпъ): Ζόριανη.

-jъ: Δραγομή, Ραδοβίτσι.

-ono: Λιβιάχοβο, Μιλίχοβο, Ντομπρόνοβο, Ραδοτόβι.

4.2.2.4. Ἀπό ἔθνικα καὶ οὐσ. δηλωτικά οἰκογενειῶν, φύλων κλπ. με τις κατάλ.:

-agъ: Δραγάρι, Μπρο(γ)τουβάρι, Πεκλάρι.

-jane: Βούρμπιανη, Γκρίμπιανη, Γλίζιανη, Γράσδανη, Γρατσανά, Δεοβίζιανη, Δολιανά, Δόλιανη, Δουβίζδανη, Ζαγοριανη, Καστάνιανη (2x), Κοβίλιανη, Κορίτιανη, Κοσόλιανη, Κοστάνιανη, Κουτσούφλιανη, Λεσιανά, Λοζιανά, Μπεζάνι, Μπλίζγιανη, Πιρσόγιανη, Πογδόριανη, Σέλτσιανη, Σερβιανά, Σταρίτσανη, Στράτσιανη, Τσέργιανη, Τσερίτσανη.

Τὰ σλαβικῆς ἀρχῆς οἰκωνύμια, διαστέλλονται με βάση τις ἀρχικῆς λέξεις, ἀπ' ὅπου προέρχονται, σὲ 4 κατηγορίες: α) ὅσα προέρχονται ἀπὸ οὐσιαστικά, β) ὅσα προέρχονται ἀπὸ ἐπίθετα, γ) ὅσα προέρχονται ἀπὸ προσωπ. καὶ δ) ὅσα προέρχονται ἀπὸ ἔθνικα.

Ἀπὸ τὴν α' κατηγορία (οἰκωνύμια ἀπὸ οὐσ. - 60 οἰκωνύμια) ἀξίζει νὰ σημειώσουμε τὴν περίπτωση σχηματισμοῦ τῶν οἰκωνυμίων ἀπὸ οὐσ. ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἐπιθετικούς τύπους, καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ ἐπιθετ. τύπους σὲ -ον με τὴν προσθήκη τῆς κατάλ. -ica (-ον-ica) με τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι (5 οἰκωνύμια). Κατὰ τὸν ἴδιο τρό-

πο (ούσιαστικοποίηση έπιθετ. τύπων) με τη βοήθεια διάφορων καταλ. σχηματίζονται 19 ούκωνύμα.

Πολύ συχνή επίσης στο σχηματισμό ούκωνυμίων από ούσ. είναι όσα σχηματίζονται με την περιεκτική καταλ. *-ista*, με την οποία σχηματίζονται 16 ούκωνύμα.

Στή β' κατηγορία, των ούκωνυμίων που σχηματίζονται από έπιθετ. τύπους (συνολικά 32 ούκωνύμα), συχνότερες έπιθετ. καταλ. είναι ή *-ono* και ή *-elp*, *-ela* (άπό 9 ούκωνύμα ή καθενιά) με τη βοήθεια των οποίων σχηματίζονται έπιθετα άπό ούσιαστικά.

Στήν γ' κατηγορία, των ούκωνυμίων δηλ. που σχηματίζονται άπό προσυστ. (20 ούκωνύμα), συχνότερη είναι ή πατρων. καταλ. *-iti-* (11 ούκων.) και ή έπιθετ.-κτητ. *-ono* (4 ούκωνύμα).

Τέλος άπό τά 32 ούκωνύμα της δ' κατηγορίας που σχηματίζονται άπό έθνικά τά περισσότερα σχηματίζονται με την καταλ. *-jape* (29 ούκωνύμα). Πρόκειται για τη συχνότερα άπαντώντων καταλ. στο σχηματισμό των ούκωνυμίων.

4.2.3. ΜΕ ΑΡΟΜΟΥΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΤΕΣ

4.2.3.1. Άπό ούσιαστικά

4.2.3.1.1. Περιεκτικά με τίς καταλ.:

- arie: Τοπικά
- et: Βραχίτια
- i: Πυλώραί, Θερμακίσι (? < *piriacá*)
- i: Αρίνισα, Σιούτισα (? < *jit*).

4.2.3.1.2. Υποκοριστικά με τίς καταλ.:

- ei: Σαποτοάλι
- jot: Βαλτοόρα (? < *balta*).

4.2.3.2. Άπό έπιθετα με την καταλ.:

- sata: Μπιλάσι

4.2.3.3. Άπό προσυστ. (άνδρων.) με την καταλ.:

- sata: Μιγυλάσι

4.2.3.4. Άπό έθνικά με την καταλ.

- iti: Καλαγίτες (? < *topn. Călar + -iti*)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

4.2.4. ΜΕ ΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

4.2.4.1. Ἀπὸ οὐσιαστικά

4.2.4.1.1. Περιεκτικά με τις καταλ.:

-*ësi*: Βάρβεσι (? < *bravë*), Κράψη, Τόσκεσι.

-*ëza*: Λάλιζα.

-*ishta*: Ἀρτσίστα, Βαδίστρα, Βάνιστα, Γότιστα, Δερβεντίστα (? < *dervent*), Λαψίστα, Λοχάνιστα, Μόλιστα (? < *mollë*).

4.2.4.1.2. Ὑποκοριστικά με τὴν κατάλ.:

-*ëza*: Πρέβεζα.

4.2.4.2. Ἀπὸ ἐπίθετα με τὴν κατάλ.:

-*sor*: Μόσιορη.

4.2.4.3. Ἀπὸ προσωπ. (< ἔθνικὰ) με τις καταλ.:

-*ak*: Μαζαράκι.

-*ishta*: Ρεπετίστα.

4.2.4.4. Ἀπὸ ἔθνικὰ καὶ οὐσ. δηλωτικά οἰκογενειῶν, φύλων κλπ. με τις καταλ.:

-*anj*: Λάβδανη.

-*at*: Δεμάτι, Κολονιάτι, Πλικάτι, Ποντικάτι, Ρουμπάτες.

4.2.5. ΜΕ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

4.2.5.1. Ἀπὸ προσωπ. (< ἐπαγγελματικό) με τὴν κατάλ.:

-*li*: Καβάσιλα (? < *kavas*).

4.3. ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ

Σὲ σχέση με τὴν περίφραση καὶ τὴ σύνθεση στὸ σχηματισμὸ τῶν οἰκωνυμίων ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε τὰ ἀκόλουθα:

α) Περιφραστικά καὶ σύνθετα οἰκωνύμια ποὺ ἀνάγονται στὴν ἑλλ. γλῶσσα διατηροῦν τὴν περίφραση ἢ τὴ σύνθεση τῶν προσηγ. καὶ στοὺς τοπωνυμικοὺς τύπους.

β) Σὲ περίπτωση ὅμως σύνθετων ἢ περιφραστικῶν οἰκωνυμίων ποὺ ἀνάγονται σὲ ξένες γλῶσσες, δὲν μπορούμε πάντοτε νὰ χαράξουμε μιὰ αὐστηρὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ σύνθετων καὶ περιφραστικῶν οἰκωνυμίων. Καὶ τοῦτο γιὰ τὰ οἰκωνύμια, ποὺ ἀνάγονται σὲ περιφράσεις προσηγ. στὶς ξένες γλῶσσες, ἐμφανίζονται ὡς σύνθετα στὰ σημερινὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων: π.χ. τὰ ἄλβ. προελεύσεως οἰκωνύμια: *Βαρλάμι*: < *vaɾt*, -i + προσωπ. *Λιάμης*, *Μπαρκμάδι*: < *baɾk*, -u + *madh(i)* κλπ. Ἰδιαίτερα αὐτὴ ἡ «σύνθεση» συναντιέται σὲ σλαβ. ἀρχῆς οἰκων. μὲ α' μέρος μιὰ πρόθεση/πρόθημα: π.χ. *vo-*: *Βασταβέτσι*, *za-*: *Ζαβράτσι*, *Ζάβροχο*, *Ζαγόριτσα*, *Ζάλογγο* κλπ.

Αὐτὸ συμβαίνει γιὰ τὰ δύο μέρη τῆς ἀρχικῆς περιφράσεως δὲν γίνονταν αἰσθητὰ ὡς ξεχωριστὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τοὺς ἑλληνόφωνους ποὺ χρησιμοποίησαν τὰ οἰκωνύμια. Γι' αὐτὸ «συντίθενται» καὶ συναποτελοῦν μιὰ λέξη, ἀφοῦ οἱ χρήστες τους δὲν εἶχαν συνείδηση καὶ τοῦ σημασιολογικοῦ τους περιεχομένου.

Ἐξαίρεση ἀπὸ αὐτὴ τὴ «σύνθεση» ἀποτελοῦν τὰ ἄλβ. ἀρχῆς οἰκων. Ἰλιζότ Τσιφλίκι καὶ Σούλι Ντίνου γιὰ τὸ ἕνα μέρος τῶν περιφραστικῶν αὐτῶν οἰκωνυμίων (ἢ λ. *τσιφλίκι* καὶ τὸ προσωπ. *Ντίνος*) εἶναι γιὰ τοὺς ἑλληνόφωνους χρήστες γνωστὰ καὶ οἰκεία ὡς αὐτόνομα λεξιλογικὰ στοιχεῖα.

γ) Στὰ περιφραστικά καὶ τὰ σύνθετα οἰκωνύμια ἑλληνικῆς ἀρχῆς ὡς β' μέρος τῆς περιφράσεως ἢ ὡς β' συνθετικὸ χρησιμοποιεῖται συνήθως λ. ποὺ ἔχει τὴ σημασία «τόπος ἐγκατάστασης, χωριό»: Ἰλποχώρι (2x), *Βλαχάτανο*, *Γαῖδοροχώρι*, Ἰλευθεροχώρι, *Καλοχώρι*, *Νέα Κατούνα*, *Νεοχώρι*, *Νεοχωρόπουλο*, *Παλιοσέλι*, *Παλιοχώρι* (2x): 12 οἰκωνύμια, καθὼς καὶ λέξεις οἱ ὁποῖες ὡς προσηγ. ἀποτελοῦν γεωγραφικοὺς ὄρους ἢ ἀπλώνουν εἶδη τοῦ φυσικοῦ κόσμου: *Κακόλακκος*, *Κοκκινόχωμα*, *Κουρουνοράχη*, *Κρουνέρι*, *Μαυροβούνι*, *Μαυρονόρος*, *Μελισσόπετρα*, *Μεσοβούνι* (8 οἰκωνύμια).

Ἡ παράθεση τῶν περιφραστικῶν καὶ σύνθετων οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων ποὺ ἀκολουθεῖ, γίνεται μὲ βάση τὴν ἐμφάνιση τῶν οἰκωνυμίων καὶ ὄχι τὴν ἀρχικὴ μορφή τῶν λέξεων στὶς ὁποῖες ἀνάγονται:

Περιφραστικά:

— Ἑλληνικά: Ἰγιος Μηνάς, Νέα Κατούνα.

— Ἀλβανικά: Ἰλιζότ-Τσιφλίκι, Σούλι-Ντίνου.

Σύνθετα:

— Ἑλληνικά: *Αλποχώρι* (2x), *Βλαχάτανο*, *Γαΐδουροχώρι*, *Ἐλευθεροχώρι*, *Κακόλακκος*, *Καλοχώρι*, *Κοκκινόχωμα*, *Κοντοβράκι*, *Κουρουνοράχη*, *Κρουνέρι*, *Μαυροβούνι*, *Μαυρονόρος*, *Μελισσόπετρα*, *Μεσοβούνι*, *Μονοδέντρι*, *Νεοκαισάρεια*, *Νεοχώρι*, *Νεοχωρόπουλο*, *Παλιοσέλι*, *Παλιοχώρι* (2x).

- με τὴν πρόθ. **παρα-** : *Παρακάλαμος*.

— Σλαβικά: *Τσαραπλανά*.

- με τὶς προθ.: **bezъ-** : *Μπεζντούνι*.
- do-** : *Δοβλά*.
- o-** : *Ἵοσανίτσα*.
- podъ-** : *Πογδορά*.
- prě-** : *Πράδαλα*.
- pro-** : *Πράμαντα*, *Προσβάλα*, *Προσγόλι*.
- vo-** : *Βασταβέτσι*, *Βίτσικό*.
- za-** : *Ζαβράτσι*, *Ζάβροχο*, *Ζαγόριανη*, *Ζαγόριτσα*, *Ζάλογγο*, *Ζαραβίνα*.

— Ἄρομουνικά: *Λεπάδι*.

— Ἀλβανικά: *Βαρλάμι*, *Βαρμπόμπα*, *Γκρισιμπάνι*, *Διμοκόρι*, *Διπαλίτσα*, *Δομολεσιά*, *Δριμάδες* (?), *Μπαρκμάδι*, *Μπλεθούκι*, *Μποτσιφάρι*, *Μπουρλέσα*.

- με τὸ μόριο **pa-** : *Πάπιγκο*.

— Τσερκικά: *Κουσμερά*.

Θεωρούμενα ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν μορφολογικῶν στοιχείων τους τὰ σύνθετα / περιφραστικά οἰκωνύμια παρουσιάζουν τοὺς ἑξῆς τύπους:

1. **Ἐπίθ. + οὐσ.:** *Ἐλευθεροχώρι*, *Κακόλακκος*, *Καλοχώρι*, *Κοκκινόχωμα*, *Κοντοβράκι*, *Κρουνέρι*, *Μαυροβούνι*, *Μαυρονόρος*, *Μεσοβούνι*, *Μονοδέντρι*, *Νεοχώρι*, *Νεοχωρόπουλο*, *Παλιοσέλι*, *Παλιοχώρι* (2x).

2. **Οὐσ. + ἐπίθ.:** *Δριμάδες*, *Μπαρκμάδι*.

- 3α. **Οὐσ. + οὐσ.** (τὸ α' οὐσ. ὡς προσδιορισμὸς τοῦ β'): Ἄλποχώρι (2x), Βλαχάτανο, Γαϊδουροχώρι, Κουρουνοράχη, Μελισσόπετρα / Τσαραπλανὰ / Γκρισμπάνι / Κουσμερά.
- 3β. **Οὐσ. + οὐσ.** (τὸ β' οὐσ. ὡς προσδιορισμὸς τοῦ α'): Δομολεσιά, Μπλεθούκι, Μπουρλέσα (?).
4. **Οὐσ. + προσωπ.:** Βαρλάμι, Βαρμπόμπα, Σούλι Ντίνου.
5. **Προσωπ. + οὐσ.:** Ἄλιζὸτ Τσιφλίκι, Μποτσιφάρι.
6. **Ἐπίθ. + τοπν.:** Νέα Κατούνα, Νεοκαισάρεια.
7. **Ἐπίθ. + προσωπ.:** Ἅγιος Μηνάς.
8. **Πρόθεση/πρόθημα + προσηγ.:** Παρακάλαμος / Βασταβέτσι, Δοβλά, Ζαβράτσι, Ζάβροχο, Ζαγόριανη, Ζαγόριτσα, Ζάλογγο, Ζαράβινα, Μπεξντούνι, Ὄστανίτσα, Πογδορά, Πράδαλα, Πράμαντα, Προσβάλα, Προσγόλι / Λεπάδι / Πάπιγκο.
9. **Ἀριθμητικὸ + οὐσ.:** Διμοκὸρι, Διπαλίτσα.

5. ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ γίνεται προσπάθεια νὰ ἀποδοθοῦν τὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, μὲ βάση τὰ γλωσσικὰ δεδομένα ποὺ παρουσιάζουν, σὲ λαοὺς ἢ φύλα ποὺ κατὰ καιροὺς μὲ ἐπιδρομὲς, ἐγκαταστάσεις, μὲ πολιτιστικὴ ἢ οἰκονομικὴ ἐπίδραση κλπ., συντέλεσαν στὴ δημιουργία τους. Γι' αὐτὴν ὅμως τὴν ἐθνολογικὴ ταξινόμηση πρέπει νὰ τεθοῦν ὀρισμένες ἀρχές μὲ βάση τίς ὁποῖες θὰ γίνεῖ ἡ ἐθνολογικὴ κατανομὴ τῶν οἰκωνυμίων.

Ὡς ἐλληνικὲς ὀνοματοθεσίαι θεωροῦνται τὰ οἰκωνύμια τὰ ὁποῖα ἀνάγονται:

1. Σὲ ἐλλ. προσηγ. (τῆς κοινῆς ΝΕ ἢ τῶν Ἑπειρωτ. ἰδιωμάτων), γνήσια ἢ δάνεια: π.χ. Ἀνατολή, Ἀνήλιο, Ἀσφάκα κλπ. / Δερβένι (< δερβένι, τὸ < τουρκ. *dervent*), Λίπα (< λίπα, ἢ < σλαβ. *lipa*) κλπ.

2. Σὲ ἐλλ. παραγωγές ἀπὸ ἐλλ. προσηγ. (γνήσια ἢ δάνεια) μὲ τὴ βοήθεια ἐλλ. παραγωγικῶν καταλήξεων. π.χ. Βαγενίτι, Γερακάρι κλπ.

3. Σὲ ἐλλ. ἀρχῆς προσωπ. + ἐλλ. κατάλ. (γνήσια ἢ δάνεια), ὅπως π.χ.: Κεράσοβο, Κωστίτσι, Μέτσοβο κλπ.

4. Σὲ ξένης ἀρχῆς προσωπ. + ἐλλ. κατάλ. (γνήσια ἢ δάνεια), ὅπως π.χ.: Μουζακαῖοι, Μπαουσιοί κλπ. Ἐδῶ πρέπει νὰ διευκρινισθεῖ πὼς τὸ ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς προσωπ. δὲν πρέπει νὰ ἀνάγεται στὴν ἴδια γλώσσα ἀπὸ ἧς καὶ ἡ δάνεια κατάλ. τῆς ἐλληνικῆς. Ἐτσι π.χ. τὸ οἰκωνύμιον Μιλίχοβο ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Milich* καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ.-κτητικὴ κατάλ. -ονο (ἀπὸ τὴν ὁποῖα καὶ ἡ δάνεια κατάλ. -οβο τῆς ἐλληνικῆς) δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἐλλ. ὀνοματοθεσία, ἀλλὰ σλαβικὴ. Ἀντίθετα τὸ οἰκωνύμιον Ἀρμάτοβο ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ λατινικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς προσωπ. Ἀρμάτος (< λατ. *armatus*) + τὴν ἐλλ. δάνεια κατάλ. -οβο (καὶ ὄχι τὴ σλαβ. -ονο) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἐλλ. ὀνοματοθεσία, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρξε παράλληλος δανεισμός τῆς σλαβ. κατάλ. -ονο καὶ στὴ λατινικὴ.

5. Σὲ τοπν. (ἐλλ. ἢ ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς) + ἐλλ. (γνήσια ἢ δάνεια) κατάλ., ὅπως π.χ. Γρανιτσοπούλα, Νεοχωρόπουλο, Τοσκεσάκι κλπ. Καὶ ἐδῶ ἰσχύει ὁ περιορισμός τῆς προηγούμενης περιπτώσεως, δηλ. ἐὰν τὸ τοπν. εἶναι ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς, τὸ οἰκωνύμιον ποὺ σχη-

ματίζεται με δάνεια κατάλ. τῆς ἑλλ., ἢ κατάλ. αὐτὴ νὰ μὴν ἀνάγεται ἐτυμολογικὰ στὴν ἴδια γλῶσσα στὴν ὁποία ἀνάγεται τὸ ἀρχικὸ τοπωνύμιο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς παραπάνω περιπτώσεις, πρέπει νὰ δοθοῦν ὀρισμένες διευκρινίσεις γιὰ τὴν κατάταξη τῶν περιφραστικῶν καὶ τῶν σύνθετων οἰκωνυμίων:

6. Τὰ περιφραστικὰ καὶ τὰ σύνθετα οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ, ἐφόσον παρουσιάζουν περίφραση ἢ σύνθεση τῶν ὁποίων καὶ τὰ δύο μέρη τῆς περίφρασης ἢ τῆς σύνθεσης ἀνάγονται σὲ προσηγ. (γνήσια ἢ δάνεια) ποὺ ἀνήκουν στὴν ἴδια γλῶσσα, θεωροῦνται ὀνοματοθεσίες τῶν φορέων αὐτῶν τῶν γλωσσῶν. Ἔτσι π.χ. τὰ τοπν. Ἀλποχώρι (< ἄλουπou + χωριό), Παλιοσέλι (< παλαιός + σελιό, τὸ [< σλαβ. *selo*]) πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἑλλ. ὀνοματοθεσίες. Ἐπίσης τὸ τοπν. Πράδαλα (< σλαβ. προθ. *prě* + σλαβ. οὐσ. *děľь*) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σλαβ. ὀνοματοθεσία κλπ.

7. Μερικὰ περιφραστικὰ οἰκωνύμια ποὺ ἔχουν ὡς α' μέρος περίφρασης σύνθετο τοπν. (ἀπὸ σύνθετο προσηγ.) καὶ ὡς β' μέρος, ὡς προσδιοριστικὸ, προσωπ. ἢ τοπν., ὅπως π.χ. Ἀλποχώρι Μπότσαρη / Ἀλποχώρι Δωδώνης, Παλιοχώρι Μπότσαρη / Παλιοχώρι Σιράκου κλπ. θεωροῦνται ὡς ἑλληνόθετα, μολονότι τὰ προσδιοριστικὰ (τὰ β' μέρη τῆς περίφρασης) ἀνάγονται ἐτυμολογικὰ σὲ ξένες γλῶσσες.

Ὡς ξένες ὀνοματοθεσίες θεωροῦνται τὰ οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ ξένα προσηγ. ἢ προσωπ.¹ μὲ τὴ βοήθεια ἢ χωρὶς τὴ βοήθεια ξένων καταλήξεων, ὁπλ. μὲ γλωσσικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀνάγονται σὲ ξένες

1. Μὲ τὶς παραπάνω μεθοδολογικὲς ἀρχές, συμμορφώνονται κατ' ἀνάγκην καὶ τὰ κυριώτατα οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ προσωπ. χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων, ἀφοῦ ἡ ξένη ἐτυμολογικὴ προέλευση τοῦ προσωπ. δὲν προϋποθέτει κατ' ἀνάγκην καὶ τὴν ἐθνολογικὴ καταγωγή τοῦ φορέα του. Ἡ συμμόρφωση αὐτῆς τῆς κατηγορίας τῶν οἰκωνυμίων στὶς παραπάνω ἀρχές γίνεται μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι τὸ ξένο προσωπ. μὲ τὸ ὁποῖο ὀνόμασε κάποιος τὸν ἑαυτό του ἢ ὀνομάστηκε ἀπὸ ἄλλους, ἀρχικὰ τουλάχιστον, εἶχε ἓνα σαφὲς σημασιολογικὸ περιεχόμενο. Καὶ αὐτὸ δὲν μπορούσε νὰ γίνει παρὰ μόνο ἀπὸ φορέα τῆς γλῶσσας στὴν ὁποία ἀνήκει ἐτυμολογικὰ τὸ προσωπωνύμιο. Ἔτσι π.χ. τὰ οἰκωνύμια *Ράικο*, τὸ καὶ *Βάρδα*, ἢ ποὺ ἀνάγονται στὸ σλαβ. ἀρχῆς προσωπ. *Rajko* καὶ στὸ ἄλβ. ἀρχῆς *Βάρδας*: < ἄλβ. ἐπίθ. *bardhë* (*i, e*) δὲν ὑποδηλώνουν καὶ τὴ σλαβ. ἢ ἄλβ. ἀντίστοιχα ἐθνολογικὴ καταγωγή τῶν φορέων τους, ἀπὸ τὰ προσωπ. τῶν ὁποίων δημιουργήθηκαν τὰ οἰκωνύμια. Ὅπωςδήποτε ὁμως ἀρχικὰ ὀνόμασε κάποιος τὸν ἑαυτό του ἢ ὀνομάστηκε ἀπὸ ἄλλους ὡς *Ράικος* ἢ *Βάρδας* ἀπὸ φορέα τῆς σλαβ. ἢ τῆς ἄλβ. ἀντίστοιχα, ὁ ὁποῖος κατανοοῦσε τὴ σημασία τῶν λ. μὲ τὶς ὁποῖες χαρακτηρίζε τὸν *Ράικο* καὶ τὸν *Βάρδα*.

γλῶσσες, με βάση τις ιδιομορφίες και τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὁποίων δημιουργήθηκαν τὰ οἰκωνύμια.

Με τὴν εὐκαιρία τοῦ τοπν. Μπάφρα τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζεται ὡς «τουρκόθετο» πρέπει νὰ σημειώσουμε τὰ ἀκόλουθα: Εἶναι σαφές πῶς ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ παραπάνω οἰκωνυμίου εἶναι συμβατικὸς ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ πῶς τὸ οἰκωνύμιο δημιουργήθηκε σχετικὰ πρόσφατα καὶ κάτω ἀπὸ γνωστὲς ἱστορικές συνθῆκες, καθὼς μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922 οἱ πρόσφυγες τῆς μικρασιατικῆς Μπάφρας πού ἐγκαταστάθηκαν στὴν περιοχὴ μετέφεραν καὶ τὸ ὄνομα τῆς παλιᾶς τους πατρίδας στὸ νέο τόπο ἐγκατάστασης. Ὡς ἐκ τούτου τὸ πρᾶγματι «τουρκόθετο» οἰκωνύμιο ἦταν τὸ τοπν. τῆς Μ. Ἀσίας.

Ὡστόσο ὁ ἴδιος τρόπος σχηματισμοῦ τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ (μεταφορὰ οἰκωνυμίων μετὰ τὴ μετακίνηση ὁμάδων ἀνθρώπων) μπορεῖ νὰ ἰσχύει καὶ γιὰ ἄλλα οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων. Ἡ δημιουργία ὁμως μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπο μερικῶν οἰκωνυμίων δὲν μπορεῖ νὰ πιστοποιηθεῖ, ἀφοῦ αὐτὲς οἱ ὀνοματοθεσίαι ἀνάγονται σὲ παλαιότερες ἐποχὲς γιὰ τίς ὁποῖες ἡ ἱστορία σιωπᾷ καὶ οἱ σχετικὲς παραδόσεις πού ἐπιζοῦν, πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν μετὰ ἐπιφύλαξη. Μόνο μερικὲς ἐνδείξεις ὑπάρχουν γι' αὐτὸν τὸν τρόπο ὀνοματοθεσίας, ὅπως κοινοὶ πολιοῦχοι, κοινὲς γιορτὲς καὶ πανηγύρια, ὅμοια οἰκογενειακὰ ὀνόματα κλπ., καὶ φυσικὰ ἴδιο ἢ παραπλήσιο οἰκωνύμιο.

Με ὅσα ἀναφέρθηκαν παραπάνω νομίζω πῶς εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἐτυμολογικὴ προέλευση τῶν οἰκωνυμίων δὲν συμφωνεῖ πάντα μετὰ τὴν ἐθνολογικὴ κατανομὴ καὶ τὴν ἀπόδοσή τους στὸν τάδε ἢ τὸ δεῖνα λαὸ ἢ φύλο.

Με βάση τίς μεθοδολογικὲς ἀρχὲς καὶ τίς σχετικὲς ἐπιφυλάξεις πού διατυπώθηκαν, τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων κατατάσσονται μετὰ τὴν ὀνοματοθέτες τους σὲ ἑλληνόθετα, σλαβόθετα κλπ. μετὰ τὴν σειρά τῆς ἐμφάνισης τῶν λαῶν στὸ προσκήνιο τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας (βλ. καὶ χάρτες ἀριθμ. 4, 5, 6, 7, 8).

Ἐπειδὴ ὡστόσο σὲ πολλὰ οἰκωνύμια ὑπάρχει ἄλλοτε σὲ μεγαλύτερο καὶ ἄλλοτε σὲ μικρότερο βαθμὸ ἢ πιθανότητα ἐτυμολογικῆς ἀναγωγῆς τους σὲ περισσότερες τῆς μιᾶς γλῶσσες στὴν ἐθνολογικὴ κατάταξη ὑπάρχει ἡ ἐνδειξη (?) γιὰ νὰ δηλωθεῖ αὐτὴ ἢ δυνατότητα διπλῆς ἐτυμολόγησής καὶ τῆς διπλῆς ἀναγωγῆς σὲ ὀνοματοθέτες διαφόρων λαῶν ἢ φύλων. Στους σχετικὸς χάρτες αὐτὴ ἢ διπλὴ ἀναγωγή δηλώνεται μετὰ διαφορετικὸ χρωματισμό.

5.1. Έλληνόθετα

Άγιος Μηνάς, Άλποχώρι (Δωδώνης), Άλποχώρι Μπότσαρη, Άνατολή, Άνήλιο, Άρμάτοβο, Άσφάκα, Βαγενίτι, Βαριάδες, Βασαίικα, Βατατάδες, Βλαχάτανο, Βοβούσα, Βοστίνα, Βουλιάστá, Βροντισμένη, Γαβρισιοί, Γαΐδουροχώρι, Γαν(ν)αδ(ε)ιό, Γερακάρι, Γεωργάνοι, Γορίτσα (?), Γουλάς, Γραμμένο, Γρανίτσα, Γρανιτσοπούλα, Γρεβενίτι, Δελβινάκι, Δερβένι, Δραμεσιοί, Δριμάδες (?), Έλευθεροχώρι, Ζίτσα, Ίερομνήμη, Καβαλάρι, Καβάσιλα (?), Κακόλακκος, Κακουσιοί (?), Καλοχώρι, Καμινιά, Καπέσοβο, Καρδαμίτσια, Νέα Κατούνα, Κατσικά, Κεράσοβο (3x), Κλαζιάδες (?), Κοκκινόχωμα, Κομματάκια, Κοντοβράκι, Κορδολία, Κουκλιοί, Κουκούλι, Κουρουνοράχη, Κουτρουλάδα /-ες, Κουτσολιό, Κρουνέρι, Κρυφοβός (?), Κωντινοί, Κωστίτσι, Λαγότορας, Λιάπη, Λίθινο, Λίπα, Λογγιώτισσα, Μαζαράκι (?), Μανα(σ)σή, Μασσούκι, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Μαυρόπουλο, Μελιγκοί, Μελίτσι, Μελισσόπετρα, Μεσαριά, Μεσοβούνι, Μέτσοβο, Μιχαλίτσι, Μολιβαδιά, Μονοδέντρι, Μουγκλιοί, Μουζακαϊοί, Μούλες (?), Μουρκιοί, Μπαουσιοί, Μπάρτζι, Μπεζντουνόπουλο, Μποτζαράς, Νεγάδες, Νεγράδες, Νεοκαισάρεια, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Πάδες, Παλιοσέλι, Παλιοχώρι (Μπότσαρη), Παλιοχώρι (Σιράκου), Παρακάλαμος, Πάτερο, Πέραμα, Περίβλεπτος, Πέτρα, Πρωτόπαπα, Ραφταναϊοί, Ριζό, Ρομανό(ς), Ρουψιά, Σεριζιανά, Σκαμνέλι, Σουλόπουλο, Σταυράκι, Τζόρα, Τοσκεσάκι, Τσεπέλοβο, Τσιφλικόπουλο, Φιτόκο, Φλαμπουράρι, Φορτώσι, Φούρκα (?), Φραγκάδες, Χιονιάδες, Χουλιαράδες, Χρυσόδουλη.

5.2. Σλαβόθετα

Αραχοβίτσα, Άρδομίστα, Άρδοση, Βάλτιστα, Βαλτσόρα (?), Βασταβέτσι, Βελτσίστα, Βεντερίκος, Βερνίκο, Βίσανη, Βίτσα, Βιτσικό, Βομπλό, Βουδίβιστα, Βούρμπιανη, Βουτονόσι, Βράβορη, Βράνιστα, Βρίστοβο, Βροδό, Βρουσίνα, Γαρδίκι, Γιάνιστα, Γκολεμή, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Γλίζιανη, Γοβριτσά, Γοργιάνιστα, Γορίτσα (?), Γράσδανη, Γρατσανά, Δέλινο, Δερβεντίστα (?), Δερβίζιανα, Δοβλά, Δολιανά, Δόλιανη, Δολό, Δουβίζδανα, Δραγάρι, Δραγοβέτσι, Δραγομή, Δραγοψά, Έλεσνα, Ζαβράτσι, Ζάβροχο, Ζαγόριανη, Ζαγόριτσα, Ζάλογγο, Ζαράβινα, Ζαραβούτσι, Ζελίστα, Ζέλιστα, Ζέλοβα, Ζόριανη, Ζόριστα, Ίσβορος, Καλοτά, Κάντσικο, Καρίτσα, Καστάνιανη, Κλαζιάδες (?), Κοβίλιανη, Κόνιτσα, Κόνιτσακα, Κοπάνη, Κόπρα, Κορίτιανη, Κοσοβίτσα,

Κοσόλιανη, Κοστανιανη, Κοτόρτσι, Κουρτίνιστα, Κουτσούφλιανη, Κρετσούνιστα, Κρυφοβός (?), Λάζινα, Λεβίκιστα, Λεσιανά, Λεσινίτσα, Λεσκάτσι, Λιασκοβέτσι, Λιβιάχοβο, Λιγοψά, Λιτονιάβιστα, Λοζέτσι, Λοζιανά, Λούτζινο, Λούψικο, Μακρίνο, Μέβγεζδα, Μιλίχοβο, Μοκοβίνα, Μόλιστα (?), Μοσπίνα, Μουσιοτίτσα, Μπεζάνι, Μπεζντούνι, Μπέροκο, Μπεσιτιά, Μπλίζγιανη, Μπογοντσικό, Μποζανίκο, Μπουράτσα (?), Μπουρλέσα (?), Μπουχόρι, Μπράγια (?), Μπραντουβάρι, Μπριάζα (?), Μπρι(γι)άνιστα, Νίστορα, Ντέντσικο, Ντοβρά, Ντομπρίνοβο, Ντόμπρο, Ντρεστενίκο, Όστανίτσα, Παϊτ(δ)ουνιά, Πεκλάρι, Πεστά, Πετσάλη /-ι, Πιροβίτσα, Πιρσόγιανη, Πλάβαλη, Πλέσια ή/τά, Πογδορά, Πογδόριανη, Πολιτσά, Πράδαλα, Πράμαντα, Προσβάλα, Προσγόλι, Ραβένια (3x), Ραδοβίτσι, Ραδοτόβι, Ράικο, Ραψίστα (2x), Ριάχοβο, Σανοβό, Σαντοβίτσα, Σέλτση, Σέλτσιανα, Σενίκο, Σερβιανά, Σιούτιστα (?), Σιράκο, Σιστρούνι, Σκλίβανη, Σκλουῦπος (?), Σουδενά (2x), Σταρίτσανη, Στολοβό, Στρατίνιστα, Στράτσιανη, Στριγκανέτσι, Στρούνι, Τεριάχι, Τέροβο, Τύρνοβο, Τσαραπλανά, Τσαρκοβίστα, Τσερκοβίστα, Τσέργιανη, Τσερίτσανα, Τσερνέσι, Φράστανα, Φραστανά, Χουσοβίτσα, Ψίνα.

5.3. Άρομουνόθετα

Άρίνιστα, Άρμπορέσι, Βαλτσόρα (?), Βραδέτο, Θεριακίσι (?), Καλαρίτες, Κιάρε, Λεπάδι, Μανολιάσα, Μέρου, Μετζιτιές, Μίντσου, Μπαϊάσα, Μπριάζα (?), Σοποτσέλι, Τσερβάρι, Φούρκα (?).

5.4. Άλβανόθετα

Άλιζότ Τσαλίτι, Άρτσίστα, Βαδίστρα, Βάνιστα, Βάξια, Βάρβεση, Βάρδα, Βαφλάμι, Βαρμπόμπα, Γκουβέρι, Γκούρα, Γκρισμπάνι, Γότιστα, Δεμάτι, Δερβεντίστα (?), Διμοκόρι, Διπαλίτσα, Δομολεσιά, Δριμάδες (?), Ζέρομα, Θεριακίσι (?), Κακουσιοί (?), Καλέντζι, Κολονιάτι, Κουκλέσι, Κούρεντα, Κούτσι, Κράψη, Λάβδανη, Λάιστα, Λάλιζα, Λαχανόκαστρο, Λαψίστα, Λιγκιάδες, Λιόκο, Λοχάνιστα, Μαζαράκι (?), Μάζι (2x), Μάζια, Μέγκουλη, Μόλιστα (?), Μόσιορη, Μοῦλες (?), Μπάγια, Μπαρχμάδι, Μπλεθούκι, Μποτσιφάρι, Μπούλτση, Μπουράτσα (?), Μπουρλέσα (?), Μπουρ(ν)τάρι, Μπράγια (?), Ντίσπερη, Πάπιγκο, Περάτη, Πλικάτι, Ποντικάτι, Πρέβεζα, Ρεπετίστα, Ρουμπάτες, Σιούτιστα (?), Σκλουῦπος (?), Σούλι-Ντίνου, Τζοντίλα (2x), Τόσκεσι, Χίνκα.

5.5. Τουρκόθετα

Καβάσιλα (?), Κουσμερά, Μπάφρα.

6. ΕΙΔΟΛΟΓΙΚΗ-ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

Ἡ εἰδολογικὴ-σημασιολογικὴ κατάταξη τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων γίνεται μὲ βάση τὸ εἶδος ἢ τὴ σημασιολογικὴ φόρτιση τῶν ἀρχικῶν λέξεων ποὺ συντέλεσαν στὴ δημιουργία τους. Ὡς ἐκ τούτου ἡ κατάταξη αὐτὴ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν κατάσταση ποὺ παρουσιάζει ὁ τόπος ποὺ ὀνομάζεται μὲ τὸ σχετικὸ τοπωνύμιον. Ἔτσι π.χ. τὰ τοπων. Γκούρα, Ἰσβορος, Κρουνέρι κλπ. κατατάσσονται στὰ ὑδρωνύμια, μολονότι, πιθανῶς, ἀναφέρονται σὲ περιοχὲς, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν ἴχνος νεροῦ κοκ. Μὲ βάση τὰ παραπάνω, τὰ οἰκωνύμια κατατάσσονται στὶς ἀκόλουθες κατηγορίες μὲ βάση τὶς ἀρχικὲς λέξεις οἱ ὁποῖες δηλώνουν:

1. Ἐκκλησίες, εἰκονίσματα, ὀνόματα ἁγίων κλπ. (ἁγιωνύμια).
2. Προσωπωνύμια: βαφτ., ἐπών., παρων. κλπ. (κυριωνύμια).
3. Γεωγραφικοὺς ὄρους, ἐδαφολογικὴ διαμόρφωση, σύσταση τοῦ ἐδάφους, ὑλικά τοῦ φυσικοῦ κόσμου κλπ. (ἐδαφωνύμια).
4. Ζῶα (ζωωνύμια).
5. Φυτὰ, καρποὺς (φυτωνύμια).
6. Ὑπαρξὴ νεροῦ (υδρωνύμια).
7. Καιρικὰ φαινόμενα, κλιματολογικὲς συνθῆκες.
8. Ἐγκαταστάσεις ἢ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου (χωριό, κάστρο, μύλος, γέφυρα κλπ.) ἢ γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς δραστηριότητες (σάβανη, ἀγρός, ἐκχέρσωση κλπ.). Τὰ οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἐπὶ προσηγ. μὲ τὶς παραπάνω σημασίες θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ χαρακτηρίσουμε ὡς κατεξοχὴν «ἱστορικά».
9. Ἐννοιες ποὺ μένουν ἔξω ἀπὸ τὶς παραπάνω σημασιολογικὲς κατηγορίες (διάφορα).

Πρόβλημα δημιουργεῖ ἡ κατάταξη ὀρισμένων περιφραστικῶν ἢ σύνθετων οἰκωνυμίων, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε κατατάσσονται μὲ βάση τὴ σημασία τοῦ προσδιοριζομένου μέρους τῆς σύνθεσης ἢ τῆς περιφράσης: π.χ. Παλιοχώρι, Νεοχώρι κλπ. (ποὺ ταξινομοῦνται στὴν κατηγορία 8: ἐγκαταστάσεις κλπ.) καὶ ἄλλοτε μὲ βάση τὴ σημασία τοῦ προσηγ. ποὺ προσδιορίζει τὸ α' ἢ τὸ β' μέρος τῆς σύνθεσης ἢ τῆς περιφράσης: π.χ.

Ἄλποχώρι, Κουρουνοράχη κλπ. (στήν κατηγορία 5: ζωννύμα), Μπλεθούκι (στήν ἴδια κατηγορία).

Πρόβλημα δημιουργεῖ ἐπίσης ἡ κατάταξη τῶν οἰκωνυμίων πού προέρχονται ἀπό ἐθνικά, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων σχηματίζονται μέ τή σλαβ. κατάλ. *-jane*. Τὰ τοπν. αὐτά, μολονότι σχηματίζονται ἀπό ἐθνικά, ὡστόσο ἀνάγονται σέ τοπν., τὰ ὁποῖα ἀνάγονται σέ κάποιο προσηγ., φορέα συγκεκριμένης σημασίας. Ἔτσι π.χ. τὸ τοπν. *Βούρμπιανη* ἀνάγεται ἄμεσα σὸ ἐθνικὸ **Vьrbjane* «ὁ κάτοικος ἐνὸς τόπου μέ τὸ ὄνομα *Vьrba*», τοπν. τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *vьrba* «ἰτιά». Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἂν πρέπει τὸ τοπν. *Βούρμπιανη* νὰ καταταγεῖ σὲ ξεχωριστὴ κατηγορία τοπν. πού προέρχονται ἀπὸ ἐθνικά ἢ στὰ φυτωνύμια. Μολονότι ἡ γένεση τοῦ τοπν. ἀνάγεται ἀμεσότερα σὸ ἐθνικὸ, ἐν τούτοις πιστεύω πὼς ἡ θέση τοῦ ἀπὸ ἐθνικὸ προερχόμενου τοπν. εἶναι στή σημασιολογικὴ κατηγορία τοῦ προσηγορικοῦ ἀπὸ τὸ ὁποῖο σχηματίζεται τὸ τοπν., δηλ. σὸ προκείμενο στήν κατηγορία τῶν φυτωνυμίων, ἀφοῦ τὰ ἐθνικά εἶναι μιὰ γραμματικὴ καὶ ὄχι σημασιολογικὴ κατηγορία. Τὸ ἴδιο θὰ μπορούσε ἐν μέρει νὰ ὑποστηριχθεῖ καὶ γιὰ τὰ κυριωνύμια τοπωνύμια. Ἐπειδὴ ὡστόσο τὰ προσωπ. τίς περισσότερες φορές προέρχονται κατευθεῖαν ἀπὸ ἄλλα προσωπ. ἢ προσηγ. πού δηλώνουν ψυχικά, σωματικά κλπ. χαρακτηριστικά τῶν φορέων τους, γι' αὐτὸ διαστέλλονται σὲ ξεχωριστὴ κατηγορία κυριωνυμίων.

Σύμφωνα λοιπὸν μέ τὰ παραπάνω, τὸ τοπν. *Βούρμπιανη* κατατάσσεται στὰ φυτωνύμια, τὸ *Κοσόλιανη*, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κατάταξή του στὰ κυριωνύμια, εἶναι δυνατὸ νὰ καταγεῖ στὰ ἐδαφωνύμια (< *kosa* «λωρίδα γῆς») ἢ στὰ ζωννύμια (< *kosъ* «κότσυφας») κοκ.

1. Ἀγιωνύμια

Ἅγιος Μηνάς, Φιτόκο.

2. Κυριωνύμια

Ἄλιζότ Τσιφλίκι, Ἄρδομίστα (< σλαβ. **Ordomъ*), Ἄρδοση (< σλοβ. *Radoša*), Ἄρμάτοβο (< Ἄρμᾶτος + -οβο [< -ονο]), Βάρβεση (? < Μπράβας [< *bravě*] + -ēsē), Βάρδα (? < Βάρδας < *bardhë*), Βαριάδες, Βαρλάμι, Βαρμπόμπα, Βασαίικα, Βατατάδες, Βελτσίστα (? < *Vьlko/Vьlčo*), Βουδίβιστα (< σλαβ. *Buda*), Βουτονόσι (< **Budnoš*), Βράνιστα (? < σλαβ. *Vran*), Γαβρισιοί, Γερακάρι, Γιάνιστα (< σλαβ. *Jan*), Γκολεμή (< **Γκολεμής* < σλαβ. *golěmъ*), Γκουβέρι, Γκούρα (? <

Γκούρας < ἄλβ. *gurrë*), Γλίζιανη (?), Γοργιάνιστα (< σλαβ. *Gorjan*), Γραμμένο, Γρεβενίτι (?), Δεμάτι, Δραγάρι, Δραγοβέτσι (< σλαβ. *Drag*), Δραγομή (< σλαβ. **Dragomjъ*), Δραγοψά (< σλαβ. *Drago*), Δραμεσι-οί, Δριμάδες (?), Ζόριανη (< σλαβ. *Zorjanъ*), Ζόριστα (< σλαβ. *Zor*), Θεριακίσι (?), Ίερομνήμη, Καβαλάρι, Καβάσιλα, Κακουσιοί, Καλαρίτες¹, Καλέντζι, Καπέσοβο, Καρδαμίτσια, Κατσικά, Κεράσοβο (3x), Κλαζιάδες (?), Κολονιάτι (?), Κοντοβράκι, Κορδολόια, Κοσόλιανη (? < σλαβ. **Kosolъ*), Κουκλέσι, Κουκλιοί, Κουτρουλάδες (?), Κουτσο-λιό, Κρυφοβός (?), Κωντινοί, Κωστίτσι, Λάβδανη (< ἄλβ. *Lavda + -anj*), Λαγάτορας, Λιάπη, Λιβιάχοβο (< σλαβ. *Libëchъ*), Λιόκο, Λιτο-νιάβιστα (< σλαβ. *Litognëv*), Λοχάνιστα (? < ἄλβ. **Llohanj*), Μαζα-ράκι, Μανα(σ)σή, Μανολιάσα, Ματσούκι (?), Μαυρόπουλο, Μέγκου-λη (?), Μελιγκοί, Μετζιτιές, Μέτσοβο (< Μέτζος/Μέτσοσ + -οβο), Μι-λίχοβο (< σλαβ. *Milich*), Μιχαλίτσι, Μίντζου (? < [Θυ]mitsiu), Μόλι-στα (? < σλαβ. *Molo/Mole*), Μουγκλιοί, Μουζακαίοι, Μουρκιοί, Μου-σιοτίτσα (< σλαβ. **Myš-ota*), Μπαουσιοί, Μπαουμάδι (?), Μπάρτζι, Μπέρκό (? < σλαβ. *Berko*), Μπλίζγιανη (?), Μποζανίκο (< σλαβ. *Božan*), Μποτζαράς, Μποτσιφάρι, Μπούλτση, Μπουράτσα (?), Μπουρλέσα, Μπουρ(ν)τάρι, Μπράγια (? < σλαβ. *Braja*), Μπραντου-βάρι (?), Νεγάδες, Νεγράδες, Ντράμπρο (?), Πάτερο, Περάτη, Πετσάλη, ή /-ι, τό, Ποντικάτι, Πρωτόπαπα, Ραδοβίτσι (< σλαβ. *Radonidъ*), Ραδο-τόβι (< σλαβ. *Radota*), Ραϊκο (< σλαβ. *Rajko*), Ραφταναίοι, Ρεπετίστα, Ρουμπάτες, Σαντοβίτσα (?), Σερβιανά (?), Σκαμνέλι, Σούλι-Ντίνου, Στρατίνιστα (< σλαβ. *Stratъnъ*), Στράτσιανη (? < *Strëz[o]*), Τεριάχι (? < *Turĭjak*), Τζόρα (?), Τοσκεσάκι, Τόσκεσι, Τσεπέλοβο, Τσερνέσι, Φλαμπουράρι, Φορτώσι, Φραγκάδες, Χιονιάδες, Χουλιαράδες, Χουσοδουλη.

3. Έδαφωνύμια

Άνατολή, Ανήλιο, Αρίνιστα (?), Βάρδα (?), Βερνίκο (< *vranъ*), Βί-σανη, Βίτσα, Βιτσικό (?), Βρουσίνα, Γοβριτσά, Γορίτσα (?), Γρεβενίτι (?), Δελβινάκι, Δέλινο, Δερβένι, Δερβεντίστα, Διπαλίτσα, Δοβλά, Δο-λιανά, Δόλιανη, Δολό, Ζαβράτσι, Ζάβροχο, Ζαγόριανη, Ζέρμα (?),

1. Τò τοπν. ὀρθότερα σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία, ἀφοῦ ἀνάγεται σὲ ἔθνικὸ *Καλαρίτης/ Călarit* ἀπὸ τοπν. *Καλάρι/Călar*, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Καλάρης/ Calar* < ἄρομ. *călar* «ὁ καβαλάρης».

Κακόλακκος, Κάντσικο (?), Καρίτσα (?), Κιάρε, Κοκκινόχωμα, Κόνιτσα (?), Κορίτιανη, Κοσόλιανη (?), Κουκούλι, Κουρτίνιστα, Κουτρουλάδες (?), Κούτσι, Κράψη, Κρετσούνιστα (?), Κρυφοβός (?), Λαψίστα, Λεβίκιστα, Λεπάδι, Λίθινο, Λούτζινο, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Μεσοβούνι, Μπαρκμάδι (?), Μπάφρα, Μπεζντούνι, Μπεζντουνόπουλο, Μπέρκο (?), Μπεσιτιά, Μπλίζγιανη, Μπογοντσικό, Μπράγια (?), Νίστορα, Ντίσπερη, Πάδες, Παϊδουνιά, Πέραμα, Περίβλεπτος, Πέτρα, Πεστά, Πιρσόγιανη, Πλέσια, τὰ/ή, Πογδορά, Πογδόριανη, Πράδαλα, Πρέβεζα, Προσγόλι, Ραβένια (3x), Ριζό, Ρουψιά, Σενίκο (?), Σιράκο, Σιστρούνι, Σκλοῦπος (?), Στολοβό, Στρούνι, Φούρκα, Χίνκα.

4. Ζωωνύμια

Ἄλποχώρι (2x), Βελτσίστα (?), Βράβορη (?), Βράνιστα (?), Γαΐδουροχώρι, Ζαραβούτσι, Ζέλοβα, Κάντσικο (?), Κοβίλιανη, Κόνιτσα (?), Κόνιτσα, Κοσοβίτσα, Κοσόλιανη, Κουρουνοράχη, Κουτσούφλιανη, Μέβγεσδα, Μελίσσι, Μελισσόπετρα, Μίντζου (?), Μοῦλες (?) Μπλεθούκι, Μπρι(γι)άνιστα, Ραψίστα (2x), Σιουτίστα, Τεριάχι (?), Τσερβάρι.

5. Φυτωνύμια

Ἄραχοβίτσα, Ἄρινίστα (?), Ἄρμπορέσι, Ἄρτσίστα, Ἄσφάκα, Βαδίστρα, Βιτσικό (?), Βούρμπιανη, Βράβορη (?), Βραδέτο, Βράνιστα (?), Βρίστοβο, Γαν(ν)αδ(ε)ιό, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Γορίτσα (?), Γρανίτσα, Γρανιτσοπούλα, Δομολεσιά, Δουβίζδανα, Δριμάδες (?), Ἐλεσνα, Ζάλογγο, Ζελίστα, Ζέλιστα, Θεριακίσι (?), Καστάνιανη (2x), Κλαζιάδες (?), Κόπρα, Κοστάνιανη, Λάλιζα, Λεσιανά, Λεσινίτσα), Λεσκάτσι, Λιασκοβέτσι, Λιγοψά, Λίπα, Λογγιώτισσα, Λοζέτσι, Λοζιανά, Λούψικο, Μέρου, Μηλιά, Μοκοβίνα, Μολιβαδιά, Μόλιστα (?), Μονοδέντρι, Μπουράτσα (?), Μπριάζα, Ντόμπρο (?), Ντρεστενίκο, Παρακάλαμος, Πιροβίτσα, Ριάχοβο, Ρουμανό, Σανοβό, Σενίκο (?), Σκλίβανη, Σουλόπουλο, Τέροβο, Τούρνοβο, Τσαραπλανά, Τσέργιανη, Τσερίτσανα, Φράστανα, Φραστανά, Χρυσοβίτσα, Ψίνα.

6. Ὑδρωνύμια

Βάλτιστα, Βαλτσόρα, Βάνιστα, Βασταβέτσι, Βομπλό, Βουλιάστα,

Βροδό, Γκούρα (?), Ζαραβίνα, Ίσβορος, Κούρεντα, Κρουονέρι, Μακρίνο, Μπάγια, Μπαϊάσα, Μπραντουβάρι (?), Πλάβαλη, Πράμαντα, Προσβάλα, Σοποτσέλι.

7. *Καιρικά φαινόμενα-κλίμα*

Βεντερίκος, Βροντισμένη, Λοχάνιστα (?), Μέγκουλη (?), Σουδενά.

8. *Έγκαταστάσεις-Κτίσματα-Γεωργική/κτηνοτροφική ζωή*

Βάξια, Βάρβεση (?), Βλαχάτανο, Γαρδίκι, Γκρισμπάνι, Γλίζιανη, Γουλάς, Γράσδανη, Γρατσανά, Δερβίζιανα, Διμοκόρι, Έλευθεροχώρι, Ζέρμα (?), Καμινιά, Καρίτσα (?), Κολονιάτι (?), Κομματάκια, Κουσμερά, Κρετσούνιστα (?), Λάζινα, Λάιστα, Λαχανόκαπτρο, Λιγκιάδες, Μάζι (2x), Μάζια, Ματσούκι (?), Μεσαριά, Μόσιορη, Μοσπίνα, Μοϋλες (?), Μπεζάνι, Νέα Κατούνα, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Ντέντσικο, Όστανίτσα, Παλιοσέλι, Παλιοχώρι (2x), Πάπιγκο, Πεκλάρι, Σαντοβίτσα (?), Σέλτση, Σέλτσιανα, Σερβιανά, Σεριζιανά, Σκλουῦπος (?), Σταρίτσιανη, Στροάτσανη, Στριγκανέτσι, Τζοντίλα (2x), Τζόρα (?), Τσαρκοβίστα, Τσερκοβίστα, Τσιφλικόπουλο.

9. *Διάφορα*

Βαγενίτι, Βοστίνα, Γότιστα, Ζίτσα, Καλοχώρι, Κοτόρτσι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

7. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Με βάση την ετυμολόγηση τῶν οἰκωνυμίων καὶ τὶς ἀρχές πού διατυπώθηκαν στὰ κεφάλαια 5 («Ἐθνολογικὴ κατανομὴ τῶν οἰκωνυμίων») καὶ 6 («Εἰδολογικὴ-σημασιολογικὴ κατάταξη τῶν οἰκωνυμίων») καταρτίστηκε ὁ πίνακας 1 (βλ. στή σ. 355) στὸν ὁποῖο διαπιστώνεται τὸ μέγεθος τῆς συμβολῆς τῶν λαῶν ἢ φύλων, πού συντέλεσαν στὴ δημιουργία τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, σὲ συνάρτηση μὲ τὶς διάφορες σημασιολογικὲς ομάδες τῶν προσηγορικῶν στὰ ὁποῖα ἀναγονται τὰ οἰκωνύμια.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν οἰκωνυμίων πού περιλαμβάνει ὁ πίνακας 1 εἶναι μεγαλύτερος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκωνυμικῶν λημμάτων πού ἐξετάζονται στὴν ἐργασία, ἀριθμὸς ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται αὐξημένος ἐξαιτίας τῆς πιθανότητας διαφορετικῶν ετυμολογήσεων ἑνὸς οἰκωνυμίου. Αὐτὸ εἶναι δυνατὸ νὰ ὀδηγήσει ἀφανεῶς σὲ προσηγορικὰ διαφορετικῆς σημασιολογικῆς ομάδας, ἀφετέρου σὲ ὀνοματοθέτες διαφορετικῆς ἐθνικότητας.

Σύμφωνα μὲ τὴν παραπάνω κατάταξη σὲ σύνολο 408 οἰκωνυμίων ἐμφανίζονται ὡς ἐλληνόθετα 124 οἰκωνύμια (ποσοστὸ 30,39%), ὡς σλαβόθετα 189 οἰκωνύμια (ποσ. 46,32%), ὡς ἀρομουνόθετα 18 οἰκωνύμια (ποσ. 4,41%) καὶ ὡς ἀλβανόθετα 74 οἰκωνύμια (ποσ. 18,14%).

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ σύγκριση τῶν παραπάνω ἀριθμῶν καὶ ποσοστῶν μὲ τοὺς ἀντίστοιχους ἀριθμοὺς καὶ ποσοστά:

α) τῶν οἰκωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου, ὅπου, σὲ σύνολο 42 οἰκωνυμίων, 17 εἶναι ἐλληνόθετα (ποσ. 40+%), 15 σλαβόθετα (ποσ. 35,7+%), 3 ἀρομουνόθετα (ποσ. 7,15%) καὶ 7 ἀλβανόθετα (ποσ. 16,65 - %). Συγκρίνοντας τὶς ἐθνολογικὲς κατανομὲς (βλ. πίνακα 2) παρατηροῦμε ὅτι τὰ ἀλβανόθετα βρίσκονται στὰ ἴδια περίπου ποσοστά. Αὐξημένα παρουσιάζονται τὰ ἀρομουνόθετα οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου. Ἡ αὐξηση αὐτὴ εἶναι ἀναμενόμενη καὶ φυσιολογικὴ ἂν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν περιοχὴ Ζαγορίου ἡ ἀρομούνικη γλῶσσα εἶναι μιὰ ζωντανὴ γλῶσσα σὲ ἀναλογικὰ μεγαλύτερο ἀριθμὸ κοινοτήτων. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται στὰ ποσοστά τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς σλαβικῆς ὀνοματοθεσίας: ἀντὶ τοῦ 40% (ἐλληνόθετα) καὶ τοῦ 35+%

(σλαβόθετα) τῶν οἰκωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου τὰ ἀντίστοιχα ποσοστὰ γιὰ τὸ Νομὸ Ἰωαννίνων σχεδὸν ἀντιστρέφονται: 30% (ἐλληνόθετα) καὶ 46% (σλαβόθετα). Ἄν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν τὸ ἀνάγλυφο τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, μπορεῖ νὰ καταλήξει στὸ συμπέρασμα πὼς οἱ σλάβοι ὀνοματοθέτες προτιμοῦσαν τὰ περισσότερα ὄμαλά καὶ πεδινὰ μέρη παρὰ τὶς περιοχὲς μὲ μεγαλύτερα ὑψόμετρα καὶ ἀπότομες ἐδαφικὲς κλίσεις, ὅπως ἡ περιοχή τοῦ Ζαγορίου (τὸ ὑψόμετρο τοῦ Ζαγορίου κυμαίνεται ἀπὸ 500 μ. στὴν κοίτη τῶν ποταμῶν μέχρι τὰ 2497 μ. στὴν ψηλότερη κορυφὴ τοῦ βουνοῦ Γκαμήλα). Ἴσως αὕτη ἡ ἐπιλογή ὑποδηλώνει καὶ τὴν ἀντίστοιχη χρῆση γῆς χαρακτηρίζοντας τοὺς Σλάβους περισσότερο ὡς γεωργικὸ παρὰ ὡς κτηνοτροφικὸ λαό.

β) Ἐντυπωσιακότερη εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν ποσοστῶν ἂν συγκρίνει κανεὶς τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων πρὸς τὰ μικροτοπωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου¹ (βλ. πίνακα 3). Ἐτσι στὰ ποσοστὰ γιὰ τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων: 30,39% γιὰ τὰ ἐλληνόθετα, 46,32% γιὰ τὰ σλαβόθετα, 4,41% γιὰ τὰ ἀρομουνόθετα καὶ 18,14% γιὰ τὰ ἀλβανόθετα, ἀντιστοιχοῦν τὰ ἀκόλουθα ποσοστὰ μικροτοπωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου: 70 + % γιὰ τὰ ἐλληνόθετα, 8,4% γιὰ τὰ σλαβόθετα, 13 + % γιὰ τὰ ἀρομουνόθετα καὶ 5,20% γιὰ τὰ ἀλβανόθετα.

Ἐπειδὴ θεωρῶ ὅτι τὰ μικροτοπωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου ἀποτελοῦν ἓνα ἀσφαλὲς δείγμα καὶ γιὰ τὴν εἰκόνα τῶν μικροτοπωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, μποροῦμε νὰ βασιστοῦμε σ' αὐτὰ γιὰ νὰ διατυπώσουμε ὀρισμένες σκέψεις που ἀπορρέουν ἀπὸ τὴ σύγκριση τῶν ποσοστῶν μικροτοπωνυμίων καὶ οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων:

1. Ἡ διαφορὰ ποὺ διαπιστώνουμε στὰ ποσοστὰ τῶν ἐλληνόθετων καὶ σλαβόθετων μικροτοπωνυμίων ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τῶν οἰκωνυμίων ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ εὐλογία. Τὸ ἀναμενόμενο θὰ ἦταν ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐλλήνων καὶ σλάβων ὀνοματοθετῶν νὰ ἀντιπροσωπεύεται μὲ τὸ ἴδιο ποσοστὸ ἢ μὲ ποσοστὰ ποὺ παρουσιάζουν μικρὴ ἀπόκλιση τόσο στὴ δημιουργία τῶν μικροτοπωνυμίων ὅσο καὶ τῶν οἰκωνυμίων.

Ἐπομένως τὸ ἐρώτημα ποὺ προκύπτει εἶναι: ποιοὸ ποσοστὸ πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὡς περισσότερο ἀξιόπιστο γιὰ τὴ σλαβικὴ π.χ. συμμετοχὴ στὴ δημιουργία τῶν τοπωνυμίων; Τὸ ποσοστὸ τῶν σλαβόθετων μικροτοπωνυμίων ἢ τὸ ποσοστὸ τῶν σλαβόθετων οἰκωνυμίων;

1. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 745 κέξ.

Θεωρῶ ὅτι τὰ περισσότερα οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς ἦταν ἀρχικά μικροτοπωνύμια, τὰ ὁποῖα ἀργότερα ἐξελίχθηκαν σὲ οἰκωνύμια. Σύμφωνα μὲ τὸν Φ. Μαλιγκούδη¹ ἡ κάθοδος τῶν Σλάβων πρὸς τὸ νότο τῆς Βαλκανικῆς ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς δημογραφικῆς ἔκρηξης τῶν σλαβικῶν λαῶν. Σκοπὸς αὐτῆς τῆς καθόδου ἦταν ἡ ἐξεύρεση νέων τόπων γιὰ καλλιέργεια. Ἡ δημιουργία νέων καλλιεργήσιμων περιοχῶν γινόταν ἐκτατικά μὲ τὴν μέθοδο τῆς «ἐκχέρσωσης διὰ πυρᾶς» δασωμένων ἐκτάσεων, οἱ ὁποῖες ἐγκαταλείπονταν ὅταν ἔπαυαν νὰ ἔχουν ἀπόδοση. Αὐτὸς ὁ τρόπος καλλιέργειας «...καθορίζει καὶ τὴ μορφή τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν καλλιεργητῶν: οἱ περιοχές ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ 'ἐκχέρσωση διὰ πυρᾶς' εἶναι ἀραιοκατοικημένες (ὁ ἐκτατικὸς τρόπος καλλιέργειας δὲν ἐπιτρέπει τὴ συγκέντρωση τῶν καλλιεργητῶν σὲ μεγάλους οἰκισμοὺς). Οἱ συνθῆκες τῆς οἰκονομίας αὐτῆς ὑπαγορεύουν ἐπίσης (ὅταν ὑπάρχει δημογραφικὴ αὐξηση σὲ μιὰ περιοχή) τὴ μετακίνηση ἐνὸς μέρους τοῦ πληθυσμοῦ (κατὰ πατριᾶς ἢ φύλα) σὲ μακρινότερες περιοχές, οἱ ὁποῖες προσφέρονται γιὰ τὴν 'ἐκχέρσωση διὰ πυρᾶς' καὶ τὴν καλλιέργεια»².

Αὐτὴ τὴν «ἐκχέρσωση διὰ πυρᾶς» μᾶς θυμίζει τρία ἀπὸ τὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας. Πρόκειται γιὰ τὰ οἰκωνύμια *Δερβίζιανα*, *Καρίτσα* καὶ *Κρετσούνιστα* τὰ ὁποῖα πιθανῶς ἀνάγονται σὲ σλαβ. ρήματα ποὺ δηλώνουν τὸ κάψιμο δασωμένων ἐκτάσεων γιὰ τὴν ἀπόδοσή τους στὴν καλλιέργεια.

Σχετικὴ εἶναι καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Προκοπίου γιὰ τοὺς ἸΑντες καὶ τοὺς Σκλαβηνοὺς οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσαν «σὲ ἄθλιες καλύβες τὶς ὁποῖες στήνουν σὲ μεγάλη ἀπόσταση τὴ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ ὁ καθένας τους ἀλλάζει συνήθως συχνὰ τὸν τόπο κατοικίας του... καὶ ἐπειδὴ κατοικοῦν χωριστὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο εἶναι ἐγκατεστημένοι σποραδικὰ στὴ χώρα τους καί, γιὰ τὸ λόγο αὐτό, καταλαμβάνουν μιὰ περιοχή μὲ μεγάλη ἔκταση»³.

ἸΑς σημειωθεῖ ὅτι καὶ οἱ ἄλβανοι ὀνοματοθέτες ἐμφανίζονται στὴν ἸΠειρο κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, δηλ. μὲ εἰρηνικὴ κάθοδο τὶς περισσότερες φορές μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας «εἰς τὰς ἀοικήτους περιοχὰς» καὶ στὶς «*terrenis incultis*» γιὰ τὴν ἀναζωογόνηση τῆς γεωργίας καὶ τῆς οἰκονομίας τῆς περιοχῆς⁴.

1. Φ. Μαλιγκούδη, *Σλάβοι στὴ μεσαιωνικὴ Ἑλλάδα*, Θεσσαλονίκη 1988, 13 κέξ.

2. Φ. Μαλιγκούδης, *δ.π.*, 27-28.

3. Φ. Μαλιγκούδης, *δ.π.*, 29.

4. Jochalas, *Einwanderung*, 105.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες πρέπει να υποθέσουμε ότι η οικιστική διαμόρφωση της περιοχής αρχικά, κατά την εποχή της σλαβικής ονοματοθεσίας, δεν παρουσίαζε τη σημερινή μορφή των οικισμών. Η πορεία της εξέλιξης των εγκαταστάσεων των πατριαρχικών γεωργικών ή κτηνοτροφικών φύλων προς την κατεύθυνση των «αστικοποιημένων» χωριών θα ακολουθήσει.

Αφ' ότου όμως αυτά τα αρχικά μικροτοπωνύμια έγιναν οίκωνύμια, είναι φυσικό να έχουν εξελιχθεί σε γλωσσικά απολιθώματα και να διατηρούνται στο πέρασμα του χρόνου, αφού, ως ονόματα οικισμών πλέον, αποτέλεσαν κατά κάποιο τρόπο ονόματα «ιερά», ονόματα «ταμπού».

Αντίθετα τα μικροτοπωνύμια, τα όποια, σύμφωνα με όσα λέχθηκαν, αντιπροσωπεύονταν αρχικά με το ίδιο ποσοστό προς τα οίκωνύμια σλαβικής ή και αλβανικής συμμετοχής στην ονοματοθεσία της περιοχής, μειώθηκαν και υποχώρησαν σε μεγάλο ποσοστό λόγω της γλωσσικής αφομοίωσης των σλάβων ή των αλβανών ονοματοθετών από τους ελληνόφωνους της περιοχής. Η γλωσσική αυτή αφομοίωση είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη και την αντικατάσταση μεγάλου μέρους των μικροτοπωνυμίων που χρησιμοποιούσαν στις καθημερινές συναναστροφές και ασχολίες οι ελληνόφωνοι πλέον κάτοικοι της περιοχής.

Επομένως από τα παραπάνω συμπεραίνει κανείς ότι το ποσοστό που αντιπροσωπεύει τη σλαβ. και την αλβ. ονοματοθεσία στα οίκωνύμια πρέπει να θεωρηθεί ως το πλέον αξιόπιστο ποσοστό κατά το χρόνο της ονοματοθεσίας.

Το αντίθετο απ' ό,τι συμβαίνει στο ποσοστό της σλαβ. και αλβ. ονοματοθεσίας μικροτοπωνυμίων και οίκωνυμίων (αύξημένο ποσοστό οίκωνυμίων) παρατηρείται στην περίπτωση των αρομούνικων ονοματοθεσιών, όπου στο ποσοστό 4,41% των οίκωνυμίων αντιστοιχεί ποσοστό 13 + % μικροτοπωνυμίων. Αυτό είναι φυσικό για μια περιοχή που κατοικείται από αρομουνόφωνους (δίγλωσσους πλέον αρομouno-ελληνόφωνους σήμερα), οι οποίοι διατήρησαν τα αρομούνικα μικροτοπωνύμια των περιοχών τους. Η ύπαρξη δηλ. φορέων ενός «ζωντανού» γλωσσικού τύπου συντέλεσε στη διατήρηση των αντίστοιχων μικροτοπωνυμίων.

2. Αν συγκρίνει κανείς την κατανομή της ελληνικής και σλαβικής ονοματοθεσίας παρατηρεί ότι τα ελληνόθετα και τα σλαβόθετα οίκωνύμια «συμβιώνουν», «πλέκουν» σχεδόν όμοιόμορφα τον ιστό των οίκωνυμίων του Νομού. Έξαιρέση αποτελούν οι όμορες προς την

Ἰαλβανία ΒΔ περιοχὲς τοῦ Νομοῦ, ὅπου διαπιστώνεται μεγαλύτερη ἐπίδοση σλαβικῶν παρὰ ἐλληνικῶν οἰκωνυμίων.

Σὲ σχέσηη μὲ τὴ σλαβ. ὀνοματοθεσία τῆς περιοχῆς μας μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει ὅτι αὐτὴ ἐκτείνεται ὁμοιόμορφα σὲ ὅλο τὸ γεωγραφικὸ χῶρο τοῦ Νομοῦ.

3. Τὰ ἀρομουνόφωνα χωριὰ ἀνέρχονται σὲ 23, στὰ ὅποια ἀντιστοιχοῦν 26 οἰκωνύμια, ἀφοῦ συνυπολογίζονται καὶ οἱ διπλοὶ τύποι: Βοβούσα/Μπαϊάσα, Ἀνήλιο/Κιάρε, Μηλιὰ/Μέρου.

Μὲ δεδομένο:

α) ὅτι ἀπὸ τὶς παραπάνω διπλὲς ἐλληνο-αρομουνικὲς ὀνοματοθεσίες, γιὰ τὶς ὁποῖες, ὅπως σημειώθηκε καὶ στὰ οἰκειὰ λήμματα, δὲν γνωρίζουμε ποιὸς τύπος εἶναι ὁ ἀρχικὸς καὶ ποιὸς ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ ἄλλου,

β) τὶς διπλὲς ἐτυμολογικὲς ἐκδοχὲς στὰ οἰκωνύμια: Καλαρίτες (< ἐλλ. Καλαρίτης / ἀρομ. *Čalarit*), Μπριάζα (< σλαβ. *brěza* / ἀρομ. *vtează*), Φούρκα (< ἀρομ. *furgă* / ἐλλ. φούρκα) καὶ

γ) τὰ ἐλληνόθετα: Ἀρμάτοβο (< προσωπ. Ἀρμάτος + -οβο < σλαβ. -ονο), Γρεβενίτι, Ματσούκι, Μέτσοβο, Πάδες (< ἐλλ. πάδη < σλαβ. *radь*), Παλιοσέλι (< παλιὸς + σελίτ < σλαβ. *selo*), Φλαμπουράρι / τὰ σλαβόθετα: Βουτονόσι, Λεσινίτσα, Ντέντσικο, Ντομπρίνοβο, Προσβάλα, Σιράκο, Τσαραπλανά, Τθερνέσι καὶ τὸ ἀλβανόθετο: Λάιστα,

διαπιστώνεται πὼς μόνο ἓνα οἰκωνύμιό (Μετζιτιές), κι αὐτὸ πιθανῶς κυριώνυμο, εἶναι ἀρομούνικη ὀνοματοθεσία χωριοῦ μὲ ἀρομουνόφωνους κατοίκους.

Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν οἰκισμῶν ποὺ κατοικοῦνται ἀπὸ Ἀρομούνους τὰ 9 εἶναι σλαβικὲς ὀνοματοθεσίες καὶ ἀπὸ τὰ 7 ἐλληνόθετα τὰ 4 (Ἀρμάτοβο, Μέτσοβο, Πάδες, Παλιοσέλι) σχηματίζονται μὲ σλαβ. ἀρχῆς λεξιλογικὰ στοιχεῖα, δάνεια στὴν ἐλληνικὴ. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὑποδηλώνει ὅτι οἱ ἐγκαταστάσεις τῶν ἀρομουνόφωνων πληθυσμῶν ἀκολούθησαν τὴν ἔλευση τῶν σλαβόφωνων ὀνοματοθετῶν καὶ σὲ μεγάλη χρονικὴ ἀπόσταση, ἀφοῦ οἱ τελευταῖοι εἶχαν δώσει ὡς δάνεια στὴν ἐλληνικὴ σλαβικὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα.

4. Ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ (ἀλλὰ καὶ τῶν μικροτοπωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου) διαπιστώνεται ἡ παντελὴς ἀπουσία «ἀρχαιοπινῶν» τοπωνυμίων. Πὼς ἐρμηνεύεται αὐτό; Μήπως ἡ «ρωμαϊκὴ καταστροφή» κατὰ τὴν ὅποια οἱ ρωμαϊκὲς φρουρὲς ἱσοπέδωσαν 70 Ἰπειρωτικὲς πόλεις καὶ ὀδήγησαν 150.000 ἄτομα στὴν

αίχμαλωση δέν εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα μόνον «...πέντε καὶ δέκα ἀνθρώπων ἐξανδραποδισθῆναι μυριάδας, ἑβδομήκοντα δὲ πόλεις πορθηθῆναι, ...» καὶ «νῦν δὲ τὰ πολλὰ μὲν ἐρημία κατέχει, τὰ δ' οἰκούμενα κωμηδὸν καὶ ἐν ἐρειπίοις λείπεται»¹, ἀλλὰ συμπαρέσυρε σὲ ἀφανισμό καὶ τὰ μέχρι τότε τοπωνύμια;

5. Ἐντύπωση προκαλεῖ ἐπίσης ἡ ὀλοκληρωτικὴ σχεδὸν ἀπουσία ἀγιώνυμων οἰκωνυμίων. Μόνο τὰ οἰκωνύμια ἹΑγιος Μηνᾶς καὶ Φιτόκο μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς τέτοια. Ἀντίθετα ὡς ἀγιώνυμα μικροτοπωνύμια συναντιοῦνται 193 μόνον στὴν περιοχὴ Ζαγορίου².

Ἀκόμη καὶ μερικὲς ἀπὸ τὶς μετονομασίες ἀρχικῶν οἰκωνυμίων ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀγίου πολλὲς φορὲς δέν χρησιμοποιοῦνται μὲ τὸ α' μέρος τῆς περιφρασης ἅγιος/ἁγία κλπ.: πβ. Νικάνορας (καὶ ὄχι ἹΑγιος Νικάνορας γιὰ τὸ χωριὸ Κουρτίνιστα), Ἀνάργυροι (καὶ ὄχι ἹΑγιοὶ Ἀνάργυροι γιὰ τὴν Βράβορη) κλπ., πλάι στά: ἹΑγία Ἀναστασία (γιὰ τὰ/τὴν Πλέσια), ἹΑγία Τριάδα (γιὰ τὴν Μπουράτσα) κλπ.

Τὰ δεδομένα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι λιγοστὰ καὶ δέν μᾶς ἐπιτρέπουν μιὰ ἀσφαλὴ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀποφυγὴ μιᾶς τέτοιου εἴδους ὀνοματοθεσίας.

6. Σύμφωνα μὲ τὰ ἀριθμητικὰ καὶ στατιστικὰ δεδομένα ὄχι μόνον τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν μικροτοπωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου, διαπιστώνεται ὁ πολὺ μικρὸς ἀριθμὸς τουρκόθετων τοπωνυμίων: 3 οἰκωνύμια καὶ 78 μικροτοπωνύμια ἀντίστοιχα. Ἐὰν μάλιστα σκεφθεῖ κανεὶς ὅτι, α) ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν τουρκόθετων οἰκωνυμίων μόνον 1 (Κουσαμερό) εἶναι σαφῶς τουρκόθετο οἰκωνύμιον (τὸ οἰκων. Καβάσιλα πιθανολογεῖται ὅτι προέρχεται ἀπὸ προσωπ. ποὺ ἀνάγεται στὴν τουρκικὴ καὶ τὸ οἰκων. Μπάφρα μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία μαζὶ με τοὺς πρόσφυγες τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τοῦ 1922) καὶ β) ἀπὸ τὰ 78 «τουρκόθετα» μικροτοπωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου τὰ 65 εἶναι κυριώνυμα τοπν., (βλ. σ. 339, σημ. 1), μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει τὴν πενιχρὴ συμβολὴ τῆς τουρκικῆς γλώσσας στὴν ὀνοματοθεσία τῆς περιοχῆς παρὰ τὴν μακραίωνη, γιὰ περίπου 5 αἰῶνες, κατοχὴ τῆς ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1430-1913).

Ἀποδεικνύεται λοιπὸν ἀπὸ τὴν περίπτωση αὐτὴ ὅτι οἱ βίαιες ἐπι-

1. Πολύβιος 30, 15· Στράβων 7, 7, 3 καὶ 7, 7, 9· Πλούταρχος, Αἰμίλιος Παῦλος, 29· πβ. καὶ Σ. Δάκαρη, «Ἡ ῥωμαϊκὴ πολιτικὴ στὴν Ἡπειρο», Πρακτικὰ τοῦ Α' Διεθνοῦς Συμποσίου γιὰ τὴ Νικόπολη (23-29 Σεπτεμβρίου 1984), Πρέβεζα 1987, 11-21.

2. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 60-66.

δρομές και κατακτήσεις δέν δημιουργοῦν τοπν., ἀλλὰ ἀντίθετα ἡ εἰρηνική συμβίωση ξενόγλωσσων λαῶν καὶ φύλων μὲ τὸ γηγενές στοιχείο. Αὐτὸ συμβαίνει κατὰ πρῶτο λόγο μὲ τὰ σλαβικά καὶ κατὰ δεύτερο λόγο μὲ τὰ ἀλβανικά φύλα, τὰ ὁποῖα κατὰ βάσιν συμβίωσαν εἰρηνικά στὶς περιοχές τοῦ ἐλληνόφωνου χώρου καὶ τῶν ὁποίων ἡ παρουσία στὴν περιοχή δέν εἶναι ἀποτέλεσμα μόνο συρράξεων καὶ ἐπιδρομῶν, καθὼς ἐγκαθίστανται εἰρηνικά σὲ δημογραφικά ἀποδεκατισμένες περιοχές γιὰ τὴν ἀναζωογόνηση τῆς γεωργίας καὶ τῆς οἰκονομίας. Ἀντίθετα ἡ γλώσσα τοῦ τούρκου δυνάστη-κατακτητῆ δέν ἔδωσε τοπν. ἀνάλογα πρὸς τὸ χρόνο κατοχῆς, ἀφοῦ ἡ αἵματηρὴ καὶ βασανιστικὴ παρουσία του στὴν περιοχή δέν ἐπέτρεψε στοὺς ὑπόδουλους τὴν ἀποδοχή, τὴν υἰοθέτηση καὶ τὴ διατήρηση τουρκόθετων τοπωνυμίων.

Ἄρα ἡ ξένη ὀνοματοθεσία μιᾶς περιοχῆς δέν πρέπει νὰ θεωρεῖται ἀποτέλεσμα μακροχρόνιας ἢ ὀλιγοχρόνιας παρουσίας, ἀλλὰ τῆς εἰρηνικῆς ἢ ὄχι συμβίωσης ξενόφωνων λαῶν ἢ φύλων μὲ τοὺς αὐτόχθονες.

7. Μὲ βάση τοὺς ἐπιμέρους εἰδολογικοὺς-σημασιολογικοὺς πίνακες ποὺ ἀκολουθοῦν (πίνακες 4-9) μποροῦμε νὰ κάνουμε τὶς ἑξῆς παρατηρήσεις:

α. Ἡ κατηγορία τῶν κυριωνυμίων (βλ. πίνακα 4) εἶναι ἡ πλουσιότερη. Ἀντιπροσωπεύει τὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ οἰκωνυμίων (131 οἰκωνύμια, ποσοστὸ 32,10%), ἀφοῦ τὰ προσωπωνύμια καὶ ἡ ἔκφραση τῆς κτήσης τοῦ παραγωγοῦ εἶναι ἄρρηκτα δεμένη μὲ τὸ μέσο παραγωγῆς (ἔδαφος). Στὴν εἰδολογικῆ αὐτῆ κατηγορία τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ συγκεντρώνουν τὰ ἐλληνόθετα (58 οἰκωνύμια, ποσ. 44,30%) καὶ τὰ σλαβόθετα (40 οἰκωνύμια, ποσ. 30,50%).

β. Παρατηρώντας τὶς εἰδολογικὲς-σημασιολογικὲς κατηγορίες ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ φύση, δηλ. τοὺς ἐδαφολογικοὺς ὅρους, λέξεις ποὺ ἀναφέρονται στὴν πανίδα, τὴ χλωρίδα καὶ τὴν ὑπαρξὴ νεροῦ, διαπιστώνουμε πὼς ἡ σλαβ. συμμετοχὴ εἶναι ὑπερδιπλάσια τῶν ἄλλων λαῶν ἢ φύλων. Ἔτσι ἡ σλαβ. συμμετοχὴ στὰ ἐδαφονύμια εἶναι 55,15% (μὲ 48 οἰκωνύμια), στὰ φυτωνύμια 64,25% (μὲ 45 οἰκωνύμια), στὰ ζωνύμια 62,06% (μὲ 18 οἰκωνύμια) καὶ στὰ ὑδρωνύμια μὲ 57,15% (μὲ 12 οἰκωνύμια).

γ. Ὑπερέχουν ἐπίσης οἱ σλαβ. ὀνοματοθεσίες τῆς κατηγορίας τῶν οἰκωνυμίων ποὺ δηλώνουν ἐγκαταστάσεις, κτίσματα, γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χρῆση τῆς γῆς κλπ. μὲ ποσοστὸ 40,35% (23 οἰκωνύμια) ἔναντι 28,08% (16 οἰκωνύμια) τῶν ἐλλήνων ὀνοματοθετῶν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΓΙΩΝΥ- ΜΙΑ	ΚΥΡΙΩ- ΝΥΜΙΑ	ΕΛΛΗΦΩ- ΝΥΜΙΑ	ΖΩΩΝΥ- ΜΙΑ	ΦΥΤΩ- ΝΥΜΙΑ	ΥΔΡΩ- ΝΥΜΙΑ	ΚΑΙΡΙΚΑ ΦΑΙΝΟ- ΜΕΝΑ	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑ- ΣΕΙΣ ΚΤΙ- ΣΜΑΤΑ κλπ.	ΔΙΑΦΟ- ΡΑ	ΣΥΝΟΛΟ	
										Αριθμός	Ποσοστά %
ΕΛΛΗΝΟΘΕΤΑ	2	58	21	18	13	2	1	16	4	124	30,39+
ΣΛΑΒΟΘΕΤΑ	—	40	48	18	45	12	2	23	1	189	46,32
ΑΡΟΜΟΥΝΟΘΕΤΑ	—	3	4	2	6	3	—	—	—	18	4,41+
ΑΛΒΑΝΟΘΕΤΑ	—	29	13	2	6	4	2	17	1	74	18,14-
ΤΟΥΡΚΟΘΕΤΑ	—	1	1	—	—	—	—	1	—	3	0,73+
Σ Υ Ν Ο	2	131	87	29	70	21	5	57	6	408	
ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ %	0,49	32,11	21,32	7,10+	17,15	5,15-	1,25	13,97	1,47		99,99

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Σύγκριση εθνολογικής κατανομής τῶν οἰκωνυμίων
τῆς περιοχῆς Ζαγορίου καὶ τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων

	ΠΕΡΙΟΧΗ ΖΑΓΟΡΙΟΥ		ΝΟΜΕΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	
	Ἀριθμὸς	Ποσοστὰ	Ἀριθμὸς	Ποσοστὰ
Ἑλληνόθετα	17	40+%	124	30,39+%
Σλαβόθετα	15	35,7+%	189	46,32%
Ἀρομουνόθετα	3	7,15%	18	4,41%
Ἀλβανόθετα	4	16,65-%	74	18,14-%
Τουρκόθετα	—	—	3	0,73%
ΣΥΝΟΛΑ	42	99,50%	408	99,99%

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

	ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		ΜΙΚΡΟΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	
	Ἀριθμὸς	Ποσοστὰ	Ἀριθμὸς	Ποσοστὰ
Ἑλληνόθετα	124	30,39%	2.455	70+%
Σλαβόθετα	189	46,32%	294	8,4%
Ἀρομουνόθετα	18	4,41%	459	13+%
Ἀλβανόθετα	74	18,14%	183	5,2%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΤΑ ΚΥΡΙΩΝΥΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΚΥΡΙΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	58	44,30	14,15
Σλαβόθετα	40	30,50	9,80
Άρομουνόθετα	3	2,30	0,80
Άλβανόθετα	29	22,15	7,10
Τουρκόθετα	1	0,75	0,25
ΣΥΝΟΛΑ	131	100,00	32,10+

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΤΑ ΕΛΑΦΩΝΥΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΕΛΑΦΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	21	24,15	5,15
Σλαβόθετα	48	55,15	11,76
Άρομουνόθετα	4	4,60	1
Άλβανόθετα	13	15	3,16
Τουρκόθετα	1	1,10	0,25
ΣΥΝΟΛΑ	87	100,00	21,32

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
ΤΑ ΦΥΤΩΝΥΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΦΥΤΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	13	18,55	3,18
Σλαβόθετα	45	64,25	11,03
Άρομουνόθετα	6	8,60	1,47
Άλβανόθετα	6	8,60	1,47
Τουρκόθετα	—	—	—
ΣΥΝΟΛΑ	70	100,00	17,15

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ, ΚΤΙΣΜΑΤΑ κλπ.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	Π Ο Σ Ο Σ Τ Α	
		ΣΤΑ ΔΗΛΩΤΙΚΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ κλπ.	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	16	28,08	3,92
Σλαβόθετα	23	40,35	5,64
Άρομουνόθετα	—	—	—
Άλβανόθετα	17	29,81	4,16
Τουρκόθετα	1	1,76	0,25
Σ Υ Ν Ο Λ Α	57	100,00	13,97

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
ΖΩΩΝΥΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	Π Ο Σ Ο Σ Τ Α	
		ΣΤΑ ΖΩΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	7	24,14	1,71
Σλαβόθετα	18	62,06	4,41
Άρομουνόθετα	2	6,90	0,49
Άλβανόθετα	2	6,90	0,49
Τουρκόθετα	—	—	—
Σ Υ Ν Ο Λ Α	29	100,00	7,10

ΠΙΝΑΚΑΣ 9
ΥΔΡΩΝΥΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	Π Ο Σ Ο Σ Τ Α	
		ΣΤΑ ΥΔΡΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	2	9,53	0,49
Σλαβόθετα	12	57,15	2,94
Άρομουνόθετα	3	14,28	0,74
Άλβανόθετα	4	19,04	0,98
Τουρκόθετα	—	—	—
Σ Υ Ν Ο Λ Α	21	100,00	5,15

8. ΧΑΡΤΕΣ

8.1. Ὁδηγίες γιὰ τὴ χρήση τῶν χαρτῶν

Γιὰ τὸ χρῆστη τοῦ βασικοῦ χάρτη, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμέρους χαρτῶν, καταρτίστηκαν δύο βοηθητικὰ εὔρετήρια:

α) Στὸ α' εὔρετήριο τὰ οἰκωνύμια κατατάσσονται ἀλφαβητικὰ τόσο στὸν ἀρχικό τους τύπο ὅσο καὶ στὸν τύπο ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας (ὅπου φυσικὰ ὑπάρχει μετονομασία). Πρὶν ἀπὸ κάθε οἰκωνύμιο προηγεῖται μὲ μαῦρα στοιχεῖα ὁ ἀριθμὸς ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν ἀρίθμηση τοῦ οἰκωνυμίου πάνω στὸ χάρτη. Μὲ πλάγια γράμματα καταγράφονται τὰ οἰκωνύμια ποὺ ἐτυμολογοῦνται στὴν ἐργασία (πρόκειται γιὰ τὰ ἀρχικὰ ὀνόματα τῶν κοινοτήτων καὶ οἰκισμῶν), ἐνῶ τὰ οἰκωνύμια ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας δίνονται μὲ ὄρθια στοιχεῖα. Ἀκολουθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῆς σελίδας ὅπου γίνεται ἡ γλωσσικὴ ἐξέταση τῶν τύπων ποὺ ἀναφέρονται μὲ πλάγια στοιχεῖα. Μὲ τὴ βοήθεια αὐτοῦ τοῦ εὔρετηρίου καὶ μὲ βάση τὴν ἀλφαβητικὴν κατάταξιν τόσο τῶν ἀρχικῶν οἰκωνυμίων ὅσο καὶ ὅσων εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας, ὁδηγεῖται κανεὶς τόσο στὴ θέση τοῦ οἰκωνυμίου στὸ χάρτη, ὅσο καὶ στὴ σελίδα ὅπου γίνεται ἡ γλωσσολογικὴ ἐξέτασή τους.

β) Στὸ β' εὔρετήριο ἡ κατάταξιν γίνεται μὲ βάση τὸν αὐξαντὰ ἀριθμὸν. Κάθε ἀριθμὸς ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ κοινότητα ἢ οἰκισμό τῶν ὁποίων τὸ οἰκωνύμιον παρατίθεται στὸν ἀρχικό του τύπον καί, σὲ παρένθεση, στὸν μετονομασμένο, ὅπου αὐτὸς ὑπάρχει. Μὲ βάση τὸ εὔρετήριο αὐτὸ ὁ χρῆστης, ξεκινώντας ἀπὸ τὸν ἐνδεικτικὸν ἀριθμὸν τοῦ χάρτη, μπορεῖ νὰ ὁδηγηθεῖ στὸ οἰκωνύμιον.

8.1.1. Ἀλφαβητικὸ εὐρετήριο

- 156 Ἀβγό, τὸ (Λεσιανά, τὰ) 169-170
- 216 Ἁγία Ἀναστασία, ἡ (Πλέσια, ἡ/τὰ) 247-248
- 26 Ἁγία Βαρβάρα, ἡ (Πλάβαλη, ἡ) 246-247
- 358 Ἁγία Μαρίνα, ἡ (Κοσοβίτσα, ἡ) 145-146
- 13 Ἁγία Παρασκευή, ἡ (Κεράσοβο, τὸ) 135
- 179 Ἁγία Τριάδα, ἡ (Μπουράτσα, ἡ) 220-221
- 284 Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι, οἱ (Βάρβεση, ἡ) 46-47
- 164 Ἁγιος Ἰωάννης, ὁ (Ἀνατολή, ἡ) 34
- 279 Ἁγιος Ἰωάννης, ὁ (Μπεξντουνόπουλο, τὸ) 213
- 352 Ἁγιος Κοσμάς, ὁ (Κασουσιόι, οἱ) 124-126
- 58 Ἁγιος Μηνάς, ὁ 31
- 219 Ἁγιος Νικόλαος, ὁ (Ζαραβούτσι, τὸ) 114-115
- 1 Ἁετομηλίτσα, ἡ (Ντέντσικο, τὸ) 229-230
- 324 Ἀετόπετρα, ἡ (Κοσόλιανη, ἡ) 146-147
- 38 Ἀετόπετρα, ἡ (Σανοβό, τὸ) 264
- 137 Ἀετοράχη, ἡ (Κοτόρτσι, τὸ) 148-149
- 37 Ἀηδονοχώρι, τὸ (Ὄστανίτσα, ἡ) 234-235
- 337 Ἀλιζότ-Τσιφλίκι, τὸ (Γεροπλάτανος, ὁ) 31-32
- 193 Ἀλποχώρι Δωδώνης, τὸ (Μαντεῖο, τὸ) 32-33
- 243 Ἀλποχώρι Μπότσαρη, τὸ 33-34
- 206 Ἀλώνια, τὰ Παλιὰ (Ντόμπρο, τὸ/-η, ἡ) 232-233
- 17 Ἀμάραντος, ὁ (Ἰσβορος, ὁ) 122-123
- 172 Ἀμπελιά, ἡ (Βουδίβιστα, ἡ) 63-64
- 139 Ἀμπελοχώρι, τὸ (Σκλουῦπος, ὁ) 274-275
- 102 Ἀμφιθέα, ἡ (Στρούνα, τὸ) 284
- 210 Ἀνάργυροι, οἱ (Βραβορη, ἡ) 66
- 164 Ἀνατολή, ἡ (Ἁγιος Ἰωάννης, ὁ) 34
- 115 Ἀνατολική, ἡ (Λοχάνιστα, ἡ) 181-182
- 94 Ἀνήλιο, τὸ (Κιάρε) 35
- 95 Ἀνθοχώρι, τὸ (Δερβεντίστα, ἡ) 96
- 223 Ἀνθοχώρι, τὸ (Κόπρα, ἡ) 143
- 76 Ἀνθρακίτης, ὁ (Καμινιά, ἡ) 128-129
- 272 Ἀραχοβίτσα, ἡ (Λευκοθέα, ἡ) 35-36
- 349 Ἀργυροχώρι, τὸ (Γαΐδουροχώρι, τὸ) 72
- 105 Ἀρδομίστα, ἡ (Λογγάδες, οἱ) 36-37
- 233 Ἀρδοση, ἡ 37-38
- 328 Ἀρετή, ἡ (Γκρίμπιανη, ἡ) 84-85
- 372 Ἀρίνιστα, ἡ (Κτίσματα, τὰ) 38
- 60 Ἀρίστη, ἡ (Ἀρτσιστα, ἡ) 40-41
- 44 Ἀρματα, τὰ (Ἀρμάτοβο, τὸ) 38-39
- 44 Ἀρμάτοβο, τὸ (Ἄρματα, τὰ) 38-39

- 119 Ἄρμπορέσι, τὸ (Μυστράς, ὁ) 39-40
- 236 Ἄρτοπούλα, ἡ (Ἐλεσνα, ἡ) 108-109
- 60 Ἄρτσιστα, ἡ (Ἀρίστη, ἡ) 40-41
- 200 Ἄσβεστοχώρι, τὸ (Λιόκο, τὸ) 175-176
- 5 Ἄσημοχώρι, τὸ (Λεσκάτσι, τὸ) 170
- 71 Ἄσπράγγελοι, οἱ (Ντοβρά, ἡ) 231
- 224 Ἄσπροχώρι, τὸ (Γρατσανά, τὰ) 92
- 286 Ἄσφάκα, ἡ 41
- 228 Ἄχλαδέαι, αἱ (Τόσκεσι, τὸ) 288
- 209 Βαγεγίτι, τὸ 41-42
- 230 Βαδίστρα, ἡ 42-43
- 116 Βαθύπεδο, τὸ (Προσβάλα, ἡ) 254
- 222 Βαλανιδιά, ἡ 43
- 374 Βάλτιστα, ἡ (Χαραυγή, ἡ) 43
- 150 Βαλτσόρα, ἡ (Πηγάδια, τὰ) 44
- 281 Βάνιστα, ἡ (Κρούα, ἡ) 44-45
- 113 Βάξια, ἡ (Δοίσακος, ὁ) 45-46
- 130 Βαπτιστής, ὁ (Γκούρα, ἡ) 84
- 284 Βάρβεση, ἡ (Ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ) 46-47
- 221 Βάρδα, ἡ 47-48
- 191 Βαριάδες, οἱ 48
- 180 Βαρλάμι, τὸ 48-49
- 251 Βαρμπόμπα, ἡ (Πτέρη, ἡ) 49-50
- 177 Βασαίικα, τὰ 50
- 106 Βασιλική, ἡ (Γιάνιστα, ἡ) 74-76
- 338 Βασιλικό, τὸ (Τσαραπλανά, τὰ) 289-290
- 309 Βασιλόπουλο, τὸ (Μπριγιάνιστα, ἡ) 226
- 126 Βασταβέτσι, τὸ (Πετροβούνι, τὸ) 50-51
- 297 Βατατάδες, οἱ 51
- 273 Βελτσίστα, ἡ (Κληματιά, ἡ) 52-53
- 249 Βεντερίκος, ὁ 53-54
- 248 Βερενίκη, ἡ (Βερνίκο, τὸ) 54-55
- 248 Βερνίκο, τὸ (Βερενίκη, ἡ) 54-55
- 61 Βίκος, ὁ (Βιτσικό, τὸ) 57-58
- 353 Βίσανη, ἡ 55-56
- 66 Βίτσα, ἡ 56
- 61 Βιτσικό, τὸ (Βίκος, ὁ) 57-58
- 298 Βλαχάτανο, τὸ 58
- 53 Βοβούσα, ἡ (Μπαϊάσα) 58-60
- 368 Βομπλό, τὸ (Σταυροδρόμι τὸ) 60-61
- 346 Βοστίνα, ἡ (Πογωνιανή, ἡ) 61-62
- 172 Βουδίβιστα, ἡ (Ἀμπελιά, ἡ) 63-64
- 186 Βουλιάστα, ἡ 64
- 277 Βουνοπλαγιά, ἡ (Ζέλοβα, ἡ) 115-116
- 6 Βούρμπιανη, ἡ 64-65
- 92 Βουτονόσι, τὸ 65-66
- 210 Βράβορη, ἡ (Ἀνάργυροι, οἱ) 66
- 49 Βραδέτο, τὸ 66-67
- 29 Βράνιστα, ἡ (Τράπεζα, ἡ) 67-68
- 45 Βριάζα (ἡ), βλ. Μπριάζα, ἡ
- 326 Βρίστοβο, τὸ 68
- 146 Βροδό, τὸ (Μονολίθι, τὸ) 68-69
- 301 Βροντισμένη, ἡ 69
- 253 Βρουσίνα, ἡ 69-71
- 318 Βρυσούλα, ἡ (Κούτσι, τὸ) 154-155
- 50 Βρυσοχώρι, τὸ (Λεσινίτσα, ἡ) 170

- 295 Γαβρισιοί, οί 71-72
- 349 Γαϊδουροχώρι, τὸ (Ἄργυροχώρι, τὸ) 72
- 19 Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ 72-73
- 275 Γαρδίκι, τὸ 73-74
- 111 Γερακάρη, τὸ 74
- 337 Γεροπλάτανος, ὁ (Ἄλιζότ-Τσιφλίκι, τὸ) 31-32
- 185 Γεωργάνοι, οί 74
- 106 Γιάνιστα, ἡ (Βασιλική, ἡ) 74-76
- 165 Γιάννινα, τὰ (Ἰωάννινα, τὰ) 76-83
- 231 Γκολεμή, ἡ (Σμυρτιά, ἡ) 83-84
- 366 Γκουβέρι, τὸ (Φαράγγι, τὸ) 84
- 130 Γκούρα, ἡ (Βαπτιστής, ὁ) 84
- 328 Γκριμπιανη, ἡ (Ἄρετή, ἡ) 84-85
- 316 Γκριμποβο, τὸ 85-86
- 41 Γκρισμπάνι, τὸ (Ἐλεύθερο, τὸ) 86
- 303 Γλίξιανη, ἡ (Καταρράκτης, ὁ) 86-87
- 103 Γοβριτσά, ἡ (Κουόβουση, ἡ) 87
- 266 Γοργιάνιστα, ἡ 87-88
- 3 Γοργοπόταμος, ὁ (Τούρνοβο, τὸ) 288-289
- 46 Γορίτσα, ἡ (Καλλιθέα, ἡ) 88-89
- 99 Γότιστα, ἡ Μεγάλη 89
- 98 Γότιστα, ἡ Μικρὴ 89
- 112 Γουλὰς, ὁ (Πλατανιά, ἡ) 89-90
- 211 Γραμμένο, τὸ 90
- 255 Γρανίτσα, ἡ 90-91
- 320 Γρανιτσοπούλα, ἡ 91
- 238 Γράσδανη, ἡ (Καταμάχη, ἡ) 91-92
- 224 Γρατσανά, τὰ (Ἄσπροχώρι, τὸ) 92
- 85 Γρεβενίτι, τὸ 93
- 123 Δαφνούλα, ἡ (Κοντοβράκι, τὸ) 141
- 306 Δαφνόφυτο, τὸ (Μπουρ(ν)τάρη, τὸ) 222-223
- 365 Δελβινάκι, τὸ 94
- 264 Δελβινακόπουλο, τὸ (Δέλινο, τὸ) 94-95
- 264 Δέλινο, τὸ (Δελβινακόπουλο, τὸ) 94-95
- 89 Δεμάτι, τὸ 95
- 1 Δέντσικο, τὸ (Ἄετομηλίτσα, ἡ) 229-230
- 33 Δερβένι, τὸ 95-96
- 95 Δερβεντίτσα, ἡ (Ἄνθοχώρι, τὸ) 96
- 184 Δερβίζιανα, τὰ 97
- 321 Δεσποτικό, τὸ (Κρετσούνιστα, ἡ) 158-159
- 72 Δίκορφο, τὸ (Τζοντίλα, ἡ) 286-287
- 69 Δίλοφο, τὸ (Σοπουτσέλι, τὸ) 275
- 357 Διμοκόρι, τὸ 97-98
- 35 Διπαλίτσα, ἡ (Μολυβδοσκεπάστη ἡ) 98-99
- 75 Διπόταμο, τὸ (Στολοβό, τὸ) 280-281
- 45 Δίστρατο, τὸ (Μπριάζα, ἡ) 225-226
- 357 Διχούνι, τὸ (Στριγκανέτσι, τὸ) 282-283
- 250 Δοβλά, ἡ 99
- 333 Δολιανά, τὰ 99-100
- 83 Δόλιανη, ἡ 100
- 350 Δολό, τὸ 101
- 260 Δομολεσιά, ἡ 101-102
- 121 Δουβίζδανα, τὰ (Προσήλιο, τὸ) 102-103

- 82 Δραγάρι τὸ (Καστανών, ὁ) 103-104
- 232 Δραγοβέτσι, τὸ (Ἐλαφος, ἡ) 104
- 312 Δραγομή, ἡ (Παλιουρή, ἡ) 104-105
- 214 Δραγοψά, ἡ 105-106
- 195 Δραμεσιοί, οἱ 106-107
- 344 Δριμάδες, οἱ 107-108
- 113 Δρίσκος, ὁ (Βάξια, ἡ) 45-46
- 11 Δροσοπηγή, ἡ (Κάντσικο, τὸ) 129-130
- 109 Δροσοχώρι, τὸ (Κλαζιάδες, οἱ) 136-137
- 194 Δωδώνη, ἡ (Τσαρκοβίστα, ἡ) 290-291
- 315 Ἐκκλησιοχώρι, τὸ (Τσερκοβίστα, ἡ) 290-291
- 70 Ἐλάτη, ἡ (Μπούλτση, ἡ) 219-220
- 54 Ἐλατοχώρι, τὸ (Τσεργέσι, τὸ) 293-295
- 232 Ἐλαφος, ἡ (Δραγοβέτσι, τὸ) 104
- 62 Ἐλαφότοπος, ὁ (Τσερβάρι, τὸ) 292
- 278 Ἐλεούσα, ἡ (Μπεζντούνι, τὸ) 212-213
- 236 Ἐλεσνα, ἡ (Ἀρτοπούλα, ἡ) 108-109
- 41 Ἐλεύθερο, τὸ (Γκρισμπάνι, τὸ) 86
- 218 Ἐλευθεροχώρι, τὸ 109-110
- 132 Ἐλληνικό, τὸ (Λοζέτσι, τὸ) 179-180
- 28 Ἐξοχή, ἡ (Ζέλιστα, ἡ) 115
- 173 Ἐπισκοπικό, τὸ (Μπάρτζι, τὸ) 209-210
- 127 Ζαβράτσι, τὸ (Κέδρος, ὁ) 110
- 371 Ζάβροχο, τὸ 110-111
- 300 Ζαγόριανη, ἡ (Χρυσόραχη, ἡ) 111
- 217 Ζαγόριτσα, ἡ (Πολύγυρος, ὁ) 112
- 252 Ζάλογγο, τὸ 112-113
- 364 Ζαραβίνα, ἡ (Λίμνη, ἡ) 113-114
- 219 Ζαραβούτσι, τὸ (Ἅγιος Νικόλαος, ὁ) 114-115
- 28 Ζέλιστα, ἡ (Ἐξοχή, ἡ) 115
- 322 Ζελίστα, ἡ (Φωτεινό, τὸ) 115
- 277 Ζέλοβα, ἡ (Βουνοπλαγιά, ἡ) 115-116
- 10 Ζέρμα, ἡ (Πλαμιά, ἡ) 116-117
- 292 Ζίτσα, ἡ 117-119
- 263 Ζόριανη, ἡ 119-120
- 190 Ζόριστα, ἡ (Πεντόλακκος, ὁ) 120-121
- 239 Ζοτικό, τὸ (Λεβίκιστα, ἡ) 168
- 276 Ζωοδόχος, ἡ (Τζοντίλα, ἡ) 286-287
- 110 Ἡλιόκαλη, ἡ (Μουρκιοί, οἱ) 205-206
- 34 Ἡλιόραχη, ἡ (Κουτσούφλιανη, ἡ) 156-157
- 51 Ἡλιοχώρι, τὸ (Ντομπρίνοβο, τὸ) 231-232
- 8 Θεοτόκος, ἡ (Φιτόκο, τὸ) 295
- 175 Θεριακίσι, τὸ 121
- 305 Ἱερομνήμη, ἡ 122
- 17 Ἰσβορος, ὁ (Ἀμάραντος, ὁ) 122-123
- 87 Ἰτέα, ἡ (Λιάπη, ἡ) 171-172
- 165 Ἰωάννινα, τὰ (Γιάννινα, τὰ) 76-83

- 77 Καβαλάρι, τὸ 123
 30 Καβάσιλα, τὰ 123-124
 343 Κακόλακκος, ὁ 124
 352 Κακ(ου)σιοί, οἱ (Ἅγιος Κοσμάς, ὁ) 124-126
 118 Καλαρίτες, οἱ 126
 145 Καλέντζι, τὸ 127
 46 Καλλιθέα, ἡ (Γορίτσα, ἡ) 88-89
 32 Καλόβρουση, ἡ (Πιροβίτσα, ἡ) 245
 74 Καλοτά, ἡ 127-128
 270 Καλοχώρι, τὸ 128
 76 Καμινιά, ἡ (Ἀνθρακίτης, ὁ) 128-129
 11 Κάντσικο, τὸ (Δροσοπηγή, ἡ) 129-130
 67 Καπέσοβο, τὸ 130
 202 Καρδαμίτσια, τὰ 131
 291 Καρίτσα, ἡ 131-133
 100 Καρυές, οἱ (Μουγκλιοί, οἱ) 203-204
 359 Καστανή, ἡ (Καστάνιανη, ἡ) 133-134
 15 Καστανέα, ἡ (Καστάνιανη, ἡ) 133-134
 359 Καστάνιανη, ἡ (Καστανή, ἡ) 133-134
 15 Καστάνιανη, ἡ (Καστανέα, ἡ) 133-134
 82 Καστανών, ὁ (Δραγάρι, τὸ) 103-104
 310 Καστρί, τὸ (Σιούτιστα, ἡ) 269-270
 108 Καστρίτσα, ἡ (Μπαρκμάδι, τὸ) 209
 238 Καταμάχη, ἡ (Γράσδανη, ἡ) 91-92
 303 Καταρράκτης, ὁ (Γλίξιανη, ἡ) 86-87
 373 Κατούνα, ἡ Νέα (Νεοχώρι, τὸ) 134
 163 Κατσικά, ἡ 135
 127 Κέδρος, ὁ (Ζαβράτσι, τὸ) 110
 246 Κερασέα, ἡ (Κεράσοβο, τὸ) 135
 362 Κεράσοβο, τὸ 135
 13 Κεράσοβο, τὸ (Ἅγία Παρασκευή, ἡ) 135
 246 Κεράσοβο, τὸ (Κερασέα, ἡ) 135
 339 Κεφαλόβρουσο, τὸ (Μετζιτιές, ὁ) 193-194
 81 Κῆποι, οἱ (Μπάγια, ἡ) 207-208
 94 Κιάρε (Ἀνήλιο, τὸ) 136
 109 Κλαζιάδες, οἱ (Δροσοχώρι, τὸ) 136-137
 47 Κλειδωνιά, ἡ (Λιτονιάβιστα, ἡ) 177-178
 273 Κληματιά, ἡ (Βελτσίστα, ἡ) 52-53
 212 Κοβίλιανη, ἡ (Πολύλοφος, ὁ) 137-138
 271 Κοκκινόχωμα, τὸ 138-139
 171 Κολονιάτι, τὸ 139
 142 Κομματάκια, τὰ 139
 40 Κόνιτσα, ἡ 139-140
 205 Κόνιτσα, ἡ 141
 123 Κοντοβράκι, τὸ (Δαφνούλα, ἡ) 141
 189 Κοπάνη, ἡ 142
 223 Κόπρα, ἡ (Ἀνθοχώρι, τὸ) 143
 161 Κορδολόια, ἡ 143-144
 153 Κορίτιανη, ἡ 144-145
 358 Κοσοβίτσα, ἡ (Ἅγία Μαρίνα, ἡ) 145-146
 324 Κοσόλιανη, ἡ (Ἀετόπετρα, ἡ) 146-147
 197 Κοστάνιανη, ἡ 148
 137 Κοτόρτσι, τὸ (Ἀετοράχη, ἡ) 148-149

- 182** Κουκλέσι, τὸ 149
327 Κουκλιοί, οἱ 149-150
68 Κουκούλι, τὸ 151
220 Κουμαριά, ἡ (Μπουρλέσα, ἡ) 221-222
267 Κούρεντα, τὰ 151-152
323 Κουρουνοράχη, ἡ 152
24 Κουρτίνιστα, ἡ (Νικάνωρ, ὁ) 152
196 Κουσμερά 153
307 Κουτρουλάδα, ἡ / -ες, οἱ (Σακελλαρικό, τὸ) 153-154
318 Κούτσι, τὸ (Βρυσούλα, ἡ) 154-155
162 Κουτσολιό, τὸ 155-156
34 Κουτσούφλιανη, ἡ (Ἡλιόραχη, ἡ) 156-157
283 Κρανούλα, ἡ (Μπράγια, ἡ) 224
114 Κράψη, ἡ 157-158
321 Κρετσούνιστα, ἡ (Δεσποτικό, τὸ) 158-159
281 Κρούα, ἡ (Βάνιστα, ἡ) 44-45
103 Κρούβρουση, ἡ (Ποβριτσά, ἡ) 87
363 Κρυονέρι, τὸ 159
155 Κρυφοβός, ὁ 159-160
372 Κτίσματα, τὰ (Ἀρίνιστα, ἡ) 38
160 Κυπαρίσσια, τὰ (Φράστανα, τὰ) 298-299
124 Κωντινοί, οἱ 160-161
134 Κωστίτσι, τὸ 161
325 Λάβδανη, ἡ 161-162
178 Λαγάτορας, ὁ (Μυροδάφνη, ἡ) 162
14 Λαγκάδα, ἡ (Μπλίζγιανη, ἡ) 215-216
138 Λάζινα, ἡ 162-163
52 Λάιστα, ἡ 163-164
262 Λάλιζα, ἡ 164-165
351 Λαχανόκαστρο, τὸ (ᾠραιόκαστρο, τὸ) 165-166
288 Λαψίστα, ἡ Κάτω 166-168
289 Λαψίστα, ἡ Πάνω 166-168
239 Λεβίκιστα ἡ (Ζοτικό, τὸ) 168
229 Λεπάδι, τὸ 169
156 Λεσιανά, τὰ (Ἄβγό, τὸ) 169-170
50 Λεσινίτσα, ἡ (Βρυσοχώρι, τὸ) 170-171
5 Λεσκάτσι, τὸ (Ἄσημοχώρι, τὸ) 170
272 Λευκοθέα, ἡ (Ἄραχοβίτσα, ἡ) 35-36
78 Λεφτοκαρούα, ἡ (Λιασκοβέτσι, τὸ) 172
87 Λιάπη, ἡ (Ἰτέα, ἡ) 171-172
78 Λιασκοβέτσι, τὸ (Λεφτοκαρούα, ἡ) 172
235 Λιβιάχοβο, τὸ 172-173
101 Λιγκιάδες, οἱ 173-174
296 Λιγοψά, ἡ 174-175
308 Λίθινο, τὸ 175
364 Λίμνη, ἡ (Ζαραβίνα, ἡ) 113-114
200 Λιόκο, τὸ (Ἄσβεστοχώρι, τὸ) 175-176
226 Λίπα, ἡ 176
47 Λιτονιάβιστα, ἡ (Κλειδωνιά, ἡ) 177-178
188 Λογγιώτισσα, ἡ 178-179
105 Λογγάδες, οἱ (Ἄρδομίστα, ἡ) 36-37
132 Λοζέτσι, τὸ (Ἑλληνικό, τὸ) 179-180
247 Λοζιανά, τὰ 180
128 Λούτζινο, τὸ (Ποτιστικά, τὰ) 180-181
9 Λούψικο, τὸ (Λυκόραχη, ἡ) 181

- 77 Καβαλάρι, τὸ 123
 30 Καβάσιλα, τὰ 123-124
 343 Κακόλακκος, ὁ 124
 352 Κακ(ου)σιοί, οἱ (Ἅγιος Κοσμάς, ὁ) 124-126
 118 Καλαρίτες, οἱ 126
 145 Καλέντζι, τὸ 127
 46 Καλλιθέα, ἡ (Γορίτσα, ἡ) 88-89
 32 Καλόβρουση, ἡ (Πιροβίτσκα, ἡ) 245
 74 Καλοτά, ἡ 127-128
 270 Καλοχώρι, τὸ 128
 76 Καμινιά, ἡ (Ἀνθρακίτης, ὁ) 128-129
 11 Κάντσικο, τὸ (Δροσοπηγή, ἡ) 129-130
 67 Καπέσοβο, τὸ 130
 202 Καρδαμίτσια, τὰ 131
 291 Καρίτσα, ἡ 131-133
 100 Καρνές, οἱ (Μουγκλιοί, οἱ) 203-204
 359 Καστανή, ἡ (Καστάνιανη, ἡ) 133-134
 15 Καστανέα, ἡ (Καστάνιανη, ἡ) 133-134
 359 Καστάνιανη, ἡ (Καστανή, ἡ) 133-134
 15 Καστάνιανη, ἡ (Καστανέα, ἡ) 133-134
 82 Καστανών, ὁ (Δραγάρι, τὸ) 103-104
 310 Καστρί, τὸ (Σιούτιστα, ἡ) 269-270
 108 Καστρίτσα, ἡ (Μπαρκμάδι, τὸ) 209
 238 Καταμάχη, ἡ (Γράσδανη, ἡ) 91-92
 303 Καταρράκτης, ὁ (Γλίξιανη, ἡ) 86-87
 373 Κατούνα, ἡ Νέα (Νεοχώρι, τὸ) 134
 163 Κατσικά, ἡ 135
 127 Κέδρος, ὁ (Ζαβράτσι, τὸ) 110
 246 Κερασέα, ἡ (Κεράσοβο, τὸ) 135
 362 Κεράσοβο, τὸ 135
 13 Κεράσοβο, τὸ (Ἅγία Παρασκευή, ἡ) 135
 246 Κεράσοβο, τὸ (Κερασέα, ἡ) 135
 339 Κεφαλόβρουσο, τὸ (Μετζιτιές, ὁ) 193-194
 81 Κῆποι, οἱ (Μπάγια, ἡ) 207-208
 94 Κιάρε (Ἀνήλιο, τὸ) 136
 109 Κλαζιάδες, οἱ (Δροσοχώρι, τὸ) 136-137
 47 Κλειδωνιά, ἡ (Λιτονιαβιστα, ἡ) 177-178
 273 Κληματιά, ἡ (Βελτσίστα, ἡ) 52-53
 212 Κοβίλιανη, ἡ (Πολύλοφος, ὁ) 137-138
 271 Κοκκινόχωμα, τὸ 138-139
 171 Κολονιάτι, τὸ 139
 142 Κομματάκια, τὰ 139
 40 Κόνιτσα, ἡ 139-140
 205 Κόνιτσκα, ἡ 141
 123 Κοντοβράκι, τὸ (Δαφνούλα, ἡ) 141
 189 Κοπάνη, ἡ 142
 223 Κόπρα, ἡ (Ἀνθοχώρι, τὸ) 143
 161 Κορδολόια, ἡ 143-144
 153 Κορίτιανη, ἡ 144-145
 358 Κοσοβίτσα, ἡ (Ἅγία Μαρίνα, ἡ) 145-146
 324 Κοσόλιανη, ἡ (Ἀετόπετρα, ἡ) 146-147
 197 Κοστάνιανη, ἡ 148
 137 Κοτόρτσι, τὸ (Ἀετοράχη, ἡ) 148-149

- 182 Κουκλέσι, τὸ 149
 327 Κουκλιοί, οἱ 149-150
 68 Κουκούλι, τὸ 151
 220 Κουμαριά, ἡ (Μπουρλέσα, ἡ) 221-222
 267 Κούρεντα, τὰ 151-152
 323 Κουρουνοράχη, ἡ 152
 24 Κουρτίνιστα, ἡ (Νικάνωρ, ὁ) 152
 196 Κουσμερά 153
 307 Κουτρουλάδα, ἡ / -ες, οἱ (Σακελλαρικό, τὸ) 153-154
 318 Κούτσι, τὸ (Βρυσούλα, ἡ) 154-155
 162 Κουτσολιό, τὸ 155-156
 34 Κουτσούφλιανη, ἡ (Ἡλιόραχη, ἡ) 156-157
 283 Κρανούλα, ἡ (Μπράγια, ἡ) 224
 114 Κράψη, ἡ 157-158
 321 Κρετσούνιστα, ἡ (Δεσποτικό, τὸ) 158-159
 281 Κρούα, ἡ (Βάνιστα, ἡ) 44-45
 103 Κρούβρουση, ἡ (Προβιτσά, ἡ) 87
 363 Κρουονέρι, τὸ 159
 155 Κρυφοβός, ὁ 159-160
 372 Κτίσματα, τὰ (Ἀρίνιστα, ἡ) 38
 160 Κυπαρίσσια, τὰ (Φράστανα, τὰ) 298-299
 124 Κωντινοί, οἱ 160-161
 134 Κωστίτσι, τὸ 161
 325 Λάβδανη, ἡ 161-162
 178 Λαγάτορας, ὁ (Μυροδάφνη, ἡ) 162
 14 Λαγκάδα, ἡ (Μπλίζγιανη, ἡ) 215-216
 138 Λάζινα, ἡ 162-163
 52 Λάιστα, ἡ 163-164
 262 Λάλιζα, ἡ 164-165
 351 Λαχανόκαστρο, τὸ (ᾠραιόκαστρο, τὸ) 165-166
 288 Λαψίστα, ἡ Κάτω 166-168
 289 Λαψίστα, ἡ Πάνω 166-168
 239 Λεβίκιστα ἡ (Ζοτικό, τὸ) 168
 229 Λεπάδι, τὸ 169
 156 Λεσιανά, τὰ (Ἄβγό, τὸ) 169-170
 50 Λεσινίτσα, ἡ (Βρυσοχώρι, τὸ) 170-171
 5 Λεσκάτσι, τὸ (Ἀσημοχώρι, τὸ) 170
 272 Λευκοθέα, ἡ (Ἀραχοβίτσα, ἡ) 35-36
 78 Λεφτοκαρούα, ἡ (Λιασκοβέτσι, τὸ) 172
 87 Λιάπη, ἡ (Ἰτέα, ἡ) 171-172
 78 Λιασκοβέτσι, τὸ (Λεφτοκαρούα, ἡ) 172
 235 Λιβιάχοβο, τὸ 172-173
 101 Λιγκιάδες, οἱ 173-174
 296 Λιγοψά, ἡ 174-175
 308 Λίθινο, τὸ 175
 364 Λίμνη, ἡ (Ζαραβίνα, ἡ) 113-114
 200 Λιόκο, τὸ (Ἀσβεστοχώρι, τὸ) 175-176
 226 Λίπα, ἡ 176
 47 Λιτονιάβιστα, ἡ (Κλειδωνιά, ἡ) 177-178
 188 Λογγιώτισσα, ἡ 178-179
 105 Λογγάδες, οἱ (Ἀρδομίστα, ἡ) 36-37
 132 Λοζέτσι, τὸ (Ἑλληνικό, τὸ) 179-180
 247 Λοζιανά, τὰ 180
 128 Λούτζινο, τὸ (Ποτιστικά, τὰ) 180-181
 9 Λούψικο, τὸ (Λυκόραχη, ἡ) 181

- 208 Λοφίσκος, ό (Τσέργιανη, ή) 292-293
- 115 Λοχάνιστα, ή (Ανατολική, ή) 181-182
- 199 Λύγκος, ό (Μοσπίνα, ή) 203
- 9 Λυκόραχη, ή (Λούψικο, τó) 181
- 213 Λυκόστανη, ή (Πογδορά, ή) 249-250
- 282 Λυκοτρίχι, τó (Ντίσπερη, ή) 230-231
- 107 Μαβίλης, ό (Τζόρα, ή) 287-288
- 302 Μαζαράκι, τó 182-183
- 254 Μάζι, τó (Πολύδωρο, τó) 183-184
- 39 Μάζι, τó 183-184
- 104 Μάζια, ή 183-184
- 55 Μακρίνο, τó 184-185
- 73 Μανασ(σ)ή, ή 185-186
- 174 Μανολιάσα, ή 186
- 193 Μαντεϊό, τó (Αλποχώρι, τó) 32-33
- 201 Μάρμαρα, τὰ (Σαντοβίτσα, ή) 264-265
- 120 Ματσούκι, τó 186-187
- 336 Μαυροβούνι, τó 187
- 356 Μαυρονόρος, ό 187
- 369 Μαυρόπουλο, τó 188
- 341 Μέβγεσδα, ή (Παλαιόπυργος, ό) 188-189
- 361 Μέγκουλη, ή (Περιστέρι, τó) 189
- 187 Μελιά, ή (Μιλίχοβο, τó) 197
- 192 Μελιγκοί, οί 189-191
- 293 Μελίσι, τó 191
- 31 Μελισσόπετρα, ή 191
- 342 Μερόπη, ή (Ρουμπάτες, οί) 262-263
- 340 Μερόπη, ή Κάτω (Φραστανά, τὰ) 298-299
- 93 Μέρου, α (Μηλιά, ή) 191-192
- 20 Μεσαριά, ή 192
- 59 Μεσοβούνι, τó 193
- 339 Μετζιτιές, ό (Κεφαλόβρυσσο, τó) 193-194
- 90 Μέτσοβο, τó (Μίντζου, α) 194-197
- 93 Μηλιά, ή (Μέρου, α) 191-192
- 259 Μικροχώρι, τó (Τοσκεσάκι, τó) 288
- 187 Μιλίχοβο, τó (Μελιά, ή) 197
- 129 Μιχαλίτσι, τó 197
- 90 Μίντζου, α (Μέτσοβο, τó) 197-199
- 234 Μοκρόβινα, ή 199-200
- 158 Μολιβαδιά, ή 200
- 22 Μόλιστα, ή 200-202
- 35 Μολυβδοσκεπάστη, ή (Διπαλίτσα, ή) 98-99
- 21 Μοναστήρι, τó (Μποτσιφάρι, τó) 218-219
- 65 Μονοδέντρι, τó 202
- 146 Μονολίθι, τó (Βροδό, τó) 68-69
- 355 Μόσιορη, ή (Σιταριά, ή) 202-203
- 199 Μοσπίνα, ή (Λύγκος, ό) 203
- 100 Μουγκλιοί, οί (Καρυές, οί) 203-204
- 159 Μουζακαϊοί, οί 204-205
- 176 Μοϋλες, οί (Πέρδικα, ή) 205
- 110 Μουρκιοί, οί (Ήλιόκαλη, ή) 205-206
- 183 Μουσιοτίτσα, ή 206-207
- 81 Μπάγια, ή (Κήποι, οί) 207-208
- 53 Μπαϊάσα (Βοβούσα) 208
- 221 Μπαουσιοί, οί 208-209

- 108 Μπαρκμάδι, τὸ (Καστρίτσα, ἡ) 209
- 173 Μπάρτζι, τὸ (Ἐπισκοπικό, τὸ) 209-210
- 168 Μπάφρα, ἡ 210
- 170 Μπεζάνι, τὸ 211-212
- 278 Μπεζντούνι, τὸ (Ἐλεούσα, ἡ) 212-213
- 279 Μπεζντουνόπουλο, τὸ (Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ) 213
- 198 Μπέρκο, τὸ 214-215
- 240 Μπεσιτιά, ἡ 215
- 27 Μπλεθούκι, τὸ (Πυξαριά, ἡ) 215
- 14 Μπλίζγιανη, ἡ (Λαγκάδα, ἡ) 215-216
- 36 Μπογοντσικό, τὸ (Πογωνίσκος, ὁ) 216-217
- 348 Μποζανίκο, τὸ (Ὀρεινό, τὸ) 217
- 269 Μποτζαράς, ὁ 217-218
- 21 Μποτσιφάρι, τὸ (Μοναστήρι, τὸ) 218-219
- 148 Μπουκόρι, τὸ (Μπουχόρι, τὸ), 223-224
- 70 Μπούλτση, ἡ (Ἐλάτη, ἡ) 219-220
- 179 Μπουράτσα, ἡ (Ἁγία Τριάδα, ἡ) 220-221
- 220 Μπουρλέσα, ἡ (Κουμαριά, ἡ) 221-222
- 306 Μπουρ(ν)τάρι, τὸ (Δαφνόφυτο, τὸ) 222-223
- 148 Μπουχόρι, τὸ (Μπουκόρι, τὸ) 223-224
- 283 Μπράγια, ἡ (Κρανούλα, ἡ) 224
- 125 Μπραντουβάρι, τὸ (Χαροκόπι, τὸ) 225
- 45 Μπριάζα, ἡ (Δίστρατο, τὸ) 225-226
- 309 Μπριγιάνιστα, ἡ (Βασιλόπουλο, τὸ) 226
- 178 Μυροδάφνη, ἡ (Λαγάτορας, ὁ) 162
- 119 Μυστράς, ὁ (Ἀρμπορέσι, τὸ) 39-40
- 80 Νεγάδες, οἱ 226-227
- 299 Νεγράδες, οἱ 227-228
- 169 Νεοκαισάρεια, ἡ 228
- 290 Νεοχώρι, τὸ 228-229
- 373 Νεοχώρι, τὸ (Κατούνα, ἡ Νέα) 134
- 166 Νεοχωροόπουλο, τὸ 229
- 24 Νικάνωρ, ὁ (Κουρτίνιστα, ἡ) 152
- 136 Νίστορα, ἡ 229
- 1 Ντέντσικο, τὸ (Ἀετομηλίτσα, ἡ) 229-230
- 282 Ντίσπερη, ἡ (Λυκοτρίχι, τὸ) 230-231
- 71 Ντοβρά, ἡ (Ἀσπράγγελοι, οἱ) 231
- 51 Ντομπρίνοβο, τὸ (Ἡλιοχώρι, τὸ) 231-232
- 206 Ντόμπρο, τὸ /-η, ἡ (Παλιὰ Ἀλώνια, τὰ) 232-233
- 86 Ντρεστενίκο, τὸ (Τρίστενο, τὸ) 233-234
- 7 Ὀξιά, ἡ (Σέλτση, ἡ) 265-266
- 348 Ὀρεινό, τὸ (Μποζανίκο, τὸ) 217
- 37 Ὄστανίτσα, ἡ (Ἀηδονοχώρι, τὸ) 234-235
- 43 Πάδες, οἱ 235-236

- 332 Παίδουνιά/Παΐτουριά, ἡ 236-237
- 341 Παλαιόπυργος, ὁ (Μέβγεσδα, ἡ) 188-189
- 42 Παλιοσέλι, τὸ 247
- 312 Παλιουρή, ἡ (Δραγομή, ἡ) 140-105
- 244 Παλιοχώρι Μπότσαρη, τὸ 237-238
- 122 Παλιοχώρι Σιράκου, τὸ 238
- 48 Πάπιγκο, τὸ 238-239
- 330 Παρακάλαμος, ὁ 239-240
- 331 Παρακάλαμος, ὁ Ἴνω (Πογδόριανη, ἡ) 250
- 237 Παρδαλίτσα, ἡ (Πράδαλα, τὰ) 251-252
- 135 Πάτερο, τὸ 240-241
- 64 Πεδινά, τὰ Ἴνω (Σουδενά, τὰ Ἴνω) 275-277
- 63 Πεδινά, τὰ Κάτω (Σουδενά, τὰ Κάτω) 275-277
- 167 Πεδινή, ἡ (Ραψίστα, ἡ) 259-260
- 25 Πεκλάρι, τὸ (Πηγῆ, ἡ) 241-242
- 190 Πεντόλακκος, ὁ (Ζόριστα, ἡ) 120-121
- 280 Πέραμα, τὸ 242
- 207 Περατή, ἡ 242-243
- 176 Περδικα, ἡ (Μοῦλες, οἱ) 205
- 285 Περίβλεπτος, ἡ 243-244
- 361 Περιστέρι, τὸ (Μέγκουλη, ἡ) 189
- 97 Περιστέρι, τὸ Μεγάλο (Προσγόλι, τὸ Μεγάλο) 254-255
- 96 Περιστέρι, τὸ Μικρὸ (Προσγόλι, τὸ Μικρὸ) 254-255
- 152 Πεστά, τὰ 244
- 88 Πέτρα, ἡ 244
- 206 Πετράλωνα, τὰ (βλ. Ἰάλωνια, τὰ Παλιὰ) 232-233
- 126 Πετροβούνι, τὸ (Βασταβέτσι, τὸ) 50-51
- 287 Πετσάλη, ἡ / -ι, τὸ 244-245
- 268 Πετσάλη, ἡ / -ι, τὸ 244-245
- 150 Πηγάδια, τὰ (Βαλτσόρα, ἡ) 44
- 25 Πηγῆ, ἡ (Πεκλάρι, τὸ) 241-242
- 32 Πιροβίτσκα, ἡ (Καλόβρουση, ἡ) 245
- 16 Πιρσόγιανη, ἡ 246
- 26 Πλάβαλη, ἡ (Ἁγία Βαρβάρα, ἡ) 246-247
- 10 Πλαγιά, ἡ (Ζέρμα, ἡ) 116-117
- 112 Πλατανιά, ἡ (Γουλάς, ὁ) 89-90
- 225 Πλατάνια, τὰ (Γσερίτσανα, τὰ) 293
- 140 Πλατανούσα, ἡ (Πολιτσά, ἡ) 250-251
- 147 Πλατανούσα, ἡ (Ραψίστα, ἡ) 259-260
- 151 Πλέσια, τὰ 247-248
- 216 Πλέσια, ἡ / τὰ (Ἁγία Ἀναστασία, ἡ) 247-248
- 2 Πλικάτι, τὸ 248-249
- 213 Πογδορά, ἡ (Λυκόστανη, ἡ) 249-250
- 331 Πογδόριανη, ἡ (Ἴνω Παρακάλαμος, ὁ) 250
- 346 Πογωνιανή, ἡ (Βοστίνα, ἡ) 61-63
- 36 Πογωνίσκος (Μπογοντσικό, τὸ) 216-217
- 140 Πολιτσά, ἡ (Πλατανούσα, ἡ) 251-252
- 217 Πολύγυρος, ὁ (Ζαγόρτσα, ἡ) 112
- 254 Πολύδωρο, τὸ (Μάζι, τὸ) 183-184

- 212 Πολύλοφος, ὁ (Κοβίλιανη, ἡ) 137-138
- 347 Ποντικάτι, τὸ 251
- 128 Ποτιστικά, τὰ (Λούτζινο, τὸ) 180-181
- 23 Πουρνιά, ἡ (Σταρίτσανη, ἡ) 279-280
- 237 Πράδαλα, τὰ (Παρδαλίτσα, ἡ) 251-252
- 141 Πράμαντα, ἡ / τὰ 252
- 144 Πρέβεζα, ἡ 252-253
- 116 Προσβάλα, ἡ (Βαθύπεδο, τὸ) 254
- 97 Προσγόλι, τὸ Μεγάλο (Περιστέρι, τὸ Μεγάλο) 254-255
- 96 Προσγόλι, τὸ Μικρὸ (Περιστέρι, τὸ Μικρὸ) 254-255
- 121 Προσήλιο, τὸ (Δουβίζδανα, τὰ) 102-103
- 294 Πρωτόπαππα, ἡ 255
- 251 Πτέρη, ἡ (Βαρμπόμπα, ἡ) 49-50
- 27 Πυξαριά, ἡ (Μπλεθούκι, τὸ) 215
- 18 Πύργος, ὁ (Στρατσιανη, ἡ) 281-282
- 154 Ραβένια, τὰ 256
- 334 Ραβένια, τὰ Πάνω 256
- 354 Ραβένια, τὰ Κάτω 256
- 256 Ραδοβίτσι, τὸ 256-257
- 274 Ραδοτόβι, τὸ (Ροδοτόπι, τὸ) 257-258
- 311 Ράικο, τὸ 258-259
- 143 Ραφταναῖοι, οἱ 259
- 167 Ραψίστα, ἡ (Πεδινή, ἡ) 259-260
- 147 Ραψίστα, ἡ (Πλατανούσα, ἡ) 259-260
- 329 Ρεπετίστα, ἡ 260-261
- 304 Ριάχοβο, τὸ 261
- 319 Ριζό, τὸ 261
- 274 Ροδοτόπι, τὸ (Ραδοτόβι, τὸ) 257-258
- 242 Ρουμανό(ς), τὸ/ὁ 262
- 342 Ρουμπάτες, οἱ (Μερόπη, ἡ) 262-263
- 335 Ρουψιά, ἡ 263-264
- 307 Σακελλαρικό, τὸ (Κουτρολάδα, ἡ/-ες, οἱ) 153-154
- 38 Σανοβό, τὸ (Ἐετόπετρα, ἡ) 264
- 201 Σαντοβίτσα, ἡ (Μάρμαρα, τὰ) 264-265
- 7 Σέλτση, ἡ (Ἰοξιά, ἡ) 265-266
- 317 Σέλτσιανα, τὰ 266
- 258 Σενίκο, τὸ 266-267
- 157 Σερβιανά, τὰ 267-268
- 245 Σεριξιανά, τὰ 268
- 310 Σιούτιστα, ἡ (Καστρί, τὸ) 269-270
- 117 Σιράκο, τὸ 270-272
- 241 Σιστρούνι, τὸ 272-273
- 355 Σιταριά, ἡ (Μόσιορη, ἡ) 202-203
- 56 Σκαμνέλι, τὸ 273
- 149 Σκλίβανη, ἡ 273-274
- 139 Σκλοῦπος, ὁ (Ἄμπελοχώρι, τὸ) 274-275
- 231 Σμυρτιά, ἡ (Γκουλεμή, ἡ) 83-84
- 69 Σοπουτσέλι, τὸ (Δίλοφο, τὸ) 275
- 63 Σουδενά, τὰ Κάτω (Πεδινά, τὰ Κάτω) 275-277
- 64 Σουδενά, τὰ Πάνω (Πεδινά, τὰ Ἄνω) 275-277
- 313 Σούλι-Ντίνου, τὸ (Σουλόπουλο, τὸ) 277-278
- 313 Σουλόπουλο, τὸ (Σούλι-Ντίνου, τὸ) 277-278

- 314 Σουλόπουλο, τὸ Μικρὸ 278-279
- 265 Σπήλαιο, τὸ 279
- 23 Σταρίτσιανη, ἡ (Πουρνιά, ἡ) 279-280
- 203 Σταυράκι, τὸ 280
- 368 Σταυροδρόμι, τὸ (Βομπλό, τὸ) 60-61
- 345 Σταυροσκιάδι, τὸ 280
- 75 Στολοβό, τὸ (Διπόταμο, τὸ) 280-281
- 360 Στρατίνιστα, ἡ 281
- 18 Στράτσιανη, ἡ (Πύργος, ὁ) 281-282
- 357 Στριγκανέτσι, τὸ (Διχούνι, τὸ) 282-283
- 102 Στρούνι, τὸ (Ἀμφιθέα, ἡ) 284
- 367 Τεριάχι, τὸ 284-285
- 181 Τέροβο, τὸ 285-286
- 277 Τζέλοβα, ἡ (βλ. Ζέλοβα, ἡ) 115-116
- 72 Τζοντίλα, ἡ (Δίκορφο) 286-287
- 276 Τζοντίλα, ἡ (Ζωοδόχος, ἡ) 286-287
- 107 Τζόρα, ἡ (Μαβίλης, ὁ) 287-288
- 259 Τοσκεσάκι, τὸ (Μικροχώρι, τὸ) 288
- 228 Τοσκεσι, τὸ (Ἀχλαδέαι, αἱ) 288
- 3 Τούρνοβο, τὸ (Γοργοπόταμος, ὁ) 288-289
- 29 Τράπεζα, ἡ (Βράνιστα, ἡ) 67-68
- 86 Τρίστενο, τὸ (Ντρεστενίκο, τὸ) 233-234
- 338 Τσαραπλανά, τὰ (Βασιλικό, τὸ) 289-290
- 194 Τσαρκοβίστα, ἡ (Δωδώνη, ἡ) 290-291
- 57 Τσεπέλοβο, τὸ 291
- 62 Τσερβάρι, τὸ (Ἐλαφότοπος, ὁ) 292
- 208 Τσέργιανη, ἡ (Λοφίσκος, ὁ) 292-293
- 225 Τσερίτσιανα, τὰ (Πλατάνια, τὰ) 293
- 315 Τσερκοβίστα, ἡ (Ἐκκλησιοχώρι, τὸ) 290-291
- 54 Τσερνέσι, τὸ (Ἐλατοχώρι, τὸ) 293-295
- 204 Τσιφλικόπουλο, τὸ 295
- 366 Φαράγγι, τὸ (Γκουβέρι, τὸ) 84
- 8 Φιτόκο, τὸ (Θεοτόκος, ἡ) 295
- 84 Φλαμπουράρι, τὸ 296-297
- 133 Φορτώσι, τὸ 297
- 12 Φούρα, ἡ 297-298
- 79 Φραγκάδες, οἱ 298
- 160 Φράστανά, τὰ (Κυπαρίσσια, τὰ) 298-299
- 340 Φραστανά, τὰ (Μερόπη, ἡ Κάτω) 298-299
- 322 Φωτεινό, τὸ (Ζελίστα, ἡ) 115
- 374 Χαραυγή, ἡ (Βάλτιστα, ἡ) 43
- 125 Χαροκόπι, τὸ (Μπραντουβάρι, τὸ) 225
- 261 Χίνκα, ἡ 299-300
- 4 Χιονιάδες, οἱ 300-301
- 131 Χουλιαράδες, οἱ 301
- 91 Χρυσοβίτσα, ἡ 301-302
- 370 Χρυσόδουλη, ἡ 302-303
- 300 Χρυσόραχη, ἡ (Ζαγόριανη, ἡ) 111
- 215 Ψίνα, ἡ 303-304
- 351 Ὠραιόκαστρο, τὸ (Λαχανόκαστρο, τὸ) 165-166

8.1.2. Ἀριθμητικὸ εὐρετήριο

1. Ντέντσικο, τὸ (Ἄετομηλίτσα, ἦ)
2. Πλικάτι
3. Τούρνοβο, τὸ (Γοργοπόταμος, ὁ)
4. Χιονιάδες, οἱ
5. Λεσκάτσι, τὸ (Ἄσημοχώρι, τὸ)
6. Βούρμπιανη, ἦ
7. Σέλτση, ἦ (Ὁξιά, ἦ)
8. Φιτόκο, ἦ (Θεοτόκος, ἦ)
9. Λούψικο, τὸ (Λυκόραχη, ἦ)
10. Ζέρμα, ἦ (Πλαγιά, ἦ)
11. Κάντσικο, τὸ (Δροσοπηγή, ἦ)
12. Φούρκα, ἦ
13. Κεράσοβο, τὸ (Ἄγία Παρασκευή, ἦ)
14. Μπλίζγιανη, ἦ (Λαγγάδα, ἦ)
15. Καστάνιανη, ἦ (Καστανιά, ἦ)
16. Πιρσόγιανη, ἦ
17. Ἴσβορος, ὁ (Ἄμασαντος, ὁ)
18. Στράτσιανη, ἦ (Πυργος, ὁ)
19. Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ
20. Μεσαουά, ἦ
21. Μπετσιφάρι, τὸ (Μοναστήρι, τὸ)
22. Μόλιστα, ἦ
23. Σταρίτσανη, ἦ (Πουρνιά, ἦ)
24. Κουρτίνιστα, ἦ (Νικάνωρ, ὁ)
25. Πεκλάρι, τὸ (Πηγή, ἦ)
26. Πλάβαλη, ἦ (Ἄγία Βαρβάρα, ἦ)
27. Μπλεθούκι, τὸ (Πυξαριά, ἦ)
28. Ζέλιστα, ἦ (Ἐξοχή, ἦ)
29. Βράνιστα, ἦ (Τράπεζα, ἦ)
30. Καβάσιλα, τὰ
31. Μελισσόπετρα, ἦ
32. Πιροβίτσα, ἦ (Καλόβρουση, ἦ)
33. Δερβένι, τὸ
34. Κουτσούφλιανη, ἦ (Ἡλιόραχη, ἦ)
35. Διπαλίτσα, ἦ (Μολυβδοσκεπάστη, ἦ)
36. Μπογοντσικό, τὸ (Πογωνίσκος, ὁ)
37. Ὁστανίτσα, ἦ (Ἀηδονοχώρι, τὸ)
38. Σανοβό, τὸ (Ἄετόπετρα, ἦ)
39. Μάζι, τὸ
40. Κόνιτσα, ἦ
41. Γκρισιμπάνι, τὸ (Ἐλεύθερο, τὸ)
42. Πάλιοσέλι, τὸ
43. Πάδες, οἱ
44. Ἄρμάτοβο, τὸ (Ἄρματα, τὰ)
45. Μπριάζα, ἦ (Δίστρατο, τὸ)
46. Γορίτσα, ἦ (Καλλιθέα, ἦ)
47. Λιτονιάβιστα, ἦ (Κλειδωνιά, ἦ)
48. Πάπιγκο, τὸ
49. Βραδέτο, τὸ
50. Λεσινίτσα, ἦ (Βρυσοχώρι, τὸ)
51. Ντομπρίνοβο, τὸ (Ἡλιοχώρι, τὸ)
52. Λάιστα, ἦ
53. Βοβούσα, ἦ - Μπαϊάσα
54. Τσερνέσι, τὸ (Ἐλατοχώρι, τὸ)
55. Μακρίνο, τὸ
56. Σκαμνέλι, τὸ
57. Τσεπέλοβο, τὸ
58. Ἅγιος Μηνάς, ὁ
59. Μεσοβούνι, τὸ
60. Ἄρτσιστα, ἦ (Ἄριστη, ἦ)
61. Βιτσικό, τὸ (Βίκος, ὁ)

62. Τσερβάρι, τὸ (Ἐλαφότοπος, ὁ)
 63. Κάτω Σουδενά, τὰ (Κάτω Πεδι-
 νά, τὰ)
 64. Πάνω Σουδενά, τὰ (Ἄνω Πεδι-
 νά, τὰ)
 65. Μονοδέντρι, τὸ
 66. Βίτσα, ἡ
 67. Καπέσοβο, τὸ
 68. Κουκούλι, τὸ
 69. Σοπουτσέλι, τὸ (Δίλοφο, τὸ)
 70. Μπούλτση, ἡ (Ἐλάτη, ἡ)
 71. Ντοβρά, ἡ (Ἀσπράγγελοι, οἱ)
 72. Τζοντίλα, ἡ (Δίκορφο, τὸ)
 73. Μανασ(σ)ή, ἡ
 74. Καλοτά, ἡ
 75. Στολοβό, τὸ (Διπόταμο, τὸ)
 76. Καμινιά, ἡ (Ἀνθρακίτης, ὁ)
 77. Καβαλάρι, τὸ
 78. Λιασκοβέτσι, τὸ (Λεφτοκαρυά,
 ἡ)
 79. Φραγκάδες, οἱ
 80. Νεγάδες, οἱ
 81. Μπάγια, ἡ (Κῆποι, οἱ)
 82. Δραγάρι, τὸ (Καστανών, ὁ)
 83. Δόλιανη, ἡ
 84. Φλαμπουράρι, τὸ
 85. Γρεβενίτι, τὸ
 86. Ντρεστενίκο, τὸ (Τρίστενο, τὸ)
 87. Λιάπη, ἡ (Ἰτέα, ἡ)
 88. Πέτρα, ἡ
 89. Δεμάτι, τὸ
 90. Μέτσοβο, τὸ - Μίντσου
 91. Χρυσοβίτσα, ἡ
 92. Βουτονόσι, τὸ
 93. Μηλιά, ἡ - Μέρου
 94. Ἀνήλιο, τὸ - Κιάρε
 95. Δερβεντίστα, ἡ (Ἀνθοχώρι, τὸ)
 96. Μικρὸ Προσγόλι, τὸ (Μικρὸ
 Περιστέρι, τὸ)
 97. Μεγάλο Προσγόλι, τὸ (Μεγάλο
 Περιστέρι, τὸ)
 98. Μικρὴ Γότιστα, ἡ
 98. Μεγάλη Γότιστα, ἡ
 100. Μουγκλιοί, οἱ (Καρυές, οἱ)
 101. Λιγκιάδες, οἱ
 102. Στρούνι, τὸ (Ἀμφιθέα, ἡ)
 103. Γοβριτσά, ἡ (Κρυόβρουση, ἡ)
 104. Μάζια, ἡ
 105. Ἀρδομίστα, ἡ (Λογγάδες, οἱ)
 106. Γιάνιστα, ἡ (Βασιλική, ἡ)
 107. Τζόρα, ἡ (Μαβίλης, ὁ)
 108. Μπαρχμάδι, τὸ (Καστροίτσα, ἡ)
 109. Κλαζιάδες, οἱ (Δροσοχώρι, τὸ)
 110. Μουρκοί, οἱ (Ἡλιόκαλη, ἡ)
 111. Γερακάρι, τὸ
 112. Γουλάς, ὁ (Πλατανιά, ἡ)
 113. Βάξια, ἡ (Δρίσκος, ὁ)
 114. Κράψη, ἡ
 115. Λοχάνιστα, ἡ (Ἀνατολική, ἡ)
 116. Προσβάλα, ἡ (Βαθύπεδο, τὸ)
 117. Σιράκο, τὸ
 118. Καλαρίτες, οἱ
 119. Ἀρμπορέσι, τὸ (Μυστράς, ὁ)
 120. Ματσούκι, τὸ
 121. Δουβίσδανα, τὰ (Προσήλιο, τὸ)
 122. Παλιοχώρι Σιράκου, τὸ
 123. Κοντοβράκι, τὸ (Δαφνούλα, ἡ)
 124. Κωντινοί, οἱ
 125. Μπραντουβάρι, τὸ (Χαροκόπι,
 τὸ)
 126. Βασταβέτσι, τὸ (Πετροβούνι,
 τὸ)
 127. Ζαβράτσι, τὸ (Κέδρος, ὁ)
 128. Λούτζινο, τὸ (Ποτιστικά, τὰ)

129. Μιχαλίτσι, τὸ
 130. Γκούρα, ἡ (Βαπτιστής, ὁ)
 131. Χουλιαράδες, οἱ
 132. Λοζέτσι, τὸ (Ἑλληνικό, τὸ)
 133. Φορτώσι, τὸ
 134. Κωστίτσι, τὸ
 135. Πάτερο, τὸ
 136. Νίστορα, ἡ
 137. Κοτόρτσι, τὸ (Ἄετοράχη, ἡ)
 138. Λάζινα, ἡ
 139. Σκλοῦπος, ὁ (Ἄμπελοχώρι, τὸ)
 140. Πολιτσά, ἡ (Πλατανούσα, ἡ)
 141. Πράμαντα, τὰ-ἡ
 142. Κομματάκια, τὰ
 143. Ραφταναῖοι, οἱ
 144. Πρέβεζα, ἡ
 145. Καλέντζι, τὸ
 146. Βροδό, τὸ (Μονολίθι, τὸ)
 147. Ραψίστα, ἡ (Πλατανούσα, ἡ)
 148. Μπουχόρι, τὸ (Μπουκόρι, τὸ)
 149. Σκλίβανη, ἡ
 150. Βαλτσόρα, ἡ (Πηγόσια, τὰ)
 151. Πλέσια, ἡ / τὰ
 152. Πεστά, τὰ
 153. Κορίπιανη, ἡ
 154. Ραβένια, τὰ
 155. Κρυφοβός, ὁ
 156. Λεσιανά, τὰ (Ἄβγό, τὸ)
 157. Σερβιανά, τὰ
 158. Μολιβαδιά, ἡ
 159. Μουζακαῖοι, οἱ
 160. Φράστανά, τὰ (Κυπαρίσσια, τὰ)
 161. Κορδολόια, ἡ
 162. Κουτσολιό, τὸ
 163. Κατσικά, ἡ
 164. Ἄνατολή, ἡ (Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ)
 165. Γιάννινα, τὰ (Ἰωάννινα, τὰ)
 166. Νεοχωρόπουλο, τὸ
 167. Ραψίστα, ἡ (Πεδινή, ἡ)
 168. Μπάφρα, ἡ
 169. Νεοκαισάρεια, ἡ
 170. Μπεζάνι, τὸ
 171. Κολονιάτι, τὸ
 172. Βουδίβιστα, ἡ (Ἄμπελιά, ἡ)
 173. Μπάρτζι, τὸ (Ἐπισκοπικό, τὸ)
 174. Μανολιάσα, ἡ
 175. Θεριακίσι, τὸ
 176. Μοῦλες, οἱ (Πέρδικα, ἡ)
 177. Βασαίικα, τὰ
 178. Λαγάτορας, ὁ (Μυροδάφνη, ἡ)
 179. Μπουράτσα, ἡ (Ἅγία Τριάδα, ἡ)
 180. Βαβλάμι, τὸ
 181. Τέροβο, τὸ
 182. Κουκλέσι, τὸ
 183. Μουσιοτίτσα, ἡ
 184. Δερβίζιανα, τὰ
 185. Γεωργάνοι, οἱ
 186. Βουλιάστα, ἡ
 187. Μιλίχοβο, ἡ (Μελιά, ἡ)
 188. Λογγιώτισσα, ἡ
 189. Κοπάνη, ἡ
 190. Ζόριστα, ἡ (Πεντόλακκος, ὁ)
 191. Βαριάδες, οἱ
 192. Μελιγκοί, οἱ
 193. Ἄλποχώρι Δωδώνης, τὸ (Μαντεῖο, τὸ)
 194. Τσαρκοβίστα, ἡ (Δωδώνη, ἡ)
 195. Δραμεσιοί, οἱ
 196. Κουσμερά, ἡ
 197. Κοστάνιανη, ἡ
 198. Μπέρκο, τὸ
 199. Μοσπίνα, ἡ (Λύγκος, ὁ)

200. Λιόκο, τὸ (Ἄσβεστοχώρι, τὸ)
 201. Σαντοβίτσα, ἡ (Μάρμαρα, τὰ)
 202. Καρδαμίτσια, τὰ
 203. Σταυράκι, τὸ
 204. Τσιφλικόπουλο, τὸ
 205. Κόνιτσα, ἡ
 206. Ντόμπρη, ἡ/-ο, τὸ (Παλιά Ἐλώ-
 νια, τὰ - Πετράλωνα, τὰ)
 207. Περάτη, ἡ
 208. Τσέργιανη, ἡ (Λοφίσκος, ὁ)
 209. Βαγενίτι, τὸ
 210. Βράβορη, ἡ (Ἄνάργυροι, οἱ)
 211. Γραμμένο, τὸ
 212. Κοβίλιανη, ἡ (Πολύλοφος, ὁ)
 213. Πογδορά, ἡ (Λυκόστανη, ἡ)
 214. Δραγοψά, ἡ
 215. Ψίνα, ἡ
 216. Πλέσια, ἡ / τὰ (Ἁγία Ἀναστα-
 σία, ἡ)
 217. Ζαγόριτσα, ἡ (Πολύγυρος, ὁ)
 218. Ἐλευθεροχώρι, τὸ
 219. Ζαραβούτσι, τὸ (Ἅγιος Νικό-
 λαος, ὁ)
 220. Μπουρλέσια, ἡ (Κουμαριά, ἡ)
 221. Μπαουσιοί, οἱ
 222. Βαλαντιδιά, ἡ
 223. Κοπρα, ἡ (Ἄνθοχώρι, τὸ)
 224. Γρατσανά, τὰ (Ἄσπροχώρι, τὸ)
 225. Τσερίτσιανα, τὰ (Πλατάνια, τὰ)
 226. Λίπα, ἡ
 227. Βάρδα, ἡ
 228. Τόσκεσι, τὸ
 229. Λεπάδι, τὸ
 230. Βαδίστρα, ἡ
 231. Γκολεμή, ἡ (Σμυρτιά, ἡ)
 232. Δραγοβέτσι, τὸ (Ἐλαφος, ἡ)
 233. Ἄρδοση, ἡ
 234. Μοκοβίνα, ἡ
 235. Λιβιάχοβο, τὸ
 236. Ἐλεсна, ἡ (Ἄρτοπούλα, ἡ)
 237. Πράδαλα, τὰ (Παρδαλίτσα, ἡ)
 238. Γράσδανη, ἡ (Καταμάχη, ἡ)
 239. Λεβίκιστα, ἡ (Ζοτικό, τὸ)
 240. Μπεστιά, ἡ
 241. Σιστρούνι, τὸ
 242. Ρουμανό, τὸ
 243. Ἄλποχώρι Μπότσαρη, τὸ
 244. Παλιοχώρι Μπότσαρη, τὸ
 245. Σεριζιανά, τὰ
 246. Κεράσοβο, τὸ (Κερασέα, ἡ)
 247. Λοζιανά, τὰ
 248. Βερνίκο, τὸ (Βερενίκη, ἡ)
 249. Βεντεσίκος, ὁ
 250. Δοβιά, ἡ
 251. Βαρμπόμπα, ἡ (Πτέρη, ἡ)
 252. Ζάλογγο, τὸ
 253. Βρουσίνα, ἡ
 254. Μάζι, τὸ (Πολύδωρο, τὸ)
 255. Γρανίτσα, ἡ
 256. Ραδοβίτσι, τὸ
 257. Στριγκανέτσι, τὸ (Διχούνι, τὸ)
 258. Σενίκο, τὸ
 259. Τοσκεσάκι, τὸ (Μικροχώριον,
 τὸ)
 260. Δομολεσιά, ἡ
 261. Χίνκα, ἡ
 262. Λάλιζα, ἡ
 263. Ζόριανη, ἡ
 264. Δέλινο, τὸ (Δελβινακόπουλο,
 τὸ)
 265. Σπήλαιο, τὸ
 266. Γοργιάνιστα, ἡ
 267. Κούρεντα, τὰ
 268. Πετσάλι, τό/-η, ἡ

269. Μποτζαράς, ό
270. Καλοχώρι, τó
271. Κοκκινόχωμα, τó
272. Άραχοβίτσα, ή (Λευκοθέα, ή)
273. Βελτσίστα, ή (Κληματιά, ή)
274. Ραδοτόβι, τó (Ροδοτόπι, τó)
275. Γαρδίκι, τó
276. Τζοντίλα, ή (Ζωοδόχος, ή)
277. Ζέλοβα, ή (Βουνοπλαγιά, ή)
278. Μπεζντούνι, τó (Έλεούσα, ή)
279. Μπεζντουνόπουλο, τó (Άγιος
Ίωάννης, ό)
280. Πέραμα, τó
281. Βάνιστα, ή (Κρούα, ή)
282. Ντίσπερη, ή (Λυκοτρίχι, τó)
283. Μπράγια, ή (Κρανούλα, ή)
284. Βάρβεση, ή (Άγιοι Άπόστολοι,
οί)
285. Περίβλεπτος, ή
286. Άσφάκα, ή
287. Πετσάλη, ή / -ι, τó
288. Κάτω Λαψίστα, ή
289. Πάνω Λαψίστα, ή
290. Νεοχώρι, τó
291. Καρίτσα, ή
292. Ζίτσα, ή
293. Μελίσσι, τó
294. Πρωτόπαπα, ή
295. Γαβρισιοί, οί
296. Λιγοψά, ή
297. Βατατάδες, οί
298. Βλαχάτανο, τó
299. Νεγράδες, οί
300. Ζαγόριανη, ή (Χρυσόραχη, ή)
301. Βροντισμένη, ή
302. Μαζαράκι, τó
303. Γλίζιανη, ή (Καταρράκτης, ό)
304. Ριάχοβο, τó
305. Ίερομνήμη, ή
306. Μπουρ(ν)τάρι, τó (Δαφνόφυτο,
τó)
307. Κουτρουλάδα, ή / -ες, οί (Σα-
κελλαρικό, τó)
308. Λίθινο, τó
309. Μπριγιάνιστα, ή (Βασιλόπου-
λο, τó)
310. Σιούτιστα, ή (Καστρί, τó)
311. Ράικο, τó
312. Δραγομή, ή (Παλιουρή, ή)
313. Σούλι Ντίνου, τó (Σουλόπουλο,
τó)
314. Μικρό Σουλοπούλο, τó
315. Τσερκοβίστα, ή (Έκκλησιοχώρι,
τó)
316. Γκρίμποβο, τó
317. Σέλτσιανα, τά
318. Κούτσι, τó (Βρυσούλα, ή)
319. Ριζό, τó
320. Γρανιτσοπούλα, ή
321. Κρετσούνιστα, ή (Δεσποτικό,
τó)
322. Ζελίστα, ή (Φωτεινό, τó)
323. Κουρουνοράχη, ή
324. Κοσόλιανη, ή (Άετόπετρα, ή)
325. Λάβδανη, ή
326. Βρίστοβο, τó
327. Κουκλιοί, οί
328. Γκρίμπιανη, ή (Άρετή, ή)
329. Ρεπετίστα, ή
330. Παρακάλαμος, ό
331. Πογδόριανη, ή (Άνω Παρακά-
λαμος, ό)
332. Πατ(δ)ουνιά, ή (Παηδονιά, ή)
333. Δολιανά, τά

334. Πάνω Ραβένια, τὰ
 335. Ρουψιά, ἡ
 336. Μαυροβούνι, τὸ
 337. (Ἄλιζὸτ) Τσιφλίκι, τὸ (Γερο-
 πλάτανος, ὁ)
 338. Τσαραπλανά, τὰ (Βασιλικό, τὸ)
 339. Μετζιτιές, ὁ (Κεφαλόβρυσος, τὸ)
 340. Φραστανά, τὰ (Κάτω Μερόπη,
 ἡ)
 341. Μέβγεσδα, ἡ (Παλαιόπυργος, ὁ)
 342. Ρουμπάτες, οἱ (Μερόπη, ἡ)
 343. Κακόλακκος, ὁ
 344. Δριμάδες, οἱ
 345. Σταυροσκιάδι, τὸ
 346. Βοστίνα, ἡ (Πογωνιανή, ἡ)
 347. Ποντικάτι, τὸ (Ποντικάτες, οἱ)
 348. Μποζανίκο, τὸ (Ὁρεινό, τὸ)
 349. Γαῖδουροχώρι, τὸ (Ἀργυροχώ-
 ρι, τὸ)
 350. Δολό, τὸ
 351. Λαχανόκαστρο, τὸ (Ὁρατόκα-
 στρο, τὸ)
 352. Κακ(ου)σιοί, οἱ (Ἅγιος Κο-
 σμάς, ὁ)
353. Βίσανη, ἡ
 354. Κάτω Ραβένια, τὰ
 355. Μόσιορη, ἡ (Σιταριά, ἡ)
 356. Μαυρονόρος, ὁ
 357. Διμοκόρι, τὸ
 358. Κοσοβίτσα, ἡ (Ἅγία Μαρίνα, ἡ)
 359. Καστάνιανη, ἡ (Καστανή, ἡ)
 360. Στρατίνιστα, ἡ
 361. Μέγκουλη, ἡ (Περιστέρει, τὸ)
 362. Κεράσοβο, τὸ
 363. Κρυονέρι, τὸ
 364. Ζαραβίνα, ἡ (Λίμνη, ἡ)
 365. Δελβινάκι, τὸ
 366. Γκουβέρι, τὸ (Φαράγγι, τὸ)
 367. Τεριάχι, τὸ
 368. Βομπλό, τὸ (Σταυροδρόμι, τὸ)
 369. Μαυρόπουλο, τὸ
 370. Χρυσόδουλη, ἡ
 371. Ζάβροχο, τὸ
 372. Ἀρίνιστα, ἡ (Κτίσματα, τὰ)
 373. Νέα Κατούνα, ἡ (Νεοχώρι, τὸ)
 374. Βάλπιστα, ἡ (Χαραυγή, ἡ)

Δημοσιόγραφική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΡΩΤΟΜΟΝΗΜΑ
 Πρωτεύουσες έπαρχιών

ΧΑΡΤΗΣ 1
 Οί κοινότητες και οί οικισμοί

Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Κόνιτσα

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

ΠΟΜΗΝΗΜΑ

Επαρχία Κόνιτσας

Ν. ΠΕΛΛΑΣ

Κοζάνη

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ○ Έλληνόθετα οίκωνυμια
- ○ Σλαβόθετα »
- ○ Άλβανόθετα »
- ○ Αρομουνόθετα »
- ○ Τουρκόθετα »
- ○ Έλληνο-αρομουνικά οίκωνυμια

Οι ένδεικτικοί κύκλοι των οίκωνυμίων, όταν έχουν δύο χρωματικές ενδείξεις (●), υποδηλώνουν έτυμολόγηση που είναι δυνατό να οδηγεί σε ονοματοθέτες με διαφορετική εθνολογική ταυτότητα.

- Ένδειξη κοινότητας
- Ένδειξη οικισμού

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

ΧΑΡΤΗΣ 4

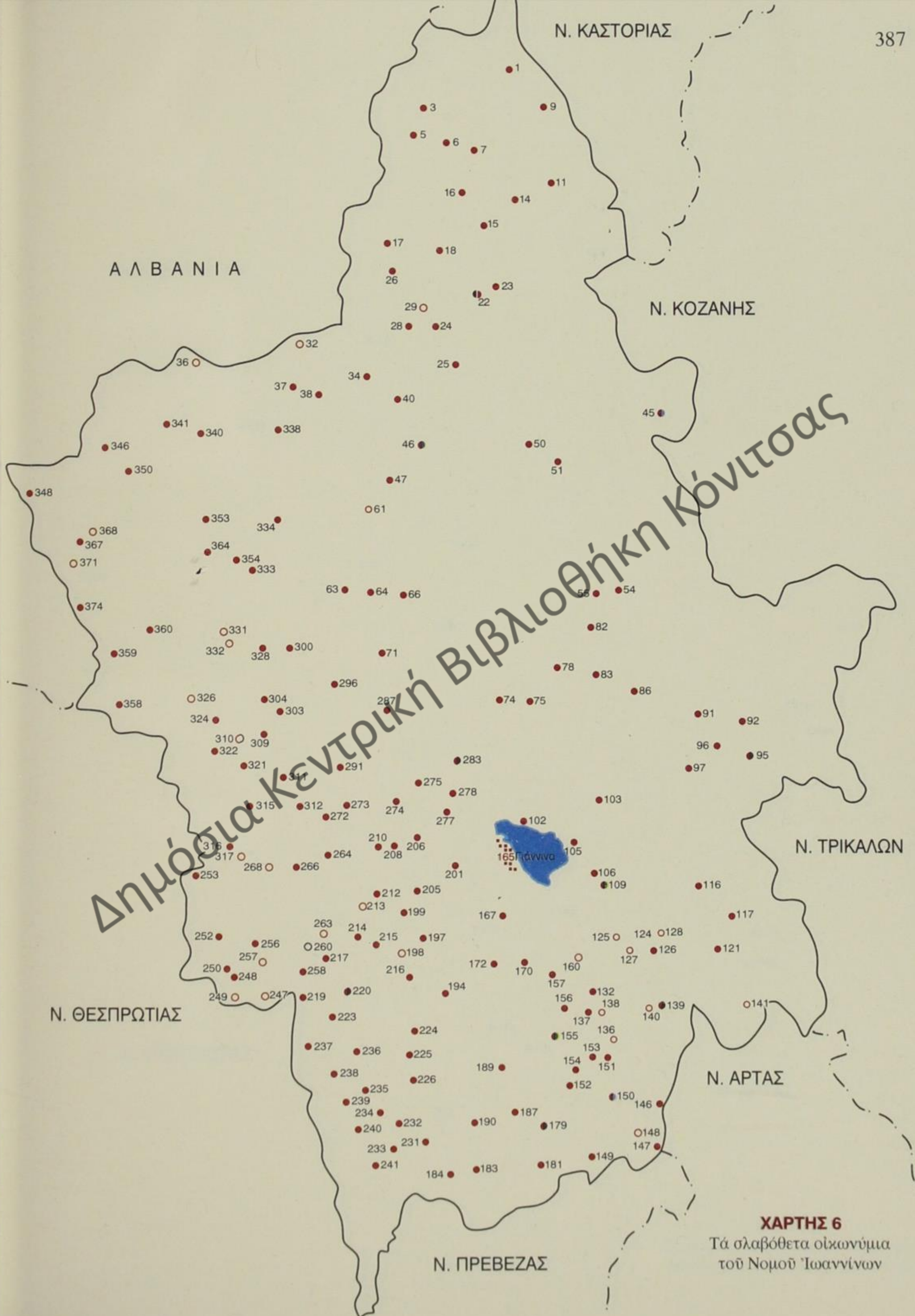
Έθνολογική κατανομή των οίκωνυμίων του Νομού Ιωαννίνων

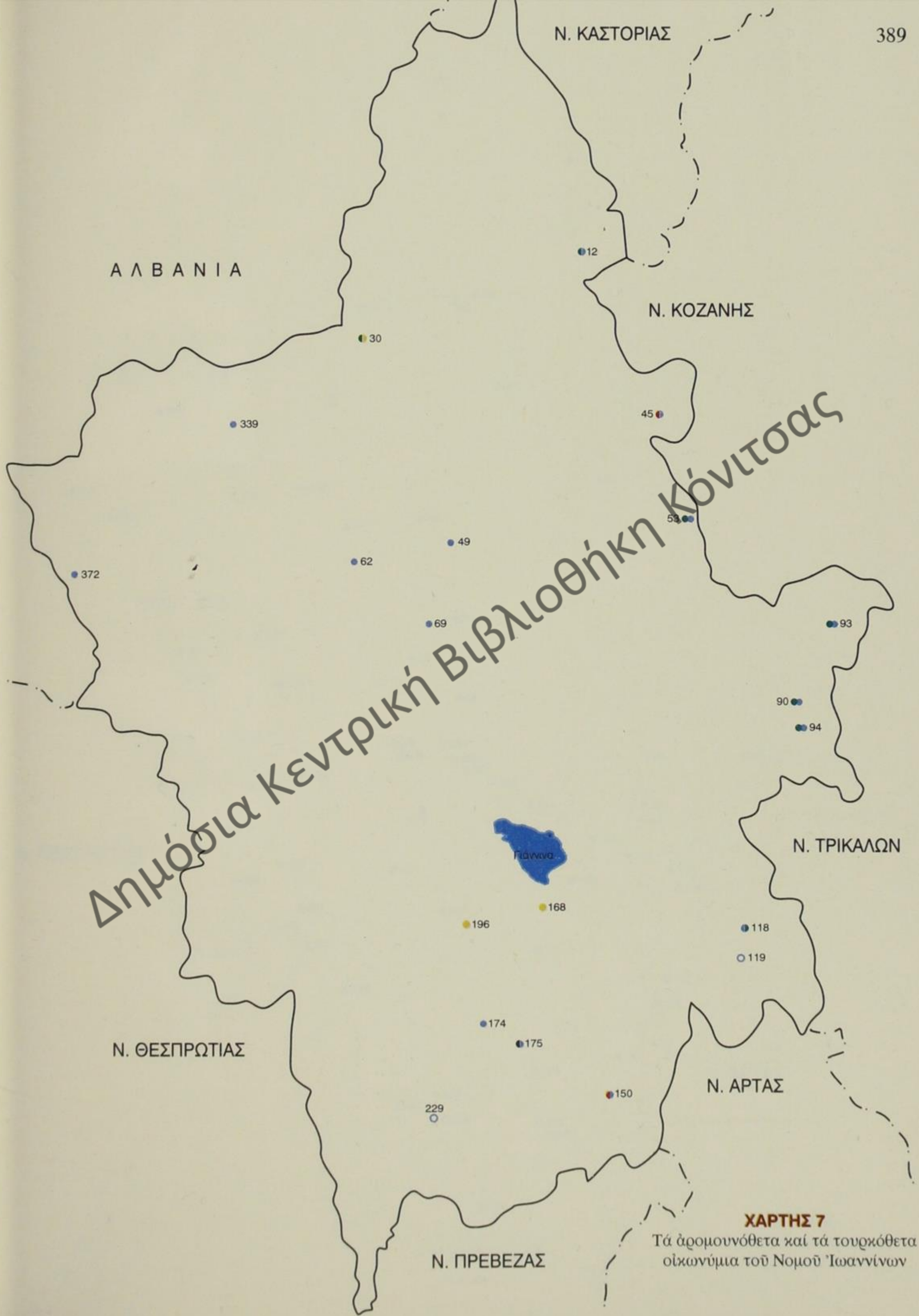

ΧΑΡΤΗΣ 5

Τά ελληνόθετα οικόνομα
του Νομού Ιωαννίνων

ΧΑΡΤΗΣ 6
Τά σλαβόθετα οικονύμια
του Νομού Ιωαννίνων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΑΡΤΗΣ 7

Τά άρομουνόθετα καί τά τουρχόθετα οίκωνύμια του Νομού Ίωαννίνων

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

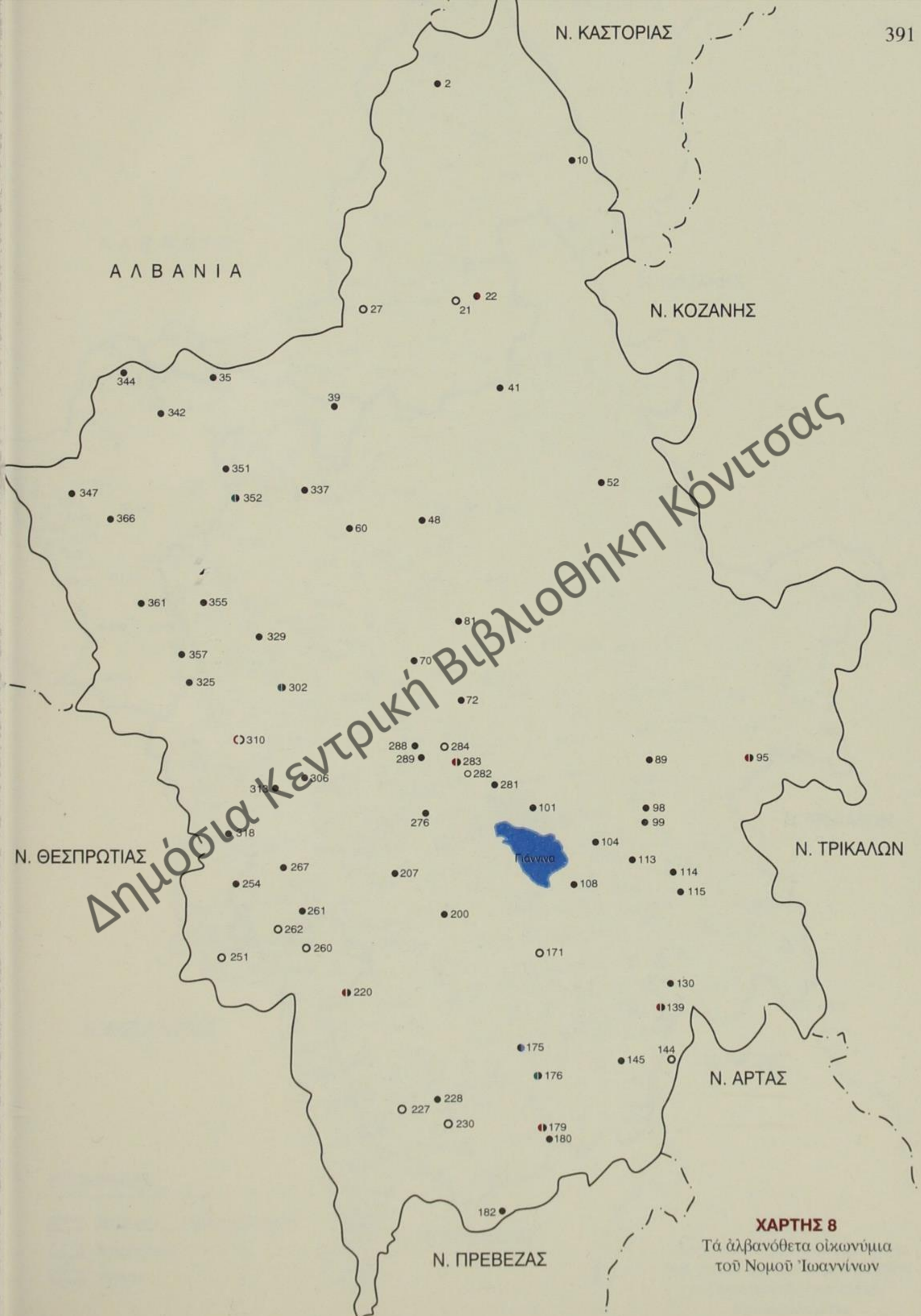
Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Γιάννινα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΧΑΡΤΗΣ 8

Τά αλβανόθετα οικονύμια
του Νομού Ίωαννίνων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ▭ βόρειος φωνηεντισμός
- ▭ ήμβόρειος »
- ▭ νότιος »

ΧΑΡΤΗΣ 9

Ίσογλωσσα βορείου, ήμβορειου και νοτίου φωνηεντισμού με βάση τις ένδειξεις της φωνητικής των οίκωνυμων

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Ἀρομουνο-ελληνικές
- Ἀρβανιτο-ελληνικές
- Ἑλληνο-τουρκικές

ΧΑΡΤΗΣ 10
Δίγλωσσες νησίδες στο Νομό Ἰωαννίνων

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

● 359

● 18

● 15

● 55

● 291

● 272

● 210

Γιάννινα

● 105

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

● 255

● 167

● 125

● 127

● 126

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

● 224

Ν. ΑΡΤΑΣ

● 238

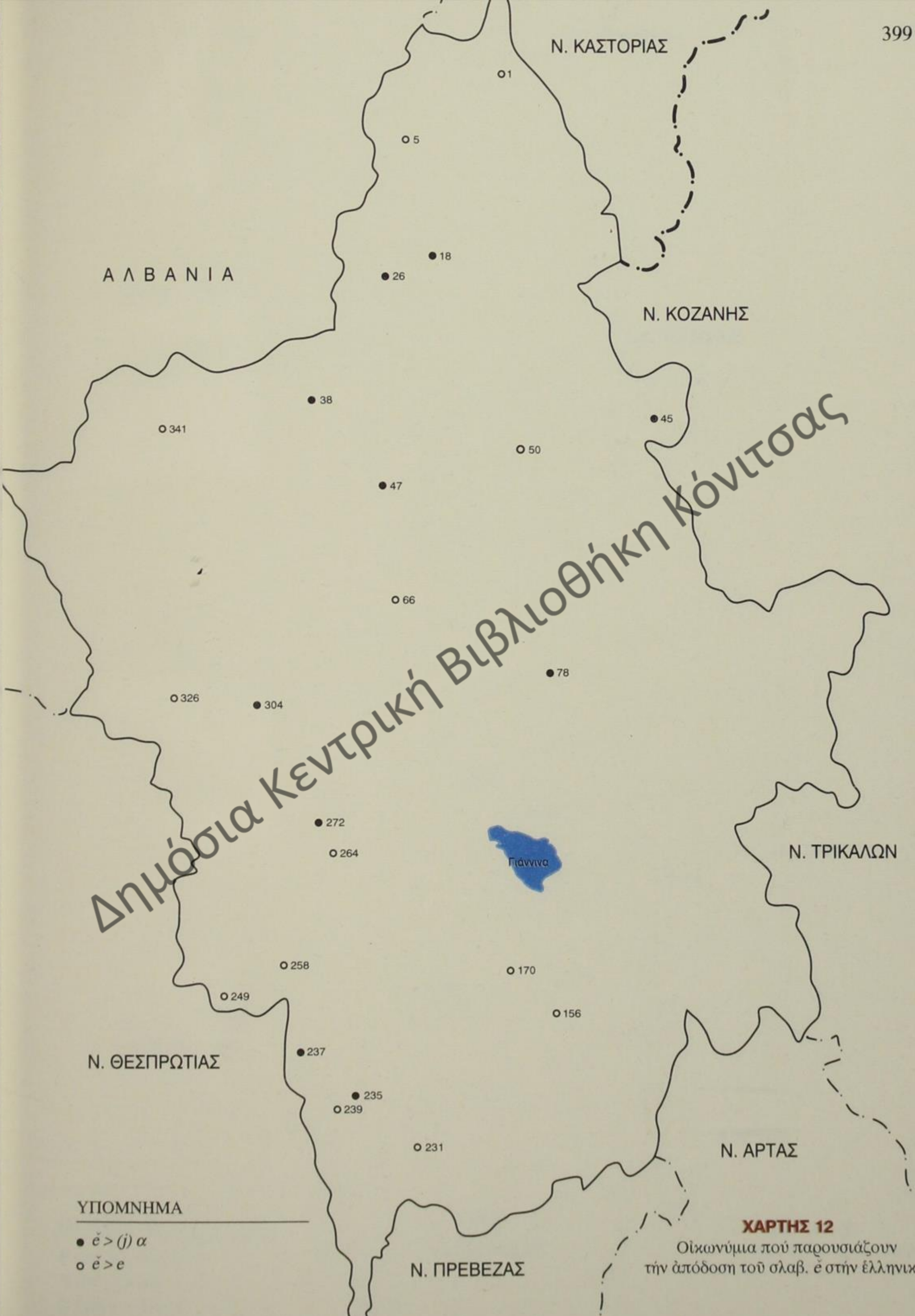
● 233

● 147

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΧΑΡΤΗΣ 11

Οίκωνύμα που παρουσιάζουν την απόδοση: σλαβ. ο > έλλ. α

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Γράνινα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ě > (j) α
- ě > e

ΧΑΡΤΗΣ 12

Οικωνύμια που παρουσιάζουν την απόδοση του σλαβ. ě στην ελληνική.

Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

○ 357

○ 327

○ 306

● 282

● 101

Γιάννινα

○ 114

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

● 195

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

● άλβ. ě > έλλ. α

● άλβ. ě > έλλ. ι

○ άλβ. ě > έλλ. φ

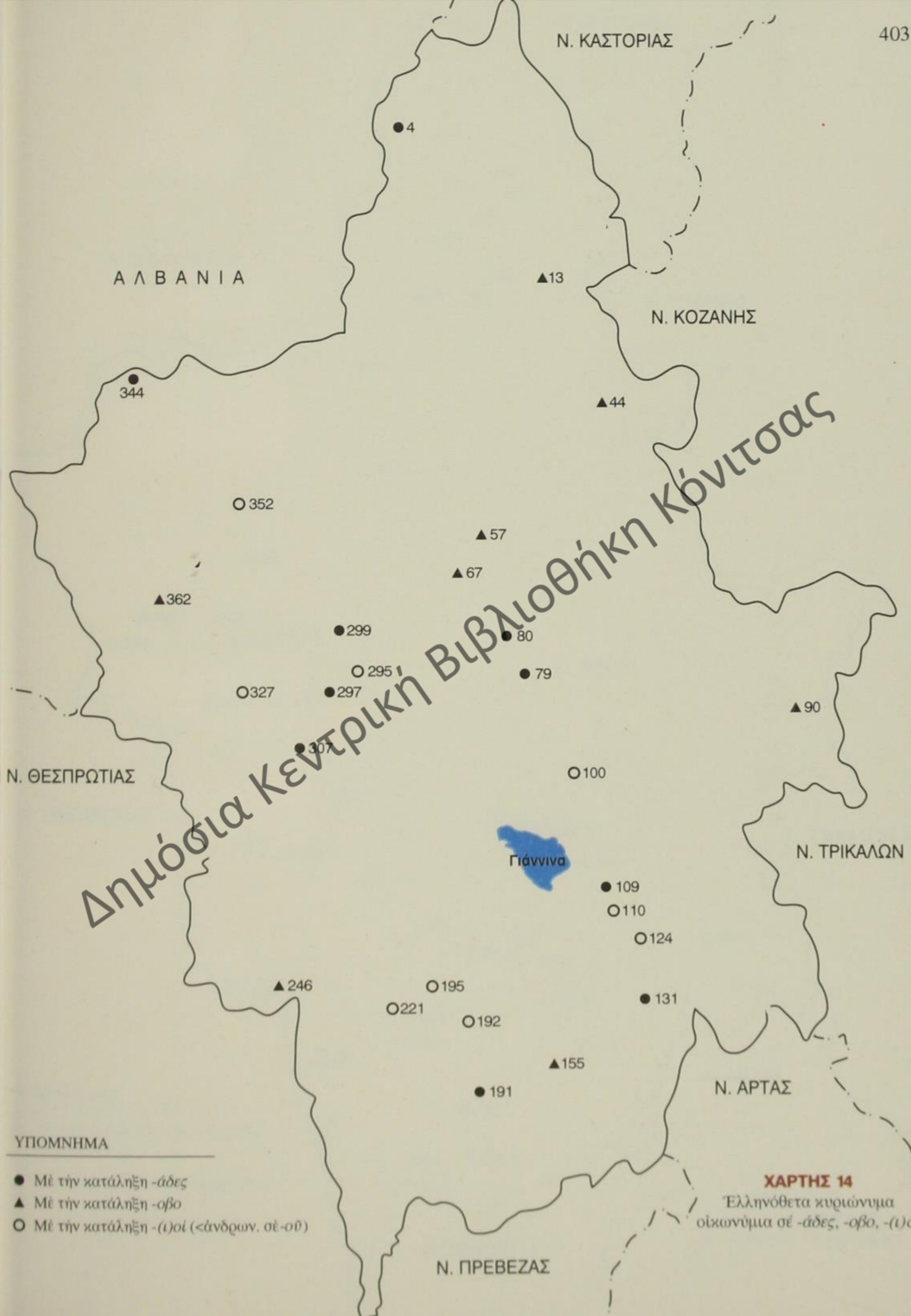
182 ○

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

● 245

ΧΑΡΤΗΣ 13

Οίκωνύμια που παρουσιάζουν την απόδοση του άλβ. ě στην έλληνική

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Μέ την κατάληξη -άδες
- ▲ Μέ την κατάληξη -οβο
- Μέ την κατάληξη -(ι)οί (<άνδρων, σέ-οθ)

ΧΑΡΤΗΣ 14
Έλληνόθετα κυριώνυμα οίκωνύμια σε -άδες, -οβο, -(ι)οί.

N. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Γιάννινα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Οίκονύμια με την πατρωνυμική κατάληξη *-ist-*
- Οίκονύμια με την κατάληξη *-jane*

ΧΑΡΤΗΣ 15
Σλαβόθετα οίκονύμια με τις καταλ. *-ist-* και *-jane*.

○ 6

○ 16

○ 14

○ 15

○ 18

○ 23

● 29

● 22

○ 34

● 47

○ 333

● 360

○ 331

○ 328

○ 300

○ 359

○ 324

○ 303

○ 83

● 273

○ 208

● 105

● 106

○ 317

● 266

○ 212

○ 197

● 172

○ 170

○ 157

○ 121

○ 247

○ 156

○ 224

○ 225

○ 153

○ 238

● 190

○ 184

● 183

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

● 29
● 24
● 28

○ 22

○ 60

● 374

● 322 ● 310 ● 309
● 321

○ 288
○ 289

● 273

○ 281

● 103

○ 98
○ 99

● 95

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

○ 115

Γιάννινα

● 167

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

● 239

Ν. ΑΡΤΑΣ

○ 230

● 147

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Σλαβική κατάληξη *-ista*
- Άλβανική κατάληξη *-ishta*

ΧΑΡΤΗΣ 16

Περιεκτικά οίκωνύμια με τις καταλ. *-ista* (σλαβ.) και *-ishta* (άλβ.)

9. ΠΙΝΑΚΕΣ

9.1. Ἑλληνικῶν* προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων, προσωνυμίων κλπ.

- Ἄβγό, τὸ (τοπν.) 169
Ἄγαμέμν-ων (προσωπ.) 122, 156 / -ος
(προσωπ.) 122, 156
Ἄγγελῆς (προσωπ.) 83
ἄγγουρ-ιά, ἡ 48.4 / -ιάς (προσωπ.) 48.4
Ἄγια Ἀναστασία, ἡ (τοπν.) 247, 353
Ἄγια Βαρβάρα, ἡ (τοπν.) 246
Ἄγια Μαρίνα, ἡ (τοπν.) 2.1, 146
Ἄγια Παρασκευή, ἡ (τοπν.) 135
Ἄγια Τριάδα, ἡ (τοπν.) 220, 353
Ἄγιοι Ἀπόστολοι, οἱ (τοπν.) 46
Ἄγιος Ἰωάννης, ὁ (τοπν.) 34, 77, 213
Ἄγιος Κοσμάς, ὁ (τοπν.) 125
Ἄγιος Μηνάς, ὁ (τοπν.) 31, 335, 337,
341, 344, 353
Ἄγιος Νικόλαος, ὁ (τοπν.) 114
*Ἀγιωάνν-εια, τὰ (τοπν.) 77 / *ἰνά,
τὰ (τοπν.) 78 / *-ίνα, τὰ (τοπν.) 77
Ἄγκαθ-ερά, τὰ (τοπν.) 153.3 / -ίτης, ὁ
42, 93
Ἄγκλιστή, ἡ (τοπν.) 87.6, 175.1
Ἄγόριανη, ἡ (τοπν.) 61.9
ἄγρι-γκουρτζιά, ἡ 296.2 / -γούρνου, τὸ
296.2
Ἄγριμης (προσωπ.) 135
ἄγριο(υ)-γκο(υ)ρτζιά, ἡ 296.2 / -γου-
ρουνο, τὸ 296.2
ἄγριο-βαλανιδιά, ἡ 91.2 / -βούνι, τὸ
187 / -λάζος, ὁ (τοπν.) 163
ἄγώγι, τὸ 119.8
ἄδρακτίτης, ὁ 42
Ἄετο-μηλίτσα, ἡ (τοπν.) 2.1, 229/
-πέτρα, ἡ (τοπν.) 147, 264 / -ράχη,
ἡ (τοπν.) 148
Ἄηδονοχώρι, τὸ (τοπν.) 234
Ἄθανασούλης (προσωπ.) 278
Ἄϊβαλῆς (προσωπ.) 272
Ἄϊδίνης (προσωπ.) 272
ἄκαρδος, ὁ 240
ἄλατ-άρης, ὁ 192 / -αριά, ἡ 192
Ἄλέξανδρ-ος (προσωπ.) 228.4 / -εία, ἡ
(τοπν.) 228.4
ἄλεπού, ἡ 284.6 / -δέλης (προσωπ.)
273
ἄλεσ-α 263, 263.8 / -ιά, ἡ 263, 263.8 /
-μα, τὸ 81, 263.8
Ἄλιζότ (προσωπ.) 32, 295/ —Τσιφλί-
κι, τὸ (τοπν.) 32, 295, 335, 337, 342,
344
ἄλιπού, ἡ 284.6
Ἄλιτόμιρα, ἡ (τοπν.) 178
ἄλλα-ξα 263.8 / -ξιά, ἡ 263.8 / -γμα, τὸ
263.8
Ἄλμπορέσι μιζράς, τὸ (τοπν.) / 39.5
Ἄλογόδρομος, ὁ (τοπν.) 199
Ἄλουνίσιο, τὸ (τοπν.) 121.5
ἄλουπού, ἡ 32, 33, 284.6, 339
Ἄλποχώρι (Δωδώνης), τὸ (τοπν.) 32,
33, 335, 336, 337, 339, 341, 346 / —
Μπότσαρη, τὸ (τοπν.) 32, 33, 339,
341
Ἄλώνια, τὰ Παλιὰ (τοπν.) 232

* Μὲ τοὺς ὄρους ἑλληνικὲς καὶ ξένες λέξεις χαρακτηρίζονται ὅσες καταγράφονται στὸ ἑλληνικὸ ἢ σὲ ξένο (μὲ βάση τὸ λατινικὸ) ἀλφάβητο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν λέξεων ὡς ἑλληνικῶν ἢ ξένων δὲν ὑπονοεῖ πάντα καὶ τὴν ἐτυμολογικὴ προέλευσή τους.

- ἀλώπ-ηξ, ἡ 32 / -ού, ἡ 284.6 / -ώ, ἡ 32
 ἀμαθ-ής, ὁ 214.4 / -' -ος, ὁ 214.4
 Ἄμαραντος, ὁ (τοπν.) 122
 Ἄμαρούσιο, τὸ Νέο (τοπν.) 100.4
 Ἄμπελ-εία, ἡ (τοπν.) 63 / -ιά, ἡ (τοπν.)
 63
 Ἄμπελοχώρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 274
 ἄμπ-λας, ὁ 60 / (τοπν.) 60/ -λιανη, ἡ
 (τοπν.) 61 / -λίστρα, ἡ (τοπν.) 61 /
 -ουλας, ὁ (τοπν.) 60 / -ουλος, ὁ
 (τοπν.) 60
 Ἄμφιθέα, ἡ (τοπν.) 284
 Ἄναγνώστ-ης (προσωπ.) 218 / -αράς
 (προσωπ.) 218
 ἀναθουλιάζω 295.5
 ἀναιμία, ἡ 81
 Ἄνάργυροι, οἱ (τοπν.) 66, 353
 Ἄνασελίτσα, ἡ (τοπν.) 266
 Ἄναστάσ-ιος (προσωπ.) 278 / -οβα, ἡ
 (τοπν.) 160, 196 / -ούλης (προσωπ.)
 278
 ἀνατολ-ή, ἡ 34 / -ῆ (προσωπ.) 34 / -ῆ,
 ἡ (τοπν.) 34, 323, 338, 341, 345 /
 -ική, ἡ (τοπν.) 181, 181.8
 ἀναφου(φου)λάζω 295.5
 ἀνήλιο, τὸ 35 / (τοπν.) 2.1, 35, 136,
 198, 325, 338, 341, 345, 352
 ἀνθ-ος, ὁ 187.5 / -' -ος, τὸ 187.5 /
 -οχώρι, τὸ (τοπν.) 96, 143
 Ἄνθρακίτης, ὁ (τοπν.) 128
 ἀντίδ-ωρο, τὸ 284.6 / -ερο, τὸ 284.6 /
 -ιρου, τοῦ 284.6 / -ουρου, τοῦ 284.6
 Ἄντωνι(ος) (προσωπ.) 296.2
 ἀπάλιερας, ὁ 284, 307
 ἀπάνεμος 80
 ἀπλώστρα, ἡ 42, 42.9
 ἀπογών-ι, τὸ 61.9 / -ίτσα, ἡ (τοπν.)
 61.9 / -' ο, τὸ 61.9
 Ἄποστολ-ος (προσωπ.) 183 / -άρης
 (προσωπ.) 183
 ἀπουγκώνα (ἐπίρρ.) 61.9
 ἀπρεπ-ής, ὁ 214.4 / -' -ος, ὁ 214.4
 Ἄρα Διάκου, τοῦ (τοπν.) 278.2 / —
 Μπάκαση, τοῦ (τοπν.) 278.2
 Ἄραβν-ά, τὰ (τοπν.) 256 / -ές, οἱ
 (τοπν.) 256
 Ἄραϊ-μάδε, τοῦ (τοπν.) 107
 Ἄραμάδ-α, ἡ (τοπν.) 107/ -ι, τὸ (τοπν.)
 107
 Ἄραμνά, τὰ (τοπν.) 256
 Ἄρατο(υ)β(ι)νός, -(ι)νῆ (ἔθν.) 257.5
 Ἄράχοβ-α, ἡ (τοπν.) 36, 36.4 / -ίτζα, ἡ
 (τοπν.) 35 / -ίτικα, τὰ (τοπν.) 36 /
 -ίτσα, ἡ (τοπν.) 35, 36.4, 311, 313,
 331, 341, 346
 Ἄργυρ-ός (προσωπ.) 107.3, 298.4 /
 -άδες, οἱ (τοπν.) 107.3, 298.4 /
 -οχώρι, τὸ (τοπν.) 72
 Ἄρθ-αμη, ἡ (τοπν.) 37 / -άγαστος
 (προσωπ.) 37 / -αμέρι, τὸ (τοπν.)
 37 / -ουβίστα, ἡ (τοπν.) 37 / -ούνια,
 τὰ (τοπν.) 37
 Ἄρδιλοβίστα, ἡ (τοπν.) 35
 Ἄρδομηστία, ἡ (τοπν.) 37
 Ἄρδομ-ίστα, ἡ (τοπν.) 36, 37, 311, 312,
 317, 319, 332, 341, 344, / -ιστινός,
 -ιστινῆ (ἔθν.) 37
 Ἄρδοση, ἡ (τοπν.) 37, 311, 312, 317,
 325, 341, 344
 Ἄρετή, ἡ (τοπν.) 84
 Ἄρζα, ἡ (τοπν.) 40
 Ἄριν-ι (τοπν.) 38 / -' -ίστα, ἡ (τοπν.) 38,
 333, 342, 345, 346
 Ἄρίστη, ἡ (τοπν.) 40
 ἀρμάτ-ος, ὁ 39 / (προσωπ.) 38, 39, 338,
 344, 352 / -' -α, τὰ (τοπν.) 2.1, 38 /
 -οβα, ἡ (τοπν.) 39 / -οβο, τὸ (τοπν.)
 2.1, 38, 328, 338, 341, 344, 352
 Ἄρμπο(υ)ρ-έσι, τὸ (τοπν.) 39, 39.4, 40,
 307, 333, 342, 346 / -έτα, ἡ (τοπν.)
 40/ *-ίσι, τὸ (τοπν.) 39 / -ούσι, τὸ
 (τοπν.) 39, 40, 307

- άρμυρ-ός, ό 161 / -ά, ή 161
 άρσενικό, τό 54.1, 285.6
 Άρτ-α, ή (τοπν.) 108.4 / -οπούλα, ή
 (τοπν.) 108, 108.4 / -ος, ό (τοπν.)
 108.4 / -ος, ό Άγριος (τοπν.) 108.4
 / -ος, ό Πάνω (τοπν.) 108.4
 άρτάς 108.4
 Άρτζ-α, ή (τοπν.) 40, 41 / -ίστα, ή
 (τοπν.) 40
 άρτζουάλι, τό 208
 Άρτοτίνα, ή (τοπν.) 37
 Άρτσ-ες, οί (τοπν.) 41, 41.1 -ίστα, ή
 (τοπν.) 40, 334, 342, 346
 άρχ-ων, ό 122 / -ος, ό 122
 άσβεστ-άρης, ό 192 / -αριά, ή 192 /
 -οχώρι, τό (τοπν.) 175
 Άσημοχώρι, τό (τοπν.) 170
 Άσπρ-ος (προσωπ.) 47 / -άγγελοι, οί
 (τοπν.) 231 / -ούδης (προσωπ.) 47 /
 -οχώρι, τό (τοπν.) 92
 άσ(τ)ραπή, ή 166.2
 άσφάκα, ή 41 / (τοπν.) 41, 323, 324,
 338, 341, 346
 άσφενδαμνίτης, ό 93
 άφέντ-ης, ό 154.2, 298.4 / -άδες, οί
 154.2, 298.4 / -ες, οί 154.2 / -ηδες,
 οί 154.2
 Άχλαδάει, οί (τοπν.) 288
 άχν-ίζω 143.1 / -ά, ή 143.1
 Άώος (τοπν.) 59
Βαγγελής (προσωπ.) 83
 βαγ-ένι, τό 41, 41.6 / (τοπν.) 42 / -ένια,
 τά (τοπν.) 42 / -ενίτι, τό (τοπν.) 41,
 42, 327, 338, 341, 347 / -ενιτία, ή
 (τοπν.) 41 / -οίνιον, τό 41.6
 Βάγι-α (προσωπ.) 207.8 / -ας (προ-
 σωπ.) 207, 207.8
 Βαδ-ίστρα, ή (τοπν.) 42, 308, 334, 342,
 346 / -ίζα, ή (τοπν.) 43
 Βάθ-ι / -η, τό / ή (τοπν.) 51 / -η Καλο-
 γέριτ (τοπν.) 51.7 / -ια (τοπν.)
 51.7
 Βαθύπεδο, τό (τοπν.) 254
 Βα(ι)δενίτσα, ή (τοπν.) 236.8
 Βαϊουνίται, οί (έθν.) 41
 Βαϊτσ-ης (προσωπ.) 196 / -ος (προ-
 σωπ.) 196
 βαλάν-ι, τό 55, / -ιδιά, ή 43 / -ιδιά, ή
 (τοπν.) 43, / - -ος, ή 307
 Βαλκουβίνα, ή (τοπν.) 53
 Βάλτιστα, ή (τοπν.) 43, 317, 320, 331,
 341, 346
 βάλτος, ό 43
 Βάλτσ-α, ή (τοπν.) 44 / -η, ή (τοπν.) 44
 / -όρα, ή (τοπν.) 44, 44.1, 317, 320,
 331, 333, 341, 342, 346
 Βάν-ια, ή (τοπν.) 45 / -ιτζα, ή (τοπν.)
 44.9 / -ίστα, ή (τοπν.) 44, 44.9, 45,
 334, 342, 346, / -ίστα, ή Άνω
 (τοπν.) 45 / -ίστα, ή Κάτω (τοπν.)
 45
 βανν-ίζα, τά 137.1 / -ίδια, τά 137.1
 Βάξια, ή (τοπν.) 45, 310, 322, 324, 342,
 347
 Βαπτιστής, ό (τοπν.) 2.1, 84
 Βαρ-Γιαννάκη, τοῦ (τοπν.) 49 / —
 Γιάννη, στοῦ (τοπν.) 49 / —Γιαν-
 νούλα, ή (τοπν.) 50 / —Γκίνη, τοῦ
 (τοπν.) 50 / -ι Άντρειωμένη, ή
 (τοπν.) 49 / -ι Καυκαλίδη, τοῦ
 (τοπν.) 50 / -ιμπόμπη, ή (τοπν.) 49
 / -ιμπόπη, ή (τοπν.) 49 / -ιμπόπης
 (προσωπ.) 49 / -λάμι, τό (τοπν.) 48,
 335, 336, 337, 342, 344 / —Μπάτζ'
 (τοπν.) 50 / -μπόμπα, ή (τοπν.) 49,
 336, 337, 342, 344 / -μπόπι, τό (το-
 πν.) 50 / —Τζιομπάν', τό (τοπν.)
 50
 Βάρβες-η, ή (τοπν.) 46, 309, 322, 326,
 334, 342, 344, 347 / -ιώτης (προ-
 σωπ.) 47

- Βαρβιτσιώτ-ης (προσωπ.) 47 / -ικες
Κάναλες, οί (τοπν.) 47
- Βάρδ-α, ή (τοπν.) 47, 48, 322, 325, 326,
339.1, 342, 344, 345 / -άκης (προ-
σωπ.) 47.3 / -άκος (προσωπ.) 47.3 /
-ας (προσωπ.) 47, 47.3, 326, 339.1,
344
- βαρ-έα, ή 48 / -ιά, ή 48 / -ιάδες, οί
(τοπν.) 48, 328, 341, 344 / -ιάς
(προσωπ.) 48
- βαρελάς, ό 240
- βάρε-σα 263, 263.8 / -μα, τó 263.8 /
-σιά, ή 263, 263.8
- Βαρλαάμ (προσωπ.) 48, 49
- Βαρνήκι, τó (τοπν.) 54, 54.6
- Βάρνοβα, ή (τοπν.) 68
- Βαρλόβα, ή (τοπν.) 49
- Βάρσοβο, τó (τοπν.) 290
- Βαρτζιώτης (προσωπ.) 210
- Βαρυμπόπη, ή (τοπν.) 49
- Βάσ-(ι)ος (προσωπ.) 50 / -αίοι, οί
(προσωπ.) 50 / -αίκα, τὰ 50 / -αί-
κα, τὰ (τοπν.) 50, 51.6, 328, 341,
344 / -ιλαράς (προσωπ.) 218 / -ίλα-
ρης (προσωπ.) 218 / -ίλας (προ-
σωπ.) 124 / -ίλειος (προσωπ.) 50 /
-ίλης (προσωπ.) 124, 150.3, 160,
190.4, 206, 218 / -ιλουῦ (προσωπ.)
125, 150.3, 160, 190.4, 206
- Βασιλ-ική, ή (τοπν.) 74 / -ικό, τó
(τοπν.) 2.1, 289, 289.6
- Βασιλόπουλο, τó (τοπν.) 226
- Βασταβέτσι, τó (τοπν.) 50, 311, 315,
331, 335, 336, 337, 341, 346
- βαστάζ-ων, ό 122 / -ος, ό 122
- *Βατάτ-ης (προσωπ.) 51 / -άδες, οί
(τοπν.) 51, 328, 341, 344
- Βατερά, τὰ (τοπν.) 153.3
- Βάφρα, ή (τοπν.) 210
- Βεζ-ήτσα, ή (τοπν.) 56 / -ίτσα, ή
(τοπν.) 56
- Βεΐτσα, ή (τοπν.) 56
- Βέκιος (προσωπ.) 280
- Βεκρής (προσωπ.) 214.4
- βελάνι, τó 55, 307 / -δότοπος, ό 102
- Βελιτσές, οί (τοπν.) 175.1
- βελον-ιά, ή 48.4 / -ιάς (προσωπ.) 48.4
- Βελτζίστ-α, ή(τοπν.) 35, 52 / -η, ή
(τοπν.) 53
- Βέλτσ-ι, τó (τοπν.) 52 / -ης (προσωπ.)
52, / -ίστα, ή (τοπν.) 52, 315, 319,
320, 331, 332, 341, 344, 346 /
-ίστας (προσωπ.) 53, 53.5 / -ος
(προσωπ.) 52
- Βενετ-ία, ή (τοπν.) 128.6 / -ιά (προ-
σωπ.) 128.6
- Βενετσάνος (προσωπ.) 74.7
- Βεντερόκος, ό (τοπν.) 53, 308, 309,
310, 313, 315, 318, 331, 341, 347
- βεράτ-ι, τó 243.2 / -λήδες, οί 243.2
- Βέρβ-α, ή (τοπν.) 65 / -ίτσα, ή (τοπν.)
65, 290
- Βεργής (προσωπ.) 273
- Βερενίκη (προσωπ.) 54 / (τοπν.) 54
- Βερεστιά, ή (τοπν.) 68
- Βέρμπανη, ή (τοπν.) 65
- Βερνίκο, τó (τοπν.) 54, 307, 331, 341,
345
- Βετερίκου, τοῦ (τοπν.) 54
- Βετερνίκιον, τó (τοπν.) 54
- Βέτρινα, ή (τοπν.) 54
- βῆσσ-α, ή 55 / -ιανη, ή (τοπν.) 55
- Βίρμπενη, ή (τοπν.) 65
- Βίσ-ανη, ή (τοπν.) 55, 61.9, 314, 331,
341, 345 / -ιανη, ή (τοπν.) 55 / -ικό,
τó (τοπν.) 55 / -όκα, ή (τοπν.) 55,
57 / -οκά, τὰ (τοπν.) 55, 57, / -οκό,
τó (τοπν.) 55, 57 / -οτσάνη, ή
(τοπν.) 55, 57
- Βίτσα, ή (τοπν.) 56, 313, 317, 331, 341,
345
- Βιτσικό, τó (τοπν.) 57, 310, 314, 317,

- 321, 330, 336, 341, 345, 346
 Βλάσ-ιος (προσωπ.) 278 / -ιούλης (προσωπ.) 278
 Βλαστάρης (προσωπ.) 135
 Βλάχ-ος (έθν.) 58 / -άτανο, τὸ (τοπν.) 58, 308, 310, 335, 336, 337, 341, 347 / -άτουνο, τὸ (τοπν.) 58 / *-οκά-τουνο, τὸ (τοπν.) 58, 308, 310
 βλή-χων, ὁ 157.2 / -σκούνι, τὸ 157.2
 βοάνος, ὁ 168.1
 Βοβητσικόν, τὸ (τοπν.) 57
 Βοβητσικόν, τὸ (τοπν.) 57
 Βοβητσικόν, τὸ (τοπν.) 57
 Βοβούσα, ἡ (τοπν.) 2.1, 58, 208, 341, 352
 Βοδεντσικό, τὸ (τοπν.) 229
 Βοδίβιστα, ἡ (τοπν.) 317
 βοεάνος, ὁ 168.1
 βοεβόδας, ὁ 311
 βό(ι)δ-ι, τὸ 236.8, 307 / -ομάτης, ὁ (τοπν.) 236.8
 Βολάδα, ἡ (τοπν.) 154.5
 Βομπλ-ό, τὸ (τοπν.) 60, 315, 316, 324, 341, 346 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 60 / -ιανή, ἡ (τοπν.) 60 / -τζού, ἡ (τοπν.) 60
 Βοόση (τοπν.) 59, 59.2
 Βοοῦσα (τοπν.) 59, 59.1
 Βοούσα (τοπν.) 59
 Βοριάς (προσωπ.) 300.4
 Βορμπόβι, τὸ (τοπν.) 65
 βοστίνα, ἡ 62, 63, 63.1, 323 / (τοπν.) 61, 62, 63, 306, 315, 323, 325, 341, 347
 Βοτίβιστα, ἡ (τοπν.) 63
 Βότσ-ης (προσωπ.) 34, 217, 218, 219 / -αρης (προσωπ.) 33, 218 / -αράς (προσωπ.) 218 / -η-φάρι, τὸ (τοπν.) 219
 Βο(υ)δίβιστα, ἡ (τοπν.) 63, 319, 332, 341, 344
 Βουζίσι, τὸ (τοπν.) 121.5
 βουλ-ιάζω 42, 64 / -ιαστά, τὰ 64 / -ιάστα, ἡ (τοπν.) 64, 325, 341, 346 / -ίστρα, ἡ 42, 43
 Βούλκ-οβο, τὸ (τοπν.) 53 / -ογιάνοβο, τὸ (τοπν.) 53
 Βούλ-τσης (προσωπ.) 220 / -τζάτης (προσωπ.) 220 / -τζιώτης (προσωπ.) 220 / -τσιος (προσωπ.) 220 / -τσος (προσωπ.) 220
 βουν-ό, τὸ 32.4 187 / -οπλαγιά, ἡ (τοπν.) 115 / -ός, ὁ 187, 193
 Βουρβά, τὰ (τοπν.) 65
 βουρβουλιά, ἡ 40
 Βουρδώ, ἡ (τοπν.) 69
 Βούρμπ-α, ἡ (τοπν.) 65 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 2.1 61.9, 64, 315, 316, 332, 341, 344, 346 / -οβο, τὸ (τοπν.) 65
 Βουρσίνα, ἡ (τοπν.) 35, 70
 βουτπχτ-ής, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4
 Βουτονόσι, τὸ (τοπν.) 2.1, 65, 307, 317, 325, 341, 344, 352
 Βουτσαράς (προσωπ.) 217
 Βοῶσα (τοπν.) 59
 Βράβορη, ἡ (τοπν.) 66, 309, 311, 315, 317, 320, 331, 341, 346, 353
 Βραδέτο, τὸ (τοπν.) 66, 333, 342, 346
 βράθυ, -υος, τὸ 66
 βρακί, τὸ 141
 Βραμπά, τὰ (τοπν.) 65, 290
 Βράν-α, ἡ (τοπν.) 68 / -ια, τὰ (τοπν.) 68 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 68 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 67, 68, 75, 75.5, 317, 319, 324, 331, 332, 341, 344, 346
 Βραν-άς (προσωπ.) 67.8 / -ος (προσωπ.) 67.8, 75.5
 Βράστ-οβο, τὸ (τοπν.) 68 / -οβές, οἱ (τοπν.) 68
 Βράτσ-ι, τὸ (τοπν.) 110 / -ινο, τὸ (τοπν.) 110
 βράχος, ὁ / τὸ 187.5 / -οβούνι, τὸ 193

- Βρεστ-ά, τὰ (τοπν.) 68 / -' ενα, τὰ (τοπν.) 68 / -ενίτσα, ἡ (τοπν.) 68 / -όν, τὸ (τοπν.) 68
- Βρίμπ-ιανη, ἡ (τοπν.) 85 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 65
- Βρίστοβο, τὸ (τοπν.) 68, 313, 317, 331, 341, 346
- Βρίχ-ος, ὁ (τοπν.) 70, 111 / -ο, ἡ Λούτσα στὸ (τοπν.) 70
- Βροδό, τὸ (τοπν.) 68, 309, 317, 324, 341, 347
- βροντ-ίζω 69 / -ήσης (προσωπ.) 135, 297.5 / -ισμένη, ἡ 69 / -ισμένη, ἡ (τοπν.) 69, 325, 341, 347 / -ῶ 69
- Βρουπ-ίστα, ἡ (τοπν.) 65 / -ιστά, τὰ (τοπν.) 65
- Βρουσίνα, ἡ (τοπν.) 69, 315, 317, 320, 331, 341, 345
- Βρυάνιστα, ἡ (τοπν.) 226
- βρύσ-η, ἡ 70 / -ίνα, ἡ (τοπν.) 70 / -ούλα, ἡ (τοπν.) 154 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 170
- Βρυσίνα, ἡ (τοπν.) 70
- βυζ-ί, τὸ 56.7, 257 / -άστρα, ἡ 42 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 56
- Βυθός, ὁ (τοπν.) 100.2
- Βυσοκά, τὰ (τοπν.) 57
- βύσσ-ινο, τὸ 55, 55.7 / -άνη, ἡ (τοπν.) 55.3 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 55
- Βυτζίστα, ἡ (τοπν.) 56
- γάβρ-ος, ὁ 75.5 / *-έσης (προσωπ.) 71 / -έσι, τὸ (τοπν.) 71 / -εσοῦ (προσωπ.) 71 / -ισιοί, οἱ (τοπν.) 71, 328, 341, 344 / *-ίσιοι (ἔθν.) 71 / -ισιώ, ἡ (τοπν.) 71 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 75 / *-ος, ὁ (τοπν.) 71
- Γαδαροχώρι, τὸ (τοπν.) 72
- γάιδ-αρος, ὁ 72 / (τοπν.) 199 / -αρογουστέρα, ἡ 72 / -ουρόβηχας, ὁ 72 / -ουρόγαλα, τὸ 72 / -ουροελιά, ἡ 72 / -ουροκαβαλ(λ)αρία, ἡ 72 / -ουροκαλόκαιρο, τὸ 72 / -ουροκυλίστρα, ἡ 72 / -ουροφόρτωμα, τὸ / -ουροχώρι, τὸ (τοπν.) 72, 335, 336, 337, 341, 346
- Γαμπρέση (τοπν.) 71
- Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ (τοπν.) 72, 308, 327, 341, 346
- γαν-ώνω 161.4 / -' α, ἡ 161.4 / -άδα, ἡ 73 / -άδι, τὸ 73 / -ώσης (προσωπ.) 135, 297.5
- Γαργαλεβός, ὁ (τοπν.) 104
- Γαρδίκ-ι, τὸ (τοπν.) 73, 315, 317, 320, 331, 341, 347 / -άκι, τὸ (τοπν.) 74
- γαρίδα, ἡ 73.2
- γάσ(τ)ρα, ἡ 166.2
- Γατῆς (προσωπ.) 273
- Γελάσης (προσωπ.) 135
- γεννήτ-ωρ, ὁ 229 / -ορας, ὁ 229
- γενν-ῶ 72 / -αδιό, τὸ (τοπν.) 72
- γεράκ-ι, τὸ 74 / -άρης, ὁ 74 / -άρης (προσωπ.) 74 / -άρι, τὸ (τοπν.) 74, 329, 338, 341, 344
- γέρμα, τὸ 116
- Γερομνήμ-ος (προσωπ.) 122 / -ι, τὸ (τοπν.) 122 / -ου, τοῦ (τοπν.) 122
- γέρ-ων, ὁ 122 / -οπλάτανος, ὁ (τοπν.) 31 / -ος, ὁ 122
- Γεσθημανή, ἡ (προσωπ.) 295.5
- Γετ-ῆμ (προσωπ.) 271.9 / -ίμης (προσωπ.) 271.9
- Γεφσημανή, ἡ (προσωπ.) 295.5
- γεώργ-ιον, τὸ 74 / -άν', ἡ Βρύση τοῦ (τοπν.) 74 / -άνας (προσωπ.) 74 / -άνης (προσωπ.) 74 / -άνοι, οἱ (τοπν.) 74, 328, 341 / -ανόπουλος (προσωπ.) 74 / -άνος (προσωπ.) 74 / -ανούδης (προσωπ.) 74
- Γεώργ-ιος (προσωπ.) 296.2 / -ίτσης (προσωπ.) 161
- Γιαγκίνια, τὰ (τοπν.) 117.3

- Γιάγκουλ-ας (προσωπ.) 83 / -'ας (προσωπ.) 83
γιακάς, ό 240
Γιάν-ιστα, ή (τοπν.) 74, 75, 319, 332, 341, 344 / -τσιστα, ή (τοπν.) 76
Γιάνν-ης (προσωπ.) 34, 75, 76.3, 83, 183, 218, 271, 298.4 / -α (προσωπ.) 83 / -άδες, οί (τοπν.) 298.4 / -αινα (προσωπ.) 78, 81 / *-αίνου, τοῦ (τοπν.) 79 / *-αίνων, τῶν (τοπν.) 79 / -άκοβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 196, 291 / -άκος (προσωπ.), 271 / -αράς (προσωπ.) 218 / -αρης (προσωπ.) 34, 183, 218 / -εια, τὰ (τοπν.) 77 / -ενα, τὰ (τοπν.) 79 / -ια, τὰ (τοπν.) 79 / -ίκος (προσωπ.) 83 / -ίνα, τὰ (τοπν.) 80 / -ινα, τὰ (τοπν.) 76, 77, 79, 80, 81, 82 / -ιναν, τήν (τοπν.) 79, 81 / -ινιῶται (έθν.) 77 / -ίνου, τοῦ (τοπν.) 77 / -ίνου, τοῦ κάστρου τ' (τοπν.) 77 / -ίνου, ή λίμν' τ' (τοπν.) 77 / -ίτσης (προσωπ.) 83, 161 / -ιῶται (έθν.) 77 / -ος (προσωπ.) 83 / -ούλης (προσωπ.) 83 / -ούσης (προσωπ.) 83
Γιάσος (προσωπ.) 156
Γιβάντζα, ή (τοπν.) 44.9
γιδάς, ό 240
Γιόκ-ας (προσωπ.) 183 / -αρης (προσωπ.) 183
Γιουργάν-ιστα, ή (τοπν.) 87 / -ιτσα, ή (τοπν.) 87
Γιῶργ-ος (προσωπ.) 34 / -αρης (προσωπ.) 34 / -ης (προσωπ.) 296.2 / -ι (προσωπ.) 83
Γιωτοπαλαίικα, τὰ (τοπν.) 51.6
Γκάβροβο, τὸ (τοπν.) 71
Γκαμπρέσι, τὸ (τοπν.) 71
Γκολέμ-ης (προσωπ.) 83 / -ή, ή (τοπν.) 83, 313, 316, 325, 341, 344 / *-ής (προσωπ.) 83, 344 / -ι, τὸ (τοπν.) 83
γκόλ-ιος, ό 255.3 / -εσάνη, ή (τοπν.) 255 / -ιάδες, οί (τοπν.) 255 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 255 / -ιο, τὸ (τοπν.) 255 / -ιος, ό (τοπν.) 255 / -ο Σέλο, τὸ (τοπν.) 255
Γκορίλα, ή (τοπν.) 117.3
γγορίτσ-α, ή 89, 323, 324 / (τοπν.) 89.1 / -ες, οί (τοπν.) 89.1
Γκουβέρ-ης (προσωπ.) 84, 84.2, 322 / -ι, τὸ (τοπν.) 84, 322, 326, 342, 344 / -ος (έπών.) 84
Γκουλιάμ-α, ή (τοπν.) 83 / -ες, οί (τοπν.) 83
Γκούρ-α, ή (τοπν.) 2.1, 84, 322, 324, 326, 342, 344, 347 / -ας (προσωπ.) 84, 326, 345 / -ης (προσωπ.) 84 / -ι-μάδι (τοπν.) 107 / -(ι)ζα, ή (τοπν.) 84 / -μάδι (τοπν.) 107 / -τίτες, οί (τοπν.) 84
Γκουμπ-άνος, ό (τοπν.) 85 / -ιανη, ή (τοπν.) 61.9, 84, 85, 316, 332, 341, 346 / -'οβο, τὸ (τοπν.) 85, 316, 331, 341, 346 / -ουνίτσα, ή (τοπν.) 85
Γκρισμπάνι, τὸ (τοπν.) 86, 322, 336, 337, 342, 347
Γκρισπ-άνη, ή (τοπν.) 86 / -'ιανη, ή (τοπν.) 86
Γκρουμόρια, τὰ (τοπν.) 66.3
Γκωντ-ής (προσωπ.) 160 / -ίνας (προσωπ.) 160 / -ίνος (προσωπ.) 160
(γ)λάρος, ό 177.8
(γ)λήμη, ή 177.8
Γλητονιαβίστα, ή (τοπν.) 177
Γλίζιανη, ή (τοπν.) 86, 317, 319, 332, 341, 345, 347
Γλουμπιστή, ή (τοπν.) 175.1
Γλύζιανη, ή (τοπν.) 86
γλυτ-ώνω 177, 177.8 / -ουνιάφστα, ή (τοπν.) 177
Γλυφάδα, ή (τοπν.) 154.5
Γλωμπιστές, οί (τοπν.) 87.6

- γνωρ-ίζω 143.1 / -ά, ή 143.1
 Γοβριτσά, ή (τοπν.) 87, 309, 317, 331, 341, 345
 Γολ-έμης (προσωπ.) 83, 212.3 / -έμη, τοῦ (τοπν.) 83 / -έμι, τὸ (τοπν.) 83 / -ιάμης (προσωπ.) 83
 Γολούσιες, οί (τοπν.) 255
 γομαράγκαθο, τὸ 33
 Γοργοπόταμος, ὁ (τοπν.) 288
 Γόρ-ιανη, ή (τοπν.) 61.9 / -γιάνιστα, ή (τοπν.) 87, 317, 319, 332, 341, 345 / -ίτζα, ή (τοπν.) 88 / -ίτσα, ή (τοπν.) 88, 89, 89.1, 317, 323, 324, 331, 341, 345, 346 / -ίτσα Παλιούρ (τοπν.) 89.1
 Γότιστα, ή (τοπν.) 89, 322, 334, 342, 347
 Γουδής (προσωπ.) 273
 γουλάς, ὁ 89, 308, 323, 341, 347 / (τοπν.) 89, 308, 323, 325, 341
 Γουργιανά, τὰ (τοπν.) 88
 Γούρ-ιτζα, ή (τοπν.) 89.1 / -ίτσα, ή (τοπν.) 89.1
 γουρνί-δια, τὰ 137.1 / -ζα, τὰ 137.1
 Γραμματίκοβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 133.9, 169, 196, 291
 γραμματόσημο, τὸ 58.7
 γραμμέν-ος, ὁ 90 / -η (προσωπ.) 90 / -ο, τὸ (τοπν.) 90, 325, 341, 345 / -ος (προσωπ.) 90
 γράμπανα, τὰ 93.2
 γρανίτσ-α, ή 91, 312, 320, 323, 324 / (τοπν.) 90, 91, 311, 312, 320, 323, 341, 346 / -οπούλα, ή (τοπν.) 91, 327, 338, 341, 346
 Γράσδανη, ή (τοπν.) 61.9, 91, 311, 317, 319, 320, 332, 341, 347
 Γρατσαν-ά, τὰ (τοπν.) 92, 311, 317, 320, 332, 341, 347 / -ίτης (προσωπ.) 92
 γρατσ-ουνῶ 92.5 / *-ανὰς (προσωπ.) 92.5
 Γράψη, ή (τοπν.) 157
 γρεβεν-ό, τὸ 93, 327 / -ά, τὰ 93.2 / -ά, τὰ (τοπν.) 93 / -ή, ή (τοπν.) 93 / -ισκά, τὰ (τοπν.) 93 / -ίτης, ὁ 93 / -ίτης (ἔθν.) 93, 328 / -ίτης, ὁ (τοπν.) 93 / -ίτι, τὸ (τοπν.) 2.1, 93, 327, 328, 341, 345, 352, / -ὸ(ν) (τοπν.) 93
 γρέμπαν-ος, ὁ 93.2 / -ότοπος, ὁ 93.2
 Γρεμπενή, ή (τοπν.) 93
 Γριβιτσά (τοπν.) 87.6
 Γρίμπ-οβο, τὸ (τοπν.) 85 / -ιανὰ, τὰ (τοπν.) 85
 (γ)ρίπος, ὁ 177.8
 γρυ-πός, ὁ 85 / -μπός, ὁ 85 / -μπιανη, ή (τοπν.) 85
 γνωρ-ίζω 143.1 / -ά, ή 143.1
 γουβίος, ὁ 73.2
 Δαφν-ούλα, ή (τοπν.) 141 / -όφυτο, τὸ (τοπν.) 222
 Δέλβιν-ο, τὸ (τοπν.) 94, 315 / -άκι, τὸ (τοπν.) 94, 94.5, 315, 327, 341, 345 / -ακόπουλο, τὸ (τοπν.) 94
 Δέλ-ινο, τὸ (τοπν.) 94, 313, 317, 331, 341, 345 / -νο, τὸ (τοπν.) 94 / -νιῶτες, -νιώτισσες (ἔθν.) 94
 δεμ-άτι, τὸ 95 / (τοπν.) 95, 322, 334, 342, 345 / -ατάτης, -ατάτισσα (ἔθν.) 95 / -ατάτης (προσωπ.) 95 / -άτης (προσωπ.) 95 / -ός (προσωπ.) 95
 δένδρ-ον, τὸ 202 / -ιον, τὸ 202 / -ιον, τὸ 202 / -ίτης, ὁ 42, 93
 δέντρ-ο, τὸ 91.2, 202 / -ί, τὸ 202 / -ότοπος, ὁ 102
 Δέντσικο, τὸ (τοπν.) 95, 317
 δερβέν-ι, τὸ 96, 323, 338 / (τοπν.) 95, 96, 323, 325, 338, 341, 345 / -ης (προσωπ.) 96 / -τίστα, ή (τοπν.) 96,

- 96.3, 317, 322, 331, 334, 341, 342, 345
- Δερβί-ζιανα, τὰ (τοπν.) 97, 317, 318, 332, 341, 347, 350 / -ζιανά, τὰ (τοπν.) 97 / -τσιάνη, ἡ (τοπν.) 97.7
- Δερμπούνι, τὸ (τοπν.) 97
- δεσπότης, ὁ 154.2, 296.4 / -άδες, οἱ 154.2, 296.4 / -ες, οἱ 154.2 / -ηδες, οἱ 154.2 / -ικό, τὸ (τοπν.) 158
- Δηλίβινον, τὸ (τοπν.) 94
- Δῆμ-ος (προσωπ.) 97, 98 / -όκορη, ἡ (τοπν.) 97 / -οκόρι, τὸ (τοπν.) 97
- διαβάζω 137.1
- διάκ-ων, ὁ 122 / -ος, ὁ 122
- Διαφανίσκος, ὁ (τοπν.) 216.6
- Δίκορφο, τὸ (τοπν.) 286
- Δικόρυφο(ν), τὸ (τοπν.) 286
- Δίλοφο, τὸ (τοπν.) 275
- Διμοκόρι(ον), τὸ (τοπν.) 97, 321, 322, 336, 337, 342, 347
- διοπίζω 137.1
- Διπαλ-ίτζα, ἡ (τοπν.) 98 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 98, 322, 336, 337, 342, 345
- Διπόταμο, τὸ (τοπν.) 280
- Δίστρατο, τὸ (τοπν.) 224, 225
- δυύγρα, ἡ 137.1
- διυλίζω 137.1
- Διχομήρι, τὸ (τοπν.) 283.1
- Διχούν-η, ἡ (τοπν.) 283.1 / -ης, ἡ Μονὴ (τοπν.) 283.1 / -ι, τὸ (τοπν.) 283, 283.1
- Δοβλά, ἡ (τοπν.) 99, 317, 336, 337, 341, 345
- Δόβρ-ον, τὸ (τοπν.) 232 / -άνη, ἡ (τοπν.) 232 / -άτοβο, τὸ (τοπν.) 232 / -η, ἡ (τοπν.) 317 / -ίνοβο, τὸ (τοπν.) 317 / -οί, τὸ (τοπν.) 232
- Δολ-ό, τὸ (τοπν.) 101, 317, 324, 341, 345 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 99, 100, 317, 332, 341, 345 / -ίανη, ἡ (τοπν.) 61.9, 99, 100, 317, 341, 345
- Δομολεσιά, ἡ (τοπν.) 101, 318, 336, 337, 342, 346
- Δομπράβα, ἡ (τοπν.) 233
- Δουβ-ιανά, τὰ (τοπν.) 103 / -ίζδανα, τὰ (τοπν.) 102, 314, 317, 319, 332, 341, 346 / -νιτζα, ἡ (τοπν.) 103
- δουλευτ-ής, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4
- Δουλιάνε, ἡ (τοπν.) 99, 100
- Δουμπιά, τὰ (τοπν.) 103
- Δραγ-άι, τὸ (τοπν.) 103 / -αλεβός, ὁ (τοπν.) 104 / -αμηρός (προσωπ.) 311 / -άνον, τὸ (τοπν.) 104 / -άρι, τὸ (τοπν.) 103, 317, 332, 341, 345 / -οβάστα, ἡ (τοπν.) 104 / -οβέτσι, τὸ (τοπν.) 104, 317, 331, 341, 344 / -οβίστα, ἡ (τοπν.) 104 / -οβουσίτσα, ἡ (τοπν.) 104 / -όσι, τὸ (τοπν.) 104 / -οτίν, τὸ (τοπν.) 104
- Δραγομή, ἡ (τοπν.) 35, 104, 317, 332, 341, 345
- Δραγοψά, ἡ (τοπν.) 105, 106, 168.1, 317, 331, 341, 345
- δρακοντόκαστρο, τὸ 165
- Δράμ-εσης (προσωπ.) 106, 107, 309, 321 / -άζι, τὸ (τοπν.) 107 / -εση, τοῦ (τοπν.) 107 / -εσι, τὸ (τοπν.) 107 / -εσιοί, οἱ (τοπν.) 106, 309, 321, 328, 341, 345 / -εσοῦ (προσωπ.) 106 / -οῦς (τοπν.) 106
- Δρεαβοψά, ἡ (τοπν.) 106, 168.1
- Δρεστενά, τὰ (τοπν.) 234
- Δρίμ-ας (προσωπ.) 107, 328 / -άδες, οἱ (τοπν.) 107, 328, 336, 341, 342, 345, 346 / -ης (προσωπ.) 107, 328
- Δρίσκος, ὁ (τοπν.) 45, 45.6
- δροσ-ιά, ἡ 48.4 / -ιάς (προσωπ.) 48.4 / -οπηγή, ἡ (τοπν.) 2.1, 129 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 136, 293
- Δρύμ-ης (προσωπ.) 107 / -άδες, οἱ

- (τοπν.) 107
 Δρύμισκος, ὁ (τοπν.) 216.6
 Δωδώνη, ἡ (τοπν.) 290
- Ἐκκλησιά, ἡ Μεγάλη (τοπν.) 31
 Ἐκκλησιοχώρι, τὸ (τοπν.) 290
 Ἐλάτ-η, ἡ (τοπν.) 219 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 293
 Ἐλαφ-ος, ἡ (τοπν.) 104 / -ότοπος, ὁ (τοπν.) 292
 Ἐλεούσα, ἡ (τοπν.) 212
 Ἐλεσν-α, ἡ (τοπν.) 108, 320, 330, 341, 346 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 109
 ἐλεύθερ-ος, ὁ 110 / -ο, τὸ (τοπν.) 86 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 109, 335, 336, 341, 347
 Ἐλιζνα, ἡ (τοπν.) 108
 ἔλισσα, ἡ 109
 Ἐλληνικό, τὸ (τοπν.) 179
 Ἐλσ-η, ἡ (τοπν.) 109 / -ανη, ἡ (τοπν.) 109 / -ίνοβον, τὸ (τοπν.) 109
 Ἐξοχή, ἡ (τοπν.) 115
 Ἐπισκοπικό, τὸ (τοπν.) 209
 ἔρχομαι 33
 ἔσοχάδα, ἡ 118.6
 Εὐρώπη (τοπν., προσωπ.) 128.6
 ἑφτάκοιλος, ὁ 240
- Ζαβρατσι, τὸ (τοπν.) 110, 312, 320, 331, 335, 337, 341, 345
 Ζάβρ-οχο, τὸ (τοπν.) 110, 315, 335, 337, 341, 345 / -οῦχο, τὸ (τοπν.) 111
 Ζαγορ-ά, ἡ (τοπν.) 111 / -ήσιοι (ἔθν.) 71 / -ί, τὸ (τοπν.) 71 / -ία, τὰ (τοπν.) 61.9 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 111, 317, 332, 336, 337, 341, 345 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 112, 317, 331, 335, 336, 337, 341 / -ιτσάνη, ἡ (τοπν.) 111
 Ζαῖρες, ὁ 208
- Ζάλογγο, τὸ (τοπν.) 112, 314, 316, 335, 336, 337, 341, 346
 Ζαμποῦκος, ὁ 118.6
 Ζαραβίνα, ἡ (τοπν.) 113, 312, 315, 331, 336, 337, 341, 347
 Ζαραβού-τζι, τὸ (τοπν.) 114, 307, 315, 331, 341, 346 / -τσι, τὸ (τοπν.) 114, 307
 Ζαργάνα, ἡ 118.6
 Ζάροβ-α, ἡ (τοπν.) 114 / -ίνα, ἡ (τοπν.) 113, 113.4, 114
 Ζαφίρι, τὸ 118.6
 Ζάχαρη, ἡ 118.6
 ζβαῖχου 137.1
 Ζέζας (προσωπ.) 188.3
 Ζελεστό, τὸ (τοπν.) 170
 Ζέλ-η, ἡ (τοπν.) 115 / -ίνα, ἡ (τοπν.) 115 / -ινη, ἡ (τοπν.) 115
 Ζελ-ίστα, ἡ (τοπν.) 115, 331, 341, 346 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 115, 331, 341, 346
 Ζέλοβα, ἡ (τοπν.) 115, 331, 341, 346
 Ζέρμ-α, ἡ (τοπν.) 2.1, 116, 117, 307, 309, 324, 342, 345, 347 / -ατινός, -ατινή (ἔθν.) 116 / -ανη, ἡ (τοπν.) 117 / -ή, ἡ (τοπν.) 117, 117.6 / *-ιάτης, *-ιάτισσα (ἔθν.) 116 / *-ινός, *-ινη (ἔθν.) 117
 ζηλεύω 40
 Ζιούλ-ης (προσωπ.) 168.3 / -ιάτι, τὸ (τοπν.) 168.3
 ζίτσα, ἡ 118, 323 / (τοπν.) 117, 118, 119.5, 323, 325, 341, 347
 Ζίτσ-α (προσωπ.) 117, 117.7, 119.5 / -ας (προσωπ.) 119
 Ζόρ-ιανη, ἡ (τοπν.) 119, 332, 341, 345 / -ιάνι, τὸ (τοπν.) 120 / -γιάνια, τὰ (τοπν.) 120 / -γιάν(ν)ος (προσωπ.) 120
 Ζόριστα, ἡ (τοπν.) 120, 319, 332, 341, 345
 ζότ-ης, ὁ 168.3 / -ι, τὸ 168.3 / -ικάτης

- (ἔθν.) 168.3 / -ικό, τὸ (τοπν.) 168.3 / -ος (προσωπ.) 168.3
 ζουλ-εύω 40, 272.10 / -εία, ἡ 272.10 / -ιάρης, ὁ 272.10
 ζουλίζω 137.1
 ζουμί, τὸ 33.1, 305
 ζουπίζω 137.1
 ζούφιος, ὁ 118.6
 ζοφ-ός, ὁ 118.6
 ζοχάδα, ἡ 118.6
 ζόχος, ὁ 118.6
 ζύγρα, ἡ 137.1
 Ζω-ῆ (προσωπ.) 118 / -ίτσα (προσωπ.) 117.7, 118, 119.5
 ζωμός, ὁ 33.1
 Ζωοδόχος, ἡ (τοπν.) 286
 Ζώρ-ιαν(ν)η, ἡ (τοπν.) 119 / -ιάν(ν)ος (προσωπ.) 120 / -ιάννου, τοῦ (τοπν.) 119 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 120
 Ζῶτ-ος (προσωπ.) 168.3 / -ικός 168.3 / -ικό, τὸ (τοπν.) 168, 168.3
 ἠλιόκαλη, ἡ 205.8 / (τοπν.) 205
 Ἡλιόραχη, ἡ (τοπν.) 156
 Ἡλιοχώρι, τὸ (τοπν.) 224, 231
 θελιά, ἡ 40, 115, 191, 197
 θελύκι, τὸ 191
 θελυκό, τὸ 191, 197
 θεός, ὁ 295.5
 Θεοτόκ-ος, ἡ (τοπν.) 295, 308, 326, 327 / -ης (προσωπ.) 295.5, 296
 Θεριακίς-ι, τὸ (τοπν.) 121, 326, 333, 342, 345, 346 / -ια, τὰ (τοπν.) 121
 θεριό, τὸ 40, 307
 Θήβα, ἡ (τοπν.) 295.5
 θηκάρι, τὸ 295.5
 θηλ-ιά, ἡ 40, 115, 191, 197 / -ιάζω 295.5
 θηλύκ-ι, τὸ 191 / -ώνω 295.5
 θηλυκό, τὸ 191, 197
 θηρ-ίο, τὸ 40, 307 / -ιακός, -ή, -ὸ(ν) 121.3
 Θεωρι (προσωπ.) 83
 Θεουκυδίδης (προσωπ.) 295.5
 θρησκεία, ἡ 295.5
 θρονί, τὸ 295.5
 θρούβαλο, τὸ 307
 θρύβαλο, τὸ 307
 θυλακούρα, ἡ 295.5
 Θωμ-άς (προσωπ.) 196 / -έττος (προσωπ.) 196, 198
 Ἰάσων (προσωπ.) 156
 Ἰβάν (προσωπ.) 80
 ἱερομνήμ-ων, ὁ 122 / -η, ἡ (τοπν.) 122, 325, 326, 341, 345 / -ος (προσωπ.) 122 / -ων (προσωπ.) 122
 Ἰσβαρη, ἡ (τοπν.) 122
 Ἰσβρο (τοπν.) 122 / -ον, τὸ (τοπν.) 122 / -ος, ὁ (τοπν.) 122, 324, 341, 347 / -ις 209
 Ἰωάνν-ης (προσωπ.) 76.3, 78, 82, 83 / -αινα (προσωπ.) 78 / *-αίνης, τῆς (τοπν.) 79 / *-αίνων, τῶν (τοπν.) 79 / -ια, τὰ (τοπν.) 79 / -ινά, τὰ (τοπν.) 78 / *-ίνα, ἡ (τοπν.) 76, 77 / -ίνα, τὰ (τοπν.) 76, 77, 79 / *-ίνη, ἡ (τοπν.) 76, 77 / ίνης, τῆς (τοπν.) 76, 77, 78, 79, 82 / -ινιῶται (ἔθν.) 76 / -ίνων, τῶν (τοπν.) 76 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 75 / -ῖται (ἔθν.) 76
 καβαλ-λάρης, ὁ 123 / -άρης, ὁ 123 / -άρης (προσωπ.) 123 / -άρι, τὸ (τοπν.) 123, 325, 326, 341, 345
 Καβάσαλα, τὰ (τοπν.) 124
 καβάσης, ὁ 124
 Καβάσιλ-ας (προσωπ.) 123, 124, 308 / -α, τὰ (τοπν.) 123, 308, 310, 325, 334, 341, 342, 345, 353 / -ας (τοπν.) 124

- Καίσαρ-ας (προσωπ.) 228 / -εία, ή (τοπν.) 228 / -είος, -εία, 228
- Κακαβ-άς (προσωπ.) 190.4 / -οῦ (προσωπ.) 190.4
- Κακιούσης (προσωπ.) 125.4
- κακ-ός, ὁ 124 / -όκαρδος, ὁ 240 / -όλακκος, ὁ (τοπν.) 124, 335, 336, 341, 346
- Κακ-ούσης (προσωπ.) 125, 330 / -όσι, τὸ (τοπν.) 125 / -οσιοί, οἱ (τοπν.) 125 / -ούση, τοῦ (τοπν.) 125 / -ουσιοί, οἱ (τοπν.) 124, 328, 341, 342, 345 / -ουσιοῦ (προσωπ.) 125, 330 / -σιοί, οἱ (τοπν.) 125, 330
- κάκ-ω, ή 125 / (προσωπ.) 125 / -ος (προσωπ.) 125, 125.5
- Καλάβρουτα, τὰ (τοπν.) 126, 152
- καλάμ-ι, τὸ 240 / -άκα, ή (τοπν.) 296.7 / -άς, ὁ (τοπν.) 240 / -ιά, ή 240 / -ί-ος, ὁ 240
- Καλαμπάκ-α, ή (τοπν.) 296.7 / -ας (προσωπ.) 272
- Καλάρ-ης (προσωπ.) 126, 345.1 / -άταις, οἱ (τοπν.) 126 / -ι, τὸ (τοπν.) 126, 126.4, 328, 345.1 / -ίτες, οἱ (τοπν.) 2.1, 126, 328, 333, 342, 345, 352 / -ίτης (ἔθν.) 345.1, 352
- Καλαρ-ύτα, ή (τοπν.) 126 / -ρῦται (-ες), οἱ (τοπν.) 126, 126.4 / -ρῦτη, ή (τοπν.) 126
- Καλατζής (προσωπ.) 127.5
- Καλέντζ-ης (προσωπ.) 127 / -η, τοῦ (τοπν.) 127 / -ι, τὸ (τοπν.) 127, 326, 342, 345
- Καλέντσι, τὸ (τοπν.) 127
- Καλέτζη, τοῦ (τοπν.) 127
- Κάλιανη, ή (τοπν.) 61.9
- Καλκάνης (προσωπ.) 135
- Καλλιθέα, ή (τοπν.) 88
- καλ-ός 124 / *-οβάσιλας (προσωπ.) 124, 310, 325 / -όβρουση, ή (τοπν.) 245 / -οϊωάννης (προσωπ.) 124 / -όκαρδος, ὁ 240 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 128, 310, 335, 336, 341, 347
- Καλοτ-ά, ή (τοπν.) 127, 318, 325, 341 / —, ή Κιουτσούκ (τοπν.) 128 / -ίνα (προσωπ.) 128.6
- κάλφ-ας, ὁ 154.2, 298.4 / -άδες, οἱ 154.2, 298.4
- Καλωτ-ά, ή (τοπν.) 127 / -άς (προσωπ.) 127
- κάμαρα, ή 55, 268
- Καμένα, τὰ (τοπν.) 117.3
- κάμερα, ή 55, 268
- κάμιν-ος, ή 129 / -εία, ή 129 / -ί, τὸ 129 / -ιά, ή 129 / -ιά, ή (τοπν.) 128, 327, 341, 347
- Καμνίσκιν, τὸ (τοπν.) 216.6
- καμπαετι, τὸ 209
- Καμπίσκιν, τὸ (τοπν.) 216.6
- κανθός, ὁ 134.7
- καννάβ-ι, τὸ 73 / *-(ε)ιό, τὸ (τοπν.) 73, 308
- Κάντσικο, τὸ (τοπν.) 2.1, 129, 314, 318, 321, 331, 341, 346
- Καξοί, οἱ (τοπν.) 125
- Καπέ-σης (προσωπ.) 130 / -οβο (τοπν.) 130, 328, 341, 345 / -τσης (προσωπ.) 130
- Καπνίσης (προσωπ.) 135, 297.5
- Καραντά-ι, τὸ (τοπν.) 187 / -ιλίτικο, τὸ 187
- καράς, ὁ 188.3 / (προσωπ.) 188.3
- κάρδαμ-ον, τὸ 131 / -ίτσης (προσωπ.) 131 / -ίτσια, τὰ (τοπν.) 131, 328, 341, 345 / -ος (προσωπ.) 131
- καρδιά, ή 240
- Καρέτς-ης (προσωπ.) 196 / -ος (προσωπ.) 196
- καρίς, ή 73.2
- Καρ-ίτζα, ή (τοπν.) 131, 132 / -ίτσα, ή

- (τοπν.) 131, 132, 312, 314, 317, 331, 341, 346, 347, 350
- Καρνέσι, τὸ (τοπν.) 130.6
- Καροπλέσι, τὸ (τοπν.) 130.6
- καρούτ-α, ἡ 132, 144.7, 145, 313 / -ες, οἱ (τοπν.) 144 / -ι, τὸ 145 / -ια, τὰ (τοπν.) 144
- Καρπούζης (προσωπ.) 135
- καρυ-(δι)ά, ἡ 48.4, 131, 132, 312, 317 / -ῆς (προσωπ.) 135 / -διάς (προσωπ.) 48.4 / -δίτσα, ἡ 132, 317 / -δούλα, ἡ 132 / -ές, οἱ (τοπν.) 203
- Καρούτ-αινα, ἡ (τοπν.) 144 / -ια, τὰ (τοπν.) 144
- Καρούτσα, ἡ (τοπν.) 131, 132
- Κασνέσι, τὸ (τοπν.) 130.6
- κασραβίτσα, ἡ 166.2
- κασταν-ιά, ἡ 133 / -έα, ἡ (τοπν.) 133 / -ῆ, ἡ (τοπν.) 133 / -ῆς ιανη, ἡ (τοπν.) 133, 312, 332, 341, 346 / -ῆς ιο(υ)βο, τὸ 195 / -ῆς ισκιν, τὸ (τοπν.) 216.6 / -ῆς ιο, τὸ 133 / -ῆς ιος 262 / -ῆς ιών, ὁ (τοπν.) 103
- κάστρ-ο, τὸ 165, 166 / -ῆς ι, τὸ (τοπν.) 269 / *-ῆς ιτισσα (προσωπ.) 209.1 / -ῆς ιτσα, ἡ (τοπν.) 209, 209.1
- Καταμάχη, ἡ (τοπν.) 91, 91.5
- Καταρράκτης, ὁ (τοπν.) 86
- κατηφῆς, ὁ 40
- κατοῦν-α, ἡ 58, 58.6, 134 / (τοπν.) 134 / —, ἡ Νέα (τοπν.) 134, 335, 337, 341, 347 / -ῆς ια, τὰ (τοπν.) 134 / -ες, οἱ (τοπν.) 134 / -ῆς ιστα, ἡ (τοπν.) 134 / -ῆς ιστα, ἡ (τοπν.) 134
- κατσίκ-ι, τὸ 135 / -ῆς ια, ἡ (τοπν.) 135, 329, 341, 345 / -ῆς ις, ὁ 135, 135.2 / -ῆς ις (προσωπ.) 135 / -ῆς ις, ὁ (τοπν.) 135 / -οβον, τὸ (τοπν.) 196
- κατσούφης, ὁ 40
- κατώγι, τὸ 119.8
- Καψάλ-α, ἡ (τοπν.) 117.3 / -ῆς ι - α, τὰ (τοπν.) 117.3
- Κάψης (προσωπ.) 297.5
- Κέδρος, ὁ (τοπν.) 110
- Κελέσοβο, τὸ (τοπν.) 130
- Κεραμιδέζα, ἡ (τοπν.) 165.1
- κεράσ-ι, τὸ 135 / -ῆς ια, ἡ (τοπν.) 135 / *-ῆς ις (προσωπ.) 135 / -ῆς ιος (προσωπ.) 135.4 / -οβάκι, τὸ (τοπν.) 135 / -οβο, τὸ (τοπν.) 135, 196, 328, 338, 341, 345 / -οβο, τὸ Ἄνω (τοπν.) 135 / -οβο, τὸ Κάτω (τοπν.) 135 / *-ῆς ις - ος (προσωπ.) 135
- Κέρκυρας (προσωπ.) 272
- κερνῶ 135
- Κεφαλ-όβρυσο, τὸ (τοπν.) 2.1, 193 / -οχώρι, τὸ 237 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 181
- κέφι, τὸ 124
- Κῆποι, οἱ (τοπν.) 207
- Κιάρε (τοπν.) 35, 136, 198, 325, 342, 346, 352
- Κιλίνα, ἡ (τοπν.) 39
- Κίτσ-ος (προσωπ.) 183 / -ῆς ις (προσωπ.) 183
- κλάδ-ος, ὁ 136, 136.5 / -ῆς ις (προσωπ.) 136.5 / -ερῆς ια, τὰ (τοπν.) 153.3 / -ερῆς ια, ἡ 153.3 / -εῦω 136.5 / -ῆς ι, τὸ 136.5 / -ῆς ιας (προσωπ.) 136, 136.5, 137, 308, 328 / -ῆς ιαδες (προσωπ.) 137
- Κλαζιάδες, οἱ (τοπν.) 136, 308, 318, 319, 328, 332, 341, 345, 346
- Κλάψης (προσωπ.) 297.5
- κλειδ-ῆς ι, τὸ 177, 178.1 / -ῆς ι, τὸ (τοπν.) 177.7 / -ονάβιστα, ἡ (τοπν.) 177 / -ονιάουστα, ἡ (τοπν.) 177 / -ωνιά, ἡ (τοπν.) 177 / -ώνω 177
- κλεφτογιδῆς ις, ὁ 240
- Κληματ-ερῆς ια, ἡ (τοπν.) 153.3 / -ῆς ια, ἡ (τοπν.) 52, 52.1
- Κλιτονιάβιστα, ἡ (τοπν.) 177
- Κοβίλιανη, ἡ (τοπν.) 137, 314, 317,

- 332, 341, 346
 κοιλ-ιά, ή 240 / -αράς (προσωπ.) 209
 Κοιμήσης (προσωπ.) 135
 κόκκιν-ος 138 / -όχωμα, τὸ 138 / -όχω-
 μα, τὸ (τοπν.) 138, 138.5, 335, 336,
 341, 346
 *Κοκκινομαχ-ιάς, ὁ (τοπν.) 139 /
 -ίτης, -ίτισσα (ἔθν.) 138, 138.5, 139
 Κόκλ-ας (προσωπ.) 150, 322 / -α, ή /
 τὸ (τοπν.) 150 / -α, τὸ Πηγάδι τοῦ
 (τοπν.) 150 / -α, τὸ Χάνι τοῦ
 (τοπν.) 150 / -αῖοι (ἔθν.) 150 /
 -αῖοι, οἱ (τοπν.) 150 / -άτι, τὸ
 (τοπν.) 150 / -οί, οἱ (τοπν.) 150 /
 -οῦ (προσωπ.) 150
 Κολι-ός (προσωπ.) 190.4 / -οῦ (προ-
 σωπ.) 190.4
 Κολόν-ια, ή (τοπν.) 139 / -ία, ή (τοπν.)
 139 / -ιας (προσωπ.) 139 / -ιάτες, οἱ
 (τοπν.) 139 / -ιάτι, τὸ (τοπν.) 139,
 334, 342, 345, 347
 Κολων-ιάτη, τοῦ (τοπν.) 139 / -ιάτιον,
 τὸ (τοπν.) 139
 κομεντούρης, ὁ 41.6
 κομμάτ-ι, τὸ 139 / -άκι, τὸ 139 / -άκι,
 τὸ (τοπν.) 139 / -άκια, τὰ (τοπν.)
 139, 327, 341, 347
 Κόν-ιαβη, ή (τοπν.) 129.10 / -ιάκος, ὁ
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ιάρη, τοῦ / ή
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ιασή, ή
 (τοπν.) 129.10 / -ίκοβον, τὸ (τοπν.)
 129.10 / -ισκα, ή (τοπν.) 129.10, 140
 / -ίσκια, τὰ (τοπν.) 140 / -ισκός, ὁ
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ισπολις, ή
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ιτσα, ή
 (τοπν.) 139, 129.10, 330, 331, 341,
 346 / -ιτσα, ή (τοπν.) 140, 141,
 315, 321, 331, 341, 346 / -τζκα, ή
 (τοπν.) 141 / -τσικόν, τὸ (τοπν.)
 129.10, 140
 κοντιν-ός, ὁ 161
 κοντο- 141, 141.9 / - βραδο, τὸ 141.9 /
 -βράκης (προσωπ.) 141 / -βράκι, τὸ
 141 / -βράκι, τὸ (τοπν.) 141, 325,
 326, 336, 341, 345 / - γεμος, ὁ 141.9
 / -γιάννης (προσωπ.) 141.9 / -γιώρ-
 γης (προσωπ.) 141.9 / -δήμας (προ-
 σωπ.) 141.9 / -ζυγώνω 141.9 / -κλά-
 δι, τὸ 141.9 / -λαίμης, ὁ 141.9 /
 / -πηδῶ 141.9 / -στέκω 141.9
 Κοπάν-η, ή (τοπν.) 142, 324, 325, 341
 / -ες, οἱ (τοπν.) 142 / - ιτσα, ή
 (τοπν.) 142 / - ος (προσωπ.) 142 /
 -ός, ὁ (τοπν.) 142
 κόπρα, ή 143.1
 Κόπρ-α, ή (τοπν.) 143, 332, 341, 346 /
 -ιβα, ή (τοπν.) 143 / -ίβα, ή (τοπν.)
 143 / -ινίτσα, ή (τοπν.) 143
 κοπρ-ίζω 143.1 / - α, ή 143.1
 κόπρ-ος, ή 143.1 / *-α, ή 143.1
 κοπ-τω 142.2 / -ανον, τὸ 142.2
 κορδο- 145 / -γιάννης (προσωπ.) 145 /
 -κούλης (προσωπ.) 145 / -λαίμης
 (προσωπ.) 145 / *-λόγιας (προ-
 σωπ.) 144 / -λόια, ή (τοπν.) 143,
 325, 341, 345
 κορδώνομαι 144
 Κορίστ-ιανη, ή (τοπν.) 145 / -ινός,
 -ινή (ἔθν.) 145
 κορίτ-ος, ὁ 144.7, 145, 313 / -α, ή
 (τοπν.) 144 / -ες, οἱ (τοπν.) 144 /
 -ιανη, ή (τοπν.) 144, 144.7, 145,
 314, 332, 341, 346 / -ο, τὸ (τοπν.)
 144
 Κορνέσι, τὸ (τοπν.) 130.6
 Κορνίσι, τὸ (τοπν.) 121.5
 Κορσοβίτσα, ή (τοπν.) 301
 Κορύτιανη, ή (τοπν.) 144
 κορώνη, ή 152
 Κοσ-ίνα, ή (τοπν.) 147 / -ίνιτσα, ή
 (τοπν.) 147 / -ίνοβον, τὸ (τοπν.)
 147 / - να, ή (τοπν.) 147

- Κοσμηρά, ἡ (τοπν.) 153
 Κοσ-όβα, ἡ (τοπν.) 146 / -οβίστα, ἡ (τοπν.) 146 / -οβίτζα, ἡ (τοπν.) 146 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 2.1, 145, 146, 331, 341, 346
 Κοσόλιανη, ἡ (τοπν.) 146, 332, 342, 345, 346
 Κόσσυφος (προσωπ.) 146
 Κοσπάνιανη, ἡ (τοπν.) 148, 332, 342, 346
 Κόστιανη, ἡ (τοπν.) 133
 Κοτόρτσι, τὸ (τοπν.) 148, 331, 342, 347
 κουδούνι, τὸ 33.1
 *Κουκλ-έσης (προσωπ.) 149, 322 / -ές, τὸ (τοπν.) 149 / -έση, στοῦ (τοπν.) 149 / -έσι, τὸ (τοπν.) 149, 321, 326, 342, 345 / -ιοί, οί (τοπν.) 149, 150, 322, 328, 341, 345
 κουκούλ-α, ἡ 150, 151, 324 / -ας (προσωπ.) 151 / -ης (προσωπ.) 150, 151 / -ι, τὸ 150, 151, 324 / -ι, τὸ (τοπν.) 150, 151, 324, 341, 346 / -ιοί, οί (τοπν.) 150 / -ιοῦ (προσωπ.) 150 / -ιοῦς (προσωπ.) 150 / -οῦς, τῆς (τοπν.) 150
 Κουκλιοί, οί (τοπν.) 149, 150
 κούλ-α, ἡ 89 / -άς, ὁ 89, 90, 308 / -ές, ὁ 89, 90
 Κουμαριά, ἡ (τοπν.) 221 / -όκρασο, τὸ 41.6
 κουπούζ 130
 Κούρεντ-ας (προσωπ.) 151 / -α, τὰ (τοπν.) 151, 324, 342, 347
 Κουρμάδι, τὸ (τοπν.) 107
 κουρουν-α, ἡ 152 / -οράχη, ἡ (τοπν.) 152, 335, 336, 337, 341, 346 / -όραχη, ἡ (τοπν.) 152
 Κουρσ-οβίτσα, ἡ (τοπν.) 301, 302 / -όβο, τὸ (τοπν.) 302
 Κουρτίνιστα, ἡ (τοπν.) 152, 309, 314, 331, 342, 346, 353
 Κουσμερά, ἡ (τοπν.) 153, 336, 337, 342, 347, 353
 Κούσοβ-ο, τὸ (τοπν.) 146 / -οβίτζα, ἡ (τοπν.) 146 / -οβίτσας (προσωπ.) 146 / -οβιτσινὸς (προσωπ.) 146
 Κούτζι, τὸ (τοπν.) 154
 Κουτζουφλ-άνη, ἡ (τοπν.) 157 / -οια-νη, ἡ (τοπν.) 156, 157
 κουτί, τὸ 202
 κουτρούλ-α, ἡ 154 / -ας (προσωπ.) 154, 328 / -άδα, ἡ (τοπν.) 153, 341 / -άδες, οί (τοπν.) 153, 327, 328, 341, 345, 346 / -αίωνα τὸ Ποτάμι, τῶν (τοπν.) 154 / -ούλη, τοῦ (τοπν.) 154 / -η, ἡ (τοπν.) 154 / -ης, ὁ 154 / -ης (προσωπ.) 154, 328 / -ι, τὸ (τοπν.) 154 / -ιεζα, ἡ (τοπν.) 154
 Κουτσαλέης (προσωπ.) 156.1
 Κουτσελιό, τὸ (τοπν.) 155, 156
 κούτσ-ι, τὸ 155 / -ι, τὸ (τοπν.) 154, 155, 324, 342, 346 / -ης (προσωπ.) 155 / -η, τοῦ (τοπν.) 155 / -η ἡ Πέτρα, τοῦ (τοπν.) 155 / -η τὸ Ποτάμι, τοῦ (τοπν.) 155 / -η ἡ Ράχη, τοῦ (τοπν.) 155 / -η ἡ Ρεματιά, τοῦ (τοπν.) 155 / -ιθι, τὸ (τοπν.) 155 / -ιμάδι, τὸ (τοπν.) 155
 κούτσ(ι), τὸ 155.5
 κουτσο- 156 / -γιάννης (προσωπ.) 156.1, 176.2 / -γιαννόπουλος (προσωπ.) 156.1 / -δῆμος (προσωπ.) 176.2 / -λιό, τὸ (τοπν.) 155, 325, 341, 345 / -λιὸς (προσωπ.) 155, 156 / -νίκας (προσωπ.) 176.2 / -ς 176.2 / -(υ)λιό, τὸ (τοπν.) 155, 341, 345
 Κουτσούφλ-ενη, ἡ (τοπν.) 156 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 156, 157, 308, 310, 321, 332, 342, 346
 Κρανούλα, ἡ (τοπν.) 224
 κρασοβαρελάς, ὁ 240

- Κράψ-η, ἡ (τοπν.) 157, 158, 181, 181.8, 310, 322, 334, 342, 346 / -ι, τὸ (τοπν.) 157 / -ίτης (προσωπ.) 158
- Κρεϊμάδι (τοπν.) 107
- κρεμάστρα, ἡ 42
- Κρεμμύδης (προσωπ.) 135
- Κρετζούνιστα, ἡ (τοπν.) 35, 158
- Κρετσούνιστα, ἡ (τοπν.) 158, 310, 315, 318, 330, 331, 342, 346, 347, 350
- Κρεχοβός, ὁ (τοπν.) 159
- κριθάρι, τὸ 272.10, 303
- κρικέλλι, τὸ 272.10
- Κριτζίνηστα, ἡ (τοπν.) 159
- Κροϊμάδι (τοπν.) 108
- κρουθάρι, τὸ 272.10
- κρουκέλλι, τὸ 272.10
- Κρούσ-α, ἡ (τοπν.) 302 / -ιανα, τὰ (τοπν.) 302 / -ι οβίτσα, ἡ (τοπν.) 301, 301.7 / -οβο, τὸ (τοπν.) 302
- Κρο(υ)τίνιστα, ἡ (τοπν.) 152
- Κρύ-α, ἡ (τοπν.) 45 / -όβροση, ἡ (τοπν.) 87 / -ονέρι, τὸ (τοπν.) 159, 335, 336, 341, 347
- κρυφ-ός, ὁ 160 / (προσωπ.) 130, 160, 328 / -' οβον, τὸ (τοπν.) 130, 159 / -οβό(ς) τὸ/ὁ (τοπν.) 159, 160, 196, 328, 331, 341, 342, 345, 346
- Κτίσματα, τὰ (τοπν.) 38
- κυνήγι, τὸ 119.8
- Κυπαρίσσια, τὰ (τοπν.) 298
- Κυριάκος (προσωπ.) 125.5
- κύρι(ο)ς, ὁ 296.2
- Κυρίτσης (προσωπ.) 161
- κωβιός, ὁ 73.2
- κώδων, ὁ 33.1
- Κωνσταντ-ἴνος (προσωπ.) 148, 160, 277 / -ἡς (προσωπ.) 160
- Κωντίν-ος (προσωπ.) 160 / -άκης (προσωπ.) 160 / -ας (προσωπ.) 160 / -οί, οί (τοπν.) 160, 328, 341, 345 /
- οῦ (προσωπ.) 160, 161 / -οῦς, τῆς (τοπν.) 160
- Κώστ-ας (προσωπ.) 148, 148.6, 161, 196, 271 / -άκος (προσωπ.) 271 / -άνιανη, ἡ (τοπν.) 148 / -έτσος (προσωπ.) 196 / *-ιανη, ἡ (τοπν.) 148.6 / -ίτσης (προσωπ.) 161 / -ίτσι, τὸ (τοπν.) 161, 328, 338, 341 / -οβα (προσωπ.) 39, 133.9, 195
- *λάβδ-α, ἡ 161, 161.4 / (τοπν.) 161 / -ανη, ἡ (τοπν.) 161, 162, 334, 342, 345 / -ανη, ἡ Κάτω (τοπν.) 161 / -ας (προσωπ.) 161 / -ος, ὁ 161.4 / *-ῶ 161.4 / -φμα, τὸ 161.4
- λάβρ-ος, ὁ 161 / -α, ἡ 161
- λαγαρ-ός, ὁ 161 / -' α, ἡ 161
- Λαγάτορ-ας, ὁ (τοπν.) 162, 308, 329, 341, 345 / -' ου, τοῦ (τοπν.) 162
- Λάγκ-α, ἡ (τοπν.) 180 / -άδα, ἡ (τοπν.) 216
- Λάζαν, ἡ (τοπν.) 162
- Λάζι Μαντᾶ, τοῦ (τοπν.) 278.2 / —Σιούλη, τοῦ (τοπν.) 278.2—Στάικου, τοῦ (τοπν.) 278.2 /
- Λαζιμάδι (τοπν.) 108
- Λάζ-ος (προσωπ.) 34, 163 / -αινα (προσωπ.) 163 / -αινα, ἡ (τοπν.) 163 / -αρης (προσωπ.) 34
- λάζ-ος, ὁ 163 / -ενη, ἡ (τοπν.) 163 / -ινα, ἡ 163 / -ινα, ἡ (τοπν.) 162, 315, 331, 342, 347 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 163 / -ίνα, ἡ (τοπν.) 163 / -ινιά, ἡ (τοπν.) 163 / -ινιές, οί (τοπν.) 163 / -οι, οί (τοπν.) 163 / -ος, ὁ (τοπν.) 163 / -ος τῆς Μάρως, ὁ (τοπν.) 163
- λαιμός, ὁ 81
- λαιός, ὁ 168.4
- Λάιστα, ἡ (τοπν.) 2.1, 163, 325, 342,

- 347, 352
λάκ-(κ)α, ή 33.2 / (τοπν.) 164.2 / -αμά-
δα (τοπν.) 108 / -α μάδι (τοπν.) 108
/ -κος, ό 124
Λάλ-ιζα, ή (τοπν.) 164, 334, 342, 346 /
-εζα Καργιά, ή (τοπν.) 165 /
-ουζα, ή (τοπν.) 164.6, 165
λαμπρ-ός, ό 191 / -ός (προσωπ.) 191
Λάσστε (τοπν.) 164
λαυρ-εάτον, τó 168.1 / -άτον, τó 168.1
Λαυσίτσα, ή (τοπν.) 167
λάχαν-ο, τó 165 / -όκαστρο, τó
(τοπν.) 165, 166, 342, 347 / -όκη-
πος, ό 165 / -όπιτα, ή 165 / -όσπο-
ρος, ό 165 / -φυτεία, ή 165
Λαψίτσα, ή Άνω (τοπν.) 166, 167,
168, 310, 334, 342, 346 / —, ή Κά-
τω (τοπν.) 166
Λεαυσίτσα, ή (τοπν.) 166, 167
Λέβ-ιτσα, ή (τοπν.) 168 / -ίκιστα, ή
(τοπν.) 168, 313, 315, 331, 342, 346
λέλεκας, ό 81
λελούδι, τó 284, 307
Λεπάδι, τó (τοπν.) 169, 307, 336, 337,
342, 346
λερ-ώνω 161.4 / -ά, ή 161.4 / -ωμένος,
ό 81
Λεσ-ιά, ή (τοπν.) 102 / -ιανά, τά
(τοπν.) 169, 313, 332, 342, 346 /
-νίτσα, ή (τοπν.) 2.1, 170, 313, 315,
331, 342, 346, 352 / -νίτσα, ή
(τοπν.) 170, 171 / -νίτσα, ή (τοπν.)
171 / —, ή Άνω (τοπν.) 170, 171 /
—, ή Κάτω (τοπν.) 170, 171 / -τό-
ρι, τó (τοπν.) 102
Λέσκ-α, ή (τοπν.) 170 / -άτζι, τó
(τοπν.) 170 / -άτσι, τó (τοπν.) 170,
313, 330, 342, 346 / -οβετς, τó
(τοπν.) 170 / -οβον, τó (τοπν.) 170
Λευκοθέα, ή (τοπν.) 35
Λευτεροχώρι, τó (τοπν.) 109
Λεφτοκαρυά, ή (τοπν.) 172
Λέ-ων (προσωπ.) 156 / -ος (προσωπ.)
156
Λητωνιάβιστα, ή (τοπν.) 177
Λ(ι)άμης (προσωπ.) 49, 335
Λιάπ-η, ή (τοπν.) 171, 241.3, 325, 341,
345 / -άτης, -άτισσα (έθν.) 172 / -ης
(έθν.) 171 / -ης (προσωπ.) 171 / -η,
στοῦ (τοπν.) 241.3
Λιασκοβέτσι, τó (τοπν.) 170, 172, 313,
315, 331, 342, 346
λιάστρα, ή 42.9
λιβαδίτης, ό 42
λιβανός, ό 104.8, 262
Λίβας (προσωπ.) 300.4
Λιβιάχοβο, τó (τοπν.) 172, 313, 314,
317, 332, 342, 345
Λιγκιάδες, οί (τοπν.) 173, 321, 322,
324, 342, 347
Λιγορά, ή (τοπν.) 174, 310, 314, 331,
342, 346
λίθιν-ος, ό 175 / -ο, τó (τοπν.) 175,
325, 341, 346
λίμνη, ή 32.4 / (τοπν.) 113
Λιμπ-άχοβα (τοπν.) 172 / -όχοβα, ή
(τοπν.) 172 / -όχοβο, τó (τοπν.) 172
Λίντοβο, τó (τοπν.) 178
Λιόκ-ας (προσωπ.) 176 / -άτης, -άτισ-
σα (έθν.) 176 / -άτης (προσωπ.) 176
/ -ο, τó (τοπν.) 175, 306, 326, 342,
345 / -ος (προσωπ.) 176
λιόκια, τά 176.2
Λιός (προσωπ.) 156
Λιούπιτζκα, ή (τοπν.) 181
λίπ-α, ή 176, 324, 338 / -α, ή (τοπν.)
176, 324, 338, 341, 346 / -ες, οί
(τοπν.) 176 / -ιανά, τά (τοπν.) 176 /
-νίτζα, ή (τοπν.) 176 / -οχώρι, τó
(τοπν.) 176
λιπαρ-ά, ή 64 / -άρα, ή (τοπν.) 64
Λισέ (τοπν.) 102

- Λιτο - βόκ, τὸ (τοπν.) 178 / -βιάνιστα, ἡ (τοπν.) 177, 178 / -νιάβιστα, ἡ (τοπν.) 146.1, 177, 178, 313, 314, 318, 319, 332, 342, 345 / -σίλο, τὸ (τοπν.) 178
- Λιῶκ-ο, τὸ (τοπν.) 175 / -ου, τοῦ (τοπν.) 175
- λογάτορας, ὁ 162 / *(προσωπ.) 162, 308
- λόγγ-ος, ὁ 112, 113.1, 179 / -ά, τὰ (τοπν.) 113.1, 179, 180 / -άδες, οἱ (τοπν.) 37 / -άκι, τὸ (τοπν.) 113.1 / -άρι, τὸ (τοπν.) 113.1 / -ιώτισσα (ἔθν.) 179 / -ιώτισσα, ἡ (τοπν.) 178, 328, 341, 346 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 113.1 / -ος, ὁ (τοπν.) 113.1, 179
- λόγι-α, τὰ 145 / -ας (προσωπ.) 145
- Λοζ-έτσι, τὸ (τοπν.) 179, 314, 315, 320, 331, 342, 346 / -έτζη, τοῦ (τοπν.) 179 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 180, 314, 320, 332, 342, 346 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 180
- Λόκκα, ἡ (τοπν.) 180
- Λοντζ-ιάνη, ἡ (τοπν.) 180 / -ιανο, τὸ (τοπν.) 180
- Λουγκου-μάδι, τὸ (τοπν.) 108
- Λουζιανή, ἡ (τοπν.) 180
- Λουζιαν-ά, τὰ (τοπν.) 180 / -ή, ἡ (τοπν.) 180
- Λουκ-άς (προσωπ.) 71, 160, 190.4 / -οῦ (προσωπ.) 71, 125, 160, 190.4
- λουλούδι, τὸ 284, 307
- Λουμπίστα, ἡ (τοπν.) 181
- Λούτζινο, τὸ (τοπν.) 180, 314, 320, 331, 342, 346
- λούτσα, ἡ 179.8
- Λούψ-ικο, τὸ (τοπν.) 2.1, 181, 310, 315, 331, 342, 346 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 181
- Λοφίσκος, ὁ (τοπν.) 292
- Λοχάνιστα, ἡ (τοπν.) 181, 334, 342, 345, 347
- Λύγκος, ὁ (τοπν.) 173, 203, 203.2
- λύκ-ος, ὁ 175 / -όβη, ἡ (τοπν.) 175 / -οβίστα, ἡ (τοπν.) 175 / οβίστι, τὸ (τοπν.) 175 / -όραχη, ἡ (τοπν.) 2.1, 181 / -ος (προσωπ.) 52 / -οστάνη, ἡ (τοπν.) 249 / -όστανη, ἡ (τοπν.) 249.3 / -οστάνης, ἡ Μονή (τοπν.) 249.3 / -οτρίχι, τὸ (τοπν.) 230
- Μαβίλης, ὁ (τοπν.) 287
- μαγειρεῖο, τὸ 284.6
- μαγερειό, τὸ 284.6
- μαγούλα, ἡ 313
- μαδαρ-ά, ἡ 64 / -α, ἡ (τοπν.) 64
- Μάζ-α, τὸ (τοπν.) 183, 183.4, 184, 324, 342, 347 / -αράκης (προσωπ.) 182, 182.4, 183 / -αράκι, τὸ (τοπν.) 182, 328, 334, 341, 342, 345 / -αρης (προσωπ.) 183, 328 / -άρης (προσωπ.) 183, 328 / -ης (προσωπ.) 183, 184 / -ια, ἡ (τοπν.) 183, 324, 342, 347 / -ιας (προσωπ.) 184 / -ιο, τὸ (τοπν.) 183.4
- Μακρίνο, τὸ (τοπν.) 184, 312, 315, 330, 342, 347 / -η, ἡ (τοπν.) 184, 184.8 / -ι, τὸ (τοπν.) 184, 184.7
- Μάκρισες, οἱ (τοπν.) 185
- Μακρύν-ον, τὸ (τοπν.) 184 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 185
- μάλλινος 80
- μαναδέντρι, τὸ 202
- Μανασ(σ)-ή, ἡ (τοπν.) 185, 186, 325, 341, 345 / -ῆ, ὁ Ἄρες τοῦ (τοπν.) 186 / -ῆς (προσωπ.) 185, 185.6
- Μάνθο(υ)βα (προσωπ.) 39, 133.9, 160, 195
- Μάνινα, τὰ (τοπν.) 81
- Μαν-όλης (προσωπ.) 218 / -έτσος

- (προσωπ.) 196 / -ολαράς (προσωπ.) 218 / -όλαρης (προσωπ.) 218 / -ός (προσωπ.) 196
- Μανολιάσα, ή (τοπν.) 186, 333, 342, 345
- Μαντίνα, ή (τοπν.) 252
- Μάρμαρα, τὰ (τοπν.) 264
- ματσ-ούκι, τὸ 186, 324 / -ούκα, ή 186, 186.5, 324 / -ούκας, ὁ 186 / -ούκας (προσωπ.) 186, 187 / -ούκης (προσωπ.) 187 / -ούκι, τὸ (τοπν.) 2.1, 186, 324, 325, 341, 345, 347, 352 / -ούτσ' (τοπν.) 186 / -ούτσ'λι (τοπν.) / 186
- μαῦρ-ος, ὁ 187 / -αγκαθιά, ή 40 / -οβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 160, 196 / -οβούνι, τὸ (τοπν.) 187, 335, 336, 341, 346 / -όνόρος, ὁ (τοπν.) 187, 335, 336, 341, 346 / -όπουλο, τὸ (τοπν.) 188, 328, 341, 345 / -όπουλος (προσωπ.) 188 / -ος (προσωπ.) 130, 188
- μαχ-ές, ὁ 138 / -ιά, ή 138 / -ιάς, ὁ 138
- Μέβγεσδα, ή (τοπν.) 188, 313, 319, 324, 342, 346
- Μεγκούλ-ας (προσωπ.) 189 / -ή, ή (τοπν.) 189, 322, 324, 326, 342, 345, 347 / -η, ή Ραχή τοῦ (τοπν.) 189 / -ης (προσωπ.) 189, 204, 307, 322, 326
- Μεζιζιός (προσωπ.) 196
- Μεθανα, τὰ (τοπν.) 41.6
- Μέθενα, τὰ (τοπν.) 41.6
- Μεληγοῦ, ή (τοπν.) 190
- μέλ-ι, τὸ 190, 197 / -ιγκό, τὸ 190 / -ιγκιά γίδα, ή 190 / -ιγκιά μέλισσα, ή 190 / *-ικός, ὁ 190, 308
- Μελιά, ή (τοπν.) 197
- μελίγγι, τὸ 115, 191, 197
- Μελίγγοι, οἱ (τοπν.) 190
- μελιγγόνι, τὸ 190.5
- Μελιγκ-άκος (προσωπ.) 190 / -όβα, ή (τοπν.) 190 / -οί, οἱ (τοπν.) 189, 190, 190.7, 308, 328, 330, 341, 345 / *-ός, ὁ 191 / -ός (προσωπ.) 190, 190.4, 330 / -ός (προσωπ.) 190, 190.4, 191 / -οῦ (προσωπ.) 189, 190, 190.4, 330 / -οῦς, τῆς (τοπν.) 189
- Μέλιγ-ος, ὁ (τοπν.) 190 / -οί, οἱ (τοπν.) 190
- μελίσσ-ι, τὸ 191 / -ι, τὸ (τοπν.) 191, 324, 341, 346 / -όπετρα, ή (τοπν.) 191, 335, 336, 337, 341, 346 / -ός, ὁ 262
- μελιτζανός, ὁ 104.8
- Μενδενίτσα, ή (τοπν.) 252
- Μένιος (προσωπ.) 156
- Μερ-ά, ή (τοπν.) 153 / -άς, ὁ Μεγάλος (τοπν.) 153 / -άς, ὁ Μικρός (τοπν.) 153
- μερούι, τὸ 91.2
- Μερίσι, τὸ (τοπν.) 121.5
- μερόνυχτο, τὸ 58.7
- Μερόπη, ή (τοπν.) 262 / —, ή Κάτω (τοπν.) 299
- μέροῦ 192 / (τοπν.) 191, 198, 324, 342, 346, 352
- μέσ-ος, ὁ 192 / -αριά, ή 192, 193 / -αριά, ή (τοπν.) 192, 327, 341, 347 / -άρις, ὁ 192 / -οβούνι, τὸ (τοπν.) 193, 335, 336, 341, 346 / -όβουνον, τὸ (τοπν.) 195 / -ολόγγης (προσωπ.) 272 / -ολούρι, τὸ 193
- Μετσηδιές (προσωπ.) 194.1
- Μετσητάκος (προσωπ.) 194.1
- μετσητιές, ὁ 193.5
- Μετζιδάκης (προσωπ.) 193.5
- Μέτζ-(ι)ος (προσωπ.) 196, 198, 345 / -οβον, τὸ (τοπν.) 194
- Μετζιτιές (προσωπ.) 194 / (τοπν.) 2.1, 193, 326, 327, 342, 345, 352
- μέτρον, τὸ 203

- Μέτσ-(ι)ος (προσωπ.) 196, 198, 345 /
-ης (προσωπ.) 196 / -οβο, τὸ (τοπν.)
2.1, 194, 195, 196, 197, 198, 328,
338, 341, 345, 352 / -οβο, ἡ Βρύση
στὸ (τοπν.) 197
- Μεύγεσδα, ἡ (τοπν.) 188
- Μεύγισδα, ἡ (τοπν.) 188
- Μηλ-ιά, ἡ (τοπν.) 2.1, 192, 198, 324,
346, 352 / -ιωτάδες, οἱ (τοπν.)
107.4, 298.4 / -ιώτης (προσωπ.)
107.4, 298.4
- μηλίγγι, τὸ 115, 197
- Μηλιγκοῦς, τῆς (τοπν.) 189
- μῆνι-γξ, ὁ 191 / -γγι, τὸ 191
- Μήτζ-ιος (προσωπ.) 198 / -ικας (προ-
σωπ.) 198
- Μίγκουλη, ἡ (τοπν.) 189
- μιζράς, ὁ 39.4
- Μικροχώρι, τὸ (τοπν.) 288
- Μιλίχοβο, τὸ (τοπν.) 197, 332, 338,
342, 345
- Μίντζης (προσωπ.) 198.5
- μιράς, ὁ 153
- Μιχ-αῆλ (προσωπ.) 197 / -οβα (προ-
σωπ.) 39, 196
- Μιχάλ-ης (προσωπ.) 71, 130, 150.3,
160, 190.4, 197, 206 / -ίτσης (προ-
σωπ.) 197 / -ίτσι, τὸ (τοπν.) 2.1,
197, 328, 341, 345 / -οβα (προσωπ.)
39 / -οβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 196 /
-οῦ (προσωπ.) 71, 125, 150.3, 160,
190.4, 206
- μάντζου 198
- Μίντζου (τοπν.) 194, 197, 198.2, 308,
324, 326, 327, 342, 345, 346
- Μοκοβίνα, ἡ (τοπν.) 199, 308, 318,
330, 342, 346
- Μόλ-α, ἡ (τοπν.) 201 / -εζα, ἡ (τοπν.)
201 / -ιζα, ἡ (τοπν.) 201 / -ιστα, ἡ
(τοπν.) 200, 218, 319, 332, 334, 342,
345, 346 / -ίσι, τὸ (τοπν.) 201
- μολίβ-ι, τὸ 200 / -άδα, ἡ 200 / -άδα, ἡ
(τοπν.) 200 / -άδες, οἱ (τοπν.) 200 /
-αδιά, ἡ 200 / -αδιά, ἡ (τοπν.) 200,
327, 341, 346
- Μολυβ-άδα, ἡ (τοπν.) 200 / -δοσκέπα-
στη, ἡ (τοπν.) 98 / -δοσκέπαστο, τὸ
(τοπν.) 98.3
- Μοναστήρι, τὸ (τοπν.) 218
- μονοδέντρι, τὸ 202 / (τοπν.) 202, 336,
346, 341, 346
- Μονολίθι, τὸ (τοπν.) 69
- Μόσιορη, ἡ (τοπν.) 202, 334, 342, 347
- Μοσπίνα, ἡ (τοπν.) 203, 310, 330, 342,
347
- Μοστ-ίτσι, τὸ (τοπν.) 203 / -ενίτσα, ἡ
(τοπν.) 203
- μότσιμες, οἱ 309.2
- Μουγκ-ός (προσωπ.) 204 / *-ούλης
(προσωπ.) 204 / -ουλιοί, οἱ (τοπν.)
203, 204, 204.4, 307, 328, 341, 345 /
-ουλιοῦ (προσωπ.) 204
- μούζ-α, ἡ 204 / -ακαίικα, τὰ (τοπν.)
205 / -ακαῖοι, οἱ (τοπν.) 204, 328,
338, 341, 345 / -άκη, οἱ Κερασιές
τοῦ (τοπν.) 205 / -άκης (προσωπ.)
205 / -άκι, τὸ (τοπν.) 204 / -άκια, τὰ
(τοπν.) 205 / -άκιον, τὸ 204, 204.4,
204.6 / -ας (προσωπ.) 204
- μούλ-α, ἡ 205, 324 / (τοπν.) 199 / -άρι,
τὸ Καρτέρι στὸ (τοπν.) 199 / -ες, οἱ
(τοπν.) 205, 324, 325, 341, 342, 346,
347
- Μουντινίτσα, ἡ (τοπν.) 252
- Μούρκ-ας (προσωπ.) 206 / -ης (προ-
σωπ.) 206, 310, 315 / -ιοί, οἱ
(τοπν.) 205, 206, 310, 315, 328, 341,
345 / -ιοῦ (προσωπ.) 205 / -ιώτης
(προσωπ.) 206.1 / -όβα, ἡ 206, 206.3
/ -ογιάννης (προσωπ.) 206.1 / -οκώ-
στας (προσωπ.) 206.1 / -ος (προ-
σωπ.) 206 / -ούσης (προσωπ.) 206.1

- Μουσ-ίγια, τὰ (τοπν.) 207 / -ιοτίσα, ἡ (τοπν.) 2.1, 206, 207, 308, 314, 319, 332, 342, 345
- Μπάγι-α, ἡ (τοπν.) 207, 207.9, 322, 324, 342, 347 / -ας (προσωπ.) 207 / -ος (προσωπ.) 207.9
- Μπάια, ἡ (τοπν.) 208
- Μπαϊάσα (τοπν.) 208, 333, 342, 347, 352
- Μπάλιτζα, ἡ (τοπν.) 44
- Μπάλιτσ-α, ἡ (τοπν.) 44 / -ι, τὸ (τοπν.) 44
- Μπάν-η, ἡ (τοπν.) 44 / -ια, ἡ (τοπν.) 45 / -ιτσα, ἡ (τοπν.) 45
- μπαξές, ὁ 46
- Μπαούσ-ης (προσωπ.) 208 / -ιοί, οἱ (τοπν.) 208, 328, 338, 341, 345 / -ιοῦ (προσωπ.) 208
- Μπάρκ-ας (προσωπ.) 209 / -μάδι, τὸ (τοπν.) 209, 322, 335, 336, 342, 345, 346 / -ουμάδης (προσωπ.) 209
- μπάρτζ-ο, τὸ 210 / -η, τοῦ (τοπν.) 209, 210 / -η, οἱ Στεφάνες τοῦ (τοπν.) 210 / -ης (προσωπ.) 209, 209.7 / -ης, ὁ (τοπν.) 210 / -ι, τὸ (τοπν.) 209, 210, 325, 341, 345 / -ια, τὰ (τοπν.) 210 / -ιώτης (προσωπ.) 210 / -ος (προσωπ.) 210
- Μπάφρα, ἡ (τοπν.) 2.1, 210, 324, 340, 342, 346, 353 / —, ἡ Νέα (τοπν.) 210
- Μπεζά-νι, τὸ (τοπν.) 211, 212, 313, 316, 320, 332, 342, 347 / -νης (προσωπ.) 212 / -νίδης (προσωπ.) 212 / -νίτης (προσωπ.) 212 / -νοι, οἱ (τοπν.) 211 / -νου, τοῦ (τοπν.) 211 / -της (προσωπ.) 212
- Μπέζντ-ιανες, οἱ (τοπν.) 213 / -ούνι, τὸ (τοπν.) 212, 213, 315, 316, 336, 337, 342, 346 / -ουνόπουλο, τὸ (τοπν.) 213, 327, 341, 346
- μπέκρ-ος, ὁ 214.4, 317 / -ῆς ὁ / 214.4, 317 / -ῆς (προσωπ.) 214.4
- Μπέλκο, τὸ (τοπν.) 215
- Μπέλος (προσωπ.) 212.1
- μπεράτ-ι, τὸ 243.2 / -λήδες, οἱ 243.2
- Μπέρκ-ης (προσωπ.) 214 / -ο, τὸ (τοπν.) 214, 316, 317, 318, 324, 325, 342, 345, 346 / -οβιτς (προσωπ.) 214 / *-ος, ὁ 214.4 / -ος (προσωπ.) 214, 214.4 / -ος, ὁ (τοπν.) 214
- Μπεστιά, ἡ (τοπν.) 215, 318, 332, 342, 346
- Μπιάλ-ες, οἱ (τοπν.) 263 / —, τὸ (τοπν.) 263
- μπιζάν-ι, τὸ 211.3 / -η, τοῦ (τοπν.) 211 / -ι, τὸ (τοπν.) 211
- Μπιζντένης, ὁ (τοπν.) 213
- μπινάς, ὁ 287.5
- Μπισάνι, τὸ (τοπν.) 211
- Μπισ-δούνι, τὸ (τοπν.) 213 / -τένι, τὸ (τοπν.) 213
- Μπλεθούκι, τὸ (τοπν.) 215, 322, 336, 337, 342, 346
- Μπληζιώτης (προσωπ.) 216
- Μπλίζ-γιανη, ἡ (τοπν.) 215, 316, 332, 342, 345, 346 / -ιώτης (προσωπ.) 216 / -ος (προσωπ.) 216
- Μπογον-ίτσα, ἡ (τοπν.) 61.9 / -τσικό, τὸ (τοπν.) 216, 315, 317, 318, 321, 331, 342, 346
- Μποζανίκο, τὸ (τοπν.) 217, 316, 320, 332, 342, 345
- Μπόκ-οβο, τὸ (τοπν.) 199 / -οβικόν, τὸ (τοπν.) 199 / -οβίνα, ἡ (τοπν.) 199
- Μπολέτσ-ης (προσωπ.) 196 / -ος (προσωπ.) 196
- Μλόμπ-ας (προσωπ.) 49 / -ης (προσωπ.) 49
- Μλόμπ-ιτσα, ἡ (τοπν.) 58 / -ιτσοσ, ὁ (τοπν.) 58
- Μπονιάκος (προσωπ.) 271.9

- Μπόρ-οβο, τὸ (τοπν.) 221 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 221 / -οβίκον, τὸ (τοπν.) 221 / -οβίκος, ὁ (τοπν.) 221 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 221
- Μποτζαράς, ὁ (τοπν.) 34, 217, 329, 341, 345
- μπότσ-α, ἡ 34, 218 / -αράς (προσωπ.) 217, 218 / -αρης (προσωπ.) 33, 218, 237 / -ας (προσωπ.) 34 / -έας (προσωπ.) 34 / -ης (προσωπ.) 34, 217, 218, 219, 238 / -ιφάρι, τὸ (τοπν.) 218, 336, 337, 342, 345
- Μπούκ-οβο, τὸ (τοπν.) 199 / -οβίνα, ἡ (τοπν.) 199 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 199
- Μπούκορ-η, ἡ (τοπν.) 223 / -όρι(ον), τὸ (τοπν.) 223
- *μπούκουρ-ος, ὁ 224.1 / *-ας, ὁ 224.1 / -ας (προσωπ.) 223 / -ης (προσωπ.) 223 / -ής (προσωπ.) 223
- μποϋλντρες, οἱ 309.2
- Μπούλ-τση, ἡ (τοπν.) 219, 220, 322, 326, 342, 345 / -τσάτης, -άτισσα (ἔθν.) 220 / -τσης (προσωπ.) 220, 322 / -ω (προσωπ.) 220
- Μπουράτσ-ιας (προσωπ.) 220, 322, 326 / -(ι)α, ἡ (τοπν.) 220, 316, 322, 326, 330, 342, 345, 346, 353
- μπούρδα, ἡ 223
- Μπουρλέσ-ας (προσωπ.) 221 / -α, ἡ (τοπν.) 221, 316, 322, 332, 336, 337, 342, 345 / -ης (προσωπ.) 221
- Μπουρ(ν)τάρι, τὸ (τοπν.) 222, 310, 322, 326, 342, 345
- Μπουχόρι, τὸ (τοπν.) 223, 318, 331, 342
- Μπράβ-ας (προσωπ.) 47, 344 / -άκης (προσωπ.) 47 / -άκος (προσωπ.) 47 / -ης (προσωπ.) 47 / -ίδης (προσωπ.) 47
- Μπράγια, ἡ (τοπν.) 224, 316, 322, 324, 325, 326, 342, 345, 346
- Μπραντουβάρη, τὸ (τοπν.) 225, 225.4, 312, 316, 332, 342, 345, 347
- Μπρεξιούνα, ἡ (τοπν.) 226
- Μπριάζα, ἡ (τοπν.) 2.1, 225, 313, 316, 325, 342, 346, 352
- μπριάνα, ἡ 226
- Μπριάσκοβο, τὸ (τοπν.) 226
- Μπρι(γι)άν(ν)ιστα, ἡ (τοπν.) 226, 310, 331, 342, 346
- μπροστινός, ὁ 37.1, 145
- Μπρυσόγιαννη, ἡ (τοπν.) 246
- Μπωγωνιά, ἡ (τοπν.) 61.9
- μυζῆθρ-ες, οἱ 39.5 / -άς, ὁ (τοπν.) 39.5
- Μυροδάφνη, ἡ 162
- Μυστράς, ὁ (τοπν.) 39, 39.5
- Νάσιο(ν)βα (προσωπ.) 160
- Νεβόλιανη, ἡ (τοπν.) 61.9
- Νέγ-ας (προσωπ.) 107.4, 226, 227, 228.1 / -άδες, οἱ (τοπν.) 51.6, 107.4, 226, 228.1, 328, 341, 345
- Νεγκαράδες, οἱ (τοπν.) 227
- Νέγκας (προσωπ.) 227
- Νέγρ-ης (προσωπ.) 188.3, 228, 298.4 / -άδες, οἱ (τοπν.) 227, 298.4, 328, 341, 345
- νέ-ος, ὁ 229 / -οκαισάρεια, ἡ (τοπν.) 2.1, 228, 336, 337, 341 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 134, 228, 229, 335, 336, 341, 347 / -οχωρόπουλο, τὸ (τοπν.) 229, 327, 335, 336, 338, 341, 347
- νεραϊδόκαστρο, τὸ 165
- νερό, τὸ 81
- νησ-ί, τὸ 75 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 75
- νηστ(ι)κός, ὁ 37.1, 145
- Νιάουστα, ἡ (τοπν.) 178.1
- Νιαύστα, ἡ (τοπν.) 178.1
- Νικάνωρ, ὁ (τοπν.) 152, 353
- Νίκοβ-α, ἡ (τοπν.) 196, 291 / -ο, τὸ (τοπν.) 133.9, 196, 291
- Νικόδημος (προσωπ.) 228.4

- Νικομήδεια, ή (τοπν.) 228.4
 Νίσβαρη, ή (τοπν.) 122
 Νιστ-ά, τὰ (τοπν.) 229 / -ες, οί (τοπν.) 229 / -ορα, ή (τοπν.) 229, 331, 342, 346 / -ορας, ό (τοπν.) 229
 Ντάρδα-μάδε (τοπν.) 107
 Ντέμος (προσωπ.) 95
 Ντένισκου, λα (τοπν.) 229
 Ντέντσικο, τὸ 2.1, 229, 313, 315, 316, 317, 321, 331, 342, 347, 352
 Ντερβέν-ι, τὸ (τοπν.) 96 / -ης (προσωπ.) 96 / -άκια, τὰ (τοπν.) 96 / -ια, τὰ (τοπν.) 96
 Ντίνος (προσωπ.) 277, 335
 Ντίσπερη, ή (τοπν.) 230, 307, 321, 322, 324, 342, 346
 Ντοβίσδενα, τὰ (τοπν.) 102
 Ντοβλ-ά, ή (τοπν.) 99 / -ά, ή (τοπν.) 99
 Ντοβρ-ά, ή (τοπν.) 231, 232, 316, 317, 325, 342 / -ες, οί (τοπν.) 232 / -ή, ή (τοπν.) 233, 317
 Ντόλιαν (τοπν.) 100
 Ντόλου, τὸ (τοπν.) 100
 Ντομολισά, ή (τοπν.) 101
 ντόμπρ-ος, ό 232.5 / -η, ή (τοπν.) 232 / -ίνοβο, τὸ (τοπν.) 2.1, 231, 232, 316, 317, 332, 342, 352 / -ο, τὸ (τοπν.) 232, 314, 316, 325, 342, 345, 346 / -οβίτς (προσωπ.) 232.5 / -ος (προσωπ.) 232.5
 Ντουλιάνε, ή (τοπν.) 100
 ντουνιάς, ό 240
 Ντρεστενίκο, τὸ (τοπν.) 233, 233.7, 234, 315, 318, 330, 342, 346
 Ντρινίκου (τοπν.) 286
 Ντρίσκος, ό (τοπν.) 45.6
 Ντριστενίκου, τὸ (τοπν.) 233.7
 νύχτα, ή 58.7
 Ξερός, ό 40, 307 / -οβούνι, τὸ 187, 307
 Ξηρός, ό 40, 307
 Ξουράφι, τὸ 307
 Ξυλή, ή 104.8
 Ξυράφι(ον), τὸ 307
 οἶνος, ό 41.6
 ὄνειδος, ό/τὸ 187.5
 Ὄξιά, ή (τοπν.) 265
 Ὄρεινό, τὸ (τοπν.) 217
 ὄρνίθια, τὰ 54.1, 285.6
 ὄρος, ό/τὸ 187
 ὄρφαν-ός, ό 270.4 / -άκης (προσωπ.) 271.9 / -άκος (προσωπ.) 271.9 / -ίδης (προσωπ.) 271.9 / -όπουλος (προσωπ.) 271.9 / -ός (προσωπ.) 271.9
 Ὄστανίτσα, ή (τοπν.) 234, 331, 336, 337, 342, 347
 Οὐρπάκι, τὸ (τοπν.) 262.3
 Οὐρσα ντί Βάλια Κάλντα (τοπν.) 195.2 / —ντί λά Φάλε (τοπν.) 195.2
 οψάρι(ον), τὸ 296.2
 πάδ-η, ή 169, 235, 236, 324, 352 / -ε (τοπν.) 236 / -ες, οί (τοπν.) 2.1, 235, 324, 341, 346, 352 / -η, ή (τοπν.) 236 / -η, τὸ Γεφύρι στήν (τοπν.) 236 / -η τοῦ Σιώτα, ή (τοπν.) 236 / -ίτσα, ή (τοπν.) 236
 Παηδονιά, ή (τοπν.) 236, 237, 317
 παιδί, τὸ 202
 Παίδουνιά, ή (τοπν.) 236, 307, 314, 317, 331, 342, 346
 Παϊτουνιά, ή (τοπν.) 236, 307, 314, 317, 331, 342
 Παλαιο-γαρδίκι, τὸ (τοπν.) 74 / -πυργος, ό (τοπν.) 188
 παλι-ός, ό 237, 339, 352 / -όκαστρο, τὸ 165 / -οκούτι, τὸ 193, 202 / -όμαζο, τὸ (τοπν.) 183.4 / -οντουνιάς, ό 240 / -οπαίδι, τὸ 193, 202 / -ός (προσωπ.) 280 / -οσέλι, τὸ (τοπν.) 2.1,

- 237, 335, 336, 339, 341, 347, 352 / -οτζ'ντίλα, ή (τοπν.) 286 / -ο(υ)πά-
 τικου, τὸ 296.2 / -οχώρι, τὸ 237 /
 -οχώρι, τὸ (τοπν.) 238.1, 335, 336,
 341, 347 / -οχώρι Μπότσαρη, τὸ
 (τοπν.) 237, 339, 341 / -οχώρι Σι-
 ράκου, τὸ (τοπν.) 2.1, 238, 339, 341
 παλίουρ-ος, ὁ 284, 307 / -ή, ή (τοπν.)
 104, 104.8 / -ί, τὸ 104.8 / -ωτό, τὸ
 (τοπν.) 104.8
 παλιπάτ'κου, τὸ 296.2
 Παλτινίσι, τὸ (τοπν.) 121.5
 πάνινος, ὁ 77, 80
 Πάν-ος (προσωπ.) 196 / -άγος (προ-
 σωπ.) 204 / -αγούλης (προσωπ.)
 204 / -έτσος (προσωπ.) 196
 Πάντ-ε Ἀρμπινέσου (τοπν.) 236 / -ε
 ἄλ Δαγγόπουλου (τοπν.) 236 / -ε ἄλ
 Μούσκα (τοπν.) 236 / -ε ἄλ Ντού-
 μα (τοπν.) 236 / -ε Λισόρομι
 (τοπν.) 236 / -ε Λούγκα (τοπν.) 236
 / -ε Μάρε (τοπν.) 236 / -ε Σαντάν-
 λουι (τοπν.) 236 / -ίκα (τοπν.)
 236
 Παντόφλας (προσωπ.) 204.6
 πανωπροίχι, τὸ 237
 Πάλιγκο, τὸ (τοπν.) 238, 238.3, 322,
 336, 337, 342, 347 / -ί, τὸ (τοπν.)
 239
 Παλπίκ-ιος (προσωπ.) 239.1 / -ιον
 (ὄρος), τὸ (τοπν.) 239.1
 *Παρακαλαμ-άς, ὁ (τοπν.) 240 / - - ος,
 ὁ (τοπν.) 239, 240, 336, 337, 341,
 346 / - - ος, ὁ Ἄνω (τοπν.) 240, 250
 παρ-άς, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4
 Παρδαλίτσα, ή (τοπν.) 251
 Πάτερ, ή (τοπν.) 241 / -ηρ, ή (τοπν.)
 241
 πάτ-ος, ὁ 241 / -ερο, τὸ 241, 241.4 /
 -ερο, τὸ (τοπν.) 240, 325, 341, 345 /
 -ερόν, τὸ 241 / -ερος (προσωπ.) 241
 / -ερου ή Βρύση, τοῦ (τοπν.) 241.3
 Πατρινέλης (προσωπ.) 273
 Παύλο(υ)βα (προσωπ.) 160
 Πάφρα, ή (τοπν.) 210
 Πεδανά, τὰ (τοπν.) 276.2, 277
 Πεδινά, τὰ Ἄνω (τοπν.) 276, 276.1 /
 —, τὰ Κάτω (τοπν.) 276, 276.1
 Πεδινή, ή (τοπν.) 259
 Πεζιάνι, τὸ (τοπν.) 211
 Πεκλάρι, τὸ (τοπν.) 241, 315, 318, 332,
 342, 347
 Πεντόλακκος, ὁ (τοπν.) 120
 Περάτ-η, ή (τοπν.) 242, 326, 342, 345 /
 -ης (προσωπ.) 242, 243 / -άτης,
 -άτισσα (ἔθν.) 242, 242.4, 243 / -ιώ-
 της, -ιώτισσα (ἔθν.) 242.4
 Πέρογκα, ή (τοπν.) 205
 περιβλεπ-ος, ὁ / ή 243 / -ος, ή
 (τοπν.) 243, 310, 325, 341, 346
 Περιστέρι, τὸ (τοπν.) 189 / —, τὸ Με-
 γάλο (τοπν.) 254 / —, τὸ Μικρὸ
 (τοπν.) 254
 περ-ῶ 242, 242.2 / -ί αμα, τὸ 242 /
 -ί αμα, τὸ (τοπν.) 242, 324, 341, 346
 / -αμιώτης, -αμιώτισσα (ἔθν.) 242 /
 -ατής, ὁ 242.2 / -άτης, ὁ 242.2 /
 -άτης (ἔθν.) 242.2
 Πεστ-ά, τὰ (τοπν.) 244, 318, 332, 342,
 346 / -ί ανη, ή (τοπν.) 244 / -ιά, τὰ
 (τοπν.) 244 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 244 /
 -ί ανη, ή (τοπν.) 244
 πέτρ-α, ή 153, 244, 324 / -α, ή (τοπν.)
 244, 324, 341, 346 / -άλωνα, τὰ
 (τοπν.) 232 / -ινος, 77 / -ίτης, ὁ 42,
 43 / -οβούνι, τὸ 187 / -οβούνι, τὸ
 (τοπν.) 50
 Πετρίτσης (προσωπ.) 161
 Πετσάλ-ης (προσωπ.) 219.5, 245 / -η, ή
 (τοπν.) 244, 325, 326, 342, 345 /
 -ι, τὸ (τοπν.) 244, 325, 326, 342,
 345

- πευκ-ίτης, ό 42 / -οβούνι, τόν 187
 Πηγ-ή, ή (τοπν.) 241 / -άδια, τόν (τοπν.)
 44 / -αδίσκια, τόν (τοπν.) 216.6
 Πιάλ-α, ή (τοπν.) 263 / -ες, οί (τοπν.)
 263 / -ίτσες, οί (τοπν.) 263
 Πιντιλάγια (τοπν.) 236
 Πιροβίτσκα, ή (τοπν.) 245, 314, 331,
 342, 346
 Πιρσόγιανη, ή (τοπν.) 2.1, 246, 310,
 318, 332, 342, 346
 Πλάβαλη, ή (τοπν.) 246, 313, 318, 330,
 342, 347
 Πλαγιά, ή (τοπν.) 2.1, 116
 πλαίσια, τόν 247 / (τοπν.) 247
 Πλακ-αριά, ή (τοπν.) 192 / -ίσι, τόν
 (τοπν.) 121.5
 Πλανίτσα, ή (τοπν.) 289
 Πλατάν-ια, τόν (τοπν.) 293 / -ιά, ή
 (τοπν.) 89 / -ούσα, ή (τοπν.) 250,
 259
 Πλέσ-ια ή/τά (τοπν.) 247, 318, 320,
 332, 342, 346, 353 / -ιας (προσωπ.)
 248 / -ιώτης (προσωπ.) 248 / -ισα,
 τόν (τοπν.) 248 / -(σ)ας (προσωπ.)
 248
 Πληκάτι, τόν (τοπν.) 248, 249
 Πλησίβιστα, ή (τοπν.) 248
 Πλικάτι, τόν (τοπν.) 2.1, 248, 310, 322,
 334, 342
 Πλιταριά, ή (τοπν.) 192
 Μογδορ-ά, ή (τοπν.) 249, 317, 336, 337,
 342, 346 / -ιανή, ή (τοπν.) 250 / -
 ιανη, ή (τοπν.) 240, 250, 317, 332,
 342, 346
 Πογονίτσα, ή (τοπν.) 61.9
 Πογών-ι, τόν (τοπν.) 61.9, 216.6 / -ια,
 τόν (τοπν.) 61.9 / -ιανή, ή 61.9 /
 -ιανή, ή (τοπν.) 61, 61.9 / -ίσκος, ό
 (τοπν.) 216, 216.6
 ποδεμή, ή 104.8
 Ποδογορ-ά, ή (τοπν.) 249 / -ά, ή
 (τοπν.) 249.8
 πόλεμος, ό 80
 Πόλιτσ-α ή (τοπν.) 250 / -ά, ή (τοπν.)
 250, 342 / -ά, ή (τοπν.) 315 / -άνη,
 ή (τοπν.) 250 / -ές, οί (τοπν.) 175.1,
 251
 Πολύγυρος, ό (τοπν.) 112
 Πολύδωρο, τόν (τοπν.) 183
 Πολύλοφος, ό (τοπν.) 137
 ποντίκ-ι, τόν 251 / -ας (προσωπ.) 251 /
 -άτι, τόν (τοπν.) 251, 334, 342, 345 /
 -άτες, οί (τοπν.) 251 / -ης (προ-
 σωπ.) 251 / -ός (προσωπ.) 251
 Ποροβ-ός, ό (τοπν.) 114 / -ίτσα, ή
 (τοπν.) 114
 ποτάμι, τόν 32.4
 Ποτιστικά, τόν (τοπν.) 180
 Πουλίτσι, τόν (τοπν.) 251
 Πουρνα, ή (τοπν.) 279, 279.1
 Πράβαλα, τόν (τοπν.) 94, 251, 313, 336,
 337, 339, 342, 346
 πράκτ-ωρ, ό 229 / -ορας, ό 229
 Πράμαντα, ή/τά (τοπν.) 252, 314, 318,
 336, 337, 342, 347
 Πράσ-ος (προσωπ.) 204 / -ούλης (προ-
 σωπ.) 204
 πρατσαλάω 309.2
 Πρέβεζ-α, ή (τοπν.) 252, 253, 334, 342,
 346 / -άνος (προσωπ.) 74.7
 Πρισόγιανη, ή (τοπν.) 246
 προικι-ό, τόν 237 / -ά, τόν 272.10
 πρόπαντη, ή 235.7
 Προσβάλα, ή (τοπν.) 2.1, 254, 315, 336,
 337, 342, 347, 352
 Προσγόλι, τόν Μεγάλο (τοπν.) 254,
 317, 336, 337, 342, 346 / —, τόν Μι-
 κρό (τοπν.) 254
 Προσήλιο, τόν (τοπν.) 35, 102
 προυκιά, τόν 272.10
 προυτσαλίζω 309.2
 πρωτόπαπ-ας, ό 255 / -α, ή (τοπν.)

- 255, 325, 341, 345 / -άς, ὁ 255 /
-ας (προσωπ.) 255
- Πτέρη, ἡ (τοπν.) 49
- Πτινίσιο, τὸ (τοπν.) 121.5
- Πυξαριά, ἡ (τοπν.) 215
- Πύργος, ὁ (τοπν.) 2.1, 281, 281.11
- Πυροβίτσικα, ἡ (τοπν.) 245
- πυρός, ὁ 245
- Πυρσόγιαννη, ἡ (τοπν.) 246
- Πωγω-ιαν(ν)ή, ἡ (τοπν.) 61.9 / -νη, ἡ
Κάτω (τοπν.) 61.9 / -νη, ἡ Πάνω
(τοπν.) 61.9 / -νιά, ἡ (τοπν.) 61.9 /
-νιανή, ἡ 61.9
- Ραβέν-ια, τὰ (τοπν.) 256, 256.3, 315,
324, 342, 346 / -ια, τὰ Ἄνω
(τοπν.) 256 / -ια, τὰ Κάτω (τοπν.)
256 / -ιας, ἡ Μονή (τοπν.) 256
- Ραβ-νά, τὰ (τοπν.) 256 / -ά, ἡ (τοπν.)
256 / -ένικα, τὰ (τοπν.), 256
- Ραδο-βίτσι, τὸ (τοπν.) 256, 257, 317,
319, 332, 342, 345 / -βίτσι, τὸ
(τοπν.) 257 / -βίσι, τὸ (τοπν.) 257
/ -βο, τὸ (τοπν.) 257 / -βολη, ἡ
(τοπν.) 258 / -βος, τὸ (τοπν.) 258
/ -ς (προσωπ.) 258.1 / -σίνιστα, ἡ
(τοπν.) 257 / -τόβι, τὸ (τοπν.) 257,
317, 332, 342, 345 / -τοβινός, -το-
βινή (ἔθν.) 257.5
- Ραδοβύτσι, τὸ (τοπν.) 257
- Ράικ-ος (προσωπ.) 258, 339.1 / -ο, τὸ
(τοπν.) 258, 325, 339.1, 342, 345 /
-ος, ὁ (τοπν.) 258 / -ου, τοῦ (τοπν.)
258 / -όφτσα, ἡ (τοπν.) 258
- Ράντ-ινα, ἡ (τοπν.) 258 / -οβάνι, τὸ
(τοπν.) 258
- ραπάνι, τὸ 55, 268, 307
- Ράλτης (προσωπ.) 259
- Ρατοβίτζκα, ἡ (τοπν.) 258
- ράφτ-ης, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4
- Ράφτ-ης (προσωπ.) 259 / -αναῖοι, οἱ
(τοπν.) 2.1, 259, 328, 341, 345 /
-άνης (προσωπ.) 259 / -ανι, τοῦ Λί-
μι (τοπν.) 259 / -άνος (προσωπ.)
259, 259.2
- ράχη, ἡ 152
- Ράχοβ-ο(ν), τὸ (τοπν.) 36, 261 / -ίτσα,
ἡ (τοπν.) 36
- Ραφίστα, ἡ (τοπν.) 259, 260, 312, 320,
331, 342, 346
- Ρεάχοβ-ον, τὸ (τοπν.) 261 / -α, ἡ
(τοπν.) 261
- ρεπάνι, τὸ 55, 268, 307
- Ρεπετ-άς (προσωπ.) 260, 261 / -ίτσα, ἡ
(τοπν.) 260, 334, 342, 345
- Ρέτσιανη, ἡ (τοπν.) 61.9
- ρήγ-ας, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4
- ρήτ-ωρ, ὁ 229 / -ορας, ὁ 229
- Ριάχοβ, τὸ (τοπν.) 261, 306, 313, 331,
342, 346
- ρίτς-ό, τὸ 261 / -ά, τὰ (τοπν.) 262 /
-ό, τὸ (τοπν.) 261, 324, 341, 346 /
-οβούνι, τὸ 193 / -όκαστρο, τὸ 165
- ρίθια, τὰ 54.1, 285.6
- ρόδ-ο, τὸ 257 / -οβύτσι, τὸ (τοπν.) 257 /
-οτόβι, τὸ (τοπν.) 257, 332 / -οτόπι,
τὸ (τοπν.) 257
- ρό(ι)δι, τὸ 236.8, 307
- Ρομαν-ό, τὸ (τοπν.) 262, 306
- ρόμπος, ὁ 263
- ροτσόκι, τὸ 91.2
- ρουμάν-ι, τὸ 262 / -ός, -ή, -ὸ 262 / -ὸς
(προσωπ.) 262 / -ό(ς), τὸ / ὁ (τοπν.)
262, 328, 341, 346
- ροῦμπ-ος, ὁ 263 / -άτες, οἱ (τοπν.) 262,
334, 342, 345 / -άτης (προσωπ.) 262
/ -ος (προσωπ.) 262
- ρουπάκι, τὸ 91.2 / (τοπν.) 262.3
- ρουπ-ώνω 263 / *-ουσιά, ἡ 263 / -ώμα,
τὸ 263.8 / *-ωσιά, ἡ 263
- ρουφ-ῶ 263 / -ησέα, ἡ 263 / -ησιά, ἡ
263, 310

- ρουχή, ἡ 104.8
 Ρουψιά, ἡ (τοπν.) 263, 310, 327, 341, 346
 Ρωμανός, ὁ (τοπν.) 262
- σαγγάριος, ὁ 157.3
 Σαδοβίστα, ἡ (τοπν.) 264
 Σα(ῖ)δόν-α, ἡ (τοπν.) 236.8, 265 / -νοῦ, τοῦ (τοπν.) 265
 Σακελλαρικό, τὸ (τοπν.) 153
 Σανδοβίτζα, ἡ (τοπν.) 264
 Σανοβ-ό, τὸ (τοπν.) 264, 313, 331, 342, 346 / -ά, ἡ Ράχη (τοπν.) 264
 Σάντοβο, τὸ (τοπν.) 265 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 264, 331, 342, 345, 347
 σαντούκι, τὸ 41.6
 Σαρακιώτης, -ιώτισσα (ἔθν.) 271.3
 σαργάνη, ἡ 118.6
 σαρδέλα, ἡ 157.3
 Σαρδίνινα, τὰ (τοπν.) 81
 Σάριζ-α, ἡ (τοπν.) 268, 268.5 / -ες, οἱ (τοπν.) 268 / -ιανά, τὰ 268, 307, 321
 Σαρπίσκια, τὰ (τοπν.) 216.6
 σάχαρι, τὸ 118.6
 Σε(ι)στροῦνι, τὸ (τοπν.) 272
 *σέκουρις 157.3
 Σέλευκ-ος (προσωπ.) 228.4 / -εια, ἡ (τοπν.) 228.4
 Σελ-ινίτσα, ἡ (τοπν.) 266 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 266 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 266 / -ίτσα, ὁ Ἄη Νικόλα (τοπν.) 266 / -ίτσανη, ἡ (τοπν.) 266 / -ίτσο, τὸ (τοπν.) 266 / -τζη, ἡ (τοπν.) 266 / -τσα, ἡ (τοπν.) 266 / -τση, ἡ (τοπν.) 266, 315, 331, 342, 347 / -(τ)σιανα, τὰ (τοπν.) 266, 315, 332, 342, 347 / -ίτσιανη, ἡ (τοπν.) 266 / -ίτσινα, τὰ (τοπν.) 266
 σελ-ιό, τὸ 237, 339, 352 / -ιά, τὰ (τοπν.) 237 / -ιό, τὸ (τοπν.) 237
 σεμν-ή, ἡ 191 / -ή (προσωπ.) 191
- Σεν-ίκο, τὸ (τοπν.) 266, 313, 331, 342, 346 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 267
 σεντούκι, τὸ 41.6
 Σεράκ-ο, τὸ (τοπν.) 270, 271.3 / -ιώτης (ἔθν.) 271, 271.3
 Σέρβ-ια, τὰ (τοπν.) 267, 268, 290 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 267, 268, 290, 317, 332, 342, 345, 347 / -ον, τὸ (τοπν.) 290 / -ος (ἔθν.) 267
 Σερβοτά, τὰ (τοπν.) 290
 σέρβουλον, τὸ 157.3
 Σεριζιανά, τὰ (τοπν.) 268, 268.5, 268.6, 307, 321, 328, 341, 347
 σερ(νι)κό, τὸ 54.1, 285.6
 σῆμα, τὸ 58.7
 Σιανοβίτσα, ἡ (τοπν.) 264
 σίδ-ηρο, τὸ 307 / -ερο, τὸ 307
 σιοῦτ-ο, τὸ 269 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 269, 269.4, 331, 333, 342, 346
 Σιρόκος (προσωπ.) 300.4
 Σιρ-ος (προσωπ.) 271 / -άκο, τὸ (τοπν.) 2.1, 270, 271.3, 272, 330, 342, 346, 352 / -ακον, τὸ (τοπν.) 270 / -άκος (προσωπ.) 271
 Σιστροῦνι, τὸ (τοπν.) 272, 284, 307, 331, 342, 346
 Σιταριά, ἡ (τοπν.) 202
 σίτσα, ἡ 118, 119, 323
 σκαμν-ί, τὸ 273 / -άκι, τὸ 273 / -έλης (προσωπ.) 273 / *-έλι, τὸ 273 / (τοπν.) 273, 325, 341, 345 / -έλος (προσωπ.) 273 / *-ῆς (προσωπ.) 273
 Σκαρπινάκης (προσωπ.) 204.6
 σκεπάρ(ν)ι, τὸ 285.6
 σκιάδιον, τὸ 280
 Σκλήβαινον, τὸ (τοπν.) 274
 Σκλίβ-α, ἡ (τοπν.) 274 / -ανη, ἡ (τοπν.) 273, 321, 331, 342, 346 / -ινίτσα, ἡ (τοπν.) 274 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 274
 Σκλοῦπ-ος, ὁ (τοπν.) 2.1, 274, 321,

- 324, 342, 346, 347 / -ου, ἡ Γέφυρα τοῦ (τοπν.) 274
- Σμόκοβ-ο, τὸ (τοπν.) 200 / -ίνα, ἡ (τοπν.) 200
- Σμύρνη, ἡ (τοπν.) 166.2
- Σμυρτιά, ἡ (τοπν.) 83
- σόγχος, ὁ 118.6
- Σόλ-ων (προσωπ.) 122, 156 / -ος (προσωπ.) 122, 156
- σομφός, ὁ 118.6
- σοποτ-ό, τὸ 275.2 / -άει 275.2 / -ό, τὸ (τοπν.) 275 / —Κοπάνι (τοπν.) 275 / —ἄλ Ράτσι (τοπν.) 275 / -ός, ὁ 275.2 / -ούρα, ἡ (τοπν.) 275
- Σοπουτσέλ-ι, τὸ (τοπν.), 275, 333, 342, 347 / -ια, τὰ (τοπν.) 275
- Σοστρούνι, τὸ (τοπν.) 272
- σουβάλ-α, ἡ 254.3 / -α, ἡ (τοπν.) 254 / -α (ἐπίρρ.) 254.3
- σούδ-α, ἡ 277 / *-ινός 277
- Σουδεν-ά, τὰ (τοπν.) 275, 276, 277, 317, 325, 342, 347 / -ός (προσωπ.) 277
- Σούλ-ης (προσωπ.) 278 / -α (προσωπ.) 278
- Σούλ-ι, τὸ (τοπν.) 277, 278, 278.2, 278.4 / —Ντίνου, τὸ (τοπν.) 277, 335, 337, 342, 345 / —Πολυχρόνη, τὸ (τοπν.) 277 / —, ἡ Ράχη (τοπν.) 278 / -ιαση, ἡ (τοπν.) 278 / -ιάταις, οἱ (τοπν.) 278 / -ιάτες (ἔθν.) 278.2 / -ιου, τοῦ (τοπν.) 278 / -ιῶτες (ἔθν.) 278.2 / -όπουλο, τὸ (τοπν.) 277, 278, 279, 327, 341, 346 / -όπουλο, τὸ Μικρὸ (τοπν.) 278
- Σουμπουτσάλε (τοπν.) 275
- Σουποτ-ίκος, ὁ (τοπν.) 275 / -ίρι, τὸ (τοπν.) 275 / -ουράτο, τὸ (τοπν.) 275
- Σπάρτη, ἡ (τοπν.) 166.2 / (προσωπ.) 128.6
- Σπελαδίσκιν, τὸ (τοπν.) 216.6
- σπέντζα, ἡ 63.1
- σπήλαιο, τὸ 279 / (τοπν.) 279
- στάθνη, ἡ 235.5
- Στάρ-ας (προσωπ.) 280 / -ίτζιανη, ἡ (τοπν.) 279 / -ίτσανη, ἡ (τοπν.) 279, 279.2, 342, 347 / -ός, ὁ (τοπν.) 279
- σταρίκο(υ)βο, τὸ 195
- Σταῦρ-ος (προσωπ.) 280 / -άκης (προσωπ.) 280 / -άκι, τὸ (τοπν.) 280, 328, 341 / -ου (προσωπ.) 280
- σταυρ-ός, ὁ 280 / -οδρομί, τὸ (τοπν.) 60 / -οσκιάδης (προσωπ.) 280 / -οσκιάδι, τὸ (τοπν.) 280 / *-οσκιάδιον, τὸ 280 / -οσκιάστος, ὁ 280
- σταφιδόκρασο, τὸ 41.6
- στάφνη, ἡ 295.5
- σ(τ)αχτάρια, τὰ 303.4
- στέρ(ν)α, ἡ 54.1, 285.6
- Στεφανής (προσωπ.) 83
- Στολ-οβό, τὸ (τοπν.) 280, 318, 331, 342, 346 / -ός, ὁ (τοπν.) 281
- Στομπόρια, τὰ (τοπν.) 66.3
- Στούδεν-α, τὰ (τοπν.) 276, 277 / -ά, τὰ (τοπν.) 277
- *στραβοσκιάδης, ὁ 280 / (προσωπ.) 280
- Στρατειανή (προσωπ.) 282
- Στρατίνιστα, ἡ (τοπν.) 281, 315, 318, 319, 332, 342, 345
- Στράτσιανη, ἡ (τοπν.) 2.1, 281, 312, 313, 320, 332, 342, 345, 347 / -ιανης (προσωπ.) 282
- Στριγκανέτσι, τὸ (τοπν.) 282, 316, 331, 342, 347
- Στρούνι, τὸ (τοπν.) 284, 331, 342, 346
- Συρ-ία, ἡ (τοπν.) 271 / -ός (ἔθν.) 271, 271.6
- Σύρ-ος (προσωπ.) 271 / -α (προσωπ.) 271 / -άκης (προσωπ.) 271 / (ρ)ακάταις, οἱ (τοπν.) 270 / -άκον, τὸ

- (τοπν.) 270 / -άκος (προσωπ.) 271 / -ίσκα (προσωπ.) 271 / -ω (προσωπ.) 271
- Σύρ-ος, ή (τοπν.) 271 / -ιανός (έθν.) 271 / -ιώτης (έθν.) 271
- σφερδούκλι, τὸ 284, 307
- σφουρδούκλι, τὸ 284, 307
- Τακούνης (προσωπ.) 204.6
- τέλος, ὁ / τὸ 187.5
- Τερζ-ής (προσωπ.) 204 / -ούλης (προσωπ.) 204
- Τεριάχ-ι, τὸ (τοπν.) 284, 284.6, 307, 318, 325, 330, 342, 345, 346 / -άτι, τὸ (τοπν.) 285
- Τερμπούνι, τὸ (τοπν.) 97
- Τέρ-οβο, τὸ (τοπν.) 285, 288, 310, 315, 318, 331, 342, 346 / - (ν)οβα, ή (τοπν.) 286
- τέσσ-αρα 55 / -ερα 55
- Τζαριτζανιώτης (προσωπ.) 293
- Τζαρκοβίτζα, ή (τοπν.) 290
- Τζέλοβα, ή (τοπν.) 115, 286
- τζερβουλιανός, ὁ 157.3
- Τζέρ-ος, ὁ (τοπν.) 289 / -α, τὰ (τοπν.) 289
- Τζιορίδης (προσωπ.) 287.2
- Τζ(ι)ώρ-ας (προσωπ.) 287.2 / -άκης (προσωπ.) 287.2 / -ίδης (προσωπ.) 287.2 / -όπουλος (προσωπ.) 287.2
- Τζοντίλ-α, ή (τοπν.) 286, 324, 325, 342, 347 / -ιάτης, -ιάτισσα (έθν.) 287
- τζόρ-α, ή 287, 324 / -α, ή (τοπν.) 287, 324, 325, 341, 345, 347 / -ας, ὁ 287 / -ας (προσωπ.) 287, 325
- τζο(υ)ραμπίνα, ή 287.5
- Τιχ-άι, τὸ (τοπν.) 283.1 / -οπολιανή, ή (τοπν.) 283.1 / -ότα, ή (τοπν.) 283.1
- *τοιχ-οαρμάριν, τὸ 168.1 / -αρμάριν, τὸ 168.1
- Τόμαρος, ὁ (τοπν.) 239.5
- Τομπλεσά, ή (τοπν.) 101
- Τόπλ-ιανη, ή (τοπν.) 101.6 / -ιτζα, ή (τοπν.) 101.6 / -ιτζός, ὁ (τοπν.) 101.6 / -ίτσα, ή (τοπν.) 101.6
- Τόσκεσ-ι, τὸ (τοπν.) 288, 334, 342, 345 / -άκι, τὸ (τοπν.) 288, 327, 338, 341, 345 / -ης (προσωπ.) 288
- Τόσκισι, τὸ (τοπν.) 288
- Τουρν-αβόν, τὸ (τοπν.) 286 / -ίκι, τὸ (τοπν.) 286 / -οβά, τὰ (τοπν.) 286 / -οβο, τὸ (τοπν.) 288, 315, 331, 342, 346
- Τράπεζ-α, ή (τοπν.) 67, 67.5 / -ίτσα, ή (τοπν.) 67.5
- Τρέμπενο, τὸ (τοπν.) 97
- Τρενόβα, ή (τοπν.) 286
- Τρέστ-αινα (τοπν.) 234 / -ενά, τὰ (τοπν.) 234 / -ενικ, τὸ (τοπν.) 234 / -ενίκα, Μετόχιον (τοπν.) 234 / -ενίτσα, ή (τοπν.) 234
- τρογγυρίζω 272.10
- Τρίνικες, οἱ (τοπν.) 286
- Τριστεανίκον, τὸ (τοπν.) 234
- Τριστενίκου, τὸ Μετόχιον τοῦ (τοπν.) 234
- τρίστενο, τὸ 233.7 / (τοπν.) 233
- τρογγυρίζω 272.10
- τρύγος, ὁ 187.5
- τσαγγάρης, ὁ 157.3
- Τσάνν-ας (προσωπ.) 107.4 / -άδες, οἱ (τοπν.) 107.4
- Τσαρακοβίστα, ή (τοπν.) 290
- Τσαραπλανά, τὰ (τοπν.) 2.1, 289, 289.6, 308, 310, 318, 336, 337, 342, 346, 352
- Τσαρκοβίστα, ή (τοπν.) 290, 315, 331, 342, 347
- Τσάρνη, ή (τοπν.) 290
- Τσαρούχης (προσωπ.) 204.6
- τσεκούρι, τὸ 157.3
- τσέλιγκας, ὁ 154.2, 298.4 / -άδες, οἱ

- 154.2, 298.4
 Τσεπέλ-οβο, τὸ (τοπν.) 291, 328, 341, 345 / -ης (προσωπ.) 291 / -ίδης (προσωπ.) 291 / -ογλου (προσωπ.) 291
 Τσερβάρι, τὸ (τοπν.) 292, 333, 342, 346
 τσερβούλι, τὸ 157.3
 Τσέρ-γιανη, ἡ (τοπν.) 292, 332, 342, 346 / -οβάς, ὁ (τοπν.) 292 / -οβο, τὸ (τοπν.) 292
 τσερδέλα, ἡ 157.3
 Τσέρ-ια, τὰ (τοπν.) 289 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 289, 293 / -οβα, ἡ (τοπν.) 289 / -οβάς, ὁ (τοπν.) 289 / -οβο, τὸ (τοπν.) 289 / -ος, ὁ (τοπν.) 289 / -ο(υ)ς, ὁ 289.3
 Τσερίτσανα, τὰ (τοπν.) 293, 332, 342, 346
 Τσερκ-ιτσέν (τοπν.) 290 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 290 / -όβιανη, ἡ (τοπν.) 290 / -οβίνα, ἡ (τοπν.) 290 / -οβίσι, ἡ (τοπν.) 290, 315, 347 / -οβοπτεκιά, ἡ (τοπν.) 290 / -ούβιανα, τὰ (τοπν.) 290
 Τσέρν-α Ρέκα, ἡ (τοπν.) 293 / -έσι, τὸ (τοπν.) 2.1, 293, 315, 325, 342, 345, 352 / -έσοβο, τὸ (τοπν.) 294 / -ιάζω 294 / -ίλο, τὸ (τοπν.) 294 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 294 / -'οβες, οἱ (τοπν.) 294 / -οβίτι, τὸ (τοπν.) 294 / -ολίστα, ἡ (τοπν.) 294
 τσερνίτσιου (ἄρομ.) 294
 τσιρνίτσιου (ἄρομ.) 294
 τσιφλίκ-ι, τὸ 32.1, 335 / (τοπν.) 31, 295, 295.3 / -όπουλο, τὸ (τοπν.) 295, 295.3, 327, 341, 347
 Τσοτίλι, τὸ (τοπν.) 287
 τσούκ-(κ)α, ἡ 154 / -αλοχώρι, τὸ (τοπν.) 128 / -αρνιάσα, ἡ (τοπν.) 38
 Τσουκανέλης (προσωπ.) 273
 Τσουῶρ-ος (προσωπ.) 188.3, 212.3, 294 / -άβας (προσωπ.) 294
 τυρομυζήθρες, οἱ 39.5
 φαιδρ-ός, ὁ 191 / -'ος, ὁ (προσωπ.) 191
 φανερώνω, 81
 φάρα, ἡ 219.2
 Φαράγγι, τὸ (τοπν.) 84
 φελί, τὸ 295.5
 φεός, ὁ 295.5
 Φετόκ-α, ἡ (τοπν.) 296 / -άδικον (τοπν.) 295.5 / -ης (προσωπ.) 295.5, 296 / -οῦ (προσωπ.) 295.5 / -ουδικα (τοπν.) 295.5
 Φήβα, ἡ (τοπν.) 295.5
 φηκάρι, τὸ 295.5
 φηλιάζω 295.5
 Φιτόκο, ἡ (τοπν.) 295, 308, 325, 326, 327, 341, 344, 353
 Φ'κιοίσης (προσωπ.) 295.5
 φ'λακούρα, ἡ 295.5
 φλάμουλον, τὸ 296
 φλαμπουρ-άρης, ὁ 296 / (προσωπ.) 296 / -άρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 296, 329, 341, 345, 352 / -ιάρης, ὁ 296 / -ο(ν), τὸ (τοπν.) 296
 φληκῶνω 295.5
 φλησκούνι, τὸ 157.2
 φλοιός, ὁ 157
 Φλῶρ-ος (προσωπ.) 296.5 / -ου (τοπν.) 296.5
 φορτ-ώνω 297 / -ώσηδες (ἔθν.) 297 / -ώσης (προσωπ.) 297 / -ώσι, τὸ (τοπν.) 297, 325, 341, 345
 φουλτράω 309.2
 φούρκα, ἡ 297, 324, 352 / (τοπν.) 2.1, 297, 324, 341, 342, 346, 352
 φουῶρ(ν)ος, ὁ 54.1, 285.6
 Φράγκ-ος (ἔθν.) 298 / (προσωπ.) 107.4, 228.1, 298 / -άδες, οἱ (τοπν.) 51.6, 107.4, 228.1, 298, 328, 341, 345
 Φράσταν-α, τὰ (τοπν.) 168.1, 298, 321,

- 331, 342, 346 / -ά, τὰ (τοπν.) 298, 299, 321, 331, 342, 346
- Φρεάστανα, τὰ (τοπν.) 168.1, 299
- φρησκειά, ἡ 295.5
- φρογῆ, ἡ 262
- Φροσύνα, ἡ (τοπν.) 70
- Φυτόκ-ο, ἡ (τοπν.) 295, 296 / -ου (τοπν.) 296
- Φωτεινό, τὸ (τοπν.) 115
- Φώτ-ης (προσωπ.) 196 / -έτσος (προσωπ.) 196
- χά(ι)δι, τὸ 236.8, 307
- χαλαρ-ά, τὰ 64, 191 / -α, τὰ (τοπν.) 64, 191 / -ός, ὁ 191
- χαλκι-άς, ὁ 154.2 / -άδες, οἱ 154.2
- Χαράλαμπος (προσωπ.) 49
- Χαραυγῆ, ἡ (τοπν.) 43
- Χαρίτ-ων (προσωπ.) 122 / -ος (προσωπ.) 122
- χαροκόπ-ι, τὸ 225.1 / -ης (προσωπ.) 225.1 / -ι, τὸ (τοπν.) 225 / -ος, ὁ 225.1 / -ος (προσωπ.) 225.1
- χαρτογιακάς, ὁ 240
- Χειμώνας (προσωπ.) 300.4
- χείρ, ἡ 284.6
- χελύος, ὁ 104.8, 262
- χέρι, τὸ 284.6
- Χίγκα, ἡ (τοπν.) 299, 300, 324, 342, 346
- χιόν-ι, τὸ 300 / -άκης (προσωπ.) 300.4 / -άκος (προσωπ.) 300.4 / -άς (προσωπ.) 300.4 / -άτος (προσωπ.) 300.4 / -έας (προσωπ.) 301 / -ῆς (προσωπ.) 300 / -ιάδες, οἱ (τοπν.) 300.4, 328, 341, 345 / -ιάς, ὁ 300 / -ιάς (προσωπ.) 300 / -ίδης (προσωπ.) 300.4 / -ίς, ὁ 300.4
- Χιωτέλης (προσωπ.) 273
- χουλιάρ-ι, τὸ 301 / -άδες, οἱ (τοπν.) 2.1, 301, 328, 341, 345 / -άς, ὁ 301 / -άς (προσωπ.) 301 / -'ας (προσωπ.) 301
- χούνη, ἡ 283.1
- Χριστ-ὸς (προσωπ.) 303 / -όδουλη (προσωπ.) 303 / -όδουλος (προσωπ.) 303
- χρυσ-ός, ὁ 303 / -'α (προσωπ.) 303 / -άφιος (προσωπ.) 303 / -'η (προσωπ.) 303 / -ῆλιος (προσωπ.) 303 / -ης (προσωπ.) 303 / -ίλλα (προσωπ.) 303 / -ίλλη (προσωπ.) 303 / -'ιππος (προσωπ.) 303 / -'οβα (προσωπ.) 301.4 / -όβεργα, ἡ 303 / -βιβλος, ἡ 303 / *-οβίτσα 302 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 301, 301.4, 302, 331, 342, 346 / -ογόνη (προσωπ.) 303 / -ογόνος (προσωπ.) 303 / *-όδουλη (προσωπ.) 302, 303 / -όδουλη, ἡ (τοπν.) 302, 325, 341, 345 / -όθεμις (προσωπ.) 303 / -ολωρᾶς (προσωπ.) 303 / -όμαλλος (προσωπ.) 303 / -οπέλεια (προσωπ.) 303 / -όραχη, ἡ (τοπν.) 111 / -ορρόας (προσωπ.) 303 / -'ος (προσωπ.) 303 / -ὸς (προσωπ.) 302 / -ούλα (προσωπ.) 278 / -οχοόπουλος (προσωπ.) 303 / -ω (προσωπ.) 303
- χώνη, ἡ 283.1
- Χώρα, ἡ Κάτω (τοπν.) 35
- χωριό, τὸ 32, 33, 72, 110, 155, 229, 237, 339
- ψάνα, ἡ 304
- Ψιανά, τὰ (τοπν.) 304
- Ψίν-α, ἡ (τοπν.) 303, 304.4, 324, 342, 346 / -ας (προσωπ.) 304
- ψωμ-άς, ὁ 154.2, 298.4 / -άδες, οἱ 154.2, 298.4
- Ἐραιοκάστρο, τὸ (τοπν.) 165, 166

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

9.2. Ξένων προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων,
προσωπωνυμίων κλπ.*

aftësi (άλβ.) 239.2	Baia (τοπν.) 208 / -a Episkope (τοπν.) 208 / -a Fier (τοπν.) 208 / -a Mare (τοπν.) 208 / -a Noua (τοπν.) 208 / -ă (τοπν.) 208 / -u (προσωπ.) 207.9
Ali (προσωπ.) 32	baje (ρουμ.) 207, 208
al(i)nus (λατ.) 38	bajë (άλβ.) 207, 322
alună (άρομ.) 121.5	baj-o (σλαβ.) 207.9 / -a (σλαβ.) 207.9 / -am (σλαβ.) 207.9 / -o (προσωπ.) 207.9 / -oslan (προσωπ.) 207.9 / -u (σλαβ.) 207.9
Альһоӱка (τοπν.) 109	balneum (λατ.) 208
Amiré, l' (τοπν.) 153 / Amiré, l' Arbineshli dit (τοπν.) 153	balt-ă (ρουμ. άρομ. μεγλεν.) 43, 44, 333 / -e (ιστορορουμ.) 43 / -ë (άλβ.) 43
anë (άλβ.) 239.2	ban (άλβ.) 86 / -ă (άρομ.) 86.2 / -esë (άλβ.) 86, 106.7 / -ë (άλβ.) 86, 322 / -oj 106.7
arb-or (λατ.) 39 / -ora (τοπν.) 40 / -ore (τοπν.) 40 / -orea (τοπν.) 40 / -orig (τοπν.) 307 / -ur (άρομ.) 39 / -ure (άρομ.) 39	banja (σλαβ.) 45, 207, 208
arena (λατ.) 38	bardh -ë (i, e) (άλβ.) 47, 322, 325, 326, 339.1, 344 / -ak (άλβ.) 47.3
arin (άρομ.) 38	bardzu, -ă (άρομ.) 209.7, 210
arin-ă (άρομ.) 38 / -aşul (τοπν.) 38 / -i (τοπν.) 38 / -ilor, Valea (τοπν.) 38 / -iş (τοπν.) 38 / -işul (τοπν.) 33	barxhë (άλβ.) 209.7
armatus (λατ.) 39, 338	bark (άλβ.) 209, 322, 335
Arta - (άρχ. περσ.) 108.4	Baştevo (τοπν.) 50
artë (i, e) (άλβ.) 108.4	Băeasă (τοπν.) 59
Artosino (τοπν.) 37	Băioasa (τοπν.) 208
arzuhal (τουρκ.) 208	băias-ă (άρομ.) 208 / -a (τοπν.) 59, 208 / -a Schitul (τοπν.) 208
arrç, -i (άλβ.) 40	bălt-oc (άρομ.) 43 / -os (άρομ.) 43
arr-ë (άλβ.) 108.4 / -të (i, e) (άλβ.) 108.4	Bd-a (προσωπ.) 64 / -in (τοπν.) 64
bahç -e (τουρκ.) 46 / -ë (άλβ.) 46, 310, 322	
bahnovate (σλαβ.) 137.5	
bahuş (τουρκ.) 208	

* Τα ξένα λήμματα κατατάσσονται με βάση το λατινικό αλφάβητο. Πολλές φορές παρατίθενται σε παρένθεση στοιχεία που αποτελούν γραφικές παραστάσεις ίδιων ή περίπου ίδιων φθόγγων σε διάφορες γλώσσες.

Η αλφαβητική αυτή κατάταξη γίνεται με την ακόλουθη σειρά:

a, ă, b, c, ç (ç), é, d, dh (δ), dz (x), e, ë, ë, e, f, g, gj, γ (ğ), ğ (xh), h, ch, i, î, î (â, î), j, k, ł, l (ll), l', m, n, nj (n'), o, ö, o, p, q, r, ř, rr, s, š (sh, ş), t, th (θ), ț, u, ũ, ü, v, w, x, z, ž (zh), ž, zj, ъ, y (bi), ъ.

- Begunьka (τοπν.) 212
 bekri (τουρκ.) 214.4
 Belčište (τοπν.) 52
 Bellësë, Fusha e (τοπν.) 46
 Ber-astovica (τοπν.) 68 / -estok (τοπν.) 68 / -estova (τοπν.) 68 / -estovaja (τοπν.) 68 / -estovo (τοπν.) 68 / -ezivka (τοπν.) 226 / -ezna (τοπν.) 226 / -ezovka (τοπν.) 226 / -ezovъ (τοπν.) 226
 berat-i (άλβ.) 243.2 / -i (τοπν.) 243, 243.2 / -ti (τουρκ.) 243.2
 Beražno (τοπν.) 214
 Bereg (τοπν.) 214
 ber-ek (ρωσ.) 214 / -ëka (ρωσ.) 214
 Berežan-ka (τοπν.) 214 / -y (τοπν.) 214
 bergъ (σλαβ.) 214, 215, 317
 *berkъ (σλαβ.) 214
 berstъ (σλαβ.) 68
 ber-ъ (σλαβ.) 214 / -an (προσωπ.) 214 / -anov (τοπν.) 214 / -awa (τοπν.) 214 / -etines (τοπν.) 214 / -ilo (προσωπ.) 214 / -isava (τοπν.) 214 / -islav (προσωπ.) 214 / -inojević (προσωπ.) 214 / -iiko (προσωπ.) 214 / -ka (προσωπ.) 214 / -kasovo (τοπν.) 214 / -ko (προσωπ.) 214, 318, 325, 345 / -kovci (τοπν.) 214 / -kъ (σλαβ.) 214 / -nov (τοπν.) 214 / -oje (προσωπ.) 214 / -ojević (προσωπ.) 214 / -oš (προσωπ.) 214
 Beř-ice (τοπν.) 214 / -kovice (τοπν.) 214
 Bezdedov (τοπν.) 230
 bez-dъnъ (σλαβ.) 213, 315 / -dan (τοπν.) 213 / -den (τοπν.) 213 / -denica (τοπν.) 213 / -dna (τοπν.) 213 / -dno (τοπν.) 213 / -ednice (τοπν.) 213 / -edné (τοπν.) 213 / -odnja (τοπν.) 213
 bez-ъ (σλαβ.) 213, 336 / -brydi (τοπν.) 213 / -děkov (τοπν.) 213 / -djanka (τοπν.) 213 / -doł (τοπν.) 213 / -chlebie (τοπν.) 213 / -kloroty (τοπν.) 213 / -vodnica (τοπν.) 213 / -vodnoe (τοπν.) 213
 Bež-anija (τοπν.) 211 / -enska Mahla (τοπν.) 212
 bęg-ъ (σλαβ.) 56, 212, 313, 320 / (προσωπ.) 212 / -ati (σλαβ.) 56, 211, 212 / -ič (προσωπ.) 212
 Běh-an (προσωπ.) 212 / -ar (προσωπ.) 212 / -ařovice (τοπν.) 212
 běľъ (σλαβ.) 212.3
 běž-o (σλαβ.) 212, 313 / -an (προσωπ.) 212 / -anići (τοπν.) 212 / -anija (τοπν.) 212 / -anъ (τοπν.) 212 / -ati (σλαβ.) 56, 212 / -ic (προσωπ.) 212 / -ič (τοπν.) 212 / -k(a) (προσωπ.) 212
 Białośliwie (τοπν.) 274
 Bierzyno (τοπν.) 214
 bina (τουρκ.) 287.5
 Biusa (τοπν.) 59
 Bizati (τοπν.) 211
 Biž (τοπν.) 212
 Bjařoza (τοπν.) 226
 Błota (τοπν.) 43
 Blac-a (τοπν.) 44 / *-e (τοπν.) 44 / -e, Malo (τοπν.) 44 / -e, Sredno (τοπν.) 44
 blat-o (σλαβ.) 43, 44, 320, 331 / -a (τοπν.) 43 / -ce (τοπν.) 44 / -ec (τοπν.) 44 / -en (τοπν.) 43 / -ina (τοπν.) 43 / -nica (τοπν.) 43 / -nice (τοπν.) 43 / -nik (τοπν.) 43 / -no (τοπν.) 43 / -o (τοπν.) 43 / -oto (τοπν.) 43 / -ъce (τοπν.) 43
 bliz-ъ (σλαβ.) 216 / *(προσωπ.) 216 / *(τοπν.) 216 / -ač (προσωπ.) 216 / -anci (τοπν.) 216 / -bor(ic) (προσωπ.) 216 / -ek (προσωπ.) 216 / *-jane (έθν.) 216 / -kija Dol (τοπν.) 216 / -kov (τοπν.) 216 / -mer (προσωπ.) 216 / -né (σλαβ.) 216 / -nice (τοπν.) 216 / -ny (τοπν.) 216

- bliž-e (σλαβ.) 216 / -ejon (τοπν.) 216 /
 -ice (τοπν.) 216 / -ná (τοπν.) 216 /
 -nii (τοπν.) 216 / -niī Hytor (τοπν.)
 216 / -ný Jarok (τοπν.) 216
 blude (άλβ.) 309.2
 Blysboricze (προσωπ.) 216
 bob-ъ (σλαβ.) 57, 310, 321, 330 / -iška
 Reka (τοπν.) 58 / -išta (τοπν.) 58 /
 -nice (τοπν.) 58 / -on Dol (τοπν.) 58 /
 -ona (τοπν.) 58 / -ovac (τοπν.) 58 /
 -onica (τοπν.) 58 / -onisko (τοπν.) 58
 / -oniščje (τοπν.) 58 / -onje (τοπν.) 58
 / -onoe (τοπν.) 58 / -onšek (τοπν.) 58
 / -owiska (τοπν.) 58
 boc-a (σλαβ.) 34, 218 / -ar (άλβ.) 33 /
 -arung (άλβ.) 34 / -ë (άλβ.) 33, 218
 Bočar (τοπν.) 218
 Bočar (προσωπ.) 217, 218
 bog-ъ (σλαβ.) 217, 217.3, 320 / -dan
 (τοπν.) 217 / -omolje (τοπν.) 217 /
 -ogodička (τοπν.) 217 / -ogodsk
 (τοπν.) 217
 Bohuliby (τοπν.) 173
 bol-to (σλαβ.) 43, 320 / -otce (τοπν.) 44 /
 -otna (τοπν.) 43 / -otnaja (τοπν.) 43 /
 *-tьca (τοπν.) 44 / -tьce (τοπν.) 44
 Bondikati (τοπν.) 251
 bonjak (άλβ.) 271.9
 bořda (σλαβ.) 209.7
 bor-iti (σλαβ.) 222 / -il (προσωπ.) 222 /
 *-oleša (προσωπ.) 222 / -ъ (προ-
 σωπ.) 222
 Bořončana (τοπν.) 66
 bořnъ (σλαβ.) 66, 311, 317
 boř-ъ (σλαβ.) 221, 222, 330 / -ač (τοπν.)
 221 / -če (τοπν.) 221 / -ek (τοπν.) 221
 / -ije (σλαβ.) 221 / -je (τοπν.) 221 /
 -kovac (τοπν.) 221 / -kow (τοπν.)
 221 / *-olěsъ (τοπν.) 221, 332 / -ova
 (τοπν.) 221 / -oná (τοπν.) 221 / -ovac
 (τοπν.) 221 / -ončani (τοπν.) 221 /
 -oné (τοπν.) 221 / -o(v)ec (τοπν.) 221
 / -onica (τοπν.) 221 / -οννα (τοπν.)
 221 / -ονnica (τοπν.) 221 / -ονο
 (τοπν.) 221 / -ονoe (τοπν.) 221 /
 -onyča (τοπν.) 221 / -ownica (τοπν.)
 221 / -yna (τοπν.) 221 / -ье (τοπν.)
 221
 bořã (άρομ.) 34, 218
 bozza (βεν.) 34, 218
 bož-anikъ (σλαβ.) 217 / -an (προσωπ.)
 217, 320, 345 / -ana (προσωπ.) 217 /
 -ανον (τοπν.) 217 / -ejewo (τοπν.)
 217 / -ejon (τοπν.) 217 / -ejovice
 (τοπν.) 217 / -evac (τοπν.) 217 / -i
 Dol (τοπν.) 217 / -in (προσωπ.) 232 /
 -ja, Matka (τοπν.) 217 / -jakono
 (τοπν.) 217 / -ji Vrh (τοπν.) 217 /
 -kon (τοπν.) 217
 brad (άρομ., ρουμ.) 66
 brada (σλαβ.) 209.7
 braj-a (σερβ.) 224 / -a (προσωπ.) 224,
 325, 345 / -an (προσωπ.) 224 / -ilo
 (προσωπ.) 224 / -inovac (τοπν.) 224 /
 -ko (προσωπ.) 224 / -o (σερβ.) 224
 brajě (άλβ.) 224, 322, 324
 branište (σλαβ.) 67, 317, 324
 brat-(r)ъ (σλαβ.) 224, 225 / (προσωπ.)
 224, 225 / -an (προσωπ.) 224 / -ija
 (προσωπ.) 224 / -in (προσωπ.) 224 /
 -in Dol (τοπν.) 224 / -ina (προσωπ.)
 224 / -inci (τοπν.) 224 / -kova Njiva
 (τοπν.) 224 / -kovec (τοπν.) 224 /
 -kow (τοπν.) 224 / -nica (τοπν.) 224 /
 -oj (προσωπ.) 224 / -ojević (προ-
 σωπ.) 224 / -oljub (προσωπ.) 173 /
 -omil (προσωπ.) 224 / -oněg (προ-
 σωπ.) 224 / -oslav (προσωπ.) 224 /
 -ostowo (τοπν.) 224 / -onka (τοπν.)
 224 / *-ono (τοπν.) 225 / -řejon
 (τοπν.) 224 / -řice (τοπν.) 224 / -řinon
 (τοπν.) 224 / -řonon (τοπν.) 224 /

- skiī Lis (τοπν.) 224
 brathy, -yos (λατ.) 66
 brav-(a) (σλαβ.) 66 / -äcovo (τοπν.) 66 /
 -ec (τοπν.) 66 / -inné (τοπν.) 66 /
 -sko (τοπν.) 66
 brav-ë (άλβ.) 46, 47, 309, 322, 334, 344 /
 -ëšë (προσωπ.) 326
 bră d-et (ρουμ.) 67 / -ă țelul (τοπν.) 67 /
 -et(ul) (τοπν.) 67 / -etului (τοπν.) 67 /
 -etului, Valea (τοπν.) 67
 breană (άρομ.) 226
 Bre-ăza (τοπν.) 226 / -zila (τοπν.) 226 /
 -zoaia (τοπν.) 226 / -zoi (τοπν.) 226
 bredh, -i (άλβ.) 67
 Breg-a (τοπν.) 214 / -ana (τοπν.) 214 /
 -ane (τοπν.) 214 / -anica (τοπν.) 214 /
 -i (τοπν.) 214 / -ovas (τοπν.) 214 /
 -o(v)i (τοπν.) 214 / -ovnik (τοπν.)
 214
 Brehy (τοπν.) 214
 brek (σλοβ.) 214 / -a (σλοβ.) 214 / -inja
 (σερβοκρ.) 214
 Brest (τοπν.) 68 / -aka (τοπν.) 68 / -je
 (τοπν.) 68 / -ova Draga (τοπν.) 68 /
 -ovas (τοπν.) 68 / -ovanu (τοπν.) 68 /
 -oves (τοπν.) 68 / -ovica (τοπν.) 68 /
 -ono (τοπν.) 68
 Brez-a (τοπν.) 226 / -je (τοπν.) 226 /
 -nica (τοπν.) 226 / -nik (τοπν.) 226 /
 -no (τοπν.) 213, 226 / -ovica (τοπν.)
 226 / -ono (τοπν.) 226
 Brezd-anica (τοπν.) 213 / -edov (τοπν.)
 213
 brëkin'a (βουλγ.) 214
 brëst-ъ (σλαβ.) 68, 313, 317 / -ovica
 (τοπν.) 68 / -ono (τοπν.) 68 / -ovъсь
 (τοπν.) 68
 brëz-a (σλαβ.) 225, 226, 313, 352 / -a
 (τοπν.) 226 / -onje (τοπν.) 226
 Brid (τοπν.) 69, 225
 brjaz (σλαβ.) 225
 brod-ъ (σλαβ.) 69, 225, 309, 312 / (τοπν.)
 69, 225 / -ac (τοπν.) 69, 225 / -agevo
 (τοπν.) 69, 225 / -agъ (τοπν.) 69, 225
 / -e (τοπν.) 225 / -ec (τοπν.) 69, 225 /
 -ečno (τοπν.) 69 / -išče (τοπν.) 69,
 225 / -iti (σλαβ.) 69 / -nica (τοπν.) 69,
 225 / -niczka (τοπν.) 69, 225 / -ok
 (τοπν.) 225 / *-ono (τοπν.) 225 / -ské
 (τοπν.) 69, 225 / -y (τοπν.) 69, 225 /
 -ъпъсі (τοπν.) 69
 Brozany (τοπν.) 225
 Bruchnicja (τοπν.) 71
 Brūdek (τοπν.) 69, 225
 brus-ъ (σλαβ.) 70, 71, 317 / -ek (τοπν.)
 71 / -na (τοπν.) 71 / -nica (τοπν.) 71 /
 -nice (τοπν.) 71 / -nik (τοπν.) 71 /
 -no (τοπν.) 71 / -on (τοπν.) 71 / -y
 (τοπν.) 71 / -ъ (τοπν.) 71
 Brusane (τοπν.) 71
 Brzegi (τοπν.) 214
 Brzezic (τοπν.) 226
 Brzostek (τοπν.) 68
 Bry-hica (τοπν.) 71 / -sono (τοπν.) 71
 Břehuně (τοπν.) 214
 Břeste (τοπν.) 68
 Březenec (τοπν.) 226
 Břiz-a (τοπν.) 226 / -ka (τοπν.) 226
 Bucisțea (τοπν.) 38.3
 bud (σλαβ.) 64 / -a (προσωπ.) 64, 344 /
 -alin (προσωπ.) 64 / -alina (προσωπ.)
 64 / -ek (προσωπ.) 64 / -elja (προ-
 σωπ.) 64 / -en (προσωπ.) 64 / -etin
 (τοπν.) 64 / *-ev (προσωπ.) 64, 319 /
 *-evišť (προσωπ.) 64 / -ějovice
 (τοπν.) 64 / -ic (προσωπ.) 64 / -ikon
 (τοπν.) 64 / -il (προσωπ.) 64 /
 -ilov (προσωπ.) 64 / -ilovac (τοπν.)
 64 / -imir (προσωπ.) 64 / -imlja
 (τοπν.) 64 / -in (προσωπ.) 64 / -in
 (τοπν.) 64 / -inice (τοπν.) 64 / -islav
 (προσωπ.) 64 / -išov (τοπν.) 64 / -ivoj

- (προσωπ.) 64 / -ον (τοπν.) 64
 *Budnoš (προσωπ.) 65, 307, 317, 344
 Buijta (τοπν.) 56
 bukur (i, e) (άλβ.) 224, 224.2
 buk-ъ (σλαβ.) 199 / -ovina (τοπν.) 199
 bulçi (άλβ.) 322
 bur-d (άραβ.) 222 / -dā (άρομ.) 223 /
 -dhë (άλβ.) 222 / -dhëtar (άλβ.) 222,
 310, 322
 bur-ë (άλβ.) 220, 221, 322 / -ac (άλβ.)
 220, 322, 326
 Butko (προσωπ.) 64
 buz-ë (άλβ.) 46 / -ës (άλβ.) 46
 bьd (σλαβ.) 64
 byden, -dna, -dno (σλαβ.) 65, 66
 bytka (σλαβ.) 66
 *bьrd-o (σλαβ.) 54 / -ьnikъ (τοπν.) 54
 caballarius (λατ.) 123, 126.6
 cal (άρομ.) 126.6
 Camin-i (τοπν.) 129 / -éa (τοπν.) 129 /
 -ia (τοπν.) 129
 cantone (ιταλ.) 134, 134.7
 Carakon-ica (τοπν.) 291 / -ișca (τοπν.)
 291 / -ista (τοπν.) 290
 Caribob (τοπν.) 225
 Caribrod (τοπν.) 69
 carъ (σλαβ.) 113.4, 289, 289.6
 catun (ρουμ.) 134
 ca-l-ar (άρομ.) 126, 126.6, 345.1 / -ar
 (τοπν.) 126, 333, 345.1 / -ă rit (έθν.)
 345.1, 352
 Călimăneasa (προσωπ.) 186.3
 Cărginiștea (τοπν.) 38.3
 cătună (άρομ.) 134
 căvălar (άρομ.) 123
 Cerbarului, Vîlceaua (τοπν.) 292
 Cerbăria (τοπν.) 292
 Cerek-ev (τοπν.) 291 / -ve (τοπν.) 291 /
 -vice (τοπν.) 291 / -wica (τοπν.) 291
 Cerk-nica (τοπν.) 291 / -ovista (τοπν.)
 290 / -oviște (τοπν.) 291 / -ovka
 (τοπν.) 291 / -ovna (τοπν.) 291 /
 -ovnoto (τοπν.) 290
 cerp-eală (ρουμ.) 294 / -a (τοπν.) 295 / -a
 Răzăși (τοπν.) 295 / -a Sat (τοπν.) 295
 / -ahora (τοπν.) 295 / -aia (τοπν.) 295
 / -at (τοπν.) 295 / -ei, Coastele
 (τοπν.) 295 / -i (ρουμ.) 294 / -ișoaga
 (τοπν.) 295 / -ița (τοπν.) 295
 Cerneși (άρομ. τοπν.) 294
 cergus (λατ.) 289, 289.3
 Cernari-a (τοπν.) 292 / -u (τοπν.) 292
 cergus (λατ.) 292
 cer-ъ (σλαβ.) 114, 289, 289.3, 292, 293,
 308 / -ica (τοπν.) 293 / -ic (τοπν.) 292
 / -ina (τοπν.) 292 / -ine (τοπν.) 293 /
 -ja (τοπν.) 292 / -jane (τοπν.) 292 / -je
 (τοπν.) 290, 292 / -ona (τοπν.) 290,
 292 / -ovas (τοπν.) 290, 292 / -ove
 (τοπν.) 290, 293 / -oves (τοπν.) 290,
 292, 293 / -ovica (τοπν.) 290, 292 /
 -ovljani (τοπν.) 292 / -ovlje (τοπν.)
 290, 292 / -ovnik (τοπν.) 292 / -ono
 (τοπν.) 290, 293
 Cerkviše (τοπν.) 291
 Cierławodka (τοπν.) 101.6
 Cicha Woda (τοπν.) 283.1
 Cirk-nica (τοπν.) 291 / -no (τοπν.) 291 /
 -novice (τοπν.) 291 / -wica (τοπν.)
 291
 ciut (ρουμ.) 269 / -ă (ρουμ.) 269
 cočiun, -ă (άρομ.) 156
 commandour 41.6
 coraie (ρουμ.) 142.2
 corn-u (άρομ.) 121.5 / -iștea (τοπν.) 38.3
 cornutus, -a, -um (λατ.) 285.6
 cotar (άρομ.) 149
 coțof-ana (ρουμ.) 156, 156.5 / -eni
 (τοπν.) 156, 156.5
 Crikvenica (τοπν.) 291
 Crk-oves (τοπν.) 291 / -ovljan (τοπν.)

- 291/ -venica (τοπν.) 291/ -vica (τοπν.) 291 / -vina (τοπν.) 291 / -vino (τοπν.) 291
- cg-n (σλαβ.) 294 / — Kamen (τοπν.) 294 / -nac (τοπν.) 294 / -ne (τοπν.) 294 / -nica (τοπν.) 294 / -nko (τοπν.) 294 / -npica (τοπν.) 294 / -npъ (σλαβ.) 293
- Съкvenica (τοπν.) 291
- сѣкѣve (σλαβ.) 315
- csuta (οὐγγρ.) 269
- Cucci (προσωπ.) 155
- cuculïŭ (άρομ.) 151
- cuculla (λατ.) 150, 151, 324
- culă (άρομ.) 90
- cupană (άρομ.) 142.2
- cutar (άρομ.) 149
- Czarna Voda (τοπν.) 294
- Czepil (προσωπ.) 291
- Czierpiel (προσωπ.) 291
- Сѣкva (τοπν.) 290
- Сѣпičani (τοπν.) 293
- сѣкѣve (σλαβ.) 290, 315 / y (σλαβ.) 290
- *Сѣпa (τοπν.) 290
- съсагъ (σλαβ.) 113.4
- čelnik (σλαβ.) 190.7
- çerel (τουρκ.) 291
- čerel (σλαβ.) 291 / (προσωπ.) 291
- Čerel-are (τοπν.) 291 / -ica (τοπν.) 291 / -ovac (τοπν.) 291 / -ska reka (τοπν.) 291
- Čerk-onica (τοπν.) 291 / -onište (τοπν.) 290 / -ovna (τοπν.) 290 / -ono (τοπν.) 290 / -vata (τοπν.) 290
- Čern-ava (τοπν.) 294 / -eš (προσωπ.) 294 / -ica (τοπν.) 295 / -ice (τοπν.) 294 / -in (προσωπ.) 294 / -ja (τοπν.) 294 / -jata (προσωπ.) 294 / -o Gora (τοπν.) 187 / -obyľ (τοπν.) 295 / -otin (τοπν.) 294 / -ь (προσωπ.) 294
- Čierne (τοπν.) 294
- çiflik, -u (άλβ.) 32
- çiftlik (τουρκ.) 32
- čičut (μεγλεν.) 269
- Čorn-a (τοπν.) 294 / -bija Bradъi (τοπν.) 294
- çotillë (άλβ.) 286
- çr-n (σλαβ.) 188.3, 294 / -enovic (προσωπ.) 294 / -ina (προσωπ.) 294 / -nel (προσωπ.) 294 / -nelonic (προσωπ.) 294 / -nen (προσωπ.) 294 / -nešic (προσωπ.) 294 / -nojevic (προσωπ.) 294 / -nomir (προσωπ.) 294 / -una (προσωπ.) 294 / -upica (σλαβ.) 294 / -ьп (σλαβ.) 294 / -ьne (προσωπ.) 294 / -ьnica (βουλγ.) 294 / -ьпъ (σλαβ.) 128.1, 212.3, 294
- čutër (άλβ.) 287.1
- Сѣпešъ (προσωπ.) 315
- Dabje** (τοπν.) 103
- dağ (τουρκ.) 187
- Dalina, Suhaja (τοπν.) 100
- dardhishtë, -a (άλβ.) 40.10
- Dargomer (προσωπ.) 104
- Ded-ina (τοπν.) 230 / -ina Reka (τοπν.) 230 / -inky (τοπν.) 230 / -ino (τοπν.) 230 / -inovo (τοπν.) 230 / -onka (τοπν.) 230 / -ušak (τοπν.) 230
- Del-ani (τοπν.) 95 / -ce (τοπν.) 95, 252 / -eni (τοπν.) 95 / -nica (τοπν.) 95, 252 / -niža (τοπν.) 95 / -ovi (τοπν.) 95, 252
- dem, -i (άλβ.) 95 / — (προσωπ.) 95 / -at (προσωπ.) 95, 322
- derbend (τουρκ.) 96
- derven-d (άλβ.) 96, 322 / -di (τοπν.) 96 / -t (τουρκ.-βουλγ.) 96, 323, 331, 334, 338
- det (άλβ.) 222 / -ar (άλβ.) 222
- děd-ь (σλαβ.) 230 / -ina (σλαβ.) 230, 313, 315, 321 / -ina (τοπν.) 230 / -ina,

- Nova (τοπν.) 230 / -inьskъ (σλαβ.)
 230 / -ovice (τοπν.) 230
 Děl (τοπν.) 95, 252
 děl-ъ (σλαβ.) 94, 251, 313, 317, 339 / -ъ,
 Груновъ (τοπν.) 95, 252 / -ъ, Богъ-
 sukovъ (τοπν.) 95
 dër(r)m-oj (άλβ.) 106 / -esë (άλβ.) 106,
 309, 321
 dëshpër-oj (άλβ.) 230 / -im (άλβ.) 230,
 307, 321, 322 / -uar (άλβ.) 230
 Didiv (τοπν.) 230
 Di-el (τοπν.) 95, 252 / -ĭ Bodnarev
 (τοπν.) 252 / -ĭ Vysokyĭ (τοπν.) 252 /
 -ĭon Verch (τοπν.) 252 / -l (τοπν.)
 95, 252 / -l, Dubov (τοπν.) 252 / -lce
 (τοπν.) 95, 252 / -lok (τοπν.) 95, 252
 dij-e (άλβ.) 182 / -etar (άλβ.) 182
 Dimokri (τοπν.) 97, 321, 322
 disperare (ιταλ.) 230
 Djadona Mogyla (τοπν.) 230
 Djedov Do (τοπν.) 230
 Dno (τοπν.) 213 / -voda (τοπν.) 213
 do (σλαβ.) 99, 336 / — Duba (τοπν.) 99 /
 -mislica (τοπν.) 99 / — Perekopa
 (τοπν.) 99 / — Potoka (τοπν.) 99 /
 -vezenci (τοπν.) 99 / — Vodenicata
 (τοπν.) 99 / -widy (τοπν.) 99
 *dobi, djane (σλαβ.) 102 / *-tjane (σλαβ.)
 102
 Dobr-aia (ρουμ. τοπν.) 233 / -ana (ρουμ.
 τοπν.) 232 / -ei (ρουμ. τοπν.) 232 /
 -icul (ρουμ. τοπν.) 232 / -in, Pîrîul lui
 (ρουμ. τοπν.) 232 / -ina (ρουμ. τοπν.)
 232 / -incă (ρουμ. τοπν.) 232
 Dobr-ava (τοπν.) 233 / -avnica (τοπν.)
 233 / -ija (τοπν.) 233 / -ijah (τοπν.)
 233 / -ije (τοπν.) 233
 Dobr-eni (άλβ. τοπν.) 232 / -oniku (άλβ.
 τοπν.) 232 / -una (άλβ. τοπν.) 232 /
 -usha (άλβ. τοπν.) 232 / -ushta (άλβ.
 τοπν.) 232
 Dobruteasa (προσωπ.) 186.3
 Dobje (τοπν.) 103
 dobr-ъ (σλαβ.) 231, 232, 232.5, 317, 325 /
 (προσωπ.) 232, 233, 325 / -a (τοπν.)
 232, 233 / -a Voda (τοπν.) 233 / -ača
 (τοπν.) 233 / -an (προσωπ.) 233 / -ata
 (προσωπ.) 233 / -ec (τοπν.) 233 /
 -enovíc (προσωπ.) 233 / -i Dol
 (τοπν.) 233 / -ica (τοπν.) 233 / -ic
 (τοπν.) 233 / -ijevíc (προσωπ.) 233 /
 -in (προσωπ.) 232, 233 / -inja (τοπν.)
 233 / -inka (τοπν.) 233 / -oje (προ-
 σωπ.) 233 / -omir (προσωπ.) 232 /
 -orolje (τοπν.) 233 / -oslav (προ-
 σωπ.) 232 / -onodka (τοπν.) 233 / -ъi
 Bog (τοπν.) 233
 Dobř-any (τοπν.) 233 / -en (τοπν.) 233
 dol-ъ (σλαβ.) 99, 100, 101 / —, Golem
 (τοπν.) 100 / —, Kozi (τοπν.) 100 /
 -any (τοπν.) 100 / -ce (τοπν.) 100 /
 -ec (τοπν.) 100 / -enja (τοπν.) 100 /
 -ina (τοπν.) 100 / -ina Gola (τοπν.)
 100 / -ină (ρουμ.) 100 / -jan (τοπν.)
 100 / -jana (τοπν.) 100 / -jane (έθν.)
 99, 100 / -jani (τοπν.) 100 / -je (τοπν.)
 100 / -ski Potok (τοπν.) 100 / -sko
 (τοπν.) 100
 dombъ (σλαβ.) 102
 domovitъ (σλαβ.) 102.8
 dor-ë (άλβ.) 46, 219 / -ësë (άλβ.) 46 /
 -eshkrim (άλβ.) 219
 dorga (σλαβ.) 103
 Dorgomir (προσωπ.) 311
 dorgъ (σλαβ.) 103
 Dorogo-milov (τοπν.) 104 / -žiči (τοπν.)
 104
 dorb-ъ (σλαβ.) 101, 102, 233, 314 / *-id-
 jane (έθν.) 102, 319 / -itъ (σλαβ.) 102
 / *-olěsъ (τοπν.) 101 / -гъ (σλαβ.)
 233, 314
 drag-a (σλαβ.) 103 / — (τοπν.) 103 / -a

- Carona (τοπν.) 103 / -a Vodena (τοπν.) 103 / -anje (τοπν.) 103 / -e (τοπν.) 103
 drag-ъ (σλαβ.) 103, 104 / (προσωπ.) 104, 345 / -a (προσωπ.) 104 / -ac (τοπν.) 104 / -an (προσωπ.) 104 / -ana (προσωπ.) 104 / -anje (τοπν.) 104 / *-agъ (σλαβ.) 103 / -ijevica (τοπν.) 104 / -o (προσωπ.) 104, 106, 345 / -oj (προσωπ.) 104 / -ojevac (τοπν.) 104 / -ol (τοπν.) 104 / -omigъ (προσωπ.) 104, 105 / *-omjъ (προσωπ.) 105, 345 / -oslavъ (προσωπ.) 104, 106 / -ota (προσωπ.) 104 / -otin (τοπν.) 104 / -ova (τοπν.) 104 / -ovac (τοπν.) 104 / *-onica (τοπν.) 106 / -onić (προσωπ.) 104 / *-onca (τοπν.) 106 / -ovid (προσωπ.) 104 / -ovit (προσωπ.) 104 / -ono (τοπν.) 104, 106 / -un (προσωπ.) 104 / *-ъсь (τοπν.) 104, 106
 Draĥ-a (τοπν.) 103 / -y (τοπν.) 103
 Draĥon (τοπν.) 104
 Drazon (τοπν.) 104
 Draž-ešnica (τοπν.) 103 / -ica (τοπν.) 103 / -ice (τοπν.) 103 / -ina (τοπν.) 103
 Draž-ice (τοπν.) 104 / -ilo (προσωπ.) 104 / -oje (προσωπ.) 104 / -ojević 104
 Drăgăneasă (προσωπ.) 186.3
 Dresteniky (άλβ. τοπν.) 234
 dris-k, -ka (σλοβ.) 45.6 / -ka (τοπν.) 45.6 / -kam (βουλγ.) 45.6 / -kati (σερβοκρ.) 45.6 / -ъk (σλαβ.) 45.6
 Drog-ač (προσωπ.) 104 / -uš (προσωπ.) 104
 Drohost (προσωπ.) 104
 Drusla (τοπν.) 45.6
 Dub-ečno (τοπν.) 103 / -ica (τοπν.) 103 / -ie (τοπν.) 103 / -nica (τοπν.) 103 / -no (τοπν.) 103 / -ovac (τοπν.) 103 / -onica (τοπν.) 103
 Dubr-ava (τοπν.) 233 / -avica (τοπν.) 233 / -avka (τοπν.) 233 / -n'ōn (τοπν.) 233 / -ova (τοπν.) 233 / -ončan (τοπν.) 233 / -ono (τοπν.) 233
 Dzedaŭka (τοπν.) 230
 Dziadaki (τοπν.) 230
 Działy (τοπν.) 95, 252
 Dziedzinka (τοπν.) 230
 Dzielec (τοπν.) 95, 252
 *dъb-olъ (σλαβ.) 99 / -lъ (σλαβ.) 99
 Dъbovo (τοπν.) 102
 Dъbr-ava (τοπν.) 233 / -avitě (τοπν.) 233
 dъno (σλαβ.) 213
 dy (άλβ.) 98, 283.1, 321, 322
 Dyb-na (τοπν.) 103 / -ona (τοπν.) 103 / -ono (τοπν.) 103
 Dybrouljanj (τοπν.) 233
 dyll (άλβ.) 219 / -vesh (άλβ.) 219
 dъlva (σλαβ.) 94, 315
 dъly (σλαβ.) 94
Dhimitranj (προσωπ.) 259
 dhomë (άλβ.) 102
 dhri (άλβ.) 107
Ele-ška (τοπν.) 109 / -šnica (τοπν.) 109
 Elhovo (τοπν.) 109
 Elšica (τοπν.) 109
 Evloec (τοπν.) 109
 ex(s)u-o (λατ.) 270 / -tus (λατ.) 270
Fal-iše (τοπν.) 299.6 / -kovec (τοπν.) 299.6
 far-ă (αρομ.) 219.2 / -ë (άλβ.) 219
 fark-ë (άλβ.) 33.6 / -ëtar (άλβ.) 33.6
 fat (άλβ.) 239.2
 flambur-a (αρομ.) 297 / -ar (αρομ.) 297
 flamm-a (λατ.) 296 / -ulum (λατ.) 296
 flor-u, -ă (αρομ.) 296.5 / -o (αρομ. τοπν.) 296

- fluturoj (άλβ.) 309.2
 Francus (έθν.) 298
 fron (άλβ.) 295.5
 fshat (άλβ.) 202
 furc-a (λατ.) 297, 324 / -ǎ (άρουμ.) 297, 324, 352
 fush-ë (άλβ.) 183 / -arak (άλβ.) 183
- gab-ъг (σλαβ.) 71 / -reš(ь) (προσωπ.) 71 / -rika (τοπν.) 71 / -rono (τοπν.) 71 / -гъ (σλαβ.) 75.5
 Garadziška (τοπν.) 74
 gar-ъ (σλαβ.) 132, 317 / -ica (τοπν.) 133 / -išta (τοπν.) 133 / -ištata (τοπν.) 133 / -ki (τοπν.) 133 / -ska Reka (τοπν.) 133
 Girka (τοπν.) 88
 Gliesnitz (τοπν.) 87
 glist-a (σλαβ.) 86 / -aja (τοπν.) 87 / -avec (τοπν.) 87 / -enka (τοπν.) 87 / -nica (τοπν.) 87 / -owka (τοπν.) 87
 Globište (τοπν.) 87.6
 glogъ (σλαβ.) 86.3
 gněvъ (σλαβ.) 178, 314
 *gobrišta (σλαβ.) 87
 Gołoborze (τοπν.) 255
 Golem (τοπν.) 84 / -a Rečica (τοπν.) 84 / -i Dol (τοπν.) 84 / -o (τοπν.) 84
 gol-ъгъ (σλαβ.) 83, 212.3, 313, 344 / -ēm (τοπν.) 83 / -ěma (τοπν.) 83 / -ěmi Izvor (τοπν.) 83 / -ěmo (τοπν.) 83 / -ěmo Selo (τοπν.) 83 / -jam Dol (τοπν.) 83
 gol-ъ (σλαβ.) 255 / -a (τοπν.) 255 / -a Dolina (τοπν.) 255 / -a Glava (τοπν.) 255 / -a Krasta (τοπν.) 255 / -avščica (τοπν.) 255 / -i Vrh (τοπν.) 255 / -ičъ (τοπν.) 255 / -ija (τοπν.) 255 / -ina (τοπν.) 255 / -inja (τοπν.) 255 / -inka (τοπν.) 255 / -išъ (τοπν.) 255 / -o Čelo (τοπν.) 255 / -онгъгъ (τοπν.) 255 / -ы Bor (τοπν.) 255
 gor-ъ (σλαβ.) 61.9 / -iti (σλαβ.) 61.9
 gor- (σλαβ.) 88 / -ačeno (τοπν.) 88 / -ačič'i (τοπν.) 88 / -etić (τοπν.) 88 / -ěp (προσωπ.) 88 / -ěti (σλαβ.) 88, 132 / -ica (τοπν.) 89.1 / -islav (προσωπ.) 88 / -islava (προσωπ.) 88 / -islavić (προσωπ.) 88 / -jan (προσωπ.) 88 / -janović (προσωπ.) 88 / -oj (προσωπ.) 88 / -onić (τοπν.) 88 / -zewo (τοπν.) 88 / -zow (τοπν.) 88
 gor-a (σλαβ.) 88, 112, 131, 132, 249, 250, 331 / -a, Dokrina (τοπν.) 88 / -ačica (τοπν.) 88 / -anec (τοπν.) 88 / -ica (σλαβ.) 88 / -ica (τοπν.) 88, 112 / -ice (τοπν.) 88 / -ičan (τοπν.) 88 / -ičica (τοπν.) 88 / -ičine (τοπν.) 88 / -jan (προσωπ.) 88, 345 / *-jane (έθν.) 88, 88.2, 319 / -janište (τοπν.) 88 / -je (τοπν.) 88 / -ki (τοπν.) 88 / -sk (τοπν.) 69
 gorđъ (σλαβ.) 73, 92, 311, 312, 315, 319, 320
 gornica (σλαβ.) 89, 91, 285.6, 311, 312, 320
 Goro-dobaja (τοπν.) 74 / -dok (τοπν.) 74 / -žanka (τοπν.) 74
 gor-icë (άλβ.) 89, 285.6, 323 / -ishtë (άλβ.) 40.10
 got-ë (άλβ.) 89, 322 / -to (ιταλ.) 89
 Grab-arje (τοπν.) 71 / -e (τοπν.) 72 / -egec (τοπν.) 71 / -onica (τοπν.) 71 / -onka (τοπν.) 72 / -ronnica (τοπν.) 71
 grad-ъ (σλαβ.) 73, 92, 227, 320 / -ac (τοπν.) 74 / -ec (τοπν.) 74 / -(d)čan (τοπν.) 92 / -išče (τοπν.) 74 / -ište (τοπν.) 74 / -ovlje (τοπν.) 74 / *-ъčan (έθν.) 92 / -ъкъ (σλαβ.) 92 / -ъкъ (σλαβ.) 92, 320
 granica (σλαβ.) 91, 320, 323 / (τοπν.) 91
 *Graždan-e (έθν.) 92 / -i (τοπν.) 92

Grbeš (προσωπ.) 71

greb-ень (σλαβ.) 93 / -aτ (τοπν.) 93 /
-ănoaga (τοπν.) 93 / -ănoasa (τοπν.)
93 / -ănuł (τοπν.) 93 / -en (τοπν.) 93 /
-enac (τοπν.) 93 / -enaτ (τοπν.) 93 /
-enc (τοπν.) 93 / -eneč (τοπν.) 93 /
-enele (τοπν.) 93 / -eni (τοπν.) 93 /
-enitsl'i (έθν.) 93 / -enje (τοπν.) 93 /
-enk (τοπν.) 93

grib-ь (σλαβ.) 85 / -i (τοπν.) 85 / -ivci
(τοπν.) 85 / *-jane (έθν.) 85 / -lje
(τοπν.) 85 / -ono (σλαβ.) 85 / -ono
(τοπν.) 85 / -ut (τοπν.) 85

grič (σλαβ.) 158 / (τοπν.) 158 / -i
(τοπν.) 158 / -un (σλαβ.) 158, 330

grob-ь (σλαβ.) 87, 309 / (τοπν.) 87 / -ak
(τοπν.) 87 / -ica (τοπν.) 87 / -išta
(τοπν.) 87 / -ište, Rimsko (τοπν.) 87 /
-lje (τοπν.) 87 / -nica (τοπν.) 87 / -nik
(τοπν.) 87 / -njača (τοπν.) 87 / -onka
(τοπν.) 87 / -še (τοπν.) 87

Grodkon (τοπν.) 74

gromoimenitъ (σλαβ.) 102.8

Grusz-eczka (τοπν.) 302 / -owiez (τοπν.)
302

gruš-a (σλαβ.) 302 / -ovec (τοπν.) 302

Grzyb-ki (τοπν.) 85 / -owa (τοπν.) 85 /
-owice (τοπν.) 85

Grus-eno (τοπν.) 302 / -ova (τοπν.) 302

grъmonata (σλαβ.) 137.5

gub-a (σερβοκρ.) 84 / -er (βουλγ.) 84 /
-ere (άλβ.) 84, 322

gul-a (λατ.) 84 / -ă (άρομ.-ρουμ.) 84

gur-ë (άλβ.) 219 / -ëzjarm (άλβ.) 219

gur-ë (άλβ.) 84, 89.1, 322, 324, 326, 345
/ -ëza (άλβ.) 89.1

Gjinanj (προσωπ.) 182.3

Gjirokastrit (έθν.) 158.2

gjykat-ë (άλβ.) 130.6 / -ës (άλβ.) 130.6

gjys-ë (άλβ.) 219 / -amîni (άλβ.) 219

xhogë (άλβ.) 287, 287.5, 324, 325

herë (άλβ.) 219

hiç (τουρκ.) 209

hin-că (άρομ.) 300 / -gë (άλβ.) 300 / -kë
(άλβ.) 300

Hoblik (τοπν.) 61, 99

Hol-e (τοπν.) 255 / -eška (τοπν.) 255 /
-ohlavy (τοπν.) 255

Hol'a (τοπν.) 255

hon (άλβ.) 283.1, 300

Hôr-ka (τοπν.) 88 / -nice (τοπν.) 88

Hoř-ice (τοπν.) 88 / -ivôj (τοπν.) 88 /
-ovice (τοπν.) 88

Hrabovka (τοπν.) 72

Hrad-ec (τοπν.) 74 / -ečnica (τοπν.) 74 /
-isko (τοπν.) 74

Hrast (τοπν.) 299 / -enice (τοπν.) 299 /

-ina (τοπν.) 299 / -je (τοπν.) 299 /

-nica (τοπν.) 299 / -nik (τοπν.) 299 /

-no (τοπν.) 299 / -on Dol (τοπν.) 299

/ -ovac (τοπν.) 299 / -ovica (τοπν.)

299 / -ovlje (τοπν.) 299

Hřibovec (τοπν.) 85

Hričon (τοπν.) 158

Hrob (τοπν.) 87 / -ce (τοπν.) 87 / -čic
(τοπν.) 87 / -ica (τοπν.) 302 / -ice

(τοπν.) 87 / -ičany (τοπν.) 87 / -y
(τοπν.) 87

Hruš-avec (τοπν.) 302 / -evje (τοπν.) 302

/ -eno (τοπν.) 302 / -ice (τοπν.) 302 /

-ka (τοπν.) 302 / -konac (τοπν.) 302 /

-on (τοπν.) 302 / -oná (τοπν.) 302

Hřib-ojedy (τοπν.) 85 / -ovec (τοπν.) 85

/ -sko (τοπν.) 85 / -y (τοπν.) 85

hund-ë (άλβ.) 46 / -ës (άλβ.) 46

hune (άρομ.) 283.1

hvrastъ (σλαβ.) 299, 321

Chliston (τοπν.) 87

- Choro-s'nica (τοπν.) 299 / -steć (τοπν.) 299 / -stkōn (τοπν.) 299
- Chr-ast (τοπν.) 299 / -astné (τοπν.) 299 / -astnice (τοπν.) 299 / -ašt'any (τοπν.) 299 / -osna (τοπν.) 299 / -ostowa (τοπν.) 299
- chvaliti (σλαβ.) 299.6
- chvoja (σλαβ.) 299.6
- Chvoro-stańb, Cyhaja (τοπν.) 299 / -ščonka (τοπν.) 299
- chvorstb (σλαβ.) 299, 321
- чупь (σλαβ.) 300
- imenitb (σλαβ.) 102.8
- Isparta (τοπν.) 166.2
- Isrácani (τοπν.) 166.2
- Isradiniste (τοπν.) 166.2
- Istanbuł (τοπν.) 166.2
- Ivan (προσωπ.) 76, 83 / -a (προσωπ.) 76, 83 / -ka (προσωπ.) 76 / -ko (προσωπ.) 76, 83
- Ivaško (προσωπ.) 76
- Ivo (προσωπ.) 76
- iz-gaγb (σλαβ.) 133.1
- Izmir (τοπν.) 166.2
- izvog-b (σλαβ.) 122 / (τοπν.) 123 / -a (τοπν.) 123 / -ac (τοπν.) 123 / -ica (τοπν.) 123 / -ite (τοπν.) 123
- iz(б) (σλαβ.) 122
- in (άρομ.) 136
- Jablišta** (τοπν.) 61
- Jalšov-ec (τοπν.) 109 / -nica (τοπν.) 109
- jam-a (σλαβ.) 75 / -išta (τοπν.) 75 / -ište (τοπν.) 75
- Jan (προσωπ.) 75, 76, 80, 83, 319, 344 / -a (προσωπ.) 76, 79, 82, 83 / -čišta (τοπν.) 76 / -ica (προσωπ.) 75, 83 / -ik (προσωπ.) 83 / -ika (προσωπ.) 83 / -iko (προσωπ.) 83 / -jevo (τοπν.) 83 / -(j)ina (τοπν.) 79, 83 / -kol (προσωπ.) 83 / -kon (τοπν.) 83 / -kova klisura (τοπν.) 83 / -kovice (τοπν.) 83 / -konié (τοπν.) 83 / -kowa (τοπν.) 83 / -kul (προσωπ.) 83 / -o (προσωπ.) 76, 83 / -ocin (τοπν.) 83 / -ovac (τοπν.) 83 / -ovice (τοπν.) 83 / -ul (προσωπ.) 76, 83 / -uš (προσωπ.) 76, 83
- Jel-ašnica (τοπν.) 109 / -šava (τοπν.) 109
- jelbcha (σλαβ.) 109, 320
- Jovan-a (προσωπ.) 79 / -čo (προσωπ.) 76 / -ica (προσωπ.) 76
- kabahat** (τουρκ.) 209
- Kadiostol (τοπν.) 281
- Kaj Rasjēno (τοπν.) 299
- kakushē (άλβ.) 125 / (προσωπ.) 125.3
- Kałow (τοπν.) 128
- kał-b (σλαβ.) 127, 128 / -ek (προσωπ.) 128 / -eńcb (σλαβ.) 127 / -ik (προσωπ.) 128 / -iman (προσωπ.) 128 / -imanići (τοπν.) 128 / -in (προσωπ.) 128 / -ja (προσωπ.) 128 / -ka (προσωπ.) 128 / -omiγbс (τοπν.) 128 / -ota (προσωπ.) 128 / -otina (τοπν.) 128 / -bcb (σλαβ.) 127
- kap (άλβ.) 130.6 / -mak (τουρκ.) 130.6
- *kap-a (σλαβ.) 130 / *-eš (σλαβ.) 130
- karusb (σλαβ.) 130
- Kaqush (προσωπ.) 125.4 / -ē (άλβ.) 125.4
- kara (τουρκ.) 187, 188.3
- Karczowisko (τοπν.) 159
- karp-ē (άλβ.) 157 / -ësi (άλβ.) 157, 310, 322
- karutē (άλβ.) 132, 313
- Karbitnee (τοπν.) 145
- Kasilavčyb (τοπν.) 147

- kastravec (άλβ.) 166.2
 katan (τουρκ.) 134.7
 Katun (τοπν.) 134 / -d (άλβ.) 134, 202 /
 -di (τοπν.) 134 / -išta (τοπν.) 134 /
 -ište (τοπν.) 134 / -Ъ (σλαβ.) 134
 kavas (τουρκ.) 124, 334 / -il (τουρκ.) 124
 / -lı (τουρκ.) 124, 308
 kăbäs 130
 Kaṭy (τοπν.) 130
 keare (άρομ.) 136
 ker (άρομ.) 136
 keramidhezë (άλβ.) 165.1
 keyif (τουρκ.) 124
 këmb-ë (άλβ.) 46 / -ësë (άλβ.) 46
 kënd-oj (άλβ.) 46 / -uës (άλβ.) 46
 këng-ë (άλβ.) 222 / -ëtar (άλβ.) 222
 keṛrutë (άλβ.) 285.6
 kirъ (σλαβ.) 39.4
 kla-da (σλαβ.) 136.5, 137, 332 / *-djatъ
 (σλαβ.) 319 / *-ža (σλαβ.) 137 / *-žatъ
 (σλαβ.) 137
 Kobil-ek (τοπν.) 137 / -ice (τοπν.) 137 /
 -ja (τοπν.) 137 / -jak (τοπν.) 137 / -je
 (τοπν.) 137 / -jevo (τοπν.) 137 / -ka
 (τοπν.) 137 / -no (τοπν.) 137 /
 -ska (τοπν.) 137
 kobył-a (σλαβ.) 137 / -á (τοπν.) 137 /
 -anka (τοπν.) 137 / -any (τοπν.) 137 /
 -an'y (τοπν.) 137 / -é (τοπν.) 137 / -ec
 (τοπν.) 137 / -iaṛka (τοπν.) 137 / -ice
 (τοπν.) 137 / -jane (έθν.) 137, 314
 Kobыл-ki (τοπν.) 137 / -ьščыna (τοπν.)
 137
 kok-ë (άλβ.) 149 / -ël (άλβ.) 150, 322 /
 -ëlesh (άλβ.) 149, 322
 kokoš-ъ (σλαβ.) 126 / -i (τοπν.) 125
 kolda (σλαβ.) 137
 Kolleshani (έθν.) 259.3
 Koloniat (έθν.) 139
 kolonyтъ (σλαβ.) 126
 *kop-ъ (σλαβ.) 140, 330, 331 / -ac
 (σλαβ.) 139 / -ačnik (τοπν.) 140 / -ci
 (τοπν.) 140 / -cica (σλαβ.) 139 / -ča
 (τοπν.) 139 / -činka (τοπν.) 140 /
 -činy (τοπν.) 140 / - čistá (τοπν.) 140
 / -ec (σλαβ.) 140 / -ec Hudi (τοπν.)
 140 / -ečna (τοπν.) 140 / -ečnik
 (τοπν.) 140 / -iče (τοπν.) 139 / -iespol
 (τοπν.) 140
 kop'ъ (σλαβ.) 140, 141, 315, 321 / -evo
 (τοπν.) 140 / -евъ Богъ (τοπν.) 140 /
 -ělury (τοπν.) 140 / -ice (τοπν.) 140 /
 -ik (τοπν.) 140 / -iskoe (τοπν.) 140 /
 -j (τοπν.) 140 / -jca (τοπν.) 140 /
 -jsko (τοπν.) 140, 141 / -jsko Brdo
 (τοπν.) 140 / -jsko Jezero (τοπν.) 140
 / -jisčica (τοπν.) 140 / -jščna (τοπν.)
 140 / -otop (τοπν.) 140 / -ska (τοπν.)
 140, 141 / -skie (τοπν.) 140 / *-jъ
 (σλαβ.) 140, 267 / -ьпъ 140.4
 kora-пъ (σλαβ.) 142, 142.2 / -čni Do
 (τοπν.) 142 / -čnica (τοπν.) 142 /
 -čyí (τοπν.) 142 / -п (άλβ.) 142.2 /
 -nče Trat (τοπν.) 142 / -nica (τοπν.)
 142 / -nina (τοπν.) 142 / -ninata
 (τοπν.) 142 / -niny (τοπν.) 142 /
 -nište (τοπν.) 142 / -nja (σλαβ.) 142.2
 / -nky (τοπν.) 142 / -п' (τοπν.) 142 /
 -ti (σλαβ.) 142
 Koraga (τοπν.) 143
 korг-ъ (σλαβ.) 143, 143.4 / -iva (σλαβ.)
 143.4 / -ki (τοπν.) 143 / -nik (τοπν.)
 143 / -no (τοπν.) 143 / -oná (τοπν.)
 143 / -oná Dolina (τοπν.) 143 / -ьnikъ
 (τοπν.) 143
 Korç-a (τοπν.) 33.6 / -ar (έθν.) 33.6
 Korčivci (τοπν.) 159
 Kori-čani (τοπν.) 145 / -ta (τοπν.) 144,
 145 / -tata (τοπν.) 144 / -tište (τοπν.)
 144 / -tnia (τοπν.) 145 / -tnica (τοπν.)
 144 / -tno (τοπν.) 145 / -to (τοπν.)

- 144, 144.7, 145 / -toto (τοπν.) 145
 kory-to (σλαβ.) 132, 144, 144.7, 145,
 312, 313, 314 / -čany (τοπν.) 144, 145
 / -ta (τοπν.) 145 / *-tjane (έθν.) 144 /
 -tka (τοπν.) 145 / -tko (τοπν.) 145 /
 -tné (τοπν.) 145 / -tova (τοπν.) 145 /
 -tca (τοπν.) 145
 Κογѣитн-а (τοπν.) 145 / -ee (τοπν.) 145
 kos-a (σλαβ.) 147 / -a (προσωπ.) 147 /
 -ana (προσωπ.) 147 / -ančič (προ-
 σωπ.) 147 / -ανοιέ (προσωπ.) 147 /
 -ice (τοπν.) 147 / -ořice (τοπν.) 147 /
 -ořin (τοπν.) 147 / -ον (τοπν.) 147 /
 -ōnka (τοπν.) 147 / -ōw (τοπν.) 147 /
 -oweč (τοπν.) 147
 kos-a (σλαβ.) 147, 147.5 / -a (τοπν.) 147 /
 -ač (τοπν.) 147 / -ez (τοπν.) 147 / -ezi
 (τοπν.) 147 / -ica (τοπν.) 147 / -nica
 (τοπν.) 147 / -obaz (τοπν.) 147 / -om
 (τοπν.) 147 / -orin (τοπν.) 147
 kostan-ъ (σλαβ.) 133, 148, 312 / -j
 (τοπν.) 133, 134, 148 / -jane (έθν.)
 133, 148 / -jek (τοπν.) 134, 148 /
 -jevenc (τοπν.) 134 / -jevica (τοπν.)
 134, 148
 kos-ъ (σλαβ.) 146, 147, 147.5, 156 /
 *-olъ (προσωπ.) 147, 345 / *-olъ
 (τοπν.) 147 / -ον (τοπν.) 146 / -ona
 Poljana (τοπν.) 146 / -ονας (τοπν.)
 146 / -ovenc (τοπν.) 146 / -onica
 (τοπν.) 146 / *-onljane (σλαβ.) 146,
 308, 310, 321 / *-ονο (σλαβ.) 146 /
 -ονο (τοπν.) 146, 156 / -ονο Polje
 (τοπν.) 146 / -owo (τοπν.) 146
 kotag-ъ (σλαβ.) 148 / (τοπν.) 149 / -i
 (τοπν.) 149 / -ice (τοπν.) 149
 Kot-i (τοπν.) 130 / -iče (τοπν.) 130 / -je
 (τοπν.) 130 / -nica (τοπν.) 130
 kot-ъ (σλαβ.) 129, 314, 321 / *-ъsko
 (τοπν.) 129
 Krc̆ (τοπν.) 159 / -ava (τοπν.) 159 /
 -enik (τοπν.) 159 / -in (τοπν.) 159 /
 -ovina (τοπν.) 159
 kreshtë (άλβ.) 167
 Kreta (τοπν.) 152
 krij-oi (άλβ.) 106.7 / -esë (άλβ.) 106.7
 kriv-ъ (σλαβ.) 159, 160, 331 / -a (τοπν.)
 159 / -a Reka (τοπν.) 159 / -ač (προ-
 σωπ.) 159 / -aja Poljana (τοπν.) 160 /
 -čevič (προσωπ.) 159 / -é (τοπν.) 159
 / -ec (προσωπ.) 159 / -i Kamen
 (τοπν.) 159 / -ic (προσωπ.) 159 / -ica
 (τοπν.) 159 / -odol (τοπν.) 159 /
 -oglavce (τοπν.) 159 / *-ονο (σλαβ.)
 159 / *-ονο (τοπν.) 159
 krop-a (σλαβ.) 143 / -a (τοπν.) 143 /
 -áčona Vrutice (τοπν.) 143 / -injak
 (τοπν.) 143 / -iti (σλαβ.) 143
 krot-ъ (σλαβ.) 152, 310, 314 / *-ina
 (σλαβ.) 152
 Krušzwica (τοπν.) 302
 kruš-a (σλαβ.) 302 / -evac (τοπν.) 302 /
 -evica (τοπν.) 302 / -evo (τοπν.) 302 /
 -евъсь (τοπν.) 302 / -onica (τοπν.)
 302 / *-ονο (σλαβ.) 302 / -ονο (τοπν.)
 302
 Krut-a (τοπν.) 152 / -e (τοπν.) 152 /
 -enici (τοπν.) 152 / -y (τοπν.) 152 /
 -yi Bereh (τοπν.) 152
 Krzywce (τοπν.) 160
 kryeqytet (άλβ.) 219
 kryq (άλβ.) 219
 Kryt-aja (τοπν.) 152 / -iī Mistok
 (τοπν.) 152 / -ki (τοπν.) 152
 Křivanosy (τοπν.) 160
 Křiv-ek (προσωπ.) 159 / -enice (τοπν.)
 159 / -ice (τοπν.) 159
 kuç (άλβ.) 154, 155, 155.5
 kuç (άλβ.) 155.5
 kul-a (βουλγ.) 90 / -ata (τοπν.) 90 / -e
 (άραβοτουρκ.) 90, 323 / -lë (άλβ.) 90,
 323

- Kurani, la (τοπν.) 142.2
 kurent, -i (άλβ.) 151
 kutan (τουρκ.) 134.7
 Kut-e (τοπν.) 130 / -čí (τοπν.) 130 / -i (τοπν.) 130 / -ina (τοπν.) 130 / -oni (τοπν.) 130 / -y (τοπν.) 130 / -yšče (τοπν.) 130
 kuzu (τουρκ.) 153
 кѹгч-ь (σλαβ.) 158 / *-ino (τοπν.) 159 / -iti (σλαβ.) 158 / -φ (σλαβ.) 158 / *-un(a) (σλαβ.) 158, 310, 315, 331
 Кут, Зпіїв (τοπν.) 130
 Куток (τοπν.) 130

 Łazy (τοπν.) 163
 Łonka (τοπν.) 181
 Łoz-ona (τοπν.) 180 / -onaja (τοπν.) 180 / -y (τοπν.) 180
 Łub-jana (τοπν.) 181 / -n (τοπν.) 181 / -nica (τοπν.) 181 / -yna (τοπν.) 181
 Łuž-any (τοπν.) 180 / -ek (τοπν.) 180 / -ok (τοπν.) 180
 Łyczyno (τοπν.) 175

 Ia (άρομ.) 169
 Lab, -i (έθν.) 171
 laevus (λατ.) 168.4
 lafshë (άλβ.) 167, 310
 Lag (τοπν.) 113 / -a (τοπν.) 113
 Lahtaka-sri (τοπν.) 166 / -stro (τοπν.) 166 / -sru (τοπν.) 166
 lahtar (άλβ.) 166 / -i (άλβ.) 166 / -is (άλβ.) 166
 Lahtokasru (τοπν.) 166
 laï (άρομ.) 164
 Laka-jca (τοπν.) 181 / -ta (τοπν.) 180
 lale (άλβ.) 164
 lalë (άλβ.) 164 / -za (άλβ.) 164.6
 langu-ere (λατ.) 173.5 / -idus (λατ.) 173.5
 Lapšišta (τοπν.) 167
 Laseština (τοπν.) 163

 Laski (τοπν.) 170, 171
 lashtë (i, e) (άλβ.) 164
 lavd (άλβ.) 162 / -a (προσωπ.) 161, 162, 345 / -ar (τοπν.) 162 / -ar i Korçës (τοπν.) 162 / -ar i Oparit (τοπν.) 162 / -ari (τοπν.) 162 / -ëresë (άλβ.) 162 / -i (άλβ.) 162 / -ishëm (άλβ.) 162
 llazinë (άλβ.) 163
 laz-ь (σλαβ.) 163 / (τοπν.) 163 / -ac (τοπν.) 163 / -ene (τοπν.) 163 / -i Stari (τοπν.) 163 / -ičyi (τοπν.) 163 / -ina (τοπν.) 163 / -ine (τοπν.) 163 / -ištë (τοπν.) 163 / -onka (τοπν.) 163 / -y (τοπν.) 163 / -ь, Конасєв (τοπν.) 163 / -ьпа (σλαβ.) 163, 315
 Lepšić (τοπν.) 137
 lesé (άλβ.) 102
 Les-ec (τοπν.) 170 / -na (τοπν.) 171 / -naja (τοπν.) 170, 171 / -nica (τοπν.) 170, 171 / -pono (τοπν.) 170
 Les-je (τοπν.) 170 / -kar (τοπν.) 170 / -kovec (τοπν.) 170 / -kovicica (τοπν.) 170 / -kovo (τοπν.) 170 / -kowice (τοπν.) 170 / -no (τοπν.) 170
 lesh (άλβ.) 149, 221, 322
 Leš-ane (τοπν.) 170 / -ani (τοπν.) 170, 171 / -any (τοπν.) 170 / -nica (τοπν.) 170, 171 / -niğa (τοπν.) 171
 Leš-čevje (τοπν.) 170 / -tinovka (τοπν.) 170 / -tnice (τοπν.) 170
 Leshnësë, Çuka e (τοπν.) 46
 Lev (προσωπ.) 168 / -a Reka (τοπν.) 168 / -aja Rossošь (τοπν.) 168 / -ica (τοπν.) 168 / -ice (προσωπ.) 168 / -jce (τοπν.) 168 / -unon (προσωπ.) 168 / -ý Hradec (τοπν.) 168
 Lew-in (προσωπ.) 168 / -ice (τοπν.) 168
 lëpъ (σλαβ.) 167, 167.3
 lësá (σλαβ.) 101
 lësk-a (σλαβ.) 170, 172, 313, 315 / -онъ (σλαβ.) 172 / -онъсь (σλαβ.) 172

- lēs-ъ (σλαβ.) 101, 169, 170, 222, 313, 315 / -i (τοπν.) 171 / -nica (τοπν.) 171 / -ьнь (σλαβ.) 171
- *Lěš-ane (έθν.) 169, 171, 313 / -ani (τοπν.) 171 / -ěnica (τοπν.) 171 / -nic (σλαβ.) 171
- Lěvšišče (τοπν.) 167
- lěv-ъ (σλαβ.) 168 / *-ько (σλαβ.) 168, 313, 315
- lěngátě (άλβ.) 173, 321, 322
- lěng-ýer (άλβ.) 173.5 / -jyre (άλβ.) 173.5
- Lęka (τοπν.) 181
- Lib (προσωπ.) 172 / *-ěchъ (προσωπ.) 172, 313, 314, 345 / -omir (προσωπ.) 173 / -omirъ (προσωπ.) 172
- liber (λατ.) 181.3
- Lič-je (τοπν.) 175 / -no (τοπν.) 175
- Li-eskoné (τοπν.) 170 / -jeska (τοπν.) 170 / -sky (τοπν.) 170 / -ščyna (τοπν.) 170 / -šina (τοπν.) 170
- Li-jesi (τοπν.) 170, 171 / -ešnica (τοπν.) 171 / -sniki (τοπν.) 171 / -son (τοπν.) 170 / -sonaja (τοπν.) 170
- Lik-arnicata (τοπν.) 175 / -o (τοπν.) 175 / -odra (τοπν.) 175
- limonatoie (σλαβ.) 137.5
- lip-a (σλαβ.) 176, 324, 338 / -a (τοπν.) 176 / -ā (αρομ.) 176 / -ě (άλβ.) 176 / -ica (τοπν.) 176 / -ie (τοπν.) 176 / -ik (τοπν.) 176 / -je (τοπν.) 176 / -lěyka (τοπν.) 176 / -nica (τοπν.) 176 / -nik (τοπν.) 176 / -ονά (τοπν.) 176 / -onac (τοπν.) 176 / -ončani (τοπν.) 176 / -ovec (τοπν.) 176 / -onica (τοπν.) 176 / -ono (τοπν.) 176 / -ono Polje (τοπν.) 176
- lis (άλβ.) 102.2 / -é (άλβ.) 102
- lisk-ovate (σλαβ.) 137.5
- Listota (προσωπ.) 128.3
- Lishani (έθν.) 259.3
- Lišna (τοπν.) 170
- lit (σλαβ.) 178.4 / -in (τοπν.) 178 / -obor (προσωπ.) 178 / -ogněv (προσωπ.) 178, 313, 314, 319, 345 / -ohrady (τοπν.) 178 / -ochovice (τοπν.) 178 / -ovice (τοπν.) 178 / -oženca (τοπν.) 178
- lîngoare (ρομ. - μεγλεν.) 173.5
- Lj-askavičyi (τοπν.) 170 / -eskonac (τοπν.) 170 / -eštani (τοπν.) 170
- ljis (άλβ.) 102.2 / -é (άλβ.) 102
- Ljob-ima (τοπν.) 173 / -iž (τοπν.) 173 / -imir (τοπν.) 173 / -onka (τοπν.) 173
- Ljot-a (τοπν.) 178 / -ka (τοπν.) 178
- ljub-ъ (σλαβ.) 172, 314 / (προσωπ.) 172 / -a (προσωπ.) 172 / -a Vodica (τοπν.) 173 / -ava (προσωπ.) 172 / -enci (τοπν.) 173 / -ičica (τοπν.) 173 / -obrat (προσωπ.) 172 / -omirъ (προσωπ.) 172 / -ostin (τοπν.) 173 / -ota (προσωπ.) 172 / -onoj (προσωπ.) 173
- ljut-ъ (σλαβ.) 178, 178.4, 314 / (προσωπ.) 178 / -a (προσωπ.) 178 / -ava (τοπν.) 178 / -ica (προσωπ.) 178 / -ice (τοπν.) 178 / -ka (προσωπ.) 178 / -obor (προσωπ.) 178 / -ogněv (προσωπ.) 178 / -omir (προσωπ.) 178 / -on (τοπν.) 178 / -ono (τοπν.) 178
- *Lloh-a (τοπν.) 182 / *-ani (άλβ.) 182 / *-anj (προσωπ.) 182 / -ě (άλβ.) 182
- Loka (τοπν.) 181
- lomonatoie (σλαβ.) 137.5
- loqe (άλβ.) 176.2
- loz-a (σλαβ.) 179, 180 / -a (τοπν.) 179 / -anj (τοπν.) 180 / -en (τοπν.) 179 / -je (τοπν.) 179 / -ica (τοπν.) 180 / -nica (τοπν.) 180 / -ova (τοπν.) 180 / -onka (τοπν.) 180
- Lôzi (τοπν.) 180
- Lož-ani (τοπν.) 179 / -nica (τοπν.) 113, 180

- lǫgъ (σλαβ.) 112, 113.1, 179, 180, 314, 315, 320
 lǫka (σλαβ.) 180, 314, 320
 Lub-ica (τοπν.) 173 / -ochon (τοπν.) 173
 Lub-ko (προσωπ.) 167 / -čište (προσωπ.) 167
 lub-ъ (σλαβ.) 181, 315 / -enki (τοπν.) 181 / -ina (τοπν.) 181 / -nica (τοπν.) 181 / -nice (τοπν.) 181 / -no (τοπν.) 181 / -ojedy (τοπν.) 181 / -opoc (τοπν.) 181 / -y (τοπν.) 181 / -ъskъ (σλαβ.) 310
 llucë (άλβ.) 179.8
 Luč-ane (τοπν.) 181 / -any (τοπν.) 181 / -ina (τοπν.) 181 / -ka (τοπν.) 181 / -no (τοπν.) 181 / -ъnica (τοπν.) 181
 luft-ë (άλβ.) 222 / -ëtar (άλβ.) 222
 Lugovaja (τοπν.) 113
 Lúk-a Turá (τοπν.) 181 / -y (τοπν.) 181
 Lut-en (προσωπ.) 178 / -ëta (προσωπ.) 178 / -iboг (προσωπ.) 178 / -ica (τοπν.) 142 / -ogniew (προσωπ.) 178 / -ohněv (προσωπ.) 178 / -ynia (τοπν.) 178
 Luzi (τοπν.) 180
 luž-a (σλαβ.) 179.8 / -a (τοπν.) 179.8 / -ane (τοπν.) 179.8 / -e (τοπν.) 179.8 / -nica (τοπν.) 179.8 / -nice (τοπν.) 179.8 / -onica (τοπν.) 179.8
 Luž-an (τοπν.) 180 / -ane (τοπν.) 180 / -ani (τοπν.) 180 / -pa' (τοπν.) 113, 180 / -nica (τοπν.) 180 / -ъnica (τοπν.) 180
 Lъžene (τοπν.) 180
 Lыčanka (τοπν.) 175
 lybъ (σλαβ.) 181
 lyk-o (σλαβ.) 174, 175 / *-onica (σλαβ.) 310, 314 / *-ono (σλαβ.) 174
 lъstъ (σλαβ.) 128.3
 Gabë (άλβ.) 181.3
 L'ear (άρομ.) 172
 l'ingat (άλβ.) 173
 l'ok (άλβ.) 176.2
 L'ubovŋa (τοπν.) 173
 mac-iučǎroum.) 186.5 / -ukë (άλβ.) 186.5
 Macra-deul (τοπν.) 185 / -diul (τοπν.) 185
 Mačono (τοπν.) 198
 madh(i) / -e (e) (άλβ.) 107, 209, 322, 335
 mahi (άλβ.) 138.5
 Mali i Zi (τοπν.) 147
 mal-ъ (σλαβ.) 128.3 / -ota (προσωπ.) 128.3
 *mandius (λατ.) 199
 Manol (προσωπ.) 186 / -easa (προσωπ.) 186
 mat (άλβ.) 46 / -ës (άλβ.) 46
 mati (σλαβ.) 236.8
 maz-i (άλβ.) 182, 183, 183.3 / *-ar (άλβ.) 182, 183.3 / -ëna (άλβ.) 182.5 / -ëraku (τοπν.) 182.5 / -i (προσωπ.) 184 / -i (τοπν.) 184
 mazzoca (βεν.) 186.5, 324
 Măcrina (τοπν.) 185
 măciu-cǎ (άρομ.) 186, 186.5 / -te (άρομ.) 186
 Măneasa (προσωπ.) 186.3
 mățucǎ (άρομ.) 186.5
 mble-dh (άλβ.) 215 / -dhje (άλβ.) 215, 322 / -θ (άλβ.) 215
 mbul-oj (άλβ.) 106.7 / -esë (άλβ.) 106.7
 mecidî (τουρκ.) 194
 meç (τουρκ.) 196
 meč - (σλαβ.) 195 / -e (σλαβ.) 195 / -i Dol (τοπν.) 195 / -ka (σλαβ.) 195 / -ka Rjaka (τοπν.) 188 / -kin Kamen (τοπν.) 195 / -konac (τοπν.) 195 / -ъk (σλαβ.) 195
 med-ъ (σλαβ.) 188 / -ved (τοπν.) 188 / -vedica (τοπν.) 188 / -vedja (τοπν.)

- 188 / -vedje Brdo (τοπν.) 188 / -vejek (τοπν.) 188 / -vedzie (τοπν.) 188 / *-vĕdja (σλαβ.) 188, 313, 319 / *-vĕďь (σλαβ.) 188, 195 / -veža (τοπν.) 189 / -vězí (τοπν.) 188 / -vidь (τοπν.) 189 / -vigje (τοπν.) 188 / -vižje (τοπν.) 189
- meġid-ié (άρομ.) 194 / -ie (άρομ.) 194
- mexhidjë (άλβ.) 193.5
- melum (λατ.) 201
- menkul (τουρκ.) 189.2
- mer (άρομ.) 121.5, 192 / -u (τοπν.) 192
- mer-a (τουρκ.) 153 / -á (άλβ.) 153
- metior (λατ.) 203
- Mezi-hoři (τοπν.) 88 / -luži (τοπν.) 113, 180
- Měkin Kamen (τοπν.) 188
- měl-ь (σλαβ.) 190.7 / -nik (τοπν.) 190.7
- *Mečono (τοπν.) 195
- Meţna (τοπν.) 252
- Miže (τοπν.) 197
- milingonë (άλβ.) 190.5
- mil-ь (σλαβ.) 191, 197 / (προσωπ.) 197 / -á (τοπν.) 197 / -adipon Zaselik (τοπν.) 197 / -ahna (προσωπ.) 197 / -apovac (τοπν.) 197 / -echna (προσωπ.) 197 / -eiki (τοπν.) 197 / -ekono Selo (τοπν.) 197 / -etina (τοπν.) 197 / -eno (τοπν.) 197 / -ich (προσωπ.) 197, 338, 345 / -ikon (τοπν.) 197 / -ina (τοπν.) 197 / -inka (προσωπ.) 191 / -inko (προσωπ.) 191 / -inon (τοπν.) 197 / -igost (προσωπ.) 197 / -ihna (προσωπ.) 197 / -ka (τοπν.) 197 / -kow (τοπν.) 197 / -ochon (τοπν.) 197 / -ograd (προσωπ.) 197 / -oslav (προσωπ.) 197 / -on (τοπν.) 197 / -onka (τοπν.) 197 / -ьсе (τοπν.) 197
- Mincio (τοπν.) 198, 198.2
- Misji Dol (τοπν.) 207 / — Potok (τοπν.) 207
- Miš-ek (τοπν.) 207 / -i (τοπν.) 207 / -inci (τοπν.) 207 / -kivka (τοπν.) 207
- mîndzu (άρομ.) 198, 324
- Mîndž-u (τοπν.) 197, 198, 198.2 / -ani (έθν.) 197,
- mîni (άλβ.) 219
- mînz-u (άρομ.) 198, 199 / -a (τοπν.) 199 / -ica (τοπν.) 199
- Mjadzvedzičьi (τοπν.) 189
- mjegullë (άλβ.) 189, 204, 307, 322, 324, 326
- Мосг-a (τοπν.) 185 / -ea (τοπν.) 185 / -in (τοπν.) 185
- Modil (προσωπ.) 202
- modl-a (σλαβ.) 201 / -any (τοπν.) 202 / -ena (προσωπ.) 202 / -ica (τοπν.) 202 / -ik (προσωπ.) 202 / -in (τοπν.) 202 / -ine (τοπν.) 202 / -inow (τοπν.) 202 / -igrad (προσωπ.) 202 / -iti (σλαβ.) 201 / -o (προσωπ.) 202
- Modyl (προσωπ.) 202
- mogyla (σλαβ.) 313
- mokër (άλβ.) 98.2 / -ë (άλβ.) 98, 321, 322
- mokг-ь (σλαβ.) 185, 312 / -a Syra (τοπν.) 185 / -ad (τοπν.) 185 / -aja (τοπν.) 185 / -ani (τοπν.) 185 / -ata Reka (τοπν.) 185 / -ica (τοπν.) 185 / -ino (σλαβ.) 185 / -иньно (σλαβ.) 185, 315
- Mokřice (τοπν.) 185
- Mol-e (προσωπ.) 201, 319, 332, 345 / -enka (τοπν.) 202 / -icé (τοπν.) 202 / -ište (τοπν.) 202 / -o (προσωπ.) 201, 319, 332, 345
- moll-ë (άλβ.) 201, 334 / -ëzë (άλβ.) 201 / -ishte (άλβ.) 201.2
- most-ь (σλαβ.) 203 / (τοπν.) 203 / -a (τοπν.) 203 / -ane (τοπν.) 203 / -ec (τοπν.) 203 / -ek (τοπν.) 203 / -ica (τοπν.) 203 / -ina (τοπν.) 203, 310 / -ine (τοπν.) 203 / -ište (τοπν.) 203 /

- kon (τοπν.) 203 / -on (τοπν.) 203 /
-on (τοπν.) 203 / -y (τοπν.) 203
- Moš-čepica (τοπν.) 203 / -čipica (τοπν.)
203 / -tanica (τοπν.) 203 / -tenica
(τοπν.) 203 / -tēnice (τοπν.) 203
- mosh-ë (άλβ.) 202, 203 / *-or (άλβ.) 202
- mo-şu (άρομ., μεγλέν., ίστροορ.) 203 /
-aşă (άρομ., μεγλέν., ίστροορ.) 203
- mot (άλβ.) 203 / -së (άλβ.) 203 / -shë
(άλβ.) 203
- motërmë (άλβ.) 309.2
- Motn-ica (τοπν.) 252 / -ik (τοπν.) 252
- mot-ъ (σλαβ.) 252, 314 / -iti (σλαβ.) 252
- Mrč-ajevac (τοπν.) 206 / -evac (τοπν.)
206 / -eno (τοπν.) 206 / -ić (προσωπ.)
206 / -ić (τοπν.) 206
- mreană (άρομ.) 226
- mrjana (βουλγ.) 226, 310
- Mrk-aja (προσωπ.) 206 / -ajlo (προ-
σωπ.) 206 / -ajlonić (προσωπ.) 206 /
-oje (προσωπ.) 206 / -onja (προ-
σωπ.) 206 / -ota (προσωπ.) 206 /
-otin (τοπν.) 206
- mrъkъ (σλαβ.) 128.1, 206, 310
- mul-a (λατ.) 205, 324 / -ă (άρομ.) 205.3 /
-ë (άλβ.) 205.3 / -ъ (σλαβ.) 205.3
- mullë (άλβ.) 205, 324, 325
- muraq (άρομ.) 223.4
- murqani (άλβ.) 182.2
- Mut-anj (τοπν.) 252 / -ēnice (τοπν.) 252
/ -ná (τοπν.) 252 / -na Reka (τοπν.)
252 / -né (τοπν.) 252 / -nica (τοπν.)
252 / -nik (τοπν.) 252
- Muzaki (προσωπ.) 205
- muzaqi (άλβ.) 204
- Mъtnica (τοπν.) 252
- Myscyn'ce (τοπν.) 207
- myš-ъ (σλαβ.) 206, 314 / - í Dol (τοπν.)
207 / *-ota (προσωπ.) 206, 308, 314,
319, 345 / -tice (τοπν.) 207
- Myt-ičiv (τοπν.) 252 / -naja (τοπν.) 252
- Myšelonka (τοπν.) 207
- *mrъkъ (σλαβ.) 315
- Naberežnoe (τοπν.) 214
- Nadogožna (τοπν.) 103
- partë (i, e) (άλβ.) 108.4
- ndryshk (άλβ.) 45.6
- (n)dryshk (άλβ.) 45.6
- ne- (σλαβ.) 227, 227.8 / *-gradъ (τοπν.)
227 / -dobron (προσωπ.) 233
- Neg (προσωπ.) 227 / -onič (προσωπ.)
227
- Neg/ë, -a (προσωπ.) 227.2
- negr-o (ίταλ.) 188.3, 228 / -i (προσωπ.)
228
- negr-u (ρουμ., άρομ.) 164, 228 / -a (προ-
σωπ.) 228 / -eno (τοπν.) 228 / -evska
Reka (τοπν.) 228 / -u (προσωπ.) 228
- Nehvogošta (τοπν.) 299
- Nekosenica (τοπν.) 147
- nëg-a (σλαβ.) 227 / (προσωπ.) 227 / -a
(προσωπ.) 227 / -oj (προσωπ.) 227 /
-oje (προσωπ.) 227 / -ojević (προ-
σωπ.) 227 / -ota (προσωπ.) 227 /
-otin (προσωπ.) 227
- ngark-oj (άλβ.) 106.7 / -esë (άλβ.) 106.7
- ngrys (άλβ.) 86 / -je (άλβ.) 86, 322
- Niedźw-iady (τοπν.) 188 / -iedź (τοπν.)
188 / -iedza (τοπν.) 189
- nistъ (σλαβ.) 229
- pono- (σλαβ.) 227 / -selca (τοπν.) 266 /
-selka (τοπν.) 237 / -selo (τοπν.) 237
- o- (σλαβ.) 235, 336 / -granička (τοπν.)
235 / -chodnica (τοπν.) 235 / -sla-
vovec (τοπν.) 235
- obl-ъ (σλαβ.) 61, 99 / -a (τοπν.) 61, 99 /
-a Gorica (τοπν.) 61, 99 / -ica (τοπν.)
61, 99 / -o Brdo (τοπν.) 61, 99 / -ovka
(τοπν.) 61, 99
- ob-ъ (σλαβ.) 235 / -livok (τοπν.) 235 /

- oki (τοπν.) 235 / -ozerskaja (τοπν.) 235 / -ozna (τοπν.) 235 / -rež (τοπν.) 235 / -ršani (τοπν.) 235 / -režje (τοπν.) 235 / -rh (τοπν.) 235
- обыль (σλαβ.) 61
- огагъкъ (σλαβ.) 133.1
- Olešnja (τοπν.) 109
- Olsze (τοπν.) 109
- Olšany (τοπν.) 109
- Объшаньиі (τοπν.) 109
- Olšany (τοπν.) 109
- Orahon-ac (τοπν.) 36 / -ec (τοπν.) 36 / -o (τοπν.) 36
- *Ordo-тъ (προσωπ.) 37, 311, 319, 344 / -š (ъ) (προσωπ.) 38, 311
- Ore-hova (τοπν.) 36 / -hova Gorica (τοπν.) 36 / -hovica (τοπν.) 36 / -chovo (τοπν.) 36 / -on Dol (τοπν.) 36
- ogě-chъ (σλαβ.) 36, 261, 306, 313 / -chovo (σλαβ.) 36, 311, 313 / -hovec (τοπν.) 36 / -hovica (τοπν.) 36
- Ori-hova (τοπν.) 36 / -chovec (τοπν.) 36
- Orlin (προσωπ.) 232
- orman (τουρκ.) 262, 306
- Orzechów (τοπν.) 36 / -ice (τοπν.) 36
- Ořech (τοπν.) 36
- os-a (σλαβ.) 206.7 / -ota (προσωπ.) 206.7
- onoštъ (σλαβ.) 63, 306, 315, 323 / -nik (τοπν.) 63
- объль (σλαβ.) 61
- Oglište (τοπν.) 87.6
- pa (άλβ.) 239, 322, 336 / -aftesi (άλβ.) 239.2 / -anë (άλβ.) 239.2 / -fat (άλβ.) 239.2 / -siguri (άλβ.) 239.2 / -shpirt (άλβ.) 239.2
- pad- (σλαβ.) 236 / -e (άρομ.) 169, 235 / -lesse (τοπν.) 250 / *-ynja (σλαβ.) 307, 314, 317 / -ь (σλαβ.) 169, 235, 236, 324, 352
- Pahrob (τοπν.) 87
- Pakl-ena (τοπν.) 241 / -enica (τοπν.) 241 / -enjača (τοπν.) 241 / -enje (τοπν.) 241 / -je (τοπν.) 241
- Palesse (τοπν.) 250
- pal-ë (άλβ.) 98 / -ica (άλβ.) 98, 322
- paltin (άρομ.) 121.5
- palýge (i,e) (άλβ.) 104.8
- Paringut, Maja e (τοπν.) 239, 239.5
- pād-e (άρομ.) 235, 307 / -z (τοπν.) 235
- Pčeničište (τοπν.) 304
- Рес, Smolná (τοπν.) 244
- Рес (τοπν.) 244
- Рес (τοπν.) 244 / —, Vraňja (τοπν.) 244 / -ane (τοπν.) 244 / -i (τοπν.) 244 / -ka (τοπν.) 244 / -nik (τοπν.) 244 / -onje (τοπν.) 244
- rečalъ (σλαβ.) 245
- Рек-ел (τοπν.) 241 / -eľnaja (τοπν.) 242 / -lena (τοπν.) 241.5 / -lene (τοπν.) 241.5 / -lenica (τοπν.) 241, 241.5 / -lina (τοπν.) 241 / -lino (τοπν.) 242 / -lo (τοπν.) 242 / -olnik (τοπν.) 241
- rektъ (σλαβ.) 215, 244
- pellg (άλβ.) 248, 322 / -ati (έθν.) 248, 310 / -u i Korçës (τοπν.) 249 / -u i Shkodrës (τοπν.) 249
- penk(g)u (άλβ.) 239, 322
- per (σλαβ.) 253
- Perabroddze (τοπν.) 69, 225
- Pere-delka (τοπν.) 253 / -vod (τοπν.) 253 / -voz (τοπν.) 253 / -vozec (τοπν.) 253
- perire (λατ.) 136
- Pern-ica (τοπν.) 245 / -ice (τοπν.) 245
- pešt-ъ (σλαβ.) 215, 244, 318 / -ane (τοπν.) 244 / -ani (τοπν.) 244
- përcëlloj (άλβ.) 309.2
- picurar (άρομ.) 126.6, 223.4
- Pidpильka (τοπν.) 250
- Piec, Czartowy (τοπν.) 244 / -ky (τοπν.)

- 244
 Piek-iełnica (τοπν.) 242 / -ło (τοπν.) 242
 pignus (λατ.) 239.3
 *rijalo (σλαβ.) 263
 Pir-eja (τοπν.) 245 / -ovec (τοπν.) 245 /
 -ovka (τοπν.) 245
 Pisano (προσωπ.) 211
 piti (σλαβ.) 263
 Pizani (προσωπ.) 212
 Pł̄a-vje (τοπν.) 247 / -wa (τοπν.) 247 /
 -wna (τοπν.) 247 / -wy (τοπν.) 247
 Pł̄onina (τοπν.) 290
 placă (ἀρομ.) 121.5
 Plaň (τοπν.) 290
 plan-ina (σλαβ.) 289, 308 / -ina (τοπν.)
 290 / -inica (τοπν.) 289, 290 / -iny
 (τοπν.) 290
 plan-ь (σλαβ.) 247 / (τοπν.) 247 / -a
 (τοπν.) 247 / -ci (τοπν.) 247 / -ec
 (τοπν.) 247 / -ica (τοπν.) 247 / -iti
 (σλαβ.) 247 / -janka (τοπν.) 247 /
 -nica (τοπν.) 247 / -nice (τοπν.) 247 /
 -no (τοπν.) 247 / -uř (τοπν.) 247
 Pleaș-a (τοπν.) 248 / -oni (τοπν.) 248
 *pllegati (ἀλβ.) 249
 Pleszew (τοπν.) 248
 Pleš (τοπν.) 248 / -a (τοπν.) 248 / -avka
 (τοπν.) 248 / -evica (τοπν.) 248 /
 -evina (τοπν.) 248 / -ina (τοπν.) 248 /
 -ivac (τοπν.) 248 / -ivec (τοπν.) 248 /
 -je (τοπν.) 248 / -ki (τοπν.) 248 /
 -nice (τοπν.) 248 / -nik (τοπν.) 248 /
 -ovec (τοπν.) 248
 pleș-(uv) (ρουμ.) 248 / -a (τοπν.) 248 /
 -acea Goala (τοπν.) 248 / -ca (τοπν.)
 248
 plěchъ (σλαβ.) 247, 248, 320
 plěvelъ (σλαβ.) 246, 313
 Plěševica (τοπν.) 248
 plic-are (λατ.) 248.7 / -at, -atã (ἀρομ.)
 248.7
 Plišta (τοπν.) 248
 Plješevica (τοπν.) 248
 Plíšky (τοπν.) 248
 po-(d) (σλαβ.) 61.9 / -bieg (τοπν.) 212 /
 -draga (τοπν.) 103 / -gopъ (σλαβ.)
 61.9, 216, 318, 321 / *-gopъskъ
 (σλαβ.) 217, 315
 po-dъ (σλαβ.) 249, 336 / -buka (τοπν.)
 250 / -d Baba (τοπν.) 250 / -dbaba
 (τοπν.) 250 / -dbreg (τοπν.) 214 /
 -ddybonka (τοπν.) 250 / -dgora
 (τοπν.) 249 / -dgorač (τοπν.) 249 /
 -dgorani (τοπν.) 249 / -dgorci (τοπν.)
 249 / -dgorjani (τοπν.) 249 / -dgorje
 (τοπν.) 249 / -dgoraja (τοπν.) 88 /
 -dgorzan (τοπν.) 249 / -dgorze
 (τοπν.) 249 / -dgorzyno (τοπν.) 249 /
 -drolje (τοπν.) 251 / -dgora (τοπν.)
 249 / -dgorci (τοπν.) 250 / -dgorky
 (τοπν.) 249 / -dhoří (τοπν.) 249 / -d
 Kolonoz (τοπν.) 253 / -dlesi (τοπν.)
 170 / -dol (τοπν.) 250 / -dolce (τοπν.)
 100 / -d Rid (τοπν.) 250 / -dselo
 (τοπν.) 237 / -dturen (τοπν.) 250 /
 -dvrch (τοπν.) 250 / -dъgorjane (έθν.)
 250 / -dъgora (τοπν.) 249 / -rečie
 (τοπν.) 250 / -riččja (τοπν.) 250 / -riči
 (τοπν.) 250 / -važská Bystrica
 (τοπν.) 250 / -vrišje (τοπν.) 250
 Rogar (τοπν.) 133
 rogon-ъ (σλαβ.) 216 / *-ъskъ (σλαβ.)
 217, 315 / -(ъ)skъ (σλαβ.) 217
 rol-je (σλαβ.) 251, 315 / -ica (τοπν.) 251
 / -icko (τοπν.) 251 / -ičane (τοπν.)
 251 / -ičata (τοπν.) 251 / -ičice
 (τοπν.) 251 / -ičja (τοπν.) 251 / -ička
 (τοπν.) 251 / -jaci (τοπν.) 251 / -je
 (τοπν.) 251 / -jica (τοπν.) 251 / -jice
 (τοπν.) 251 / -jna (τοπν.) 251
 roln-ъ (σλαβ.) 290 / -ina (σλαβ.) 290

- Rozkorana (τοπν.) 142
 Rřavoz (τοπν.) 253
 Pre-bien Gabъг (τοπν.) 253 / -del (τοπν.) 95, 252 / -lez (τοπν.) 253 / -log (τοπν.) 253 / -loščica (τοπν.) 253 / -lov (τοπν.) 253 / -rov (τοπν.) 114
 Predvranica (τοπν.) 110
 pres (άλβ.) 182 / -tar (άλβ.) 33.6, 182
 prev-ë (άλβ.) 253, 253.5 / -a e lumit (άλβ.) 253.5 / -ëza (άλβ.) 253 / *-ëzë (άλβ.) 253
 pre (σλαβ.) 251, 313, 336, 339 / -bogov (τοπν.) 253 / -dělъ (τοπν.) 251 / -vozъ (σλαβ.) 253
 pri (σλαβ.) 246.4 / — Klanicata (τοπν.) 246.4 / -boj (τοπν.) 246.4 / -dolžka (τοπν.) 246.4 / -dorožniī (τοπν.) 103 / -dvor (τοπν.) 246.4 / -kol (τοπν.) 246.4 / -lyka (τοπν.) 181 / -soije (σλαβ.) 246, 310 / -soje (τοπν.) 246 / -sojnik (τοπν.) 246 / -sojnika (τοπν.) 246
 Prië-kora (τοπν.) 142, 253 / -vidza (τοπν.) 252, 254 / -voz (τοπν.) 253
 pro (σλαβ.) 252, 254, 255, 314, 315, 336 / -biīna (τοπν.) 252, 254 / -chod (τοπν.) 252, 254 / -log (τοπν.) 252, 254 / -luka (τοπν.) 252, 254 / -pađъ (σλαβ.) 235.7 / -polen (τοπν.) 252, 254 / -rva (τοπν.) 252, 254
 Prz-erytka (τοπν.) 252 / -edewrotnia (τοπν.) 110 / -ybrod (τοπν.) 246.4
 Př-eron (τοπν.) 114 / -í hrazny (τοπν.) 246.4 / -ivoz (τοπν.) 253 / -billesse (τοπν.) 246.4
 Psz-enicznik (τοπν.) 304 / -enna (τοπν.) 304 / -onka (τοπν.) 304
 pšen-ó (σλαβ.) 303 / -ice (τοπν.) 304 / -ičevo (τοπν.) 304 / -ičište (τοπν.) 304 / -ički (τοπν.) 304 / -ična Polica (τοπν.) 304 / -ičnik (τοπν.) 304 / -ik (τοπν.) 304 / -yčnyky (τοπν.) 304
 Pšo-nnoe (τοπν.) 304 / -v (τοπν.) 304
 ruh-ati (σλαβ.) 223, 318 / -or (σλαβ.) 223
 runo-j (άλβ.) 130.6 / -jës (άλβ.) 130.6
 rutina (άρομ.) 121.5
 Pъklenica (τοπν.) 241
 руг-ъ (σλαβ.) 245, 314 / -onica (σλαβ.) 245 / -ono (σλαβ.) 245 / -zowa Goga (τοπν.) 245 / -zowice (τοπν.) 245 / -zyce (τοπν.) 245
 pьkl-ъ (σλαβ.) 241, 315 / -aгъ (σλαβ.) 241
 pьs-ъ (σλαβ.) 206.7 / *-ota (προσωπ.) 206.7
 pьšen-o (ρωσ.) 303 / -ica (ρωσ.) 304
 quatiō (λατ.) 287.1
 rabec (σλαβ.) 260
 rad-ъ (σλαβ.) 257 / (προσωπ.) 257, 258.1 / -an (προσωπ.) 258 / -eja (τοπν.) 258 / -epov (τοπν.) 258 / -eša (προσωπ.) 258 / -ice (τοπν.) 258 / -ijevo (τοπν.) 258 / -ila (προσωπ.) 258 / -ilov Gorodīc (τοπν.) 258 / -ina (τοπν.) 258 / -inovo Brdo (τοπν.) 258 / -iš (προσωπ.) 258 / -iša (τοπν.) 258 / -oj (προσωπ.) 258 / -ojko (προσωπ.) 258 / -om (προσωπ.) 37 / -omilъ (προσωπ.) 37 / -omir (προσωπ.) 258 / -omirъ (προσωπ.) 37 / -omlje (προσωπ.) 37 / -omъ (προσωπ.) 37, 319 / -oňov (τοπν.) 258 / -oslav (προσωπ.) 258 / -ostavka (τοπν.) 258 / -ôstka (τοπν.) 258 / -ostówka (τοπν.) 258 / -oš (προσωπ.) 38, 258 / -oša (προσωπ.) 38, 258, 344 / -oše (τοπν.) 37 / -ota (προσωπ.) 257, 345 / -otin (τοπν.) 258 / -otin Potok (τοπν.) 258 / -otono (σλαβ.) 257 / -ovan (προσωπ.) 258 / -ovani (τοπν.) 258 / -onici

- (τοπν.) 258 / -onidь (προσωπ.) 257, 319, 345 / -onizdь (τοπν.) 257, 319, 345 / *-ьko (προσωπ.) 258
- ra-i (σλαβ.) 258 / -j (τοπν.) 259 / -j, Pčeli (τοπν.) 258 / -ja (προσωπ.) 258 / -jac (τοπν.) 258 / -jačić (προσωπ.) 258 / -jak (προσωπ.) 258 / -jakonić (προσωπ.) 258 / -jan (προσωπ.) 258 / -jčevac (τοπν.) 258 / -je (τοπν.) 259 / -jec (τοπν.) 258 / -jica (προσωπ.) 258 / -jice (τοπν.) 259 / -jinac (τοπν.) 258 / -jko (προσωπ.) 258, 339.1, 345 / -jkovac (τοπν.) 258 / -jkonić (τοπν.) 258 / -jna (προσωπ.) 258 / -jno (προσωπ.) 258 / -jon (τοπν.) 259 / -jona (τοπν.) 259 / -jsko (τοπν.) 259
- Ramn-a (τοπν.) 256 / -a Reka (τοπν.) 256
- Rani Dol (τοπν.) 256
- Rapshisht (τοπν.) 260
- ran-ьпъ (σλαβ.) 256, 315 / -anica (τοπν.) 256 / -ensca (ρουμ. τοπν.) 256 / -enska Reka (τοπν.) 256 / -enšica (τοπν.) 256 / -ljane (τοπν.) 256 / -na (τοπν.) 256 / -ni Potok (τοπν.) 256 / -nica (τοπν.) 256 / -nice (τοπν.) 256 / -nik (τοπν.) 256 / -nje (τοπν.) 256 / -no (τοπν.) 256 / -ъnije (τοπν.) 256 / -ъnja (σλαβ.) 256 / -ъno (τοπν.) 256
- Revište (τοπν.) 114
- Riv, Gniliī (τοπν.) 114
- Robok (τοπν.) 114
- romanus (λατ.) 262
- gombъ (σλαβ.) 263
- Rovn-a (τοπν.) 256 / -á (τοπν.) 256 / -é (τοπν.) 256 / -ý (τοπν.) 256
- rov-ъ (σλαβ.) 113 / -ac (τοπν.) 114 / -an (τοπν.) 114 / -ine (τοπν.) 114 / -inje (τοπν.) 114 / -išče (τοπν.) 114 / -iše (τοπν.) 114 / -iška (τοπν.) 114 / -ištanī (τοπν.) 114 / -ne (τοπν.) 114 / -ъna (τοπν.) 113, 312, 315
- Rowiec (τοπν.) 114
- rt (σλαβ.) 108.4 / -a (σλαβ.) 108.4
- řta (σανσκρ.) 108.4
- rrap, -i (άλβ.) 259 / -ës (άλβ.) 259, 260 / -ishtë (άλβ.) 260 / -'sistë (άλβ.) 259, 260
- rep(ë)të (i, e) (άλβ.) 261
- rug-ë (άλβ.) 219 / -ekryq (άλβ.) 219
- sad-ъ (σλαβ.) 265 / (τοπν.) 265 / -ečné (τοπν.) 265 / -ek (τοπν.) 265 / -i (τοπν.) 265 / -išta (τοπν.) 265 / -ki (τοπν.) 265 / -onik (τοπν.) 265 / -ono (σλαβ.) 265 / -ow (τοπν.) 265
- saffiro (ιταλ.) 118.6
- sambucus (λατ.) 118.6
- sap-ë (άλβ.) 264 / -ona (τοπν.) 264
- saraylı (τουρκ.) 124
- scamp-u (αρομ.) 273 / -el (αρομ.) 273
- Sedl-ec (τοπν.) 237 / -ce (τοπν.) 266 / -čany (τοπν.) 266 / -ice (τοπν.) 237 / -ičná (τοπν.) 237 / -o (τοπν.) 237
- sel-o (σλαβ.) 237, 266, 275, 277, 339, 352 / -a (τοπν.) 237 / -ca (τοπν.) 266 / -ce (τοπν.) 237, 266 / -ci (τοπν.) 237, 266 / -čani (τοπν.) 237, 266 / -ište (τοπν.) 237 / -nica (τοπν.) 237 / -nik (τοπν.) 237 / *-o, Staro (τοπν.) 237 / -o, Veliko (τοπν.) 237 / -ъčani (τοπν.) 266 / -ъce (σλαβ.) 266, 315 / -ъce (τοπν.) 266, 315 / -ъna (τοπν.) 237
- Sel'ce (τοπν.) 266
- Sen-a (τοπν.) 264 / -ec (τοπν.) 264 / -ečnice (τοπν.) 264 / -ica (τοπν.) 264 / -ice (τοπν.) 264 / -ik (τοπν.) 264, 267 / -noe (τοπν.) 264 / -ohrad (τοπν.) 264 / -okos (τοπν.) 264 / -ono (τοπν.) 264 / -ožatka (τοπν.) 264
- Sen-čni Kraj (τοπν.) 267 / -karnik (τοπν.) 267

- Sen'ava (τοπν.) 264
 Seoštica (τοπν.) 237
 sestr-a (σλαβ.) 272, 307 / -inъ (σλαβ.)
 272 / -oHOR (προσωπ.) 273 / -oňovice
 (τοπν.) 273 / -ouň (τοπν.) 273
 Sestr-unj (τοπν.) 272 / -uň (τοπν.) 272
 Sestřena (προσωπ.) 273
 sěp-o (σλαβ.) 264, 267, 313 / -ono
 (σλαβ.) 264 / *-ъпъникъ (τοπν.) 267 /
 -ъпъ (σλαβ.) 267
 sěp-ъ (σλαβ.) 267, 313 / *-ъникъ (τοπν.)
 267 / *-ъпъ (σλαβ.) 267
 Siedlec (τοπν.) 237, 266
 Sienica (τοπν.) 264
 Sierbowice (τοπν.) 268
 Sierockie (τοπν.) 271
 Siestrzew-al (προσωπ.) 273 / -itowscy
 (προσωπ.) 273
 siguri (άλβ.) 239.2
 Sinožatja (τοπν.) 264
 Sin'ava (τοπν.) 264
 sig-ъ (σλαβ.) 270, 271 / -á (τοπν.) 271 /
 -akov (τοπν.) 271 / -akova (τοπν.)
 271 / -akono (τοπν.) 271 / -akowo
 (τοπν.) 271 / -akъ (σλαβ.) 270, 271 /
 -ata (προσωπ.) 270 / -ča (τοπν.) 271 /
 -nica (τοπν.) 271 / -oslaw (προσωπ.)
 270 / -osławe (τοπν.) 271 / -oszewo
 (τοπν.) 271 / -ota (προσωπ.) 270 /
 -otan (προσωπ.) 270 / -otinka
 (τοπν.) 271
 Siřejovice (τοπν.) 271
 Sjalo, Staroe (τοπν.) 237
 Sjanekovec (τοπν.) 267
 Sjanno (τοπν.) 264
 Sjenica (τοπν.) 267
 Sjeništ-a (τοπν.) 264 / -e (τοπν.) 264
 Sklený (τοπν.) 274
 skllor (άλβ.) 274, 324
 Skъt (τοπν.) 130
 Słup (τοπν.) 274 / -y (τοπν.) 274
 Słyn-ky (τοπν.) 274 / -nyca (τοπν.) 274
 sliv-a (σλαβ.) 273, 321 / -arsko (τοπν.)
 274 / -en (τοπν.) 274 / -enes (τοπν.)
 274 / -ica (τοπν.) 274 / -ite (τοπν.)
 274 / -jak (τοπν.) 274 / -jarnik
 (τοπν.) 274 / -je (τοπν.) 274 / -ka
 (τοπν.) 274 / -nica (τοπν.) 274 / -nik
 (τοπν.) 274 / -no (τοπν.) 274 / -ova
 (τοπν.) 274 / -ovac (τοπν.) 274 /
 -ъно (τοπν.) 274
 Sloup (τοπν.) 274 / -nice (τοπν.) 274 /
 -no (τοπν.) 274
 smok-y (σλαβ.) 199 / -ovina (τοπν.) 200,
 308 / -ovljani (τοπν.) 200 / -ono
 (σλαβ.) 199 / -ono (τοπν.) 200 / -vica
 (τοπν.) 200
 sorotъ (σλαβ.) 275
 sord-ъ (σλαβ.) 265, 276, 277 / *-islavъ
 (προσωπ.) 265 / -iti (σλαβ.) 265 /
 *-ivoj (προσωπ.) 265 / *-o (προ-
 σωπ.) 265 / *-omigъ (προσωπ.) 265 /
 *-ono (τοπν.) 265 / *-ъпъ (σλαβ.)
 276
 srb (σερβοκρ.) 268 / -in (σερβοκρ.) 268 /
 -ljin (σερβοκρ.) 268
 Srezojevci (τοπν.) 282
 stan-ъ (σλαβ.) 235 / (τοπν.) 235 / —,
 Karalěy (τοπν.) 235 / -ci (τοπν.) 235
 / -ica (σλαβ.) 235 / -ica (τοπν.) 235 /
 -ič (τοπν.) 235 / -iše (τοπν.) 235 / -ište
 (τοπν.) 235 / -ovec (τοπν.) 235 /
 -oviště (τοπν.) 235 / -ono (τοπν.) 235
 / -onoe (τοπν.) 235 / -owice (τοπν.)
 235 / -owisko (τοπν.) 235 / -y (τοπν.)
 235
 *Staric-a (τοπν.) 279.2 / -ane (τοπν.)
 279.2
 star-ъ (σλαβ.) 279 / -a (τοπν.) 279 / -á
 (τοπν.) 279 / -a Mezdra (τοπν.) 279 /
 -a Planina (τοπν.) 279 / -a Reka
 (τοπν.) 279 / -a Ves (τοπν.) 279 /

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

- ica (τοπν.) 279 / -ičani (τοπν.) 279 /
 -ičina (τοπν.) 279 / -in (τοπν.) 279 /
 -ina (τοπν.) 279 / -inka (τοπν.) 279 /
 -jak (τοπν.) 279 / -jana (τοπν.) 279 /
 -ka (τοπν.) 279 / -ogrod (τοπν.) 74 /
 -osol (τοπν.) 279 / -zyca (τοπν.) 279 /
 -ý Dub (τοπν.) 279 / -y Grod (τοπν.)
 279 / -yi Gradъ (τοπν.) 279 / -yna
 (τοπν.) 279 / -ыja Peski (τοπν.) 279
 stav-ъ (σλαβ.) 51 / (τοπν.) 51 / -a (τοπν.)
 51 / -čany (τοπν.) 51 / -e (τοπν.) 51 /
 -ica (τοπν.) 51 / -iská (τοπν.) 51 / -ka
 (τοπν.) 51 / -ok (τοπν.) 51 / *-ъсь
 (σλαβ.) 51, 311 / -ыi (τοπν.) 51
 Staw-ka (τοπν.) 51 / -y (τοπν.) 51
 *stergti (σλαβ.) 282
 Stip, Sklený (τοπν.) 274
 stl-ъp (βουλγ.) 274, 321 / -ъpъ (σλαβ.)
 274, 324 / -ъpъčanica (τοπν.) 274 /
 -ъpъnikъ (τοπν.) 274
 stol-p (σλοβ.) 274 / -bica (τοπν.) 274 /
 -bište (τοπν.) 274 / -bova (τοπν.) 274
 / -pište (τοπν.) 274
 stol-ъ (σλαβ.) 280 (τοπν.) 281 / -a (τοπν.)
 281 / -ac (τοπν.) / -ec (τοπν.) 281 /
 -nik (τοπν.) 281 / -o (τοπν.) 281 /
 -ova (τοπν.) 281 / -ova Planina
 (τοπν.) 281 / -ovaja (τοπν.) 281 / -ovi
 (τοπν.) 281 / -wa Goga (τοπν.) 281 /
 -owo (τοπν.) 281
 Stop (τοπν.) 274 / -no (τοπν.) 274
 Storož-a (τοπν.) 282 / -eve (τοπν.) 282 /
 -evoe (τοπν.) 282
 storž (a) (σλαβ.) 282, 312, 320
 Stra-hov (τοπν.) 282 / -zon (τοπν.) 282 /
 -žkovice (τοπν.) 282
 strat- (σλαβ.) 281 / -imir (προσωπ.) 281 /
 -islav (προσωπ.) 281 / -yn (προσωπ.)
 281 / -ъпъ (προσωπ.) 281, 315, 319,
 345
 Straž (τοπν.) 282 / -a (τοπν.) 282 / -ata
 (τοπν.) 282 / -benica (τοπν.) 282 /
 -e (τοπν.) 282 / -išče (τοπν.) 282 /
 -íše (τοπν.) 282 / -kovice (τοπν.) 282
 / -ky (τοπν.) 282 / -nice (τοπν.) 282
 Stregona (προσωπ.) 282
 Strehare (τοπν.) 283
 Strez-a (προσωπ.) 282 / -ojevci (τοπν.)
 282
 strě-gъ (σλαβ.) 283 / -zimigъ (προσωπ.)
 282 / -zislavъ (προσωπ.) 282 / -z(o)
 (προσωπ.) 282, 313, 345
 Strgar-i (τοπν.) 283 / -ji (τοπν.) 283
 Strhař (τοπν.) 283 / -e (τοπν.) 283 / -ov
 (τοπν.) 283
 *strig-ъ (σλαβ.) 283 / -ane (σλαβ.) 283 /
 *-ti (σλαβ.) 283
 Strozowka (τοπν.) 282
 strož (σλαβ.) 282, 320 / -ka (τοπν.) 282
 Stroza (τοπν.) 282
 Stru-garji (τοπν.) 283 / -haře (τοπν.) 283
 Strze-gowo (τοπν.) 282 / -sz (προσωπ.)
 282 / -zybor (προσωπ.) 282
 Strě-hna (προσωπ.) 282 / -hom (τοπν.)
 282 / -z(e)na (προσωπ.) 282 / -zetice
 (τοπν.) 282 / -zinoj (προσωπ.) 282
 Strěz (προσωπ.) 282
 Studen-a (ρουμ. τοπν.) 277 / -ița (ρουμ.
 τοπν.) 277
 stud-enъ (σλαβ.) 277 / -ena (τοπν.) 277 /
 -ena (reka) (τοπν.) 277 / -enička
 (τοπν.) 277 / -enička reka (τοπν.) 277
 / -enka (τοπν.) 277 / -eno (selo)
 (τοπν.) 277 / -enštica (τοπν.) 277 /
 -ešnica (τοπν.) 277
 stup (σερβοκρ.) 274 / (τοπν.) 274 / -nik
 (τοπν.) 274 / -no (τοπν.) 274
 Stъlbite (τοπν.) 274
 Suden (προσωπ.) 277
 suta (ουγγρ.) 269
 съ (σλαβ.) 254.3
 Съrb-ci (τοπν.) 268 / -enica (τοπν.) 268 /

- ica (τοπν.) 268 / -jani (τοπν.) 268 /
-ljanica (τοπν.) 268 / -olaška (τοπν.)
268
sъnala (σλαβ.) 254, 254.3, 315
Syho-dil (τοπν.) 100 / -zgar (τοπν.) 133
*Sъrbota (τοπν.) 290
*sъrbъ (σλαβ.) 290
- Šanovo (τοπν.) 264
sharrë (άλβ.) 268 / -ëza (άλβ.) 268,
268.6, 307, 321
shes (άλβ.) 46
Shëngjergi (άλβ.) 219
šënik (άλβ.) 267
šinik (άλβ.) 267
şinik (τουρκ.) 267
šipot (άρουμ.) 275.2
Širakuš, Kroj (τοπν.) 270
širokъ (σλαβ.) 270
şiş-e (τουρκ.-άρουμ.) 119, 324 / -u (άρουμ.)
119
shishe (άλβ.) 119
shitës (άλβ.) 46
shkru-e (άλβ.) 130.6 / -es (άλβ.) 130.6
šop-ot (ρουμ.) 275.2 / -ut (ρουμ.) 275.2
şoput (άρουμ.) 275
Shpat (τοπν.) 183 / -ani (έθν.) 259.3 /
-apak (έθν.) 183
shpiti (άλβ.) 239.2
šul (άλβ.) 278, 278.4
Shulani (έθν.) 259.3
šut (σλαβ.) 269 / -a (σλαβ.) 269 / -a' koza
(σλαβ.) 269 / -ë (άλβ.) 270 / -o (σλαβ.)
269
şut, -ă (άρουμ.) 269, 333
šutъ (σλαβ.) 269, 331
Schwarzwald (τοπν.) 187
- Tarn-awa (τοπν.) 286 / -ow (τοπν.) 286 /
-owiec (τοπν.) 286 / -uczyk (τοπν.)
286
Terlyi (τοπν.) 101.6
Terl-ice (τοπν.) 101.6 / -ička (τοπν.)
101.6 / -oe (τοπν.) 101.6
terb-iti (σλαβ.) 97, 97.7 / -ežъ (σλαβ.) 97,
318
Tereb-ište (τοπν.) 97 / -ka (τοπν.) 97 /
-la (τοπν.) 97 / -onъ (τοπν.) 97
terjaqi (άλβ.) 121
Tern (τοπν.) 286 / -onka (τοπν.) 286
Tersteniko (τοπν.) 234
tih-ъ (σλαβ.) 283.1 / -a (προσωπ.) 283.1
-aja (τοπν.) 283.1 / -i Lug (τοπν.)
283.1 / -iï (τοπν.) 283.1 / -omëi (προ-
σωπ.) 283.1 / -omiga (προσωπ.)
283.1 / -oran (προσωπ.) 283.1 /
-oranic (προσωπ.) 283.1 / -osava
(προσωπ.) 283.1 / -oslan (προσωπ.)
283.1 / -ono (τοπν.) 283.1 / -un
(τοπν.) 283.1
Tich-á (τοπν.) 283.1 / -ava (προσωπ.)
283.1
Tionec (τοπν.) 283.1
tiriacă (άρουμ.) 121, 333
tirjaqi (άλβ.) 121
Tirnava (ρουμ. τοπν.) 286
Tiš-ina (τοπν.) 283.1 / -ňony (τοπν.)
283.1
tibbiyeli (τουρκ.) 124
Tîpnav-a (ρουμ. τοπν.) 286 / -a Mare
(ρουμ. τοπν.) 286 / -a Mică (ρουμ.
τοπν.) 286 / -avița (ρουμ. τοπν.) 286
Tîpnova (ρουμ. τοπν.) 286
toçillë (άλβ.) 286
točil-o (σλαβ.) 286 / -j (σλαβ.) 287
Tomor (τοπν.) 239.5
topl-ъ (σλαβ.) 100, 318 / -a (τοπν.) 101.6
/ -á (τοπν.) 101.6 / -a Reber (τοπν.)
101.6 / -i Do (τοπν.) 101.6 / -i Vrh
(τοπν.) 101.6 / -ica (τοπν.) 101.6 /
-ičani (τοπν.) 101.6 / -ičice (τοπν.)
101.6 / -ik (τοπν.) 101.6 / -ika (τοπν.)

- 101.6 / -ikъ (τοπν.) 101.6 / -uha (τοπν.) 101.6
 torъl (σλαβ.) 101
 toskë (άλβ.) 288, 288.1
 trap (άλβ.) 67.5
 Třeb-arjevo (τοπν.) 97 / -enik (τοπν.) 97 / -eništa (τοπν.) 97 / -ež (τοπν.) 97 / -eža (τοπν.) 97 / -ežo (τοπν.) 97 / -inja (τοπν.) 97 / -nik (τοπν.) 97 / -ovec (τοπν.) 97
 Trest-enicul (ρουμ. τοπν.) 234 / -iei (τοπν.) 234 / -ioara (τοπν.) 234
 treve (άλβ.) 253.5
 Trěb-enj (τοπν.) 97 / -ič (τοπν.) 97 / -inje (τοπν.) 97 / -no (τοπν.) 97 / -onlje (τοπν.) 97
 Tribunj (τοπν.) 97
 trivium (λατ.) 253.5
 Tpn-akovac (τοπν.) 286 / -ava (τοπν.) 286 / -čina (τοπν.) 286 / -i (τοπν.) 286 / -ič (τοπν.) 286 / -iče (τοπν.) 286 / -ičina (τοπν.) 286 / -ik (τοπν.) 286 / -ike (τοπν.) 286 / -kon (τοπν.) 286 / -ovci (τοπν.) 286 / -ovec (τοπν.) 286 / -ono (τοπν.) 286
 *Tpono (τοπν.) 285, 288
 Trostjanka (τοπν.) 234
 Trstec-ica (τοπν.) 234 / -iče (τοπν.) 234 / -ička Reka (τοπν.) 234 / -ik (τοπν.) 234 / -o (τοπν.) 234
 Trün-ica (τοπν.) 286 / -kata (τοπν.) 286
 Trzci-ana (τοπν.) 234 / -nka (τοπν.) 234
 Trzebawa (τοπν.) 97
 trъst-ъ (σλαβ.) 234, 318 / -a (τοπν.) 234 / -enik (τοπν.) 234 / *-ěnikъ (σλαβ.) 234, 315 / -ěnikъ (τοπν.) 234 / -ěпъ (σλαβ.) 234
 Třeb-eš (τοπν.) 97 / -iště (τοπν.) 97 / -ona (τοπν.) 97 / -ovle (τοπν.) 97
 Třiti (τοπν.) 234
 Tserabina (τοπν.) 113, 113.4
 Tserabina (τοπν.) 113, 113.4, 114
 tur-ъ (σλαβ.) 284, 307, 330 / -á Luka (τοπν.) 285 / -ica (τοπν.) 285 / -ija (τοπν.) 285 / -ini (τοπν.) 285 / -inovo Selo (τοπν.) 285 / -ijak (προσωπ.) 284, 307, 325, 345 / -ja (τοπν.) 285 / -jak (τοπν.) 285 / -jansko (τοπν.) 285 / -je (τοπν.) 285 / -jъ (σλαβ.) 285 / -on (τοπν.) 285 / -ovice (τοπν.) 285 / -ono (τοπν.) 285 / -ów (τοπν.) 285 / -owice (τοπν.) 285 / -owo (τοπν.) 285 / -sko (τοπν.) 285 / -za (τοπν.) 285 / -zec (τοπν.) 285 / -zyp (τοπν.) 285 / -y (τοπν.) 285
 Tuř-í (τοπν.) 285 / -ice (τοπν.) 285
 tьпъ (σλαβ.) 289 / -ono (τοπν.) 286
 Tycha (τοπν.) 283.1
 Tug-a (τοπν.) 285 / -ecъ (τοπν.) 285 / -onka (τοπν.) 285
 tьпъ (σλαβ.) 285, 289, 310, 315
thelë (άλβ.) 295.5
 therjakeshë (άλβ.) 121, 326
 Өumitsiu (προσωπ.) 198, 308, 326, 327, 345
 terbu (άρομ.) 292
 Ubežici (τοπν.) 212
 Ubla (τοπν.) 61
 Ubl'á (τοπν.) 61
 udhë (άλβ.) 182, 222 / -tar 182, 222
 u-gaгъ (σλαβ.) 133.1
 ujë (άλβ.) 46 / -s (άλβ.) 46
 ujk (άλβ.) 215
 Ukrop (τοπν.) 143
 ulok (άλβ.) 176, 176.2, 306
 ul'k (άλβ.) 215
 va (σλαβ.) 51
 V Zelnén (τοπν.) 115

- vacar (άρομ.) 223.4
 vadhë (άλβ.) 42, 308 / -za (άλβ.) 43
 vafir (τουρκ.) 210
 vagapъ (σλαβ.) 41, 41.6, 42
 Vaiusa (τοπν.) 59
 Vajusa (τοπν.) 59
 Valtice (τοπν.) 43
 valъ (σλαβ.) 254.3
 vanë (άλβ.) 45
 *Varibo-bъ (προσωπ.) 49 / -ri (προσωπ.) 50
 *vagnъkъ (σλαβ.) 54, 307
 varr (άλβ.) 49, 49.1, 335
 *vatat (έθν.) 51
 vath-ë (άλβ.) 51 / -at (άλβ.) 51
 vācar (άρομ.) 126.6
 vecchio (ιταλ.) 280
 Velc-an (προσωπ.) 53 / -e (προσωπ.) 53 / -o (προσωπ.) 53
 Verb-avičy (τοπν.) 65 / -ka (τοπν.) 65 / -onka (τοπν.) 65
 verh (ρωσ.) 111
 Verch-Cochova (τοπν.) 70
 Veršini (τοπν.) 70
 Veselin (προσωπ.) 232
 vesh (άλβ.) 219
 Vete-γιά Ρογίβα (τοπν.) 54 / -γnica (τοπν.) 54 / -γnik (τοπν.) 54 / -γsko (τοπν.) 54
 Vetr-enъii (τοπν.) 54 / -onica (τοπν.) 54
 Větřní (τοπν.) 54
 větr-ъ (σλαβ.) 53 / -en (τοπν.) 54 / -nik (τοπν.) 54 / -no (τοπν.) 54 / -on (τοπν.) 54 / -ono (τοπν.) 54 / *-ъn-ikъ (σλαβ.) 53, 308, 309, 310 / -ъnъ (σλαβ.) 53, 313, 315, 318
 vijosj-e (άλβ.) 59 / -a (άλβ.) 59
 Viossa (τοπν.) 59
 viso-k (σλαβ.) 57 / -čani (τοπν.) 56 / -čany (τοπν.) 56 / -čnica (τοπν.) 56, 57 / -ka (τοπν.) 56, 57 / -ka Maala (τοπν.) 56 / -ke (τοπν.) 56 / -ko (τοπν.) 56, 57
 Viš-an (τοπν.) 55 / -evac (τοπν.) 56
 Vitrivci (τοπν.) 54
 *vivosus (λατ.) 60
 Vjarhi (τοπν.) 70
 Vjosë (τοπν.) 59
 Vlč-ata (προσωπ.) 53 / -ek (προσωπ.) 53 / -eta (προσωπ.) 53 / -enić (προσωπ.) 53 / -i Dül (τοπν.) 53 / -ié (προσωπ.) 53 / -ihna (προσωπ.) 53 / -mes (τοπν.) 53 / -ъko (προσωπ.) 53
 Vlk (προσωπ.) 53 / -an (προσωπ.) 53 / -av (τοπν.) 53 / -ovee (τοπν.) 53
 vl kъ (σλαβ.) 206.7
 Vlön-ë (τοπν.) 182 / -arak (έθν.) 182
 Vlč-an (προσωπ.) 53 / -ijakъ (τοπν.) 53
 vлkъ (σλαβ.) 52, 53, 215, 331 / -an (προσωπ.) 53 / -o (προσωπ.) 53 / -ul (προσωπ.) 53
 vлkъ (σλαβ.) 315
 v(o) (σλαβ.) 51, 57, 61, 311, 314, 315, 335, 336
 voc (άλβ.) 218
 Voč-a (τοπν.) 63 / -anica (τοπν.) 63 / -in (τοπν.) 63 / -nik (τοπν.) 63 / -njak (τοπν.) 63
 voda (σλαβ.) 236.8
 Voden-a Draga (τοπν.) 230 / -ci (τοπν.) 230 / -i Do (τοπν.) 230 / *-sko (τοπν.) 229
 vojevoda (σλαβ.) 311
 Vojuša (τοπν.) 59
 Volč-anka (τοπν.) 53 / -e (τοπν.) 53 / -i Dol (τοπν.) 53 / -ja Draga (τοπν.) 53 / -je (τοπν.) 53
 vorbъ (σλαβ.) 260, 312
 Vorobъenka (τοπν.) 260
 Voron (προσωπ.) 67 / -a (προσωπ.) 55,

- 67 / -a (τοπν.) 55, 68 / -ava (τοπν.) 55, 68 / -ina (τοπν.) 55 / -ka (τοπν.) 55, 68 / -ki (τοπν.) 55, 68 / -oï (τοπν.) 68 / -ouyca (τοπν.) 55, 68
 vorot-a (ρωσ.) 110 / -ovka (τοπν.) 110
 vorta (σλαβ.) 110, 312, 320
 vorъ (σλαβ.) 122
 *voskъ (σλαβ.) 63
 voština (σλαβ.) 63
 Vonk (τοπν.) 53
 voz-ъ (σλαβ.) 253 / -arci (τοπν.) 253 / -nice (τοπν.) 253 / -nja (τοπν.) 253 / -bi (τοπν.) 253
 (v)ob(ъ)lъ 60
 (v)gab-ec (βουλγ.) 260, 320 / -ac (σερβοκρ.) 260, 320 / -ac (τοπν.) 260 / -ca (σερβοκρ.) 260 / -ce (τοπν.) 260 / -cite (τοπν.) 260 / -če (βουλγ.) 260 / -če (τοπν.) 260 / -ečko (τοπν.) 260 / -eljsko Polje (τοπν.) 260 / -í (τοπν.) 260 / -ines (τοπν.) 260 / -le (τοπν.) 260 / -ník (τοπν.) 260 / -šišta (τοπν.) 260
 Vraca (τοπν.) 110
 Vrajnica (τοπν.) 55, 68
 vrap-ъ (σλαβ.) 54, 55, 345 / (προσωπ.) 67, 75.5, 319, 332, 344 / -a (σλαβ.) 55, 67, 331 / -a (προσωπ.) 55, 67 / -a (τοπν.) 55, 68 / -ata Voda (τοπν.) 68 / -eš (προσωπ.) 55, 67 / -ica (τοπν.) 55, 68 / -ik (τοπν.) 55 / -in (τοπν.) 55, 68 / -ina (τοπν.) 68 / -ište (τοπν.) 55, 68 / -ja (τοπν.) 55 / -ja Stena (τοπν.) 55, 68 / -jak (τοπν.) 55, 68 / -jalić (προσωπ.) 55, 67 / -jska (τοπν.) 68 / -on (τοπν.) 55, 68 / -ovъсь (τοπν.) 68 / -šćak (τοπν.) 55, 68 / -šica (τοπν.) 68 / -y (τοπν.) 55
 Vrapčište (τοπν.) 260
 vrat-á (βουλγ.) 110 / -'a (σερβοκρ.) 110, 320 / -a (τοπν.) 110 / -ca (τοπν.) 110 / -na Dolina (τοπν.) 110 / -na, Mala (τοπν.) 110 / -na Ves (τοπν.) 110 / -nica (τοπν.) 110 / -nik (τοπν.) 110 / -no (τοπν.) 110 / -ъca (τοπν.) 110
 Vrb-a (τοπν.) 65 / -ica (τοπν.) 65 / -ice (τοπν.) 65 / -jani (τοπν.) 65 / -je (τοπν.) 65 / -ka (τοπν.) 65 / -nica (τοπν.) 65 / -nik (τοπν.) 54 / -no (τοπν.) 65 / -ova (τοπν.) 65 / -ovce (τοπν.) 65 / -ovci (τοπν.) 65 / -oves (τοπν.) 65 / -ono (τοπν.) 65
 vreaje (άρομ.) 226
 vreažă (άρομ.) 226, 325, 352
 Vrh Bosna (τοπν.) 70 / -onac (τοπν.) 70 / -oves (τοπν.) 70 / -ovi (τοπν.) 70 / -ovljani (τοπν.) 70 / -ovlje (τοπν.) 70 / -polje (τοπν.) 70
 Vrch-jabi (τοπν.) 70 / -ova (τοπν.) 70 / -ovina (τοπν.) 70 / -oviny (τοπν.) 70
 Vršinja (τοπν.) 70
 Vrv (τοπν.) 70
 vъh (βουλγ.) 111
 vъb-a (σλαβ.) 309, 320 / -ica (τοπν.) 65 / -ičani (τοπν.) 65
 vъchъ (σλαβ.) 320
 Vъšije (τοπν.) 70
 Vг'njika (τοπν.) 54
 Vřba (τοπν.) 290, 309, 315, 320
 vřh (σλαβ.) 111
 Všedobré (τοπν.) 233
 Vuč-ica (τοπν.) 53 / -ji Dol (τοπν.) 53
 vuj-e (άρομ.) 121.5 / -ŭ (άρομ.) 121.5
 Vul-čo (προσωπ.) 52, 319 / -ek (προσωπ.) 53 / -ko (προσωπ.) 52, 319, 320 / -kono (τοπν.) 53, 320 / -kъ (σλαβ.) 315
 Vъb-el (τοπν.) 61 / -li (τοπν.) 61 / -lъ (σλαβ.) 315
 Vъл-čo (προσωπ.) 320, 344 / -ko (προ-

- σωπ.) 320, 332, 344
 *vьlkъ (σλαβ.) 53 / (προσωπ.) 52
 Vьrbovec (τοπν.) 65
 vьrчъ (σλαβ.) 320
 Vьršek (τοπν.) 70
 vuso-kъ (σλαβ.) 57, 310, 314 / -čany (τοπν.) 57 / -čica (τοπν.) 56 / -ká (τοπν.) 56, 57 / -kij (τοπν.) 57 / -koje (τοπν.) 57
 Vьisok-ae (τοπν.) 56 / -oe (τοπν.) 56
 vuš- (σλαβ.) 55, 314 / *-an (τοπν.) 55 / -ehrad (τοπν.) 56
 *vьlk-ъ (σλαβ.) 315 / *-ota (προσωπ.) 206.7
 vьrb-a (σλαβ.) 46.3, 65, 66, 309, 315 / -a (τοπν.) 65, 290 / *-ica (τοπν.) 290 / -ьnikъ (τοπν.) 54
 vьrчъ (σλαβ.) 70, 315, 320
 *Vьrševo (τοπν.) 290
- Wierzb-ica (τοπν.) 65 / -ow (τοπν.) 65 / -owa (τοπν.) 65
 Wierzchowiec (τοπν.) 70
 Wietrzyca (τοπν.) 54
 Wil-cza (τοπν.) 53 / -Goga (τοπν.) 53 / -kow (τοπν.) 53
 Wilkan (προσωπ.) 53
 Wirzech (τοπν.) 70
 Wozniki (τοπν.) 253
 Wrob-el (τοπν.) 260 / -lewise (τοπν.) 260 / -lowa (τοπν.) 260
 Wrona (τοπν.) 55, 68
 wrota (πολ.) 110
 Wysokie (τοπν.) 56, 57
- za (σλαβ.) 110, 111, 112, 113, 312, 314, 315, 320, 335, 336
 Zabalocce (τοπν.) 43
 Záběhlá (τοπν.) 212
 Zabor'e (τοπν.) 221
 Zad-el (τοπν.) 95, 252 / -iel (τοπν.) 95, 252
 Zadražany (τοπν.) 103
 Zagor-a (τοπν.) 111 / -ani (τοπν.) 88, 111 / -ica (τοπν.) 111, 112 / -ičane (τοπν.) 111, 112 / *-jane (έθν.) 111, 119 / -je (τοπν.) 111
 Zagrad (τοπν.) 74 / -čani (τοπν.) 92
 zahire (τουρκ.) 208
 Zahôr-je (τοπν.) 111 / -očko (τοπν.) 111
 Záhoř-í (τοπν.) 111 / -ičko (τοπν.) 111
 Záhrobi (τοπν.) 87
 Zákouti (τοπν.) 130
 Zař-eže (τοπν.) 113 / -uh (τοπν.) 113 / -už (τοπν.) 113, 180
 Zales-ie (τοπν.) 170 / -se (τοπν.) 170
 Zalog (τοπν.) 113 / -ъ (τοπν.) 112
 Za Logan (τοπν.) 113
 Zal-ug (τοπν.) 113 / -užje (τοπν.) 113
 Zamos-ce (τοπν.) 203 / -tje (τοπν.) 203
 Zarobina (τοπν.) 113, 113.4
 Zarów-ie (τοπν.) 114 / -nie (τοπν.) 114
 Zas-enk (τοπν.) 267 / -iane (τοπν.) 267
 Zavrat-ce (τοπν.) 110 / -y (τοπν.) 110
 Zavřje (τοπν.) 260
 Zawrocie (τοπν.) 110
 zel-ьje (σλαβ.) 115, 116 / -inje (τοπν.) 115 / -inová Dolina (τοπν.) 115 / -jarniko (τοπν.) 115
 zem-ër (άλβ.) 117 / -ra (άλβ.) 309
 zezë (άλβ.) 188.3
 Zeztrogor (προσωπ.) 273
 zëmër (άλβ.) 219 / -herë (άλβ.) 219
 Zhor-ec (τοπν.) 111 / -ný (τοπν.) 111
 Zhoř (τοπν.) 111
 Zielnice (τοπν.) 115
 Zimnadroga (τοπν.) 103
 zjarm (άλβ.) 219
 zjarmë (άλβ.) 117, 307
 Zlatokosić (προσωπ.) 147
 zor (άλβ.) 120
 zor-ъ (σλαβ.) 119, 121 / (προσωπ.) 121,

- 319 / -a (προσωπ.) 120 / -an (προσωπ.) 120 / -ana (προσωπ.) 120 / -ava (προσωπ.) 120 / -ena (προσωπ.) 120 / -etići (τοπν.) 120 / -ićići (τοπν.) 120 / -jaпъ (προσωπ.) 119, / -ka (προσωπ.) 120 / -konci (τοπν.) 120 / -unovac (τοπν.) 120
- zorrë (άλβ.) 120
- zot, -i (άλβ.) 32, 168.3
- zucca (ιταλ.) 154
- Zvor (τοπν.) 123 / -ec (τοπν.) 123
- žel-y (σλαβ.) 116 / -karnik (τοπν.) 116 / -ova (σλαβ.) 116 / -va (τοπν.) 116 / -varkin Dol (τοπν.) 116 / -vice (τοπν.) 116
- žerav-ъ (σλαβ.) 114, 307, 315 / -ina (τοπν.) 115 / -ines (τοπν.) 115 / -ino (τοπν.) 115 / -nica (τοπν.) 115 / -ъсь (τοπν.) 114
- Žerj-av (τοπν.) 115 / -avineč (τοπν.) 115
- žiča (σλαβ.) 118, 119.5 / (τοπν.) 118
- žilišt-a (σλαβ.) 115 / -e (σλαβ.) 115
- Žolovinka (τοπν.) 116
- Žoravka (τοπν.) 115
- Žyran-elъ (τοπν.) 115 / -inka (τοπν.) 115 / -ka (τοπν.) 115 / -levo (τοπν.) 115
- Žołwiaton' (τοπν.) 116
- Žurawno (τοπν.) 115
- yetim (τουρκ.) 271.9
- Ykrop (τοπν.) 143

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ISBN 960-8316-01-4

53398

KON